ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 1 ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE 1er JUIN 1958

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8206 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4007

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔՈԹԻԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԿԻ ՄՈԼԷ, ՕՐԻՕԼ ԵՒ ՏԸՔՍՈՆ ՏԸ ԿՈԼԻ ՄՕՏ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ՔՈԹԻԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՒԷՐԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՏԵՂԻ ՊԻՏԻ ՏԱ՞Ն

ՏԸ ԿՈԼԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

Վճռական օր մըն էր նաեւ Ուրբաթը : Նախագահ Քոթի հրաւիրելէ ետք զօր. Տը Կոլը իբրեւ նոր վարչապետ, կ'ընդունէր նաեւ տեսնուիլ կուսակցական պարագլուխներու հետ, մինչ Տը Կոլ, Քոլոմպէի մէջ, կը պատրաստէր կառավարական իր ծրագիրը եւ նաեւ դահլիճին կազմը :

Նախագահ Քոթիի ստանձնած պաշտօնը ընդհանրապէս կ'իյնայ նշանակուած վարչապետին վրայ, որ նախագահին կողմէ նշանակուելէն անմիջապէս վերջ կը տեսնուի կուսակցութեանց պարագլուխներուն հետ համաձայնութիւն գոյացնելու համար կառավարական իր ծրագրին շուրջ :

Զօր. Տը Կոլի փափաքին վրայ է որ Նախագահ Քոթի ստանձնած է այդ պաշտօնը : Արդարեւ Հինգշաբթի իրիկուն երբ Տը Կոլ կը ներկայանար Էլիզէի պալատը, Նախագահ Քոթի յուզուած եւ արցունքոտ աչքերով կ'ընդունէր զօրավարը, համաձայն տեղական մամուլին : Գլուխ-գլխի իրենց խօսակցութեան ընթացքին կ'ըսեն թէ Նախագահը փափաք յայտնած է որ « շատ դէշ չվարուին Սահմանադրութեան հետ» որուն պահակն է ինք : Այնպէս կը թուի թէ այս խօսակցութեան ընթացքին Տը Կոլ հասկցուցած է նաեւ որ Նախագահը տեսնուի փուժատական եւ համայնավար ղեկավարներուն հետ ալ — «անոնք ալ ֆրանսացի են ըսելով» :

Ուրբաթ օր Նախագահ Քոթի կ'ընդունէր կարգով. — Լը Թրոքեր եւ Մոներվիլ (ժողովներու նախագահները), Տալատիէ (Արմատականներու նախագահը), Մոլէ եւ Տեքսոն (ընկերվարական ընդհ. քարտուղար եւ երեսփոխանական խմբակցութեան նախագահը), Թեթժէն (ժողովրդական Շարժում), Միթըրան եւ Տիւֆօ (Իւ - Տէ - էս - էր) Ռոյօ եւ Պուայէ (փուժատական), Փինէ եւ Տիւշէ (անկախ), Մորիս եւ Կաստրի (արմատական անջատուած), Հուֆուէ - Պուանյի (ափրիկեան համախմբում), Միշըլէ եւ Թրիպուլէ (ընկերային հանրապետական, նախկին գոլեան), Էտկար Ֆոր եւ Տաւիտ (ձախ հանրապետական համախմբում) :

Թորէզ եւ Տիւքլօ կը մերժէին Նախագահին հրաւէրը նամակով մը, ըսելով.— « Զենք ուզեր մասնակից ըլլալ բեմադրութեան մը, որ կը ջանայ պարտկել երեւութական օրինաւորութեամբ անձնատուութիւն մը՝ Ալժէի եւ Քորսիքայի եղոյթներուն , որոնց նպատակն է բռնութեամբ պարտադրել Տը Կոլը իշխանութեան գլուխը »:

Միւս կողմէ զօր. Տը Կոլ, Քոլոմպէի մէջ ժամը 16ին կ'ընդունէր Վենսան Օրիոլը, քիչ վերջ ալ Մոլէ եւ Տեքսոն : Ընկերվարական երեք ղեկավարներն ալ օդանաւով գացած էին զօրավարին մօտ :

Ժամը 9ին այս վերջինը իր կարգին կը մեկնէր դէպի Փարիզ :

ՏԸ ԿՈԼԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

Տը Կոլի ծրագիրը ծանօթ չէ իր մանրամասնութեանց մէջ: Բայց լայն գիծերով հետեւեալն է համաձայն տեղական մամուլին :

ա) Սահմանադրութեան բարեփոխում. — Լիազօրութիւն՝ կառավարութեան որ պատրաստէ սահմանադրական բարեփոխման ծրագիր մը, ընդարձակելով կառավարութեան իրաւասութիւնները եւ ներկայացուի ժողովուրդին ռեֆերանտոմիմը համար :

բ) Ամբողջական իրաւասութիւններ. — Նախապէս որոշուած ժամանակի մը համար, տարի մը կամ վեց ամիս :

գ) Ալժերիոյ կռիւներուն լուծումը .— Քաղաքական լուծում մը՝ հաստատելու համար «միացած Ալժերիա մը — ֆրանսական եւ մահմետական — որ մաս կազմէ նաեւ մաղրեպեան ամբողջութեան մը, որ իր կարգին ընկերակցի Ֆրանսայի »:

դ) Բարեփոխում երեսփոխանական ժողովի աշխատանքի ձեւին.— Կրճատում ժողովներու շրջանին, երկարաձգում լիազօրութեան շրջանին, ընդլայնում յանձնախումբերու իրաւասութեանց :

ե) Ընտրական բարեփոխում.— Զօրավարը մտադիր է իր ընտրութենէն անմիջապէս ետք Ալժերիա երթալ հանդիսաւորապէս հաստատելու համար իր այս այցելութեամբ «ազգային վերամիացում»ը :

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ԴԻՐՔԸ

Փալէ - Պուրպոնի սրահներուն մէջ, Ուրբաթ ամբողջ օրը եւ շաբաթ առտու շարունակուեցան կուսակցական խմբակցութեանց ժողովները: Թէեւ ցարդ պաշտօնական յայտարարութիւն չկայ, կարելի է սակայն գաղափար մը կազմել կացութեան մասին: Ըստ ենք արդէն, թէ խնդիրը միշտ ընկերվարականներէն կախում ունի, եւ, ինչպէս կ'երեւի, Մոլէ եւ Օրիոլ պիտի յաջողին համոզել իրենց ընկերները որպէսզի ընդունին Տը Կոլը:

Ծանօթ է նոյնպէս, թէ Անկախները, Գիւղացիները եւ Զափաւորականները Տը Կոլը կը նկատեն իբրեւ միակ լուծում :

Ուղղափառ Արմատականներու մօտ (Տալատիէ - Մենտէս) կարելի է 30 թեր եւ 12 դէմ քուէ հաշուել, թէեւ բաւական տարակարծութիւններ կան տակաւին : Ժողովրդ. Շարժումը իր ամբողջութեան մէջ նպաստաւոր կարծիք ունի Տը Կոլին հանդէպ :

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

Ընդհանուր ձեւով այնպէս կ'երեւի, թէ առաջին առթիւ ծագած վերապահութիւնները կը փարատին եւ ամէն ոք համակերպած է Տը Կոլի գալուն, այն յոյսով թէ այդ ձեւով Ֆրանսայի համար կայուն կառավարութիւն մը կրնայ կազմուիլ :

Նիւ - Եորք - Թայմզ (անկախ).— Ե - թէ Տը Կոլ յաջողի ապահովել բոլոր Ազգ. կուսակցութեանց աջակցութիւնը, բացի անշուշտ համայնավարներէն, կրնայ Ֆրանսան լաւ ճամբու մէջ դնել, բայց պէտք է բաժնուի ծայրայեղ աջերէն որոնք կ'ուզեն քանդել Ֆրանսական ժողովրդապետութիւնը :

Կեներալ Անցայկըրի (Պոն - անկախ) կարծիքով, Տը Կոլի կառավարութիւն մը նուազագոյն չարիքն է :

Տի Վելթ (Պոն - անկախ).— Իրական խաղաղեցում մը Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ կարելի է իրականացնել միայն այն պարագային, երբ Ֆրանսա խրացնէ Ալժերիացիներու ազգային զգացումները : Ուրեմն դժուար ընտրութիւն մը կայ Տը Կոլին համար:

Թայմզ (Լոնտոն - անկախ).— Եթէ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԺՈՂՈՎ ՏԸ ԿՈԼԻ ԵՒ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՄԻՋԵՒ

Շաբաթ առտու զօր. Տը Կոլ իր պանդոկին մէջ (Լափերուզ), առաջին առթիւ կ'ընդունէր հրաժարեալ վարչապետը՝ Ֆլիմլէն, ապա ժամը 11ին ժողովի կը նստէր կուսակցութեանց պարագլուխներուն հետ: Այս ժողովին վայրը ծանօթ չէ: Ժողովին մաս չեն կազմեր համայնավարները:

Տը Կոլ քաղաքական պայմանագիր մը պիտի առաջարկէ Ազգ. կուսակցութեանց: Եթէ ընդունին կիրակի պիտի ներկայանայ Ազգ. Ժողովին դահլիճը վաւերացնելու համար, առանց խորհրդակցութեան: Այսինքն ժողովը միայն պիտի քուէարկէ առանց նախապէս վիճարանելու :

այս պայմանաժամերը երկարաձգուին, Ֆրանսան կրնայ միաժամանակ, թէ՛ Տը Կոլը ունենալ եւ թէ քաղաքացիական պատերազմ :

Տէյլի Թելեկրաֆ (պահպանողական). — Եթէ ընկերվարականները շարունակեն իրենց գործելակերպը, առանց որ կարենան Տը Կոլէն զատ ուրիշ լուծում մըն ալ ներկայացնել, կացութիւնը ողբերգական կը դառնայ :

Մանչեսթըր Կուարտիան (ազատական). — Ընկերվարականներու ընտրութիւնը դժուար է :

× Զուիցերիական մամուլը Տը Կոլէն աւելի կը զբաղի Նախագահ Քոթիով :

Թրիպիւն տը Ժընեւ կը գնահատէ Նախագահ Քոթիի ազնիւ նկարագիրը եւ կը գրէ.— «Այս մեծ ձայնը այնքան սպասուած, վերջապէս լուռթեան կը մատնէ կուսակցութեանց բիւզանդական շուկային աղմուկը»:

× «Թաս» գործակալութիւնը կը հերքէ ամերիկեան եւ ֆրանսական գործակալութեանց լուրը որուն համաձայն նախագահ Վորոշիլով յայտնած կ'ըլլայ թէ Տը Կոլ աւելի վնաս կրնայ բերել Ֆրանսայի քան օգուտ: «Թաս» կ'աւելցնէ նաեւ .— «Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը, Ֆրանսայի ինչպէս նաեւ բոլոր երկիրներու հանդէպ ծանօթ է: Խ. Միութիւնը մտադիր չէ Ֆրանսայի կամ ուրիշ երկրի մը ներքին գործերուն միջամուխ ըլլալու»:

× Նեննի հեռագիր մը ուղղած է Ազգ. Ժողովի երեսփոխանական ընկերվարական խմբակցութեան, ուր կոչ կ'ընէ որ «եա մղեն Տը Կոլը ամէն գնով » : Ծանօթ է որ Նեննի Իտալիոյ ձախ ընկերվարականներու պարագլուխն է :

× Թակըսպլաթ, Լիւքսէնպուրկի ընկերվարական թերթը կը գրէ թէ անգլիական թերթեր Նիսէն կը տեղեկացնեն թէ առջի օր վայրաշուններ պատրաստ էին պետական հարուած մը կատարելու Ֆրանսայի հարաւը : Զորեքշաբթի օդանաւեր Ալժէէն եւ Քորսիքայէն եկած պատրաստ էին եւ ետ գացին միայն այն ատեն երբ Տը Կոլին գալը հաստատուեցաւ :

ՑՈՅՑԵՐ ԵՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ

Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ օր ցոյցեր տեղի ունեցան Շան զ'Էլիզէի վրայ եւ նախագահական պալատին շուրջը ի նպաստ Տը Կոլին: Հարիւրաւոր կառքեր կը հընչեցնէին իրենց ազդարարները (երեք կարճ եւ երկու երկայն) որ կը նշանակէ. — «Ֆրանսական Ալժերիա»: —

500 ցուցարարներ Էլիզէի առջեւ կը պոռային.— «Մասիւն Փարիզ», «Տիւքլօ դէպի կառափնատ», «վայրաշունները Փարիզ» :

Նման ցոյց մը կատարուեցաւ նաեւ Ուրբաթ գիշեր մինչեւ ուշ ատեն :

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մարոնիթ համայնքին պատրիարք Փոլ Մէուշի մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց թէ տագնապին միակ լուծումը կը կայանայ Նախագահ Շամունի հրաժարման ու երկրէն մեկնումին մէջ: Պատրիարքը, որ մեծ ազդեցութիւն ունի Լիբանանի քրիստոնեայ համայնքին վրայ, կը մտածէ թէ զօրավար Շեհապի գլխաւորութեամբ կառավարութիւն մը պէտք է կազմուի. Նախարարաց Խորհուրդը գումարուեցաւ՝ քննելու համար «կառավարութիւն - Շեհապ»ի մը կարելիութիւնները: Էիրանեան պատուիրակութիւնը Լիպիոյ մէջ կը մասնակցի ներկայիս Արաբական Լիկայի ժողովին, ուր կը քննուի Պէյրութի կառավարութեան բողոքագիրը՝ Միացեալ Հանրապետութեան դէմ: Միւս կողմէ կռիւները կը շարունակուին Թրիփոլիի մէջ, մասնաւորապէս, ուր ըմբոստները կրակելէ ետք կ'ապաստանին մահմետական թաղամասը: Ներկայիս, քաղաքական բոլոր շրջանակները կը փորձեն համոզել զօրավար Շեհապը, որ իշխանութեան գլուխ անցնի, բայց ան կը մերժէ զբաղիլ քաղաքական հարցերով :

ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը երկուշաբթի պիտի գումարուի, քննելու համար Ֆրանսայի եւ Թունուզի բողոքագիրը :

ՊԵԼԿՐԱՏԻ կառավարութիւնը կը պատրաստուի բողոքել Մոսկուայի՝ Եուկոսլաւիոյ ըլլալիք խորհրդային տնտեսական օժանդակութեան առկախման դէմ :

1958 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԷՆ սկսեալ Ֆրանսա պիտի արձակէ քառասուն հրթիռներ՝ « Վերոնիք» եւ «Մոնիքա» անունով: Միւս կողմէ, ընթացիկ տարուան վերջաւորութեան, Ամերիկա երկու հրթիռներ պիտի արձակէ դէպի լուսին եւ արուեստական արբանեակ մը՝ 68 քիլօ ծանրութեամբ :

ՊԵԼԺԻՈՅ մէջ այսօր, կիրակի, տեղի կ'ունենան երեսփոխանական ընտրութիւններ. մօտ վեց միլիոն հոգի պիտի քուէարկէ՝ 212 երեսփոխան ընտրելու համար. քուէարկութիւնը պարտաւորիչ է:

ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Ինտոնեզիացի ըմբոստները 148 գերիներ սպաննած են, ուժանակով պայթեցնելով անոնց բանտը:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ պաշտօնապէս հաղորդեց Միացեալ Նահանգներուն, թէ պատրաստ է կատարելու Նախագահ Այզընհաուըրի առաջարկած գործակցութիւնը՝ բժշկական մարզին մէջ, խլիրդին (քանսէր) սրտի տագնապին եւ «այլ ծանր հիւանդութեանց» դարմանը գտնելու համար:

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշըլտ, որ Նորվեկիա պիտի երթար, մեկնումէն քանի մը ժամ առաջ յետաձգեց իր ճամբորդութիւնը՝ Լիբանանի եւ Թունուզի մտահոգիչ կացութեան պատճառով :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ Խ. Միութիւնը 450 միլիոն ռուբլի պիտի տայ Ֆինլանտայի, որպէսզի զարգացնէ իր տնտեսութիւնը :

ԱԼԺԷԻ ՄԷՋ Ուրբաթ գիշեր նոր եւ մեծ ցոյց մը տեղի ունեցաւ Ֆորոմի հրապարակը, գլխաւորութեամբ Նախկին Ռազմիկներու : Ալժէի փրկութեան կոմիտէն բանաձեւ մը քուէարկած է առջի օր հրահանգելով իր բոլոր անդամներուն որ հրաժարին կուսակցութիւններէն, ինչ հոսանքի ալ պատկանին :

× Գնդապետ Ժանփիէր, Օտար Առաջին Զօրաբաժնի հրամանատարը մեռաւ առջի օր պարտականութեան գլուխը : Թռչանով (էլիքօփթէր) կ'անցնէր ֆելլաղաններու խումբի մը վրայ շատ ցածէն երբ գնդակներու շարան մը վիրաւորեց տարաբախտ զինուորը, որ քիչ ետք մեռաւ :

ՀԱՅ ՄԱՅՐԸ

Մայրերու Օրն է, բոլոր մայրերուն, որոնք արժանի են նոյն յարգանքին ու սիրոյ՝ աշխարհի որեւէ մէկ կէտին վրայ. ուր որ ալ ըլլան անոնք:

Մայրութեան գաղափարը բարձրագոյնն է մարդկային բոլոր գաղափարներուն մէջ, ամէնէն նուիրականը եւ ամէնէն համամարդկայինը, որովհետեւ միայն անով, մայրութեամբ գոյ է մարդկութիւնը:

Անսպառ սիրոյ, գուրգուրանքի ու անձնուիրութեան անհուն զգացում մըն է ան նաեւ, եւ մայրը, թէեւ մարդ ու մահկանացու, այլ սակայն երկնային էակի մը պատկերով կը ներկայանայ, երկինքին նման պայծառ ու յաւիտենական: Նիւթական, ապրող ու շօշափելի էակ մըն է ան, որ սակայն իր խառնուածքով, իր կոչումով ու զգացումներով աննիւթականացած ու անշօշափելի դարձած զարմանալի գոյութիւն մըն է: Անհունօրէն վսեմ ու զմայլելի:

Մայրը կեանքի աղբիւրն է. ընտանիքին հիմքը եւ մարդկային ընկերութեան բարձրագոյն արտայայտութիւնը: Իր ֆիզիքական գոյութեան հետ բարոյական գոյութիւն մը, որուն առջեւ կը նսեմանան բոլոր այլ գոյութիւնները: Կրնանք ըսել թէ մայրութիւնը համադրութիւնն է մարդկային բարձրագոյն զգացումներուն, առանց ամենափոքր վերապահութեան եւ առանց անձնասիրութեան ու շահախնդրութեան ծուէնի մը:

Տառապանք է մայրութիւնը, սակայն յանուն գերագոյն սիրոյ եւ մարդկային բարօրութեան:

Անձնազոհութիւն է ու գուրգուրանք, առանց սահմանի:

Եւ վերջապէս դիւցազնութիւն է, ընդունակ բարձրագոյն նուիրումներու եւ սխրագործութիւններու: Ուրիշ խօսքով, մայրութիւնը խտացումն է մարդկային բոլոր առաքինութիւններուն, չքեղ արտայայտութիւնը անոնց:

Մանուկ մարդկութեան հոգատարն է ան. անփոխարինելի պաշտպանը, որուն միակ ուրախութիւնը, միակ սէրը, ձգտումը՝ իր զաւակին եւ, հետեւաբար, նորահաս սերունդին ֆիզիքական ու բարոյական բարօրութիւնն է. առողջութիւնն ու գեղեցկութիւնը:

Այս բոլոր շնորհներով օժտուած են բոլոր մայրերը, ուր որ ալ ապրին անոնք, ինչ ցեղի ալ պատկանին:

Սակայն, այս բոլորին մէջ, մասնաւոր, բացառիկ տեղ մը ունի հայ մայրը, նուիրական տեղ մը, որովհետեւ աշխարհի մէջ ոչ մէկ մայր այնքան տառապած է իր զաւկին ու ընտանիքին համար, որքան հայ մայրը. ոչ մէկ մայր այնքան հալածուած է ու տանջուած իր ու իր ժողովուրդին պատւին համար, որքան հայ մայրը, որ ճանչցած է կեանքին մեծագոյն դժբախտութիւնները:

Հայ մայրը տառապած է, բայց նաեւ իր տառապանքին մէջ հաւատացած է միշտ լաւագոյն օրերու:

Լացած է, բայց իր արցունքներուն մէջէն, յուսացած է յամառօրէն ուրախութեան ժամանակներու, իր զաւկին համար, իր մահուան գնով:

Եւ ինչ որ բացառիկ տեղ մը տուած է հայ մօր, իր ազգային զգացումն է: Հայ մայրը, ուեւէ այլ ժողովուրդի պատկանող մայրերէ աւելի, բաժնած է ճակատագիրը իր ժողովուրդին. անոր վիշտերն եւ ուրախութիւնները: Ան ոչ միայն ինքզինք, այլեւ իր ընտանիքը գիտցած է նոյնացնել իր ժողովուրդին հետ եւ իր զաւակը նուիրած է անոր: Իր զաւակը մէկ մանիկը նկատած է հայութեան ու անոր հայրենիքին եւ սիրով բաժնուած է անկէ, եթէ ան հայրենիքին ծառայելու, զոհուելու համար ճամբայ ելած է:

Հայ մայրը, իր այս խորունկ զգացումներով, Հայոց հայրենիքն է, Հայոց պատմութեան ձայնը, հայ մշակոյթին պահապանը եւ հայ լեզուին հաւատարիմ ախոյեանը: Եւ այսպէս եղած է ան, ոչ միայն մեր օրերուն, այլեւ հին օրերուն. այս է պատճառը որ հայ մայրը մեր պատմութեան մէջ յարգուած է ու պաշտուած, հին դարերուն իսկ:

Հայ բանաստեղծները երգած են զայն, սրտայոյզ տողերով. հայ երգիչները պանծացուցած զայն, «մա՛յր իմ անուշ» բացագանչութիւններով:

Հայ դժբախտ ու աննման բանաստեղծը՝ Դուրեան, Աստուծոյ դէմ իր բողոքին ու տրտունջին ներումը չի՞ հայցեր վերջին պահուն, իբրեւ արդարացում իր ցասումին, յիշելով իր մօր արցունքը.

«Ո՛, ների ինձ, Աստուած իմ,
Մօրս արտօսրը տեսի»...

Հայ մայրը, մեր նոր պատմութեան մէջ ալ մասնաւոր տեղ մը գրաւած է: Ան է որ իր մանուկը մեծցուցած է հայ ոգիով եւ ազգային շունչով: Ան է որ հայ ֆետայիներուն քաջալերանք տուած է, իր զաւակն ալ մղելով կրակին դէմ:

Մեր օրերուն, կ՚աւելնայ, կը կրկնապատկուի հայ մօր դերը:

Ցիրուցան աշխարհի չորս ծագերուն, հայ մայրն է որ կոչուած է տաք պահելու մեր հայրենիքին զգացումը. ան է որ, մասնաւորապէս, պաշտպան պիտի կենայ հայ լեզուին, այնպէս ինչպէս պաշտպան կը կենայ իր պատւին ու իր զաւկին գոյութեան:

Ան, հայ մայրն է որ, վրէժապէս, իր խօսքով, իր գուրգուրանքով եւ իր գիտակցութեամբ ու հաւատարմութեան խոր զգացումով, հայ մանուկը հաւատարիմ պիտի պահէ ազգային սրբութիւններուն հանդէպ:

Պահենք մեր յարգանքն ու մեծարանքը բոլոր մայրերուն հանդէպ, այլ մանաւանդ հայ մայրերուն հանդէպ: Անոնց՝ որոնք յիշատակ դարձած են արդէն:

Եւ անոնց՝ որոնք մեզի հետ են եւ մեր ժողովուրդին ու անոր երազներուն մաս կը կազմեն: Կը ծառայեն հայ ընտանիքին, հայ ժողովուրդին ու հայ մշակոյթին, շունչ ու ոգի ներշնչելով անոնց:

Փա՛ռք ու յարգանք հայ մայրերուն:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔի)

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Մեզի համար միակ բացասական տարրն է հայագիտութեան առանձին բաժնի մը պակասը. իմացած ենք, որ նախորդ համագումարին խօսք եղած է այդ ուղղութեամբ. առաջարկ ալ եղած է խանդավառ պաշտպաններէն մէկը՝ Փարիզէն, փրոֆ. Ֆր. Ֆէյտի: Դժբախտաբար այս համագումարին կազմակերպիչները գոհացած են Կովկաս եւ դրացի երկիրներ ընդհանուր խօսքով:

Կը յուսանք Լենինկրատի համագումարին տեսնել հայկական առանձին բաժին, Խորհրդային Հայաստանի պատուիրակութեան մը հետ:

Հետաքրքրական է եղած նաեւ ամերիկացի փրոֆ. Ուէրներ Ուինթըրի (նախապէս Քանզասի, ներկայիս Թեքսասի համալսարանի հնդեւրոպական լեզուներու ուսուցիչ) զեկուցումը, հայ լեզուի ստուգաբանական բառարանի մը հրատարակութեան անհրաժեշտութեան մասին: Երիտասարդ հայագէտը յայտնած է, թէ Հիւբշմանի, Մէյյէի եւ Աճառեանի պատկառելի աշխատութիւններէն զատ, ներկայիս ամէնուն բաղձալի է հայերէնի նոր ստուգաբանական բառարան մը, որ անշուշտ բազմաթիւ մասնագէտ աշխատակիցներու համագործակցութեամբ միայն կրնայ ի գլուխ ելլել: Այս գաղափարին կը ձայնակցի խկոյն անգլիացի երիտասարդ հայագէտ Չարլս Տաուէթ, ուսուցիչ Լոնտոնի Արեւելեան լեզուներու վարժարանին:

Այս նիւթին շուրջ յախուռն յայտարարութիւն մը կը կատարէ ֆրանսացի երեւելի լեզուաբան փրոֆ. Պենուէնիսթ, ըսելով թէ հայ լեզուի ոչ մէկ ուղիղ բառարան գոյութիւն ունի:

Ցանուն ճշմարտութեան խկոյն խօսք առած է Պ. Հրանտ Սամուէլ, դիտել տալով թէ արդար չէ այդ յայտարարութիւնը. յիշատակած է Նոր Հայկազեան Բառարանը (1836) եւ անոր արժէքը, եզրակացնելով թէ անիկա կրնայ հիմ ծառայել ապագայ ստուգաբանական բառարանի մը խմբագրութեան համար: Այս, առանձին տեսակցութեան մը ընթացքին, ամերիկացի եւ անգլիացի լեզուագէտները իրաւունք տուած են Պ. Հրանտ Սամուէլի:

Կարելի էր այդ առթիւ յիշատակել երեւելի լեզուագէտ եւ հայագէտ Ա. Մէյէի հետեւեալ յայտարարութիւնը, զոր կատարած է ի տես Աճառեանի Արմատական Բառարանին. «Ոչ մէկ լեզուի համար չկայ այսչափ ճոխ, այսչափ կատարեալ ստուգաբանական բառարան»: Աւելի ուշ, նոյն համագումարի ընթացքին, նոյնինքն փրոֆ. Պենուէնիսթ փափաք յայտնած է, որ Աճառեանի Արմատական Բառարանը հրատարակուի եւրոպական լեզուով, որպէսզի աւելի մատչելի դառնայ օտար լեզուաբաններուն:

Ասկէ կը հետեւի, որ ներկայիս հայ լեզուով հրատարակուած հայագիտական աշխատանքները մեծամասնութեամբ դժուարամատչելի, եթէ ոչ անմատչելի, դարձած են եւրոպացի լեզուագէտներուն. եւ հարկը կը զգան, օրինակի համար, Աճառեանի Արմատական Բառարանին թարգմանութեան: Հիանալի գաղափար, բայց դժուարաւ իրականանալի. ամերիկեան հաստատութեան մը եկամուտները պէտք են նման հրատարակութեան մը համար, որ միշտ ալ սակաւաթիւ օրինակներ միայն պիտի ունենայ: Թողունք որ Աճառեանի Արմատական Բառարանը արդէն կիսովին օտար լեզուով է. եւ իրօք շատ զարմանալի կը թուի մեզի անոր թարգմանութեան հարցը. պիտի գոհանայինք անոր կրկին եւ տպագրեալ հրատարակութեամբ: Անշուշտ նոյնքան կարեւոր պիտի ըլլայ «Անձնանուններու Բառարան»ին թարգմանութիւնը, ինչպէս նաեւ թարգմանութիւնը նոյն հեղինակին 562 լեզուներու բաղդատութեամբ Հայոց լեզուի Լիակատար Քերականութեան, որուն չորրորդ հատորը լոյս պիտի տեսնէ այս տարի. ընդամէնը պիտի ըլլայ 12 հատոր:

Այս առթիւ ներուի մեզի ըսել Հայաստանի հրատարակութիւններուն եւ ուսումնաթերթերուն մասին, որ լաւագոյն պիտի ըլլար, եթէ ռուսերէն լեզուով ամփոփոյքներուն հետ տրուէր նաեւ եւրոպական ուրիշ լեզուով ամփոփոյք մը, օրինակ՝ ֆրանսերէն կամ անգլերէն. մեծապէս պիտի դիւրացնէր սոյնկա եւրոպացի հայագէտներուն գործը:

Զարմանալի է, որ Արեւելագիտական այս համագումարին մէջ, հայերէն բառարաններու մասին խօսուած ատեն, չէ յիշուած Մալխասեանի Բացատրական քառահատոր բառարանը, լի ստուգաբանական բազմաթիւ տուեալներով: Արդեօք ցարդ ա՞ն ալ անծանօթ մնացած է եւրոպացի հայագէտներուն:

«Յուսաբեր» խմբագրականով մը կը յիշեցնէ նաեւ ուրիշ բառարաններ՝ Գէորգ Պալատեցիի եւ Հիւնքեարպէյէնտեան քահանայի: Բայց ատոնք արդէն օգտագործուած են. առաջինը իր լրումը գտած է Ց. Թիրեաքեանի «Արխահայ բառարան»ով (1914), որ իր կարգին ուսումնասիրուած է Աճառեանէ, իսկ երկրորդը, Հիւնքեարպէյէնտեան քահանայի Ստուգաբանական Բառարանը, Աճառեանի իսկ բառերով «բացարձակապէս անարժէք գործ է». եւ կը կարծենք, թէ մեզի շատ պատիւ չի բերեր Արեւելագիտական Համաժողովի մը ներկայացնել նման գործ մը, երբ աղբիւր ապագայ ստուգաբանական բառարանի:

Մխիթարականը, սակայն, այն երեւոյթն է, որ օտարներ այսքան նախանձախնդիր են հայագիտութեան զարգացումին. եւ աւելի անշուշտ մեծագոյն գրաւականն է, որ պիտի չպակսին օժանդակ ուժեր, սփիւռքէն, Հայաստանէն, նոյն իսկ եւրոպական կամ ամերիկեան կեդրոններէն՝ հրապարակ հանելու համար նորագոյն ստուգաբանական բառարան մը հայ լեզուի, կատարելագործուած՝ նորագոյն ուսումնասիրութիւններու լոյսին տակ, գոհացնելու համար ամէնէն արդիական պահանջները:

Այս առթիւ՝ ուրախութեամբ կրնանք ծանուցանել, որ մեր աշխատակից Վարդապետներէն Հ. Օ. Ագամեան, բանասիրական նոր ուղղութեամբ մը ուսումնասիրած է բոլոր հայերէն բառերը, ստուգաբանական նոր եզրակացութիւններու յանգելով, մանաւանդ անգլեւսաքսոն արմատներու հետ համեմատութեան խնդրին մէջ:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

ՄԵՌՆԻԼ՝ ԱՌԱՆՑ ՄԻԼԻՈՆԻ

Ցեղոյ անցայ մեծ մարդերու մեծ սխալներուն: Անոնց՝ որոնք ունին առաքինութիւնը՝ լուցկիով մը բոնկցնելու կամ մատի մը վրայ խաղցնելու աշխարհը:

×

Ես չորս տարի զինուոր մնացի՝ թշնամի պետութեան մը բանակին մէջ: Կարեւորը անունը չէ այդ բանակին, առանց անունի ալ ծանօթ է ան ձեր բոլորին, (երանի չըլլար):

Արեւմուտքը չի կրնար ճանչնալ անըմբռնելի այս հակադրութիւնը կեանքէն: Թէ ինչպէս կ՚ընդունուի թշնամի մը բանակէն ներս եւ կը սպասուի իրմէ՝ բոլորանուէր ծառայութիւն:

Չորս տարի եւ ամէն օր, ես պատերազմը կը շահէի՝ թուագիտական իմ տարբական հաշիւներովս, միլիոնը տասը մատիս վրայ համրելով երբեմն: Ու կը գթայի բնազդաբար, առանց տրամաբանելու, ինկող բոլոր ազգի նահատակներուն վրայ, առանց անդրադառնալու անոնց կրօնքին կամ ազգութեան: Բայց կը շահէի զայն, անփոփոխ համոզումով միշտ, թշնամի բանակներու հաշւոյն:

Օր մըն ալ լսեցինք թէ վերջացեր էր պատերազմը: Մեծէն մինչեւ փոքրը, պետութենէն մինչեւ անհատը, սկսան բոլորը հաշուել իրենց շահը եւ վնասը, նման այն առեւտրականին, որ տարին լրանալուն՝ կը գոցէ դուռ պատուհան, կը փակուի իր հարստանոցէն կամ աղքատանոցէն ներս, պատրաստելու համար իր տարեկան հաշուեկշիռը:

Ու գտան բոլորն ալ, թէ բոլորն ալ անխտիր՝ վնասով էին: Միակ շահո՞ղը, — հողն էր:

Ու կրկին, սկսաւ ձայն տալ միլիոններու եւ միլիոնաւորներու արձագանգը: Ոմանք թերթերով, ոմանք գիրքերով, ու հազարումէկ փաստերով: Միլիոնները՝ մարդկային կորուստներու:

Բացի նախ, ու վերստին սկսայ համրել մատներուս վրայ, կորուստը այս անգամ՝ պարտուածներուն:

Շախը՝ շատ անգամ աչքով չերեւցող համրանք է: Եւ որուն՝ մեր ծանօթ թըւանշանները անբաւարար են սահման գըծելու: Կարծեմ նոյնը չէ պարագան վըճասին: Ինչքան եւ ահաւոր, վնասը ամէն տեղ եւ առիթի՝ շահէն աւելի փոքր էր եւ նուազ, մասնաւորաբար մէկ ձեռնարկներու առնչութեամբ:

Հայ մեծ առեւտրականի մը ըսին օր մը.—

— Հաճի աղա, այնինչ տնօրէնդ՝ այնինչ քան գումար է վերցուցեր հաստատութենէդ:

= Շատը նորէն մեզի կը մնայ. պատասխանեց Հաճի Աղան, ամենայն հանդարտութեամբ: Ըսի արդէն, թէ Շատը սովորաբար ցուցանելն է շահին: Բացասականը հազուադէպ է շատին քով, վասն զի շահերը ենթակայ են ՃԵԾ հակողութեան թերին կ՚ենթադրէր գրեթէ սովորաբար: Հսկողութիւնը դեռ անանուն գիտութիւն է, որուն սահմանները չեն գծուած:

×

Ազգային բնազդը գիս ալ մղեց՝ փնտռել ու ճանչնալու մեր եւս սեփական կորուստները: Զարհուրեցայ՝ ներկայացնող թուանշաններու առջեւ: Գտայ՝ որ մեր կորուստներն ալ մտեր են միլիոններու շարքին, մենք որ ոչ պատերազմ էինք յայտարարեր, ոչ զէնք եւ ռազմամթերք չէինք ուրիշներու նման: Եւ ոչ իսկ տարուեր էինք պատերազմի դաշտ, ճամուսով գոնէ մեռնելու:

Ու չունեցանք իրաւունք եւ հնար՝ յանուն մարդկային բոլոր առաքինութեանց, պահանջելու հաշիւը՝ մեր անհամեմատ կորուստներուն: Ուրիշներ՝ ըրին զայն:

Վնասուց հատուցո՞ւմ, — կը սնանկանար Օսմանեան կայսրութիւնը, եթէ պարտադրուէր իրեն յանձն առնել պարկեշտօրէն վճարել ու սրբել իր ճակտին յաւիտենական մուրը:

ՍԱՐԳԻՍ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ

(2 Տար.)

ԱՐԵՒԸ

●

Լո՞ւմ էք… սպասէք մի փոքր, ես ձեզ կը պատմեմ բոլորը սկզբից…

Գնո՞ւմ էք… լաւ, ես կը պատմեմ ծաղիկներին ու խոտերին…

— Սիրուն կակաչներ, լաւ լսեցէք արեւի պատմութիւնը….

Աղջիկս հիւանդ էր…

Գիտէք, նա էլ ձեզ նման մի ծաղիկ էր, նախշունիկ դէմքով, ոսկեկանգուր մազերով:

Աղջիկս հիւանդ էր…

Բժիշկը եկաւ, իջաւ մեր բնակարանը:

Նա տխուր էր. ինչո՞ւ…

Հա՛, յիշում եմ, նա չէր սիրում ներքեւի յարկերը…

Նա իջաւ ներքեւ, նայեց իմ աղջկան, նայեց սենեակի պատերին:

— Խոնաւ է, — ասաց — պիտի փոխէք բնակարանը, պիտի արեւկող սենեակ ճարէք…

— Քանի՞ երախայ ունէք, — հարցրեց:

— Երեքն էին, երկուսը մեռան, մնաց այս մէկը… ազատէք իմ աղջկան, նա մեր տան հողին է…

Նա ինչ որ դեղ գրեց ու տխուր դէմքով դուրս գնաց:

— Հայրիկ, ի՞նչ գրեց բժիշկը, — հարցրեց աղջիկս:

— Արեւ գրեց, սիրելիս, արեւ գրեց, որ փայլի քեզ վրայ ու ազատի ցաւից…

Ու այն օրը գնացի արեւ փնտռելու. գնացի շատ հեռու՝ քաղաքի ծայրն ու գտայ արեւկող մի բնակարան:

— Սիրուն կակաչներ, արեւի զաւակներ, աւելի լաւ չէ՞ր լինի ձեզ մօտ բերէի իմ ոսկեծամիկ աղջկան:

Դուք նրան կը զուգէիք կարմիր ու կանաչ…

Բայց, հիմա, գիտեմ, դուք նրան հաց չէիք տալ… դուք սնւում էք վաղորդեան ցօղով…

Լսէք, ես դեռ չեմ վերջացրել…

Միւս առաւօտ պիտի տանէի աղջկանս արեւի տուն, բայց երբ լուսացաւ, նա ինձ կանչեց, ձեռքս բռնեց ու փակեց աչքերը…

Յետոյ եկան մարդիկ ու նրան տարան:

Ու երբ ոսկեծամիկ աղջիկս հեռացաւ մեզանից, մենք բոլորս այրուեցինք լալուց, իսկ ես դարձայ արեւի հիւանդ:

Ես գնում էի, նստում փոքրիկ գերեզմանի մօտ եւ սպասում արեւածագին:

Ու միշտ տեսնում էի աղջկանս՝ արեւը գրկած եւ իր մազերը նրա վրայ փռած…

Բայց երբ պատմում էի արեւի մասին, կինս ու մայրս չէին հաւատում, նրանք կարծում էին թէ ես խելագար եմ, եւ ողբում էին այրուած, ցամաքած աչքերով:

Ու մի օր էլ ես դիմեցի արեւին.

— Հզօր արեւ, — ասի, — մի մեծ գանգատ ունեմ քեզանից… ինչո՞ւ դու մի շողք խնայեցիր իմ աղջկան, ինչո՞ւ ըսպաննեցիր ու տարար նրան…

Նա տխրեց ու մթնեց:

— Գնա՛, ասաց, յայտնիր աշխարհին, ասա՛, վերեւի յարկը արեւի շողքերը խլեց, ստուեր ձգեց ներքեւի յարկին ու սպաննեց էն ոսկեհեր աղջկան…:

Մ. ԱՐԱԶԻ

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն

ՆՈՐ ՆԻՒԹԵՐ ԱՅՎԱԶՈՎՍՔԻԻ ՄԱՍԻՆ

Հայաստանի պետական որխիւի գիտական աշխատակից Գ. Յարութիւնեան յայտնաբերած է շարք մը հետաքրքրական նիւթեր, որոնք նոր լոյս կը սփռեն աշխարհահռչակ ծովանկարիչ Յովհաննէս Այվազովսքիի կեանքին եւ գործունէութեան վրայ: Այս տեղեկութիւնները տպուած են «Գիտաինֆորմացիոն պիւլեթէն»ի այս տարուան համարին մէջ: Նոր նիւթերը ցոյց կուտան, թէ Այվազովսքի հայրենիքէն դուրս ապրելով հանդերձ ձուլուած է իր ժողովուրդին հետ:

Ուշագրաւ են նկարիչին առաջին կնոջ՝ անգլուհի Կրեւսի վերաբերեալ նիւթերը. կինը ամէն ձեւով աշխատած է Այվազովսքիի ընտանիքը հեռացնել հայկական իրականութենէն եւ միախառնել օտար ազգերու մէջ: Արուեստագէտը կ'ընդդիմանայ եւ արդիւնքը այն կ'ըլլայ, որ կը բաժնուին: Երկրորդ անգամ Այվազովսքի կ'ամուսնանայ Աննա Սարգսեանցի հետ, որ յետագային հաստատուեցաւ Հայաստան, ծովանկարիչին այրին դառնալէ ետք:

1893ին, երբ Խրիմեան Հայրիկ կաթողիկոս ընտրուեցաւ, Այվազովսքի նամակով մը շնորհաւորած է վեհափառը, անսահման նուիրում յայտնելով մայր ժողովուրդին հանդէպ: Երկրորդ նամակի մը մէջ, ի յայտ կուգայ թէ նկարիչը ինչ մեծ օգնութիւն ցոյց տուած է Համիտեան ջարդերէն փրկուած գաղթականներուն. ոչ միայն իր նիւթական կարելիութիւնները տրամադրած է հայ ընտանիքներուն, այլեւ պաստառներ ծախու հանած է՝ անօթեւան Հայերուն օգնելու համար:

Այլ նամակներէ ի յայտ կուգան, թէ կաթողիկոսը խնդրած է Այվազովսքիէն, որ նկարէ հայկական ջարդերը, կարմիր արիւնով օծուած Հայաստանի դաշտերը. նկարիչը հաւանութիւն յայտնած է՝ կատարելու այդ պատուէրը, արուեստի միջոցով ցոյց տալու համար թրքական բարբարոսութիւնները:

Ծանօթ են Այվազովսքիի քանի մը պաստառները՝ «Տրապիզոնի Հայերի ջարդը», «Հայերին բարձում են նաւերը», «Կենդանի Հայերին Թուրքերը թափում են Մարմարա ծովը» որոնց մէջ ի յայտ կուգայ արուեստագէտին հայրենասիրութիւնը:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՖՐԱՆՍԻՍ ՔԱՐՔՕ

●

Ինչպէս գրած էինք, Մայիս 26ին երկարատեւ հիւանդութենէ մը ետք մեռաւ ֆրանսացի ծանօթ գրագէտ եւ բանաստեղծ Ֆրանսիս Քարքօ:

Բուն անունով Քարքօփինօ, Ֆրանսիս Քարքօ ծնած էր 1886 Յուլիս երեքին՝ Նումէա: Ինքն իր մասին ըսած է, թէ երեք կղզիներ կային իր կեանքին մէջ. Քորսիքա, ուրկէ կուգայ իր ծնողքը, Նոր – Քալետոնի եւ Սէն – Լուի: Ասոնց վրայ կարելի է աւելցնել Փարիզի Քէ օ Ֆլէօրը (Սիթէ) եւ Սէն - Սէրվէնի ու Փոն Նէօֆի փողոցները, ուր, 1910ին, տակաւին երիտասարդ ու անծանօթ գրող, կը գտնէր իր հերոսները. վրիպած տղաք ու կիներ… որոնց համար Վերլէն կ'ըսէր «տարօրինակ մարդիկ»:

Նումէայէն յետոյ անցաւ Վիլֆրանշ. ըստ երեւոյթին այս քաղաքը զինքը չէ ներշնչած: Թուլուզի մէջ շարունակեց ուսումը: Իր յուշերուն մէջ, աւելի կամ նուազ քօղարկուած՝ կարելի է գտնել կեանքին բոլոր ծալքերը: Մութ ծալքեր:

Ֆրանսիս Քարքօ, իր անձին եւ առհասարակ կեանքին բոլոր անցուդարձերը տուած է բանաստեղծութեանց մէջ: Փարիզը, Մոնմարթրն ու վրիպած կիները երգելէ առաջ, գաւառի բանաստեղծ էր ան, որուն առաջին քերթուածները հրատարակուեցան 1911ին «Բնազդներ» խորագիրով: Երեք տարի յետոյ հրատարակեց առաջին վէպը, «Ժէզիւ լա Քայ» որ իր անունը ծանօթացուց գրական հրապարակին: Այս գործը յետագային վերածուեցաւ թատերգութեան: Սկիզբը դժուարութիւններ ունեցաւ, բայց առաջին վէպը իր առջեւ բացաւ յաջողութեանց ճամբան:

Մոնմարթրի բանաստեղծն էր Քարքօ, բայց գրական քննադատները ըսին, թէ ան ուշ հասած էր հոն, երբ այլեւս իրական Մոնմարթրը կորսուած էր…:

1922ին հրատարակեց «Լ'Օմ Թրաքէ» վէպը, որ «Ժէզիւ լա Քայ»էն աւելի նուազ յատկանշական ըլլալով հանդերձ իր կարեւորագոյն գործերէն մէկն է. այս գործը արժանացաւ ֆրանսական ակադեմիայի վէպի մրցանակին: Այնուհետեւ իրարու յաջորդեցին հատորները:

Ֆրանսիս Քարքոյի մահով կը փակուի ժամանակակից ամէնէն իրապաշտ գրողի մը կեանքին եւ գործին վերջին էջը: Միաժամանակ անոր գրականութիւնը տըպաւորապաշտ է. խառն, երփներանգ, այլազան:

1937 Հոկտեմբեր 13ին Քարքօ կը մտնէր Ֆրանսական Ակադեմիա, Կաստոն Շէրոյի տեղ:

Ստացած էր Փարիզ քաղաքի Մեծ Մրցանակը, ինչպէս նաեւ Միաձայնութեան մրցանակը:

Կարելի չէ տալ իր գործերուն ամբողջական ցանկը, այնքան որ շատ են անոնք եւ ցրուած: Գլխաւոր գործերը կը համարուին Մարդս (1921), Փողոցը (1930), Կիներու բանտ (1931), Կէս գիշերուան մարդը (1938), Փարիզի հայրենաբաղձութիւնը (1941), Նկարիչներու բարեկամը (1944) եւայլն: Այս բոլորին հետ, պէտք չէ մոռնալ իր յուշերը, տաք ոճով գրըուած, ինչպէս նաեւ արդի նկարիչներու մասին գրուած ուսումնասիրութիւններ՝ որոնք Ֆրանսիս Քարքոյի գործին գլխաւոր մասը կը կազմեն:

Շատեր Քարքոյի վէպերուն համար, «ափաշական» ըսին. ճիշդ է որ իր գործին մէջ մաս մը կայ, որ դատապարտուած է կորստեան, բայց պէտք չէ մոռնալ արուեստագէտը՝ որ ի յայտ կուգայ բազմաթիւ վէպերու մէջ եւ նուրբ բանաստեղծը:

Չորս տարի առաջ ծանրապէս հիւանդանալով ինկաւ անկողին: Վերջերս ոտքի չէր կրնար ելլել եւ չէր հեռանար սենեակէն: Կորսնցուցած էր նաեւ մտքին պայծառութիւնը:

Մշուշներ քերթուածներու հատորը եղաւ իր կարապի երգը: Իր տան պատուհանէն կը դիտէր Սէնը, որ յաճախ երգած է, փողոցը, երկինքը՝ մշուշոտ: Մտքին պայծառութիւնը կորսնցնելէ քիչ առաջ, պատուհանէն դիտելով գրած էր վերջին բանաստեղծութիւն մը, այնքան նուրբ եւ յուզիչ. վերջին երգը, որ կը վերջանայ սա՛ երկու տողերով.—

Մշուշը, որ կ'իջնէ Քէ տը Պէթիւնի
վրայ,
Վաղը, արդեօք, պիտի վերնա՞յ…

18, Քէ տը Պէթհիւն, ուր բնակեցաւ եւ մեռաւ Ֆրանսիս Քարքօ:

×

ՆԻՔՈՍ ԳԱԶԱՆՑԱՔԻ

Վերջին տարիներուն, շատ քիչ գրագէտներ համեւրոպական դէմք դարձան, այն իմաստով՝ ինչպէս եղան Թոմաս Ման եւ Անտրէ Ժիտ: Թերեւս, Նիքոս Գազանցաքին եղաւ միակ այն անձը՝ որ հետաքրքրեց ամբողջ Եւրոպան:

Գազանցաքի խորքով միշտ յոյն գրագէտը մնալով հանդերձ համամարդկային գաղափարներ ունի: Կը զգայ թէ ծնած է առաքելութեան մը համար:

Սինա լեռէն մինչեւ Վենիսի կղզին ճամբորդական տպաւորութիւններու հաւաքածոյ մըն է, բայց անոր մէջ կարելի է գտնել նաեւ այն մտահոգութիւնը՝ որ կը կազմէ իր երկերուն ոգին, որ կը լեցնէ իր Քրիստոս վերախաչեալ հռչակաւոր վէպին էջերը.— ձիթենիները, հողամշակութիւնը, մարդոց վէճերը եւ պարզութիւնը:

Գազանցաքիի կարեւորագոյն գործերէն մէկն ալ «Ալեքսիս Զորպա»ն է, որ Ֆրանսայի մէջ գրեթէ աննշմար անցաւ: Այս գիրքով, — որուն առաջին երկու գլուխներուն մէջ ճամբու տպաւորութիւնները կը յիշենք, — Գազանցաքի կը գըտնէ իր տեղը՝ Միջերկրականեան առասպելին մէջ, որ իր շուրջ կը համախմբէ Քամիւն, Ճիոնոն, Լաւրէնսը:

Միջերկրականեան առասպելը ստեղծուեցաւ վերջերս՝ պաշտպանելու համար միջերկրականութիւնը: Գազանցաքիի այս գործին մէջ համաշխարհային գաղափարներ կը գտնենք. Թռիչք մը կայ՝ Կրետէէն Փոքր Ասիա, Սինայէն Վենիսի կղզին, ուր կ'ապրին մարդիկ, գաղափարապաշտ կամ ոչ, գիւղացի կամ առեւտրական. այսուհանդերձ՝ գրագէտը սահմանափակուած կը մնայ Միջերկրականի մէջ, քանի որ երբ կը խօսի Ճափոնի կամ Սպանիոյ մասին, այն տպաւորութիւնը կ'ունենանք՝ թէ լրագրող – ճամբորդն է որ կը խօսի: Գազանցաքիի միջերկրականըն անգամ սահմանափակուած է միջին եւ արեւելեան միջերկրականի մէջ, ինչպէս կը գրէ Քոմպայի աշխատակիցը: Սպանիոյ մասին Գազանցաքիի գրածը ափ ի բերան կը ձգէ զբօսաշրջիկներու համար քարոզչութիւն ընող անձերը, իսկ իր «Ճափոն»ն ալ, ըստ երեւոյթին, նոյն սեռին կը պատկանի:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՃՇԴՈՒՄ.— Պ. Արմենակ Փափազեանի «Ծիսական երաժշտութիւն» յօդուածին Ա. պարբերութիւնը պիտի ըլլայ.— «Ներկայ տարեշրջանին շահեկան երեկոյթներէն մին եղաւ Մայիս 21ի նուագահանդէսը նախաձեռնութեամբ եւ կազմակերպութեամբ Լիտիա Կարինի»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (172)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Զ.

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐ

— Վասակը իր ժամանակ նոյնպէս ամենանշանաւոր մարդն էր: Եթէ բոլոր հայ նախարարների գլուխները թափ տալու լինէիր, նրա կէսի չափ խելք չէր դուրս գայ:

— Բայց նա չարագործ էր, նա մեծ վնասներ տուեց իր հայրենիքին:

— Այդպէս երեւում է, որովհետեւ նրա պատմութիւնը գրողները՝ նրա հակառակ կուսակցութեանն էին պատկանում: Իսկ եթէ նրա խորհուրդներին հետեւելու լինէին, նա մեծ օգուտներ կարող էր հասցնել իր հայրենիքին:

Ես զարմացայ Ասլանի դատողութեան վրայ, բայց Վասակի մասին շատ վատ բաներ էի լսել:

— Ի՞նչ օգուտ պիտի հասցնէր նա, — պատասխանեցի ես փոքր ինչ բարկացած կերպով:— Սատանան երբեք հրեշտակ չի դառնայ:

— Ինչու չի դառնայ, — ասաց նա, ծիծաղելով իմ խռովութեան վրայ:— Սատանան հէնց առաջուց հրեշտակ էր, բայց հանգամանքները նրան սատանայ շինեցին:— Վասակին պէտք է հասկանալ իսկ նրան հասկանալու համար պէտք է լաւ ուսումնասիրել Հայոց պատմութիւնը: Դու մի վիճիր ինձ հետ, սիրելի Ֆարհադ, քեզ պէտք է կարդալ, շատ կարդալ…

Նա մօտեցաւ եւ ձեռքը դրեց իմ ուսի վրայ:

Այդ միջոցին ներս մտաւ վարպետ Փանոսի գործարանի աշակերտներից մէկը, յայտնեց, թէ մի քանի մարդիկ ցանկանում են տեսնուել Ասլանի հետ:

— Նայեցէք, ի՞նչ մարդիկ են, — խնդրեց ինձ Ասլանը, — միայն մի փոքր սպասել տուեցէք, մինչեւ ես բոլորովին հագնուիմ:

— Նրանք կը սպասեն… ասաց գործարանի աշակերտը խորամանկ ժպիտով, — մինչեւ երեկոյ էլ կը սպասեն… դեռ արեւը չծագած, եկել, նստել են բակի դրան մօտ, եւ սպասում են…

Պէտք է ասած, երբ քաղաքի հայ վաճառականները լսեցին, որ Ասլանը հնութիւններով հետաքրքրւում է, այլ եւս մեզ հանգստութիւն չէին տալիս: Ում տանը մի կոտրած խեցի կամ երթակի կըտոր կար, բերում էր, ցոյց էր տալիս, եւ աշխատում էր մի քանի ոսկիներ կորզել: Դուրս գալով փողոցը, տեսայ, որ հայ վաճառականներ էին, երեք հոգի, եւ կարգով նստած էին բակի դրան մօտ շինուած հողէ թումբի վրայ, «տէր – ողորմեա» էին քաշում ու խօսում էին միմեանց հետ երկրի գործերի վրայ:

Տեսնելով ինձ, բոլորը ոտքի կանգնեցին, որպէս մի նշանաւոր մարդու առջեւ, եւ սկսեցին բարովել ինձ հետ. իմ առողջութիւնը հարցնել, կարծես, թէ վաղեմի բարեկամներ լինէին: Մէկը նրանցից ինձ կոչեց մինչեւ անգամ «աղա»: Վարպետ Փանոսի ախոռատան ծառայից յետոյ, այդ երկրորդ անձն էր, որ այդպիսի տիտղոսով էր ինձ դիմում:

— Ի՞նչ էք կամենում, — հարցրի ես:

Նրանք փոխանակ պատասխանելու, ըսկսեցին դուրս հանել իրանց ծոցերից, գրպաններից, զանազան իրեղէններ, որ փաթաթել էին չորի կտորների մէջ:

— Ինձ զուր էք ցոյց տալիս, ես խօ գնողը չեմ:

— Դու էլ որ տեսնես, մե՞ղք կը լինի, աղա, — ասաց նրանցից մէկը, որի ձեռքերի վրայ երեւում էին Երուսաղէմի ուխտաւորի կապոյտ նշաններ:— Քո հոգուն մատաղ, աղա, մենք լսել ենք, որ քո մէկխօսքը պարոն բժշկի մօտ երկու չի լինի…

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Համայնավարները ուզեցին հակացոյց մը կատարել եւ կարգ մը միջադէպեր պատահեցան։ Բազմաթիւ կառքեր վնասուեցան եւ երեք հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան։ Կարգ մը ձերբակալութիւններ տեղի ունեցան ։

Միւս կողմէ Ուրբաթ օր գործադուլ հռչակեցին դպրոցական եւ համալսարանական շրջանակները։ Ընդհանուր ձեւով կրթական պաշտօնէութեան 70 առ հարիւրը մասնակցեցաւ գործադուլին։ Հազարաւոր աշակերտներ դպրոց չգացին։ 1500 ուսանողներ ալ ցոյց ըրին Սորպոնի բակը, բողոքելու համար Տը Կոլի թեկնածութեան դէմ։ Իսկ ուրիշներ (աշակերտ) կը բողոքէին դպրոցներու փակման, եւ ուսուցիչներու բացակայութեան դէմ ։

Տեղական մամուլը (ոչ - համայնավար) կը բողոքէ նախարար Կայլէի դէմ որ թոյլ տուած է որ հինգշաբթի եւ ուրբաթ ամբողջ օրը ձայնասփիւռով կոչ ըլլայ ծնողքներուն որ իրենց տղաքը դպրոց չղրկեն։ Այս ձեւով իր մասնակցութիւնը բերաւ Ազգ. Կրթութեան Դաշնակցութեան ցոյցին, կը գրէ Ֆիկարօ։

× Հինգշաբթի չաբաթաթերթ՝ «Քարըֆուր», եւ ուրբաթ օր՝ «Իւմանիթէ» գրաւուեցան ներքին նախարարութեան որոշումով ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մարսէյլի Ազգ. Որբ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ աղքատներու, փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Տիկին Մըրի Թէքէեանի (ծնեալ Սարգիսի) դառնաղէտ մահուան առթիւ հետեւեալ նուէրները։ Պ. Սարգիս Ալթունեանէ հազար ֆր., Պ. Յակոբ Փափազեանէ, Պ. Զ. Վահագն Սաաթճեանէ, Պ. Սարգիս Թէքէեանէ հազարական ֆրանք, Պ. Զ. Ալիքսանեանէ, Պ. Տէր Խաչատուրեան Ռուբէնէ, Պ. Ենովք Արմէնէ, Պ. Մկրտիչ Շեխիկեանէ, Պ. Զարեհ Քէօթահեալեանէ, Պ. Միքայէլ Խաչիկեանէ 500ական ֆր., գումար 7000 ֆրանք ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Ս.Յակոբ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները փոխան ծաղկեպսակի հանգուցեալ Պօղոս Պալեանի մահուան առթիւ.— Պ. Գ. Փունարճեան 2000 ֆր., եկեղեցւոյ պայծառութեան համար, Պ. Շահպալեան հազար ֆր., տեղւոյս Ազգ. դպրոցին եւ հազար ֆր. Աղքատախնամին, (Աղքատախնամինը ստանալ Տէր Պսակ հօրմէ)։ Հանգուցեալ Տիկին Ռեբեկա Վարդանեանի տխուր մահուան առթիւ Պ. Աւետիս Մելքոնեան երեք հազար ֆր. եկեղեցւոյ ։ Նոյն առթիւ Կրօն. Ընկերութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պալեան եւ Վարդանեան ընտանիքներուն եւ իրենց բոլոր պարագաներուն ։

×

Էքպէրեան եւ Մաքսաեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ Օննիկ Էքպէրեանի մահուան առթիւ։

×

Այրի Տիկին Եղսաբէթ Տօլպաշեան, Տէր եւ Տիկին Էքինճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տօլպաշեան եւ զաւակները, Պ. Վարդան Կատարեան, ինչպէս նաեւ Տօլպաշեան եւ Կատարեան ընտանիքները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Յովակիմ Կարապետեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Մինասեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, հեռագրով, նամակով, բարենպատակ հաստատութեանց նուիրատուութեամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, աներհօր, հօրեղբօր, մեծ հօր եւ ազգականին Մկրտիչ Տօլպաշեանի մահուան առթիւ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը բացուին ապրիլ 15ին եւ կը փակուին Յուն. 15ին։ Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ ։

COLLÈGE S. MOORAT

26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ներկայացուցիչները Շաբաթ (Յունիս 7) ժամը 20.30ին Սոսիէթէ Սավանթի Սէ սրահը ։

Ֆ. ԿԱՊ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը (8 Յունիս) Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկը։ Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՆՈՒԷՐ

Իսիլիրցի Այրի Տիկին Ռոզա Պարոնեանի (ծնեալ Գալէմդարեան) մահուան առթիւ Սիսթերոնի մէջ, Պ. Ե. Ազատեան հազար ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կապ. Խաչի օգափոխութեան կայանին։(Ստանալ Յառաջէն)։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլէի օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 7ին, եւ ոչ թէ չորսին, ինչպէս նախապէս յայտարարուած էր ։

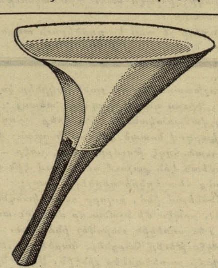
Արձանագրուողներէն անոնք որոնք տակաւին չեն ստացած առողջապահական թերթերը կը խնդրուի ներկայանալ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15 բիւ ժան Կուժօն, Փարիզ, երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ողբացեալ Տիկին Մէյրի Թէքէեանի մահուան առիթով փոխան ծաղկեպսակի Մարսէյլի Ազքատախնամ ինտրուած նուէրներու ցանկին մէջ (հրատարակուած Յառաջի 27 Մայիսի թիւով), Թէքէեան Ս. անունը պէտք է ըլլայ Թէքեան Ս.։

× Հայաստանէն նամակ ունի Ամիրբեկ Սերգօ Մելքոնեան։ Դիմել եկեղեցի ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

— 17. Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 փրանք: Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ՅՈՒՆԻՍ — MARDI 3 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8207 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4008

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ՝ ՎԱՐՉԱՊԵՏ

224Ի ԴԷՄ 329 ՁԱՅՆՈՎ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆԻՍՏ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ՝ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ

ՏԸ ԿՈԼ ԱԼԺԷ Կ'ԵՐԹԱՅ

ՑՈՅՑԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի իրիկուն, 48 ժամուան բանակցութիւններէ ետք, Ազգ. Ժողովը 224ի դէմ 329 ձայնով վստահութիւն յայտնեց զօր. Տը Կոլին:

Մինչ այդ ի՜նչ դէպքեր եւ բանակցութիւններ տեղի ունեցան: Շաբաթ առտու, ինչպէս գրած էինք, զօր. Տը Կոլ Լա Փեբուզ պանդոկին մէջ կ'ընդունէր կուսակցական կարգ մը պարագլուխներ որոնք լուսաբանութիւններ կ'ուզէին քաղաքական հարցերու շուրջ: Ժողովրդական Շարժումը կ'ուզէր գիտնալ թէ Տը Կոլ հաւատարիմ պիտի մնա՞յ Հասարակաց Շուկային եւ Ատլանտեան Ուխտին: Նշանակուած վարչապետը կ'ապահովէր որ մտադիր է հաւատարիմ մնալ այդ ուղղութեամբ իր նախորդներուն ստանձնած բոլոր յանձնառութեանց: Ռամատիէ (ընկերվարական) եւ Միթըրան (Իւ - Տէ - Էս - Էր) կ'ուզէին գիտնալ զօրավարին դիրքը Ալժերիոյ փրկութեան կոմիտէներուն հանդէպ: Տը Կոլ կը պատասխանէր. — «Հանրապետութեան իշխանութեանց իբրեւ պատասխանատու պէտք է բոլորը ինծի հնազանդին»: Ճշդելէ վերջ այս քանի մը կէտերը, Տը Կոլ կը խնդրէր որ կուսակցութիւնները իրենց վերջնական պատասխանը տան շաբաթ ժամը 5ին:

Մինչեւ այդ ժամը, ուրեմն, Փալէ - Պուրպոնի մէջ ժողովները իրարու կը յաջորդէին: Կարեւորը, ըսած ենք արդէն, Ընկերվարականներու որոշումն էր: Այս առթիւ աւելորդ է շեշտել Կի Մոլէի, ինչպէս նաեւ Վենսան Օրիոլի կատարած դերը որ վճռական եղաւ 4րդ Հանրապետութեան ամէնէն ծանր տագնապին լուծման մէջ:

Ընկերվարականներու Տնօրէն Կոմիտէն եւ Երեսփոխանական խմբակցութիւնը 74ի դէմ 77 ձայնով հաւանութիւն կուտային Տը Կոլի վարչապետութեան: Բայց մինչ հոս մեծամասնութիւն կը գոյանար՝ ընկերվարական երեսփոխաններու մէջ հաւանութեան համակարծիքները կը մընային փոքրամասնութեան մէջ (44 թեր, 51 դէմ):

Միւս կուսակցութեանց դիրքը կը ներկայանար հետեւեալ ձեւով:

Համայնավար (142) դէմ, յառաջդիմական (վեց) դէմ, դիմադրութեան ժողովրդապետական եւ ընկերային միութիւն (Իւ - Տէ - Էս - Էր քսան) 12 թեր, 5 դէմ, Վալուազիէն արմատական (42) 30 թեր, 12 դէմ, ոչ - Վալուազիէն արմատական (14) թեր, ձախ Հանրապետական (14) թեր, ափրիկեան համախմբում (17), թեր, Ժողովրդական Շարժում (74) 66 թեր, մնացեալ ձեռնպահ կամ դէմ, ընկերային Հանրապետական (19) թեր, անկախ (հարիւր) 99 թեր, մէկ դէմ: Դէմ է միայն Իզօրնի, մառեշալ Փեթէնի հաւատարիմ փաստաբանը: Փուժատական (37), թեր, ոչ արձանագրուած (9), վեց թեր, երեք դէմ:

Այս պատկերէն առաջ, զօր. Տը Կոլ կ'ընդունէր ներկայանալ Կիրակի ժամը 15ին Ազգ. Ժողովին, եւ Նախագահ Քոթի կ'ընդունէր վարչապետ Փլիմլէնի հրաժարականը:

Կիրակի առտու զօր. Տը Կոլ կ'ընդունէր Ալպեր Սարօ (Ֆրանսական Միութեան նախագահ) Էմիլ Ռոշ (Տնտեսական Խորհուրդի նախագահ), ինչպէս նաեւ Մաքս Լըժէօն (Ընկերվարական) Պիտօ, Պաքոն եւ Փլիմլէն (Ժող. Շարժում) եւ Տեպրէ (նախկին կոլեան):

Կէսօրէն ետք ժամը ճիշդ երեքին նախագահ Լը Թրոքեր երեսփոխաններուն կը կարդար Նախագահ Քոթիի նամակը որուն մէջ Նախագահը կը յայտնէր զօր. Տը Կոլի նշանակումը, ապա կը ներկայացնէր զօր. Տը Կոլի դահլիճը որուն կազմը հետեւեալն է.—

Վարչապետ՝ (եւ Ազգ. Պաշտպանութեան նախարար).— Շարլ Տը Կոլ.—

Պետական նախարար՝ Հուֆուէ - Պուանյի, Ժաքինօ, Մոլէ, Փլիմլէն:

Արդարութեան նախարար՝ Տէպրէ (ծերակուտական, նախկին կոլեան):

Արտաքին՝ Քուվ տը Միւրվիլ (Պոնի Ֆրանսական դեսպանը):

Ներքին՝ Փելըթիէ (Սէնի նահանգապետ):

Ելմտական եւ տնտեսական՝ Փինէ (անկախ):

Կրթական՝ Պերթուէն (ծերակուտական).— Հետեւեալները նշանակուած են նաեւ իբրեւ նախարար կամ փոխ - նախարար.— Պաքոն (աշխատանք), Քոռնիւ - Ժանթիլ (Անդրծովեան Ֆրանսա), Կիյոմա (Ազգ. Պաշտպանութիւն), Մաքս Լը Ժէօն (Ալժերիա), Անտրէ Մալրօ, գրագէտ, (տեղեկատուութիւն):

Ապա, զօր. Տը Կոլ կը կարդար վարչապետական իր ճառը.—

«Պետութեան աստիճանազրկումը որ կը գահավիժի, Ֆրանսական միութիւնը անմիջական սպառնալիքի տակ, Ալժերիան խրած յուզումներու փոթորիկին մէջ, Քորսիքան վարակումի ենթակայ, Մայր Երկրին մէջ ընդդիմադիր շարժումներ որ կ'ամրապնդեն ժամէ ժամ իրենց կիրքը եւ գործունէութիւնը, բանակը փորձութեան ենթարկուած արինալի եւ արժանաւոր գործերով բայց ընդվզած Իշխանութեանց փտութենէն, միջազգային մեր դիրքը խախուտ նոյնիսկ մեր դաշնակիցներու մէջ, այս է երկրին վիճակը:

Եւ այս նոյն ժամանակին երբ զանազան գետիններու վրայ այնքան առիթներ կան, Ֆրանսայի համար, քաղաքացիական պատերազմի սպառնալիքին տակ է:

Այս պայմաններու տակ է որ առաջարկեցի իմ թեկնածութիւնս փորձելու համար, անգամ մը եւս, փրկութեան առաջնորդել երկիրը, Պետութիւնը, Հանրապետութիւնը, եւ նշանակուած Նախագահին կողմէ այսօր Ազգ. Ժողովէն վաւերացում կ'ուզեմ ծանր պարտականութեան մը համար: Այս պարտականութեան համար, միջոցներ պէտք են:

Կառավարութիւնը, եթէ ուզէք վաւերացնել, պիտի առաջարկէ որ անմիջապէս իրեն տաք այդ միջոցները: Ձենէ պիտի ուզէ ամբողջական իրաւասութիւններ ի վիճակի ըլլալու համար գործելու արագօրէն, օգտակար ձեւով, եւ պատասխանատուութեամբ: Այդ, ձենէ պիտի ուզէ վեց ամսուան համար, յուսալով որ այդ ժամանակամիջոցի վերջաւորութեան, վերահաստատուած կարգը պետութեան մէջ, Ալժերիոյ մէջ վերագըտնուած յոյսը եւ այդին մէջ կատարուած միութիւնը թոյլ պիտի տան հանրային իշխանութեանց որ վերսկսին իրենց բնականոն գործունէութեան»:

Ապա զօր. Տը Կոլ կը շեշտէ թէ այս ամբողջը արժէք չունենար եթէ չդարմանենք բուն իսկ պատճառը՝ սահմանադրութիւնը:

Կառավարութիւնը պիտի առաջարկէ բարեփոխման ծրագիր մը (սահմանադրութեան 90 թիւ յօդուածը), կառավարութիւնը պիտի ճշդէ այն երեք սկզբունքները որոնք, Ֆրանսայի մէջ, պէտք է հիմը կազմեն, Հանրապետական վարչաձեւին.— ա) Հանրային քուէարկութիւնը ամէն իշխանութեան աղբիւրն է: բ) Գործադիր իշխանութիւնը եւ օրէնսդրական իշխանութիւնը պէտք է զատուած ըլլան որպէսզի կառավարութիւնը եւ խորհրդարանը, ամէն մէկը իր կարգին եւ իր պատասխանատուութեան տակ, ստանձնէ իր իրաւասութեանց ամբողջութիւնը: գ) Կառավարութիւնը պէտք է պատասխանատու ըլլայ խորհրդարանին առջեւ:

Զօր. Տը Կոլ իր ճառը կարդալէն անմիջապէս ետք վերադարձաւ իր պանդոկը: Կարճ դադարէ մը ետք Ազգ. Ժողովը կրկին հաւաքուեցաւ եւ մինչեւ քուէարկութիւնը կարգ մը երեսփոխաններ խօսք առին:

Առաջին առթիւ Իզօրնի, մառեշալ Փեթէնի փաստաբանը.— «Կարգ մը յիշատակներ թոյլ չեն տար որ թեր քուէարկեմ զօր. Տը Կոլին: Ես մնացած եմ դըժբախտութեան եւ հաւատարիմ կը մնամ անոր. կը մաղթեմ որ զօր. Տը Կոլի գործունէութիւնը այնպէս ըլլայ որ ապագան գիս մեղադրէ որ մերժած եմ իմ ձայնս»:

Մենտէս - Ֆրանս.— Ցուրտ վայրկեան մը կ'ապրինք ուր ամէնքս ալ ծանր պատասխանատուութեան մը տակ կը մըտնենք: Այս վարչաձեւը կ'անհետանայ որովհետեւ չկրցաւ լուծել իրեն վստահուած խնդիրները: Դ. Հանրապետութիւնը քանի մը տարուան մէջ կորսնցուց իր դրամագլուխը անդրծովեան հողամասերու եւ աշխարհի մէջ: Բայց ժողովրդապետութիւնը չէ որ ձախողեցաւ, որովհետեւ անոր սկզբունքները պաշտպանելու համար է որ հոս ենք այսօր (ծափահարութիւն՝ համայնավար եւ արմատական): Ո՛չ, Հանրապետութիւնը չէ, ինչ որ պէտք է դատապարտուի այն դէշ օգտագործումն է որ եղած է: Գործը ձախողեցաւ որովհետեւ չկրցանք պահել քաղաքական բարոյական մը: Ես չեմ քուէարկեր զօր. Տը Կոլին համար, եւ պիտի չզարմանայ ատկէ: Այն որոշումը, զոր Ազգ. Ժողովը պիտի տայ, ազատ չէ»: Այս խօսքերուն աջէն կը բողոքեն ըսելով. — «Դուք ալ ազատ չէք»: Եւ նախկին վարչապետը կը շարունակէ, բացատրելով թէ քաղաքացիական պատերազմի մը շանթաժն է որ կը տիրապետէ բոլորին որոշումներուն վրայ բայց պէտք չէ ազդուիլ:

Ընդհակառակն Մենտէսի կուսակից եւ բարեկամ Բլոսթերման կ'ըսէ որ 12 տարի է այս օրուան կը սպասէր որպէսզի քուէարկէ Տը Կոլին համար:

Խօսք կ'առնէ Տեքսոն, ապա Ժագ Տիւքլօ.— «Համայնավարները դէմ պիտի քուէարկեն: Ցաւով նկատեցինք որ Հանրապետութեան Նախագահը անհանդուրժելի ճնշում մը բանեցուց երեսփոխաններուն վրայ»: Լը Թրոքէր կը բողոքէ.— «Արգիլուած է խնդրոյ առարկայ ընել Հանրապետութեան Նախագահին անձը եւ հանգամանքը»:

Տիւքլօ.— «Ես անուն չտուի, պարզապէս պատգամի մը մասին խօսեցայ»:

Վերջապէս Պ. Տիւքլօ վստահ է որ «Ժողովուրդը պիտի ըսէ վերջին խօսքը, անկցի մենատիրութիւնը, կեցցէ Հանրապետութիւնը»:

Յաջորդաբար կը խօսին նաեւ Պոնէ, Փիէր Քուրան, Թանկի - Փրիժան: Այս վերջինը մաս կը կազմէ ընդդիմադիր ընկերվարականներու: Միթըրան կը յայտնէ թէ ինք ալ դէմ պիտի քուէարկէ: Լը Պալ (ընկերվարական) իր անունով կը խօսի միայն եւ կը պոռայ «այլեւս չեմ հաւատար ազատարարի մը: Այն մարդը որ այսօր մեզի կը ներկայանայ անգամ մը փախուստ տուած է արդէն: Հանրապետութիւնը հազիւ ծնած էր երբ դժուարութեանց մէջ ձգեց: Երկու թունաւոր նուէրներ տուաւ Ֆրանսայի, առոնք միայն պէտք է բաւեն որպէսզի այլեւս մեզի չի ներկայանայ իբրեւ յանցանքներ սըրբագրող: Նուէրներէն մէկը, համեմատականն էր, երկրորդն ալ այն ուժն էր զոր տուաւ համայնավարներուն, պայուսակներուն մէջ դասալիք Թորէզը ետ բերելով: Մեղք մըն է այս: Եւ այսօր եկեր է մեզի ի՞նչ դաս տալու: Մեծամիտ եւ առանձին մնացած մէկուն մտածումնե՞րը: Այսօր կը կարմրիք հրաժարումէ մը որ ձեր նախնիքներուն ոչ մէկը պիտի ունենար, Ժորէսէն Փուէնքարէ, ոչ մէկը կ'ընդունէր»:

Տակաւին խօսք կ'առնեն Թեթժէն, Տը Մանթօն:

Վերջապէս կը սկսի քուէարկութիւնը:

Դէմ քուէարկած են 141 Համայնավար եւ վեց յառաջդիմական: 49 ընկերվարական (առանց կարգին՝ Կազիէ, Տէփրէօ, Փինօ, Լենար, Մաս, Վերտիէ, Տեֆեր, Ժագէ եւն.): 18 արմատական ուղղափառ (առանց կարգին Ցովնանեան, Մենտէս-Ֆրանս, Մարդելլի, Տալատիէ): 4 Իւ - Տէ - Էս - Էր (Միթըրան), երեք ժողովրդական Շարժում, մէկ անկախ (Իզօրնի): 32 երեսփոխան չեն մասնակցած քուէարկութեան առանց կարգին Լըթրոքէր:

ՑՈՅՑԵՐ

Կիրակի կէսօրէ վերջ. համայնավարները կարգ մը ցոյցեր կազմակերպած էին Փարիզի մէջ: Ծաղկեպսակներ դրուեցան Րեփիւպլիքի հրապարակը Մարեանի արձանին վրայ: Կարգ մը միջադէպեր պատահեցան Պուլվ. Սէն Միշէլ, Պուլ. Տը Լ'Օփիթալ, Պարպէսի կողմը: 190 ձերբակալութիւն կատարուեցաւ:

ԱՌԱՋԻՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ

Առաջին անգամ ըլլալով Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեց յայտնելով թէ Ամերիկա «հասկացողութեամբ եւ համակրանքով հետեւեցաւ ֆրանսական տագնապին եւ գոհունակու-

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչապետ եւ Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Խրուշչեւ անակնկալ այցելութիւն մը տուաւ Սոֆիա, ուր պիտի մասնակցի Պուլկարիոյ Համայնավար կուսակցութեան եօթներորդ համագումարին:

ԿԻՊՐՈՍԻ ազգայնական Յոյներու պարագլուխ Մակարիոս Արք. Կիրակի օր հասաւ Գահիրէ, արժանանալով խանդավառ ցոյցերու: Մակարիոս Արք.ի Եգիպտոս այցելութեան նպատակն է ապահովել արաբական երկիրներու օժանդակութիւնը Յունաստանի՝ ՄԱԿի մէջ. Կիպրոսի նկատմամբ Անգլիոյ պատրաստած ծրագիրը, ըստ երեւոյթին, Յոյներուն հաճոյ չի թուիր:

ՊԵԼԺԻՈՅ ընտրութիւններուն մէջ Ընկերային - Քրիստոնեաները գլալի յաջողութիւններ արձանագրեցին, 212ի վրայ շահելով 106 աթոռ. Ազատականները գլալի նահանջ մը արձանագրեցին: Քուէարկութիւնը պարտադիր ըլլալով՝ իր պարտականութենէն թերացող իւրաքանչիւր քաղաքացի հազար պելժ. ֆրանք տուգանքի ենթրակուեցաւ:

ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏԱՐԱՆ
ԵՒ ԲԱՌԱՐԱՆ

Մշակութային Համագումարը, որ յետաձգուած՝ օրուան դէպքերուն պատճառով, իր օրակարգին վրայ ունի կարգ մը հարցեր, որոնք, միշտ այժմէական, անմիջական կապ մը ունին ստեղծագործական աշխատանքի հետ: Այդ հարցերուն մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ հայերէն նոր բառարաններու պատրաստութիւնը:

Պէտք է պատրաստուին հետեւեալ բառարանները.

Ա) Ֆրանսերէնէ հայերէն եւ հայերէնէ ֆրանսերէն:

Բ) Անգլերէնէ հայերէն եւ հայերէնէ անգլերէն:

Գ) Արաբերէնէ հայերէն եւ հայերէնէ արաբերէն:

Դ) Հայերէնէ հայերէն:

Եւ բոլոր այս բառարաններուն թագն ու պսակը՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏԱՐԱՆ:

Համոզումով, մեր խօսքին ամբողջ զօրութեամբը կ՚ըսենք անհաւասիկ. — Մշակութային Համագումարը կրնայ շատ գեղեցիկ ծրագիրներ մշակել եւ շատ գեղեցիկ որոշումներ տալ: Ատոնք բոլորը, շատ գեղեցիկ ըլլալով հանդերձ, պիտի չունենան այն արժէքը ինչ որ պիտի ունենայ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏԱՐԱՆԸ, իբրեւ ստեղծագործական աշխատանք:

Պիտի ըսենք աւելին.— Մշակութային Համագումարէն պիտի մնայ, իբրեւ մեծարժէք ու մնայուն գործ, Հայկական Համայնագիտարանը: Միւս բոլոր որոշումները, ճառերը, զեկուցումները, իմաստուն կամ անիմաստ խօսքերը պիտի «թռչին», այս մէկը պիտի մնայ սակայն:

Մենք ալ գիտենք, ուրիշներու չափ, որ սովկա դիւրին գործ չէ, մէկ-երկու տարուան գործ չէ, մէկ-երկու հոգիի գործ չէ, մէկ-երկու հազար ոսկիի հետ կապուած գործ չէ:

Հայկական Համայնագիտարանը տասը Համագումար կ՚արժէ, հազա՛ր-հազա՛ր ճառ կ՚արժէ, հարիւր հատոր կ՚արժէ, հարիւր հազար ոսկի կ՚արժէ: Կրնայ պատիւ բերել «Համազգային»ին, Հայ մտաւորականութեան եւ Հայ ժողովուրդին:

Կրնայ պատիւ բերել մեր ժամանակին եւ բոլոր ժամանակներուն: Մեր սերունդին եւ բոլոր սերունդներուն:

Միւս բառարանները, որոնք նոյնպէս պէտք է պատրաստուին, — եւ կրնան պատրաստուիլ, — բոլորակներ են միայն Համայնագիտարանին հետ բաղդատմամբ, արբանեակներ եւ «ուղեկից»ներ:

Բուն գործը Համայնագիտարանն է:

Մեծագոյն գործը Համայնագիտարանն է:

Բառարաններ, տպուած կամ անտիպ, շատ ունինք: Ունինք լաւերը, միջակները, անարժէքները: Համայնագիտարանը պիտի ըլլայ լաւագոյնը, համադրականն ու գերադրականը:

Մեր սերունդը կրնայ գլուխ հանել այս գործը:

Համայնագիտարանին հետ միաժամանակ կարելի է պատրաստել նոր բառարաններ, առձեռն կամ ընդարձակ (նախընտրաբար՝ ընդարձակ): Կարելի է հրատարակել արդէն պատրաստուած, բայց անտիպ մնացած բառարաններ: Լուր ունինք, որ կան այդ տեսակ գործեր:

Դարձեալ, անհրաժեշտ է գործի լծել մեր որակաւոր մտաւորականները եւ անոնց յանձնել պատրաստութիւնը Հայ գրականութեան ընդարձակ պատմութեան մը, օգտագործելով բոլոր աղբիւրները, ամէն օր նոր բան մը աւելցնելով եղածին վրայ, ճշդելով եւ ստուգելով ամէն մանրամասնութիւն եւ Հայ ժողովուրդին ընծայելով եթէ ոչ կատարեալ, եթէ ոչ անթերի, գոնէ կատարելին եւ անթերիին մօտեցող գործ մը:

Ասիկա, իր կարգին, պիտի ըլլայ Հայկական Համայնագիտարանին լրացուցիչ մասը, անոր գրական բաժինը, նոյնպէս պատուաբեր գործ մը թէ ձեռնարկողներուն, թէ մեր սերունդին եւ թէ մեր չըրջանին համար:

Մենք կը հաւատանք մեր ըսածին: Եթէ չհաւատայինք, չէինք ըսեր:

Այսպէս ուրեմն, Համագումարը իր նպատակը եւ մեր ակնկալութիւնները արդարացուցած կ՚ըլլայ, եթէ կարենայ գործի վերածել.

Ա) Հայկական Համայնագիտարանը:

Բ) Հայ գրականութեան պատմութիւնը:

Այս երկուքէն ետք կու գան (մեր խօսքը ստեղծագործական աշխատանքի մասին է):

Ա) Հայոց պատմութիւնը եւ

Բ) Բառարանները:

Ոչ նուազ կարեւոր է անշուշտ ուղղագրական միօրինակութեան հարցը:

Հարիւր տարուան ընթացքին, մեր լեզուին վրայ կատարուած են արուեստական պատուաստի երեք փորձեր.

1. Թուսինեանի «ուղղախօսութիւն»ը:

2. Մինաս Չերազի ընտրողական աշխարհաբարը:

3. Երեւանեան ուղղագրութիւնը:

Առաջին երկու փորձերը ձախողեցան իրենց սաղմին մէջ իսկ: Երրորդը կը շարունակուի երեսունըհինգ տարիէ ի վեր, երբեմն միայն բարեփոխուելով, բայց իր էութեան մէջ մնալով նոյն բարբարոսութիւնը:

Հայ լեզուն, Սփիւռքի մէջ, չունի հետքը այս երեք պատուաստներուն, բարեբախտաբար: Բայց միօրինակ չէ, իբրեւ ուղղագրական կառոյց: Մեր խօսքը լեզուի մասին է, ոչ թէ ոճի կամ գրականութեան: Ուրիշ անգամ ալ ըսած ենք, որ միօրինակութիւնը յետադիմութիւն է գրականութեան մէջ, յառաջդիմութիւն է լեզուի մէջ:

Մեր ուզածը առաջինը չէ, երկրորդն է:

Համագումարը կարեւորութեամբ պէտք է քննէ նաեւ ուղղագրական միօրինակութեան հարցը եւ ձեւը գտնէ մեզ բերել զրնելու համար յառաջդիմութեան ճամբուն մէջ:

Զենք խօսիր լեզուի ճշդութեան, մաքրութեան կամ անթերի շարադասութեան մասին: Այս բաները ոչ թէ պահանջելու, այլ գործադրելու համար մեզի պէտք են հայերէնագէտներ: Զենք ալ ուրանար, որ մեր ամէնէն լաւ խմբագրուած թերթերն իսկ երբեմն կը ջարդեն Մեծասքանչը, բայց կը կարծեն, թէ զայն կը գեղազարդեն...

Գեղեցիկ չի գրուիր մեր լեզուն, ասիկա ոճի, արուեստի հարց է:

Ծիշդ չի գրուիր հայերէնը, ասիկա լեզուի հարց է, քերականութեան հարց է:

Ուղղագրական միօրինակութիւնը պիտի փրկէ մեր լեզուն՝ ունիթորեան իր կնիքէն:

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՍԻՐԵԼԻ ՎԻՊԱԳԻՐԸ՝ ՐԱՖՖԻ

(Մահուան 70ամեակին առիթով)

Անցած են 70 տարիներ, երբ մեծանուն վիպասան Րաֆֆիի մահուան գոյժը փոթորկեց Հայութիւնը: Րաֆֆի ո՛չ միայն եղաւ ձեւով եւրոպական վիպագրութեան հիմնադիրը, մեր մէջ, այլեւ եղաւ իր ժամանակաշրջանի քաղաքական ու ընկերային դէպքերու հզօր արտայայտիչը: Մարդկային հոգիի անզուգական այդ ճարտարապետը կարողացաւ ընտրել հոգեխօս նիւթեր, անոնց տալ վարպետ կառոյց եւ մանաւանդ՝ իր ժամանակէն առաջ հսկայ ոստում մը գործելով՝ կրցաւ ստեղծել իր լեզուն, ամէնուն բացարձակապէս հասկնալի լեզու մը, որ «Սամուէլ»ի մէջ հասաւ այդ ժամանակին համար անգերազանցելի կատարելութեան մը:

Ծնած 1835ին, Պարսկաստանի Սալմաստ գաւառի Փայաջուկ գիւղին մէջ, Մելիք Միրզայի 13 զաւակներուն անդրանիկն էր Րաֆֆի: Պատմական Տէր Թոփկի դպրոցէն ետք հինգ տարի յաճախեց Թիֆլիսի գիմնազիոնը, զոր հօրը մահուան պատճառով ստիպուեցաւ կիսատ ձգել: Րաֆֆի իր ուսումը ամբողջացուց ինքնազարգացումով:

Պարսկաստանէն սկսաւ աշխատակցիլ «Արծուի Վասպուրական»ին եւ «Հիւսիսափայլին»: 1870ին, փոխադրուելով Թիֆլիս, գործօն մասնակցութիւն բերաւ «Մշակ»ի հաստատման մէջ, դառնալով անոր նուիրեալ աշխատակիցներէն մին, բայց 1884ին խզուելով Գ. Արծրունիի հետ, սկսաւ աշխատակցիլ «Արձագանգ» շաբաթաթերթին:

Րաֆֆի ուսուցչական պաշտօն վարեց նախ Թաւրիզ, ապա՝ Ագուլիսի մէջ, ուր ականատես եղաւ 1877–78ի ռուսեւթրքական պատերազմի հետեւանքով իրենց ծննդավայրէն տեղահանուած բազմահազար Հայութեան տառապանքներուն:

Իրապաշտ եւ միաժամանակ վիպապաշտ մըն է ան. իր գործերուն մէջ կան ճնշող եւ ճնշուած դասակարգերու հարազատ պատկերը, կեանքի ռիրտ իրականութիւններն ու պատմական դէպքերը, որոնց վրայ կ՚աւելցնէ իր բեղուն երեւակայութեան գեղարուեստական կառոյցն ու հանգոյցները եւ իր ստեղծած կերպարները, ինչպէս՝ «Ջալալեդդին»ի Սարհատներն ու «Կայծեր»ու Կարօներն ու Ասլանները:

Րաֆֆի սովորական վիպասան մը չէ, այլ պատմագէտ — ազգագրագէտ եւ քաղաքական — յեղափոխական քարոզիչ մը, որ կոեց ու կոփեց Հայ ժողովուրդի բոլոր խաւերը եւ իր կախարդիչ գրչով անոնց յուսահատ հոգիին տուաւ ազգային հպարտութիւն ու գիտակցութիւն, ինչպէս եւ պայքարի ու ազատութեան սէր եւ օր մը հայրենիքը ազատ տեսնելու անմար յոյս: Իր «Ջայն տո՛ւր, ո՛վ ծովակ» երգը, եւ Խենթին երազը, այդ օրերուն երեւակայական, այսօր արդէն իրականութիւն դարձած են: Րաֆֆի եղաւ ցիրուցան ու անշառկապ Հայ ժողովուրդէն միասնական ազգ մը կերտող վարպետը:

Այդ համեստ անձը՝ Րաֆֆին, մոմի լոյսով եւ կամքի անսովոր լարումով Հայ գրականութեան պարգեւեց հսկայածաւալ ստեղծագործութիւն մը, ուր կայ մեր պատմութիւնն իր վեր ի վայրումներով, ուր գծուած են քաղաքական մեր կողմնորոշումն ու դէպի նպատակ առաջնորդող ուղիները:

Ո՞ր մէկը թուել իր երկերէն. պարսկահայերու ճնշուած կեանքէն առնուած «Սալբի»ն, չահագործուած Պարսիկներու կեանքէն առնուած «Խասփուշներ», «Ջահրումար»ն ու «Հարեմ» վէպերը, «Ծանապարհորդութիւններ Թրքահայաստանում», պարսկական կեանքէն առնուած «Պատմուածքներ», «Փունջ», «Ղարաբաղի Աստղագէտը», «Խամսայի Մելիքութիւններ» եւ այնքան ուրիշներ:

Րաֆֆին պրպտած է մեր հին պատմութիւնը, անոր գանձարանէն դուրս հանելու համար իր գլուխ — գործոց «Սամուէլ»ը, հերոսավէպ «Դաւիթ Բեկ»ը հռչակելի «Խենթը», «Ջալալեդդին»ը եւ դարագլուխ բացող «Կայծեր»ը, որ բոցավառած է ամէն հայ պատանիի հոգին:

Րաֆֆիի վէպերուն մէջ գործող անձերու տիպարները ունին դրական ու բացասական կառուցուածք՝ չեշտուած հակադրութեամբ: Ան կրակէ տողերով կուտայ ազգասէրներու կողքին ազգուրացները, Հայ ուպարսիկ աշխատաւոր ժողովուրդի կողքին՝ խանը, բէկն ու ամիրան: Իր «Ոսկի աքաղաղ» վէպը ճշգրիտ պատկերն է գաւառական Երեւան քաղաքին՝ իր գիւղի ու քաղաքի հակադրութեամբ:

Րաֆֆիի հերոսները ուժական են, ինչպէս Սամուէլը, Դաւիթ Բէկը, Խենթը: Անոր հերոսները չեն խնայեր Հայ ժողովուրդի ցեցերուն: «Կայծեր»ու Ասլանը կուտայ Հայ տղրուկներու իրական պատկերը, երբ կ՚ըսէ. վաշխառուին ու առեւտրականին «ամէն մի արծաթը լի է հազար խեղճերի արիւնով ու աշխատանքով»:

Րաֆֆի բնութեան հարազատ նկարիչն է, երբ իր մտքի երանգապնակի հարուստ գոյներով մեզի կուտայ շքեղ պատկերները Արարատեան դաշտի տառաօտեան, Ուշտունեաց աշխարհի վայրի գեղեցկութեան, Վանա ծովի պատկերին եւ այլ շատ մը կտորներու մէջ, ուր իր լեզուն իր պարզութեան մէջ կը դառնայ վսեմ:

Րաֆֆի եղաւ Հայ ժողովրդի ամենասիրելի եւ մեծ վիպասաններէն մէկը:

(Ն. Կ.) Վ. ԵՐԷՑԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Մարգարիտ Բաբայեանի աշակերտներու ունկնդրութիւնը տեղի կ՚ունենայ Շաբաթ, Յունիս 7ին Էնսթիթիւ Օնկրուայի մէջ, 18 Րիւ Փիէր Քիւրի, Փարիզ (5), ժամը 15.30ին: Կը մասնակցին՝ Իրիս Պիւլպիւլեան, Մարիէլ Նորտման, Ժան-Ժաք Փէնչօ: Ներկայացնող՝ Ժերժըլի:

Աշակերտներու մէջ՝ Օր. Անի Տէր Թոմայեան, Վարդ Քէօսէյեան, Լուիզ Ասլանեան, Տիկին Սարահ Վեսեր-Քէօսէեան, եւ բազմաթիւ ուրիշներ հայ թէ օտար:

ՄԵՌՆԻԼ՝
ԱՌԱՆՑ ՄԻԼԻՈՆԻ

Զինադադար:

Եւ ուխտեցի ամէն գնով դուրս գալ այն երկրէն, որուն ծառայեր էի որպէս բարեկամի, եւ ուր այլեւս՝ ազգային ոչ մէկ տրամաբանութիւն կը ներէր որ ես շարունակէի մնալ ու ապրիլ:

Հազար մարդու գրիչ, անզօր պիտի ըլլար նկարագրելու անասնական անօրակելի այն խողխողումը, որուն զոհ գացին մեր ազգային ընտանիքի զաւակները:

Դուրս գալ եւ սկսիլ կեանքը սկիզբէն, նոր ու վերստին աշխարհ եկած մարդու պէս, ապրիլ ապահով մնացեալ մասը կեանքին, ինչքան տար ապրիլ երկինք, իր շնորհած արեւուն տակ:

Ցաղթանակը նախատեսեր էի անայլայլ վստահութեամբ ու համոզումով:

Տարիներ կան հիմա, կ՚ապրիմ այդ երկիրը, դուռ պատուհան բաց, առանց կղպանքի, առանց վախնալու մարդոցմէ եւ չուներէ: Մինչեւ հոն, անդին, մեռելներն իսկ չունին դեռ իրենց յաւիտենական հանգիստն ու խաղաղութիւնը:

×

Ափսոս սակայն, տարիներ վերջ՝ քաղաքագէտ ու դիւանագէտ մարդիկ կրկին իջան կրկէս:

Ու կրկին՝ բացուեցաւ վարագոյրը՝ նորանոր միլիոններու վրայ: Իրա՞ւ, այդքան ամա՞ն էր մարդու միտը, լլբճելու համար զայն երկրէ երկիր, անտէր անտիրական շան ձագերու պէս, եւ չահելու համար ... ի՞նչ:

Նախկին յիմարը խելօքցեր էր այս անգամ, մերժելով մասնակցիլ ուրիշ խեղճերու սարքած խաղին: Արծաթ չեբեփը ձեռքին եւ բազմած իրենց արեւելահանդստաւէտ բազկաթոռին մէջ, չորս տարի տեւողութեամբ հաւաքեցին արեւմուտքի հնչուն ոսկին՝ միլիոններով, երբ ուրիշներ նստեր էին հաշուելու կրկին, իրենց բացասական միլիոնները:

Փոխուեցան բաքերը: Մարդիկ եւ պետութիւններ մէկզի դրին ընդմիշտ, միաւորներու եւ տասնաւորներու հինաւուրց իմաստութիւնը: Ստեղծեցին նորանոր թուանշաններ, կազմելով յաւելուածական նոր սիւնակներ:

Հիմա, ստեղնաշարը՝ միլիառներու: Հէգ, ողորմած հոգի վարժապետս. ին՞չո՞ւ արդեօք չէր խորհած օր մըն ալ միլիառներու մասին խօսիլ մեզի, ըսելու համար որ անոնք ալ կրնային աշխարհ գալ օր մը, հարիւրաւորներու եւ հարիւրհազարաւորներու նման:

Ան կանգ առաւ միլիոնաւորին առջեւ ու չգնաց աւելի հեռուն, խորհելով գուցէ որ մարդկային թեւը չհասնէր երկարելու անկէ անդին:

Դեռ չծերացած, վաղահաս մահով մը մնաց ան մեր ետին, վճարելով կեանքին պարտքը աստուածահաճոյ ձեւով մը: Թաղուեցաւ իր հայրենի գերեզմանատան մէկ անկիւնը, առանց հասնիլ սորվեցնելու մեզի միլիառներու պարը, որ ամբողջ մարդկութիւնը պարելու վրայ է այսօր արեւելքէն արեւմուտք, բոլոր բեմերու եւ սրահներու մէջ:

Միլիառէն վերջ դեռ ի՞նչ կը մնայ աշխարհ գալիք, կը հարցնեմ հիմա ես ինծի՝ վրդովւած:

Մեռնիլ՝ առանց միլիոնի, տար Աստուած ինծի:

ՍԱՐԳԻՍ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ

(3 եւ վերջ)

ԱՆՍՊԱՌ ԱՂԱՀԱՆՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

1951 – 52ին խումբ մը երկրաբաններ բարձրացան Երեւանէն ոչ շատ հեռու գտնուող Աւանի բլուրները : Անոնք նաւթ կը փնտռէին այդ լեռներուն մէջ, բայց հանդիպեցան աղի մեծ պաշարներու : Գտնուած գանձին պէս մեծ էր իրենց ուրախութիւնը : Հայաստանը, որ աղը դուրսէն կը ներածէր, այժմ, իր աղի անսպառ պաշարներով կրնար բաւարարել Անդրկովկասի բոլոր երկիրներու աղի պահանջները :

Տարրալուծարաններու մէջ կատարուած ուսումնասիրութիւնները ցոյց տուին, թէ աղը բարձրորակ էր. հանքին մէջ, անոր բաղադրութիւնը կը կազմէ 98 տոկոս : Աղի շերտերը կը գտնուին հողի մակերեսէն 230 մեթր խորութեան մէջ. Իսկ շերտերու խաւութիւնը կարգ մը տեղեր կը հասնի յիսուն մեթրի, երեք հարիւր քառակուսի քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ : Նախատեսուած է միայն երկու շերտերէն կատարել աղի արդիւնահանումը :

1954ին այդ շրջանին մէջ սկսան շինարարական լուրջ աշխատանքներ : Աղի հանոյթը պիտի կատարուի ուղղաձիգ, հանքահորային եղանակով. այս նպատակով անցեալ տարի սկսան երկու հանքահորի փորման աշխատանքները : Անոնցմէ մէկը, գլխաւորը, ուրկէ պիտի բարձրանայ հանոյթը, պիտի ունենայ 314 մեթր խորութիւն եւ 4·7 մեթր տրամագիծով լայնութիւն, իսկ միւսը, որ թարմ օդ պիտի մատակարարէ հանքափորներուն եւ հարկ եղած պարագային փոխարինէ գլխաւոր հանքահորը՝ 245 մեթր խորութիւն եւ 3·2 մեթր տրամագիծով լայնութիւն : Ցարդ երկու հանքահորերը փորուած են 50ական մեթր. Նախատեսուած է այս տարի աւարտել աշխատանքները եւ հասնիլ աղի շերտերուն :

Հորատման աշխատանքները կը կատարուին մեծ հմտութեամբ :

Հսկայական այս աշխատանքներուն արդիւնքը պիտի ստացուի 1960ին, երբ երկիրը պիտի ունենայ իր աղահանքերուն առաջին արտադրանքը :

Աղահանքը ունի անսպառ պաշարներ : Հանքին տարեկան կարողութիւնը պիտի կազմէ քանի մը հարիւր հազար թոն աղ :

Աղաւանին մէջ, հանքային աշխատանքներուն կողքին ուժեղ թափով յառաջ կը տարուին շինութիւնները : Կառուցուած են արդէն գործարանին վարչական շէնքը, շոգեքարշային կայանը, երկաթուղին՝ որ Երեւան – Ախտա գիծին Աբովեան կայարանը կը միացնէ շինարարական հրապարակին հետ : Կը կառուցուին արտադրութեան-հիմնական շէնքը, աղի քիմիական զտման բաժանմունքը, զօրաւոր կաթսայարանը եւն. :

Արդիւնաբերական հրապարակէն մէկ քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ բանուորներու եւ ճարտարապետներու համար կը կառուցուին բնակարաններ : Մինչեւ 1958 շահագործման յանձնուած է արդէն 1300 քառ. մեթր բնակելի տարածութիւն, ուր այժմ կը բնակին հանքափորներու ընտանիքները : Նոյնքան տարածութիւն շահագործման պիտի յանձնուի նաեւ. այս տարի : Բանաւանը պիտի ունենայ դպրոց, ակումբ, ընթերցարան, հիւանդանոց եւ մանկապարտէզ :

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 10ՐԴ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Երեք օր շարունակ, հայ երիտասարդութիւնը գործի վրայ էր Վիէնի մէջ : Հ. Ց. Դ. Ֆրանսայի Նոր Սերունդը, իր 10րդ պատգամաւորական ժողովը գումարեց քաղաքիս Օթէլ տը լա Փոսթի ընդարձակ սրահին մէջ :

Տօնական օրերէն օգտուելով, 24, 25 եւ 26 Մայիս — շատ իմաստուն կարգադրութեամբ, Հայոց աշխարհի մեր լաւագոյն յոյսերը աշխատանքի լծուած էին :

Շաբաթ օրուան եւ յաջորդական նիստերով, Կիրակի եւ Երկուշաբթի, մեծ հետաքրքրութեամբ եւ բծախնդրութեամբ քննելէ վերջ բոլոր օրակարգի հարցերը, մեր տղաքը, կատարեալ հասկացողութեան եւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ լրացուցին իրենց աշխատանքները եւ ապագայի գեղեցիկ հեռանկարներով մեկնեցան Վիէնէն :

Վիէնի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը, Շաբաթ իրիկունը, Համօ Օհանջանեան վերանորոգուած եւ շքեղօրէն զարդարուած ակումբին մէջ, կազմակերպած էր՝ ի պատիւ պատգամաւորներուն եւ անոնց ընկերացող երկսեռ հիւրերուն, ընկերական եւ շատ մտերմիկ խնջոյք – պարահանդէս մը :

Ժամը 10ին ատենները, թէեւ քիչ մը ուշ, պաշտօնական բացումն ըրաւ հանդէսին ընկեր Յովհ. Ուզունեան, որ խանդավառ խօսքերով բարի գալուստ մաղթելէ վերջ Նոր Սերունդի բոլոր պատգամաւորներուն, — հրաւիրեց տղաքը երգելու «Մշակ բանուոր»ը : Ամբողջ սրահը մէկէն թնդաց. ներկաները, երիտասարդ թէ տարեց ելեկտրականացած էին :

Նախագահին յաջորդեց ընկերուհի Թ. Այանեան իբրեւ խօսնակ, որուն հրաւէրով Օր. Ա. Ուզունեան խանդավառ շեշտերով կարդաց ուղերձ մը, ուր չէր մոռցուած երախտագիտական քնքոյշ զգացումներու փնջիկ մը նուիրել իրենց պաշտօնական դաստիարակ – ուսուցիչ՝ Պ. Կ. Տէրմոյեանին :

Այս խանդավառ եւ յուզումնալից պահուն բոլորովին անակնկալի եկած, Պ. Կ. Տէրմոյեան, ընդունելէ վերջ Վիէնի Նոր Սերունդի յարգալից նուէրը, յայտնեց իր խորին շնորհակալութիւնները եւ յուզուած՝ վստահեցուց թէ ինքը անխոնջ, անվհատ կերպով պիտի աշխատի իրենց օգտակար ըլլալ :

Բեմին վրայէն, ինչպէս նաեւ սրահի մէջէն, շատեր խօսք առին, արտասանեցին եւ մեներգեցին :

Ընկերներ Ն. Նիկողոսեան եւ Արմ. Պիլեպճեան, արտայայտեցին իրենց խանդավառ մտքերը, խլելով ծափեր :

Մեներգեցին օրիորդներ Ա. Ուզունեան, Մակի Իշխանեան (Պոմոն) եւ Զ. Սարգիսեան (Վալանս) : Արտասանեցին հայրենաշունչ տողեր ընկերներ Ժ. Փալամուտեան, Յ. Չէքեան, եւ օրիորդներ Վ. Նորոյեան (Լիոն) եւ Ալիս Թորոսեան (Կրընոպլը) :

Ներկաներու խնդրանքին վրայ երգեցին նմանապէս Տիկին Վարդուհի Ռստիկեան, Օր. Ժ. Խաչիկեան եւ Յ. Սթամպոլեան (Փարիզ) :

Գեղարուեստական բաժինը վերջացած ըլլալով, ասպարէզը ազատ ձգուեցաւ հայկական եւ եւրոպական պարերու, որոնք տեւեցին մինչեւ ուշ գիշեր, միշտ խանդավառ եւ կարգապահ : Կ. Տ.

ՑԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ).— Ապահովաբար Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի լաւագոյն ձեռնարկն էր Պոմոնի նուագահանդէսը, որ տեղի ունեցաւ 17 Մայիս, Շաբաթ իրիկուն, Ազգային սրահին մէջ :

Օրուան գլխաւոր մենակատարներն էին (Սոլիսթ) Նոր Սերունդի անդամ երիտասարդ ջութակահարներ՝ Յարութիւն Իշխանեան եւ Հրայր Գլընճեան, Մարսէյլի Լիսէ Միւզիքալէն, եւ ընկերակցութեամբ իրենց ուսուցչին՝ ծանօթ խմբավար եւ ջութակահար՝ Պ. Յ. Քիւրքճեանի : Մեր երկու երիտասարդ արուեստագէտներն ալ արդէն ծանօթ են Մարսէյլի հայ հասարակութեան, անցեալ Նոյեմբերին իրենց առաջին նուագահանդէսին գտած յաջողութեան շնորհիւ :

Շաբաթ օրուան յայտագիրը աւելի ճոխ էր ու պէսպիսուն ու նուագուած կտորներէն ոմանք դասական կարեւոր գործեր էին, ինչպէս՝ Մոցարտի Սօնաթ ան իւթ մաժէօրը եւ Քօնսէրթօ ան սի մաժէօրը, զոր սահուն թէքնիքով եւ երաժշտական հասկացողութեամբ նուագեց Յարութիւն Իշխանեան : Կային նաեւ մատներու մեծ ճկունութիւն պահանջող կտորներ : Ատոնցմէ Ֆիօրիլլոյի ալլէկրօն վիրթիւօզի մը վայել արագութեամբ նուագեց Հրայր Գլընճեան, որ մեզի տուաւ նաեւ, իբր առաջին ունկնդրութիւն Ռոմանոս Մելիքեանի «սիւիթ»ը : Ակներեւ էր որ երկու ջութակահարներն ալ մեծ յառաջդիմութիւն ունեցած էին իրենց առաջին ելոյթէն ի վեր :

Նուագահանդէսին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էին Օր. Մակի Իշխանեան, մեցօ սոբրանօ եւ Պ. Լեւոն Ստեփանեան, թէնօր, երկուքն ալ գտան ջերմ ընդունելութիւն : Երգուած երգերը ընտիր կտորներ էին, ինչպէս «Այ վարդը» Սպենդիարեանէ (Օր. Մ. Իշխանեան) «Լէ Փէշէօռ տը Փէռլ» Պիզէէն (Պ. Ստեփանեան) :

Դաշնակի բաժինը մեծ յաջողութեամբ տարաւ Օր. Լիլի Գազանճեան, նոյնպէս Լիսէ Միւզիքալէն : Հաճոյք էր լսել գեղեցիկ հնչականութիւնը մեր նոր դաշնակին, որուն գնման յատկացուած էր օրուան հասոյթը :

Գնահատելի է Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի վարչութեան թափած ջանքերը, որոնց շնորհիւ Թաղիս Ազգ. սրահը օժտուեցաւ գեղեցիկ դաշնակով մը : ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի հայ երիտասարդութեան եւ հովանաւորութեամբ պատուարժան հոգաբարձութեան՝ ի նպաստ եկեղեցւոյ կից հողին վրայ կառուցուելիք Ազգ. Տան՝ Շաբաթ երեկոյ, Մէզօն Ալֆորի քաղաքապետական սրահին մէջ տեղի ունեցաւ «Տայի Կարապետ» բարոյալից եւ ծիծաղաշարժ դաւեշտը, երեք արար :

Խուռն բազմութիւն մը, որոշեալ ժամէն առաջ գրաւած էր իր տեղը :

Ներկայացումը սկսելէ առաջ երիտասարդութեան կողմէ, Պ. Կ. Գայիշեան բացատրեց իրենց նպատակը՝ գաղութիս բարեկեցիկ հայութեան համերաշխ գործակցութեամբ օր առաջ գլուխ հանել կենսական եւ անյետաձգելի ծրագիրը, որմէ պիտի օգտուին բոլոր կազմակերպութիւնները : Շէնքը պիտի օգտագործուի նաեւ հայերէնի դասընթացքներուն համար :

Վստահ ենք որ, ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս, բաղձացուած Ազգ. Տունը կանգնելու մեր ձեռնարկին նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւնը պիտի չզլացուի : «Տայի Կարապետ»ի ներկայացումը երկու ժամէ աւելի կուշտ ու կուռ խնդացուց ներկաները :

Բոլոր դերակատարներն ալ, տեղական ուժեր, յաջող էին : Կ. Տ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Շինանիւթերու հաստատութիւնը կը հետազօտէ հրաբխային խարամներու օգտագործմանհնարաւորութիւնները. Աւանի հանքավայրին մէջ կատարուած առաջին փորձը ցոյց տուած է, թէ այս ձեւով կը պատրաստուի շինանիւթ մը, որ աժան է եւ նպատակայարմար : Ներկայիս կ'ուսումնասիրուին Կարմրաշէնի, Շամիրամի, Օշականի, Եղվարդի, Սեւանի, Գորիսի եւ Սիսիանի հրաբխային խարամներու մեծ պաշարները՝ երկրին շինարարութեան մէջ օգտագործելու համար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (173)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Զ.

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐ

Կամենում էր ասել, որ ես այն ասատիճան մտերիմ եմ պարոն բժշկապետին, որ նա իմ միանգամ ասածը կամ խնդրածը երբեք կրկնել չտայ : Բայց ի՞նչով ես կարող էի օգտակար լինել մահտեսուն, այդ էր գլխաւոր խնդիրը : Նա հասկացրեց ինձ, ասելով.

— Լսել ենք, պարոն բժշկապետը անթիքայ բաներ է հաւաքում. մենք բերել ենք պարոն բժշկապետի համար այնպիսի անթիքաներ, որ ողջ աշխարհում չի գտնուի, երբ որ գնէ, մենք քո լաւութիւնն էլ չենք մոռանայ ... քեզ համար էլ մի բան դուրս կը գայ ....

— Ի հարկէ, դուրս կը գայ,— կրկնեցին միւս երկուսը համարեա թէ միաձայն :

— Ի՞նչ պէտք է դուրս գայ,— հարցրի ես փոքր ինչ վրդովուած կերպով :

— Ձես իմանում ... ասաց մահտեսին, ձեռքով կամաց իմ մէջքին բախելով, որ նրա փաղաքշանքի նշանն էր : — Ի՞նչ պէտք է դուրս գայ, օրհնած, — ահա դրանից ...

Նա գլուխը խորհրդաւոր կերպով շարժեց, մի խորամանկ ժպիտ երեւաց բոլորովին սափրած երեսի վրայ, ձախ աչքի կոպերը թրթռացրեց, ինձ աչքով արաց եւ, աջ ձեռքը մեկնելով, մի քանի անգամ ցուցամատի եւ բթամատի պըտղուցները քսքսեց միմեանց հետ :

Անպիտանը աշխատում էր կաշառել ինձ, փող էր խոստանում : Նա ինձ ծառայի տեղ էր ընդունում եւ, սովորած լինելով ծառաների ձեռքով շատ բաներ շինել, կարծում էր, թէ ես էլ կարող եմ նրան օգտակար լինել : Եթէ ես փոքր ինչ հաճութիւն ցոյց տայի, ի հարկէ, նրանք կը տային ինձ, մի ամբողջ ծրագիր, թէ ինչ պիտի անէի, կամ ինչ պիտի խօսէի պարոն բժշկապետի մօտ : Երբ անփորձ եւրոպացին յայտնւում է արեւելքում, եւ իր մօտ ունենում է տեղացիներից մի թարգման կամ ծառայ, վաճառականները շատ լաւ գիտեն, թէ ինչպէս պէտք էր այդ ծառայի միջնորդութեամբ կողոպտել եւրոպացուն :

Նրանց անպիտանութիւնը ինձ այն աստիճան զայրացրեց, որ կամենում էի բոլորին էլ հեռացնել, պատասխանելով, որ պարոն բժշկապետը «անթիքաներ» չէ գընում, բայց զգուշացայ, չիցէ թէ իմ վարմունքը Ասլանին անհաճոյ լինէր : Երեքին էլ ներս տարայ :

Մտնելով Ասլանի սենեակը, երեքն էլ յարգութեամբ գլուխ տուեցին եւ ոտքի վըրայ կարգով շարուեցան դրան մօտ : Ասլանը այդ միջոցին բոլորովին հագնուած, նստել էր եւ խահուէ էր խմում : Նա իր սովորական քաղցրութեամբ նայեց այցելուների վրայ, ասելով.

— Նստեցէք, խնդրեմ, — եւ տեղ ցոյց տուեց իրան շատ մօտ :

Նրանք անշարժ մնացին եւ սկսեցին անվճռական կերպով նայել միմեանց երեսին :

— Նստեցէք, խնդրեմ, — կրկնեց Ասլանը : — Ինչո՞ւ էք կանգնած :

— Ձեր սպասում, յարգելի բժշկապետ, ի՞նչպէս կը համարձակուենք մենք նստել, — պատասխանեց մահտեսին ողորմելի ձայնով եւ ամբողջ հասակով աւելի պինդ սեղմուեցաւ պատի հետ : Միւսներն էլ հետեւեցին նրա օրինակին :

— Ես խօ փաշայ չեմ, որ ինձ մօտ չհամարձակուէք նստել, — ասաց Ասլանը ծիծաղելով :

— Այդ ինչո՞ւ ես ասում, յարգելի բըժշկապետ, — այժմ պատասխանեց մահտեսու մօտ կանգնած կարճահասակ ծերունին : — Դու մեզ համար փաշայից էլ մեծ ես, խոնթքարից էլ մեծ ես. դու մեր աչքի լոյսն ես. Աստուած քեզ հազար տարի կեանք տայ : Փաշան մեր հաւատից չէ, իսկ դու թէեւ ֆրանկ ես, բայց մեր հաւատիցն ես. մենք ամէնքս միեւնոյն խաչն ենք պաշտում, մի եւ նոյն սրբերին ենք երկրպագում :

Եթէ մի ուրիշը Ասլանի տեղ լինէր, կամ նրանց համեստութեանը եւ կամ միամտութեանը կը վերաբերէր այդ բոլոր շողոքորթութիւնները : Բայց Ասլանը իսկոյն հասկացաւ, թէ ինչ տեսակ մարդկանց հետ գործ ունի, եւ ոչինչ չը ցոյց տալով, դարձեալ խնդրեց, որ նստեն :

— Վերջապէս խնայեցէք իմ երիտասարդութեանը, — ասաց նա, — արժան չէ, որ դուք ձեր ճերմակ ալիքներով կանգնած մնաք իմ առջեւ. ես յարգում եմ ծերութիւնը :

— Օրհնեալ լինիս,— բացականչեցին երեքն էլ միաձայն եւ նստեցին ոչ թէ Ասլանի ցոյց տուած տեղում, այլ հեռու, դրան մօտ :

Հարցնելով, թէ ինչ նպատակով են եկել, Ասլանը խնդրեց, որ ցոյց տան իրանց բերած իրեղէնները : Մէկը քաղաքավարութեան համար՝ երեսը շուռ տուեց դէպի պատը եւ երկու անգամ հազաց :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

թեամբ կ՚ողջունէ զօր. Տը Կոլի վարչապետութիւնը »:

Ինչպէս կ՚երեւի Ամերիկա որ նախապէս մտահոգէր Տը Կոլի մասին, մանաւանդ վախնալով որ Ֆրանսան կը հեռանայ Ատլանտեան Ուխտէն եւ կը մօտենայ Ռուսերուն, այսօր հանդարտած կ՚երեւի :

Անգլիական մամուլը, բացի աշխատաւորական թերթերէն որ դէմ են Տը Կոլի, ընդհանրապէս գոհունակութիւն կը յայտնէ :

Փարիզէն արտաքսուեցաւ Տէյլի Հէրըլտի թղթակիցը որ նախատած էր Հանրապետութեան Նախագահը :

Մոսկուա պաշտօնական ոչ մէկ յայտարարութիւն ըրաւ : Զայնասփիւռը միայն քուէարկութեան արդիւնքը տուաւ եւ չեշտեց թէ հազարաւոր Փարիզցիներ ցոյց ըրած են :

ԱԼԺԷ

Տը Կոլի նշանակումը անշուշտ գոհունակութիւն պատճառեց թէեւ փրկութեան կոմիտէի անդամները վերապահ են դահլիճին կազմին հանդէպ : Սակայն զօր. Սալան յայտարարեց թէ «վստահութիւն ունինք Տը Կոլին »:

ՓԱՐԻԶ

× Զօր. Տը Կոլ, Զորեքշաբթի, պիտի մեկնի Ալժէ : Երկուշաբթի օր Ազգ. ժողովը պիտի քուէարկէր ամբողջական իրաւասութիւնները, ինչպէս նաեւ սահմանադրութեան թիւ 90 յօդուածին բարեփոխումը, որ քուէարկուեցաւ Ներքին յանձնախումբին կողմէ 17ի դէմ 27 ձայնով :

× Գրաքննութիւնը վերցուեցաւ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղի վարչութիւնը ծոմի օրուան առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .— Տէր եւ Տիկին Սարգիսեանէ, Գէորգ Յովակիմեանէ, Կիրակոսեանէ, Վիլըանարեանէ, Տիկին Ովսաննա Պլտոյեանէ, Տիկին Աբրահամեանէ, Ս. Աբրահամեանէ, Զարուհի Հեբոյեանէ, Պ. Մաքինաճեանէ, Տէր եւ Տիկին Յակոբեանէ, Նազարեանէ, Մ. Պօղոսեանէ, Գումրուեանէ, Տիկին Գրիգորեանէ, Ղորուկճեանէ, Յովհաննէս Ղազարեանէ, Նաճարեանէ հազարական ֆր. :

Պ. Պալտասարեանէ երկու հազար : Տէր Պապեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Տօնապետեան 1600, Ն. Սահաթճեան 1500, Պ. Եկաւեան, Պօղոսեան, Ասլանեան, Փ. Կիրթեան, Զալիք Աբրահամեան, Յովսէփ Մրմրեան, Տոկիրմաճի, Տիկին Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Աստուրեան, Խոսրով Պօյաճեան, Սարգիս Ազատեան, Դամոյեան, Տօնապետեան, Տէր եւ Տիկին Տօնապետեան, Տիկին Ապիտ, Հայեազ Պօյաճեան, Տիկին Պ. Ապոյեան, Տիկին Համբարձումեան, Աֆարեան, Ֆարաճեան, Տիկին Էքիզեան, Ոմն 500ական : Սամուէլեան, Ունանեան, Հազարեան 200ական :

Վալանսի մասնաճիւղէն եւս 15.000 եւ Ալֆորվիլի մասնաճիւղէն նոյն առիթով հինգ հազար ֆր. շնորհակալութեամբ ըստացած է Կապոյտ Խաչի Կեդր. վարչութիւնը :

×

Տիկ. Աստղիկ Ազնաւուրեանի նուէրը որ յայտարարուած էր առջի օր եղած է իր ողբացեալ ամուսնոյն յիշատակին :

ՆՈՒԷՐ

ՆԻՍ .— Հ. Յ. Դ. ԳէորգՉաւուշ խումբը 1500 Ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Սարգիս Անդրիկեանի կսկծալի մահուան առթիւ : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը [illegible] 15էն եւ կը [illegible] Յունիս 15ին : Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ :

COLLÈGE S. MOORAT

26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին ամավերջի հանդէսը Յունիս 29ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին վարժարանին մէջ, 1 Պուլվ. տիւ Նոր, Լը Ռէնսի :

Ժամը չորսէն յետոյ պիտի սկսի դաշտահանդէսը վարժարանին գեղեցիկ եւ օդասուն պարտէզին մէջ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են : Ընդունելութեան պայմաններուն տեղեկանալու համար դիմել վարժարանի տեսչութեան, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը կէսօրէ առաջ :

Էկլիզ տը Բանթենէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Ռէնսի Փավիյեօն : Հեռաձայն Լը Ռէնսի 172 :

ԼԻԼԱ ՊԻԼՎԻԼ
ՄԻԱՑԵԱԼ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍԸ

15 Յունիս Կիրակի ժամը 15 – 19

Փոլ Մէն Ժէովէի քաղաքապետարանի սրահը, 1 բիւ Էմիլ Օժիէ :

Հովանաւորութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի :

Արտասանութիւն, երգ, պար եւ ներկայացում աշակերտներու կողմէ :

Մուտքը ազատ է :

Մէթրօ Փորթ տէ Լիլա, ուրկէ 170 թիւ հանրակառքը կը բերէ ճիշդ սրահին քով :

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մոնմորանսիի հանգստեան տան համար հանդերձապահուհի մը (լէնժեր) :

Ներկայանալ ամէն օր Ալքաուախնամի դրասենեակը՝ 32 բիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9) :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆ

Արձանագրութիւնները արդէն լրացած են :

Արձանագրուողներէն կը խնդրուի ալօֆասիոնի թերթերը շուտով յանձնել դիւանին եւ ամբողջացնել իրենց տեղեկութիւնները :

Դիմել, Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 1.30էն 3 եւ երեկոյեան ժամը վեցէն 7.30, հեռախօս Թռիտէն 27.35 :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի, Ֆրանսահայ Լսարանին մէջ, Քաւէի սրճարանին վերնայարկը, պիտի դասախօսէ Տիկին ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ, նիւթ ունենալով «Ռուս յայտնի գրող Աղեքսանդր Սերկեւիչ Գրիբոյեդովի դերը հայ ազատագրական պատմութեան մէջ» :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ներկայացուցիչները Շաբաթ (Յունիս 7) ժամը 20.30ին Սոսիէթէ Սավանթի Մէ սրահը :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, Յոյներու սրահը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Կարեւոր օրակարգ :

Ֆ. ԿԱՊ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը (8 Յունիս) Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկը : Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը : Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները : Կարեւոր օրակարգ : Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի :

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլէի օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 7ին, եւ ոչ թէ չորսին, ինչպէս նախապէս յայտարարուած էր :

Արձանագրուողներէն անոնք որոնք տակաւին չեն ստացած առողջապահական թերթերը կը խնդրուի ներկայանալ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15 բիւ ժան Կուժօն, Փարիզ, երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12 :

Կը փնտռուի բնիկ Պոլսեցի Տօլապ Տերէ փողոցը բնակող Տիկին Էլմաս, որ ունի Պոլիս ծնած հինգ զաւակներ՝ Հայկանոյշ, Արմենուհի, Վռամշապուհ, Եդուարդ եւ Եղիշէ : Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Տիկին Սիրանոյշ Լուսիկեանի, ծնեալ Պալտասարեան 13 Պուլվ. Ռում, Մարթօ – Լէ զ'Օլիվ, Մարսէյլ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձը, Շաւիլի մէջ Յուլիս 27ին :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ – Պուա Քոլոմպի շրջանի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած դպրոցին ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Պուա – Քոլոմպի եկեղեցիին ետեւը, 32 բիւ Փոլ-Տէրուլէտ, Միւնիսիփալի Թէաթրը սրահին մէջ :

Նախագահութեամբ՝ Գերշ. Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

(Հայր. պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց) :

Բոլոր ծնողքները եւ հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ այս հանդէսին եւ քաջալերել աշակերտութիւնը եւ կրթական մարմինը :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք։ Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 4 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8208 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4009

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

"ԿԻՊՐՈՍԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐ"Ը

Ճիշդ ութսուն տարի առաջ, 1878 Յունիս 4ին Պոլսոյ անգլիական դեսպան Սըր Օսթըն Հէնրի Լայարտ եւ մեծ եպարքոս Սաֆվէթ փաշա կը ստորագրէին «պաշտպանողական գինակցութիւն» մը, որ պատմութեան մէջ ծանօթ է «Կիպրոսի դաշնագիր» անունով։

Ռուսեւթուրք պատերազմը վերջացած էր կովկասեան եւ պալքանեան զոյգ ճակատներու վրայ ցարական բանակներու ջախջախիչ յաղթանակով։

Ընդհանուր հրամանատար Մեծ դուքս Նիկոլա Նիկոլայեւիչ իր բանակատեղին հաստատած էր Պոլսոյ դուռներուն առջեւ, մայրաքաղաքէն 12 քիլոմեթր հեռու, Սան-Ստեֆանոյի մէջ, պարտադրելով համանուն դաշնագիրը։

Անգլիա նախանձոտ աչքերով կը հետեւէր ռուսական բանակներու յաջողութեանց եւ կը սպառնար միջամտել՝ եթէ Այա Ստեֆանոյէն դէպի Այա Սոֆիա յառաջանային անոնք՝ մզկիթի վերածուած Մայր-Եկեղեցիին վրայ կրկին անկելու համար քրիստոնէական խաչը։

Թուրքիան կարեւոր թումբ մըն էր դէպի Հնդկաստան տանող ճամբուն վրայ, որուն կը սպառնար Ռուսիա։

Սան Ստեֆանոյի դաշնագրի 19րդ յօդուածին համաձայն Թուրք կառավարութիւնը Ռուսիոյ պէտք է վճարէր 1400 միլիոն ռուբլի՝ իբրեւ պատերազմական հատուցում։ Եւ որովհետեւ դրամական գանձը դատարկ էր, հատուցումի գումարը վերածուեցաւ երեք հարիւր միլիոն ռուբլիի։ Իսկ 1100 միլիոն ռուբլիի փոխարէն Բարձրագոյն Դուռը յանձնառու եղաւ Ռուսիոյ ձգել Պաթումը, Կարսը, Արտահանը, Ալաշկերտն ու Պայազիտը, իսկ Պալքաններու կողմէն՝ Տոպրուճայի Թուլչա սանճաքը։

Թուրքիոյ արեւելեան (հայկական) նահանգներուն Ռուսիոյ ձեռքն անցնիլը եւ մեծ Պուլկարիոյ մը ստեղծումը մեծապէս կը մտահոգէին Անգլիան, որ յաջողեցաւ համոզել Գերմանիան, Ֆրանսան, Իտալիան եւ Աւստրիա-Հունգարիան, որպէսզի Սան Ստեֆանոյի դաշնագրին վերաքննութիւնը պահանջեն։

Իսկ ինք առանձին բանակցութեամբ 1878 Մայիս 30ին Լոնտոնի մէջ Լորտ Սալզպըրիի եւ ռուսական դեսպան Շուվալովի միջեւ կնքուած գաղտնի համաձայնութեամբ որոշ զիջումներ ստացաւ, մասնաւորաբար ի վնաս Պուլկարիոյ եւ Հայկ. նահանգներուն։ Արդարեւ Ռուսիա յանձնառու կ'ըլլար Թուրքիոյ վերադարձնել Պայազիտ քաղաքն ու Ալաշկերտի ամբողջ հովիտը։

Մինչ Ռուսերուն հետ Լոնտոնի մէջ իր հաշիւները կը կարգադրէր, անգլ. դիւանագիտութիւնը միեւնոյն ժամանակ գաղտնի բանակցութիւններ կը վարէր Բ. Դրան հետ եւ հինգ օր վերջ՝ Յունիս 4ին՝ Սուլթան Համիտէն նուէր կը ստանար Կիպրոսը։

Փոխարէն կը խոստանար զէնքի ուժով պաշտպանել Թուրքիոյ հողային ամբողջութիւնը՝ ռուսական նոր յառաջխաղացութեանց դէմ Անատոլուի մէջ։ Կիպրոսը իր աշխարհագրական դիրքով՝ լաւագոյն խարիսխն էր սուլթանին օգնութեան փութալու համար։

Իսկ Թուրք կառավարութիւնը իր կողմէ կը խոստանար անհրաժեշտ բարենորոգումները մտցնել հայկական նահանգներուն մէջ եւ պաշտպանել «Բ. Դրան Քրիստոնեայ եւ այլ հպատակները, որոնք կը բնակին այդ հողամասերուն վրայ»։

Իրականին մէջ «Կիպրոսի դաշնագիրը» դարձաւ գերեզմանը Հայկական Դատին։

Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածը դիւանագիտական մեծ խարէութիւն մըն էր, որուն զոհ գնաց հայ ժողովուրդը։

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ՝ ՊՈՒՐԿԻՊԱՅԻ ԵՒ ՄՈԼԼԱՄԵՏ Ե.Ի

ԱԼԺԷ ԴՐՕՇԱԶԱՐԴՈՒԱԾ ԿԸ ՍՊԱՍԷ ՏԸ ԿՈԼԻՆ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՑԱՒ 232Ի ԴԷՄ 322 ՁԱՅՆՈՎ

Երկուշաբթի օր կարգ մը քուէարկութիւններ տեղի ունեցան Ազգ. Ժողովին մէջ։ Առաջին անգամ Տը Կոլի դահլիճը ամբողջական իրաւասութիւններ կը ստանար վեց ամսուան համար 232ի դէմ 322 ձայնով։

Գիշերը զօր. Տը Կոլ առաջին անգամ ըլլալով ներկայ էր նիստին։ Պիտի քուէարկուէր սահմանադրութեան բարեփոխումը։ Զօր. Տը Կոլ խօսք առնելով ըսաւ. —

«Կառավարութիւնը կազմուելէն ի վեր, միշտ շեշտած եմ թէ կարեւոր կէտը՝ սահմանադրութեան բարեփոխումն է, որուն շուրջ պիտի խօսինք այս գիշեր։ Կառավարութիւնը յարմար կը նկատէ որ Հանրաքուէն կատարուի աշնան սկիզբը»։ Տը Կոլ կը ճշդէ նաեւ թէ կառավարութիւնը չի կրնար ընդունիլ Հանրաքուէի յանձնախումբին առաջարկը եւ կը շեշտէ որ եթէ Ազգ. Ժողովը չքուէարկէ բարեփոխման ծրագիրը այնպէս ինչպէս կը ներկայացնէ կառավարութիւնը այս վերջինը ի վիճակի չէ ցարունակելու իր գործը։

Տը Կոլէն ետք, կարգով խօսք կ'առնեն քանի մը երեսփոխաններ։ Թիքսիէ-Վինյանքուր դէմ է ծրագրին, աջակողմեան երեսփոխանը կը զարմանայ որ. —

«Վիշիի ժամանակ Ալժէի մէջ յանձնախումբ մը կազմուեցաւ Տը Կոլի կողմէ։ Այդ յանձնախումբը դատապարտելի գտաւ երեսփոխաններու ընթացքը, որ իրենք զիրենք զրկած էին սահմանադրական իրենց իրաւունքէն։ Այդ պատճառով 580 երեսփոխան եւ ծերակուտական չկրցան լուսաբանութիւն տալ իրենց քուէարկողներուն։ Մինչեւ չէր անցներ թէ ան որ 1944ին զիս դատապարտեց, պիտի գայ 1958ին ինծմէ ուզելու որ նորոգեմ այն ատեն ոճրային նկատուած արարքը»։

Էտկար Ֆոր կը բացատրէ որ կացութիւնը տարբեր է այսօր։ Բամատիէ նոյնպէս կը շեշտէ որ ինչ որ 1940ին անընդունելի էր, այն կէտն էր որ որոշումը պիտի գործադրուէր առանց Հանրաքուէի։ Թիքսիէ-Վինյանքուր տեղի չի տար. —

«Խորհրդարանը կը գտնուի նոյն պայմաններուն տակ, սա տարբերութեամբ որ 1940 Յուլիսի քուէարկութիւնը կը յաջորդէր զինուորական պարտութեան մը, մինչ այսօրուանը կը յաջորդէ շարք մը քաղաքական պարտութիւններու, ինչ որ այնինքն աւելի լաւ չէ»։

Ժագ Տիւքլօն ալ դժգոհ է։— Այս իրիկուն, ժողովին ստորագրելիքը իր գահընկեցութիւնն իսկ է։

Տիւքլօ կ'աւելցնէ թէ պէտք եղածին չափ չէ բացատրուած ծրագիրը։

Մինչ համայնավար երեսփոխանը կը բողոքէ, Տը Կոլ եւ Կի Մոլէ կը խօսակցին, բայց Տիւքլօ կը շարունակէ. — «Հանրաքուէ ի՞նչ ըսել է, բան մըն է որ շատ դէշ համբաւ ունի Ֆրանսայի մէջ»։ Ընկերվարական Մինֆող, այն ատեն կը յիշեցնէ որ 1945 Հոկտեմբերին հաստատուած հանրաքուէն զօր. Տը Կոլի ստորագրութենէն զատ համայնավարներուն ստորագրութիւնն ալ կը կրէր։ Տիւքլօ կ'աշխատի բացատրել թէ նոյն բանը չէր»։

Ի վերջոյ առտուան ժամը մէկին ծրագիրը կը քուէարկուի 163ի դէմ 350 ձայնով։

× Տը Կոլ վարչապետ դառնալէն ետք առաջին անգամ նամակ գրեց Պուրկիպային եւ Մարոքի Թագաւորին, յոյս յայտնելով թէ մօտակայ ապագայի մը մէջ այդ երկիրներուն յարաբերութիւնները Ֆրանսայի հետ կը բարելաւուին։

× Ալժէ դրօշազարդուած կը սպասէ Տը Կոլին որ պիտի հասնի չորեքշաբթի։

Զօր. Սալանի ներկայացուցիչը ըսած է թէ Չորեքշաբթի լուծուած կ'ըլլայ Ալժերիոյ խնդիրը։

Սուսթելի բացակայութիւնը Տը Կոլի դահլիճէն անշուշտ կարգ մը խորհրդածութիւններու առիթ տուած է ալժերիական շրջանակներու մէջ։

Երկուշաբթի օր երբ փրկութեան կոմիտէի անդամի մը լրագրող մը կը հարցնէր թէ Տը Կոլին կազմած դահլիճը եւ անոր ծրագիրները գոհ կը ձգե՞ն Ալժերիոյ կոմիտէն, իրեն կը պատասխանուէր թէ երբ հիւանդ մը բժիշկ կը կանչէ, այլեւս վըստահելով անոր՝ վէճի առարկայ չի դարձներ անոր տուած դեղը եւ կ'առնէ։

× Մէկ շաբթուան մէջ 715 ըմբոստներ սպաննուած են, 189ը գերի ինկած։ 54 ֆելլակա Ֆրանսացիներուն կողմը անցած է։

× Անգլիոյ վարչապետ Մաք Միլըն շընորհաւորական նամակ մը ուղղած է Տը Կոլի, ուր կը շեշտէ թէ — ուրախ է որ միասին պիտի աշխատին հասարակաց նպատակներու համար։

× Ազատագրական Ճակատի պարագլուխները ժողով մը գումարած են Գահիրէ։ Կ'ըսուի թէ «ալժերիական ազատ կառավարութիւն» մը պիտի կազմուի մօտ ատենէն։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունիս 2) .— Զոյլ ոսկի՝ 512.000 (526.000), Նափոլէոն 3550 (3800), զուից. 3310 (3600), քսան տոլարնոց 17.240, Թղթադրամ (զուգահեռական) սթերլին 1260, տոլար 438 (454), զուից. 105.25 (109), լիր 0.73 (0.75)։

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԱՆՈՐՈՇ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Լիբանանի հարցին շուրջ լուծում մը կարելի չեղաւ գտնել՝ ամսուան մը խռովութիւններէն եւ բանակցութիւններէն ետք։ Բանակը իր հսկողութեան ներքեւ կը պահէ ըմբոստներու կեդրոնները՝ Թրիփոլի, Սուր եւ Պէյրութի մահմետական թաղամասը՝ Պասթա։ Քաղաքական ճակատի վրայ կացութիւնը նոյնը կը մընայ։ Առջի օր Պէյրութի շուկային մէջ պայթեցան երկու ռումբեր, գզուշացնելով այն առեւտրականները՝ որ կը մտածէին բանալ իրենց խանութները։ Միւս կողմէ Արաբական Լիկան գումարուելով, նախ առաջարկեց որ Պէյրութ Ապահովութեան Խորհուրդէն ետ քաշէ իր բողոքագիրը եւ ժամանակ տայ՝ որ կարելի ըլլայ արաբանական լուծում մը գտնել տագնապին։ Լիբանան ընդառաջելով Լիկայի բաղձանքին՝ մինչեւ Յունիս 5 յետաձգել տուաւ Ապահ. Խորհուրդին ժողովը։

Վարչապետ Սամի Սոլհ առջի օր ձայնասփիւռէն ճառ մը խօսելով անգամ մը եւս շեշտեց այն պարագան՝ թէ երկրին ներքին խռովութեանց պարագլուխները կը գտնուին Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան մէջ։ Ապստամբներէն գըրաւուած դնդացիրները, հրացանները եւ ձեռնառումբերը կը կրեն Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի զինանշանները։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼԺԻՈՅ ընտրութեանց արդիւնքները հրապարակուեցան. Ազատականները կորսնցուցած են չորս աթոռ, շահելով՝ 21, Ընկերվարականները կորսնցուցած են երկու աթոռ, բայց կը մնան գլխաւոր հոսանքներէն մէկը, ունենալով 84 երեսփոխան։ Համայնավարները, որ չորս աթոռ ունէին նախապէս, կորսնցուցած են երկու աթոռ. բոլոր կուսակցութեանց կորսնցուցած ձայները շահած են Ընկերային-Քրիստոնեաները՝ Խորհրդարանին մէջ ապահովելով 104 աթոռ (նախապէս՝ 96)։ Պելժիոյ ընտրութեանց արդիւնքները ցոյց կուտան թէ երկիրը դէպի աջ կ'երթայ։

ՄԱԿԱՐԻՈՍ ԱՐՔ. Գահիրէի մէջ յայտարարեց, թէ Կիպրոսի հարցին շուրջ ոչ մէկ լուծում կարելի է գտնել, այնքան ատեն որ Անգլիա կղզիին բնակչութեան հետ ուղղակի բանակցութիւններ չի վարէր։

ՎԻԷՆՆԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ չեխական օդանաւով ճամբորդող երեք Չեխեր հին ատրճանակով մը սպառնացած են օդաչուին՝ որ սահմանը անցնի ու երթայ Աւստրիա. օդաչուն հնազանդելով ճամբորդներուն՝ իջած է Վիէննա։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին Նախարար Տըլլըս Նախագահ Այզընհաուըրի հետ խորհրդակցելէ ետք յայտարարեց թէ Ամերիկա համաձայն է Խրուշչեւի առաջարկին՝ որպէսզի մասնագէտներու խորհրդակցութիւն մը ըլլայ Ջրածին փորձերու առկախման շուրջ։

ՍՔՈՓԻԻՍ լերան վրայ վերջին 48 ժամերու ընթացքին երկրորդ միջադէպ մըն ալ պատահեցաւ Յորդանանցիներու եւ Հրեաներու միջեւ. յորդանանցի մը սպաննուած է։

ԱՆԳԼԻՈՅ Վարչապետ Մաքմիլըն մերժեց ընդունիլ հանրակառքի վարիչներու սենտիքային ներկայացուցիչները, նկատելով որ մէկ ամիսէ ի վեր գործադուլի մէջ են անոնք եւ տեղի չեն տար կառավարութեան կողմէ եղած կոչերուն առջեւ։

ՀՌՈՄԻ մէջ երկուշաբթի օր տօնուեցաւ Հանրապետութեան հռչակման 12րդ տարեդարձը։

ԻՐԱՔԻ սպայակոյտին նախկին հրամանատար Ռաֆէք Արէֆ Յորդան-Իրաք Արաբական Միութեան զինեալ ուժերու ընդհ. հրամանատար նշանակուեցաւ։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մամուլը նոր յարձակողականի անցաւ Թիթոյի դէմ, գրելով. — Եուկոսլաւիա ծախուած է Միացեալ Նահանգներուն։

ՇՈՒԷՏԻ ընտրութեանց մէջ Ընկերային-Քրիստոնեաները տարին յաղթանակը՝ շահելով 112 աթոռ. Ազատականները կորսնցուցին քսան աթոռ (ներկայիս ունին՝ 38), գիւղացիական կուսակցութիւնը շահեցաւ 32, պահպանողականները՝ 44, համայնավարները՝ հինգ։

ՄԱԿԻ ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտ պաշտօնական առաջին այցելութիւնը տուաւ Նորվեկիա. երէկ տեսնուեցաւ Օլաֆ Թագաւորին հետ եւ այսօր պիտի մեկնի։

ՍՊԱՆԻՈՅ ամերիկեան դեսպանը յայտարարեց թէ մօտ ատենէն Միացեալ Նահանգները հինգ միլիառ փեսեթա պիտի տան Մատրիտի կառավարութեան։

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ այս շաբթու ընթացքին կը պատրաստուի ընդունիլ երկու կարեւոր հիւրեր՝ Արեւմտեան Գերմանիոյ Նախագահ Հոյս եւ Անգլիոյ վարչապետ Մաքմիլըն, որոնք պիտի տեսնուին Նախագահ Այզընհաուըրի հետ։

ՄԱԿի հրատարակած մէկ տեղեկագրին համաձայն՝ 1956 Յունիսին աշխարհի բընակչութեան թիւը կը հասնէր երկու միլիառ 737 միլիոն հոգիի. մէկ տարուան մէջ՝ 47 միլիոն յաւելում։

ԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ

Արեւմտեան աշխարհը մտահոգուած է Խ. Միութեան գիտական յառաջդիմութեամբ : Ամերիկացի մը Մոսկուայէն վերադարձին յայտարարեց, թէ խորհրդային երախան հինգ տարեկանին կը սկսի բնագիտութիւն ուսանիլ :

Իւնեսքոյի հովանաւորութեան տակ 24 երկրի մասնագէտներ համագումարի մը մասնակցեցան Փարիզի արուարձաններէն Սեւրի մէջ, քննելու համար կրթական ծրագրի մանկավարժական մեթոտները : Համագումարին կը մասնակցէին նաեւ ռուս, հունգար, ռումէն, լեհ եւ չեխ գիտուններ :

Հարց էր, թէ ո՞ր տարիքին սկսելու էր մասնագիտութիւնը, տասնեչորս տարեկանի՞ն, թէ տասնեւութին : Անգլիացի, ֆրանսացի, իտալացի, մասնագէտներ կը փափաքէին գիտնալ Խ. Միութեան ներկայացուցիչներուն տեսակէտները ծրագրի մասին, մեթոտներու մասին :

Արեւելեան երկիրներու ներկայացուցիչները գոհացում տուին արեւմտեաններու փափաքին : « Լատիներէնը կամաւոր է մեր դպրոցներուն մէջ», ըսին համայնավարները, որովհետեւ « ընկերվարական ընկերութեան կառուցման համար լատիներէնը օգուտ չունի, գիտութիւնն է կարեւորը, գիտական ուսումները կը զարգացնեն միտքը». կըպատրաստեն երիտասարդը ճանչնալու բնութեան ուժերը եւ օգտագործելու զանոնք : Խ. Միութեան ներկայացուցիչները յայտնեցին հպարտութեամբ, թէ 1955ին Միութեան մասնագիտական դպրոցներէն վկայական ըստացան 175.000 ճարտարագէտներ : Խորհրդային դպրոցը ընդհանուր զարգացում կուտայ մինչեւ տասնեւօթ տարեկանին, բայց ընդունեցին որ տղան տասնեչորս տարեկանին ալ կը ստանայ մասնագիտական ծանօթութիւններ եւ կ'աշխատի գործարանի մը մէջ կամ աշխատանոցի մը մէջ՝ թանձրացեալ ուսում ստանալու համար : Տղան ուսումը իւրացնելու համար, տեսնելու եւ գործելու է անձամբ, այս է գիտական ուսման փորձառական մեթոտը : Բնագիտութեան եւ չափագիտութեան ծրագիրները շատ լայն են եւ յետոյ ընտրութիւն կը կատարուի իւրաքանչիւր աշակերտի ընդունակութեան համաձայն :

Արբանեակ երկիրներու ներկայացուցիչներ յայտնեցին, թէ ռուսերէնը պարտաւորիչ է տասը տարեկանին, օտար լեզու մըն ալ պարտաւորիչ կ'ըլլայ՝ երբ տղան տասնեչորս տարեկան կ'ըլլայ : Անգլիացի ներկայացուցիչները անգլիական դպրոցի մեթոտները պարզեցին : Ժամանակին կարեւորութիւն կը տրուէր տղուն նկարագրի կազմութեան, այնքան կարեւոր չէր դրահաշիւի կամ նոյնիսկ անգլերէնի թիւր : Լոնտոնի համալսարանին մանկավարժութեան ուսուցչապետը յայտնեց, թէ գիտական դարու մը մէջ կ'ապրինք եւ ստիպուած ենք դարուն ոգիին համաձայն պատրաստել վաղուան սերունդը : Պարտաւոր ենք մեծ թիւով ուսանող առաջնորդել աշխատանոցները, ընկերութիւնը պէտք ունի ճարտարագէտներու, գիտուններու : Անգլիական դպրոցները սահմանափակած են խաղերու պահերը, աւելի ժամեր յատկացուած են գիտական դասերու եւ աշխատանոցի աշխատանքներու :

Լատինները – Ֆրանսացի եւ իտալացի — չեն կրնար ջնջել լատիներէնի ուսումը : Ֆրանսայի ներկայացուցիչ Ռոժէ Կալ յայտարարեց, թէ իտէալը կը գտնուի Մ. Նահանգներու որդեգրած դրութեան եւ արդի ֆրանսական դրութեան միջեւ : « Պարտաւոր ենք պահպանել ոգեկան արժէքները՝ առանց ծայրայեղ աւանդապաշտութեան մէջ մնալու» : Ֆլորանսի համալսարանին ուսուցչապետ Ճիուզեփփէ Քալօ սահմանելով ընդհանուր մշակոյթը, ընդհանուր զարգացման կարեւորութիւնը մասնագիտական ուսումներէ առաջ, հակադրեց միջերկրականեան մշակոյթը սլաւ, անկլօսաքսոն մշակոյթներուն :

Բոլոր պատուիրակները քուէարկեցին հետեւեալ կէտերը. մարդը դաստիարակելու չէ միմիայն արհեստի մը կամ նիւթական օգտակարութեան մը համար, գիտնալու է ազատ ժամերը գործածելու հոգեկան կարողութիւնները զարգացնել :

Տղուն ապագայ ասպարէզին ընտրութիւնը կատարուելու է ընդունակութեան համաձայն, երբ 14 եւ 18 տարեկան է : Մասնագիտութիւնը ծայրայեղ ըլլալու չէ, որովհետեւ ճարտարարուեստը կը յառաջդիմէ եւ յարմարելու համար ընտրած ճիւղին, տղան ունենալու է ընդհանուր ծանօթութիւններ ալ : Երկրորդական ուսուցման նպատակն ըլլալու է պատրաստել քաղաքացին : Որդեգրելու է դպրոցներու մէջ աւելի ուժական տեսութիւն մը՝ ապագան նկատի ունենալով : Բոլոր ուսումներուն հիմը կը կազմեն դասական ուսումները, բայց միայն աւանդութեան վրայ հիմնուած ըլլալու չեն :

Յայտնի չէ, թէ արեւելեան երկիրներու ներկայացուցիչները համոզուեցա՞ն արեւմտեաններու փաստերէն : Մանկավարժութեան մէջ ալ կը մտնեն քաղաքական տեսակէտներ, իւրաքանչիւր ընկերութիւն տղան կը պատրաստէ իր իտէալին համաձայն : Անկլօսաքսոն ըմբռնումը կրթական ծրագրի եւ մեթոտներու մասին կը գտնուէր լատին եւ խորհրդային ըմբռնումներու միջեւ : Մրցակցութիւնը կը փոխադրուի դպրոցին մէջ, իւրաքանչիւր երկիր կը ջանայ գերազանցել միւս գիտունները, գործնական մարդիկ պատրաստելու գործին մէջ : Մինչ լատիներէն կը սորվին իտալացին եւ ֆրանսացին, անգլիացի եւ խորհրդային քաղաքացիին տղան նոյն ժամերը կը յատկացնէ գիտական ուսումներու :

Ֆրանսայի մէջ ալ լատիներէնի դէմ հոսանք մը կար, որուն ղեկավարն եղաւ յայտնի քննադատ եւ վիպագիր Ժիւլ լը Մեթր, Սորպոնի մէջ խօսած ճառով : Լատիներէնի յատկացուած պահերը յատկացուելու էին գիտութեան : Նոյն եզրակացութեան կը յանգէր ֆրանսացի գիտունը, Կիւսթաւ լը Պոն : Իր հեղինակութեամբ ֆրանսացի մատենագիրը կը պաշտպանէր « Նոր դպրոց»ի հիմնադիր, նոր դաստիարակութեան ջատագով Էտմոն Տեմոլէնի գաղափարները : Ընկերաբան Լը Փլէյի աշակերտները կը վերադառնային Սրենալրի օգտաշատ դաստիարակութեան :

Մեր մէջ լատիներէնի եւ յունարէնի խնդիր չէ եղած : Գրաբարի եւ աշխարհաբարի պայքարը, Անահիտ եւ Արամազդ անուններու տակ, գրական ժամանց մը եղաւ, Անահիտ դարձաւ աշխարհաբարեան մը, գրաբարը հետզհետէ տեղի տուաւ աշխարհաբարին, հակառակ պահպանողական կրօնական ժողովի մը դատապարտութեան :

1914ին Գրիգոր Զօհրապ, Պոլսոյ երեսփոխանական ժողովին կը ներկայացնէր կրթական առաջարկներ՝ գիտական ճիւղերը զօրացնելու եւ տղան կեանքին պատրաստելու համար : Միաժամանակ կը յայտնէր, թէ հայ պատանին լուրջ աշխատանք չի տանիր, լուրջ հսկողութիւն անհրաժեշտ է ուսանողութեան վրայ, երբեմն երեւցած գովաբանութիւնները այս կամ այն ուսանողի յաջողութեան մասին, երեւութական են : Զօհրապի յոռետեսութիւնը կը բաժնէր Շահրիկեան, փորձառու մարդ մը, որովհետեւ տեսած էր թէ « հրեան շուկան համալսարանի կը փոխէ եւ կը բարձրանայ, իսկ համալսարանական հայ ուսանողը լրջօրէն ուսման չի հետեւիր » :

Կրթական ծրագիր, կրթական մեթոտներ ապարդիւն կը մնան եթէ անընդունակ, ներքին մղումէ զուրկ ուսանողութիւն մը կայ : Գիտական ամէն աշխատանք յարատեւութիւն, ուշադրութեան կեդրոնացում, աշխատելու կարողութիւն կը պահանջէ : Ուսանողներ կը տարբերին ընդունակութիւններով, մէկը որ նկարիչ կամ բանաստեղծ պիտի ըլլայ, չի կրնար մեքենագէտ մը ըլլալ : Իւրաքանչիւր-անհատ մտքի աստիճան մը ունի, ուրկէ վեր չի կրնար ելլել : Գիտուններ պատրաստելու մրցումը, ուղեղներու պայքար է, ընդունակ տարրեր ունենալու մրցում : Խ. Միութիւնը թիւ ունի, կրնայ որակը ընտրել, արեւմտեանները որակը փնտռելու են, կարենալ մրցելու համար :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԱՌԱՆՁՆՈՒԹԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ
ԽԻՄԵՆԷԶ

Ինչպէս գրած էինք, Փորթօ Րիքոյի մէջ մեռաւ սպանացի ծանօթ բանաստեղծ Խուան Ռամոն Խիմենեզ, 76 տարեկանին :

Մարդը՝ որ կը սիրէր ինքզինք կոչել « համաշխարհային անտալուզցին», ծնած էր 1881ին, Մոկէ, Հուէլվա նահանգի փոքրիկ քաղաքին մէջ, ուր կ'իշխէ առանձնութիւնը՝ ինչպէս լոյսի մը խորհուրդը, ուր խաղաղ է կեանքը եւ գիւղացիները իրենց օրը կ'անցնեն յօրանջելով, այգաբացէն մինչեւ վերջալոյս, ծղրիթներու մելամաղձոտ երգին մէջ :

Իր նախնական կրթութիւնը յիսուսեաններու մօտ ստանալէ ետք, Սեվիլլայի մէջ փորձեց նկարչութեան հետեւիլ, յետոյ վերադարձաւ Մոկէ, ուր գրեց առաջին քերթուածները : 20 տարեկան, գարնանային մելամաղձոտութեամբ տողորուած գնաց Մատրիտ, ուր, անհատական իր քնարերգութեան շնորհիւ ուշադրութիւնը գրաւեց անոնց՝ որ կ'երազէին նոր բանաստեղծութեան մը հիմը դնել : 1900ին լոյս տեսաւ քերթուածներու առաջին հաւաքածոն՝ Ցաւերժախուսեր : Գրական քննադատներ, բանաստեղծներ եւ առհասարակ մտաւորական շրջանակը խանդավառութեամբ ողջունեցին «գարնանային մելամաղձոտութեամբ» տողորուած բանաստեղծը :

1902 – 1910 բանաստեղծութեանց հատորները իրարու յաջորդեցին. խորագիրները միայն բաւական են՝ գաղափար մը կազմելու համար Խիմենեզի մտերիմ եւ քնարականութեամբ թաթխուն ջերմ աշխարհին մասին. Հեռակայ պարտէզներ, Եզերերգութիւն, Գարնան երգեր, Հնչուն առանձնութիւն, Հովուերգութիւն :

Այս թուականէն սկսեալ Խիմենեզ կը զարգացնէ բանաստեղծութիւն մը՝ որ կրօնի ուժն ունի, իրե՛ն համար նախ, բայց կ'ուղղուի, ինչպէս միշտ, փոքրամասնութեան մը, որ յետագային պիտի դառնար «անհուն փոքրամասնութիւն» մը, ինչպէս կը հաւաստէր ինք :

Արդարեւ, Տոն Քիշոթին չափ ժողովրդական դարձաւ իր Փլաթերօն եւ ես հատորը, որ կը գտնուի Սպանիոյ բոլոր ընտանիքներուն եւ դպրոցներուն մէջ :

Մոկէի շրջակայքը, առանձնութեան մէջ ման կուգար, իբրեւ ընկեր ունենալով յաճախ քուռակ մը, զոր երգած է :

1916ին Խիմենեզի կեանքին մէջ կը բացուի նոր էջ մը, որ զգալի ազդեցութիւն պիտի գործէ իր վրայ : Ամերիկայի մէջ, ճամբորդութեան մը ընթացքին ամուսնացաւ. կնոջ մասին ինք գրած է, թէ եղաւ « իր թիկունքը, շունչը, իր լուսաւոր ստուերը» : Երիտասարդ ամուսնացած բանաստեղծի մը օրագիրը նոր էջ մը բացաւ իր ստեղծագործութեանց մէջ :

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՄԱՏՆԻՉ ՏՂԵԿԸ

(«ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ » ՇԱՐՔԷՆ)

Սթեն կը կոչուէր ան, փոքրիկն Սթեն :

Փարիզցի մանչուկ մըն էր, աղքատ եւ տժգոյն, որ կրնար տասը տարեկան ըլլալ, թերեւս տասնը հինգ, այս ճանճիկներուն հետ երբեք ալ կարելի չէ վըստահօրէն բան մը գիտնալ :

Մայրը մեռած էր : Հայրը՝ նախկին ծովային զինուոր մը, Թամփլի թաղամասին մէջ փոքր պարտէզի մը հսկիչի պաշտօնը ունէր :

Փոքրիկ երախաները, երիտասարդ սպասուհիները, պառաւ կիները, աղքատ մայրերը, բոլորը լաւ կը ճանչնային Հայր Սթենը եւ շատ կը սիրէին զայն :

Լաւ գիտէին անոնք, որ Հայր Սթենի թանձր ու սեւ պեխերը, որոնք սարսափ կ'ազդէին շուներուն եւ նստարանէ նստարան փախչող պարտէզին այցելուներուն, բարի, գրեթէ հայրական ժպիտ մը թաքնուած ունէին իրենց թելերուն մէջ : Գիտէին նոյնպէս որ այդ ժպիտը Հայր ըՍթենէն կորզելու համար, բաւական էր անոր հարցնել.

— Ինչպէ՞ս է ձեր փոքրիկ տղան ...

Հայր Սթեն կը պաշտէր իր մանչուկը :

Երջանիկ էր ան, երբ երեկոյեան, դպրոցէն արձակուելէն ետք, փոքրիկը կուգար զինք գտնելու, միասին կը շրջագայէին պարտէզին ածուներուն մէջ, կանգ կ'առնէին բոլոր նստարաններուն առջեւ՝ բարեւելու համար պարտէզին ամենօրեայ այցելուները եւ պատասխանելու անոնց հարցումներուն հաճոյակատարութեամբ :

Պաշարման վիճակին հետ, դժբախտաբար, ամէն բան փոխուեցաւ :

Հայր Սթենի պարտէզը փակուեցաւ, վերածուեցաւ քարիւղի մթերանոցի եւ այժմ ինքը ստիպուած էր յարատեւ ու աչալուրջ հսկողութիւն մը կատարել, ամբողջ կեանքը կ'անցընէր հոն, գրեթէ միայնակ, առանց ծխելու :

Փոքրիկ Սթենը այլեւս սովորականին նման, երեկոները չէր գար իր հայրը գտնելու : Զիրար կը գտնէին միայն գիշերը, իրենց տան մէջ :

Ատոր համար ալ, կ'արժէր տեսնել Հայր Սթենի պեխերը, երբ կը խօսէր Բրուսիացիներուն մասին ...

Իսկ տղեկը բնաւ չէր դժգոհեր այս նոր կեանքէն :

Պաշարո՜ւմ... Այնքան զուարճալի էր այս բանը երախաներուն համար : Այլեւս ոչ դպրոց կար եւ ոչ ալ ուրիշ որեւէ տեսակի պարտականութիւն : Յաւիտենական արձակուրդ էր եւ փողոցը կը ներկայացնէր հիմա զուարթ տօնավաճառի մը ընդարձակ դաշտը :

Տղեկը մինչեւ իրիկուն փողոցը կը մընար ու կը վազվզէր :

Կը հետեւէր թաղին զինուորական վաշտերուն, որոնք կ'երթային դէպի ամրութիւնները, եւ խնամքով կ'ընտրէր այնպիսի խումբեր որոնք օժտուած էին ընտիր նուագախումբով մը. Արդարեւ, այդ բանին համար փոքրիկ Սթենը մեծ ծանօթութիւններ ունէր : Օրինակ, անիկա քաջավստահ կերպով կրնար ըսել թէ 96րդ վաշտը մեծ բան չէր արժեր եւ թէ 55րդ վաշտի նուագախումբը աւելի ընտիր էր :

Կար նաեւ «պոչ բռնելու» գործը :

Կողովը թեւին տակ, ձմեռնային առաւօտներու կիսամութին մէջ, կը խառնուէր հացագործներու եւ մսավաճառներու խանութներուն առջեւ սպասողներու շարքին :

Այդտեղ, ոտքերը ջուրերուն մէջ, ծանօթութիւններ կը հաստատուէին, քաղաքականութենէ կը խօսուէր եւ իբրեւ Պ. Սթենի զաւակը, իրեն կարծիքը կը հարցուէր :

Բայց այս բոլոր զբաղումներուն մէջ, ամէնէն զուարճալին խաղերու խաղն էր, զորս պաշարման շրջանին Պրեթոն պահակները սովորութիւն էին դարձուցած :

Երբ փոքրիկ Սթենը ո'չ ամրութիւնները մեկնած կ'ըլլար եւ ո'չ ալ պոչ բռնած՝ հացագործին խանութին առջեւ, անպայմանօրէն կը գտնուէր Շաթօ – Տօ, դիտելու համար խաղցողները :

Շատ պարզ է, որ ինք չէր խաղար, շատ դրամ պէտք էր ...

Կը գոհանար միայն դիտելով խաղացողները, աչքերը խոշոր բացած :

Խաղացողներէն մէկը, մանաւանդ, գործաւորական կապոյտ հագուստներ հագած երկայնահասակ երիտասարդ մը, ամէնէն խիզախ խաղացողն էր եւ շարունակ հինգ ֆրանքնոցներ կը նետէր խաղին մէջ, եւ ատոր համար ալ տղեկին հիացման առարկան կը դառնար :

Օր մը, խաղին ընթացքին, հինգ ֆրանքնոց մը գլորցաւ մինչեւ փոքրիկ Սթենի ոտքերուն տակ, մինչ երկայնահասակը մօտենալով անոր, ականջին կը փսփսար.

— Ի՞նչ է : Աչքերդ շլմորեցա՞ն ... լաւ, եթէ կ'ուզես ես քեզի կրնամ ըսել թէ ո՞ւր կարելի է գտնել ատոնցմէ ...

Խաղը վերջանալուն, երիտասարդը տղեկը տարաւ հրապարակին մէկ անկիւնը եւ անոր առաջարկեց իրեն հետ գալ եւ Բրուսիացիներուն լրագիր վաճառել : Ու ըսաւ թէ իւրաքանչիւր ճամբորդութիւնը իրենց երեսուն ֆրանք կրնար ապահովել :

ԱԼՖՈՆՍ ՏՈՏԷ

(1 Շար.)

Այնուհետեւ՝ քաղաքացիական պատերազմի, «դիմադրութեան» դառն տարիները, որուն առաջին շարքերուն վրայ կը գտնուէին ուսանողներ՝ Խուան Ռամոն Խիմենեզի գլխաւորութեամբ։ Մադրիտ կը գտնուէր 1936ի սկիզբը. առանձնութեան սիրահար այս բանաստեղծը կը բարձրացնէ իր ձայնը, կը խառնէ ձայներու՝ ի խնդիր երկրին փրկութեան։ Սպանիան կը գտնուէր քաոսի մէջ, տեղ մը՝ ուր անհրաժեշտ է բանաստեղծը։ Յուլիս 18ի ըմբոստութեան նախօրեակին՝ կ'առաջարկէր ստեղծել «երրորդ ճակատ» մը՝ բանաստեղծութիւնը սիրող բոլոր Սպանացիներու մասնակցութեամբ. «մարդը՝ որ պիտի վարէ երկիրը, կը բացագանչէր ան, պէտք է կրէ բանաստեղծութեան դրոշմը, այն խոր եւ իրայատուկ բանաստեղծութեան, որ կը կազմէ մեր միութիւնը եւ խաղաղութիւնը հայրենիքին»։ Բայց, անցած էր բանաստեղծներու ժամանակը, կռիւը ծայր տուած էր ամէն կողմ, Լորքան արդէն սպաննուած ...

Նոյն տարին հրաւիրուելով Փորթօ Ռիքօ, Խիմենեզ կը հեռանայ հայրենիքէն, յետոյ՝ կ'անցնի Քուպա, Ֆլորիտա, Ուաշինկթըն։ Քաղաքացիական պատերազմէն ետք կը բաժնէ «դիմադրական» իր ընկերներուն վերապահուած աքսորը, եւ շրջան մը Միացեալ Նահանգներ մնալէ ետք, վերջնապէս կը հաստատուի Փորթօ-Ռիքօ։ Նուիրուելով գրական աշխատանքի՝ կը հրատարակէ բազմաթիւ գիրքեր, կը գրէ յօդուածներ, կուտայ դասախօսութիւններ (մօտ յիսուն հատոր բանաստեղծութիւն եւ արձակ գործեր հրատարակած է)։

1947ին երկար ճամբորդութիւն մը ըրաւ Հարաւային Ամերիկայի մէջ։ Բայց վաղուց յոգնած իր անունէն, վիրաւոր ծեր Անտալուզցին, ժամանակի ընթացքին կնճռոտած դէմքով՝ այլեւս դուրս պիտի չգար Փորթօ-Ռիքոյէն։

1956ի Նոպէլեան գրական մրցանակը տրուեցաւ իրեն, երբ այլեւս ողբերգական աչքերով ծերունի մըն էր. նոյն օրերուն կինը կը մեռնի։ Ի՜նչ փոյթ այդ մրցանակը, որ հաղուադէպ պատիւ մըն էր սպանական գրականութեան համար. աքսորն էր իր միակ, խոր, արդար տառապանքը. «Մօկէն եւ Անտալո՞ւզը կը պակսի ձեզի» հարցուցած են։

— Միշտ կ'երազեմ վերադառնալ, գտնել այն տունը՝ ուր անցաւ մանկութիւնս, բայց տակաւին անկարելի է այդ։

«Անկարելին» երբեք պիտի չըլլար կարելի, եւ Խուան Ռամոն Խիմենեզ պիտի մեռնէր հայրենիքէն մղոններով հեռու, աքսորի մէջ, Անտալուզի վիպային պատկերը իր աչքերուն ...։

Խիմենեզ Սպանիա չկարողացաւ վերադառնալ, բայց իր գրականութիւնը երբեք չաքսորուեցաւ իր հայրենիքէն, որուն դպրոցներուն մէջ միշտ ներկայ է իր երգը։

Թ. Ա. Թ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ՄԻԿՈՅԵԱՆԻ ՀՐԱՒԷՐԸ՝ ՔՐՈՒՓԻՆ

—o—

Մայիս 28ին Քրուփի լիազօր գործակատար Պերթհոլտ Պայց մեկնեցաւ Մոսկուա։ Այս կարեւոր ճամբորդութիւնը կատարուեցաւ Միկոյեանի հրաւէրով զոր ան ըրած էր գերման եւ խորհրդային առեւտրական դաշնագրի ստորագրման առիթով։

Քանի մը օր առաջ Խորհրդային Միութեան Պոնի դեսպանը Զմիռնով այցելած էր Քրուփի աշխարհահռչակ գործարանը Էսսընի մէջ եւ բանակցած Պերթհոլտ Պայցի հետ։ Քրուփ ընկերութիւնը այս միջոցիս քիմիական մեծ գործարան մը կը շինէ Խորհրդային Միութեան մէջ։ Խորհրդային դեսպանատունէն կը հաղորդուի թէ Քրուփ յաջորդական մեծ ապսպրանքներ ստանալու հեռանկարը ունի։

Նկատելի է միանգամայն, որ, անցեալները Քրուփի լիազօրը այցելած էր նաեւ Լեհաստան։

Անակնկալներ ... Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ

Անջի տարի յանկարծ գիշերը յայտարարեցին թէ արեւելեան դրամը, Օսթմարք, այլեւս պիտի չանցնի եւ ամէն մարդ մինչեւ երեք հարիւր օսթմարք (մէկ օսթմարքը՝ 25 ֆրանք) կրնայ փոխանակել նոր դրամին հետ. աւելի ունեցողը պէտք է յայտարարէ եւ բացատրէ թէ ինչու դրամատուն չէ դրած եւ ինչպէս շահած է այդ դրամը ...։

Նոյն անկանկալը եղաւ ձայնասփիւռի լուրով մը 27 Մայիսին յամի 1958 պարենատոմսերու վերացման համար ... «վաղուընէ սկսեալ կրնաք գնել ազատօրէն կարագ, միս եւ շաքար. պարենատոմսերը վերցած են, միայն թէ գիները պիտի բարձրանան, որպէսզի համաձայնութիւն ստեղծուի «ազատ խանութներ»ու գիներուն եւ սահմանաւորեալ ապրանքի գիներուն միջեւ։ Ի հարկին ծերերու թոշակները ամսական ինը մարք պիտի աւելցուին եւ գործաւորներու ժամավարձքը քիչ մը պիտի բարձրացուի»։

Ուրեմն 1954էն ի վեր վերացումը խոստացուած եւ մօտ քսան տարիէ ի վեր տիրապետող պարենատոմսի դրութիւնը կը բարեփոխուի վերջապէս արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, ուր, հակառակ արեւմտեան Գերմանիոյ հիանալի վերելքին եւ ճոխութեան, արբանեակ երկիրներու ապրելակերպին ենթարկուած են 17.000.000 Գերմանացիներ։ Բարեբախտաբար գերմանացին չարքաշ եւ համբերատար ժողովուրդ է եւ յոյսը կտրած չէ վերամիացումէն։

Գ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՍՐՏԻՍ ՄԷԿ ՄԱՍԸ ԿԸ ՄՆԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

—o—

Վացլաւ Չեռնի չեխ գրող մըն է, որ վերջերս այցելեց Հայաստան, գրեց յօդուած մը՝ որ կը կրէ «Սրտիս մէկ մասը կը մնայ Հայաստան» վերնագիրը։ Հայագէտ մըն է Չեռնի, իր յօդուածը գրած է արեւելահայերէն։

Յատկանշական անցքերը կը վերածենք արեւմտահայերէնի եւ կը ներկայացնենք մեր ընթերցողներուն («Մասիս»).

Միջին Եւրոպայի մէջ մեծցած եւ դաստիարակուած մարդը երբ ոտքը դնէ Հայաստան, ինքզինք մտերմիկ մթնոլորտի մէջ կը գտնայ։ Շատ բաներ մեր հայրենի աշխարհը կը յիշեցնեն։ Տարբեր է միայն լեզուն, բայց ես շատ ուրախ էի, քանի որ ամէնուրեք կը լսէի քաղցր բառերը այն լեզուին, զոր վաղուց սիրած էի արդէն։

Հայաստան եկայ անձնապէս կապ հաստատելու համար հայ գրականութեան ներկայացուցիչներուն, գրողներուն եւ հրատարակչական հաստատութեանց վարիչներուն հետ։

Այցելեցի Հայպետհրատը, մատենադարանը։ Հայ գրականութիւնը Չեխիոյ մէջ յայտնի է վաղուց։ Յիսուն տարիէ ի վեր թարգմանութիւններ կը կատարուին հայ բնագիրներուն վրայէն չեխերէնի։

Համաշխարհային պատերազմէն առաջ Հայոց լեզուն կ'աւանդուէր Փրակայի համալսարանին մէջ. ուսուցիչն էր տոքթ. Եարոմիր Եալիչկա, որ ունեցած էր նախորդ մը, յանձին փրակացի հայ տոքթ. Նշան Մարտիրոսեանի։

Թումանեանի, Շիրվանզադէի, Րաֆֆիի գործերը մասամբ թարգմանուած էին չեխերէնի։ Չեխիոյ հրատարակչական կեդրոնական հաստատութիւնը կը պատրաստուի այժմ հրատարակել հին հայ պատմիչներու՝ Մովսէս Խորենացիի, Փաւստոս Բիւզանդի եւ ուրիշներու գործերը. թարգմանիչն է Տոքթ. Բոհումիլ Բարեչ։

Ես աւարտելու վրայ եմ Խաչատուր Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի» անմահ վէպի թարգմանութիւնը։

Լուդմիլա Մոտալովա սկսած է թարգմանել Աւետիք Իսահակեանի ընտիր պատմուածքները։

Հայ ժողովրդական ընտիր երգերը պիտի թարգմանէ Տոքթ. Եալիչկա։ Պիտի թարգմանուին եւ հրատարակուին նաեւ Եղիշէ Չարենցի բանաստեղծութիւնները։

Գալով Աբովեանին, որուն գլուխգործոցը ստանձնեցի թարգմանել, խիկայէս հանճարեղ գրող է։ Լեզուն ինքնուրոյն է, կրքոտ, համանիշներով լի, կարծես հեղինակը ուզած է, որ ընթերցողները հաւասարապէս իրեն հետ տառապին՝ հարազատ ժողովուրդին ցաւերով։

Հիւրընկալ, ոգանչելի երկիր է Հայաստան, լեզուով, արուեստով, մշակոյթով հարուստ։

Կ'ուզեմ հայրենակիցներուս ծանօթացնել Հայաստանը։

ՊԵՏՐՈՍ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Վերջերս սեւ հողին յանձնեցինք Վիէնի հայ գաղութի սիրուած եւ յարգուած Պետօն։

Ծնած Խարբերդի Բաղմաշէն գիւղը 12 Մայիս 1900ին, մատղաշ հասակին արդէն տառապանքի դառն բաժակը ճաշակեց։ Երկար եւ անպատմելի թափառումներէ յետոյ, պատանի Պետրոս ինքզինք նետելով Տէրսիմի լեռները կը յաջողի ի վերջոյ թրքական սահմանագլուխն անցնիլ եւ ապաստանիլ Հայաստան, ուր կրցաւ ապրիլ Հայ Ազատագրութեան խանդավառ օրերը եւ աւելի ուշ, ականատես ըլլալ համայնավար սարսափի տիրակալութեան։

Կը հեռանայ Կովկասէն – կը հասնի Կ. Պոլիս, ուր 1922ին կ'ամուսնանայ եւ մէկ տարի վերջ կը հեռանայ նորէն սուլթանական խախուտ մայրաքաղաքէն, հաստատուելու համար ասպնջական Ֆրանսայի հողին վրայ։

Ժամանակ մը ապրելէ վերջ Մարսէյլ եւ Սէն Րամպէր տ'Ալպօն — վերջնական կերպով կը հաստատուի Վիէն 1923ի վերջերը — ուր մնաց մինչեւ իր մահը։

Հանգիստ իր բազմաչարչար ոսկորներուն։

Կ. Տ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ Երիտասարդական Պալատին նախագիծին պատրաստութիւնը մրցումի դրուած էր, որուն արդիւնքները յայտարարուեցան.— մրցանակաբաշխութեան յանձնաժողովը նախագիծերէն ոչ մէկուն շնորհեց առաջին ու երկրորդ մրցանակները, նկատելով որ ստացուած նախագիծերը չէին լրացներ անհրաժեշտ պայմաններն ու պահանջները։ Երրորդ մրցանակը (տասը հազար ռուբլի) շահած են երկու ճարտարապետներ՝ Ֆ. Դարբինեան եւ Դ. Թորոսեան։ Ալեքսանեան, Թարխանեան, Մարտիրոսեան, Սարափեան եւ Սատոյեան ստացած են խրախուսական պարգեւը (3000ական ռուբլի)։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ շինարարութիւնը հետզհետէ կը յառաջդիմէ — վերջին տասը տարիներու ընթացքին երկուքուկէս միլիոն քիլոմեթր տարածութեան վրայ կառուցուած են բնակարաններ. գիւղերու մէջ շինուած է 50.000 տուն։

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ Մայիս 15 – 19 տեղի ունեցած է Անդրկովկասի Հանրապետութեանց «Երաժշտական գարուն»ը. ներկայացած են Դաւիթ Բէգ, Արծուաբերդ, Սեւան եւ այլ օփերաներ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (174)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Զ.

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐ

Եթէ այդ հաղը նրանց մէջ մի պայմանական նշանախօսութիւն չլինէր, պէտք էր, իրաւ, վերին աստիճանի քաղաքավարութիւն համարել, որովհետեւ հաղալու միջոցին նրա դէմքը խիստ ծիծաղելի եւ, միեւնոյն ժամանակ, զզուելի արտայայտութիւն ընդունեց։ Իսկ մահտեսին պատասխանեց առաջինի հաղալուն երկու անգամ փռթկալով։ Նա էլ քաղաքավարութեան համար իր անթարիի (հաղուստի) դրօշակը բարձրացրեց եւ բերանը սրբեց։ Երրորդը, երեսը խաչակնքելով, Աստծուն փառք տուեց, ասելով, որ «խեր է»։

— Մեր աշխարհում այսպիսի սովորութիւն կայ, յարգելի բժշկապետ, — դարձաւ նա դէպի Ասլանը, — երբ մէկը երկու անգամ փռշտում է, դա լաւ նշան է։ Յոյս ունենք, որ ձեր օջախից խեր կը տանենք։

Ի՞նչ օջախ, մտածում էի ես, կարծես վարպետ Փանոսի տունը մեր տունը լինէր։

— Ես էլ յոյս ունեմ ... պատասխանեց Ասլանը ծիծաղելով։

Նրա ծիծաղը բաւական քաջալերեց նրանց եւ հերթով մօտեցան, չոքեցին Ասլանի առջեւ, սկսեցին ցոյց տալ իրանց «անթիքաները»։ Նրանց մէջ կային զանազան իրեղէններ. հին դրամներ, կանանց տեսակ – տեսակ զարդեր, որպիսի են՝ ապարանջաններ, ականջի օղեր պղնձից շինուած, յուլունքներ թափանցիկ, գունաւոր քարերից շինուած, դէնքերի կտորներ, որպիսի են՝ նիզակի եւ սլաքների ծայրեր,ահաղին վահանի մի մասը, բոլորը պղնձից, եւ մի պղնձէ ցուլի ամբողջ գլուխ, այլ եւ կաւից շինած փոքրիկ եւ մեծ անօթներ, այդ բոլորը նրանք տեղաւորել էին իրանց ծոցերում, գրպաններում եւ մինչեւ անգամ փէսերի վրայ փաթաթած ծալքերի մէջ։ Բայց ամենահետաքրքիր նրանց ցոյց տալու ձեւի մէջն էր։ Սկզբից ցոյց էին տալիս մի շատ չնչին բան եւ սկսում էին գովաբանել, երբ այդ չէր անց կենում, դուրս էին հանում նրանից լաւը. երբ այդ էլ հաւանութիւն չէր գտնում, դուրս էին բերում աւելի լաւը, հաւատացնելով, որ այլ եւս ոչինչ չունեն. երբ այդ էլ հաւանութիւն չէր գտնում, այս անգամ ամենայն դժուարութեամբ դուրս էին բերում, հաղուստի մի տեղում թաքցրած, մի այլ բան եւ սկսում էին երդուել, որ ուրիշ ոչինչ չունեն։ Ի հարկէ, նրանից յետոյ դուրս էին բերում շատ ուրիշ բաներ։

Ես կանգնած նայում էի եւ զարմանում էի Ասլանի համբերութեան վրայ։ Եթէ ես նրա տեղը լինէի, երեքին էլ դուրս կը վռնդէի, բայց նա ամենեւին ցոյց չէր տալիս, որ այդ խաբեբայութիւնները իր համար շատ զզուելի են։ Վերջապէս նա ընտրեց մի քանի իրեղէններ եւ խնդրեց, որ գնահատեն։

— Մենք քեզանից մի՞թէ փող պիտի առնենք. յարգելի բժշկապետ, — պատասխանեցին նրանք զարմացած կերպով։ — Եթէ փողի վրայ խօսելու լինենք, դրանք գին չունեն։

— Ապա ի՞նչպէս պէտք է տամ, — հարցրեց Ասլանը ոչ սակաւ զարմանալով։

— Այնպէս, համեցէք, վեր առէք, յարգելի բժշկապետ։ Մեզանից ի՞նչ կը պակսի, եթէ ձեզ այդ բոլորը փէշքէշ անենք, եւ դուք մեր երկրից մի լաւ յիշատակ տանէք ձեզ հետ։

— Շնորհակալ եմ, ես էլ գիտեմ, որ ձեզ ոչինչ չի պակսի, երեւում է, որ դուք շատ հարուստ էք, բայց ես փէշքէշներ ընդունելու սովորութիւն չունեմ։

Ասիական վաճառականների սովորութիւնն է այդ, երբ մի բան գնելու լինես, նախ կ'ասէ. «տար, փող մի տուր, թող քեզ ընծայ լինի»։ Իսկ երբ փող առաջարկես, սարսափելի գներ կը պահանջէ։ Նոյնպէս վարուեցան եւ մեր հայ վաճառականները։

— Չէք հաւատում, յարգելի բժշկապետ, ասում էր մահտեսի Թորոսը, — եթէ չէք հաւատում, հարցրէք խնամի Մկոյից, նա իր աչքով տեսաւ, որ մի ընկլիս այդ ցուլի գլխին յիսուն կարմիր ոսկի տուեց, բայց ես չտուեցի։ — Այդպէս չէ՞, խնամի Մկօ։

— Հոգիս վկայ, ճշմարիտ է ասում, — պատասխանեց խնամի Մկօն, ձեռքը տանելով դէպի կուրծքը եւ դնելով իր հոգու վրայ։

Բայց որքան պէտք էր հաւատալ խնամի Մկոյի հոգուն, որը այդպիսի երդումների մէջ այնքան շատ էր գործածուել, որ բոլորովին մաշուել էր։ Միայն ծիծաղելին այն էր, երբ Ասլանը վեր առեց մի քանի իրեղէններ, որոնք խնամի Մկոյին էին պատկանում, դա էլ իր կողմից վկայ կանչեց մահտեսի Թորոսին, որ նա իր աչքով տեսել էր եւ իր ականջով լսել էր, որ մի Ֆրանկ ահագին զումարներ էր առաջարկել, բայց նա չէր ընդունել։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՃՇԴՈՒՄ.— Մարսէյլի Վասպուրականի Հայր. Միութեան կեդր. վարչութիւնը կը խնդրէ ճշդել թէ ինչպէս ամէն տօնակատարութեան, այս տարի ալ խօսք տրուած էր բոլոր կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն: Յանուն Հ. Յ. Դ.ի խօսած է ընկ. Ա. Քէօսէյեան :

Թղթակցութեան մէջ յիշուած չէր ընկ. Քէօսէյեանի անունը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան .—

Պ. Քաջազն Յովհաննէսեանի նշանտուքին առթիւ փոխան ծաղկեփունջի Պ. Կարպիս Քէլէկեանէ հինգ հազար ֆրանք, նոյն առթիւ Պ. Աստուր Յովհաննէսեանէ հինգ հազար ֆրանք : Հանգուցեալ Յովհաննէս Նիկողոսեանի մահուան քառասունքին առթիւ Տիկին Այվազեանէ երկու հազար ֆրանք :

×

Տիկին Մարի Անդրիկեան եւ աղջիկը Արաքսի, Պ. Կարպիս Անդրիկեան եւ աղջիկը Միշէլ, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գաբրիէլեան եւ զաւակները Պօղոսիկ եւ Շաքէ Օր. Մաննիկ Կիւլեան եւ բոլոր պարագաները իրենցխորինշնորհակալութիւնըկը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի եղբօր եւ մօրեղբօր՝

ՍԱՐԳԻՍ ԱՆԴՐԻԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

×

Լիոնի Եկեղեց. Տիկնանց Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տիկին Կ. Ճնկըրըեանէ տասը հազար ֆրանք եւ Տիկին Զ. Ճնկըրըեանէ տասը հազար ֆրանք, Եկեղեցաշէն յանձնախումբը զանձապետ Պ. Քաջազն Յովհաննէսեանի նշանտուքին առթիւ փոխան ծաղկեփունջի :

×

Լիոնի Ազգ. Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները .—

Տիկին Մակարեանէ իր ամուսնոյն հանգուցեալ Բագարատ Մակարեանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ երկու հազար ֆրանք, Պ. Կարպիս Քէլէկեանէ հազար ֆրանք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձը, Շաւիլի մէջ Յուլիս 27ին :

×

Տէսինի Վասպ. Երկսեռ Երիտ. Միութիւնը կը պատրաստուի տօնելու համար Վասպ. Ապրիլեան յաղթական հերոսամարտի 43րդ տարեդարձը դաշտահանդէսով մը, որ տեղի պիտի ունենայ Յունիսի 22ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2ին, Կապիլօնի ծանօթ սրճարանի դաշտին վրայ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ եկեղեցւոյ դիւանատունը վերջերս ստացած է բազմաթիւ սրտառուչ նամակներ զանազան վայրերէ, ծնողքները պաղատագին կը փնտռեն իրենց սիրելիները եւ կը խնդրեն որ անոնց հասցէն գիտցողները ժամ առաջ լուր տան 15, Բիւ Ժան Կուժօն, եկեղեցւոյ դիւանատունը:

Երեւանէն Այրի Տիկին Աշխէն Մարգարեան կը փնտռէ իր զաւակները Սեպուհ Գաբրիէլի Մարգարեանին, ծնած 1914ին, եւ Շահէն Գաբրիէլի Մարգարեանին, ծնած 1922ին որոնցմէ երկար տարիներէ ի վեր ոչ մէկ լուր ունի :

× Թիֆլիսէն Տիկին Լիպարիտ Ադամեան կը փնտռէ իր եղբայրները Արգար Իսահակի Ադամով, ծնած 1892ին Բագու, Սուրէն Իսահակի Ադամով , ծնած 1899ին Բագու, մինչեւ 1936 թուին Փարիզ կը գտնուէին :

Կը խնդրուի արտասահմանի բոլոր հայ թերթերէն որ արտատպեն այս փնտռտուքներու ցանկերը, որոնք հետզհետէ պիտի հրատարակուին :

×

Կը փնտռուի բնիկ Պոլսեցի Տօլապ Տերէ փողոցը բնակող Տիկին Էլմաս, որ ունի Պոլիս ծնած հինգ զաւակներ՝ Հայկանոյշ, Արմենուհի, Վռամշապուհ, Եդուարդ եւ Եղիշէ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Տիկին Սիրանոյշ Լուսիկեանի, ծնեալ Պաղտասարեան 13 Պուլվ. Ռում, Մարքօ – Լէ գ'Օլիվ, Մարսէյլ:

Օր. ԱՆՆԻԿ ՄԻՆԱՍԵԱՆ
Ընկ. ԿԱՐԳԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ
Ամուսնացած
1 Յունիս, 1958

Կնքահայրութեամբ Ընկ ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆի :

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 7ին, եւ ոչ թէ չորսին, ինչպէս նախապէս յայտարարուած էր .:

Արձանագրուողներէն անոնք որոնք տակաւին չեն ստացած առողջապահական թերթերը կը խնդրուի ներկայանալ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15 բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին ամավերջի հանդէսը Յունիս 29ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին վարժարանին մէջ, 1 Պուլվ. տիւ Նոր, Լը Րէնսի :

Ժամը չորսէն յետոյ պիտի սկսի դաշտահանդէսը վարժարանին գեղեցիկ եւ օդասուն պարտէզին մէջ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են: Ընդունելութեան պայմաններուն տեղեկանալու համար դիմել վարժարանի տեսչութեան , հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը կէսօրէ առաջ :

Էկլիզ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն: Հեռաձայն Լը Րէնսի 172:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ – Պուա Քոլոմպի շրջանի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած դպրոցին ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին, Պուա – Քոլոմպի եկեղեցիին եւեւը, 32 բիւ Փօլ-Տէրուլէտ, Միւնիսիփալի Թէաթրը սրահին մէջ:

Նախագահութեամբ՝ Գեր. Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

(Հայր. պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց):

Բոլոր ծնողքները եւ հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ այս հանդէսին եւ քաջալերել աշակերտութիւնը եւ կրթական մարմինը :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

Հանրածանօթ նկարիչ Սարգիս Խաչատուրեանի մահուան տասնամեակին առթիւ, Սանասարեանի իր ընկերները կազմակերպած են երեկոյթ – թէյասեղան մը, որ տեղի պիտի ունենայ 13 Յունիս, Ուրբաթ ,ժամը 21ին ,Օթէլ Լիւթէսիայի մէջ, 43, Պուլվ. Ռասփայ, մէթրօ Սէվր – Պապիլոն :

Պիտի ներկայացուի Արուեստագէտին կեանքը եւ արուեստը: Գեղարուեստական բաժին :

Մուտքերու մասնակցութիւն՝ 300 ֆր. :

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը բացուին ապրիլ15ին եւ կը փակուինՅուն. 15ին: Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ :

COLLÈGE S. MOORAT

26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆ

Արձանագրութիւնները արդէն լրացած են:

Արձանագրուողներէն կը խնդրուի ալօքասիոնի թերթերը շուտով յանձնել դիւանին եւ ամբողջացնել իրենց տեղեկութիւնները:

Դիմել, Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 1·30էն 3 եւ երեկոյեան ժամը վեցէն 7·30, հեռախօս Թռիւտէն 27·35 :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ներկայացուցիչները Շաբաթ (Յունիս 7) ժամը 20·30–ին Սոսիէթէ Սավանթի Սէ սրահը :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին ,Յոյներու սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Կարեւոր օրակարգ :

Ֆ. ԿԱՊ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը (8 Յունիս) Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկը: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները: Կարեւոր օրակարգ: Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի .

ՇԱՒԻԼԻ Կրօն. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին: Օրակարգ.— Հրաժարում վարչութեան , հրաժարում երիտ. յանձնախումբին : Ընտրութիւն նոր վարչութեան: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի, Ֆրանսահայ Լսարանին մէջ, Քաւէի սրճարանին վերնայարկը, պիտի դասախօսէ Տիկին ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ, նիւթ ունենալով «Ռուս յայտնի գրող Աղեքսանդր Սերկեւիչ Գրիբոյեդովի դերը հայ ազատագրական պատմութեան մէջ» :

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 16էն 23 — 26, RUE TROYON - PONT DE SEVRES

Կը մասնակցին՝ ԱՅՏԱ ԱԶՆԱՒՈՒՐ, ՆԻՆՈ ՏԸ ՄԻՒՐՍԻԱ, ժողովրդական պարեր եւ երգեր , պալէ, Թրիօ հարմոնիքա, խումբը մը երգիչներ :

ATTRACTIONS

Ներկայացնողներ.— ԱԼԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ եւ ՍԵՐԺ ՔԻԶԻՐԵԱՆ

Feu d'artifice Անակնկալներ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք։ Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 5 ՅՈՒՆԻՍ

JEUDI 5 JUIN 1958

34րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8209 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4010

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐ

Վերջ գտաւ տագնապը, որ այս անգամ արտակարգ պայմաններու բերումով սովորականէն աւելի երկար տեւեց :

Այժմ նոր հեռանկարներու առջեւ կը գտնուի Ֆրանսա :

Մեծ յոյսեր կան, որ չարիքը արմատէն պիտի դարմանուի եւ երկիրը պիտի գտնէ իր բնականոն վիճակը :

Սակարանը, որ ամէնէն զգայուն ջեր-մաչափն է, զօրավար Տը Կոլի իշխանութեան գալը ողջունեց հանդիսաւոր կերպով : Երկուշաբթի օր ֆրանքն ու ֆրանսական բոլոր արժեթուղթերը աննախըն-թաց բարձրացում արձանագրեցին : Վստահութեան աւելի պերճախօս երեւոյթ կարելի չէ երեւակայել :

Երկրի ամէնէն տագնապալի մէկ շրջանին, Ֆրանսայի վարիչները իմաստութիւնն ունեցան կառավարութեան ղեկը յանձնելու այն զինուորականին, որ 1940ի եղերական օրերուն իր բացառիկ քաջութեամբ եւ հեռատեսութեամբ յանդգնութիւնն էր ունեցած չենթարկուելու «կատարուած իրողութեան» ջատագովներուն : Գայքարած էր նահանջականութեան դէմ՝ անընկճելի կամքով եւ աննասան հաւատքով : Ու տարած փառաւոր յաղթանակ մը, ապահովական Ֆրանսային ապահովելով իր արժանաւոր տեղը աշխարհի Մեծերու շարքին :

Իր հմայքը Ֆրանսայի սահմանները գլելով տարածուած է արտասահմանի մեծ ու փոքր բոլոր երկիրներուն մէջ :

Անիկա զերագոյն իմաստութիւնն ունեցաւ վերստին իշխանութեան ղեկը ձեռք առնելու այնպիսի առեն մը, երբ սեւ ամպեր կուտակուած էին քաղաքական հորիզոնին վրայ, մօտալուտ փոթորիկի մը սպառնալիքով :

Ու այդ պատասխանատու պաշտօնը ստանձնեց՝ խղճմտօրէն յարգելով ժողովրդավարական սկզբունքները, ազգի պաշտօնական ներկայացուցիչներուն օրինական քուէով :

Կացութիւնը պարզուած է այլեւս : Վըտանգը հեռացած :

Ֆրանսայի ազատարարը այժմ լծուած է շինարար աշխատանքի :

Լիազօրութեան վեց ամիսները պիտի օգտագործէ՝ ամէն բանէ առաջ երկիրը օժտելու համար նոր Սահմանադրութեամբ մը, զոր պիտի ենթարկէ հանրաքուէի :

Չորրորդ Հանրապետութեան Սահմանադրութիւնը չկրցաւ ապահովել մնայուն կառավարութիւն մը : Օրէնսդիր մարմինը շնորհիւ իր լայն իրաւասութեանց՝ պատճառ դարձաւ նախարարական յաճախակի տագնապներու :

Կառավարական անկայունութենէն ծնան բազմաթիւ անպատեհութիւններ :

Այժմ ծրագրուած է գործադիր իշխանութիւնը դնել աւելի հաստատուն հիմերու վրայ եւ չափաւորել խորհրդարանի միջամտութիւնները կառավարութեան գործերուն :

Մեծ յոյսեր դրուած են նաեւ զօրավարին դէպի Ալժերիա ճամբորդութեան վըրայ : Անժխտելի կը նկատուի իր հմայքը Հիւսիսային Ափրիկէի խլամներուն վրայ :

Զօրավարին իշխանութեան գալը մեծ խանդավառութեամբ ողջունուեցաւ նաեւ Ֆրանսայի մեծ դաշնակիցներուն կողմէ : Նախագահ Այզընհաուըր եւ վարչապետ Մաքմիլըն մեծ յուզումով ոգեկոչեցին իրենց գործակցութիւնը Տը Կոլի հետ՝ պատերազմի ամէնէն բախտորոշ օրերուն :

Գօտեպնդուած Ֆրանսայի ժողովուրդին եւ դաշնակիցներու անսահման վստահութեամբ, զօրավարը նոր եւ փայլուն հեռանկարներ ունի իր առջեւ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ԱԼԺԷՐԻ ՄԷՋ

—o—

ՍԱԼԱՆ ՓԱՐԻԶ ԵԿԱՒ

ԶՕՐԱՎԱՐ ԷԼԻ ԴԱՐՁԵԱԼ ԻՐ ՊԱՇՏՕՆԻՆ ՎՐԱՅ

Երեքշաբթի առաւօտ զօր. Տը Կոլ հաստատուեցաւ Մաթինեոն . Վարչապետը գլխաւոր երկու մտահոգութիւններ ունի. — Ալժերիա եւ ընկերային կլիման :

Զօրավար Սալան՝ ժուհօյի ընկերակցութեամբ, առջի օր Փարիզ հասաւ եւ ուղղակի գնաց Տը Կոլի մօտ : Խորհրդակցութիւնները յանգեցան այն եզրակացութեան՝ որ զօրավարը Ալժէ պէտք է երթայ, տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու համար կացութիւնը. Ալժէի փրկութեան Կոմիտէին ներկայացուցիչները իրենց ընկերներուն հաւանութեամբ ըրին այս առաջարկը : Վարչապետը չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 9·30ին Օռլիէն մեկնեցաւ իր շքախումբով : Ալժէ, դրօշազարդուած կը սպասէր իր ժամանումին. Տը Կոլ պիտի հանդիպի նաեւ Օրան, Կոստանդին եւ Թուկուր (Սահարա) :

Այս ճամբորդութեան նպատակն է՝ վերջնական որոշումներ տալէ առաջ ունենալ չօշափելի փաստեր եւ տեղեակ ըլլալ Ալժերիոյ ժողովուրդին եւ զինուորականներուն մտահոգութեանց :

Վարչապետը երկուշաբթիէն ի վեր ընդունած էր արդէն զօրավարներ՝ Էլի, Ժըլէ եւ Նոմի, որոնց հետ խորհրդակցեցաւ՝ բանակին միասնականութիւնը պահելու եւ գործունէութեան ուղեգիծը պատրաստելու համար : Նախարարներէն խնդրած էր արդէն, որ իրեն ներկայացնեն կացութեան առաջին տեղեկագիր-հաշուեկշիռը :

Զօրավար Տը Կոլ երեք օր պիտի մնայ Ալժէ, ուրկէ պիտի վերադառնայ՝ շաբաթ : Ընկերային ճակատի վրայ ամէն աշխատանք իր հունին մէջ դնելու նպատակով՝ իր մօտ հրաւիրած է բոլոր սէնտիքաներու վարիչ մարմինները, որոնց կարգին՝ Աշխատաւորական Դաշնակցութիւնը (համայնավար). այս վերջինը յայտարարեց արդէն, թէ նպատակ չունի ներկայանալու Տը Կոլին : Ամէն պարագայի մէջ, վարչապետը կը սպասէ, որ յառաջիկայ շաբաթ հրաւէր ստացած մարմինները ներկայանան Մաթինեոն եւ խորհրդակցին իրեն հետ :

Զօր. Տը Կոլ, որ միաժամանակ Պաշտպանողական նախարար է, կը մտածէ հաստատուն հիմերու վրայ դնել բանակը, որուն միասնականութիւնը էական է երկրին համար :

Տեղեկատուութեան նախարար Անտրէ Մալրօ յայտարարեց արդէն, թէ զօրավար Լորիյօ առաջարկած է, որ վերջերս իրեն յանձնուած զինեալ ուժերու ընդհ. հրամանատարութեան պաշտօնը ետ առնուի : Ծանօթ է, որ Լորիյօ այդ պաշտօնին կոչուած էր զօր. Էլիի հրաժարումէն ետք : Ներկայիս բանակին ընդհանուր հրամանատար, ընդհ. քննիչ եւ սպայակոյտի պետերու Կոմիտէին նախագահ նշանակուեցաւ դարձեալ զօր. Էլի, որ այս պաշտօնով կ՚ընկերանայ Վարչապետին՝ Ալժերիոյ մէջ :

Պարզ է, թէ զօրավար Էլին իր նախկին պաշտօնին վերակոչելէ ետք, վարչապետին ունեցած տեսակցութիւնները՝ նաւատորմիղի ընդհանուր հրամանատար ծովակալ Նոմիի եւ օդատորմիղի հրամանատար Ժըլէի հետ, ոչ մէկ կասկած կը ձգէ այլեւս բանակին միասնականութեան վրայ :

Տնտեսական ու Ելմտական նախարար

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՏԸ ԿՈԼ ԱԼԺԷ ՀԱՍԱՒ

Ժամը 11·30ին զօր. Տը Կոլ, որուն կ՚ընկերանային զօր. Էլիէն զատ երեք նախարարներ՝ Ժաքինօ (պետական), Կիյոմա (պատերազմական), եւ Մաքս Լըժէօն (Սահարա) հասաւ Ալժէ : Զօրավարը առաջին անթիւ ծափահարական մը գրաւ յիշատակարանին վրայ :

Ժամը 19ին, Ֆորոմի հրապարակի պատշգամէն զօր. Տը Կոլ պիտի արտասանէր այնքան սպասուած ճառը : Այդ ճառով Տը Կոլ պիտի բացատրէր թէ ինչ կը մտածէ Ալժերիոյ խնդրին լուծման համար : Հաւանական կը թուի նաեւ որ Տը Կոլ այս առթիւ նշանակէ Ալժերիոյ նախարարը :

Վերջին պահուն ձայնասփիւռը կը հաղորդէ որ զօր. Տը Կոլ ընդունուեցաւ արտակարգ խանդավառութեամբ հազարաւոր մարդոց կողմէ, զինուորական թէ ոչ :

Անթուան Փինէ երեքշաբթի առաւօտ ստանձնեց իր նոր պաշտօնները, որոնց կիրառման մէջ որոշ ազատականութեան մը կողմնակից կը մնայ :

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷ

Ինչպէս գրած էինք՝ վարչապետ Տը Կոլ նամակներ ղրկած էր Մարոքի Թագաւոր Մոհամէտ Ե.ի եւ Թունուզի նախագահ Պուրկիպայի : Պատասխանները ստացուած են. Մարոքի մէջ լաւ տպաւորութիւն ձգած է Տը Կոլի նամակը, որուն պատասխանին մէջ Մոհամէտ Ե. կը ծանրանայ երկու երկիրներու բարեկամական յարաբերութեանց եւ փոխադարձ յարգանքի սկզբունքին վրայ : Միւս կողմէ որոշ վերապահութիւն մը կայ Թունուզի մէջ. Պուրկիպա իր պատասխանին մէջ կը շեշտէ այն պարագան՝ թէ երկու երկիրներու միջեւ գոյութիւն ունեցող դժուարութիւնները հարթելու եւ իրերահասկացողութեան լաւագոյն պայմանը դիրքերու ճշդորոշումն է :

Մինչ այս մինչ այդ՝ Թունուզի ոստիկանութիւնը երկրէն արտաքսեց «Ֆիկարօ»յի թղթակիցը՝ Ժան Ֆրանսուա Շովել. առիկա Ֆրանսացի երրորդ լրագրողն է, որ կ՚արտաքսուի Թունուզէն :

× Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատի բանբերներէն մէկը հերքեց այն լուրերը, որոնց համաձայն մօտ ատենէն պիտի կազմուի Ալժերիոյ աքսորեալ կառավարութիւն մը :

ՕՏԱՐ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Անգլիայէն եւ Ամերիկայէն ետք, եւրոպական կարգ մը երկիրներ սկսան արտայայտուիլ Ֆրանսայի նոր կառավարութեան կազմութեան շուրջ. Վարչապետ Ծոլի (Իտալիա) իր հեռագրին մէջ կը շեշտէ.— «Իտալական Հանրապետութիւնը վստահ է որ կրնայ հաշուել Ֆրանսայի վրայ ազատ աշխարհի պաշտպանութեան համար» : Իտալական մամուլը որ առաջին օրէն իսկ շատ պարկեշտ դիրք բռնած էր ֆրանսական տագնապին հանդէպ, նոյն համակրանքով կ՚արտայայտուի : Ճօրնալէ տ'Իթալիա կը գրէ.— Ազգ. Ժողովը եւ Ֆրանսայի ժողովուրդը քաղաքացիական դաստիարակութեան եւ արժանապատուութեան ապացոյց մը տըւին :

× Վարչապետ Քոնրատ Ատընաուըր շեշտեց.—Ինչ որ կրնանք մաղթել, այն է որ Ֆրանսան ապաքինման շրջանի մը մէջ մտնէ, որովհետեւ Եւրոպան պէտք ունի առողջ եւ ուժեղ Ֆրանսայի մը» : Հակառակ անոր որ Գերմանիոյ Վարչապետին համար կացութիւնը դեռ յստակ չէ, այսուհանդերձ կը կարծէ թէ պէտք չէ յոռետես ըլլալ, քանի որ Ֆլիմլէն, Մոլէ եւ Փինէ մարդիկ են որ մեծ կարեւորութիւն կուտան Ֆրանքօ-գերման յարաբերութեանց :

Ծանօթ է թէ Գերմանիան է որ վերջերս Եւրոպական Վճարման Միութեան մէջ կը գոցէ Ֆրանսայի բացը, եւ ֆրանսական որոշ շրջանակները մտահոգ են որ Գերմանիա կրնայ չշարունակել այդ ձեւով :

Մատրիտի մէջ Ա – Պէ – Սէ կը գրէ.— Ժողովրդապետութիւնը եւ Դ. Հանրապետութիւնը միրած չեն Ֆրանսայի մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՖԻԱՅԻ պուլկար համայնավարներու Եօթներորդ համագումարին մէջ, Խրուշչեւ խորհրդային եւ Եուկոսլաւ յարաբերութեանց պատմականը ընելով դատապարտեց Թիթօն, որ «շատ դէշ» դեր մը խաղացած էր Հունգարիոյ 1956ի յեղափոխութեան ընթացքին : Խրուշչեւ աւելցուց թէ Պելկրատի եւ Մոսկուայի յարաբերութեանց բարելաւումէն ետք ալ Եուկոսլաւ ղեկավարները կը շարունակէին իրենց հակախորհրդային արտայայտութիւնները, միւս կողմէ, շեշտեց Խ. Միութեան վարչապետը, 1948ին Եուկոսլաւիոյ դատապարտումը՝ Կոմինֆորմի կողմէ, արդար էր :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ ըմբոստներու եւ բանակին միջեւ նոր կռիւներ եղան՝ մասնաւորապէս Պուալպէքի շրջակայքը, ուր ծանր վնասներ կրեցին խռովարարները : Կարգ մը այլ շրջաններու մէջ ապստամբները տուին բազմաթիւ զոհեր, թէեւ ներկայիս ունին հակօդանաւային զէնքեր : Պէյրութի մէջ կարգ մը մահմետականներ բացած էին իրենց խանութները, որոնց վրայ ռումբեր արձակուեցան. ժողովուրդը սկսած է յոգնութեան նշաններ ցոյց տալ՝ ամսուան մը քաղաքացիական կռիւներէն յետոյ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ ձերբակալուեցաւ անգլիական դեսպանատան կցորդ Սթէվընս, որմէ ետք Լոնտոն բողոքեց՝ դիւանագէտներու ազատութեանց կաշկանդման դէմ. երեք ժամ վերջ անգլիացի դիւանագէտը ազատ արձակուեցաւ :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱՅ եւ Հունգարիոյ միջեւ կնքուած համաձայնութեամբ մը՝ Ա. եւ Բ. Աշխարհամարտերու ընթացքին փոխադրուած արուեստի առարկաները պիտի վերադարձուին Պելկրատի կառավարութեան :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ստացաւ Խրուշչեւի նոր նամակը՝ Ամերիկա – Խ. Միութիւն առեւտրական գործակցութեան շուրջ. Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպան Մենշիքով այս առթիւ յայտարարեց թէ յանձնուած նամակը «շատ հետաքրքրական եւ կարեւոր» է :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ յաջողութեամբ արձակեցին երկու հրթիռներ՝ «Թէօրսթըն» եւ «Աթլաս» :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մամուլը 1956ի դէպքերէն ետք առաջին անգամ ըլլալով ծանր քննադատութիւններ կ՚ընէ Կարտինալ Վիշինսքիի նկատմամբ, որ կը «քաջալերէ կրօնական մոլեռանդութիւնը» :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ մէջ կառավարական ուժերը հետզհետէ կը գրաւեն ապստամբներու կեդրոնները, անշարժութեան դատապարտելով զանոնք :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունիս 3).— Զոյլ ոսկի՝ 513·000 (512·000), նափոլէոն 3570 (3550), զուից. 3380 (3310), անգլ. 4120 (3990), քսան տոլարնոց 17·480 (17·240), Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1250 (1260), տոլար 441 (438), զուից. 105 (105·25), պելժ. 9·15, լիր 0·73 :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ստեփան Էլչիբէկեան 10·000 ֆրանք :

ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՄԸ ԴԻՄԱՆԿԱՐԸ

Ա.

Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը կը տեղեկացնէ, ա՛յս տարի, թէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, տասներկու տարի առաջ, հրահանգ է տուեր «ամէն տարի յատուկ մաղթանք ու աղօթք կատարել, Համբարձման տօնին օրը, բոլոր հայ եկեղեցիներուն մէջ, Ամենայն Հայոց հայրապետութեան աթոռին տեղափոխութեան առթիւ» (1441ին՝ Սիսէն Էջմիածին):

Հայրապետական նոյն աթոռը ուրիշ ճամբորդութիւններ ալ կատարած է, — այդ ճամբորդութիւններէն վերադարձը յիշատակելի չէ, այլ Կիլիկիայէն վերադարձը միայն:

Մե՛ղք, տասներկու տարի առանց աղօթքի եւ մաղթանքի անցեր է Հայրապետական Աթոռին վերադարձի յիշատակը, հակառակ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին տնօրինութեան:

Ինչի՞ վերագրել, արդեօք, 12 տարիներու մէջ երկարած մտային այս ապսանար, — ծերախտի՞:

Ինչի՞ վերագրել, վերջապէս, մետասաներորդ տարուան մէջ արթնցած այս հրբաչալի յիշողութիւնը, — մաղձային բորբոքումի՞:

Հարցը պատմագիտական երես մըն ալ ունի, այդ է հետաքրքրականը՝ ըստ ինծի: Բայց, ժողովուրդին մէջ, գոր. կը սիրեն «հօտ» կոչել մեր առաջնորդները՝ ի վկայութիւն իրենց մտաւորական պատրաստութեան, ամէն հետաքրքրութիւն կ'ուղղուի միայն հոն՝ ուր սովորութիւն է հարցնել թէ պատմագիտութիւնը կ'ուտուի՞: Ատոր համար ոմանց խորշանքը՝ յոգնեցուցիչ ուսումնասիրութիւններէ եւ ծանրարժէք նիւթերէ, հակառակ նման աշխատանքներու կարեւորութեան:

Այսպէս, մեր պատմութեան մէջ օրիանթասիոնի կամ թրոփիսմի հարց մը կայ, որ առարկայ դարձած չէ գիտական քննութեան: Կը սիրենք հարցին մօտենալ իբրեւ բանաստեղծ, բայց երբեք իբրեւ փիլիսոփայ:

Ահաւասիկ, ուրեմն, ձեզի քիչ մը բանաստեղծութիւն:

Այն կաթողիկոսը, որ, ինչպէս կը հաղորդէ Պոլսոյ պատրիարքը, 1946ին հրահանգ է տուեր տօնել հայրապետական Աթոռին վերադարձը Կիլիկիայէն Էջմիածին, իր միտքը ջանացեր է պարզել, 1953ին, աւանդութեամբ մը, ինչպէս կը պատմէ Վազգէն կաթողիկոս՝ իր մէկ ուղեգրութեան մէջ (ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՐԵՒԻՆ ՏԱԿ, էջ 80). —

Ջրհեղեղի վերջին օրերուն, երբ դեռ կը ծփար Նոյի տապանը ջուրերուն վրայ, «մեր» նախահայրը ցամաք կը փնտռէ՝ աչքերը պատուհանէն դուրս, եւ յանկարծ կը նշմարէ Կիլիկիոյ լեռները: Նոյ կը դիմէ Կիլիկեան լեռներուն արքային.

— «Ո՛վ Սիս, առ զիս»:

Վազգէն Ա. կաթողիկոս կը շարունակէ պատմել (Գէորգ Զ. կաթողիկոսին բերնով). —

«Կիլիկիոյ լեռներուն արքան, պահ մը իր հպարտութեան զգացումին անսալով, կը խորհի ապաստան շնորհել մարդկային ընտրեալ սերունդին ներկայացուցիչներուն, անոնց փրկարարը ըլլալու փառքով յաւերժանալու համար գալիք բոլոր ժամանակներուն առաջ: Սակայն ուղղամըտութիւնը աւելի զօրաւոր հանդիսանալով քան գոռոզութեան զգացումը, — այդ ատենները կ'երեւի թէ ամէն ոք իր հասակին չափը կը ճանչնար, — արդարադատ արքայ Սիս վճռաբար կ'արձակէ սա պատասխանը.

Երբ առ Մասիս,
Զի բարձր է քան զիս»:

Հէքեաթը լմնցաւ: Մեր պատմութիւնը, զոր ես գիտեմ, հէքեաթ չէ սակայն, ոչ ալ բանաստեղծութիւն, — գիտութիւն է միայն: Եւ ուրի՛շ բան կ'ըսէ այդ պատմութիւնը:

Զգենք, եւ վերադառնանք Պոլսոյ Հայոց պատրիարքին:

Այս պատրիարքը, քսանըմէկ տարի առաջ, «կը զոհէր Էջմիածինը» (ի՛ր բառերով, տես ՎԷՄ, 1937, Ապրիլ – Յունիս), պատճառաբանելով՝ լեզուական մորթափոխութեամբ մը, արեւելահայերէ՛ն.

— Նախ, (Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը) «անկարող է Խորհ. Միութեան սահմաններում կիրառել իր առաքելական պաշտօնն ու հեղինակութիւնը».

Երկրորդ, «Սփիւռքի եկեղեցական — վարչական գործերում իր անհարկի միջամտութիւններով, հակակրօն կառավարութեան ուղղակի կամ անուղղակի ցուցումներով անվերջ կռիւ ու բաժանում» յառաջ կը բերէ:

Հետեւաբար «անարդարանալի եւ դատապարտելի» կը համարէր որեւէ «վարանում», ստեղծելու համար «Սփիւռքի եկեղեցական համայնքների եկեղեցական — վարչական ԱՊԱԿԵՆՏՐՈՆԱՑՈՒՄ», որ թարգմանի հայրապետական աթոռը փոխադրել ... Արտասահման:

Ինչո՞ւ:

Կը հարցնեմ թէ ինչո՞ւ Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը կ'ուզէր արտասահման փոխադրել Ամենայն Հայոց հայրապետութեան իրաւունքները քսանըմէկ տարի առաջ:

Ինչո՞ւ Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը կը մոռնար մաղթանք եւ աղօթք կատարել Ամենայն Հայոց հայրապետական աթոռին Սիսէն Էջմիածին փոխադրութեան առթիւ տասնըմէկ տարի առաջ:

Ինչո՞ւ Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը, յանկարծ, գաղափարական մորթափոխութեամբ մը, կը յիշէ թէ պէտք է աղօթել եւ մաղթանքներ ընել Ամենայն Հայոց հայրապետական աթոռը Սիսէն Էջմիածին փոխադրողներուն համար՝ մէկ տարիէ ի վեր:

Ախտաբանական հոգեբանութեան ծանօթութիւն չի պահանջեր գիտնալ թէ ինչո՞ւ կը պչարի Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը, ծիծաղելի դառնալու, ինքզինք սեւցնելու ատեն, ինչպէս պիտի հաստատէք դուք ես:

×

Գիտէի՞ք թէ Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը գրականութիւն ալ կ'ընէ, այն ձեւով որ մեծ մայրիկս տոլմա կ'եփէ, — հայերէնը խճողակ:

Խճողակ՝ բառերու: Մտածումի եւ յուզումի տեղ՝ բառախաղեր: Երաժշտականութեան տեղ՝ յանգեր, որոնք շատ կը յիշցնեն «ցատկէ – պառկէ» գրօսախաղը:

Նման գրական գլուխ – գործոցով մը (տես ՇՈՂԱԿԱԹ, Փետրուար), Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը, ուզեր է հանդիսութեան եղբեր գտնել Ցուղայի սեւ մոմին ու Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան պատուիրակին «կպրեայ» սեւ սքեմին միջեւ:

Եթէ մեր սքեմաւորները, պատրիարք կամ եպիսկոպոս, սկսին զուարճանալ քալամպուրներ չինելով իրենց կարգակիցներուն մասին, — օրինակը՝ քիչ վարը, — կը վախնամ որ կը գրգռեն ախորժակը այն աշխարհականներուն, որոնք կրնան մրցիլ իրենց տաղանդով՝ նման գրօսանքներու մէջ:

Այժմ ճաշակեցէք եւ դատեցէք. —

Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը մանկութեան օրերէն կը յիշէ 12 մոմեր, մէկը բոլորովին սեւ, որոնք կը վառէին Խաւարման Գիշերը, Խաչեցեալին մեծադիր նկարին առջեւ, իր ծննդավայր Տրապիզոնի Աստուածածին եկեղեցիին մէջ: Մայրը կը բացատրէ.

— «Ցուդան է (սեւ մոմը), դաւաճանը, սեւ լեզու մատնիչը ...»:

Վերադառնալով մեր օրերուն, Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը զուգահեռ մը կը գծէ Սեւ Մոմին, որ Ցուդան է, եւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան պատուիրակին միջեւ, որ Խորէնն է, այժմ Ամերիկա: Տեսէք թէ ի՛նչպէս. —

«Խաւարակուռ եւ տղմասիգ(*) զուբի մը Խորէն մեղքի շղթաներու մէջ գնդացող ուրու մը դուրս կը ցցէ իր ցնորակոծ գըլուխը եւ իր կպրեայ թեւերուն դիւային սուսերը կը պտըտցնէ 48 աստղերու բորբոցերու տակ պանծացող երկրի մը վըրայ՝ Ազատութեան դրօշակիր: Ազա՜տ ասպարէզ — կ'երազէ — սանձարձակութեան եւ սահմանազանցութեան:

«Եւ մունետիկը մատնիչ, հայ կաթողիկոսութենէն անջատուած աղանդի(**) մը հովիւը կը պոռչտայ. — Հաւա՛ր գործօնեայ չարին»:

Այստեղ դարձեալ կը բռնէ ամէն խօսք ոտանաւորելու իր մանին, միշտ Խորէն արքեպիսկոպոսի բերնով. —

«Էջմիածին՝
Ոճրածին:
Մայր աթոռ՝
Դաւի թոյնի թոր·
Ամենայն Հայոց հայրապետ՝
Վայոց կարապետ»:

Զկարծէք թէ վեշտասնամեայ դպրոցական մը գրած է այս քերթուածը, կամ փողոցի լաճ մը, — ո՛չ: Պոլսոյ Հայոց ութսունամեայ պատրիարքն է, — միշտ նո՛յն բառակրկիտը, — որ կը գրօսնու բառարաններու մէջ՝ յանգ եւ արձագանգ փնտռելով իր մաղձահոսութեան, դըւելի խօսքեր վերագրելու համար Խորէն արքեպիսկոպոսի:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Երկու դիտողութիւն, բառագիտական եւ ուղղագրական:

Տիղմ եւ սիկ հոմանիշ առնուած են այս բարդ բառին մէջ: Արդ, բառերը չարչարելը, բռնօրէն ամուսնացնելը վարժութիւն մըն է որ կու գայ մեր Միջնադարեան մատենագրութենէն, — այդ դպրոցին մէջ նշանաւորեցաւ Գ. Նարեկացի: Արդարեւ, տղմասիկ բառը (տիղմ եւ սիկ բառերը բռնօրէն ամուսնացած), Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը առած է Նարեկացիէն, — ուղղագրական սխալն ալ միասին՝ տղմասիգ ձեւով (տես Նարեկ, ԺԶ. 1): Ուղղագրական այս սխալը, որ Նարեկին մէջ մեղքն է ընդօրինակիչներուն, (տղմասիկ բառին կը յաջորդէ զուբ բառը, որուն սկզբնատառը կրկնուած է նախորդ բառին վրայ, ինչպէս յաճախ կը կրկնուի այլապէս՝ բառավերջի տառը յաջորդ բառին սկիզբը), Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը կրկնած է երեք անգամ, — սխալ գրած է 1926ին, սխալ գրած է 1946ին, սխալ գըրած է 1958ին: Եւ եթէ Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքը, փոխ առնելով այս բառը, ըսել կ'ուզէ թէ շատ կը կարդայ Նարեկացին, կ'ուզեմ իրեն նուիրել սկալսառն բառը, զոր գործածած է դարձեալ նոյն Նարեկացին (ԾԴ. 3), բայց այս անգամ ճիշդ, հաստատելու համար թէ սխալ է գրել տղմասիգ:

Հարկ կը համարիմ աւելցնել այստեղ թէ տղմասիկ բարդութիւնը, ուղիղ գըրուի թէ սխալ, հայերէն չէ՝ բառերու անհաշտելի անհամաձայնութեան պատճառով, որովհետեւ սիկը լեռնոյն է փրանսերէն, զոր գետը կը բերէ, իսկ տիղմը ցեխն է, որ ջուրը կը կազմէ հորերուն յատակը, փոսերուն մէջ, ճամբաներուն վրայ՝ հոն ուր ջուրը կը ճահճանայ: Նարեկացիին շինած բոլոր բառերը եթէ ներս առնէինք մեր բառարաններէն, կը պայթէին բառարանները:

(**) Եւ ահա իմաստաբանական սխալ մը, — աղանդ բառը իր տեղը չէ: Եթէ, սակայն, իմաստը չի գիտեր Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը, մեղքը Արմաշի դպրեվանքին կրօնքի վարդապետական պատմութեան դասախօսին նիտը:

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՄԱՏՆԻՉ ՏՂԵԿԸ

(«ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ» ՇԱՐՔԷՆ)

Առաջին առթիւ, Սթեն մերժեց եւ շատ վրդովեցաւ, եւ երեք օր շարունակաբար բացակայեցաւ խաղավայրէն:

Երեք սարսափելի օրեր: Այլեւս ո՛չ կու տէր, ոչ ալ կը քնանար:

Գիշերները իր անկողինը շրջապատուած կը տեսնէր խեցիներով եւ փայլուն հինգ ֆրանքնոցներով:

Փորձութիւնը շատ մեծ էր ...

Չորրորդ օրը վերադարձաւ Շաթօ տ'Օ, տեսաւ երկայնահասակը եւ տարուեցաւ անոր խորհուրդներէն ...

Եւ առաւօտ մը, երբ ձիւն կը տեղար, մեկնեցան, իրենց կռնակին ունենալով պարկ մը եւ իրենց ծոցին՝ լրագիրներ:

Երբ հասան Ֆլանտրի Դուռը, հազիւ թէ լոյսը բացուած էր:

Երկայնահասակը Սթենին ձեռքէն բըռնելով եւ մօտենալով պահակին — որ կարմիր քիթով եւ բարի դիմագծով մէկն էր — լալահառաչ ձայնով մը ըսաւ.

— Աղնիւ պարոն, թողէք որ անցնինք: Մեր մայրը հիւանդ է, մեր հայրը՝ մեռած: Փոքր եղբօրս հետ պիտի երթանք դաշտերուն մէջ գետնախնձոր հաւաքելու:

Սկսած էր լալ:

Սթեն, ամօթէն գլուխը վար հակած էր:

Պահակը պահ մը զանոնք դիտեց, ակնարկ մը նետեց ամայի եւ ձիւնածածուկ ճամբուն վրայ, եւ ապա, մէկ կողմ քաշուելով, ըսաւ.

— Անցէք, շուտ ...

Հիմա անոնք Օպերվիլիէի ճամբուն վըրայ էին: Երկայնահասակը կը ծիծաղէր:

Երազի մէջ գտնուողի մը նման, Սթեն այժմ կը կարծէր հեռուն տեսնել մեծ գործարաններ որոնք զօրանոցներու կը նմանէին, ամայի պատնէշներ, դէպի երկինք բարձրացող ծխնելոյզներ, եւ տակաւին ուրիշ խառնաշփոթ երեւոյթներ:

Հեռուէն հեռու, կը տեսնէր պահակներ, սպաներ, որոնք կը նայէին հեռադիտակներով, եւ տակաւին ձիւնին տակ ծածկուած վրաններ, որոնց կողքին կային հետզհետէ մարող խարոյկներ:

Երկարահասակը լաւ գիտէր ճամբաները եւ ատոր համար ալ կ'ընտրէր քովընտի արահետներ, խուսափելու համար պահակային կայաններէն:

Այսուհանդերձ, ինչ որ ալ ըրին, բոլորովին ալ չկրցան աննշմար անցնիլ:

Արձակաղէններու պահականոցի մը առջեւ կը գտնուէին: Հոն էին բոլոր արձակաղէնները, կծկտած՝ ջուրով լեցուն փոսի մը կողքին:

Այս անգամ երկարահասակը թէեւ դարձեալ լեզու թափեց, սակայն ինչ ալ որ ըրաւ, պահակները չուզեցին լսել իր պատմութիւնը եւ թոյլ չտուին որ անցնին:

Եւ երբ, տակաւին կը շարունակէր թախանձել, ծերուկ տասնապետ մը դէպի իրենց կողմը յառաջանալով, եկաւ ու կանգնեցաւ իրենց դէմ:

— Օն, փոքրիկներս, ըսաւ ծերունի գինուորականը, մի լաք այլեւս, թոյլ պիտի տանք ձեզի որ երթաք ձեր գետնախնձորները հաւաքելու, սակայն, նախ քան այդ, մտէք պահականոցէն ներս եւ քիչ մը տաքցէք... Այս փոքրիկը ցուրտէն սառած կը թուի ըլլալ:

Աւա՜ղ, փոքրիկ Սթենը ցուրտէն չէր որ կը դողար, այլ՝ վախէն եւ ... ամօթէն:

Պահականոցին մէջ գտան քանի մը զինուորներ, որոնք կծկտած էին տժգոյն կրակի մը լուրջ եւ զրաղած էին իրենց սուրերուն ծայրը անցուած չոր հացերուն վրայի սառը հալեցնելու, այրի կնոջ մը վառարանին նմանող այդ կրակին վրայ:

Տուին անոնց քիչ մը սուրճ եւ կաթիլ մը ալքոլ:

Մինչ կը խմէին, սպայ մը երեւցաւ դըրան վրայ, կանչեց ծերունի տասնապետը եւ բաներ մը փսփսաց անոր ականջին:

— Հէ՜յ, տղաք, գոչեց տասնապետը ուրախութեամբ ճառագայթելով, այս գիշեր մեծ դէպքեր պիտի պատահին, Փրուսիացիներուն գաղտնիքին տիրացած ենք եւ կը խորհիմ թէ պիտի կրնանք յաջողութեամբ վերագրաւել Պուրժէն:

Կեցցէներու եւ ուրախութեան աղաղակներ բարձրացան:

Մինչ պահակները կը պարէին, կ'երգէին, ազմուկ կը հանէին, այդ իրարանցումէն օգտուելով, տղաքը աներեւոյթ եղան:

Երբ խրամատները անցան, այլեւս իրենց առջեւ տարածուած էր ընդարձակ դաշտը եւ ճիշդ դիմացը կը բարձրանար սպիտակ պատ մը:

Յառաջացան դէպի այդ պատը, միշտ գետին ծռելով եւ գետնախնձոր հաւաքողի երեւոյթը տալով իրենք իրենց:

— Ետ դառնանք, երթանք, կը պնդէր շարունակ փոքրիկ Սթենը:

Միւսը, շարունակ կը յառաջանար, ուսերը թօթուելով:

Յանկարծ լսեցին լարուող հրացանի մը չխկտիւնը:

— Պառկէ՛ գետինը, ըսաւ երկայնահասակը, իր կարգին երեսն ի վար տարածուելով գետնին վրայ:

Երբ այդպէս տարածուած էին, երկայնահասակը սուլեց: Ուրիշ սուլոց մը պատասխանեց իրեն: Սողալով յառաջացան:

Պատին առջեւ, երեւաց դեղին պեխերով եւ իւղոտ գլխանոցով զինուոր մը:

ԱԼՖՈՆՍ ՏՈՏԷ

(2 Շար.)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՍԵԴՐԱԿ ՍՈՒՐԱԲԵԱՆ

Անցեալ տարի, ամերիկահայ թերթերը գուժեցին մահը դերասան Սեդրակ Սուրաբեանի, որ իր մահկանացուն կնքած էր Գալիֆորնիայի մէջ։

Արդար ըլլալու համար պէտք է խոստովանիմ որ Սեդրակ Սուրաբեան հայ թատերական տարեգրութեանց մէջ բեմական առաջնակարգ դիրքի մը չէր տիրացած, սակայն անոր երկար տարիներու բեղնաւոր բեմական գործունէութիւնը, իրեն ապահոված էր ժողովրդականութիւն մը և արժէր որ իր յիշատակին նուիրէի այս տողերը։

Բնիկ Թիֆլիսցի էր Սեդրակ Սուրաբեան, ծնած ու մեծցած այդ բազմալեզու եւ բազմացեղ, ծիծղուն ու չէնչող քաղաքին մէջ, որուն բոլոր բնակիչները, ինչ դասակարգի եւ ընկերային ինչ դիրքի ալ պատկանէին անոնք, եղած են պատրաստաբան, սրամիտ, սրախօս եւ կատակախօս։

Թիֆլիսը բնորոշող ցայտուն տիպարներ են եղած այն առաքինի, պատուաւոր, աշխատունակ, խիզախ ու յանդուգն անձերը, որոնք կինտօ կը կոչուէին։ Եւ այդ խոնարհ դասակարգի շարքերէն է որ դուրս են եկած Պեպօները, Կակուլինները, Շուշանները եւ Կէկէլները, որոնք անմահացած են հայ թատերական գրականութեան հսկային՝ Սունդուկեանցի գունագեղ գրիչով։

Իր երիտասարդ տարիքէն, այդ չափազանց եռեւեփուն շրջապատին մէջ, Սեդրակ Սուրաբեան զգացած է բեմին տենչը, անոր տախտակները մագնիսական զօրաւոր ուժով մը քաշած են զինք, եւ 1912 թուականէն մուտք է գործած Թիֆլիսի թատերական շրջանակներէն ներս եւ կապ է հաստատած այն օրերու Արեւելահայ բեմի մեծանուն գործիչներուն՝ Աբէլեանի, Սեւումեանի, Զարիֆեանի եւ բազմաթիւ այլ ծանօթ դէմքերու հետ։

Տակաւին շատ երիտասարդ, Սեդրակ Սուրաբեան Զարիֆեան – Սեւումեան թատերախումբին մաս կազմելով, այդ խումբին հետ ճամբորդութիւններ է կատարած արտասահման, հանդիպելով Պոլիս, Զմիւռնիա եւ այլ վայրեր։

Դերասան էր նոյնպէս Սուրաբեանի եղբայրը։ Սակայն, անուններու շփոթութիւն չյառաջացնելու համար երկու եղբայրները համաձայնութեան գալով, կարգադրած էին որ անդրանիկը լքէր իր ազգանունը, եւ փոխանակ Սուրաբեանի, կոչուէր Պաղտասարեան։

Եւ արդարեւ, դերասան Պաղտասարեան եղած է արժանաւոր բեմական գործիչ մը եւ թատերական բազմաթիւ ելոյթներ ունեցած է ոչ միայն իր ծննդավայրին, այլ եւ արտասահմանի մէջ, Պոլիս եւ այլուր, ուր մեծ յաջողութեամբ մարմնաւորած է զանազան տիպարներ։ Պոլսոյ մէջ դերասան Պաղտասարեան ի յայտ է եկած նաեւ Շէյքսփիրի տիպարներով։ Մեռած է կանուխ։

Սեդրակ Սուրաբեանի բեմական գործունէութիւնը նոր թափ մը կը ստանայ այն օրէն, երբ ան իր կեանքը կը միացնէ Եկատերինոդարցի հայուհիի մը՝ Մաշայի հետ, որ յետոյ դարձաւ հայ բեմերու անզուգական դերասանուհին եւ երգչուհին՝ Մաշա Սուրաբեանը։

Առաջին աշխարհամարտէն անմիջապէս ետք, նոր յորձանք մը յառաջ կուգար դէպի օպերէթային ներկայացումները։

Կովկասի մէջ սկսած էր արդէն մեծ յաջողութեամբ ներկայացուիլ Ազրպէյճանցի հեղինակ Հաջի – Բեգովի «Արշին – Մալ – Ալան»ը։

Սուրաբեան առաջինը կ՚ըլլայ նետուող դէպի այդ ասպարէզը։

Իր կինը, Մաշա Սուրաբեան, իր փառաւոր յաջողութիւններուն կեդրոնը կը հանդիսանայ։

Հետզհետէ կը ներկայացնէ «Արշին Մալ – Ալան», «Աշուղ Ղարիբ», «Ուշ լինի», «Ասլի Քեարամ», եւ մանաւանդ հայկական տեղական գոյն կրող երգախառն դրաման՝ «Ղարաբաղի Մելիքները»։

Կովկասի մէջ օպերէթային փայլուն շրջան մը անցընելէ ետք, առաջին աշխարհամարտի զինադադարին, Սուրաբեանները կը հասնին Պոլիս։

Հոն եւս, անոնց յաջողութիւնը մեծ կ՚ըլլայ։ Մանաւանդ անզուգական Մաշան նոր դափնիներ կը խլէ։ Այս թրթռուն արուեստագիտուհին, ոչ միայն օպերէթներու, այլ նաեւ դրամներու մէջ երեւան է եկած ուժեղ անհատականութեամբ մը։

Պոլսոյ մէջ, ողբացեալ Յովհաննէս Աբէլեան երբ խաղացած է Գէի «Տրիլբին», համանուն հերոսուհիին դերը վստահած է Մաշային, ինք ստանձնելով Սվենգալիի դերը։ Արդ, այդ ներկայացումէն ետք, ըստ վարպետին խոստովանութեան, հայ բեմը երբ եւ իցէ ունեցած չէր Մաշա Սուրաբեանի Տրիլբիին հաւասարող մը։

Եւ իրաւ, հետագային երբ առիթը ունեցայ Փարիզի մէջ ծանօթանալու Սուրաբեաններուն եւ աշխատակցելու անոնց հետ, հաստատեցի որ հանգուցեալ վարպետը Մաշային նկատմամբ ճշգրիտ գնահատութիւն մըն էր ըրած։

Սեդրակ Սուրաբեան, օպերէթային դերերու ընտիր մեկնարկող մը ըլլալէ զատ, էր նաեւ չափազանց գործունեայ եւ ձեռներէց կազմակերպիչ մը։

Իր լաւագոյն դերերը եղած են Գիժ – Մանուկ («Աշուղ Ղարիբ»), Ապուշ Արշակ («Ուշ – լինի»), Սուլթան Բէկ («Արշին մալ ալան») եւ մանաւանդ Պըլը – Պուղի («Ղարաբաղի Մելիքները»), որուն մէջ մրցակից չունէր։

Պոլիսէն, Սուրաբեանները 1920ին կ՚անցնին Ամերիկա եւ այնտեղ ալ թատերական փայլուն շրջան մը բոլորելէ ետք կուգան Ֆրանսա։

Փարիզէն մինչեւ Ֆրանսայի հեռաւոր քաղաքները, Սուրաբեանները կը տանին իրենց օպերէթներու կարաւանը, ամէն տեղ ալ արժանանալով մեծ ընդունելութեան։

Երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին, Սեդրակ Սուրաբեան եւ իր կինը վերադարձան Ամերիկա, ուր դարձեալ լծուեցան իրենց սիրած ասպարէզին։

«Կատարեալ մարդ չկայ» կ՚ըսէ ժողովրդական առածը։

Այդպէս, Սեդրակ Սուրաբեան ալ ունեցած է իր թերի կողմերը։ Սակայն արժանիք մը, որ կարելի չէր վերցնել իրմէ, այն էր որ ան խորապէս ընկերասէր էր եւ մարդամօտ։

Հանգուցեալ Աչօ Շահխաթունիի տառապալից օրերուն, Սեդրակ Սուրաբեան բազմաթիւ հանդէսներ սարքեց Ամերիկայի մէջ ի նպաստ իր եւ մեր մեծ ընկերոջ եւ այդ հանդէսներէն մէկ երկու անգամ կլորիկ գումարներ հասցուց Փարիզ։

Ինչպէս իր մեծ ընկերներէն շատերը, Սուրաբեան ալ մեռաւ հայրենիքէն հեռու, օտար հողի վրայ։

Իր կեանքի վերջին պահերուն, յիշեց անշուշտ իր սիրական Թիֆլիսը, Հալվաբարը, որոնց մասին այնքան խանդավառանքով կը խօսէր մեզի։

Մինակ մնաց մեր սիրելի Մաշան, անիկա զրկուեցաւ ոչ միայն ամուսինէ մը, այլ եւ աշխատակիցէ մը որուն հետ այնքա՛ն տարիներ բաժնած էր բեմին յոյզերն ու յոյսերը։

Թող այս քանի մը տողերը սփոփանքի բալասան մը ըլլան սիրեցեալ Մաշայի վիրաւոր սրտին։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՆՈՐ ԴԷՄՔԵՐԸ

Վարչապետ Տը Կոլի դահլիճին 11 անդամներըխորհրդարանականներ են, մէկ մասը ծանօթ, իբրեւ նախկին վարչապետ եւ նախարար։ Ստորեւ կը ներկայացնենք նոր դէմքերը, խորհրդարանական կամ ոչ։

ԷՄԻԼ ՓԵԼԸԹԻԷ։ Ներքին նախարար։ Ծնած՝ 1898ին, Սէն – Պրիէօ, 1917ին գացած է ճակատ։ 1940 Սեպտեմբերին՝ Սոմի եւ 1942ին՝ Էնի ոստիկանապետ։ 1943ին՝ արձակուած։ 1946ին՝ Սէն է Մառնի ոստիկանապետ, իսկ Թուլուզի ընդհ. ոստիկանապետ ըլլալէ ետք, 1949ին եւ 1950ին Ֆրանսան կը ներկայացնէ Փիրենեաններու Միջազգային Համագումարին։ 1955 Օգոստոս 29էն ի վեր, Սէնի ոստիկանապետ։

ՔՈՒՎ ՏԸ ՄԻՒՐՎԻԼ, Արտաքին նախարար։ Ծնած՝ 1907ին։ Ելմտական քննիչ ըլլալէ ետք, տնօրէն՝ արտաքին ելեւմուտքի եւ փոխանակութեանց։ Պաշտօնազրկուեցաւ Վիշիի կառավարութեան կողմէ, բայց Ելմտական գործակատար եղաւ Ազատագրութեան Կոմիտէին մէջ, Առժամեայ Կառավարութեան ներկայացուցիչը՝ Հռոմ, այնուհետեւ՝ Քաղաքական ընդհանուր տնօրէն, Եգիպտոսի եւ Միացեալ Նահանգներու դեսպան։ 1956 Յուլիս 7էն ի վեր Պոնի Ֆրանսական դեսպան էր։

ՓԻԷՐ ԿԻՅԵՈՄԱ ծնած է 1909ին. բազմարուեստագէտ եւ հանքաբան. Հնդկաչինի եւ Թունուզի հանքային գործակալութեանց ղեկավար եւ 1951էն ի վեր կառավարութեան ներկայացուցիչը՝ Հիւլէական ուժի յանձնախումբին մէջ։

1957էն ի վեր մաս կը կազմէ Սահարայի քարիւղի փնտռտուքները կատարող վարիչ մարմնին։

ՄԻՇԷԼ ՏԸՊՐԷ, Արդարութեան նախարար։ Ընկերային – հանրապետական ծերակուտական, 1944ին Առժամեայ Կառավարութեան վարչապետին օգնական էր։ 46 տարեկան է, իրաւագիտութեան տոքթէօր. 1939ին՝ սպայ, գերի իյնալով բանտարկուեցաւ, բայց յաջողեցաւ փախչիլ եւ ապաստանիլ Մարոք, ուր Ալժէի կառավարութեան ներկայացուցիչին փոխանորդ նշանակուեցաւ։ 1944ին՝ Հանրապետութեան կոմիսար, Անժէի մէջ։

ՔՈՐՆԻՒ – ԺԱՆԹԻՅ ծնած է 1909ին։ Իրաւագէտ։ 1935էն ի վեր՝ ոստիկանական կազմին մէջ։ Բազմաթիւ անգամներ վարած է փոխ – ոստիկանապետի եւ ոստիկանապետի պաշտօններ, զանազան շրջաններու մէջ։ 1947ին՝ Ներքին Նախարարութեան մէջ համայնական հարցերու տնօրէն։ 1948ին գաղութային վարչութեանց մէջ, Պրազավիլի ընդհ. կոմիսար, Ֆրանս. Ափրիկէի ընդհանուր կառավարիչ, ՄԱԿի ներկայացուցիչ, ապա՝ Արժանթինի դեսպան (1957 Յունուար)։

ԱՆՏՐԷ ՄԱԼՐՕ, հռչակաւոր գրագէտ, ծնած՝ 1901ին։ Վկայեալ Արեւելեան լեզուներու դպրոցէն, երկրախոյզ՝ Քամպոճի մէջ։ 1926ին մասնակցած է Չինաստանի պատերազմին։ Սպանիոյ պատերազմին՝ կը կռուէր Հանրապետականներու կողքին։

1939 – 40ին Մալրօ կը կռուէր հրասանիններու զօրամասի մը մէջ։ Գերի իյնալէ ետք կը յաջողի փախչիլ եւ գնդապետՊերժէ անուան տակ՝ ղեկավարել դիմադրական շարժումներ։ Ազատագրութեան կերտիչներէն մէկը։ Տը Կոլի առաջին կառավարութեան մէջ՝ Տեղեկատուութեան նախարար։ Վերջին 25 տարիներու ամէնէն յատկանշական գրողներէն մէկը, որուն Լա քոնտիսիոն իւմէնը 1934ին ըստացաւ Կոնքուրի մրցանակը. միաժամանակ արուեստի քննադատ է։

Թ. Ա. Թ.

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (175)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Զ.

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐ

— Թող Երուսաղէմի սուրբ տաճարի մէջ իմ տեսած լոյսը աչքերս կուրացնէ, թող ես Քրիստոսի մեխ – խփողներից մէկը լինեմ, եթէ սուտ լինեմ ասում, — պատասխանեց մահտեսի Թորոսը, — Ֆրանկը ահագին գումարներ առաջարկեց, բայց նա չընդունեց։

— Ես մի հասարակ բժիշկ եմ, ես մեծ գումարներ չունեմ, — ասաց Ասլանը, իր ընտրած իրեղէնները նրանց յետ տալով։

— Ի՞նչու էք նեղանում, յարգելի բժշկապետ, — ձայն տուեցին երեք կողմից, — խնդրում ենք, եթէ կամենում էք, վեր առէք, ձեզանից ո՞վ է փող ուզում։

Ասլանը այս անգամ այլեւս չկարողացաւ զսպել իր անհամբերութիւնը, եւ ասաց.

— Չը գիտեմ, ինչ անել ձեզ հետ, երբ կամենում եմ մի բան վեր առնել, ահագին փողեր էք պահանջում, իսկ երբ ցած եմ գնում, առաջարկում էք ձրի ընդունել։

Այժմ սկսեցին նրանք այլ լեզու բանեցնել, սկսեցին խեղճ ձեւանալ, որ պարոն բժշկապետի կարեկցութիւնը դարձնեն իրանց վրայ, ասելով. աղքատ ենք, ընտանիքի տէր ենք, «տնօրէնի» ձեռքում գերի ենք, մենք յոյսը դրել ենք այդ իրեղէնների վրայ, այդ պատճառով ստիպուած ենք այդպէս էժան, շատ էժան վաճառել։ — Նրանք մինչեւ անգամ ակնարկեցին, եթէ գնող լինէր, աւելի մեծ ուրախութեամբ պատրաստ կը լինէին իրանց զաւակները վաճառել, եւ չզրկուիլ այնպիսի հազուագիւտ իրեղէններից, որոնց համար, եթէ լաւ «մուշտարի» պատահի, կարող են ահագին գումարներ ստանալ, միայն կարիքը եւ չքաւորութիւնը ստիպում է նրանց վաճառել։

Ասլանը, այդ բօշաներից ազատուելու համար, ընտրեց մի քանի իրեղէններ եւ ձգեց նրանց մի քանի ոսկիներ, ասելով թէ միւսները իրան հարկաւոր չեն։ Նրանք վեր կացան եւ դարձեալ կարգով շարուեցան դրան մօտ, եւ երկար շնորհակալութիւններ եւ օրհնութիւններ թափելուց յետոյ, փորձում էին հեռանալ, բայց մտածեցին, եւ դարձեալ մեխուած մնացին իրանց տեղում, ընդունելով մի այնպիսի կիսածիծաղ դէմք, որ աւելի լացի նախերգանքին էր նմանում։

— Այլ եւս ի՞նչ ունէք ասելու, — հարցրեց Ասլանը։

— Ձեր ողջութիւնը... ինչ պիտի ունենանք ասելու, — պատասխանեցին եւ դարձեալ կանգնած մնացին իրանց տեղում։

Ես մի կերպով հասկացրի, թէ չէ կարելի այդքան ձանձրացնել պարոն բժշկապետին։ Մահտեսի Թորոսը փոխանակ հեռանալու, ձեռքը գաղտուկ կերպով մեկնեց դէպի ինձ եւ դարձեալ ցուցամատի ու բթամատի պտղուցները սկսեց քսքսել միմեանց հետ։ Վերջապէս նրանցից մէկը յայտնեց, թէ տանը ուրիշ շատ եւ աւելի լաւ բաներ ունեն, կը ցանկանա՞ր պարոն բժշկապետը, որ բերէին, ցոյց տային։

— Դուք հաւատացնում էիք, որ ուրիշ բաներ չունէք, — նկատեց Ասլանը ծիծաղելով։

— Էհ, յարգելի բժշկապետ, — պաչարժելով եւ տակից աղուէսի նման նայելով Ասլանի երեսին, — գիտէք ի՞նչ է ասում թուրքի առածը։

— Չը գիտեմ։

— «Գայլի բոյնից ոսկորը պակաս չի լինի»։ ...

— Այդ ես հասկանում եմ։

— Հրամայէ՞ք պարոն բժշկապետը, որ բերենք։

— Բերեցէք։

Նրանք խորին կերպով գլուխ տուեցին եւ, միմեանց բօթբըթելով, դուրս եկան սենեակից։ Ես գնացի նրանց ճանապարհ գնելու։ Դրսում մահտեսի Թորոսը դրեց իմ ափի մէջ մի հատ հինգ ղուրուշնոց։ Ես ահագին պղնձէ դրամը խփեցի ուղիղ նրա ճակատին։

— Օրհնած, այդպիսի հանաքներ խօ չեն անում, — ժպտելով ասաց մահտեսի Թորոսը, եւ կռանալով, վեր առեց հինգ ղուրուշանոցը, դրեց իր գրպանում, աւելացնելով. — շատ չարն ես եղել ...

Այդ մարդիկը ամէն մի վիրաւորանք կատակի տեղ են ընդունում, որովհետեւ վիրաւորանքին վիրաւորանքով պատասխանելու ոչ քաջութիւն եւ ոչ անձնասիրութիւն ունեն։ Բակում հեռուից տեսաւ նրանց վարպետ Փանոսի մայրը եւ ձայն տուեց.

— Համեցէք, մահտեսի Թորոս, համեցէք խօջայ Մկօ, համեցէք, խօջայ Ցակօ, ո՞ւր էք այդպէս գնում, առանց մի բան ուտելու, առանց մի բան խմելու։

Մահտեսի Թորոսը, խօջայ Մկօն, խօջայ Ցակօն նախ շնորհակալութեամբ մերժեցին պառաւի հրաւէրքը, յայտնելով, որ շտապում են, բազարի ժամանակ է, շուկայում շատ գործեր ունեն, յետոյ պառաւի սիրտը չկոտրելու համար, ընդունեցին նրա հրաւէրքը եւ մտան նրա հետ գինիների մառանը։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Պ. Ժօզըլէն Քօլօնա տ'Իսթրիա, Այրի Տիկին Ժիւլ Քօլօնա տ'Իսթրիա, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Աբրահամեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Քօլօնա տ'Իսթրիա եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տընի Քօլօնա տ'Իսթրիա, Տէր եւ Տիկին Փիէր Վէլիւթնի եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժան Պասթի, Տէր եւ Տիկին Ժան Նօթէն, ինչպէս նաեւ Քօլօնա տ'Իսթրիա, Փէնդիւթի, Սիւսինի, Մարիա, Փերինիս, Ապաճեան, Սըրապեան, Ապաճեան (Պանեէօ), Պէյլէրեան, Պապեան, Կորվեցեան, Վարդանեան, Սիրունեան, Թաթիկեան, Աբրահամեան, Մանուկեան, Գառնիկեան, Օհաննէսեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր՝ եւ մօր, զաւակներուն եւ ազգականներուն՝

ՓՕԼ ՔՕԼՕՆԱ Տ'ԻՍԹՐԻԱՅԻ
(35 Տարեկան)
եւ ՏԻԿԻՆ ԷԼԻԶԱԲԵԹ – ՓՕԼ
ՔՕԼՕՆԱ Տ'ԻՍԹՐԻԱՅԻ
(40 Տարեկան)

արկածալի մահը որ պատահեցաւ Յունիս մէկին:

Յուղարկաւորութիւնը՝ այսօր հինգշաբթի ժամը 15·30ին: Հաւաքուիլ բնակարանը 5 րիւ Մատամ Քիւրի (Պանեէօ), ուրկէ մարմինները պիտի ամփոփուին Պանեէօյի գերեզմանատունը:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ողբացեալ Մկրտիչ Տօլպաշեանի (նախկին կամաւոր) մահուան առթիւ, Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ, Տէր եւ Տիկին ընկեր Յակոբ Տօլպաշեանի եւ իր պարագաներուն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հարաւային Ֆրանսայի Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը պարտք կը զգայ ծանուցանել Մարսէյլի եւ շրջակայից Թաղականութեանց եւ հայ հասարակութեան թէ սիրելի ողբացեալ բժիշկ Յակոբ Սիվրիհիսարլեանի մահուան քառասունքի առթիւ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ:

Կը խնդրուի հայ հասարակութենէն ներկայ ըլլալ սոյն յարգանքի արարողութեան:

×

Այրի Տիկին Աղաւնի Խաչերեան, Տէր եւ Տիկին Շամթել եւ բոլոր ազգականները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի առաւօտ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ զաւկին եւ քրոջ

ՄԵԼԻՆԷ ԽԱՉԵՐԵԱՆԻ

յիշատակին անոր մահուան առաջին տարեդարձին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող բարեկամները:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ օրուան, Մայիս 11ի գեղարուեստական ցերեկոյթին առիթով Ֆէսանվիլիէի օղափոխութեան կայանին կը նուիրեն.—

Պ. Պ. Ալէքս Քիրէճեան (Ալֆորվիլ) 2000 ֆր., Գանճեան երկու հազար, Վանլեան հազար, Տէր եւ Տիկին Կ. Յակոբեան երկու հազար, Պ. Գապատայեան հազար, Տիկին Նուպար երկու հազար, Տիկ. Մաթոսեան, Տիկին Լսայեան, Պ. Յակոբ Յակոբեան հազարական, Տէր եւ Տիկին Թէսիէ տիւ Գրօ տասը հազար, Պ. Մ. Ճ. տասը հազար, Բարեսէր մը երեք հազար: Ֆր. Հ. Գարագաշեան, Տէր եւ Տիկ. Նարլըեան երկու հազարական, Տէր եւ Տիկին Քիաթիպեան հազար, Տէր եւ Տիկին Խաչերեան երեք հազար, Տէր եւ Տիկին Տէր Յովհաննէսեան, Տիկին Չըրաչեան, Տօքթ. Քրիսթիան Արթինեան հազարական, Պ. Պ. Ֆրէնկեան երեք հազար, Տօքթ. Շամլեան հինգ հարիւր ֆրանք, Տօքթ. Փանոսեան, Տօքթ. Բաչայեան, Օր. Օհանեան հազարական, Պ. Վարժապետեան հինգ հազար ֆրանք:

Սրբոց Թարգմանչաց տօնին առթիւ կազմակերպուած է հայ մշակոյթին նուիրուած շքեղ ցերեկոյթ մը որ տեղի պիտի ունենայ Հոկտեմբեր 12 կիրակի օր, ժամը 15ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

ԳԾԱԳՐԻՉՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Ամերիկայի Կեդր. յանձնաժողովը, ինչպէս ամէն տարի, Ս. Ծնունդի առթիւ նամակի պահարաններու յատուկ գրոշմիկներ հրապարակ պիտի հանէ:

Գրեթէ ամէն տարի այս դրոշմիկներուն գծագրութիւնները, որոնք Հ. Բ. Ը. Միութիւնը խորհրդանշող բովանդակութիւն մը կ'ունենան, փոփոխութիւն կը կրեն՝ մնալով սակայն ենթարկուած գեղարուեստական ճաշակի:

Անցեալին մէջ ամերիկահայ գծագրիչներ մասնակցած են միայն բացուած մրցումին բայց այս տարի հնարաւորութիւն պիտի ընծայուի ուրիշ երկիրներու արուեստագէտներուն եւս մասնակցելու անոր: Առաջնութիւնը շահող գծագրիչը պիտի ստանայ յիսուն տոլար (այսինքն 21·000 ֆրանք), իսկ 25 տոլար (10·500 ֆրանք) պիտի տրուի երկրորդ հանդիսացողին:

Գծագրութիւնները ներկայացուելու են Յունիս 25էն առաջ, Փարիզի գրասենեակը, 11 Սքուար Ալպոնի: Մրցումին նըկատմամբ աւելի մանրամասնութիւններ կարելի է ստանալ դիմելով յիշեալ հասցէին:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձը, Շաւիլի մէջ Յուլիս 27ին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆ

Արձանագրութիւնները արդէն լրացած են:

Արձանագրուողներէն կը խնդրուի ալօ-ճասիոնի թերթերը շուտով յանձնել դիւանին եւ ամբողջացնել իրենց տեղեկութիւնները:

Դիմել, Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 1·30էն 3 եւ երեկոյեան ժամը վեցէն 7·30, հեռախօս Թոխտէն 27·35:

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը բացուին ապրիլ 15ին եւ կը փակուին Յուն. 15ին: Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ներկայացուցիչները Շաբաթ (Յունիս 7) ժամը 20·30ին Սոսիէթէ Սավանթի Սէ սրահը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, Յոյներու սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. ԿԱՊ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը (8 Յունիս) Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկը: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները: Կարեւոր օրակարգ: Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի.

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. ժողովը այս Երկուշաբթի, ժամը 20·30ին, Համօ Օհանջանեան ակումբը: Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ, ինչպէս նաեւ մարզիկ եղբայրներէն:

ՇԱՒԻԼԻ Կրօն. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին: Օրակարգ.— Հրաժարում վարչութեան, հրաժարում երիտ. յանձնախումբին: Ընտրութիւն նոր վարչութեան: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օղափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 7ին, եւ ոչ թէ չորսին, ինչպէս նախապէս յայտարարուած էր:

Արձանագրուողներէն անոնք որոնք տակաւին չեն ստացած առողջապահական թերթերը կը խնդրուի ներկայանալ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15 րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

× Կիրովականէն Արգար Մովսէսի Ալեքեան կը փնտռէ իր որդին Գրիշա Արգարի Ալեքեանը, ծնած 1920ին, 1941էն ի վեր ոչ մէկ լուր:

× Կիրովականէն Խաչատուր Թորոսի Էվոյեան կը փնտռէ իր որդին Աշոտ Խաչատուրի Էվոյեանին, ծնած 1920ին, 17 տարիէ ի վեր լուր չունի:

Կը խնդրուի արտասահմանի բոլոր հայ թերթերէն որ արտատպեն այս փնտռտուքներու ցանկերը, որոնք հետզհետէ պիտի հրատարակուին:

Տեղեկացնել 15 Րիւ Ժան Կուժօն:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ – Պուա Քոլոմպի շրջանի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած դպրոցին ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին, Պուա – Քոլոմպի եկեղեցիին ետեւը, 32 րիւ Փօլ-Տէրուլէտ, Միւնիսիփալի Թէաթրը սրահին մէջ:

Նախագահութեամբ՝ Գերշ. Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:
(Հայր. պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց):

Բոլոր ծնողքները եւ հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ այս հանդէսին եւ քաջալերել աշակերտութիւնը եւ կրթական մարմինը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տէսինի Վասպ. Երկսեռ Երիտ. Միութիւնը կը պատրաստուի տօնելու համար Վասպ. Ապրիլեան յաղթական հերոսամարտի 43րդ տարեդարձը դաշտահանդէսով մը, որ տեղի պիտի ունենայ Յունիսի 22ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2ին, Կապիլոնի ծանօթ սրճարանի դաշտին վրայ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 6 ՅՈՒՆԻՍ — VENDREDI 6 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8210 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4011

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐ

Ալժերիա եւ տնտեսական հոգեր :

Գլխաւորաբար այս երկու հարցերն էին պատճառը Ֆրանսայի նախարարական տագնապներուն՝ վերջին տարիներու ընթացքին :

Երկրորդը՝ իբրեւ հետեւանք առաջինին :

Այժմ, որ զօր. Տը Կոլի իշխանութեան գլուխ գալով վճռական ծրագիրներ կը մշակուին Ալժերիոյ կնճիռը կարգադրելու համար, յոյս կայ որ տնտեսական տագնապն ալ արմատական լուծում մը գտնէ :

Ռամատիէէն վերջ Ֆէյլիքս Կայեար եւս չկրցաւ կարգի դնել պետական ելմտացոյցը : Ելքի բաժինը ամէն անգամ լայնօրէն գլեց անցաւ մուտքի բաժինը : Կարելի չեղաւ նոյնիսկ արտակարգ միջոցներով գոցել բացը, որ ընթացիկ տարւան համար նախատեսուած է վեց հարիւր միլիառ ֆրանք : Ֆէյլիքս Կայեարի դաշինքը յանձնառու եղած էր չանցնիլ ծրագրուած սահմանը :

Եթէ չուտով կարգադրութեան եղանակ մը գտնուի Ալժերիոյ համար, տարակոյս չկայ, որ այդ խոստումը պիտի յարգուի : Սակայն մինչ այդ չնախատեսուած արտակարգ եւ անխուսափելի ծախքեր կան, զորս դիմակալելու համար զօրավարին կառավարութիւնը պարտաւոր է միջոցներ մտածելու :

Քանի մը շաբաթ առաջ անհրաժեշտ կը նկատուէր ութսուն միլիառի բացառիկ ծախքեր կատարել Ալժերիոյ համար : Այս պահանջը ի զօրու է դեռ :

Այդ է պատճառը, որ ելմտական նոր նախարարը՝ Անթուան Փինէ ծրագիրներ կ'որոճայ հասոյթի աղբիւրներ գտնելու համար :

Իր նպատակն է ամէն բանէ առաջ վըստահութիւն ներշնչել երկրին : Մանաւանդ չծանրաբեռնել քաղաքացիները նոր տուրքերով :

Նախարարը, որ իբրեւ գործի մարդ լաւատեղեակ է ելմտական – տնտեսական հարցերուն, հակառակ է ուրեմն հասոյթի նոր աղբիւրներ ճարելու՝ հարկային դրութեամբ :

Իրականին մէջ նոր տուրքերը ուղղակի անդրադարձում կ'ունենան ապրանքներու գինին վրայ, քանի որ գործարանատէրը իր գրպանէն չէ որ պիտի ուզէ վճարել յաւելեալ ծախքերը :

Իսկ նախարարը հակառակ է գիներու բարձրացման : Այս վերջինը ինքնաբերաբար պատճառ կը դառնայ երաշխաւորեալ նուազագոյն աշխատավարձքի յաւելման :

Արդէն ամսագլխէն ի վեր նոր յաւելում մը եւս կատարուեցաւ այս վերջինին վըրայ :

Եթէ գիներու բարձրացումը շարունակուի, կարելի պիտի չըլլայ դուրս ելլել կախարդական շրջանակէն :

Այդ է պատճառը, որ կառավարութիւնը չուզեր արտօնել գինիի եւ ածուխի գիներուն յաւելումը, հակառակ կրկնակի պահանջներու :

Ելմտական նախարարը կ'ուզէ ներկայ մակարդակին վրայ պահել ապրուստի անհրաժեշտ նիւթերու գինը, որպէս զի հաւասարակշռութիւնը չխախտի եւ տագնապը չծանրանայ :

Օրակարգի վրայ է դարձեալ փոխառութեան հարցը :

Պետութեան համար հասոյթի ամէնէն անմիջական եւ ապահով միջոցն է փոխառութիւնը, որ ո՛չ մէկ վտանգ կը սպառնայ երկրի տնտեսութեան :

Արտակարգ ծախքերը հոգալու համար նոր կառավարութիւնը ի վերջոյ պիտի ստիպուի դիմելու այս միջոցին :

Եւ պիտի յաջողի շնորհիւ իր ներշնչած վստահութեան :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԻ

ԽԱՆԴԱՎԱՌ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՏԸ ԿՈԼԻՆ

•

ԶՕՐԱՎԱՐԸ ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԸՄԲՈՍՏՆԵՐՈՒՆ

Ինչպէս գրած էինք չորեքշաբթի օր ժամը 11.32ին զօր. Տը Կոլի օդանաւը կ'իջնէր Մեզոն – Պլանշի օդակայանը : Հազարներու հասնող բազմութենէ մը զատ, Տը Կոլը պաշտօնապէս դիմաւորելու գացած էին՝ զօրավարներ Սալան, Ժուհօ եւ Մասիւ, ծովակալ Օպուանօ, Ժագ Սուսթէլ, Սիտ Քարա եւ Ալժերիոյ եւ Սահարայի կոմիտէին 78 անդամները :

1944էն ի վեր զօր. Տը Կոլ չէր արժանացած այն ջերմ ընդունելութեան զոր ստացաւ, 14 տարի ետք Ալժէի մէջ : Ցուսախաբ ժողովուրդը կ'ուզէ անգամ մը եւս գտնել ազատարար մը : Տը Կոլ բոլորին ձեռքը սեղմեց, ի միջի այլոց Փասքալ Արիկիի, որ, ինչպէս ծանօթ է, կախակայուած է իր երեսփոխանական պաշտօնէն Քորսիքայի դէպքերուն պատճառով :

Ցիշատակարանին վրայ ծաղկեպսակ մը դնելէ ետք, զօր. Տը Կոլ Ամառնային Պալատին մէջ կը ճաշէր : Մինչ 15 հոգինոց ճաշ մը նախատեսուած էր, Ֆրանս–Փրէս գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ վաթսուն հոգի ներկայ եղած է այդ ճաշին :

Կարգ մը դժգոհութիւններ կային անշուշտ Ալժէի մէջ : Ոմանք չէին սիրած զօր. Տը Կոլի ընտրած շրջապատը : Ասոնք նոյնիսկ կը պատրաստուէին աւելի քան « կեցցէ՛ Տը Կոլ »ի պոռալ՝ « կեցցէ Սուսթէլ » :

Ի վերջոյ, փրկութեան կոմիտէի փոխնախագահը՝ Տելպեք, երբ Փարիզէն կը վերադառնար զօրավարին հաղորդելէ ետք ոմանց յուսախաբութիւնները, տեղի կ'ունենար դոնփակ նիստ մը Ալժէի մէջ, եւ կ'որոշուէր սպասել Տը Կոլի ճառին :

Անհամար բազմութեան մէջ, որ լեցուցած էր Ալժէի բոլոր փողոցները, կը նշմարուէին Եւրոպացիներէ զատ, մահմետականներու պատուիրակութիւններ : Ֆրանսական գործակալութիւնը կ'ըսէ թէ երբ ժողովուրդը կը պոռար նոյն ոգեւորութեամբ՝ « կեցցէ՛ Տը Կոլ », « կեցցէ՛ Սուսթէլ », այս վերջինը հասկցուցած է որ իր անունը չպոռան :

Բացառիկ պատրաստութիւններ տեղի ունեցած էին դիւրացնելու համար Ֆրանսացի եւ օտար թղթակիցներու աշխատանքը : 480 միջազգային լրագրողներ իրար կը ծեծէին : Ալժէն 24 ժամուան համար դարձած էր աշխարհի մայրաքաղաքը, վայրաչու մը կ'ըսէր. « Ալժերիան փրկուած է այլեւս, Ժոզէֆ Օլսոփը անգամ հոս է » (Ամերիկացի նշանաւոր լրագրող մը՝ որուն յօդուածները յաճախ կը թարգմանուին « Յառաջ »ի մէջ) :

Իրիկուան ժամը 7ին, վերջապէս կը հասնէր այնքան սպասուած վայրկեանը եւ զօր. Տը Կոլ, Ալժերիոյ նախարարութեան պատշգամէն կը խօսէր իր ճառը :—

« Գիտեմ թէ ինչ անցաւ դարձաւ հոս : Տեսայ թէ ինչ ուզեցիք ընել : Այն ճամբան զոր ուզեցիք բանալ Ալժերիոյ մէջ վերանորոգման եւ եղբայրութեան ճամբան է : Կ'ըսեմ՝ վերանորոգում, ամէն մարզի մէջ, բայց շատ իրաւացի օրէն ուզեցինք սկսիլ սկիզբէն, այսինքն՝ մեր հիմնարկութիւններէն : Այդ պատճառով ալ, ահա հոս եմ : Եւ կ'ըսեմ եղբայրութիւն՝ որովհետեւ կը ներկայացնէք փառաւոր պատկերը մարդոց՝ որոնք տարբեր են բայց նոյն կրակով միացած՝ ձեռք ձեռքի կը քալեն : Կ'արձանագրեմ այս բոլորը՝ յանուն Ֆրանսայի, եւ կը յայտարարեմ որ այսօրուընէ սկսեալ Ֆրանսա ունի միայն մէկ տեսակ բնակիչ Ալժերիոյ մէջ՝ ամբողջական Ֆրանսացիներ, նոյն իրաւունքներով եւ նոյն պարտականութիւններով : –

Բանակը, Ֆրանսական բանակը, միատարր, բոցավառ, կարգապահ, տառապած բանակը որ այնքան առիթներով փառաւոր աշխատանք տարած է, հոս ալ հասկացողութեան հիանալի գործ մը տեսած է :

Բանակը, այս հողին վրայ, եղաւ վկան եւ երաշխաւորը այն շարժումին որ ծաւալեցաւ : Պատիւ իրեն : Վստահութիւնս կը յայտնեմ իրեն այսօրուան եւ վաղուան համար : Ֆրանսացինե՛ր, միացած մէկ ժողովի (քոլէժ) մէջ, մինչեւ երեք ամիս առիթը պիտի ունենաք որոշելու ձեր իսկ ճակատագիրը : Այս տասը միլիոն հանրաքուէն (զօրավարը կ'ակնարկէ սահմանադրութեան բարեփոխման առթիւ իր առաջարկած հանրաքուէին) նոյնքան արժէք ունի որքան միւս Ֆրանսացիներուն ձայնը :

Ձեր կողմէ ընտրուածներուն հետ կը տեսնենք թէ ինչպէս կրնանք ընել մնացեալը :

Որքան կ'ուզէի որ այս հանրաքուէին մասնակցէին ձեր քաղաքներուն, աւաններուն, դաշտերուն եւ ճեպէլներուն բնակիչները : Մասնակցէին նաեւ անոնք որ յուսահատ, կարծեցին որ այս հողին վըրայ պէտք է տանին պայքար մը որուն քաջութիւնը կ'ընդունիմ : Որովհետեւ քաջութիւնը չէ որ կը պակսի Ալժերիոյ հողին վրայ : Այդ պայքարը քաջ է բայց նաեւ եղբայրասպան է : Ես, Տըկոլ, հաշտութեան դուռը կը բանամ անոնց :

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

—o—

Պաալպէք ամբողջութեամբ անցած է ըմբոստներու ձեռքը. այս ձեւով Պէքաայի դաշտին հիւսիսային շրջանը կառավարութեան հսկողութենէն դուրս կը մընայ : Խռովարարները կը յայտարարեն թէ Պաալպէքի 55000 բնակչութիւնը պիտի կռուի կառավարութեան դէմ :

Բանակը «օղակ»ի մէջ առաւ ըմբոստներու կեդրոնները եւ Պաալպէքը՝ ամբողջութեամբ : Բազմաթիւ կեդրոններու մէջ գինեալ խմբաւորումները ցրուեցան բանակին միջամտութեամբ. օդանաւերը կը մասնակցին «մաքրագործման» աշխատանքներուն :

Կառավարական ուժերու հրամանատարութիւնը վերջնագիր մը տուաւ ըմբոստներուն, յայտարարելով թէ յառաջիկայ 24 ժամերու ընթացքին երբ զէնքերը վար չդրուին՝ շրջանը ռմբակոծման պիտի ենթարկուի :

Սապրի Համատէ, Խորհրդարանին նախկին նախագահը, որ կը հրամայէ չորս հազար ըմբոստներու, վերջնագիրին պատասխանեց թէ պատրաստ են կռուելու :

Պէյրութի մէջ տեղի ունեցան ամէնէն կատաղի կռիւները. վեց ժամ անդադար մայրաքաղաքին երկու թաղամասերուն մէջ կրակը չդադրեցաւ. տեղական թերթերու համաձայն՝ տագնապին սկիզբէն ի վեր Պէյրութ նման կռիւներ չէր տեսած : Բանակը ստիպողաբար գործածած է ծանր զէնքեր՝ խլրտումները ճզմելու համար : Զինամարտը, որ չորեքշաբթի կէսօրէ ետք ժամը երկուքին սկսած էր, դադրած է իրիկուան ժամը ութին : Անհամար զոհեր կան : Լուսարգելի դրութիւնը միշտ ի զօրու կը մնայ, իրիկուան ժամը ութէն մինչեւ առտուան հինգը :

Արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը հերքեց այն լուրերը, որոնց համաձայն Իսրայէլ զէնք տուած է Լիբանանի կառավարութեան (լուրը տարածուած էր Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան ձայնասփիւռէն) :

Գալով այն հարցին, թէ Պէյրութ ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդէն զինուորական օգնութիւն խնդրած է՝ Արաբական Հանրապետութեան սահմաններուն պահպանման համար, բանբեր մը յայտարարեց թէ կը սպասուի Արաբական Լիկայի որոշումին, այն յոյսով թէ ան «վերջ պիտի տայ այդ Հանրապետութեան միջամտութեան » :

Հակառակ պարագային՝ լիբանանեան բողոքը ի զօրու է Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ, որ ի հարկին պիտի դիմէ ամէն միջոցի, երկիրը հանդարտեցնելու համար :

× Պէյրութի «Լը Սուար » թերթին համաձայն, որուն տնօրէնը երեսփոխան է (Տիգրան Թոսպաթ), Հալէպի մէջ ընդհանուր գործադուլ մը ծայր տուած է. շարժումը կը տարածուի նաեւ մինչեւ Դամասկոս : Վերջերս տարաձայնութիւններ ու կռիւներ եղած են Սուրիոյ մէջ, Եգիպտացի եւ սուրիացի զինուորականներու միջեւ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ Թուրքիոյ դիւանագիտական յարաբերութեանց 38րդ տարեդարձին առիթով Փրաւտա կը դժգոհացընէ Անգարան՝ որ չմասնակցի Միացեալ Նահանգներու եւ Ատլանտեան Ուխտին յարձակողական նպատակներ հետապնդող ծրագիրներուն. թերթը յայտնելէ ետք թէ երկու երկիրներու բարեկամական յարաբերութիւնները կրնան շարունակուիլ, կարգ մը սպառնալիքներ ընելով կ'աւելցնէ թէ Թուրքերը չեն պատասխանած իրենց կոչերուն :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Նախագահ Հոյս եւ Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանօ Ուաշինկթըն հասնելով պաշտօնական այցելութիւն մը տուին Սպիտակ Տուն :

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ հանրակառքերու գործադուլը կը շարունակուի. բանուորներու պատուիրակութիւն մը ուզած էր տեսնուիլ Վարչապետ Մաքմիլընի հետ, որուն մերժումէն ետք սէնտիքայի նախագահը յայտարարեց, թէ ի հարկին մինչեւ Ծընունդ հանրակառք պիտի չըլլայ, «մենք տեղի պիտի չտանք » :

ՓԷՔԻՆԻ պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ պայքարը պիտի շարունակեն՝ մինչեւ որ եուկոսլաւ «անջատողական»ները ճըզմուին, տեսական թէ քաղաքական գետիններու վրայ հաւասարապէս :

ՊՈՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Գերմանիոյ մէջ պիտի շինուին հակօդային հինգ տեսակ հրթիռներ. պատերազմական նախարար Շթրաուս յայտարարեց թէ այս մարզին մէջ Եւրոպայի համագործակցութիւնը էական է :

ՍՊՈՒՏՆԻԿԷՆ ստացուած տեղեկութեանց համաձայն երկնաքարերը արգելք չեն միջմոլորակային ճամբորդութեան :

ՌԻՕ ՏԸ ԺԱՆԷՅՐՈՅԻ հանրակառքի վարիչները գործադուլ մը ըրին, որ յաջողեցաւ ութսուն առ հարիւր համեմատութեամբ. 1400 հանրակառքերուն միայն չորս հարիւրը կը բանին :

ՍՈՒԷԶԻ ընկերութեան ու Եգիպտոսի խորհրդակցութեանց վերջինը տեղի պիտի ունենայ Փարիզի մէջ. Եգիպտոսի պատուիրակութիւնը երէկ ճամբայ ելաւ՝ Փարիզ գալու համար :

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ Մակարիոս Արք.ի մասին խանդավառ տողեր կը նուիրեն թերթերը, չեշտելով թէ Արաբ Հանրապետութիւնը « իր անկախութեան համար պայքարող Կիպրոսի ժողովուրդին կողքին է » :

ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՄԸ ԴԻՄԱՆԿԱՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Չվերջացա՞ւ դեռ աքլորային այս աշխատանքը, մոլեգնօրէն պտեղել Հայոց բառարանը՝ աղբիւս կարծելով զայն, դուրս հանել զզուելի բառեր, որդանման խօսքեր, գարշահոտ ասութիւններ, ուռուցիկ գաղափարներ։ Ըսէ՛ք, ինչ տարբերութիւն կայ ընդ մէջ Պոլսոյ Հայոց պատրիարքին եւ մի ոմն Յակոբ Գուլումճեանի՝ հանդերձ ընկերօք, (այս վերջիններուն ապրախօսութիւնը ծանօթ է արդէն)։ Ի՞նչ աճաւոր պատկեր է այս, զարհուրելի՛, սարսափելի՛,— հիւլէական ռումբերու վերջին պայթումնե՞րն են արդեօք, որ խանգարեցին այս մարդոց բարոյական պատշաճութիւնները, ընկերային ըմբռնումները եւ մարդկային մտածողութիւնը։

Երբ Յակոբ Գուլումճեան կը խնդրէ Աստուծոյ օժանդակութիւնը՝ օդանուէն վար նետելու համար «մոնկոլաթիպ» արքեպիսկոպոսը, անդին Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը դուրս կը հանէ Խորէնը ողմասիկ գուբերու խորէն ու կը դատապարտէ «խեղդող պարանին»,— տարբերութիւն կա՞յ։

Տարբերութիւն կա՞յ՝ երբ Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը «ուրու» կը կոչէ իր կարգակիցը, «կպրեայ թեւերով դիւային ստուեր» այն՝ որ սքեմ կը կրէ ճիշդ ինչպէս ինքը, մինչ ուրիշներ «ցկնած» կը կոչեն «օծեալ» մը միշտ ինչպէս ինք։

Ես, աշխարհական՝ մինչեւ ոսկորներուս ծուծը, որ թանգարանային նիւթ կը համարեմ եկեղեցին՝ առաքելութիւնը այլեւս վերջացած, պիտի չհամարձակէի լեզու գործածել այս աստիճան ապերասան։ Փառաւոր անցեալ մը ունի մեր եկեղեցին, փոյթ չէ թէ մեծ սայթաքումներ ալ, բայց ինչ որ տուած է Հայոց քաղաքակրթութեան պատմութեան թանգարանին՝ իբրեւ մնաւոր ժառանգութիւն, բաւական է յարգանք ներշնչելու հանդէպ անոնց որ կը հաւատան տակաւին թէ կը շարունակուի առաքելութիւնը։

Այսուհանդերձ երբ կը տեսնեմ եկեղեցական մը, պատրիա՛րք, որ լեզու կը գործածէ՝ ձայն բռնելու ձեւով մը Ազգախօսական Ընկերութեան հետ, աւելի քան երբեք համոզուած՝ կը յայտարարեմ թէ զո՛ւր է պատրանք սնուցանել առաքելութեան մասին (*)։

Դուք դատեցէք, կը կրկնեմ։ Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը կը շարունակէ քերթել ու պարսաւել,— միշտ բռնազբօսիկ, միշտ կեղծ.—

Զարիքին գործիքը, կը գրէ, 30 արծաթով վարձեր է խաւարին խորէն, (ո՞վ,— — Խորէնը), ու Սեւ Մոմը դարձուցեր է ժահրալեզու եւ անլոյս։

Եւ յանկարծ կը հարցնէ.—

«Պիտի ունենա՞յ գոնէ, յաղթանակի ցնորածին ցունծէն յետոյ, ցունցը արթնցող՝ գիտակցութեան, եւ զիղջը՝ խղճահարութեան, ոչ թէ վատօրէն դիմելով խեղդող պարանին ...»։

Հրաշալի՛ լեզու, հրաշալի՛ բանաստեղծութիւն,— կռաֆորէ՛։ Պոլսոյ Հայոց պատրիարքն է որ կը քերթէ,— աւելցուցէք՝ ալէլուիա՛, ալէլուիա՛, եւ ճիշդ այստեղ դրէք բառը, նոյն կշռոյթով, զոր գրեց Եր. Օտեան՝ ուրիշ քերթողի մը ձախող տաղերգութեան առթիւ, տարիներ առաջ, եթէ կը յիշէք։

Թերեւս ոմանք քննադատեն մեր Ազգ. Սահմանադրութիւնը, որ չէ նախատեսած թէ հարկ է վերջ դնել ազգային ներկայացուցչական պաշտօններու՝ որոշ տարիքէ մը ետքը։ Տարիքի խնդիր չէ,— աւելի առոյգ տարիներու մէջ ալ պատահած է ինչ որ կը պատահի այսօր։

Բացատրեմ, այժմ, թէ «հարցը ինչո՞ւմն է»։

Երիտասարդներ են հասեր։ Մարդիկ կան, սակայն, որոնք կը կարծեն թէ խըմպըլներ են նորահասները, իսկ իրենք՝ ամենակարող, երկնառաք եւ անփոխարինելի։

Սերունդներու իրաւունքին հետ ամէնէն անհաշտը՝ Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը, որ վերէն կը նայի Էջմիածնի, Անթիլիասի եւ այլ վայրերու աթոռակալներուն վրայ, այդ աթոռներուն ամէնէն արժանին համարելով իր անձը։ Եւ այսպէս, կը կարծէ թէ իր իրաւո՛ւնքն է որ գողցած են այս երիտասարդները։

Արդ, մեր օրերու եպիսկոպոսներուն մէջ ամէնէն ժողովրդականը, ամէնէն համեստը, ամէնէն աւելի սիրուածը, մանաւանդ որեւէ փառասիրութենէ բոլորովին պարպուած, Խորէն այն երիտասարդ եկեղեցականն է որ կրնար ընտրուիլ Պոլսոյ պատրիարք,— մերժեց. կրնար ընտրուիլ Անթիլիասի կաթողիկոս,— մերժեց։ Յանուն արդարութեան, աւելցնենք նաեւ թէ Զարեհի ընտրութեան մէջ կատարեց բախտորոշ դեր մը,— անկէ թշնամութիւնը Պոլսոյ յաւակնոտ պատրիարքին։

Դեռ չլմնցուցի։

Խորէն այն եկեղեցականն է, որ երբեք աչք չտնկեց Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան, թէեւ առաւելապէս ի՛նք չարչարուեցաւ ու զոհ գնաց զուէհիկ յարձակումներու՝ իր ընկերոջ ընտրութեան պատմութեան մէջ։ Երբեք աչք չտնկեց Պոլսոյ պատրիարքութեան, թէեւ առանց իր արտօնութեան եւ հակառակ իր մերժումին՝ դրուեցաւ իր թեկնածութիւնը եւ ստացաւ քուէներու մեծագոյն թիւը, այժմեան պատրիարքէն ետքը, բայց կրնար ստանալ, եթէ դնէր իր թեկնածութիւնը, աւելի քան այժմեան պատրիարքը, որ ընտրուեցաւ միայն անոր համար որ ուրիշ թեկնածու չներկայացաւ, (նկատի չունինք սոխն ու սխտորը)։ Եւ վերջապէս Պոլսոյ այժմեան պատրիարքին ընտրութեան նպաստեցին նաեւ այն պատմութիւնները, որոնք զզուանք պատճառելու աստիճան՝ ընդվզումի մղած էին ժողովուրդը հանդէպ նախորդին։

Պոլսոյ պատրիարքութիւնը այս ձեւով ստացող մը,

1.— Որ գիտէ թէ կրնար չընտրուիլ.

2.— Որ գիտէ թէ ինչո՛ւ մերժուեցաւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան իր թեկնածութիւնը, 1941ին, Էջմիածնի պատուիրակներուն իսկ բառով՝ իբրեւ «մեծամիտ», «քինախնդիր», «խիստ անընդունելի».

3.— Որ գիտէ թէ ինչո՞ւ չընտրուեցաւ Կիլիկիոյ կաթողիկոս, 1956ին.

Մէկ եզրակացութեան միայն կը հասնի.— Եթէ չըլլայի՛ն աս երիտասարդները։ Եթէ չըլլային անոնք, կը խորհի, նուազ պատճառներ պիտի ունենար՝ տառապելու համար իր սարսափելի քոմփլէքսին հետեւանքով։

Երիտասարդներ ահա Էջմիածնի մէջ, Անթիլիասի մէջ, Երուսաղէմի մէջ։ Պոլսոյ աթոռն իսկ չարժողները կան այսօր՝ իր գերադանցութեան առասպելը քանդած։ Ամէնէն տարեցը՝ ինքը, մեր եկեղեցական աւանդութեանց ծանօթ, ինչպէս կը յաւակնի՝ եպիսկոպոսներու տալով... վարդապետի աստիճան, վերջապէս «պատկառելի իմաստութեան տէր»՝ Էջմիածնի պատուիրակներուն նոր ապրուած տեսակէտով, ի՞նչպէս հանդուրժէ որ աչքերը խփուին կաթողիկոսական աթոռ մը չբարձրացած։ Միսի եւ Արմաշի դպրեվանքերուն տուած իմաստութեամբ հպարտ, Օրմանեանի ամբողջ հնոտիքը գոց ըրած՝ ինքը, անդերադանցելի՛, նորահասներէ՞ն պիտի առնէ հրահանգը։ Ասոր համար չէ՞ որ կը խառնուի Անթիլիասի կաթողիկոսական կռիւներուն եւ Ամերիկայի թեմական վէճերուն, փոխանակ ամփոփուելու ինքն իր մէջ եւ «ցատկէ — պառկէ» խաղցնելու Հայոց լեզուին բառերը։ Ո՞վ իրաւունք տուաւ իրեն՝ սահմանազանցութիւն կատարելու։ Ամենայն Հայոց կաթողիկո՞ս է ինքը թէ Պոլսոյ Հայոց պատրիարք միայն։

Ահա քոմփլէքսը։

Մարդը կ՚այրի կը տոչորի կաթողիկոսանալու մարմաջի մը անհանդուրժելի քերուըտուքով։

Միակ լուծումը.— Քանի որ անդրդուելի կը մնան երիտասարդները իրենց աթոռներուն վրայ, գտնել կաթողիկոսական նոր աթոռ մը եւ դնել իր թեկնածութիւնը։

Ի՞նչ է ձեր կարծիքը, կամ ի՛ր կարծիքը Աղթամարի կաթողիկոսական աթոռին մասին։ Լաւագոյն թեկնածուն չէ՞ միթէ։

Վախնամ՝ Արմաշի դպրեվանքին նախկին տեսուչը, Գոնիայի նախկին առաջնորդը, (ինծի կը վերապահեմ ուրճալ այն պաշտօնին վրայ որ տրուած է իրեն՝ Երուսաղէմի «կաթողիկոսութեան» պատմութեան մէջ, ըստ Օրմանեանի յուշերուն, ինչպէս նաեւ կաթող. պատուիրակի իր գործունէութեան վրայ՝ Հարաւ. Ամերիկայի մէջ), Պոլսոյ Հայոց այժմու պատրիարքը, կաթողիկոսանալէ ետք այս կամ այն աթոռին վրայ, վաղն ալ կ՚ելլէ աչք կը տնկէ Քրիստոսի փոխանորդի աթոռի մը վրայ (Ա. Արփիարեան)։

Կ՚երեւի թէ Պոլսոյ Հայոց պատրիարքութեան աթոռը բարի ներշնչումներու աթոռ չէ,— նախորդը ինքզինք սեւցուց զօշաքաղութեամբ, յաջորդը սկսաւ ինքզինք սեւցնել փառամոլութեամբ։ Ա՛յ, զուգադիպութեան նայեցէք.—

Մին՝ փարամոլիկ.
Միւսը՝ փառամոլիկ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Պէտք է ըսել թէ շատ շփացան ու մեծամիտ դարձան մեր եկեղեցականները, մամուլին ու ժողովուրդին մէջ ցոյց տրուած հետաքրքրութեան պատճառով, եւ հովեր առին ոչ թէ աղօթարարի, այլ ղեկավարի, հայ ժողովուրդին ճակատագիրը տնօրինելու յաւակնութեամբ։ Ուստի զիս չի զարմացներ, եթէ Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքը կ՚ելլէ կը ձաղկէ նաեւ Յառաջի ողբացեալ խմբագրապետը այն մեղքով թէ ոտքի չէ կանգներ (ե՞րբ եւ ո՞ւր) Տէրունական աղօթքի մը պահուն։ Տէրունական աղօթքը ոչինչ կը խօսի ինծի, ոչ ալ խաչակնքումը, բայց ես ոտքի կ՚ելլեմ, նոյնիսկ կը խաչակնքեմ՝ յարգելու համար պատշաճութիւնները ըստ տեղին։ Կը վստահեցնեմ թերահաւատները թէ Շ. կը սիրէր յարգել պատշաճութիւնները։ Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը, որ ամէն առիթ կ՚օգտագործէր իր յարգանքն ու ողջոյնները ղրկելու մեծ Շ.ին, ժամանակը գտա՞ւ մեղադրելու եւ ձաղկելու մէկը որ չի կրնար այլեւս պատասխանել իրեն։ Եթէ փոքր ցաւ մըն է հին օրերէն մնացած, կը յիշեցնեմ թէ Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը շատ մեծ տուրք է տուած ինքնատպութեան մարմաջին, երիտասարդութեան յատուկ,— եկեղեցական բարեկարգութեանց վերաբերեալ իր յօդուածաշարքին կարգին (*Ազատամարտ*), դասախօսական բեմի վերածելով ինչ որ կը կոչուի Ս. Սեղան, խորանը փակ, նստած գրասեղանի մը առջեւը, ձախին իր վեղարը, աջին գաւաթ մը ջուր։ Ի՞նչ ըսել այս մեղքին։

●

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Կարգ մը անյետաձգելի աշխատանքներու մէջ խրած՝ ընդհատեցի «Քանդենք»ներու շարքը, զոր պիտի վերսկսիմ գալ շաբթու։

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՄԱՏՆԻՉ ՏՂԵԿԸ

(«ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ» ՇԱՐՔԷՆ)

Երկաթնահասակը ցատկեց խրամին մէջ եւ կանգնելով Բրուսիացիին կողքին ու ցոյց տալով Սթենը, ըսաւ.

— Եղբայրս է...

Այնքան փոքրիկ էր Սթենը, որ Բրուսիացին զայն տեսնելով ստիպուեցաւ խնդուք մը արձակել եւ զայն իր թեւերուն մէջ առնելով անցուց պատին միւս կողմը։

Պարտէզ մըն էր ընդարձակ, խորքին կ՚երեւէր տնակ մը, որուն վարի յարկը լեցուած էր բրուսիացի զինուորներով, որոնք թղթախաղով էին զբաղած եւ խոշոր կաթսայի մը մէջ օրուան ապուրը կ՚եփէին։

Անուշ կը հոտէր այդ ապուրը։

Կաղամբին եւ խոզի իւղոտ միսին բոյրը բռնած էր չորս բոլորտիքը։

Տարբերութիւնը շատ մեծ էր արձակագէններու համեստ ճաշին եւ ասոնց ընտիր ապուրին միջեւ...

Վերի յարկը կը գտնուէին սպաները, որոնք դաշնակ նուագելով հանդերձ կը պարպէին շամփանյի ընտիր շիշեր։

Երբ երկու Փարիզցիները ներս մտան, ուրախութեան աղաղակներով ընդունուեցան։

Տուին լրագիրները եւ այնուհետեւ ըսպաներուն հետ խմեցին եւ ապա սկսան խօսակցութեան։

Բոլոր այս սպաները հպարտ եւ չար երեւոյթ մը ունէին, սակայն երկաթնահասակը զանոնք կը զուարճացնէր իր փարիզեան ստահակի սրամտութեամբ եւ իր հանած – վարածի հարուստ բառամթերքով։

Կը խնդային սպաները եւ երկաթնահասակին արտասանած բոլոր բառերը կը կրկնէին, եւ կը գլորէին փարիզեան այն ցեխին մէջ որ իրենց կը հրամցուէր...

Փոքրիկ Սթենն ալ կ՚ուզէր խօսիլ։ Կ՚ուզէր փաստել որ ինքն ալ տխմար մը չէ, սակայն բան մը կար որ կը նեղէր զինքը։

Ճիշդ իր դէմը, կանգնած էր չափազանց լուրջ եւ աւելի տարիքոտ բրուսիացի մը որ կը կարդար, կամ աւելի ճիշդը կարդալու երեւոյթը ունէր, եւ որ սակայն աչքը չէր հեռացներ իր վրայէն։

Անոր աչքերուն մէջ կար ե՛ւ գորով ե՛ւ կշտամբանք, եւ տղեկին կը թուէր թէ այդ մարդը իր երկրին մէջ պէտք է ունեցած ըլլար իր տարիքին տղեկ մը, եւ հիմա, ի տես իրեն, կը մտածէր.

«Կը նախընտրէի զաւակս մեռած տեսնել, քան հանդուրժել որ ան ալ ասոր արհեստը ի գործ դնէ...»։

Այդ րոպէէն սկսեալ Սթէն կարծեց որ մէկը ձեռքը դրած էր իր սրտին վրայ եւ արգիլք կ՚ըլլար որ տրոփէ ան։

Այս անձկութենէն ազատելու համար, սկսաւ խմել։ Քիչ ետքը ամէն ինչ սկսաւ դառնալ իր չուրջը։

Հիմա կը լսէր, անորոշ կերպով, թէ ինչպէս ընդհանուր ծիծաղին մէջ, իր ընկերը կը հեգնէր Ֆրանսայի ազգային պահակները, անոնց զինավարժութեան փորձերը ծաղրի կ՚ենթարկէր, կը կապկէր անոնց ձեւերը, եւ յետոյ, իր ձայնը ցածցնելով, կը մօտենար սպաներուն եւ անոնց ականջին բաներ մը կը փսփսար։

Ծիծաղը դադրեցաւ, սպաները մռայլ կերպարանք մը առին եւ իրարու մօտ գալով քաշուեցան անկիւն մը։

Թշուառականը անոնց բացատրած էր Ֆրանսայի արձակագէններու գիշերային գաղտնի ու յանկարծական յարձակման ծրագիրը։

Յանկարծ, փոքրիկ Սթենը տեղէն վեր ցատկեց, եւ գոռաց.

— Ո՛չ, այդ մէկը, ո՛չ, կը հասկընաս, չեմ ուզեր...

Սակայն միւսը, իր ծիծաղը առանց դադրեցնելու շարունակեց։ Եւ իր խօսքերը տակաւին չէր վերջացուցած, երբ սպաներէն մին, դուռը ցոյց տալով, հրամայեց.

— Շուտ, հեռացէ՛ք, կորսուեցէ՛ք...

Եւ սպաները սկսան խորհրդակցիլ՝ գերմաներէն։

Երկաթնահասակը դուրս ելաւ հպարտ, գլուխը ցցած եւ գրպանին մէջ գտնուած դրամը հնչեցնելով։

Սթէն կը հետեւէր անոր, գլուխը հակած։

Եւ երբ կ՚անցնէին այն բրուսիացի ըսպային առջեւէն, որուն հայեացքը այնքան խռոված էր խեղճ Սթենի հոգին, այս վերջինը լսեց տխուր ու մելամաղձոտ ձայն մը, որ կ՚ըսէր.

— Աղէկ բան մը չէր ձեր ըրածը...

Տղեկին աչքերը արցունքներով լեցուեցան։

Երբ անգամ մը ընդարձակ տափարակին վրայ ելան, սկսան արագօրէն վազել։

Իրենց պարկին մէջ կար Գերմանացիներուն տուած գետնախնձորը, եւ ատոր շնորհիւ ալ անարգել հասան մինչեւ արձակագէններու խրամները։

Ֆրանսացի զինուորները կը պատրաստուէին գիշերուան յարձակումին համար։

Կը հասնէին նորանոր խումբեր, լուռ ու խոհուն եւ կը հաւաքուէին պատերուն ետեւ։

Ծերունի տասնապետը հոն էր եւ ուրախ ու ցնծուն, իր մարդիկը կը դասաւորէր։

Երբ տղաքը անցան, տասնապետը զանոնք ճանչնալով, բարի կերպով ժպտեցաւ։

Ո՛հ, այդ ժպիտը որքա՜ն մեծ վիշտ պատճառեց փոքրիկ Սթենին։

Րոպէ մը մեծ փափաքը ունեցաւ պոռալու եւ անոնց ըսելու.

ԱԼՖՈՆՍ ՏՈՏԷ

(3 Շար.)

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Կարելի է ըսել թէ՝ զօր. Տը Կոլի դահլիճին առանձնած հարցերուն ամէնէն կարեւորը 1946 Հոկտեմբերի Սահմանադրութեան բարեփոխումին հարցն է: Արդարեւ, այս բարեփոխութենէն կախում ունի Ֆրանսայի պետական կազմին կանոնաւոր եւ անսայթաք ընթացքը :

Ազատագրութենէն ետք, ձախակողմեան կուսակցութեանց ազդեցութեան տակ քուէարկուած Սահմանադրական Օրէնքը որ պաշտօնապէս սկիզբը դրաւ Դ. Հանրապետութեան, ջնջելով 1875ի Օրէնքը, եւ հետեւաբար նաեւ Գ. Հանրապետութիւնը, զգալապէս սահմանափակած էր գործադիր իշխանութեան եւ նախկին Ծերակոյտին կարգ մը իրաւասութիւնները:

Այնպէս որ, Ազգ. Ժողովը դարձած էր տեսակ մը կառավարական օրկան, իսկ նախկին Ծերակոյտը, որ, իբրեւ պահպանողականներու բոյն, իր անունովն իսկ կասկածելի դարձած էր, կոչուած էր Հանրապետութեան Խորհուրդ եւ զրկուած՝ օրէնքներ առաջարկելու իրաւունքէն :

Հակառակ այս բոլորին, պետական մեքենան գոհացուցիչ կանոնաւորութեամբ գործեց, թէեւ նոր Սահմանադրութեան հակառակորդները կը շարունակէին մատնանշել անոր թերիներն ու անբաւարարութիւնը: Կային ուրիշներ ալ, որոնք համակերպած կացութեան, սպասողական դիրք բռնած էին, յուսալով օր մը դարման տանիլ 1946ի Սահմանադրութեամբ ստեղծուած կացութեան :

Հարցը սուր հանգամանք ստացաւ երբ իրարու յաջորդող կառավարութիւնները գտնուեցան ներքին եւ արտաքին, քաղաքական եւ ելմտական դժուարութիւններու առջեւ, եւ մանաւանդ, երբոր, կուսակցութիւններու հակամարտութեանց հետեւանքով, դահլիճները իյնալ սկսան մէկը միւսէն ետք, վարչաձեւի տագնապ առաջ բերելով :

Այդ ատենէն սկսեալ Սահմանադրութեան բարեփոխութիւնը այլեւս օրուան հարց դարձած էր: Փոլ Ռէյնօ, 1955 Մայիսին իսկ, առաջարկեց փոխել 90րդ յօդուածը դիւրացնելու համար այս բարեփոխութիւնը: Նոյն ատեն, կառավարութիւնը ինք ալ, իր կողմէ, առաջարկեց բարելաւել նաեւ պետական կազմը, ինչ որ սկզբունքով ընդունուեցաւ, եւ ընկերվարական Կի Մոլէ, երբ 1956ին իշխանութեան գլուխ եկաւ, իր նախարարական յայտարարութեան մէջ պէտքը շեշտեց զօրացնելու գործադիր իշխանութեան կայունութիւնը եւ այսպէսով ուժեղացնելու Պետութեան հեղինակութիւնը : Սակայն, Ալժերիոյ խնդիրը եւ ուրիշ կարեւոր հարցեր արգելք եղան այս ծրագրին գործադրութեան :

Մինչեւ այդ ատեն մղուած պայքարը մէկ արդիւնք միայն տուած էր,—30 Նոյեմբեր 1954ի օրէնքը որով բարելաւուեցան Սահմանադրութեան քանի մը կէտերը, որոնց կարգին ամէնէն կարեւորն էր՝ իրաւունք տալ Հանրապետութեան Խորհուրդին օրէնքներ առաջարկելու, նախկին Ծերակոյտին նման: Արդէն, ժամանակը անցնելով, այս Խորհուրդը սկսած էր աւելի կարեւորութիւն ստանալ, եւ կարգ մը պարագաներու մէջ, իր կարծիքները կշիռ ստացած էին, մանաւորապէս 1953էն սկսեալ:

Ծայրայեղ ձախակողմեանները ուզած էին ջնջել նաեւ Նախագահի պաշտօնը· բայց, չյաջողեցան եւ միայն անոր քանի մը իրաւասութիւնները սահմանափակուեցան: Ամէն պարագայի մէջ, նոր Սահմանադրութիւնը, դէպքերու եւ պարագաներու ստիպման տակ, կամաց կամաց հակեցաւ դէպի հինը՝ 1875ի Օրէնքը, եւ Գ. Հանրապետութեան աւանդութիւնները յարգուիլ սկսան: Հակառակ իր իրաւասութեանց սեղմումին, Նախագահին դերն ալ ստացաւ իր նախկին կարեւորութիւնը, բան մը՝ որուն նպաստեց Վենսան Օրիոլի անձը : Իսկ վերջին շաբաթներու դէպքերը ցոյց տուին թէ մեծ տագնապներու ատեն ո՛րքան վճռական կրնար ըլլալ Նախագահին դերը, եթէ ոչ իրական, գոնէ՝ բարոյական տեսակէտով: Իրաւ ալ ներկայ տագնապին լուծումը երկիրը մեծ չափով կը պարտի Ռընէ Քոթիի:

Ազգ. Ժողովը հիմա մեծամասնութեամբ կողմնակից է լուրջ բարեփոխումներու, որոնց ձեռնարկելու համար անհրաժեշտ է նախ փոխել Սահմանադրութեան 90րդ յօդուածը, որ այս Օրէնքին փոփոխումը սեղմ կանոններու ենթարկած է: Ահա՛ ինչ որ կը պահանջէ զօր. Տը Կոլ: Իր առաջարկը ընդունուած պիտի ըլլայ արդէն երբ այս տողերը տպուին :

Զօր. Տը Կոլ կը պահանջէ նաեւ որ գործադիր եւ օրէնսդիր իշխանութիւնները իրականապէս բաժնուին իրարմէ, որպէսզի Կառավարութիւնը եւ Ազգ. Ժողովը, իւրաքանչիւրը իր կողմէ, կարենայ ստանձնել իր պատասխանատուութիւնը, եւ օգտակարապէս գործ դնել իր իրաւասութիւնները:

Իշխանութիւններու բաժանման հարցը ռամկավարական վարչաձեւի էական կանոնն է, որ շատ կանուխէն սկսած է յարգուիլ Անգլիոյ մէջ· բայց զայն բանաձեւողները կը նկատուին Լոք (1632–1704) եւ Մոնթէսքիէօ (1689–1755) թէեւ ասոնք ուրիշ բան ըրած չեն, բայց միայն ջատագովել եւ պարզել Անգլիոյ մէջ արդէն ընդունուած կանոն մը: Եւ սակայն, երբ իշխանութեանց բաժանման խօսք ըլլայ, այս իմաստասէրներն են որ իսկոյն մեր միտքը կուգան, եւ մանաւանդ Մոնթէսքիէօն որուն Օրէնքներու Ոգին (Էսփրի տէ Լուա) ԺԸ. գրքին Զ. գլուխը ամէն օրէնսդէտի եւ իրաւագիտական ուսանողի ծանօթ է :

Անշուշտ, ֆրանսական բոլոր ազատական սահմանադրութիւնները, 1789ի Յեղափոխութենէն սկսեալ, ընդունած են այս սկզբունքը որ սակայն երբեմն ամբողջովին յարգուած չէ կարգ մը երկիրներու կառավարութիւններուն կողմէ, կուսակցական եւ ուրիշ նկատումներով, հակառակ անոր որ, առանց օրէնսդիր, գործադիր եւ դատական իշխանութեանց բաժանման՝ ազատութիւնը եւ արդարութիւնը ունայն բառեր կը մնան լոկ :

Հիմա, երբ զօր. Տը Կոլ կ'առաջարկէ իրարմէ զատել գործադիր իշխանութիւնը եւ օրէնսդիր իշխանութիւնը, ըսել կ'ուզէ թէ Ազգ. Ժողովը հարկ է որ իր սեփական դերին մէջ մնայ, որ է օրէնքներու վաւերացում, առանց ոտնձգութիւն ընելու կառավարութեան իրաւասութիւններուն մէջ կամ կաշկանդելու անոր գործունէութիւնը :

Եթէ այս առաջարկը ընդունուի, անոր հետեւանքներէն մէկը կ'ըլլայ արգիլել որ երեսփոխան մը նախարար անուանուի, պահելով հանդերձ ազգային ներկայացուցիչի իր պաշտօնը : Անշուշտ, երեսփոխան մը կրնայ նախարար ըլլալ· բայց, այս պարագային, պէտք է հրաժարի երեսփոխանութենէ: Վերին աստիճանի կարեւոր նորութիւն մը եղած պիտի ըլլայ այս բարեփոխութիւնը :

ՀԵՐՄԷՍ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

Եւրոպայի Կաթ. Պատուիրակ
Գեր. Տ. Ս. եպիս. Մանուկեանի

Սրբազան Հայր,

Նիսի եւ շրջանին Կրօն. Ընկ. ընդհանուր ժողովին, ինձմէ խնդրեցին, որ եթէ վարչութեան մէջ մտնեմ, երկպառակութիւնը վերջ պիտի գտնէ: Ուրախ եմ, որ տեղւոյս Հայութիւնը յարգեց իր խոստումը :

Բայց իմ դէմս գտայ Նիսի հոգեւոր հովիւ Ատոմ քահանան, կռուազան, կրքոտ, օրէնքը չյարգող, վարչական ժողովները խանգարող, անդամները անարգող, սուտ լուրերով ժողովուրդին մէջ պառակտում ձգող, կրօնականէն դուրս անյարմար քարոզներ խօսող կրօնաւոր մը:

Այս վիճակին դարման մը գտնելու համար, վարչութեան ութ անդամներէն վեցը խորհրդակցութիւն մը ըրինք :

Ես առաջարկեցի, որ քահանան չորս զաւակի տէր է, եթէ խոստում մը տայ հանդարտ կենալու, կրկին ներողամիտ գտնուինք : Պ. Գեղամ Խոսրովեան ինծի հետ համաձայն գտնուեցաւ, բայց մնացեալ անդամները մերժեցին: Ու ատենապետ Պ. Մ. Ճիյէրճեանին առաջարկը ընդունեցին:

Պ. Ճիյէրճեան ըսաւ.— «Ես ձեզմէ աւելի լաւ կը ճանչնամ քահանան. իրեն պիտի ըսեմ, որ Նիսի իր պաշտօնէն հրաժարի եւ ուրիշ տեղ մը երթայ: Այս մասին Սրբազան Հօր հետ ալ պիտի տեսնուիմ »:

Այս խօսքերուն վրայ որոշում մը ստորագրուեցաւ՝ պէտք եղած ատենը գործադրուելու համար :

Ներկայիս քահանան իր երկու մտերիմներով տունէ տուն ի նպաստ իրեն հանգանակութիւն մը կը հաւաքէ, կարծելով որ քանի մը ստորագրութիւնով իր յանցանքը կը ջնջուի: Եւ ծաղրական ու կէս սպառնական նամակով մը կ'ըսէ. «Մօտ օրէն ականատես ըլլալու հաճոյքը պիտի ունենամ այս տրամային փլուզման» եւ կ'աւելցնէ.— «Իմ նկարագիրս ադամանդեայ ժայռի մը կը նմանի. ո՞վ որ փորձուի անոր զարնուելու, կը փշրուի » եւ կը հրաւիրէ զիս որ հրաժարիմ, քանի ուշ չէ :

Այս քահանան վարչ. ժողովին մէջ «լռէ՛, լռէ՛ ղո՛ւն, խե՛ղճ մարդ» պոռացած է ինծի :

Սրբազան Հայր, երկու անգամ ձեզի գրեցի եւ Պ. Ճիյէրճեանն ալ ձեզի խօսեցաւ. բայց կարգադրութիւն մը չըրիք. այս բաց նամակովս կրկին ձեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ եւ կրկին կը խնդրեմ, որ ձեր այս կրօնաւորը կարգի բերել տաք. այս անգամ ես ըսեմ, քանի ուշ չէ:

Սրբազան Հայր, քանի ես կամ, ոչ եկեղեցին գրաւող կայ, եւ ոչ ալ Անթիլիասէն քահանայ բերող. Քահանային սուտ լուրերն են: Միտքերը կը պղտորէ եւ նոյն ատեն ինքզինքը պաշտպանելու կ'աշխատի : Ես քահանային եւ բանկային հետ խնդիր մը չունիմ, իմ միակ փափաքս է որ, Նիսի Հայութիւնը համերաշխ ապրի, եւ պետութեան առջեւ խայտառակ չըլլանք կրօնաւորի մը պատճառաւ :

Նիս ՍՈՒՐԷՆ ԵՐԱՄԵԱՆ

ԽՄԲ.— Նիսի այս ցաւոտ խնդրին առթիւ ստացած ենք ուրիշ նամակներ ալ : Նախապէս ալ այս էջերուն մէջ պատուիրակ սրբազանին ուշադրութիւնը հրաւիրուած էր Ատոմ քահանայի տխուր գործունէութեան մասին: Սակայն կը թուի թէ Սրբոյն եպիսկ. չէ յաջողած զգաստութեան հրաւիրել զայն, քանի որ դժգոհներու թիւը օրէ օր կ'աւելնայ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ Գիտութիւններու Ակադեմիան 1958ի ընթացքին նախատեսած է 156 անուն գիրքի հրատարակութիւն, 212.700 տպաքանակով. ի միջի այլոց լոյս պիտի տեսնեն Խ. Աբովեանի երկերուն 18րդ հատորը, Րաֆֆիի յօդուածները, Ա. Յովհաննիսեանի «Հայ ազատագրական մտքի պատմութեան ուրուագծեր»ին Բ. հատորը, Բ. Առաքելեանի «Հայաստանի քաղաքները եւ արհեստները 5 – 13րդ դարերում», Չալոյեանի «Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութեան ուրուագծեր» են :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (176)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Զ.

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐ

Ես զարմացայ, ո՞վքեր էին այդ մարդիկը, որ տանտիկինը այնպէս յարգանքով էր վերաբերւում նրանց: Երբ հարցրի սպասաւորից, որ ձեռքում նախաճաշիկ էր տանում մառանը, նա պատասխանեց :

— Չէ՞ք ճանաչում, մեր քաղաքի ամենահարուստ վաճառականներից են: Խոզըն այնքան ճարպ չունի, որքան դրանք ոսկիներ ունեն :

Վերադառնալով սենեակը, Ասլանին սաստիկ վրդովուած դրութեան մէջ գտայ: «Որքան ցածութիւն ... որքան ըստորութիւն» ... ասում էր նա, եւ զայրացած կերպով անցուդարձ էր անում սենեակի մէջ :

— Գիտե՞ս, այդ մարդիկը Վանի ամենահարուստ վաճառականներից էին, — ասեցի նրան :

— Ես տարակոյս չունեմ, որ ճշմարիտ է: Ասեցէք, խնդրեմ, — դարձաւ նա դէպի ինձ,— ի՞նչ գաղափար կը կազմէի ես Հայերի մասին, եթէ իսկապէս եւրոպացի լինէի: Ահա այդ զարշելի արարածներն են, որ խայտառակում են ամբողջ ազգը, ահա դրանց հանդիպելով եւրոպացին, Հայոց ամբողջ ժողովրդի վրայ վատ կարծիք է կազմում :

Նրա աչքը ընկաւ իրեղէնների վրայ, որ գնել էր վաճառականներից, վեր առեց մի կողմը նետեց, ասելով.

— Տարէք այդ զրամները մի տեղում կորցրէք :

— Ինչո՞ւ:

— Բոլորը կեղծ է:

— Եւ դու չճանաչեցի՞ր սկզբում :

— Ճանաչեցի, բայց դարձեալ գնեցի: Ես դիտմամբ ընտրեցի կեղծերը :

— Դու թո՞յլ տուեցիր, որ խաբեն քեզ:

—Այո ես թոյլ տուեցի, որ խաբեն ինձ:

— Ինչո՞ւ, այդ ինչ խելք է:

— Որ նրանք կարծեն, թէ ես հետաքրքրւում եմ միայն հնութիւններով, որ նրանք կարծեն, թէ ես միմիտ եւրոպացի եմ, թէեւ վատ հնագէտ եմ :

— Ի՞նչ երկիւղ ունէիր նրանցից :

— Եթէ հասկանային, որ ես Հայ եմ, իսկոյն կը գնային, եւ որտեղ հարկն է, կը մատնէին ինձ :

— Նրանք խոստացան նոր իրեղէններ եւս բերել, եւ դու կրկին պիտի ընդունե՞ս նրանց :

— Կ'ընդունեմ եւ դարձեալ կը գնեմ ...

Ես զարմանում էի, նա ո՞րտեղից այդքան փող ունէր:

Նա իր ոսկիները այնպիսի առատաձեռնութեամբ էր շռայլում, որպէս սոխի կեղեւներ :

Է.

ՀՈԳԵՒՈՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Մենք պատրաստուեցանք գնալ Հայոց առաջնորդի մօտ:

— Սրբազանի մօտ դատարկաձեռն չէ կարելի գնալ, — ասաց Ասլանը իր արկղներից մէկը բաց անելով,— նրան պէտք է մի որ եւ իցէ ընծայ տանել :

Նա դուրս բերեց քթախոտի մի գեղեցիկ տուփ, ասելով.

— Արեւելքում պաշտօնական անձինք ընծաներ շատ են սիրում ...

— Բայց դու փաշային առանց ընծայի ներկայացար :

— Դրա փոխարէն ես բժշկում եմ նրա որդուն :

Մենք նստեցինք վարպետ Փանոսի ձիերի վրայ եւ սկսեցինք դիմել դէպի քաղաքը: Այսօր մեզ հետ զաւազներ չկային, ես եւ Ասլանը միայնակ էինք: Ճանապարհին նա կրկին զգուշացրեց ինձ, որ չմոռանամ իմ դերը ...

Հայոց առաջնորդարանը կից էր Սուրբ Նշան եկեղեցուն :

Հոգեւոր առաջնորդի բնակարանը, թէեւ փաշայի ապարանքի շքեղութիւնը չունէր, բայց իր բնաւորութեան կողմից՝ շատ նման էր նրան: Զանազանութիւնը նրանումն էր միայն, որ այստեղ չկային ներքինիներ, սեւամորթ ստրուկներ, չկար եւ հարէմ: Բայց այստեղ եւս կար բանտ, այստեղ եւս մարդիկ տուգանքի էին ենթարկւում, այստեղ եւս կաշառակերութիւնը խեղդում էր, սպանում էր ամէն արդարութիւն :

Երեւում էր, որ Նորին սրբազնութիւնը գիտէր պահպանել իր դիրքի բարձրութիւնը : Մի խումբ ծառաներ դուրս թափուեցան, մեր ձիանները բռնեցին, մեզ տարան առանձին ընդունարանում, բայց տասն րոպէից աւել սպասել տուեցին, մինչեւ պատիւ ունեցանք ներկայանալու :

Ասլանը մօտեցաւ համբուրելու սրբազանի աջը, բայց նա թոյլ չտուեց, միայն սիրալի կերպով սեղմեց իր այցելուի ձեռքը, յետոյ շատ քաղցրութեամբ տեղ ցոյց տուեց իր աջ կողմում, բոլորովին իր մօտ:

Ասլանը նստեց, իսկ ես նրա աջը համբուրելուց եւ օրհնութիւնը առնելուց յետոյ, կանգնած մնացի ոտքի վրայ :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Երբեք աւելի քան այսօր եւ աւելի քան այս գիշեր, չեմ զգացած որքան արդար է, որքան մեծ է, որքան ազնիւ է Ֆրանսան։ Կեցցէ՛ Հանրապետութիւնը, կեցցէ Ֆրանսան»։

Քանի մը հարիւր հազար հոգի ապա կ'երգեն «Մարսէյեզ»ը եւ կը պոռան՝ «Կեցցէ Տը Կօլ, կեցցէ Սուսթէլ»։

Տը Կօլի ճառը մեծ տպաւորութիւն գործեց ամէն կողմ։ Ֆրանսական մամուլը բացի Իւմանիթէէն եւ Լիպերասիոնէն խանդավառ տողերով կ'արտայայտուի։

Կը սպասուէր նաեւ որ Սուսթէլ նշանակուի Ալժերիոյ նախարար, բայց զօր. Տը Կօլ յայտնած է առանձին խօսակցութիւններու ընթացքին թէ ինք է Ալժերիոյ նախարարը եւ թէ Սուսթէլլի պիտի տրուի բարձր պաշտօն մը։ Տը Կօլ հինգշաբթի մեկնեցաւ Կոնստանդին, ուրբաթ պիտի երթայ Օրան եւ շաբաթ վերադառնայ Փարիզ։ Իր բացակայութեան շրջանին զօր. Տը Կօլ փոխանորդ չէ նշանակած, բայց վարչապետութեան վերաբերեալ գործերը յանձնուած են Անտրէ Մալրոյի որ պաշտօնական բանբերն է։

× Տը Կօլի ճառը յուսախաբութիւն պատճառած է Րապաթ եւ Թունուզ։

Իսկ Ազատագրական ճակատը վաղը ժողով պիտի գումարէ հարկ եղած որոշումները տալու համար։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունիս 4).— Ձոյլ ոսկի 514.000, նափոլէոն 3570, զուից. 3420, անգլ. 4200, քսան տոլարնոց 17.440, թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1245, տոլար 442, զուիցերիական 106.75, պելժ. 9.15, լիր 0.73։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Համազգայինը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, փոխան ծաղկեպսակի.— Պ. Յովհ. Հայգազործեանէ երեք հազար Ֆր. Տօքթ. Յ. Սիվրիհիսարլեանի մահուան առթիւ, ինչպէս նաեւ Վասպուրականի Հայր. Միութենէն երկու հազար, Պ. Վարդան Պանտիկեանէ երկու հազար, Պ. Միհրան Հրաչեանէ երկու հազար, Պ. Յովհ. Հայգազործեանէ երկու հազար Օննիկ Միսքինեանի մահուան առթիւ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հարաւային Ֆրանսայի Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը պարտք կը զգայ ծանուցանել Մարսէյլի եւ շրջակայից Թաղականութեանց եւ հայ հասարակութեան թէ սիրելի ողբացեալ բժիշկ Յակոբ Սիվրիհիսարլեանի մահուան քառասունքի առթիւ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ։ Կը խնդրուի հայ հասարակութենէն ներկայ ըլլալ սոյն յարգանքի արարողութեան։

×

Այրի Տիկին Ազնուի Խաչերեան, Տէր եւ Տիկին Շասթէլ եւ բոլոր ազգականները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ զաւկին եւ քրոջ

ՄԵԼԻՆԷ ԽԱՉԵՐԵԱՆԻ

յիշատակին անոր մահուան առաջին տարեդարձին առթիւ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող բարեկամները։

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

Հանրածանօթ նկարիչ Սարգիս Խաչատուրեանի մահուան տասնամեակին առթիւ, Սանասարեանի իր ընկերները կազմակերպած են երեկոյթ-թէյասեղան մը, որ տեղի պիտի ունենայ 13 Յունիս, Ուրբաթ, ժամը 21ին, Օթէլ Լիւթէսիայի մէջ, 43, Պուլվ. Ռասփայ, մէթրօ Սէվր-Պապիլոն։

Հովանաւորութեամբ Կաթ. պատուիրակ Ս. ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Կը նախագահէ Պ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ

Արուեստագէտին կեանքը եւ արուեստը պիտի ներկայացնեն՝ Պ. Պ. Մկրտիչ Պարսամեան, Ֆր. Ֆէյտի, Բիւզանդ Թօփալեան եւ Շարլ Ջահար։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն Օր. Լիտիա Կարին, Ա. Գմբէթեան եւ Պ. Սերժ Քաջեան։

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 300 Ֆր.։

ՆՈՒԷՐ

Ռոմանէն Զիլեցի Այրի Տիկին Մարիամ Աստուրեան, իր ամուսնոյն Գրիգոր Աստուրեանի մահուան Գ. տարելիցին առթիւ կը նուիրէ հինգ հարիւր Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման, 500 Ֆր. Մշակոյթի Տան, հազար Ֆր. Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Կարապետ Յակոբեան, իրենց մօր Հեղինէ Յակոբեանի մահուան տարելիցին առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄԻ ԳԻՐՔ ՄԸ

Հաճելի եւ օգտակար

ՀՐ. Ն. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ԵՐԿԸ

Պատկերազարդ եւ քարտէսաւոր

HISTOIRE DE L'ARMÉNIE
ET DU PEUPLE ARMÉNIEN

Լոյս Մաղէնի յառաջաբանով։

Դիմել հեղինակին՝

5, Rue François-Pinton, Paris-19. Tél. BOT. 57-44

Գին՝ 1000 Ֆր., Թղթատարի ծախքով՝ 1070 ֆրանք։ Քօնթր-ռամպուրսման՝ 1170 ֆրանք։

ՔԱՆԻ ՄԸ ԳՆԱՀԱՏԱՆՔՆԵՐ

«... Շնորհաւորութիւններս ձեր այս փայլուն երկին հրապարակման համար.. ձեր Հայ Գրականութեան Պատմութիւնը եւ ներկայ գիրքը ամենամեծ ծառայութիւնները պիտի մատուցանեն իմ ուսանողներուս, եւ դուք անգամ մը եւս արժանացած պիտի ըլլաք հայագէտներու երախտագիտութեան»։

ՄՈՐԻՍ ԼԸՌՈՒԱ

Բրոֆ. Պրիւսէլի Ազատ Համալսարանին։

«Կարդացի Պ. Թորոսեանի ուսումնասիրութիւնը, վառ հետաքրքրութեամբ։ Մասնաւորաբար մեծ տպաւորութիւն գործեց վրաս այն նմանութիւնը՝ զոր տեսայ Հայ եւ Հրեայ պատմութիւններուն միջեւ։ Այս գիրքը գիտական հմտութեամբ պատրաստուած երկ մըն է»։

ՏՕՔԹ. ԺԱԳՈՊ ԼԱՆՏԱՈՒ

Բրոֆ. Երուսաղէմի Եբրայական Համալսարանին

«... Սքանչելի առաջնորդ մըն է Հայաստանը ճանչնալու եւ զայն սիրելու համար։ Հաճելի է եւ ճշգրիտ. երկու յատկութիւններ՝ որոնք հազուադէպօրէն իրարու միացած կը գտնուին ...»։

ԱԲԲԱՅ ԺԱՆ ՊԱՅԶՕ

Բրոֆ. Սթանիսլաս Քոլէժի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբերին, կիրակի Լիւթեսիայի մեծ սրահին մէջ, սրահին նուագախումբով։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին վիճակահանութեան շահող թիւերը ստանալու համար դիմել Տիկին Ա. Գազազեանի, առաւօտները, 6 Րիւ Սէն Սիւլփիս, Փարիզ (6), մէթրօ Օտէօն։

Եւ կամ հեռախօսել՝ ՏԱՆ. 67-36։ Կը խնդրուի մինչեւ Յունիսի 15 թիւերը վերցնել։

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէյսան-վիլէյի օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 7ին, եւ ոչ թէ չորսին, ինչպէս նախապէս յայտարարուած էր։

Արձանագրուողներէն անոնք որոնք տակաւին չեն ստացած առողջապահական թերթերը կը խնդրուի ներկայանալ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15 րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10-12։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս Ուրբաթ իրիկուն եկեղեցւոյ սրահը, Պ. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ, պիտի կրկնէ իր դասախօսութիւնը։ Նախաձեռնութեամբ Հայ Երիտ. Միութեան։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձը, Շավիլի մէջ Յուլիս 27ին։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆ

Արձանագրութիւնները արդէն լրացած են։

Արձանագրուողներէն կը խնդրուի պօֆասիոնի թերթերը շուտով յանձնել դիւանին եւ ամբողջացնել իրենց տեղեկութիւնները։

Դիմել, Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 1.30էն 3 եւ երեկոյեան ժամը վեցէն 7.30, հեռախօս Թրիւտէն 27.35։

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը բացուին ապրիլ 15ին եւ կը փակուին Յուն. 15ին։ Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ։

COLLÈGE S. MOORAT

26, Rue Troyon, Sèvres — Tel. OBS. 18-28

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ներկայացուցիչները Շաբաթ (Յունիս 7) ժամը 20.30-ին Սոսիէթէ Սավանթի Սէ սրահը։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, Յոյներու սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. ԿԱՊ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը (8 Յունիս) կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկը։ Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի.

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. ժողովը այս Երկուշաբթի, ժամը 20.30ին, Համօ Օհանջանեան ակումբը։ Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ, ինչպէս նաեւ մարզիկ եղբայրներէն։

ՇԱՒԻԼԻ Կրօն. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին։ Օրակարգ.— Հրաժարում վարչութեան, հրաժարում երիտ. յանձնախումբին։ Ընտրութիւն նոր վարչութեան։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 16էն 23 — 26, RUE TROYON - PONT DE SEVRES

Կը մասնակցին՝ ԱՅՏԱ ԱԶՆԱՒՈՒՐ, ՆԻՆՕ ՏԸ ՄԻՒՐՍԻԱ, ժողովրդական պարեր եւ երգեր, պալէ, Լէ Սօֆէն տը լ'արմոնիքա, Պեռնար Տէտէճեան եւ իր Ֆոլքլորիք խումբը։

ATTRACTIONS

Ներկայացնողներ.— ԱԼԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ եւ ՍԵՐԺ ՔԻՁԻՐԵԱՆ

Feu d'artifice — Անակնկալներ

Պիւֆէ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Այն ծնողքները որ կը փափաքին իրենց զաւակները օդափոխութեան կայան ղրկել, կրնան դիմել.— Եկեղեցւոյ դիւանատունը ամէն երեքշաբթի ժամը 15էն17։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ-Պուա Քոլոմպի շրջանի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած դպրոցին ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Պուա-Քոլոմպի եկեղեցիին ետեւը, 32 րիւ Փօլ-Տէրուլէտ, Միւնիսիփալի Թէաթրը սրահին մէջ։

Նախագահութեամբ՝ Գերշ. Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։

(Հայր. պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)։

Բոլոր ծնողքները եւ հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ այս հանդէսին եւ քաջալերել աշակերտութիւնը եւ կրթական մարմինը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

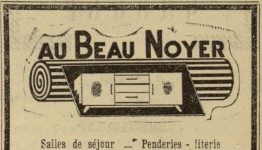
× Թիֆլիսէն Վարսենիկ Յակոբի Մարգարեան կը փնտռէ իր ազգականները, Նորայր Սեդրակի Մարգարեան կը գտնուէր Լիոն, իսկ քոյրերը Իսկուհի, Գայեանէ, Մարիցա որոնք ամուսնացած են Մարսէյլ եւ 1933էն ի վեր ոչ մէկ լուր ունի։

× Կիրովականէն Մատթէոս եւ Հայկանոյշ Գէորգեան կը փնտռեն իրենց զաւակը Գուրգէն-Սուրիկ Մատթէոսի Գէորգեանը, ծնած 1923ին, 16 տարիէ ի վեր լուր չունին։

× Կիրովականէն Ալեքսի Կարապետի եւ Հռիփսիմէի Ծատուրեան կը փնտռեն իրենց զաւակը ՋաւէնԱլեքսիԾատուրեանը, ծնած 1918ին, 19 երկար տարիներէ ի վեր ոչ մէկ լուր ունին։

Կը խնդրուի արտասահմանի բոլոր հայ թերթերէն որ արտատպեն այս փնտռտուքներու ցանկերը, որոնք հետզհետէ պիտի հրապարակուին։

Տեղեկացնել 15 Րիւ Ժան Կուժօն։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 7 ՅՈՒՆԻՍ — SAMEDI 7 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8211 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4012

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ՊԱՅԾԱՌԱՑԱԾ

Զօրավար Տը Կոլի ճամբորդութիւնը դէպի Ալժերիա եւ այդ առթիւ խօսած հրապարակային ճառերը վերջ տուին երկար ատենէ ի վեր տիրող անստոյգ կացութեան եւ պայծառացուցին քաղաքական մթնոլորտը :

Արգասաւորել աննախընթաց ընդունելութիւնը, որուն արժանացաւ Ֆրանսայի պատասխանատու առաջնորդը Ալժերիոյ բնակչութեան բոլոր դասակարգերուն կողմէ՝ աներկբայ ապացոյց մըն է թէ որքան մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ հիւսիսային Ափրիկէի մէջ:

Առանց բառերը ծամծմելու, զօրավարը յստակ կերպով, ամենայն անկեղծութեամբ եւ հանդիսաւորապէս, յայտարարեց թէ ի՛նչպէս կ'ուզէ լուծել Ալժերիոյ ցաւոտ հարցը :

Չորս տարիէ ի վեր եկող ու գացող դահլիճներն ու խորհրդարանը զանազան ծրագիրներ էին մշակած՝ դժուարին պայմաններու մէջ :

Եւ սակայն չէին կրցած դարման տանիլ հիւանդութեան, որ քրոնիկ դարձած էր:

Ազգային ժողովի աջակողմեան, ձախակողմեան, անկախ կամ թունդ պահպանողական խմբակցութիւնները հնարաւորութիւն չէին գտած համաձայնելու ծրագրի մը շուրջ, որ դոհացնէր տար կողմերուն:

Հիմնական Օրէնքը, որուն վրայ մեծ յոյսեր դրուած էին, կարելի չեղաւ գործադրութեան դնել :

Ալժերիոյ Ազգային Ազատագրական Ճակատը՝ կռթնած արաբական երկիրներու բարոյական — երբեմն ալ նիւթական ու ռազմական աջակցութեան վրայ — օրէ օր աւելի անհաշտ դիրք բռնեց :

Արդիւնքն եղաւ այն, որ կռիւները շարունակուեցան անընդհատ՝ առանց վճռական արդիւնքի մը յանգելու :

Մայիս 13ի դէպքերը Ալժէի մէջ՝ հետեւանքն էին այն անստոյգ վիճակին, որ կը տեւէր տարիներէ ի վեր եւ որուն համար կարելի չէր որեւէ դրական ելք նախատեսել :

Անհրաժեշտ էր վճռական քայլ մը առնել՝ միանգամ ընդ միշտ ապահովելու համար Ալժերիոյ պահպանումը, իբրեւ անբաժան մասնիկը Ֆրանսայի :

Ալժերիոյ պատասխանատու զինուորականները սկսած էին անհամբերութեան նշաններ ցոյց տալ, տեսնելով մանաւանդ որ նախարարական տագնապը կ'երկարէր՝ առանց արդիւնքի մը հասնելու :

Խորհրդարանական դրութիւնը կը կաշկանդէր կառավարութեան գործելու ազատութիւնը :

« Հանրային ապահովութեան» կամ « փրկութեան կոմիտէ » մը կազմելով զինուորականները կ'ուզէին արագացնել ալժերիական հարցին լուծումը :

Զօրավարը իշխանութեան գլուխ գալով, մէկ կողմէ յաջողեցաւ բանակին վստահութիւնը շահիլ: Միւս կողմէ նաեւ յարգելով Հանրապետութեան ժողովրդավարական սկզբունքները, ձախակողմեան հոսանքներու մտքէն մէջէն փարատեց զինուորական «պետական հարուած»ի մը եւ « ֆաշական » կամ « բռնատիրական » վարչաձեւ մը հաստատելու զուր վախերը :

Այժմ իր հետ ունենալով մայր — հայրենիքի եւ Ալժերիոյ ժողովուրդին անսահման վստահութիւնը, զօր. Տը Կոլ իր լիազօրական իրաւասութեանց շնորհիւ ամէն հնարաւորութիւն ունի դէպի խաղաղութեան նաւահանգիստը առաջնորդելու Ֆրանսայի նաւը :

Խորհրդարանը արձակուրդի մէջ ըլլալով, կառավարութիւնը անվարան գործադրութեան պիտի դնէ իր ծրագիրները:

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՏԸ ԿՈԼ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

ՋԵՐՄ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԿՈՆՍՏԱՆՏԻՆԻ ԵՒ ՊՈՆԻ ՄԷՋ

Ալժէէն յետոյ՝ Կոնստանդին խանդավառ ընդունելութիւն մը վերապահած էր վարչապետ Տը Կոլի: Հինգշաբթի կէսօրուան մօտ Պրէշի մեծ հրապարակին վրայ զօրավարը ղիմաւորուեցաւ 150.000 հոգիի կողմէ. անհամար մահմետականներ, իրենց կիներուն եւ զաւակներուն հետ խառնուած էին ամբոխին : Դրօշակներ, զօրավար Տը Կոլի մեծադիր նկարը եւ պաստառներ կը ծփային մարդկային ծովուն վրայ :

Թաչան մը (էլիքոփթէր) թռուցիկներ ցրուեց, անհամբեր ժողովուրդը շարունակ կը պոռար. «Տը՜ Կոլ, Տը Կոլ »:

Կարգ մը ձայներ պոռացին Սուսթէլի անունը, բայց այս վերջին կանչերը չուտով մարեցան :

Կոնստանդինի Քաղաքապետականթատրոնին պատշգամը զարդարուած էր ծաղիկներով. մեծ դրօշակ մը, որուն վրայ կը կարդացուէր՝ «Կոստանդինի փրկութեան կոմիտէ». դրօշակներուն մէջ մեծ թիւ մը կը ներկայացնէին մահմետականները : Զօրավար Ժիլ այս պատշգամէն ժողովուրդին ներկայացուց վարչապետը, մինչ «Մարսէյէզ»ը, կը հնչէր:

Տը Կոլ այստեղ ալ արտասանեց իր ճառը, միշտ չեշտելով ժողովուրդին միասնականութիւնը . — « Կարելի չէ մեծ գործ մը տեսնել՝ առանց հոգիի եւ մտքի մեծ շարժումի. այդ շարժումին յարութիւն տուաւ Ալժերիա »:

Ազատութիւն, Եղբայրութիւն, Հաւասարութիւն նշանաբանով ճառը վերջացնելէ առաջ, Վարչապետը կրկնեց.— Ալժերիոյ մէջ ապրող 10 միլիոն Ֆրանսացիներու ձայնը պէտք կշռէ նոյնքան որքան միւս Ֆրանսացիներու քուէն:

Կոստանդինի զինեալ ուժերու հրամանատար զօր. Ժիլի հետ ճաշելէ ետք, Վարչապետը կէսօրէ վերջ հասաւ Պոն, ուր նոյնպէս խուռն բազմութիւն մը կը սպասէր իր ժամանման : Ամբոխը կ'աղաղակէր շարունակ. «Կեցցէ Տը Կոլ », «Ֆրանսական Ալժերիա», «Կեցցէ Մասիւ», « Կեցցէ Սուսթէլ » : Ժողովուրդին յիսուն առ հարիւրը բաղկացած էր իսլամներէ :

Ծափերու տարափին մէջ, զօրավար Տը Կոլ, յուզուած, հեռուէն կը տեսնուի պողոտային վրայ... քաղաքապետարանին սանդուխները զարդարուած են, որոնց երկու կողմերը տղաք ու աղջիկներ, Ֆրանսայի զաւառական հագուստներով, պատիւներ կ'ընեն. Տը Կոլ կը համբուրէ փոքրիկ Մարիան մը, որ իրեն ծաղկեփունջ մը կը նուիրէ: Երբ պատշգամ կը բարձրանայ՝ խանդավառ աղաղակներու մէջ հազիւ կը կարողանայ լսելի դարձնել իր խօսքը.— Ահա՛, ահա՛ այն՝ ինչ որ չէ տեսնուած երբեք, ահա անհուն բոց մը՝ որ կ'ելլէ բոլոր հոգիներէն. վերանորոգում, եղբայրութիւն... ահա՛ թէ ինչ կը պոռայ այսօր Պոնը՝ Ֆրանսայի: Ես եկած եմ լսելու այս ձայնը ...:

Ընդհանուր յուզումի եւ խանդավառութեան մէջ վարչապետը շարունակեց իր ճառը, միասնականութեան, եղբայրութեան կոչ ընելով Ալժերիոյ ժողովուրդին եւ միաժամանակ յայտարարելով՝ թէ երեք ամիսէն Ալժերիոյ մէջ բոլոր Ֆրանսացիները հաւասարապէս պիտի քուէարկեն՝ որոշելու համար իրենց ներկայացուցիչները, իշխանութեանց մէջ.— Այդ ներկայացուցիչներուն հետ պիտի ուսումնասիրուին այն բոլորը՝ որ պիտի կատարուին :

Երկու անգամ, զօրավար Տը Կոլ ճեղքելով պահակներու շղթան խառնուած է ամբոխին եւ սեղմած բազմաթիւ մահմետականներու ձեռքերը : Իրիկուան ժամը 7ին վերադարձած էր Ալժէ:

Ուրբաթ առաւօտ ժամը 9.30ին Վարչապետը հասաւ Օրան: Կէսօրէ ետք պիտի երթայ Մոսթականէմ, որ ունի վաթսուն հազար բնակիչ՝ միայն մէկ երրորդը եւրոպացի:

Հակառակ անոր՝ որ կը սպասուէր թէ Տը Կոլ Քօրսիքա հանդիպի, այսօր պաշտօնապէս կը յայտարարուի թէ Մոսթականէմէն յետոյ, Վարչապետը ուղղակի Փարիզ պիտի գայ :

× Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատը Գահիրէի մէջ պաշտօնապէս յայտարարեց . — Կը մերժենք Տը Կոլի առաջարկը. մեր ուզածը ամբողջական ազատութիւն է եւ ոչ ուրիշ բան: Այս ուղղութեամբ հաղորդագրութիւն մըն ալ հրապարակուեցաւ :

Իր կարգին Ֆերհատ Ապաս, ապստամբներու պարագլուխներէն մէկը, Կազէթտը Լօզանի յայտարարած է.— Ալժերիացիները Ֆրանսացի չեն կրնար ըլլալ :

ՓԻՆԷԻ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐԸ

Ելմտական նախարարը կը ծրագրէ փոխառութիւն մը ընել, բայց ոչ նախորդին նման՝ այսինքն Ֆրանքով փոխառութիւն մը որ օգուտ մը չի կրնար բերել Ֆրանսայի որովհետեւ դրամական ներքին կացութիւնը լաւ է, միակ օգտակարութիւնը կրնայ ըլլալ դրամին արժեզրկման առաջքն առնել, այս պատճառներով Լուարի երեսփոխանը կը մտածէ տըվիզի կամ ոսկիի փոխառութեան մը մասին :

Անկէ զատ Ֆրանսա պիտի յետաձգէ Ամերիկայի ունեցած իր պարտքը, մօտաւորապէս 78 միլիոն տոլար, ինչ որ կը թեթեւցնէ Ֆրանսայի արդէն դժուար վիճակը տըվիզի տեսակէտէն:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ ԿՐՆԱՅ ՔԱՅՔԱՅԵԼ ԱՐԱԲ. ԼԻԿԱՆ

ԽՌՈՎԱՐԱՐՆԵՐԸ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ՝ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՄԱՒՈՐ Կ'ՈՒԶԷ

Արաբական Լիկային մէջ, որուն մաս կը կազմեն Լիպիա, Լիբանան, Եգիպտոս, Սուրիա, Եմէն, Արաբիա, Իրաք, Յորդանան եւ Սուտան, լիբանանեան տագնապը լուրջ մտահոգութիւններ ստեղծած է . Լիկան միաձայնութեամբ կը դատապարտէր Արաբական Հանրապետութեան (Եգիպտոս, Սուրիա, Եմէն) միջամտութիւնը՝ Լիբանանի ներքին հարցերուն եւ օժանդակութիւնը՝ խռովարարներուն :

Միացեալ Հանրապետութիւնը վճռապէս կը մերժէ ընդունիլ իրեն հանդէպ եղած ամբաստանութիւնները, այս պատճառով, հաւանական է որ Լիկան քայքայուի, երկուքի բաժնուելով: Լիբանանի Վարչապետ Սամի Սոլհի յայտարարութիւնն ալ նոյն եզրակացութեան կը հասնի .— Եթէ Արաբական Լիկան Միացեալ Հանրապետութիւնը չդատապարտէ՝ Լիկան վերջնապէս պիտի քայքայուի :

Միւս կողմէ, Պէյրութի կառավարութիւնը բանակին հրահանգեց՝ որ այլեւս միջոցներուն մէջ խտրութիւն չդնելով մաքրագործէ բոլոր խռովարարները : Դիւրացնելու համար այս գործը՝ կառավարութիւնը կոչ մը ըրաւ 18–25 տարեկան բոլոր լիբանանցի երիտասարդներուն՝ որ կամաւոր արձանագրուին բանակին մէջ: Ծանօթ է, որ Լիբանանի մէջ պարտադիր զինուորութիւն չկայ:

Միւս կողմէ, մինչ քաղաքական բանակցութիւնները կը շարունակուին , կռիւները չեն դադրած: Կատաղի բախում մը եղաւ Թրիփոլիի մէջ. Ըմբոստները զինուորական օգնութիւն ստացած են Սուրիայէն :

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Խորհրդարանի նախագահ Օսէյրան երեսփոխանները բացառիկ ժողովի հրաւիրած է՝ Յուլիս 24ին կատարելու համար Հանրապետութեան Նախագահի ընտրութիւնը :

Նախագահ Շամուն ընտրուած էր 1952 Սեպտեմբեր 23ին. իր պաշտօնավարութեան շրջանը կը վերջանայ վեց տարիէն եւ համաձայն լիբանանեան Սահմանադրութեան՝ նոր ընտրութիւնը կը կատարուի երկու ամիս ետք կամ մէկ ամիս առաջ :

Այդ ընտրութեան համար ցարդ ոեւէ թեկնածու չկայ: Ինչպէս ծանօթ է Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահը պէտք է ըլլայ Մարոնի քրիստոնեայ մը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան համագումարը յետաձգուած է ցնոր տնօրինութիւն: Այս համագումարը տեղի պիտի ունենար Յունիս 19էն 22, աւոր տեղ «տեղեկատուութեան ժողով » մը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 29ին: Վերջին քուէարկութեան առթիւ կուսակցութեան մէջ տեղի ունեցած տարակարծութիւնները եւ բաժանումը պատճառներ են այս յետաձգման :

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՅՈՒԼԻՍ 2ԻՆ իրենց զինուորական ծառայութիւնը կատարելու պիտի կանչուին այն երիտասարդները որ ծնած են 1938 Մայիս12էն Յուլիս 10ը: Եթէ ասոնց մէջ կան տղաք որ եղբայր մը ունին արդէն զինուոր, կրնան իրենց համար պայմանաժամ ստանալ մինչեւ իրենց եղբօր արձակումը: Այս պայմաններու տակ գտնուողները պէտք է արդէն իսկ դիմում ընեն :

ՅԱՄԱՔԱՀԱՆՈՒՄԻ 14րդ տարեդարձը տօնուեցաւ նորմանտական հողին վրայ : Կառավարութիւնը կը ներկայացնէր մառեշալ Ժիւէն, իսկ մառեշալ Լըքլէրի այրին կը նախագահէր արարողութեանց :

ԻՏԱԼԱՑԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐ Ֆրանսա կը ղրկուին խռովութիւններ պատրաստելու համար , համաձայն իտալական մամուլին: Իլ Փօփօլօ (Տէմօ – Քրիսթիանի) եւ Սէքօլօ տ'Իթալիա (Նոր – Ֆաշական) կը գրեն թէ կանոնաւոր ձեւով Ֆրանսա կ'անցնին, Թորինոյէն գալով, համայնավար կուսակցութեան գործակալներ :

Ասոնց գործն է չփման մէջ մտնել Ֆրանսա աշխատող իտալացի բանուորներուն հետ որպէսզի այս վերջինները միանան Ֆրանսացիներուն «ֆրանսական բանուոր դասակարգին հակա – ֆաշական պայքարին » համար :

ՖՈՐՈՄԻ (Ալժէ) հրապարակին վրայ ցոյց մը եղաւ առջի օր բողոքելու համար Տը Կոլի կառավարութեան մէջ «սիսթէմի ներկայացուցիչներուն» դէմ: Ծանօթ է որ կացութիւնը այնքան յստակ չէ: Ծանր տարակարծութիւններ կան փրկութեան կոմիտէին եւ Տը Կոլի միջեւ, ինչպէս նաեւ Մասիւի եւ Տը Կոլի:Ծանր բնոյթ կրող խօսակցութիւն մը տեղի ունեցած է ասոնց միջեւ, ինչպէս կը գրէ Փարի – Փրէսի թղթակիցը: Լէոն Տէլպէք ձայնասփիւռ ճառ մը խօսած է ճշդելով որ ամէն ինչ վերջացած չէ եւ Մայիս 13ի մարդիկը որոշած են շարունակել մինչեւ որ իրենց ուզածը ըլլայ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունիս 6).— Զոյլ ոսկի՝ 521.000, Նափոլէոն 3610, զուից. 3490, անգլ. 4270, քսան տոլարնոց 17.720 , Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1255, տոլար 448, զուից. 106.75, պելժ. 9.20, լիր 0.73, փեսեթա 8.40 :

ՏԻՊԱՐ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Եւրոպայի խռովայոյզ երկիրներու կողքին, Զուիցերիա խաղաղութեան ովասիս մըն է, ուր տարբեր դաւանանքներու պատկանող, տարբեր լեզուներ խօսող, բայց քաղաքացիական յստակ գիտակցութեամբ ժողովուրդ մը կ'ապրի, Ռընանի բառով՝ «Բանականութեան ազգ մը»:

Ժողովուրդն է իրական վեհապետը, որովհետեւ օրէնքներ կան, որոնք կը քուէարկուին ժողովուրդէն, միակ երկիրն է, որ ունի հանրաքուէ, երբ երեսուն հազար քաղաքացիներ պահանջեն հանրաքուէն օրէնքի մը հրատարակութեան համար, կառավարութիւնը ստիպուած է ժողովուրդի քուէարկութեան դիմել:

Ամերիկայի մէջ թրըսթներ կան, հսկայական ընկերութիւններ, որոնք կը հսկեն արտադրութեան գիներու վրայ, երբեմն կը բարձրացնեն, երբեմն կը նուազեցնեն, կ'արգիլեն տնտեսական մրցակցութիւնը, կ'ապահովեն հսկայական շահեր: Գերմանիան ունէր քարթելներ: Զուիցերիան ալ ունի միեւնոյն արտադրութիւնը ունեցող ճարտարարուեստական ընկերութիւններ կամ տարբեր արտադրութիւններ ունեցող, բայց նոյն շրջանին մէջ գործող, որոնք գիները վեր պահելով, երբեմն վար իջեցնելով միօրինակ գիներ կը պահեն եւ կ'ապահովեն հաստատուն եկամուտ մը: Զուիցերիոյ մէջ արձանագրուած տնտեսական ընկերակցութեանց թիւը կը հասնի հազար տասներեքի, որոնց 658ը, այսինքն երկու երրորդը, քարթել են:

Ընկերվարականներ եւ ազատականներ տարիներ պայքարած են այս ընկերակցութիւններու դէմ: Անցեալ ամիսներուն հրապարակ եկաւ եօթանասնամեայ հանրածանօթ քաղաքացի մը, հաւաքեց երեսուն հազար քուէ եւ կեդրոնի կառավարութենէն պահանջեց հանրաքուէի դնել քարթելներու ջնջումը: Նախաձեռնող քաղաքացին անջատ գործակցութեան, տնտեսական ազատութեան եւ մրցակցութեան կողմնակից էր: Կառավարութիւնը ստիպուեցաւ հանրաքուէի դնել: Կուսակցութիւններ, մամուլ, նոյնիսկ ընկերվարականներ պնդեցին, որ առաջարկը մերժուի, քարթելները մնան, որովհետեւ երկրին տնտեսութեան օգտակար են: Տարիներէ ի վեր կը քարոզէին, թէ փոքրամասնութիւն մը կը շահագործէ ժողովուրդը, մէկ քանի մեծ դրամատէրեր երկրին տնտեսութիւնը կեդրոնացուցած իրենց ձեռքը, կը ծծեն ժողովուրդին արիւնը: Առիթը կը ներկայանար օրէնքի մը քուէարկութեամբ վերջ տալու քարթելներու գործունէութեան:

Եւ ժողովուրդը, յիսուն առ հարիւր համեմատութեամբ, քուէարկեց առաջարկին դէմ, պահանջեց որ մնան քարթելները: «Թրիպիւն տը Ժընեւ» օրաթերթը գրեց. «Ազատութեան ոգին տեղի տուաւ խաղաղասիրութեան»: Ժողովուրդը նախընտրեց հանրային անդորրութիւնը եւ զոհեց տնտեսական ազատութիւնը, ազատ մրցակցութիւնը: Յառաջդիմական այս ժողովուրդը դարձաւ պահպանողական, ընկերվարականները մոռցան իրենց երբեմնի պայքարները, խաղաղութեան, ընկերային համագործակցութեան քարոզիչներ դարձան եւ երբեք այնքան պերճախօս ճառեր արտասանած չէին: Բանուորներ, պաշտօնեաներ, վարիչներ առաջարկին դէմ քուէարկեցին: Անգլիական թերթ մըն ալ կը գրէր. «Զուիցերիոյ մէջ տնտեսական ազատութիւնը դիցաբանական է, ինչպէս Կիյոմ Թելի պատմութիւնը»:

Օրէնքը առաջարկող քաղաքացին, Տիւթուայլըր, քառորդ դար առաջ պզտիկ եւ կանաչեղէնի շրջուն առեւտրական մըն էր: Մրցելով խանութպաններուն հետ, կարեւոր գումար մը ապահովեց, համագործակցական տուներ հաստատեց, միշտ մրցելով նմաններուն հետ: Սուէզի միջադէպին ատեն նուազեցուց պենզինին գինը, այնպէս որ քարիւղի մեծ ընկերութիւնները ստիպուեցան լիտրին գինը 60 սանթիմէն 49 սանթիմի իջեցնել: Հակառակ առաջացած տարիքին, կը ղեկավարէ բազմաթիւ առեւտրական տուներ: Պարտուած մը չէ այս անգամ ալ, պիտի պայքարի անձնապէս հզօր ընկերութեանց դէմ եւ աւելա ժողովուրդին համար, համեստ դասակարգերու համար՝ սկզբունք ունենալով քիչ շահիլ եւ արագօրէն սպառել ապրանքները: Արագ սպառումը կը բազմապատկէ դրամագլուխը: Բնագիտութեան օրէնքը հոս ալ կը պահէ իր արժէքը՝ ուժը հաւասար է զանգուածին բազմապատկուած արագութեան քառակուսիին: Փոքր զանգուած մը աւելի ուժ կ'արտադրէ արագութիւնը աւելցնելով՝ քան մեծ, բայց դանդաղաշարժ զանգուած մը: Ժամանակը ցոյց պիտի տայ, թէ զուիցերիացի այս տարօրինակ քաղաքացին պիտի յաջողի՞ իր միայնակ պայքարին մէջ:

Զուիցերիոյ տնտեսութիւնը բարգաւաճ է, դրամը առողջ: Ուրիշ մեծ երկիրներ միլիառներով կը հաշուեն իրենց պիւտճէները, այս երկիրը միլիոններով: Դրամատուները կը գործեն հետզհետէ կուտակուող խնայողութիւններով: Ապագան սակայն մտահոգիչ է, որովհետեւ եւրոպական հասարակաց շուկայի կազմութիւնը՝ մաքսային դրութեամբ, պիտի արգիլէ մասամբ արտածումները: Այս պատճառով համակիր է ազատ փոխանակութեան անգլիական առաջարկին:

Ճարտարարուեստական առաջդիմութիւնը պէտք ունի աշխատաւորներու: Միջին դարուն Զուիցերիա մարդ կ'արտածէր, որպէս վարձկան զինուոր, այսօր ինք պէտք ունի աշխատաւոր ներածելու: Ժընեւ ընկերվարական գաւառակ մըն է, թէեւ հազուադէպօրէն «պրոլետարներ բոլոր երկիրների միացէք» երգը կ'երգուի: Իրաւաբան Ֆրետերիք տը Բապաթ կը պայքարէր ազատականութեան համար, առաքեալն էր «Ազատական գաղափարին»: Ժընեւի որմնադիրները կ'արգիլեն իտալացի որմնադիրներուն աշխատանքը Նոյեմբերէն անդին: Երբ պէտք ունին, կը հրաւիրեն աշխատաւորները, երբ աշխատանքը կը դադրի եղանակին համաձայն, կը պահանջեն որ հեռանան: Ազատական «Թրիպիւն տը Ժընեւ» կը պաշտպանէ իտալացի աշխատաւորներուն բնակութեան իրաւունքը, որովհետեւ արգելք չեն տեղացի աշխատաւորներու գործին: Ոչ մէկ զուիցերիացի անգործ կը մնայ իտալացիներու ներկայութեամբ, ընդհակառակն տեղացիները անգործ կը մնան, երբ բաւականաչափ թիւով աշխատաւորներ չգտնուելուն հետեւանքով՝ ձեռնարկները կը դադրեցնեն գործերը:

Զուիցերիա, միշտ նախանձախնդիր քաղաքական ազատութիւնը պահպանելու, չէզոք մնալու պայքարողներու միջեւ, մասամբ պիտի կորսնցնէ տնտեսական ազատութիւնը, ընդունելով աշխատաւորներու, ապրանքներու, դրամագլուխներու ազատ շրջաբերութիւնը:

Խ. ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

"ԱՊԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ ՎՏԱՆԳԸ"

«Հայ ապրինք, եղբա՛րք, մարդկութեան մէջը,
Հայ կնիքն է մեզ պատմութեան էջը:

ԽՈՐԷՆ ԵՊ. ՆԱՐԲԷՅ

Գրքոյկին անունը եւ նշանախօսքը կը գուշակեն արդէն թէ ինչ նպատակ ունի այս 64 էջերու վրայ սեղմուած աշխատանքը, զոր Կ. Մեհեան հրապարակած է Ա-Տէր տպարանէն, Փարիզ, գինը՝ 250 ֆրանք, խնկապէս «ժողովրդական» գին:

Յօդուածներու, ճառերու եւ կոչերու շրջանակէն դուրս ելած, ամփոփ եւ առանձնակի կը բացատրուի ապազգայնացման վտանգը, եւ կը փնտռուի դարմանը այդ մեծ վտանգին՝ այս գործին մէջ:

Յատկապէս Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի Հայերուն մէջ, Հայութիւնը պահպանելու մտքով եւ փորձառական վերլուծումներով, Կ. Մեհեան սեղանի վրայ կը դնէ ազգապահպանման հարցը, հաւատալով որ արեւելեան երկիրներու Հայկ. գաղութները դիմանալու երաշխիքներ կ'ընծայեն դեռ: Բայց սարսափազդեցիկ է իր ճշդումը թէ Հայ ժողովուրդի մէկ երրորդը միայն իր սեփական Հայրենիքին մէջ ապրելով, երկու երրորդը վտանգուած է ապազգայնացման տեսակէտէ, նաեւ Խ. Միութեան լայնատարած սահմաններուն մէջ:

Մասնաւորելով իր խորհրդածութիւնները Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի Հայութեան վրայ, հեղինակը կը հնչեցնէ ահազանգը թէ՝ « 20 – 30 տարի վերջ Հայեր կը մնան, բայց Հայութիւն չի մնար այս հողամասերուն վրայ»: Սակայն կ'ընդդիմանայ յուսահատութեան, եւ միջոցներ կը փնտռէ պահպանելու համար ազգութիւնը տարարնակ Հայերուն մէջ:

Քանի տարի բացակայութենէ ետք վերադարձած է Ֆրանսա եւ պտտած է գաւառներն ալ: Յուսալքումի մէջ չիյնար, կը տեսնէ մխիթարական նշոյլներ նոյնիսկ եւ կը դիմէ ինքնաքննադատութեան. այսինքն « Նոր Սերունդ»ին ընդառաջելու պարտաւորութիւն մը «հին» ըստ սերունդին կողմէ: Պէտք է ուրեմն միջին սերունդը շարունակականութեան միջոց մը գտնէ, ստորազգացութեան տրամադրութիւնը փոխէ նորերուն մէջ դէպի ազգային հպարտանք՝ սկսած հայերէնի գործածութենէն տուներէ ներս, մանաւանդ մինչեւ վեց տարեկանները իրենց մայրենի լեզուն պէտք է խօսին: Սխալ է այն վախը թէ տղան օտարի «աքսան» մը կ'ունենայ, որուն համար իսկ օտար լեզուն մանկութենէն խօսելու է ...: Բայց աւելի դժբախտութիւն է հաստատելը թէ՝ — « Մայրիկս չարտօներ որ հայերէն խօսիմ»: Կան ծնողքներ, որոնք կ'առարկեն թէ — «հայերէնը կը վնասէ երեխային դասերուն. գիտէ՞ք որքան ծանրաբեռնուած է»:

Կ. Մեհեան իբր ուսուցիչ եւ դպրոցի տնօրէն ալ իր փորձառութեամբ մանկավարժօրէն սխալ կը գտնէ մայրերու կամ ծնողքներու այդ մտահոգութիւնը ...:

Հարկ է տունէն բան մը տալ հայ մանկտին. « բառ մը, անուն մը, երգի մը տողը կամ տունը, թուական մը կամ փառք մը՝ որ իր ցեղինն է, պիտի դնէ իր զաւկին շրթներուն վրայ, ու զայն հոգեպէս պիտի հաղորդէ անոր հետ»: Կը գրէ հեղինակը:

Այսպէս «հրաւիրուած ենք հոգեկան զօրակոչի մը »: «Անկարելին չէ որ կը պահանջուի » եւ « կը հարցուի.— Հա՞յ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՄԱՏՆԻՉ ՏՂԵԿԸ

(«ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ » ՇԱՐՔԷՆ)

— Մի երթաք հոն ... մենք մատնեցինք ձեզ... Սակայն միւսը, կամացուկ մը ըսաւ.

— Եթէ խօսիս, կը գնդակահարեն մեզ:

Ու վախը, փակեց փոքրիկ Սթենին բերանը ...

Քուրնէօվի մօտերը մտան լքուած տնակէ մը ներս, բաժնելու համար իրենց ստացած դրամը:

Արդար ըլլալու համար պէտք է ըսել, բաժանումը պատուաւոր կերպով կատարուեցաւ, եւ երբ Սթեն լսեց իր գրպանին մէջ հնչող դրամներուն ձայնը եւ երբ աչքին առջեւ պատկերացաւ խեցիներու խաղին մասնակցելու հաւանականութիւնը, այլեւս իր գործած ոճիրը այնքան ալ սահմռկեցուցիչ չթուեցաւ իրեն:

Սակայն, երբ Թշուառ տղեկը բաժնուեցաւ երկայնահասակէն եւ մինակ մնաց, իր գրպանները սկսան ծանր կշռել, եւ այն ձեռքը որ ծանրանալով իր կուրծքին արգելք հանդիսացած էր սրտին տրոփիւնին, հիմա աւելի ուժգին կերպով կը սեղմէր իր էութիւնը:

Անցորդները կարծես խոժոռ կը նայէին իրեն եւ գիտէին թէ ուրկէ կուգար ինքը:

Թաւալող կառքերուն անիւներուն ժխորին եւ զինավարժութեամբ զբաղող զինուորներու թմբուկներուն ձայնին մէջէն որոշակի կը լսէր հիմա բառ մը, ածական մը՝ «Մատնի՛չ ...»:

Վերջապէս հասաւ տուն եւ ուրախ եղաւ որ հայրը տակաւին չէր վերադարձած:

Արագ արագ վազեց իրենց սենեակը եւ բարձին տակ պահեց դրամները, որոնք այնքան ծանր կը կշռէին այժմ:

Հայր Սթեն երբեւիցէ այդքան ուրախ եւ բարի չէր եղած, որքան այդ իրիկուն, երբ տուն վերադարձաւ իր գործէն:

Գաւառներէն նոր լուրեր էին հասած, Հայրենիքին գործերը լաւ կ'ընթանային:

Ճաշի միջոցին, նախկին զինուորականը պատին վրայ առկախ իր հրացանը ցոյց տալով, բարի ժպիտով մը ըսաւ տղեկին.

— Է՜հ, մանչուկս, ինչպէս պիտի վազէիր Բրուսիացիներուն դէմ, եթէ մեծ ըլլայիր ...

Ժամը ութին, թնդանօթաձգութեան ձայներ լսուեցան:

— Օպէրվիլիէյէն կուգան... Պուրժէի մէջ կը կռուին, ըսաւ բարի մարդուկը, որ լաւ կը ճանչնար բոլոր ամրութիւնները:

Փոքրիկ Սթենը տժգունեցաւ եւ յոգնած ըլլալը պատրուակելով գնաց պառկելու, բայց չկրցաւ քնանալ:

Թնդանօթը կը գոռար շարունակ:

Կ'երեւակայէր հիմա թէ արձակազէնները գիշերանց կը հասնէին Բրուսիացիները յանկարծակիի բերելու համար, եւ սակայն իրենք է որ կ'իյնային լարուած թակարդի մը մէջ:

Հիմա կը տեսնէր ծերունի տասնապետը որ այնքան բարի ժպիտ մը ունէր իրենց համար եւ որ այժմ դիտապաստ ինկած էր ձիւներուն մէջ, ուրիշ շատերու հետ:

Եւ այս բոլոր արիւնին գինը հոն էր, իր բարձին տակ, եւ պատասխանատուն ինքն էր, ինքը, նախկին ռազմիկ Պ. Սթենի զաւակը ...

Արցունքները կը խեղդէին զինքը:

Քովի սենեակին մէջ, կը լսէր իր հօր ոտնաձայնը, որ կը բանար պատուհանը:

Վարը, հրապարակին վրայ, ահազանգը կը հնչէր եւ վաշտերը կազմ ու պատրաստ կը սպասէին, իրարու ետեւէ մեկնելու համար:

Կանոնաւոր պատերազմ էր, վճռական ճակատամարտ մը:

Թշուառ տղեկը չկրցաւ զսպել իր հեծկլտանքը:

— Ի՞նչ ունիս, զաւակս, ըսաւ Հայր Սթեն տղուն սենեակէն ներս մտնելով:

Չկրցաւ այլեւս սպասել խեղճ մանչուկը, վար ցատկեց իր անկողինէն եւ ինկաւ իր հօրը ծունկերուն:

Այդ շարժումի ընթացքին, արծաթները գլորեցան յատակին վրայ:

— Ի՞նչ է այս, գողցա՞ր, հարցուց Հայր Սթեն դողահար:

Յայնժամ տղեկը, մէկ շունչով, պատմեց թէ ինչպէս գացած էին տեսնել Բրուսիացիները եւ թէ ինչ կատարուած էր հոն:

Քանի կը խօսէր, այնքան կը զգար որ սիրտը կը պարպուէր, քանի կ'ամբաստանէր ինքզինքը, այնքան կը թեթեւնար հոգիով:

Հայր Սթեն մտիկ կ'ընէր:

Ահարկու դիմագիծ մըն էր ստացած:

Երբ վերջացաւ, ծերունին ծածկեց իր դէմքը երկու ձեռքերով եւ սկսաւ յուշիկ արտասուել:

— Հայրի՛կ, հայրի՛կ, աղաղակեց որդին եւ ուզեց վազել դէպի հայրը:

Սակայն ծերունին, առանց պատասխանելու, ետ հրեց իր որդին, եւ դրամները գետնէն հաւաքելով, հարցուց.

— Այս է բոլորը:

Փոքրիկ Սթենը գլխով հաստատական նշան մը ըրաւ:

Ծերունին վար առաւ պատէն կախուած հրացանը, անցուց իր կուրծքին փամփուշտակալները, եւ դրամները զետեղելով գրպանին մէջ, մրմնջեց.

— Լաւ, պիտի երթամ ու ետ պիտի տամ անոնք ...

Եւ առանց բառ մը աւելցնելու, առանց նոյնիսկ գլուխը դէպի իր սիրասուն զաւկին կողմը դարձնելու, Հայր Սթեն գնաց խառնուելու գիշերանց մեկնող վաշտերուն:

Ու անկէ ի վեր, այլեւս ոչ ոք տեսաւ զինքը ...

ԱԼՖՈՆՍ ՏՕՏԷ

(4 եւ վերջ)

խս, թէ ո՛չ»:

«Պատասխանէ դուն քեզի : Բայց պատասխանէ խղճի մտօք » կը գրէ հեղինակը : Հարցը կը դնէ չեչտակի : Փախուստ չկայ :

Հայ լեզուին տունէ ներս անպայման գործածութենէն ետք կուգայ «հայոր – դութեան», այսինքն «հոգեկան պատկանելիութեան » մշակումը նորահաս սերունդին մէջ: Հարկ է վերցնել զրկանքը, որուն զոհն է նոր սերունդը : Հարկ է ստեղծել ճեղ կամուրջը, եւ դպրոցճեր բաճալ ...

Բայց կ. Մեհեան չատ համեստ կը մընայ այս մարզին մէջ եւ պահանջ չի դներ ուժգնօրէն այն ազգային մարմիններուն առջեւ, որոնք կարելիութիւններ եւ մանաւանդ կտակնե՛ր ունին իրենց տրամադրութեան տակ : Վերջնապէս բացառիկ պայմանները բացառիկ լոհողութիւններ կը պարտադրեն մեզի : Այս է մեր կարծիքը այս մասին :

×

Ինքնաքննադատութեան շաւիղով կ'ընթանայ այս խիստ այժմէական գրքոյկին հեղինակը , երբ կ'ըսէ . — Հասկընանք մեր նորերը եւ ոչ թէ տարուինք մեղադրելու: Հայրերը ի՞նչպէս պատրաստած են իրենց որդիները, իբրեւ յաջորդները իրենց :

Հետեւաբար կ'առաջարկէ կապ մը գտնել, չարունակականութեան միջոցներ ստեղծել: Նաեւ հետզհետէ արժանաւոր սերունդ մը ունենալ :

Այս ուղղութեամբ աւելի հաճելի եւ հետաքրքրական դարձնել , նորերուն համար, մեր հանդէսներն ու հաւաքոյթները : Տրամադրութիւն ստեղծել , մանաւանդ հայ տաղանդաւոր եւ յաջողակ երիտասարդներ յաճախ բերել հայկական շրջանակին մէջ, որ պէս զի միջազգային համբաւներու քաշողականութենէն հրապուրուած զան նաեւ նորերը լեցնելու հայկական հաւաքոյթները եւ ոգեւորուին, թերեւս տրամադրուին հայկականութեամբ :

Ապազգայնացման հարցին մասին լուրջ խորհրդածութիւններու կոչուած է մղելու այս գրքոյկը ամէն հայ մարդ եւ կին, այլ մանաւանդ ըստ այնմ գործելու ամէն մէկը նոյնինքն իր եւ իր ընտանիքին իսկ ապագայ չահուն համար: Հետեւաբար կ. Մեհեանի այս գործը կուգայ լրացնել մեծ պահանջ մը հայ ներկայ իրականութեան մէջ :

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ԼԵՆԻՆԿՐԱՏԻ ԱՐԵՒԵԼԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Խ. Միութեան Գիտութիւններու Ակադեմիայի կազմակերպած Արեւելագէտներու Համագումարը տեղի ունեցաւ Լենինկրատի մէջ, Մայիսի կիսուն. օրակարգի գլխաւոր հարցերն էին Մերձաւոր ու Միջին Արեւելքի հնագոյն ժողովուրդներու պատմութիւնը, մշակոյթը եւ լեզուները : Համագումարին մասնակցած են Մոսկուայի, Լենինկրատի, Թիֆլիսի , Պաքուի , Երեւանի եւ այլ քաղաքներու ասորագէտներն ու եգիպտագէտները :

Սեպագրութեան ուսումնասիրման պատմութեան մասին զեկուցած է Վ. Ստրուվէն :Ընթացիք տարին նշանակալի եղած է արեւելագիտութեան համար :

Հարիւր տարի առաջ վերծանուեցան հին սեպագրերը, Ասորիներու, Ուրարտացիներու, Հեթերու, Բաբելացիներու եւ հին ժողովուրդներու լեզուները: Դարեր չարունակ անյայտ մնացած ատորական սեպագիրներու առեղծուածը լուծուած է ներկայիս : Անդրկովկասի մէջ գտնուած ուրարտական բազմաթիւ սեպագրութիւններ հրատարակուած են այսօր :

Համագումարին մէջ եղած են քառասունէ աւելի զեկուցումներ , որոնց քանի մը հատը՝ նուիրուած Ուրարտուի հնագոյն պետութեան եւ հայկական հին թագաւորութեան շրջաններէն գտնուած իբրու ուսումնասիրութեան :

Համագումարին մէջ կարդացուած է ֆրանսացի ասորագէտներու ընկերակցութեան ողջոյնը, որ միաժամանակ հրաւէր մըն է խորհրդային գիտուններուն՝ այս ամառ Փարիզի մէջ կայանալիք գիտական համագումարին :

Լենինկրատի Արեւելագիտութեան հաստատութեան տնօրէն փրոֆ. Օրբելեան խորհրդային մամուլի, «Թաս» գործակալութեան թղթակիցին յայտարարած է. — Այս համագումարը հրաւիրուած էր ասորա – բաբելական հին սեպագրութեան վերծանման հարիւրամեակին առիթով : Նախապատրաստական աշխատանքներ եղան՝ 1960ին Լենինկրատի մէջ գումարուելիք արեւելագէտներու միջազգային համագումարին համար :

ՀԱՆԴԻՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

——o——

Անթիլի եւ Մոնմորանսիի Հանգստեան Տուներու միապաղաղ եւ քիչ մը տխուր առօրեայ կեանքին մէջ , ջերմութիւն մը մոցնելու մտածումով, Աղքատախնամ ընկերակցութեան կողմէ գործադրուած զանազան ձեռնարկներէն կարեւորը կը հանդիսանայ իր տարեկան դաշտահանդէսը:

Դաշտահանդէսի այս ձեռնարկը, իրականութեան մէջ բացառիկ պատեհութիւն մը կուտայ Փարիզի եւ շրջակայքի հայութեան, բազմութեամբ այցելելու Մոնմորանսիի Հանգստեան Տունը եւ ամբողջ օր մը հաղորդակից ըլլալու հոն իրենց «անկիւն»ը գտած, ընտանեկան եւ ընկերային պայմաններէն զատուած իններունէ աւելի տարեց ապաստանեալները :

Այս տարի չորս հարիւրէ աւելի բազմութիւն մը ներկայ էր Աղքատախնամի կազմակերպած դաշտահանդէսին :

Աւանդական զարձած ճաշէն վերջ, գործադրուեցաւ գեղարուեստական ծրագիր մը, մասնակցութեամբ հայ եւ օտար արուեստագէտներու :

Տիկին Քիւթնէրեանի պարախումբը, իր յաջորդական պարերով, մասնաւոր խանդավառութիւն առաջացուց բացօթեայ բեմի չուրջ խռնուող բազմութեան, մասնաւորապէս, Հանգստեան Տան բնակիչներուն :Երիտասարդ Նահապետեանը իր հարմոնիքայով եկաւ քիչ մը աւելի բարձրացնելու ստեղծուած խանդավառութիւնը որ չարունակուեցաւ մինչեւ վերջ :

Ընդհանրապէս ամէն տեսակէն յաջող ձեռնարկ մը եղաւ Աղքատախնամի կազմակերպած դաշտահանդէսը : Ընկերակցութեան վարչութեան անդամներուն ամէն մէկը իր աշխատանքի բաժինը բերած էր այս յաջողութիւնը ապահովելու համար :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՄԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ Ապրիլ 30էն Մայիս 11 ամերիկահայ զբօսաշրջիկներ այցելած են տեսարժան վայրեր եւ զոհ տպաւորութեամբ մեկնած :

ՈՒԶԲԵԿԻՍՏԱՆԻ մէջ տեղի ունեցած է Խ. Միութեան հեծանուորդներու մրցումը, մասնակցութեամբ Ուզբեկիստանի , Ղազախստանի, Բելո – Ռուսիոյ, Ատրպէյճանի, Տաճիկիստանի, Հայաստանի եւ այլ հանրապետութեանց , ինչպէս նաեւ Մոսկուայի մարզական խումբերուն, թիւով՝ 79, որոնց 38ը վարպետ մարզիկներ են. երթուղին աւելի քան 1250 քիլոմեթրը : Այս մեծ մրցումին խմբական առաջնութիւնը չահած է Հայաստան, իսկ անհատական առաջնութիւնը՝ Հայկարամ Պոյաճեան (Երեւան):

ԵՐԵՒԱՆԻ նկարիչներու սրահին մէջ տեղի ունեցած է ինքնուս նկարիչ Գուրոսի (Գուրգէն Պարոնեան) նկարներու ցուցահանդէսը, որ մեծապէս գնահատուած է. ան առանձին հմայքով նկարած է Հայաստանի սարերը. իր «դեղձեր»ն ու «ծիրանները» ուչադրութիւն գրաւած են:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ նկարիչներուն նուիրուած հեռասփռում մը եղած է Մոսկուայի հեռատեսիլէն :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ հրատարակուած է«Հայկական հին աւանդավէպեր» խորագիրով ժողովածու մը՝ չեխերէն. գիրքին մէջ զետեղուած են հայ ժողովրդական ստեղծագործութեան 18 նմոյչներ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ կիներու Օրուան առթիւ տեղի ունեցած է կին նկարիչներու ցուցահանդէս մը, մասնակցութեամբ 40 արուեստագիտուհիներու, աւելի քան 150 պաստառներով :

ԵՐԵՒԱՆԻ Ա. Միասնիկեան գրադարանը հրատարակած է Դ. Դեմիրճեանի երկերուն եւ իր մասին գրուած նիւթերու մատենագրութիւնը :

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ մէջ կազմուած է տիկնիկային թատրոն մը, որ յաջողութեամբ ներկայացումներ կուտայ՝ մանուկ հանդիսատեսներու համար :

«ԱՆԱՀԻՏ» ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ

——o——

Ինչպէս անցեալ տարի մամուլով յայտարարուած էր, 1956 Սեպտեմբեր 8ին Սան – Ֆրանսիսքոյի մէջ յանկարծամահ եղաւ ազգանուէր Հայուհի մը՝ Տիկին Անահիտ Գարակէօզեան, որ յարգողներուլայն շրջանակ ունէր Քալիֆորնիոյ մէջ եւ դուրսը: Ցուղարկաւորութեան առթիւ , փոխան ծաղկեպսակի նուէր ստացուեցաւ 1500 տոլար, որ հանգուցեալի ամուսնին եւ բարեկամներու ցանկութեամբ որոշուեցաւ յատկացնել գրական մրցանակի մը՝ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ Մշակութային Ընկերութեան հովանաւորութեան ներքեւ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ Կեդրոնական Վարչութիւնը, հիմը դնելով «Անահիտ» գրական մրցանակին, կազմեց յանձնախումբ մը՝ հետեւեալ անձերէն բաղկացած .—

Հոգշ. Հ. Գարեգին վրդ. Սարգիսեան, Տիկին Եոլանտ Աճէմեան, Պ. Պ. Սիմոն Վրացեան, Կարօ Սասունի, Վահէ Սէթեան, Խորէն Գաբիկեան, Գառնիկ Բանեան, Մ. Իշխան, Եդուարդ Տարօնեան , Գրիգոր Շահինեան, Հրաչ Տաճնապետեան :

Յանձնախումբը իր երկրորդ նիստին մէջ, գումարուած 26 Ապրիլ 1957ին, որոշեց ամէն տարի մրցանակը յատկացնել նախորդ տարուան ընթացքին Սփիւռքի մէջ առանձին հատորով հրատարակուած լաւագոյն երկին, կամ անոր հեղինակին իր ամբողջական գործին համար :

Որոշուեցաւ նաեւ մրցանակի բաշխման օր նշանակել հանգուցեալ Տիկին Անահիտի ծննդեան օրը՝ Մայիս 28ը:

Մրցանակի յանձնախումբը, իր վերջին նիստին մէջ, գումարուած 24 Մայիս 1958ին, քննելէ ետք 1957ին Սփիւռքի մէջ հրատարակուած գեղարուեստական երկերը, որոշեց 1957ի մրցանակը յատկացնել ՀԱՄԱՍՏԵՂԻն՝ իր գրական ամբողջական գործին համար ԱՂՕԹԱՐԱՆԻ հրատարակութեան առիթով :

Յ. Գ.— Կը խնդրուի հեղինակներէն եւ հրատարակիչներէն՝ իրենց հրատարակութիւններէն մէկական օրինակ ուղարկել ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ Կեդր. վարչութեան, հետեւեալ հասցէով .

Hamaskaïn c/o Collège Armenien
10, Rue Hussein Beyhoum, Beyrouth

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (177)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Է.

ՀՈԳԵՒՈՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Սենեակի յատակը ամբողջապէս ծածկուած էր գեղեցիկ գորգերով: Եւրոպական կարասիք, որպէս ամէն տեղ այդ քաղաքում, նոյնպէս եւ այստեղ չկային. միայն սենեակի պատուաւոր մասնում , այսինքն սուտքի հանդէպ, գորգերի վըրայ տարածուած էր մի փափուկ մինդար, որ պատած էր սեւ թաւիշով . Նրա վրայ նստած էր սրբազանը, նրա վրայ նստացրեց նաեւ իր հիւրին:

Յիսուն տարեկան հազիւ կը լինէր սրբազանը, միջահասակ մարդ էր փառաւոր սեւ մօրուքով , որ դեռ նոր էր սկսել ճերմակել, եւ ծանր, լուրջ նայուածքով, որը խիստ յարմարւում էր նրա աստիճանին: Գլուխը սովորաբար փոքր ինչ կորացրած էր բռնում, եւ տակից նայելու համեստութիւնն ունէր: Հագել էր երկար, ընդարձակ փարաջայ սեւ ատլասից որի մետաքսեայ կարմիր աստառով պատած լայն թեւքերը երեւան էին հանում նրա գեղեցիկ թեւնոցները, որ պատրաստուած էին վարդագոյն թաւիշից և կապուած էին արծաթեայ կօճակներով: Աջ ձեռքում բռնած ունէր երկար «տէր – ո – ղորմեա» գեղին սաթից, խոշոր հատիկներով, որի մի մասը փաթաթել էր բազուկի վրայ: Ծկոյթի վրայ փայլում էր եպիսկոպոսական ոսկի մատանին, ահագին վարդագոյն քարով: Այդ պատկառելի անձնաւորութիւնը միացնում էր իր մէջ կրօնաւորի անձնաւորութիւնը եւ իշխանաւորի փառահեղութիւնը :

— Ի՞նչ լեզուով կարող եմ ձեզ հետ խօսել, Պարոն բժկապետ, — հարցրեց սրբազանը, — ես դժբախտաբար եւրոպական ոչ մի լեզու չգիտեմ :

— Ես արեւելեան համարեա բոլոր լեզուներով խօսում եմ, բայցի հայերէնից , — պատասխանեց Ասլանը տաճկերէն լեզուով :

— Այդ չատ լաւ է, որ Եւրոպացիք, երբ գալիս են դէպի մեր կողմերը, գիտեն տեղային լեզուներ. դա միջոց կը տար նրանց աւելի լաւ ծանօթանալ երկրի հետ: Բայց դուք, պարոն բժշկապետ, որպէս ինձ ասացին, եկած էք մեր քաղաքը գըլխաւորապէս բեւեռագիրները քննելու նըպատակով. առանց հայերէն գիտնալու , իմ կարծիքով, դժուար կը լինէր ձեզ որ եւ իցէ գաղափար կազմել մեր բեւեռագիրների մասին :

—Ձեր նկատողութիւնը բոլորովին ճիշդ է, սրբազան հայր, բայց ինձ անծանօթ է Հայոց միայն կենդանի բարբառը, որով այժմ խօսում են, իսկ հին լեզուն ես բաւականաչափ ուսումնասիրել եմ :

— Ներեցէք, խնդրեմ, իմ անտեղի հետաքրքրութեանը, ո՞րտեղ սովորեցիք այդ լեզուները :

— Ես բաւական ժամանակ եղել եմ Հնդկաստանում, այնտեղ սովորեցի պարսկերէնը եւ Հայոց հին լեզուն. յետոյ ապրում էի Եգիպտոսում, այնտեղ սովորեցի արաբերէն եւ տաճկերէն :

— Դա մի մեծ հարստութիւն է՝ այդքան լեզուներ գիտենալ, — ասաց սրբազանը մի առանձին բաւականութեամբ : — Դուք, պարոն բժշկապետ, սովորած լինելով արեւելեան լեզուներ, ի հարկէ, ընտելացած կը լինէք եւ արեւելեան սովորութիւններին :

— Այդ դուք տեսնում էք, սրբազան հայր, — պատասխանեց Ասլանը ծիծաղելով, — տեսնում էք՝ ինչպէս ծալապատիկ նստած եմ մինդարի վրայ :

Սրբազանը նոյնպէս ծիծաղեց :

Մի մանկահասակ պատանի, լաւ հագնուած, բաւական գրաւիչ դէմքով , ներս մտաւ, մի ձեռքում բռնած արծաթեայ փոքրիկ սրճամանը, միւս ձեռքում՝ արծաթեայ փոքրիկ մատուցարան, որի վըրայ դրած էին երկու չինէական ֆինջաններ, նոյնպէս արծաթեայ տակերի մէջ : Այդ բոլոր հրապուրիչ անօթները, անուշահոտ ըմպելիքով , չափազանց մաքրութիւնից փայլում էին: Պատանին ծանրութեամբ մօտեցաւ, ածեց սեւ հեղուկը, նախ տուեց հիւրին եւ ապա սրբազանին: Սուրճից յետոյ մի այլ պատանի ներս բերեց արծաթեայ նարգիլէն: Այդ բոլորը, եթէ կարելի է այդպէս ասել, բաւական փաշայական էր, բաւական նման էր փաշայի տան հիւրասիրութեան ձեւերին:

— Հիմա ես բոլորովին համոզուեցայ , պարոն բժշկապետ, — ասաց սրբազանը , — որ դուք բաւական ընտելացած էք մեր սովորութիւններին :

— Ես մինչեւ անգամ սիրում եմ արեւելեան սովորութիւնները, — պատասխանեց Ասլանը, նկատելով , որ սրբազանի հարցմունքները քննական ձեւ են ըստանում: — Երբ ես վերադառնում եմ իմ հայրենիքը, իմ ամենալաւ ընծաները իմ ընտանիքին, լինում են արեւելեան գորգեր, չալեր, արեւելեան կարասիք : Մի սենեակ իմ տան մէջ, ուր ես պարապւում եմ, զարդարուած է բոլորովին արեւելեան ճաշակով: Արեւելքը հրապուրիչ է, սրբազան հայր, նա անփառասէր կրօնաւորների վրայ անգամ ունենում է իր ազդեցութիւնը :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Արպոյեան եղբայրներ (Մարսէյլ) Բժ. Յ. Սիվրիհիսարլեանի մահուան քառասունքին առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի տան եւ հազար ֆրանք « Հայ – Բոյժ»ի: Ստանալ Յառաջէն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Եկեղեց. Տիկնանց յանձնախումբը, շնորհակալութեամբ ստացած հետեւեալ գումարները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան Պ. Քաջազն Յով– հաննէսեանի նշանախօսութեան առթիւ փոխան ծաղկեփունջի, Օր Տիրուհի Անդրանիկեանէ հինգ հազար ֆրանք, Պ. Հանրի Պետրոսեանէ տասը հազար ֆրանք:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Մ. Ուզունեան կը նուիրէ հազար ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսան–վիլիէի օգափոխութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Զ. Պահրիի մահուան առիթով:

Տէր եւ Տիկին Վահրամ Մոսթիչեան կը նուիրեն հազար ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի Անտէր հիւանդներու ֆոնտին, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Օննիկ Կարապետեանի մահուան առիթով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձը, Շաւիլի մէջ Յուլիս 27ին:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Այն ծնողքները որ կը փափաքին իրենց զաւակները օգափոխութեան կայան ղրկել, կրնան դիմել.— Եկեղեցւոյ դիւանատունը ամէն երեքշաբթի ժամը 15էն17:

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը բացուին ապրիլ15ին եւ կը փակուին Յուն. 15ին: Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ:

COLLÈGE S. MOORAT
26, Rue Troyon, Sèvres — Tel. OBS. 18-28

ՀԱՅ – ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի ժամը 10.30ին Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ (10պիս, Րիւ Թուէն), պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Գեր. ՊԵՏՐՈՍ Վ. ԱԴԱՄԵԱՆ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

× Կիւրալականէն Մուշեղ Խաչատուրի Փանըրվանեան կը փնտռէ իր որդին Հրաչիկ Մուշեղի Փանըրվանեանը, 1941էն ի վեր ոչ մէկ լուր ունին:

× Պաթումէն Աշխէն Մատէոսեան կը փնտռէ իր եղբայրը Խաչիկ Խաչատուրեանը:

× Կիրովականէն Երանուհի Ալեքեան կը փնտռէ իր զաւակը Արամայիս Եղիային Ալեքեանը, ծնած 1918ին: Երկար տարիներէ ի վեր լուր չունի:

Կը խնդրուի արտասահմանի բոլոր հայ թերթերէն որ արտատպեն այս փնտռտուքներու ցանկերը, որոնք հետզհետէ պիտի հրատարակուին:

Տեղեկացնել 15 Րիւ Ժան Կուժօն:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ներկայացուցիչները Շաբաթ (Յունիս 7) ժամը 20.30ին Սոսիէթէ Սավանթի Սէ սրահը:

Ֆ. ԿԱՊ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը (8 Յունիս) Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկը: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները: Կարեւոր օրակարգ: Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի.

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. ժողովը այս Երկուշաբթի, ժամը 20.30ին, Համօ Օհանջանեան ակումբը: Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ, ինչպէս նաեւ մարզիկ եղբայրներէն:

ՇԱՒԻԼԻ Կրօն. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին: Օրակարգ.— Հրաժարում վարչութեան, հրաժարում երիտ. յանձնախումբին: Ընտրութիւն նոր վարչութեան: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

Ծանօթ Աւետարանիչ Վեր. Ս. ՏՈԳ–ԹՈՐԵԱՆ պիտի խօսի Յունիս 8էն սկսեալ ամէն իրիկուն ժամը 8.30ին, 28 Ավընիւ Պուրկէն, Իսի լէ Մուլինօ, մեթրօ Մէրի տ'Իսի: Մուտքը ազատ է:

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 16էն 23 — 26, RUE TROYON - PONT DE SEVRES

Կը մասնակցին՝ ԱՅՏԱ ԱԶՆԱՒՈՒՐ, ՆԻՆՕ ՏԸ ՄԻՒՐՍԻԱ, ժողովրդական պարեր եւ երգեր, պալէ, Լէ Սօֆէն տը լ'արմոնիքա, Պերնար Տէտէճեան եւ իր ֆոլքլորիք խումբը:

ATTRACTIONS

Ներկայացնողներ.— ԱԼԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ եւ ՍԵՐԺ ՔԻԶԻՐԵԱՆ

Feu d'artifice Անակնկալներ
Պիւֆէ

Ֆ. Կ.ԽԱԶԻ Փարիզի մասնաճիւղին վիճակահանութեան շահող թիւերը ստանալու համար դիմել Տիկին Ա. Գազազեանի, տասուօտները, 6 Րիւ Սէն Սիւլփիս, Փարիզ (6), մէթրօ Օտէօն:

Եւ կամ հեռախօսել՝ ՏԱՆ. 67–36: Կը խնդրուի մինչեւ Յունիսի 15 իրենը վերցնել:

ՇԱԲԱԹ (ՅՈՒՆԻՍ 7)
ժամը 15.30ին, Էնսթիթիւ Օնկրուա
18 Րիւ Փիէռ Քիւրի
ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ
ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ
Կը մասնակցին՝ Իրիս Պիւլպիւլեան, Մարիէլ Նորտման, Ժ. Ժ. Փենշօ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ – Պուա Քոլոմպի շրջանի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած դպրոցին ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Պուա – Քոլոմպի եկեղեցիին ետեւը, 32 րիւ Փօլ-Տէրուլէտ, Միւնիսիփալի Թէաթրը սրահին մէջ:

Նախագահութեամբ՝ Գերշ. Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:
(Հայր. պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց):

Բոլոր ծնողքները եւ հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ այս հանդէսին եւ քաջալերել աշակերտութիւնը եւ կրթական մարմինը:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9ᵉ

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 փր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 8 ՅՈՒՆԻՍ

DIMANCHE 8 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8212 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4013

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Վերջերս շատ խօսուեցաւ «Հայագիտութեան» մասին :

Արեւելքի մեր պաշտօնակիցները, — մասնաւորապէս Գահիրէի «Յուսաբեր»ը, բազմաթիւ խմբագրականներ նուիրեցին անոր :

Ոմանք «Հայագիտութիւնը» շփոթելով «հայերէնագիտութեան» հետ, ծանրացան «Հայագէտ»ներ պատրաստելու անհրաժեշտութեան վրայ, իբրեւ լաւագոյն միջոցը ազգապահպանման :

Զանազան թելադրութիւններ եղան Համազգայինի ծրագրած «Մշակութային Համագումար»ին առթիւ, որ յետաձգուեցաւ Լիբանանի դէպքերուն պատճառաւ : Շատեր շեշտը դրին «Հայագիտութեան» վրայ : Սակայն իրականին մէջ անոնց ուզածը շատ աւելի համեստ էր, — ուսուցիչ պատրաստել :

Ինչպէս ուրիշ առթիւ ալ բացատրած ենք, «Հայագիտութեան» սահմանը շատ ընդարձակ է եւ կ'ընդգրկէ գրականութեան, պատմութեան, մանաւանդ լեզուաբանութեան բազմաթիւ ճիւղերը :

Հ. Ներսէս Տէր Ներսէսեանի գրութիւնը լայնօրէն կը բացատրէ «Հայագիտութեան» իմաստը (Յառաջ, 30 Մայիս — 1 Յունիս) :

Շատ քիչ հայագէտներ ունինք դժբախտաբար արտասահմանի մէջ :

Մեր զոյգ Մխիթարեան Միաբանութեանց մէջ մատի վրայ կը համրուին այն վարդապետները, որոնք գիտական իմաստով պրպտումներ կը կատարեն հայ լեզուի, պատմութեան եւ գրականութեան մասին :

Յիշենք Հ. Ներսէս վրդ. Ակինեանը, որ հակառակ իր յառաջացեալ տարիքին, միշտ պատնէշի վրայ է եւ Հանդէս Ամսօրեայն կը խմբագրէ, հայագիտութիւնը պահելով իր բարձր մակարդակին վրայ :

Հայագիտական յօդուածներ կը հրատարակեն նաեւ Բազմավէպ, Հասկ եւ Սիոն :

Արտասահմանի մէջ լայն հնարաւորութիւններ կան հրատարակելու համար հայագիտական հանդէս մը :

Շատ կարճ տեւեց Ամերիկայի մեր հայրենակիցներուն փորձը այս ուղղութեամբ՝ երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին : Արմինիըն Քորթըրլին դադրեցաւ՝ երկրորդ թիւէն վերջ, երբ հայկական դատն ալ կրկին թաղուեցաւ :

Պէյրութի մէջ Հ. Յովհ. վրդ. Մըսըրեան իր անձնական ջանքերով լոյս ընծայեց հայագիտական երկու պրակներ :

Դարուս սկիզբը Մարպուրկի (Գերմանիա) մէջ հրատարակուեցաւ «Հանդէս Հայագիտութեան»՝ Փր. Նիկ. Ֆինքիի խմբագրութեամբ, 4 տարի (1901-1904) :

Աւելի բախտաւոր եղաւ Ռըվիւ տէ զ'Էթիւտ Արմէնիէնը, որ լոյս տեսաւ Փարիզի մէջ՝ 1920 - 1933, խմբագրութեամբ Անթուան Մէյեէի եւ Փր. Մաքլէրի եւ աշխատակցութեամբ եւրոպացի ու հայ արեւելագէտներու :

Քառորդ դարէ ի վեր դադրած է հայագիտական այս հանդէսը, որուն կարեւորութիւնը անժխտելի է :

Ապարդիւն մնաց զայն վերակենդանացնելու փորձը՝ 1945ին :

Անցեալ տարի կարգ մը թելադրութիւններ կ'ընէինք այս մասին (Յառաջ, 14 Ապրիլ եւ 12 Մայիս 1957) : Ու կը հրաւիրէինք մասնաւորաբար փրոֆ. Ֆէյտին, արեւելեան կենդանի լեզուներու վարժարանին հայերէնի դասախօսը, որ նախաձեռնութիւնն առանձնէ վերստին կեանքի կոչելու Հայագիտական ընկերութիւնը եւ վերհրատարակելու Հայագիտական Հանդէսը :

Մեր հրաւէրը արձագանգ չգտաւ ցարդ :

Ժամանակ է լրջօրէն մտածելու այս մասին :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽԱՆԴԱՎԱՌ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵՆԷ ՄԸ ԵՏՔ

ԾԱՆՐ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՀԱՄԱՐ

Զօր. Տը Կոլ Ուրբաթ գիշեր Փարիզ վերադարձաւ : Շաբաթ առտու Մաթինեոնի մէջ ներկայ եղաւ կառավարական խորհրդակցական ժողովի մը, իսկ երկուշաբթի օր Էլիզէի մէջ տեղի պիտի ունենայ նախարարաց նիստ մը : Ալժէէն մինչեւ Մոսթականէմ զօրավարը արժանացաւ ջերմ ընդունելութեան, բայց պէտք չէ մոռնալ թէ իր ճառերը յաճախ ընդմիջուեցան «Սուսթել» եւ «Ֆրանսական Ալժերիա» բացագանչութիւններով, այնքան որ Օրանի մէջ, ճառը ընդհատելով Տը Կոլ ստիպուեցաւ ըսել .— «Խնդրեմ, խնդրեմ, լռեցէք, լռեցէք» : Երէկ քանի մը տողով գրած էինք արդէն թէ լուրջ տարակարծութիւններ կան Տը Կոլի եւ փրկութեան կոմիտէին միջեւ : Այս վերջինին անդամները բաւարարութիւն չեն ստացած զօրավարին դահլիճով եւ կը պահանջեն որ կառավարութենէն հեռանան բոլոր երեսփոխանները : Յիշենք որ առաջին առթիւ Ալժէի մէջ Ժաքինօ եւ Մաքս Լըժէօն զօրավարին կողքին չէին՝ նախարարութեան պատշգամին վրայ : Յատկանշական է նաեւ Լէօն Տէլպէքի ձայնասփիւռ ճառը որուն ակնարկած էինք երէկ : Ալժէի կոմիտէին փոխ - նախագահը «բաց նամակ, զօրավարին» ձեւին տակ ճառ մը կարդաց : Ալժէի մէջ կարգ մը դէպքեր պատահեցան, մինչ Տը Կոլ, հինգշաբթի օր, կը գտնուէր Կոնստանդինի եւ Պոն : Կոմիտէին անդամները կը պնդէին (առանց կարդին Տը Սերինյի, էֆօ տ'Ալժէի տնօրէնը) թէ Տը Կոլ համաձայն եղած է իրենց գործունէութեան Մայիս 13էն ի վեր եւ թելադրած որ շարունակեն : Նոյն ատեն Տէլպէք կը ճչէր ձայնասփիւռէն .— Պէտք է որ երկրորդ հանգրուանին անցնինք, որովհետեւ ոճիր կ'ըլլար, քնարեր պատրանքներու մէջ մնալ : Ռիւպիքոնը չանցանք որպէսզի կարթով ձուկ որսանք : Մինչեւ ծայրը պիտի երթանք : Մայր երկրին հայրենակիցներուս կ'ըսեմ, փրկութեան կոմիտէները պէտք է կազմակերպուին եւ համախմբուին, Ազգային Կոմիտէին շուրջ : Սիսթէմին իշխաններուն կ'ըսեմ, կը յուսայիք խեղդել յեղափոխութիւնը, յոյս մի դնէք ատոր վրայ : Փարիզի մէջ է որ պիտի կատարուի միութիւնը Տը Կոլի եւ, բոլոր Ֆրանսացիներու Միութիւնը » :

Այս ճամբորդութենէն եւ զօրավարին ճառերէն յայտնի են քանի մը կէտեր .—

Որոշ է որ ամէնէն ուշը Սեպտեմբերին տեղի պիտի ունենայ հանրաքուէն (րէֆերանտոմ) Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ համար :

Բոլոր Ալժերիացիները պիտի ունենան նոյն իրաւունքները եւ պարտականութիւնները :

Հաւանական է որ ընտրութիւնները տեղի ունենան հանրաքուէէն անմիջապէս վերջը (Ֆրանսա եւ Ալժերիա) : Այս կէտը կը մտահոգէ երեսփոխանները որ կրնան երբեք չվերադառնալ Փալէ Պուրպոն : Եթէ նախագահ Լը Թրոքեր այն տպաւորութիւնը ունենայ թէ այն մեծամասնութիւնը՝ որ քուէարկեց Տը Կոլին, այլեւս համաձայն չէ անոր քաղաքանութեան, կրնայ ժողովի կանչել երեսփոխանները, քանի որ հրովարտակ չէ հրատարակուած թէ Ազգ. Ժողովը մինչեւ Հոկտեմբեր նիստ չունի :

Հաւանական կը թուի նաեւ թէ Ալժերիական հարցերը ուղղակի կախում ունին Տը Կոլէն, եւ թէ Ալժերիոյ վերջնական դիմագիծը պիտի որոշուի այդ ընտրութիւններէն ետք : Այս կէտն ալ շփոթութեանց դուռ բացաւ եւ յստակ չէր մինչեւ ուրբաթ թէ ի՛նչ է զօրավարին քաղաքական ծրագիրը Ալժերիոյ մասին : Ուրբաթ օր միայն Տը Կոլ ըսաւ «Ֆրանսական Ալժերիա» եւ խօսեցաւ ամբողջականացումի մասին :

Յիշենք նաեւ որ զօրավարը քանիցս կոչ ըրաւ ֆելլաղաներուն՝ որ գան մասնակցին հանրաքուէին եւ ընտրութիւններուն :

Տը Կոլ յիշեց .— «Ինչ որ կայ պետութեան եւ երկրին գլուխը, պէտք է վերանորոգուի եւ այդ ընելու լիազօրութիւնն ունիմ » :

Կայ նաեւ Սուսթէլի պարագան, ծանօթ է որ Ալժերիոյ նախկին կառավարիչը Ալժէ անցած էր եւ դարձած Ալժերիոյ շարժումին «քաղաքական գլուխը», կը սպասուէր որ Տը Կոլ Ալժերիոյ նախարար նշանակէ Սուսթէլը, բայց այդ ալ չեղաւ հակառակ որ ի նպաստ Սուսթէլի կատարուած ցոյցերը մեծ համեմատութիւններ ստացան, մանաւանդ Օրանի մէջ :

Օրանի եւ Մոսթականէմի մէջ, առաջին անգամ ըլլալով զօր. Տը Կոլ խօսեցաւ փրկութեան կոմիտէներու մասին, շեշտելով «ձեր դերին մէջ մնացէք, ձեր իրաւունքներուն սահմանը մի անցնիք» :

Վերջապէս եթէ յիշենք որ փրկութեան կոմիտէին նշանախօսքը այն է որ իր բոլոր անդամները պէտք է հրաժարին կուսակցութիւններէն, կրնանք տեսնել միակ կուսակցութեան մը ծնունդին հեռանկարը, կամ ինչպէս գիտել կուտայ Ֆրանս - Սուար ազգային համախմբում մը : Լէօն Տէլպէք յայտարարած է թէ երկուշաբթի Փարիզ պիտի գայ Ֆրանսան «կազմակերպելու» համար :

× Ֆրանսական պետական ձայնասփիւռը որ վարչապետին հրահանգով չորս թղթակից ղրկած էր Ալժէ, չկրցաւ սակայն օգտագործել այդ լրագրողները որոնք իրաւունք չստացան ուղղակի հաղորդագրութիւնը կատարել : Ճամբորդութեան հաղորդակցութիւնը տրուեցաւ Րատիօ - Ալժէէն որ փրկութեան կոմիտէի հսկողութեան տակ է : Այս առթիւ քրիստոնեայ աշխատաւորներու սենտիքան բողոքեց :

× Գնդապետ Թոմազօ Քորսիքայի կառավարիչը (որուն մէկ զաւակը Հնդկաչին ինկած է, միւսը Ալժերիա), գրաւել տուաւ «Իւմանիթէ» եւ «Լա Մարսէյէզ» համայնավար թերթերը ուրբաթ առտու :

× Մինչ Ազատագրական Ճակատը (Ֆերաթ Ապպաս) դէմ կ'արտայայտուի Տը Կոլին ալժերիական ծրագիրներուն, Մեսալի Հաճ (Ալժ. Ազգ. Շարժում) յայտնեց թէ հաւանականութիւն կայ համաձայնելու զօր. Տը Կոլին հետ, որուն հանդէպ յարգանքով կ'արտայայտուի :

ԶՕՐ. ՍԱԼԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԼԻԱԶՕՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Զօր. Տը Կոլ Օրլի հասած պահուն մամուլին յանձնեց զօր. Սալանի ուղղած իր նամակին պատճէնը : Այդ նամակով Տը Կոլ կը յայտնէր որ Սալանի կը յանձնէ կառավարութեան ընդհանուր ներկայացուցիչի, ինչպէս նաեւ Ալժերիոյ բանակին ընդհանուր հրամանատարի պաշտօնը :

Այս նշանակումը պիտի վաւերացուէր Շաբաթ առտու կառավարական նիստին ընթացքին : Նոյն նիստին պիտի ամբողջացուի դահլիճին կազմը :

ԱՐՄԷՆ ԱՆՈՒՇ

Շաբաթ առաւօտ Հալէպէն ստացանք հետեւեալ հեռագիրը .—«Արմէն Անուշ մահացած, յուղարկաւորութիւնը Շաբաթ ժամը 5ին» :

Բուն անունով Արմէն Մարաշլեան, մեր ողբացեալ ընկերը ծնած է Ուրֆա 1907ին :

Հրաշքով փրկուած ջարդէն, 1915ին, կառապանի մը շնորհիւ կ'ապաստանի Հալէպ : Ֆրանսական որբանոցէն ետք, կ'աւարտէ Հալէպի Հայկազեան վարժարանը, 1923ին : 1928էն ասդին ուսուցչական պաշտօններ վարած է : Աշխատակցած է «Յառաջ»ին, «Նոր Փիւնիկ»ին, «Յուսաբեր»ին, «Հայրենիք»ին, «Նայիրի»ին : Քերթուածներու իր առաջին հատորը «Օրերուն հետ » լոյս տեսած է 1933ին, նոյն տարին «Սրտերուն երգը», 1945ին «Դարերու երգը» եւ 1955ին՝ «Երկիր Խոփքի» դիւցազներգական երկարաշունչ քերթուածը :

Պատրաստած է նաեւ «Ազգ. Պատմութեան » դասագիրքեր :

Վերջին տարիներուն պատմութեան ուսուցիչ էր Հալէպի Քարէն Եփփէ ճեմարանը : Քանի մը ամիս առաջ գործողութեան ենթարկուած էր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՔԻՈՅԻ մէջ տեղի կ'ունենայ թերթի հրատարակիչներու միջազգային դաշնակցութեան համագումարը : Ֆրանսական մամուլը կը ներկայացնէ Անրի Մասօ, Փարիզեան Մամուլի Ընկերակցութեան նախագահ եւ Փարի-Փրէսի ընդհանուր տնօրէն :

ԼԻԲԱՆԱՆ մերժեց ընդունիլ Արաբական Լիկայի առաջարկած լուծումը, ինչ որ մեծ հարուած մըն է Լիկային. այս պարագան ցոյց կուտայ, թէ Պէյրութի կառավարութիւնը իր արաբ դրացիներէն յուսահատ՝ ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին եւ իր միջոցներուն շնորհիւ պիտի գտնէ խաղաղարարները : Ուրբաթ օր Ապահովութեան Խորհուրդը գումարուեցաւ՝ քննելու համար Պէյրութի յանձնած բողոքագիրը : Մինչ Խ. Միութիւնն եւ Արաբ. Հանրապետութիւնը կը մեղադրեն Լիբանանի կառավարութիւնը՝ Ամերիկա, Անգլիա եւ Ֆրանսա լրջօրէն մտահոգ են եւ կը փափաքին որ հարցը շուտով լուծուի : Իրաքի ներկայացուցիչին առաջարկով՝ ժողովը յետաձգուեցաւ երեքշաբթի օրուան, այն յոյսով՝ թէ Պէյրութի կառավարութիւնը՝ լուծում մը պիտի կարենայ գտնել : Մինչ այս մինչ այդ կռիւները կը շարունակուին. բանակը «մաքրագործման» իր աշխատանքներուն առաջին փաստը տուաւ՝ գրաւելով Պէյրութի ըմբոստներուն թաղամասը՝ Պասթա. Հրետանիներու հետ, զինուորները մտան գլխաւոր պողոտան եւ վերագրաւեցին ոստիկանատունը : Թրիփոլին ռմբակոծուեցաւ օդուժին կողմէ : Գահիրէէն ալ պաշտօնապէս կը հաղորդեն թէ 1954ին գաղտնի խորհրդակցութեամբ մը Վարչապետ Սոլհ առաջարկած էր պետական հարուած մը ընել Լիբանանի մէջ, բայց Նախագահ Նասր չէր համաձայնած : Լիբանանեան տաղնապը ցարդ 25 միլիառ արժած է կառավարութեան :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ եւ Պելկրատի միջեւ ծայր տուած տաղնապը հետզհետէ կը ծանրանայ. առաջին անգամ ըլլալով Եուկոսլաւները պաշտօնապէս քննադատեցին Խրուշչեւը, յայտարարելով թէ Խ. Միութեան վարչապետը հակասութեանց մէջ է : Բաները շեշտեց թէ Եուկոսլաւիա պիտի ընդլայնէ տնտեսական իր գործակցութիւնը՝ Ամերիկայի հետ : Միւս կողմէ Պելկրատի մէջ ձերբակալուած են քառասուն հոգի, որոնք ծանօթ են իբրեւ «սթալինեան» :

ԳԻՆԻԻՆ ՀՈԳԻ ՈՒՆԻ

ԽՄԲ.— Մօտ օրէն լոյս կը տեսնէ Հայ-Բոյժի Մայիս – Յունիս թիւը 48 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ: Այս թիւէն նախաճաշակ մը՝ հետեւեալ կտորը.—

Allez, vieux fous, allez apprendre à boire,
On est savant quand on boit bien :
Qui ne sait boire ne sait rien,

BOILEAU (1)

Օրէնք է որ, երբ Հացկերոյթ կը տրուի, գինի մատուցուելու ժամանակ՝ տանուտէրը լեցնէ նախ իր բաժակը, Համտեսելու Համար:

Գինին բաժակներու մէջ կը լեցուի Հրաւիրեալներուն աջ կողմէն:

Արդ, ողջունեցէք, — ահաւասիկ ինքը՝ գինին:

«Իշխա՛ն մըն է գինիին որդին, իսկ Թոռը՝ սատանայ մըն է», կ'ըսէ պարսկական առածը: Կը նշանակէ Թէ պէտք չէ բազմապատկել գինի լեցնելու արարողութիւնը՝ Հասնելու Համար մինչեւ Թոռան Թոռը: Գինին կը սիրէ որ յարգէք զինք, պատուէք ու մեծարէք, այլապէս կը չարանայ, կը դառնայ սատանայ:

Այն որ գինի կը խմէ «բարեկամօք», կը Հաղորդուի «ի խորՀուրդ եղբայրութեան»: Երբ կը բարձրացնէք ձեր ձեռքերը եւ շրԹունք շրԹունքի կուգան բաժակները՝ գինիով լեցուն, ձեր սիրտե՛րն են որ կը մօտենան ի Համբոյր՝ սիրոյ ջերմութեամբ յորդուն:

Գինին սեղան կուգայ իշխանի պէս, — պարկուն իր սրուակին մէջ, իշխանական զրահը Հագած: Ինչ որ կը ներկայացնէ սկիՀը քրիստոնեաներուն Համար, նոյն վեՀութիւնը կ'արտայայտէ գինիին շիշը մեղի-պէտներուն Համար, — գլուխ-գործոց մը, զոր կարելի չէ գերազանցել, տարիներու Հեւքը կայ վրան, Համբերատար աշխատանքներու քրտինքը, ամառնացող այգիներու խորՀուրդը:

Գինին վայել է իր աստուածութեան Հաղորդակիցներուն, իր իշխանութեամբ Հրճուողներուն, իր Հոգիով Թրվռացողներուն, — գինին խորՀուրդ մըն է որ չի յայտնուիր ամէնուն: Մի՛ ըմպէք, մի՛ ըմպէք որ գինի խմեն ասս ու ան, չե՞ն խմեր, Թող չխմեն: Ոչ ալ գինի լեցուցէք Հեռ ի Հեռոյ, — Թող Հանգչի՛ բաժակը եւ կանգ առնէ գոլը, զոր գինիին Հրեղէն մարմինը տուաւ բաժակին:

Մեղի-պէտները գինի կը խմեն յարգելով գինին ու մեծարելով, գլուխ խոնարՀելով եւ սրտեռանդ երգելով: Որով-Հետեւ կը սիրենք գինին: Ով որ կը սիրէ գինին եւ կը յարգէ գինին, առով՝ կը յարգէ ինքզինք: Ով որ կը գինովնայ, կ'անպատուէ գինին:

Կարմիր գինին կը լեցուի մինչեւ բաժակին կէսը կամ մաս մը աւելի, ոչ մինչեւ շրԹները, որպէսզի վրան տեղ մնայ Նստելու Նուրբ, ջերմ եւ անուշաՀոտ խոնաւութիւնը, գոլորշի՛ն (հիւմ), — անմահակա՛ն գոլորշին զոր պէտք խմէք Հոտուըտալով: Լաւագոյն խմողը ա՛ն է որ կը խմէ Նախ քիԹով, — Հոգի ունի գինին, աստուածային շունչ, որ կը Թափանցէ օդին պէս եւ օդին Հետ:

Ճերմակ գինին կը լեցուի բաժակին մէջ մինչեւ շրԹները, բայց ոչ յորդելու աստիճան: Ատիկա պէտք նշանակէր արՀամարՀել գինին ու դարովել:

Պաղեցուցէք ճերմակ գինին, բայց յանուն Նոյի, Բաղոսի եւ Քրիստոսի, — մի սառեցնէք, աններելի Թերութիւն է սառեցնել: Ասոր անունն է ճերմակ գինի եւ ոչ Թէ սառոյց, իսկ մեղի-պէտները Եսքիմացիներ չեն, որպէսզի սառոյց ծծէին:

ԸնդՀակառակն կարմիր գինին կը սիրէ սենեակին ջերմութիւնն ունենալ: Խմուելու Համար՝ այդ աստիճանն է յարգի: Փափուկ, քնքուշ, Թաւշեայ ջերմութիւնը, որ Հաճելի է՝ երբ կը քսուի մորԹին:

Այս նպատակով, երբ Հացկերոյթ ունիք, մէկ օր առաջ դրէք սենեակին մէջ: Առա՛նկ գինին միայն վայել է լաւ ճաշին: Առանկ գինին «կը խօսի», կը խօսեցնէ: Երբ պաղ է կարմիր գինին, Համր կը մնայ, ոչ բոյր կուտայ, ոչ ալ այն վայելքը՝ որ չուտ չի սպառիր, այլ կ'երկարի չարականի մը պէս:

ԵԹէ մոռցաք սենեակին մէջ դնել մէկ օր առաջ, — աղէ՛տ: Ոչ զոլարձակը (ռատիաթէօր) կը դարմանէ այլեւս, ոչ ալ տաք ջուրով լեցուն դոյլը: Կարմիր գինին կը բարկանայ, կը վշտանայ, կը դառնանայ, վրէժ կը լուծէ՝ քացախին նման անքաղաքավար ձեւով, բրտութեա՛մբ:

ԱյսուՀանդերձ ԹեԹեւ կարմիրները, զորս գինեակ կ'անուանէ մեր լեզուն, կը սիրեն գարնանային զովութիւնը: Ուրիշ խօսքով՝ զեփիւռի զովութիւնը, ամրան օրերուն յատուկ, ծաղիկներուն շունչով ԹրԹռուն:

Գինին լեցուցէք սրուակին վիզը Հանգչեցնելով բաժակին շրԹներուն վրայ, — դուք լսա՞ծ էք այն բանաստեղծական լեզուն, զոր կը խօսին սրուակն ու բաժակը, մէկուն շրԹները միւսին վզին վրայ, ա՛խ, սիրակա՛ն, սիրակա՛ն..

Գիտցէք խօսեցնել գինին: Քաղաքակրթութեան նշան է, զարգացած մարդու վկայութիւն, որ ցոյց կուտայ ապրած-տեսած անձի մը կչիռը:

Բարեկիրթ մարդը ան է որ երկիր է տեսած, պտըտած, աշխարՀ ման եկած, պալատներ եւ ապարանքներ յաճախած, գինիի ամէն աղբիւր այցելած եւ գիտէ գինիին կենսագրութիւնը: Գինին, արդէն, ճամբորդութիւն մըն է միջոցին մէջ, եւ ժամանակին մէջ: Ձեզի կը խօսի երջանկութեան եւ վայելքներու մասին, որոնք չեն մաշիր ու չեն մոռցուիր երբեք, այլ կ'երկարին երկրէ երկիր եւ երիտասարդութենէ մինչեւ ծերութիւն: Ձեզի կը պատմէ անմահական գինի արտադրող այգիներու բարեկամութիւնը: Գինին ալպոմ մըն է անմոռանալի յիշատակներու: Գինին մատեան մըն է սիրոյ երգերու:

Կը ճանչնա՞ք գինիին Հոգին, — լոյսին բռնեցէք ու դիտեցէք իր գոյնը, ցոլքը, պայծառութիւնը: Անիկա երբեմն կը յայտնուի խրայատուկ անուշաՀոտութեամբ մը, որ Հոտ չէ՝ Համ մըն է, կամ քաղցրաՀամ առանձնայատկութեամբ մը, որ Համ չէ՝ բոյր մըն է:

Գինիին Համն ու Հոտը (պուքէ) գինի՛ն միայն կուտայ, նկարագրութիւնը աւելորդ է:

ԵԹէ ճերմակ գինի է, ձեր քիԹը մօտեցուցէք բաժակին: ԵԹէ կարմիր գինի է, ձեր երկու ափերը կոնքի վերածած՝ բռնեցէք բաժակը, ձեր ափերուն մէջ դրկեցէք խանդաղատանքով եւ բարձրացուցէք սկիՀի մը նման: Գինին ձեր ռունգերուն պէտք խօսի Թաքուն ու խորՀրդաւոր բանաստեղծութեան մը մասին, որ չի յանձնուիր երբեք տառերուն ու բառերուն:

Համտեսելու Համար, եԹէ ճերմակ գինի է, շրԹներով առէք սակաւիկ մի, դարձուցէք ձեր լեզուին վրայ, պտըտցուցէք ձեր բերնին մէջ, մինչեւ որ վար գլորի, յետոյ պահ մը բաց պաՀեցէք ձեր բերանը, — գինին է որ կը խօսի ձեզի, ամէն բան կը խոստովանի ձեզի, իր գաղտնիքը, իր Հրաչքը, իր կախարդանքը, որուն Համար կը սիրաՀարին իրեն՝ Թագաւորներն ու իշխանուՀիները, զօրավարներն ու վարդապետները, երիտասարդներն ու երախաները:

ԵԹէ կարմիր գինի է, առէք ումպ մը, խոշոր չըլլա՛յ, ծծապտուկի մը չափ բաւական է, ու ծամեցէք: Կարմիր գինին կը ծամուի, չի խմուիր: ՇրԹներով, Թուշերով, լեզուով ծամեցէք երկար: Աւելի բան ըսելու պէտք չկայ, գիտական ու բանաստեղծական բառեր գործածելու պէտք չկայ, կը Հասկնան մեղի-պէտները, մենք կը Հասկնանք ռռանց բառերու, — մենք մարդ ենք, բառարան չենք:

Գինիի գործածութիւնը իր օրէնքներըն ունի: Սովորութիւն է, — բանականութիւնն ալ այդպէս կը պաՀանջէ, — որ գինիի տեսակները իրարու յաջորդեն աստիճանաբար, Նախ ԹեԹեւը, յետոյ բարկը: Բայց եւ այնպէս սովորութիւնը բացարձակ օրէնք չէ, տանուտէրը կրնայ գինիին տեսակը պատշաճեցնել միսի տեսակին:

Մեղի-պէտներուն Համար՝ այս է օրէնքը.—

Մատուցակել ճերմակ գինի՝ երբ սեղան կը բերուի Թանյէք (մէզէ, օռ տ'էօվռ), ծովապտուղ (fբիւսթաաէ), ձկնեղէն, պանիր:

Մատուցակել կարմիր գինի՝ երբ սեղան կը բերուի եզան միս, ոչխարի միս, բադ, ՀնդկաՀաւ, սեւ միս, որսեղէն:

Ուշադրութիւն, — Հորթի միս, Հաւեղէն, ճաշար, աղածոյ, լեարդ, պանիր Հրամցնելու ժամանակ՝ տանուտէրն է կամ Հրաւիրեալները, որոնք կը նախընտրեն ճերմակ խմել կամ կարմիր՝ ըստ իրենց ճաշակին, պատշաճութեան Հարց չկայ:

Բայց գիտցէք որ աղնիւ գինիները Հաշտ չեն բանաջարեղէններուն Հետ: Մանաւանդ աղցա՞նը (սալատ), կը սպաննէ գինին:

Երբ կարգը կուգայ պտուղին, մատուցակել քաղցր գինի, կամ փրփրուն գինի, որ կը պարէ Հարսնցուի պէս՝ ճերմակ Հագած, կոչնականներուն դիմաց, յետ ճաշու:

Երկու խօսք եւս գինիներու պաՀպանութեան մասին.—

Նկուղներու մէջ՝ գինին կը սիրէ խոր Հրդաւոր մԹութիւնը, սիրաՀարներու մԹնշաղը, — կը խորշի լոյսէն: Կ'ատէ ջերմութիւնը, մանաւանդ երբ յարափոփոխ է: Ուրեմն ոչ շատ տաք, ոչ շատ չոր, ոչ շատ լուսաւոր: Կը պաՀանջէ իւրայատուկ «մառենադարան» մը, (Նուիրագործուած է բառը, որ կը նշանակէ .. գինեդարան): Ճերմակները շարել վարը, կարմիրները՝ վերը:

Սիրեցէք ու խնամեցէք գինին, — գինին գիտէ վարձատրել այն որ կը Հասկնայ իր Հոգին:

Ազնիւ ընԹերցողներ, երբ սեղան շըտկէք եւ սկսիք բարձրացնել Աստուծոյ Թաթը, զոր գինւոյ բաժակ կը կոչեն մեղի-պէտները, մի՛ մոռնաք խմել վերջին բաժակ մըն ալ՝ ոգեկոչելով այն որ գրեց այս տողերը:

ԱՐԲՈՒՆԻ

(1) Երգի մը մէկ տունը, — Պուալօ զայն գրած է՝ երբ, Հազիւ 17 տարեկան, փիլիսոփայութեան դասը աւարտած՝ դուրս կ'ելլէր դպրոցէն, 1653ին:

Այս առթիւ կը յանձնարարենք կարդալ նաեւ Պօտլէրի մէկ քերթուածը, — «Գինիին Հոգին»:

ԻՆՔՆՕՐՕՐՈՒՄ

Գիշեր է իջել. լռել են բոլոր
Աղմուկները չար, խօսքերը պատիր,
Ջրերը մեղմիւ երգում են օրօր,
— Սիրտ իմ, հանդատի՛ր ···

Հանգչում է վաղուց անտուն ու մոլոր
Թափառականը մեն ու տարագիր,
Աստղերը խմբով երգում են օրօր,
— Սիրտ իմ, հանդարտի՛ր ···

Լա՛ց վերջին լացդ, սի՛րտ իմ մենաւոր,
Վերջին արցունքդ–հեկեկայ՝ թափի՛ր,
Երազ, երգ ու սէր, օրօ՛ր ու օրօ՛ր,
— Սիրտ իմ, հանդարտի՛ր ···

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

ԹԱԹԻԿՆ ՈՒ ԹՈՒԹԻԿԸ

(ՀԷՔԵԱԹ)

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻՆ

Ա.

Հինաւուրց Հեղեղատի մը երկու կողմերէն Հազիւ քանի մը ծառաչափ Հեռու, երկու մրջնանոցներ կային: Մէկը ինկած էր ապառաժի մը տակ, ափ մը Հողի ծոցը, ուր՝ առաջին գարունին կը ծլէին ձնծաղիկ, ԹրԹռկիչ, սեւեղ եւ վայրի ծաղիկներ, գոյնի եւ բոյրի Համեստ գեղեցկութիւն մը կը դնէին Հոն՝ իբր առօրեայ ապրումի բաւականութիւն: Միւսը՝ ծեր տանձենիի մը փեռեկտուած բունն էր, արեւէն եփած, անձրեւներէն ու ձիւնէն կարծրացած, խորտ ու բորտ, բայց խորունկ եւ ապաՀով:

Երբ ձիւները կը Հալէին, կամ երբ անձրեւը կը տեղար, Հեղեղատը կը լեցուէր ջուրով, գետակ կ'ըլլար, որուն Հոսումին առնականութենէն կը փրԹէր վայրագ երգ մը, որ՝ կը վախցնէր շրջապատը եւ մրջնոցները. այն ատեն. բարէ, ազգակից ու մտերիմ երկու բոյներու յարաբերութիւնը կը խզուէր, մրջիւնները կը սրտնեղէին, կը սկսէր Հոգեկան տանջանքը, կը շատնար կարօտին ցաւը:

Ի՞նչ կրնային ընել տկար մրջիւնները, ինչո՞վ պէտք կրնային կռուիլ Հեղեղատի ջուրին դէմ: Ե՞րբ պիտի գար օր մը, երբ մրջիւնները Հեղեղատը եւ անոր ջուրը պարտութեան մատնելով՝ ազատօրէն իրարու փոխադարձ այցելութեան պիտի երԹային, զուարճանային ու խօսէին: Ախ, Աստուած, ինչո՞ւ երկրաշարժով մը Հողին Հաւասար չես ըներ այս անպիտան Հեղեղատը, չես կտրեր անոր ջուրին վայրագ երգը: Հողով ու քարով լեցուէր զայն, ի՜նչ կ'ըլլայ, ով բարի եւ անուշիկ Աստուած:

Ո՞վ գրաւ այս անպէտ ու գոռոզ Հեղեղատը երկու մրջնոցներու մէջտեղը՝ անէծքի կամակոր բրտութեամբը եւ ճակատագրական Թերութեան մը ցաւովը: Այս կոշտ երգը Կողովիտի արուեստալից բնութեան Համար արատ էր ու ամօթ:

Կողովի՛տ, մէկը Հայ աշխարՀի բնատուր Հրաշալիքներէն, ուր Հողը ծաղիկի չափ բուրմունք ունի, եւ օդը կաթնաՀամ է, ուր աղբիւրները օրօրոցի մանուկներու պէս կը բղխան ու կը խնդան, քարերէն անգամ կը Հոսի արուեստաւոր երկունքի մը քաղցր տքոցը ···:

Ականջ դրէք ծառերուն, անոնց սյլոցին մէջէն պիտի լսէք Հայ սիրուոր աղջիկներու Համերգը, շնչեցէք անտառներէն, այգիներէն ու պարտէզներէն ծորող զովութիւնը, այն ատեն, պիտի բերկրի ձեր Հոգին:

Բայց ի՞նչ ընել, ախ, աս անիրաւ Հեղեղատը, երկու բոյներու մէջտեղը նըստեր է այնպէս՝ ինչպէս Նախանձոտ ու կռուազան կեսուրը իր տղուն եւ Հարսին սիրոյ Հոսումին մէջտեղը ···:

Բ.

Ամրան՝ ձիւնՀալքը վերջացած կ'ըլլար, անձրեւները չէին տեղար, կը չորնար Հեղեղատը, Հերաթափ գանկի մը պէս կը ճերմկնային, կը փայլէին անոր քարերը, այն ատեն, յանկարծական ուրախութենէ մը կը բռնուէին մրջնոցները:

Ինչ գեղեցիկ է մահամերձին քով՝ կեանքի Համար պայքարելու յամառութիւնը: Ինչ տպաւորիչ է դերասանին վերջին բառը, երբ ան վարագոյր իջնելէն վայրկեան մը առաջ՝ կ'արտասանէ գիտակցօրէն եւ արուեստին պաՀանջին Համաձայն: Անոնական չէ՞ք գտներ Հայ յեղափոխականին Հուսկ-բանքը՝ կախաղանին տակ ···:

Օ, ամէն բանի վերջաւորը ··· որքան մարդեր անմաՀացան իրենց կեանքի վերջին պաՀերուն: Ինչ Հանճարներ մըրգաՀասի Հասած են, Համբաւի ու մեծութեան արժանացած են իրենց Հոգեվարքի տքոցին մէջ՝ իմաստութեան չեշտ եւ պատկառանք գնելով ···: Հրապուրիչ ու կաղդուրող է տառապանքի վերջին աբարէն փրԹող զօռ կանչը:

Մրջիւնները տանջուեցան: Հեղեղատը չոր էր: Բայց անցաւ վտանգը, չէ՞ որ ամէն ինչ իր չուկէտն ու ժամկէտն ունի: Մրջիւնները յամառեր էին: Հիմա որ չորցեր էր Հեղեղատը, երջանկութիւնը իր ծխածանը փռեր էր երկու դրկից մրջնոցներու վրայ: Մրջիւններու սիրտերուն մէջ կը կաԹէր նոր կեանքի արեւը:

— Աչքդ լոյս, Թաթիկ, Հեղեղատը չորցեր է:

— Աչքդ լուսով, Թութիկ, ազատուեցանք:

Գ.

Ապառաժի տակ ինկած բոյնին մէջ կ'ապրէր շատ Թարմատի ու գեղեցիկ մրջնուՀի մը, Թութիկը:

Քոյցր էր անիկա, անուշ Շատախի ճերմակ Թութին պէս. իր մրջնոցին պարծանքն էր, երբ բոյնէն դուրս կ'ելլէր, պտոյտի կ'երԹար, մրջիւնները ճամբուն վրայ կը կենային, զինքը կը դիտէին զմայլանքով, ու նայելէն չէին կշտանար:

Նոր արբունքի Հասած մրջիւնները կը խենԹենային Թութիկին Համար, անոր ճամբան կը կտրէին, Հետը կ'իյնային, խօսք կը նետէին, անոնցմէ ոմանք՝ չարամտօրէն կը գարնուէին անոր, ոմանք ալ՝ սէրէն գինովցած, անոր Հետքէն կը քալէին, մարմնական խաղեր կ'ընէին, իրենց ճկունութիւնը եւ առնական ուժը կը ցուցադրէին:

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

(1 Շար.)

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Անկասկած՝ բոլո՛ր ժամանակներուն, մասնաւորապէս սակայն մեր դարաշրջանին կը պատկանի արուեստագէտի անկախութեան հարցը։ Արդարեւ, գաղափարներու ի՛նչ ընդհարում՝ ճակատի մը վրայ, որուն հակադիր հոսանքները երկուք են․— Արուեստագէտները եւ կազմակերպութիւնները։

Դարը կ'ընթանայ դէպի սէնտիֆալիզմ, դէպի համախմբում։ Կը զօրանան քաղաքական որոշ նպատակներ հետապնդող կազմակերպութիւններ եւ բանուորական ճակատներ, կամ կը ճիգաւորուին՝ գաղափարներու ընդհարման պատճառով։ Պարզ է, թէ հաւաքականութեան մը մէջ մարդիկ պարտադիր են հետեւելու ընդհանուր ուղեգիծին։ Կազմակերպութիւնը կը պահանջէ, որ իր շարքերուն մէջ գտնուած գրագէտը մտածէ այնպէս՝ ինչպէս բանուորը եւ մեկնաբանէ ընդհանրական հարցերը, նպաստելու համար քարոզչութեան։

Ահագին շարժում մը՝ աւանդական այս տարազին դէմ։ Գրագէտները, կամ բանաստեղծները կ'ընդդիմանան կաղապարուած տեսութեանց։

— Արուեստագէտը անկախ պէտք է ըլլայ։

Ժամանակները ցոյց տուին թէ գրողը նոյնքան կարեւոր դեր կը խաղայ ժողովուրդի մը կեանքին մէջ, որքան դիւանագէտներն ու քաղաքական գործիչները։ Աւելին․ գրագէտը նորութեանց մարդն է, որ առաջարկներ կը ներկայացնէ ի խնդիր մարդկային բարօրութեան, որոնք սահմանը կ'անցնին եւ կը տարածուին միջազգային, համամարդկային ճակատի վրայ։

Եթէ կը հաւատանք, որ գրողը դեր մը ունի կատարելիք՝ ուրեմն հարկ է ազատ ձգել զայն․ միօրինակ յանկերգը կը յոգնեցնէ անոր միտքը, կը ցամքեցնէ հոգին։

Արուեստագէտին «հաւատամք»ը պահուած է իր հոգիին խորը։ Ստեղծագործելու համար՝ ան կ'իջնէ մինչեւ գեհեն, կամ կը բարձրանայ մինչեւ աստղերը, լուսներու քուրային մէջ կը խանձէ սիրտը, կը մրրկէ հոգին՝ տալու համար արդիւնքը այդ ուղեւորութեան, — թըռիչք կամ անկում, վերանորոգում կամ արկածախնդրութիւն։

Հայկական ճակատի վրայ, պարագան կը մնայ նոյնը, աւելի կամ նուազ տարօրութեամբ։ Եթէ արտասահմանի մեր գրողները կամովին ընտրած են գաղափարական իրենց ուղին, հայրենիքի մէջ, — կարեւորագոյն կեդրոնը, — ստեղծագործելու համար արուեստագէտը մէկ ներշնչարան ունէր միայն, կոլխոզ կամ սովխոզ։

Դաշնակցական ժամուլը տարբեր չարունակ չեշտեց բացարձակ այս իրողութիւնը, յայտնելով թէ խամ ու խոպան հողերու մէջ հերոսներ պտտցնող ամէն գրողին սիրտը խոպան չէ եւ Ստալին-Լենին երգող ամէն քերթողի հոգին կարմիր չէ։

Հակադաշնակցական մամուլը, — համայնավարներէն աւելի համայնավար, — պնդեց թէ «արեւաշող Հայաստան»ի այսօրուան գրողներու հոգին խառնուած է «ցիմենտի» ցեխերուն, խոպանի հողերուն եւ «սովխոզի» դաշտերուն մէջ «կոմունիզմ» կառուցանողներու երգին ու ․․․երթին։

Հարկ եղաւ բաւական սպասել, որպէսզի Հայաստանի գրողներն ու պետական քննադատներն ալ յայտարարեն իրականութիւնը։

«Սովետական Գրականութիւն» ամսագիրը (Թիւ 4) «որոշ կրճատումներով» հրատարակած է Ս․ Սարինեանի «Գրողներու Միութիւնում 1958 Փետրուարի 21ին արուած զեկուցումը», որ 1957ի Հայաստանի արձակ գրականութեան ընդարձակ մէկ համայնապատկերն է ․․․ որոշ կրճատումներով։

Ինչ որ էական է այս զեկոյցին մէջ, քննադատութիւններէ եւ գնահատութիւններէ դուրս, արուեստագէտի անհատական անկախութեան հարցն է, «անհատի ազատութեան իրաւունքը», այնքա՛ն ուշագրաւ՝ երբ գիտենք թէ խնդրոյ առարկայ «անհատներ»ը մաս կը կազմեն «կոմունիստական պարտիա»յին։

Ս․ Սարինեան ընդհանուր ակնարկ մը նետելով 1957ի արձակի վրայ, կը գրէ․— Գաղտնիք չէ, որ իրականութեան կեղծ, արհեստական գունազարդումը, անհատի պաշտամունքը մեր որոշ գրողների դրնում էին այնպիսի շրջանակների մէջ, որոնք կաշկանդում էին նրանց գեղարուեստական կարողութիւնների ազատ դրսեւորումը, հնարաւորութիւններ չէին ընձեռում գրողներին աւելի խորը թափանցելու կեանքի մէջ, մեր խոշոր նըւաճումների կողքին տեսնելու նաեւ թերութիւնները, այսինքն տեսնելու կեանքի ռէալ կոնֆլիկտները, որոնց հիման վրբայ միայն հնարաւոր էր կառուցել գեղարուեստական երկեր, ստեղծել տիպեր ու կերպարներ, բացայայտել մարդկային հոգեբանութեան բազմերանգութիւնը, այսինքն այն, ինչ արուեստի հիմնական կոչումն է։ Դրա փոխարէն որոշ գրողների մօտ իրականութեան ճկ՚ոտմամբ կանխակալ հայեացքը յաճախ դիմառնում էր նրանց տարբերին, ստեղծագործական ակտը յանգեցնելով ինչ որ սահմանուած գրական նորմայի անխախտ իրաւունքին։ Այս էր, որ գրականութեան մէջ բստեղծում էր սխեմատիզմի, միօրինակութեան, հոգեբանական աղքատութեան որոշ տենդենցներ։

Ուրեմն, Հայաստանի արուեստագէտները ազատ չէին իրենց ստեղծագործութեանց մէջ, «անհատի պաշտամունքը կաշկանդած» էր զիրենք։

Հայ գրագէտներն ու բանաստեղծները ստիպուած էին «արհեստական գունազարդում» տալ իրենց «գեղարուեստական կարողութիւններու դրսեւորման»։

Խորհրդային վարչակարգին ներքեւ տիրող պայմանները «հնարաւորութիւն չէին ընձեռում գրողներին՝ աւելի խորը թափանցելու կեանքի մէջ»։ Հնարաւորութիւն չէին տար՝ որ հայ գրողը նուաճումներու կողքին տեսնէ նաեւ թերութիւնները։

․․․ Եւ այս բոլորը՝ Երեւան նստած, «Գրողների Միութիւնում զեկուցում արած» Ս․ Սարինեանի վկայութեամբ, կարմիր վարիչներու համաձայնութեամբ եւ «Սով․ Գրականութիւն» ամսագրի վաւերացումով»։

Գիտէի՛նք թէ մութ ուժեր կը ճնշէին հայ գրողներու հոգիին վրայ, աշխատելով զսպել անոր պոռթկումը, խռովքը, ստեղծագործ հանճարը։

Գիտէինք եւ կը մատնանշէինք այն իրողութիւնը, թէ Հայաստանի արդի գրականութեան զեղեցկութեանց կողքին կը գտնուին նաեւ անամէջ երկեր, հայկական վառ խնձորին եւ արեւահամ խաղողին հետ՝ ռուսական լխկած լոլիկներ։

Կարգ մը մարդիկ յամառութեամբ կը պնդէին թէ «լուսաշող Երեւան»էն եկած ամէն գործ, առանց բացառութեան, «գլուխ-գործոց» էր։ Խլացած ականջներ՝ չլսեցին, կամ չուզեցին լսել եղած հաստատումներ․ երանի՛ թէ այսօր անդրադառնային որ Երեւանն անգամ կ'ընդունի թէ իր փառաբանած «սոցիալիստական» գրականութեան մէջ «միօրինակութեան, հոգեբանական աղքատութեան որոշ տենդենցներ» կան։

Մօտ չորս տասնամեակի «միօրինակութենէն» ետք արուեստագէտի անկախութեան «տենդենց»ները առիթ մը կ'ընծայեն, որ սպասենք աւելի լուրջ եւ հաւասարակշռուած ստեղծագործութիւններու։

Կրնանք, նոյնիսկ, հանդրուան մը նըկատել այս պարագան․ կարելի՞ է սակայն հիմնական փոփոխութիւններ սպասել տեղէ մը, ուր դէմքերը կը փոխուին, բայց․․․ դերերը կը մնան։

Ո՛չ մէկ կասկած, թէ գրական նուաճումներու համար հարկ է նորոգել երգն ու կշռոյթը, որովհետեւ միօրինակութիւնը նահանջ է այս մարզին մէջ։

Բանի որ «ռեւոլուցիոն» մարդոց մասին կը խօսինք, ճշդե՛նք նաեւ, որ գրագէտին եւ բանաստեղծին անկախ հոգին միայն «ռեւոլուցիա» կրնայ ստեղծել, գրական, գաղափարական թէ ընկերային ճակատներու վրայ հաւասարապէս։

Կիրք ու երկունք կը պահանջէ արուեստագէտը։

ԱՐՄԵՊԻԼ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԻՐ ՁԳՏՈՒՄՆԵՐԸ

Քաղաքականապէս նոր՝ Եուկոսլաւիա այսօր կը գտնուի գրական փնտռտուքի մէջ։ Երկար ատեն գերմանական տիրապետութեան ենթակայ՝ Աւստրիոյ Մակեդոնիացիներուն կողմէ, որոնք կը գործածէին կիրիլեան այբուբենը, անցնելով Խրուաթներու, Սերպերու, Տալմացներու ազդեցութեանց տակ, լեզուն եւ մշակոյթը այլազան նկարագիր ստացած են։ Այլազանութիւններ, որոնք միաժամանակ հարստութիւն եւ խոչընդոտներ են գրագէտին համար։

ԺԹ․ դարու վերջը եւ քսաներորդ դարու սկիզբը քանի մը խումբ հեղինակներ իրենք զիրենք պարտադրեցին․ բանաստեղծներ՝ Իվան Մաժիրանիչ, Սթանքօ Վրազ, Պառադիչ, որոնք քնարերգակ են ու ազգայնաշունչ, ինչպէս նաեւ՝ վիպագիր Քովաչիչ, արձակագիր՝ Կեաւսքի, որ կը նկարագրէր գիւղական բարքեր։

Սլաւներու եւ Սերպերու գրական ձրգտումները մասնաւորապէս կը յարմարին իրարու․ այստեղ գրականութիւնը ազգային եւ գիւղական նկարագիր մը ունի։ Արեւմուտքի ազդեցութիւնը ուշագրաւ է վերածնունդի եուկոսլաւ գրողներուն վըրայ, մասնաւորապէս ֆրանսական ու գերմանական գրականութեան ազդեցութիւնը, որ ակներեւ է վիպասան Սերմաչի եւ Քանքարի գործերուն մէջ։

Իվօ Անտրիչի շնորհիւ հոգեբանական վէպը հիմնական փոփոխութեան ենթարկուեցաւ․ 1945ին հրատարակուած իր գործերը բացառիկ անուն մը ապահովեցին իրեն։ Անտրիչ նկարագրած է իր ծննդավայր Պոսնին՝ թրքական գրաւումէն մինչեւ մեր օրերը։ Այսուհանդերձ, ինչպէս կը գրէ «Լը Մոնտ»ի աշխատակիցը, հակառակ իր տաղանդին եւ հըմտութեան՝ կը մնայ տեղական գրող մը։

Ազգային ծիրէն դուրս ելած եուկոսլաւ առաջին գրագէտն է Միրոսլաւ Քրլեժա, — միաժամանակ՝ թատերագիր, — որ Ֆրանսայի մէջ հրատարակեց երկու վէպեր․ Լաթինովիչի կեանքը, եւ, Լաթինովիչի վերադարձը, որոնց գործունէութեան դաշտը կ'ըլլայ երկու Աշխարհամարտերուն միջեւ։ Հոգեբանական այն խոր վերլուծումը՝ որուն կ'ենթարկուի երկու վէպերուն նոյն հերոսը, գրագէտ Քրլեժան կը բարձրացնեն միջազգային գրականութեան պատուանդանին վրայ։— Երկու վէպերուն հերոսը՝ Ֆիլիփ Լաթինովիչ Խրուաթ մըն է, անծանօթ ծագումով․ թեթեւսոլիկ մայր մը ունի, որ կը սիրաբանէր չարունակ, նոյնիսկ՝ պահ մը կը կարծուի թէ Ֆիլիփի հայրը շրջանի եպիսկոպոսն է․․․ Հերոսը վերջապէս կը գտնէ իր հայրը, խղճալի տիպար մը, ծաղր ու ծանակի առարկայ։

Հեղինակը այս գործին մէջ մանրազնին քննութեան մը ենթարկած է երեսունական թուականներու Եուկոսլաւիոյ մեծահարուստներուն կեանքը։

Հակառակ գաղափարական արդի շարժումներուն, եուկոսլաւ գրագէտները արդի կեանքով չեն զբաղիր ու կը մնան իրենց ազգային շրջագիծին մէջ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (178)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Է.

ՀՈԳԵՒՈՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

— Ինչպէս ինձ վրայ, պարոն բժշկապետ,— պատասխանեց սրբազանը, հասկանալով իր խօսակցի խուլ ակնարկութիւնը։ — Ես, պարոն բժշկապետ, հետեւում եմ մեր նշանաւոր պատրիարքների օրինակին, որք հագնում էին ամենաթանկագին զգեստներ, օծւում էին անուշահոտ իւղերով, մօրուքի եւ գլխի մազերի վրայ սփռում էին ոսկու փոշի, եւ իրանց շրջապատում էին ամէն տեսակ չքնաղութիւններով։ Միխնդամայն սուլթանի հետ սեղան նստած ժամանակ, Թադէւորը նկատողութիւն արեց նրան, թէ կրօնաւորին վայել չէ այդ ասիական պճնասիրութիւնը։ Նա փոխանակ պատասխանելու, բաց արեց իր օձիքը եւ ցոյց տուեց․ փառաւոր մետաքսեայ զգեստի ներքոյ, մերկ մարմնի վրայ, նա հագած ունէր այծի մազից գործուած, կոշտ, ծակոտող խարազն, որ մի ժամանակ հագցնում էին յանցաւորներին, երբ կամենում էին աւելի տանջել նրանց․ յետոյ սովորութիւն եղաւ հագնել ճգնաւորներին, որոնք իրանց անձը ենթարկում էին ամենախիստ փորձութիւնների։

Ասլանը չատ լաւ գիտէր, որ Նորին սրբազնութիւնը իր սեւ ատլասի փարաջայի տակից այս տեսակ խարազն հագած չունի, բայց դարձեալ համաձայնուեցաւ նրա հետ, ասելով.

— Արեւելքում արտաքին փայլը մեծ նշանակութիւն ունի։

— Մինչեւ անգամ հարկաւոր է, — աւելացրեց սրբազանը. — այստեղ մարդկանց խելքը աչքերումն է եւ ոչ գլխումը։ Իմ նախորդը երբ որ գնում էր փաշայի մօտ, նրան ժամերով սպասել էին տալիս, մինչեւ թոյլտուութիւն էր ստանում ներկայանալու, որովհետեւ ոտքով գնում էր և աղքատիկ հագուստով։ Բայց ինձ հետ այնպէս չեն վարւում ․․․

— Ձեր փաշան բաւական քաղաքավարի մարդ է, — խօսքը փոխեց Ասլանը։

— Ամենապատուական մարդ է, բարի, առաքինի, ժողովրդասէր, աշխարհաշէն, մի խօսքով, թէ իբրեւ մարդ եւ թէ իբրեւ երկրի կառավարիչ, անգնահատելի է, իր նմանը չունի։ Նա բոլորովին հիացած է ձեզանով, պարոն բժշկապետ, նա ձեզ Լօքմանի հետ է համեմատում․ ձեր տակաւաժամանակեայ բժշկութիւնը թէ փաշայի վրայ եւ թէ նրա որդու վրայ մեծ օգուտ է բերել։ Բանի օր առաջ նըրա մօտ էի, միշտ ձեզ վրայ էր խօսում, եւ միշտ այն էր հարցնում, թէ ի՞նչով կարող է երախտամատոյց լինել ձեզ։

— Ես նրան մի մեծ ծառայութիւն չեմ արել, — պատասխանեց Ասլանը, — բայց պատրաստ կը լինէի, եթէ իմ ժամանակը ներէր, աւելի մեծ ծառայութիւններ անել, որովհետեւ նա արժանաւոր մարդ է, եւ մանաւանդ որ դուք այդքան գովում էք։

— Ճշմարիտ է, արժանաւոր մարդ է եւ գովութեան արժանի է, — կրկնեց սրբազանը։

— Ուրեմն ժողովուրդը պէտք է շատ գոհ լինի մի այդպիսի լաւ կառավարչից։

— Ժողովուրդը չափազանց գոհ է, մանաւանդ քրիստոնեաները. Բայց ․․․

Վերջին բառը արտասանելու միջոցին սրբազանի աչքը ընկաւ իմ երեսին եւ նա ընդհատեց իր խօսքը։ Ասլանը այդ նկատելով, ինձ նշան արեց, որ հեռանամ։ Ես դուրս եկայ նախասենեակը եւ նստեցի դրան մօտ։ Նրանց խօսակցութիւնը պարզ լսելի էր եւ այնտեղ։

— Դուք մի բան էիք ուզում ասել, սրբազան։

— Այո, այն էի ուզում ասել, որ ժողովուրդը չափազանց գոհ է, մանաւանդ քրիստոնեաները։ Բայց մեր մէջ այժմ դուրս են եկել մ խտեսակ խենթ ու խելառ նորելուկներ, որոնք, ամենայիմար ցընորքներով ոգեւորուած, ազատութեան հրապոյրներով յուզմունքներ են յարուցանում ժողովրդի մէջ եւ միամիտներին մոլորեցնում են։ Եւ այդ՝ երիտասարդութիւն կոչուած, ցնորամիտ փոքրամասնութիւնն է, որ դժգոհ է տիրող կառավարութիւնից։ Ցաւալին այն է, որ նըրանց դժգոհութիւնը արտայայտւում է այնպիսի ապօրինի եւ յանցաւոր եղանակներով, որ ոչինչ լաւ արդիւնք չունենալուց յետոյ, մեծամեծ վնասների եւ կորուստների պատճառ է դառնում։

— Որպիսի՞ վնասներ, — հարցրեց Ասլանը։

— Այդքանն էլ մեծ վնաս եւ մեծ կորուստ պէտք է համարել, պարոն բժշկապետ, որ մենք կորցնում ենք մեր բարեխնամ կառավարութեան աչքում մեր հաւատարմութիւնը, որ ստացել ենք դարեւոր, անձնանուէր ծառայութեամբ։ Մեր ժողովուրդը մի քանի խելագարների պատճառով, կասկածաւոր է դառնում կառավարութեան աչքում։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՄԱՔՄԻԼԸՆ – ՏԸԼԸՍ խօսակցութիւնները կը սկսին Ուաշինկթընի մէջ. Անգլիոյ Վարչապետը մինչեւ Յունիս 14 պիտի մնայ Ամերիկա, իր պաշտօնակիցներուն հետ միջազգային հրատապ հարցերուն շուրջ խորհրդակցելու համար :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարար Տըլըս Խ. Միութեան հետ տնտեսական գործակցութեան մասին խօսելով յայտարարեց թէ հաւանական է որ այդ գործակցութիւնը սկսի «կարգ մը մարզերու մէջ» :

ԼՈՆՏՈՆԻ հանրակառքերու գործադուլը կը շարունակուի :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ գործազուրկներու թիւը պակսած է Ապրիլ ընթացքին :

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ մէջ ընտրապայքարը կը շարունակուի. զօր. Տելկարօ նախագահ Սալազարի միակ հակառակորդն ու ընդդիմադիրներու թեկնածուն է :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համալսարանի ուսանողներու պաշտօնաթերթին խմբագրապետը ապաստանեցաւ Արեւմտ. Գերմանիա :

ԼԷՈՒԻՍ ՇԹՐԱՈՒՍ, հիւլէական ուժի յանձնախումբի նախագահը ստիպուեցաւ հրաժարիլ, համաձայն չըլլալով Այզըն–հաուըրին հետ, ապազինման հարցին շուրջ եւ այս մարզին մէջ Խ. Միութիւն–Ամերիկա յարաբերութեանց :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ կառավարութեան խնդրանքին վրայ Ատլանտեան Ուխտի երկիրները պիտի օգնեն Ճաքարթայի կառավարութեան՝ որ զսպէ ըմբոստները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ. Տիգրան Վըրոյր (Անվէրս) 25.000 ֆրանք, Տիկին Նուարդ Բագրատունի (Ֆիլատէլֆիա) 25 տոլար, Տիկին Աստղիկ Աչըքկէօզեան իր ամուսնոյն մահուան տարելիցին առթիւ հինգ հազար ֆրանք, Պ. Տիրան Սըրմաքէշեան (Ալֆորվիլ) հինգ հազար, Պ. Թովմաս Պօյաճեան, Պաղտասարեան (Իսի), երկու հազարական, Պ. Թորոսեան հինգ հարիւր ֆրանք :

Վարժարանի Ծնողներու Միութենէն ասփիրաթէօռ մը : Պ. Գէորգ Մարանկօզեան իր մօրը յիշատակին երկու պարտէզի նստարան : Տիկին Պալըրճեան սեղանի ծածկոց մը :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը Օննիկ Միսկիրճեանի մահուան առթիւ յանուն շրջանի Վասպուրականցիներուն իր վշտակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Միսկիրճեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Պոմոնի Համազգայինի դպրոցին :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Մեսրոպ Շիրինեանի մահուան առթիւ Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը, փոխան ծաղկեպսակի ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Ե. Մինասեան՝ 500, . Գաշիքէմանեան հինգ հարիւր, Ա. Դարբինեան՝ երկու հարիւր, Ց. Շիրվանեան՝ հինգ հարիւր եւ Ղ. Դանիէլեան՝ 300 ֆրանք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբերին, կիրակի Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ, սրահին նուագախումբով :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

× Կիրովականէն Տիկին Արփենիկ Մարգարիի Դուլուխանեան կը փնտռէ իր զաւակը Համազասպ Վարդանի Դուլուխանեանը, ծնած 1921ին, Թիֆլիս, երկար տարիներէ ի վեր ոչ մէկ լուր ունի :

× Կիրովականէն Նուարդ Քոչինեան կը փնտռէ իր եղբայրը Սարիբէգ Բարսեղի Քոչինեան, ծնած է 1916ին, երկար տարիներէ ի վեր լուր չունի :

Կը խնդրուի արտասահմանի բոլոր հայ թերթերէն որ արտատպեն այս փնտռտուքներու ցանկերը, որոնք հետզհետէ պիտի հրատարակուին :

Տեղեկացնել 15 Րիւ ժան Կուժօն :

Փարիզի Հայոց եկեղեցին :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue; 17 — PARIS (9e)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի, Քառէի սրահը :

Պիտի խօսի դրամատան տնօրէն՝ Պ. ՆՇԱՆ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆ : Նիւթ ունենալով «Դրամատան եւ սակարանի դերը դարերէ ի վեր» : Մուտքը ազատ է :

ՖՐԱՆՔԵԻՒՏԱԼԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հովանաւորութեան տակ, Ֆրանսայի մէջ առաջին ներկայացումները տեղի կ'ունենան՝

ՎԻՎԱԼՏԻԻ
« ԼԱ ՖԻՏԱ ՆԻՆՖԱ »
Օփերա
Բեմադրութիւն եւ ղեկավարութիւն՝
ԱՆՃԵԼՕ ԷՖՐԻԿԵԱՆ
Թէաթր տէ Շան զ'Էլիզէ,
15, Ավընիւ Մօնթէյնը

Շաբաթ, Կիրակի եւ Երկուշաբթի ժամը 21ին :

Տոմսերու գին՝ 300էն 1800 Ֆրանք :

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Այն ծնողները որ կը փափաքին իրենց զաւակները օդափոխութեան կայան ղրկել, կրնան դիմել.— Եկեղեցւոյ դիւանատունը ամէն երեքշաբթի ժամը 15էն17 :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

Հանրածանօթ նկարիչ Սարգիս Խաչատուրեանի մահուան տասնամեակին առթիւ, Սանասարեանի իր ընկերները կազմակերպած են երեկոյթ – թէյասեղան մը, որ տեղի պիտի ունենայ 13 Յունիս, Ուրբաթ, ժամը 21ին, Օթէլ Լիւթէսիայի մէջ, 43, Պուլվ. Ռասփայ, մէթրօ Սէվր – Պապիլոն :

Հովանաւորութեամբ Կաթ. պատուիրակ Ս. ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Կը նախագահէ Պ. ՖՐԵՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ

Արուեստագէտին կեանքը եւ արուեստը պիտի ներկայացնեն՝ Պ. Պ. Մկրտիչ Պարսամեան, Ֆր. Ֆէյտի, Բիւզանդ Թօփալեան, Շարլ Ջահար ու Դեւ :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն Օր. Լիտիա Կարին, Ա. Գմբէթեան եւ Պ. Սերժ Բաջեան :

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 300 Ֆր. :

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը բացուին ապրիլ15ին եւ կը փակուին Յուն. 15ին : Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ :

COLLÈGE S. MOORAT
26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. ժողովը այս Երկուշաբթի, ժամը 20.30ին, Համօ Օհանջանեան ակումբը : Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ, ինչպէս նաեւ մարզիկ եղբայրներէն :

Ծանօթ Աւետարանիչ Վեր. Ս. ՏՈԳԹՈՐԵԱՆ պիտի խօսի Յունիս 8էն սկսեալ ամէն իրիկուն ժամը 8.30ին, 28 Ավընիւ Պուրկէն, Իսի լէ Մուլինօ, մեթրօ Մէրի տ'Իսի : Մուտքը ազատ է :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՅՈՒՆԻՍ — MARDI 10 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8213 — 34EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4014

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՒՍԱՏՈՒ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

Ալժերիա երթալով, զօրավար Տը Կոլ քանի մը նպատակ կը հետապնդէր միա-ժամանակ :

Ամէնէն առաջ կ'ուզէր կարգի հրաւիրել զինուորականները, որոնք Մայիս 13ին զօրավար Մասիւի գլխաւորութեամբ «փրկութեան կոմիտէ»մը կազմելով Հանրապետութեան նախագահէն պահանջած էին «փրկութեան դահլիճ» մը կեանքի կոչել Փարիզի մէջ :

Կարգապահութիւնը խախտած էր եւ օրինական կառավարութեան իրաւասութիւններն անցած էին «փրկութեան կոմիտէ»ներու ձեռքը Ալժէի, Օրանի, Մոսթականէմի, Պոնի եւ ալժերիական այլ քաղաքներու մէջ :

Նոյն շարժումը ծաւալած էր նաեւ Քորսիքա : Ու կը սպառնար Ֆրանսայի գլխաւոր քաղաքներուն : Ալժերիոյ «յեղափոխական» շարժման փոխ-նախագահ Տէլպէքի համաձայն, երեք հարիւր քսան փրկութեան կոմիտէներ կազմուած էին մայր երկրին մէջ : Լիոնի փրկութեան կոմիտէն նոյնիսկ կոչ մը ուղղած էր Ռոն նահանգի բոլոր քաղաքապետներուն :

Վարչապետին Ալժերիա այցելութիւնը օգտակար եղաւ կարգապահութիւնը վերահաստատելու տեսակէտէն : Զօրավարը խիստ ազդարարութիւն մը ուղղեց փրկութեան կոմիտէներուն, ցոյց տալով այն վտանգը որուն պիտի ենթարկուէր երկիրը, եթէ փորձէին օրինաւոր իշխանութեան տեղն անցնիլ :

Ալժերիոյ եւ Քորսիքայի «ըմբոստ»ները այժմ կապուած են արդէն մայրաքաղաքի պաշտօնական կառավարութեան :

Երկրորդ կարեւոր նպատակն էր լուծել Ալժերիոյ ցաւոտ հարցը :

Խորհրդարանին կողմէ իրեն տրուած լիազօրութեան վրայ կռթնած՝ զօրավարը Հանդիսաւորապէս յայտարարեց, որ Ալժերիոյ տասը միլիոն բնակիչները Ֆրանսացի են՝ լիակատար բաժինով, նոյն իրաւունքներով եւ նոյն պարտականութիւններով :

Ու աւելցուց որ մինչեւ երեք ամիս ընտրութիւններ տեղի պիտի ունենան, մասնակցութեամբ բոլորին, Ֆրանսացի եւ իսլամ : Նոյնիսկ իսլամ կիները քուէի իրաւունք պիտի ստանան, իբրեւ Ֆրանսաքաղաքացի :

Ցարդ Ալժերիոյ ինը միլիոն իսլամները ա՛յնքան երեսփոխան միայն ընտրելու իրաւունք ունէին որքան մէկ միլիոն Ֆրանսացիները : Նոր կարգադրութեամբ, կը հաշուուի որ իսլամները հարիւր յիսուն երեսփոխան պիտի ունենան Փարիզի Ազգային Ժողովին մէջ :

Ֆէլլաղաները սիրաշահելու եւ Ֆրանսայի կապելու քաղաքականութեան հետեւելով, Ալժէի իր ճառին մէջ զօրավարը գովեց անոնց քաջութիւնը — հետեւանք յուսահատութեան —, որ սակայն չի դադրիր ըլլալէ անգութ եւ եղբայրասպան : Ու հրաւիրեց զանոնք, որ գաղտնածածուկ կերպով մասնակցին ընտրութեանց իրենց ներկայացուցիչներուն, որոնց հետ պիտի մտածուի թէ ինչ կարելի է ընել :

Սահմանադրութիւնը պիտի բարեփոխուի եւ պիտի ենթարկուի հանրաքուէի, որուն պիտի մասնակցին նաեւ տասը միլիոն Ալժերիացիները :

Տը Կոլի առաջարկը ժամանակավրէպ կը նկատուի Ալժերիոյ Ազատագրական Ճակատին կողմէ, որ կը շարունակէ բացարձակ անկախութիւն պահանջել :

Այս պայմաններուն տակ, կարծողներ կան՝ մանաւանդ արտասահմանի մէջ՝ որ միակ հնարաւոր լուծումն է դաշնակցութիւնը : Ինքնավար Ալժերիա՝ դաշնակցային կապերով միացած Ֆրանսայի :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՆՐԱՔՈՒԷՆ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ՀԻՆԳԻՆ

ԾԵՐԱԿՈՒՏԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ՊԻՏԻ ԽՕՍԻ ՅՈՒՆԻՍ 14ԻՆ

Շաբաթ առտու տեղի ունեցաւ կառավարական ժողովը, զօր. Տը Կոլի վերադարձին առթիւ : Զօր. Տը Կոլ կ'ուզէ արագ շարժիլ եւ կարգ մը առաջարկներ ներկայացուց, հաղորդեց նաեւ շարք մը նախապէս տրուած որոշումներ : Զօր. Տը Կոլ կը սատնձնէ Ալժերիոյ նախարարութիւնը իրեն օժանդակ ունենալով զօր. Սալան՝ Ալժերիոյ մէջ, եւ ոչ-զինուորական մը՝ Փարիզ :

Քաղաքապետական ընտրութիւններ տեղի պիտի ունենան Ալժերիոյ մէջ, մինչեւ մէկ ամիս (Յուլիս 14էն առաջ) :

Հանրաքուէն, սահմանադրութեան բարեփոխման համար, տեղի պիտի ունենայ Հոկտեմբեր հինգին, նոյն ատեն Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ մէջ : Եթէ նոր սահմանադրութիւնը ընդունուի Ազգ. Ժողովը կը վերանորոգուի մինչեւ տարւոյն վերջը :

Օրէնսդրական ընտրութիւնները որ տեղի պիտի ունենային Յուլիս վեցին 4 շրջանի մէջ, յետաձգուած են :

Զօր. Տը Կոլ ձայնասփիւռէն եւ հեռատեսիլէն ճառ մը պիտի խօսի Յունիս 14-ին, ժամը ութին :

Մօտերս, զօր. Տը Կոլ հանդիպում մը պիտի ունենայ Մաք Միլընի հետ :

Ալժէի շրջանակներուն մէջ մեծ զարմանք պատճառեց քաղաքապետական ընտրութիւններու լուրը : Կը կարծեն որ ժամանակը լաւ ընտրուած չէ բայց ընդհանրապէս համակերպած են :

× Վէնսան Օրիոլ տեսակցութիւն մը ունեցած է «Նիւըզ Օֆ Թը Ուորտ»ի թղթակցին հետ եւ բացատրած է թէ ինչու նամակ գրած է զօր. Տը Կոլին : Հանրապետութեան նախկին նախագահը կը ճշդէ թէ այդ ձեւով առաջքն առնուեցաւ անխուսափելի ըմբոստութեան մը՝ բանակին եւ վայրաչուներու կողմէ :

× Միթըրան, համաձայն տեղական մամուլին եւ ձայնասփիւռին դարձած է ընդդիմադիրներուն պարագլուխը, ծանօթ է որ վերջերս ամէնէն բուռն պայքարը տարաւ զօրավարին դէմ երեսփոխանական ժողովին մէջ : Ինչպէս կ'երեւի Միթըրան թեկնածուն էր ժողովրդական ճակատի կողմնակիցներուն : Առջի օր ճառ մը խօսելով, վիճաբանական դասախօսութեան մը ընթացքին, Միթըրան խստօրէն քննադատեց զօր. Տը Կոլը : Երբ իրեն հարց տրուեցաւ թէ «համակա՞րծիք է ժողովրդական ճակատի մը համայնավարներուն հետ», Միթըրան ըսաւ «ի՞նչ կը հասկնաք ժող. ճակատ ըսելով, մինակ որ գիտեմ իբրեւ վարչապետ ունէր Լ. Պլումը, բայց ոչ մէկ համայնավար դահլիճին մէջ : Միակ դահլիճը որ համայնավար նախարարներ ունեցած է Տը Կոլինն էր 1945ին : Եւ Տը Կոլի ստեղծած համեմատականի ընտրական օրէնքին շնորհիւ է որ այսօր 150 համայնավար երեսփոխան ունինք » :

ԾԵՐԱԿՈՒՏԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կիրակի օր 146 ծերակուտականի ընտրութիւն կատարուեցաւ 36 նահանգներու մէջ : Ընտրութիւններ կային մայր երկրին մէջ. Մէօրթ - է - Մօզէլէն Իոնի նահանգներուն մէջ (այբուբենական կարգով), ինչպէս նաեւ անդրծովեան Ֆրանսայի 12 նահանգներուն կամ հողամասերուն մէջ : Նորոգելի են նաեւ 9 աթոռներ Կոնստանդինի եւ Օրանի նախկին նահանգներուն մէջ բայց առ այժմ յետաձգուած են :

Ընտրութիւնը կը կատարուի երկու ձեւով.— Այն տեղերը ուր երեք աթոռէն պակաս են ընտրուելիքները .— Մեծամասնութեան վրայ : Իսկ չորս կամ աւելի աթոռ եղած շրջանները՝ համեմատականի վրայ :

Սէնի նահանգը, որոշ փոփոխութիւններ կը ներկայացնէր : Մինչ ուրիշ նահանգներու մէջ եղող ծերակուտականները բոլորն ալ թեկնածու են վերընտրութեան, նոյնը չէ Սէնի պարագան : Համայնավար եւ ընկերվարական ցանկերը որոշ փոփոխութիւններու ենթարկուած են, ինչպէս նաեւ ժողովրդական Շարժումը :

Առաջին արդիւնքներու համաձայն 123 ծերակուտական ընտրուեցան : Անոնց մէջ համայնավար՝ 15 (նախապէս 13, շահ 2), ընկերվարական 19 (նախապէս 17, շահ՝

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

Օրէ Օրին

ՄԵՆՔ ՉԵՆՔ ՍԻՐԵՐ ... ՆԱԶԸՄ ՀԻՔՄԷԹԸ

Արդէն 76 երգ գիտէ, կ'ըսէ առածը, ծոթանասունըրդեցն ալ՝ տանձի մասին...

Հակադաշնակցութիւն խաղացող մեր խեղճ «պրոկրեսպար»ներուն ալ գիտցածն ու չգիտցածը՝ Դաշնակցութեան դէմ կատարուած հայհոյանքներն են, որոնց շարքը երբ վերջանայ՝ դարձեալ սկիզբէն կը սկսին «Թուրքեւդաշնակ» «եղբայրութեան» մը մասին խօսելով ...

Լոյս քաղաքին մէջ ալ նոր «լոյս» մը ծագած է, շաբաթաթերթ մը, որուն շաբթական «ղազէլ»ը կը լսենք, շաբաթը օր մը :

Անցեալ շաբթուան իր քարոզին մէջ, նորելուկը, «մանրազնին քննութեան» ենթարկելէ ետք Լիբանանի դէպքերը, «լաւատեղեակ» շրջանակներէ ստացած իր լուրերուն հաղորդակից կը դարձնէր մեզ, յայտնելով թէ Պէյրութի կառավարութիւնը Թուրքիայէն օգնութիւն կ'ուզէ...

Այսքանը այնքան ալ հետաքրքրական չէ, բայց հետաքրքրականը լուրին տակ աւելցուած մէկ տողն է՝ «ահա՛ Դաշնակցութիւնը ...» ??? :

Արդեօք, ըսել կ'ուզէ թէ Լիբանանի կառավարութիւնը Դաշնակցութեան ձե՞ռքն է ... :

Ինչ որ է. բայց, տեսէք թէ այնքա՛ն «հակթուրք» այս շաբաթաթերթը ինչպէ՛ս դուրս կուտայ իր գոյնը, «երկու ժամ»ուան տեսակցութիւն մը ունենալով թուրք քերթող Նազըմ Հիքմէթի հետ : Զմոռնանք ըսելու թէ նուշած է քերթողին հետ :

Մեղաւորներս Թուրքին «եղբայր» կոչող այս զզուելին «դիւցազներգական » ոճով ներկայացուցած է իր սեղանակիցը, «հայրենակիցն ու գաղափարակից»ը :

«Ո՞վ է, որ չէ լսած Նազըմ Հիքմէթի անունը» կը բացագանչէ շաբաթաթերթը. «բոցաշո՛ւնչ քերթող»ը վերստին տեսած ըլլալու անհո՛ւն եւ ...անմարդկային հաճոյքով, փութալով ըսել թէ զազրելի այս Թուրքին ոտանաւորները «պատգա՛մ » ըլլալով իրեն նման «կեանքի կռուին մէջ նետուողներուն համար, կարելի չէ արտայայտուիլ այնքա՛ն պարզօրէն » :

Գիտենք, որ շաբաթաթերթը Դաշնակցական Հայերու դէմ քարոզ մը տալէ առաջ կը մխրճուի տիղմերուն մէջ եւ թուրքի մը առջեւ փառաբանանքի բառերը դժուարով կը գտնէ, դիմելով ... Գայեանի հոմանիշներու բառարանին :

Ի՛նչ երջանկութիւն, պարոն շոշո՛րթ, որ քեզի եւ ձեզի լուսանկա՛ր մըն ալ նուիրուած է քերթողը. բոլշեւիկի այդ նայուածքը անապատի նման բան մը չի՞ յիշեցներ «գաղափարակիցներ»ուդ ... :

«Ո՞վ չէ լսած անունը ...».

Մե՛ծ բան, լսա՛ծ ենք, դժբախտաբար :

Աւելին կայ.— *«Ո՞վ է, որ կը պայքարի բազմադիմակ ու հազարաձեւ յետադիմութեան խաւարին դէմ՝ ու՝ չի՛ սիրեր բոցաշունչ քերթողը »* :

Այս «քերթողը» կամ քերծողը Նազըմ Հիքմէթն է :

Կը սիրե՛նք խաւարին եւ յետադիմութեան դէմ մղուող պայքարը, կը սիրե՛նք համայնական երջանկութիւնն ու համայնական խաղաղութիւնը, բայց, պարոն շաբաթապահ, չե՛նք սիրեր Նազըմ Հիքմէթը, չենք սիրեր Թուրքը :

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԾԱՆՕԹ.— « Ընկեր » խմբագիրը ճաշէն դեռ չէ վերադարձած երբ իր թերթը լոյս կը տեսնէ, եւ կը գրէ ... «մնացեալը յաջորդով» : Ուրեմն մենք ալ հոս կը վերջացնենք առայժմ : Մնացեալը յաջորդով ...

ԹՐՔԱԿԱՆ ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ ՅՈՅՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

200.000 ՑՈՒՑԱՐԱՐ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ 2 ՄԵՌԵԱԼ, 60 ՎԻՐԱՒՈՐ՝ ԿԻՊՐՈՍ

Հակահելլէն շարժումը ծայր տուաւ կրկին Թուրքերու կողմէ՝ Պոլսոյ եւ Կիպրոսի մէջ միաժամանակ : Կիրակի օր 200 հազար Թուրք ցուցարարներ հաւաքուեցան Պէյազիտի Համալսարանին առջեւ (Պոլիս). կը բողոքեն Յոյներու եւ Անգլիոյ դէմ . Կիպրոսի բաժանման կողմնակից են :

Կիպրոսի Թուրք համայնքի ղեկավար Տօքթ. Քիւչիւք յայտարարեց թէ արիւնալի բախումներ եղած էին Կիպրոսի մէջ, շեշտելով թէ Թուրքերը միայն մէկ լուծում կը պահանջեն .— Կղզին բաժնել :

Ցուցարարները կը կրէին պաստառներ, որոնց վրայ կը կարդացուէր. «Մահ կամ Կիպրոս», «Մենք խուճապավարներ չենք, այլ՝ փառահեղ գայլեր» :

Շարժումը այնքան մտահոգիչ էր, որ կառավարական ուժեր գործի լծած էին ոստիկան - զօրաց բոլոր միջոցները, նոր Սեպտեմբեր վեցի մը (1955) առաջքն առնելու համար : Թուրքիոյ Արտաքին նախարարութիւնը պաշտօնական զեկոյց մը հրապարակեց, զօրավիգ կանգնելով կղզիին բաժանման տեսակէտին :

Միւս կողմէ Թուրքերը խռովութիւններ ստեղծեցին Կիպրոսի մէջ :

Շաբաթ օր խուժեցին Նիկոսիոյ յունական շրջանը, կրակի տալով իրենց ճամբուն վրայ հանդիպած կառքերը, կոտրելով տուներու եւ խանութներու ապակիները. մօտ 15 շէնքեր, յունական լիճ մը եւ ակումբ մը կրակի տրուեցան : Մինչեւ որ բրիտանական ուժերը հասան եւ ցրուեցին Թուրք խռովարարները, արդէն երկու Յոյներ սպաննուած եւ 59 ուրիշներ վիրաւորուած էին : Կիրակի գիշեր նման միջադէպեր պատահեցան Լառնաքայի մէջ, ուր յոյն մը սպաննուեցաւ եւ ուրիշ մը ծանրօրէն վիրաւորուեցաւ :

Կիպրոսի Առաջնորդական փոխանորդ Անթիմոս Արք. բողոքագիր մը հրապարակեց, դատապարտելով Թուրքերը՝ որ անմեղ քաղաքացիներու դէմ անմարդկային արարքներ գործած էին, աւերելով ու այրելով յունական հաստատութիւններ : Արք.ը կը մեղադրէ Անգլիացիները որ «ռճրային» ընթացք մը ունեցած էին դէպքերուն մէջ, երեք ժամ յետոյ միայն միջամտելով ... :

Աթէնքի կառավարութիւնը դիմեց Ատլանտեան Ուխտին, որ արտակարգ նիստ մը գումարէ՝ քննելու համար Կիպրոսի հակահելլէն ցոյցերը :

ԱՂՕԹԱՐԱՆ

ԽՄԲ. — Այս է անունը Համաստեղի նոր գրքին, որ լոյս ընծայուած է Պէյրութի Համազգայինի Մատենաշարին կողմէ եւ արժանացած «Անահիտ» գրական մրցանակին :

Համաստեղի գրականութեան մէջ մասնաւոր տեղ մը կը գրաւէ Աղօթարանը, ուր խոռվքի, հաւատքի ու տարակոյսի պահեր կը պատմուին, եւ ի վերջոյ Բնութեան ու Կեանքի գեղեցկութիւններուն հանդէպ յափշտակութեան վայրկեաններ կ'երգուին, պարզ հոգիով ու պարզ եւ հանելի լեզուով :

Կուտանք գլուխ մը, գաղափար մը տալու համար այս հետաքրքրական գրքի մասին :

Կը Հաւատամ, Տէր, որովհետեւ Հաւատքը երանութիւն է իմ մարմնին եւ զգայարանքներուն : Իմ Հաւատքին մէջ է, որ երբեք աւելի կը գեղեցկանան եւ կը զգամ ջերմութիւնն ու գոյնը իրերուն : Կը զգամ երաժշտութիւնը իմ մարմնին մէջ, ինչպէս նուրբ մատներուն հպանքը տաւիղի լարերուն վրայ : Կը զգամ երանութիւնը յաւիտենականութեան, նման այն սպիտակ թռչունին, որուն անունը չէի գիտեր եւ որ միայն հեղ մը թառեցաւ իմ պարտէզի ծառին, ձգեց երգը իմ հոգիին մէջ ու հեռացաւ :

Յաւիտենականութիւնը այնքան իրական է, որքան երգը թռչունին եւ գոյնը ծաղիկին : Այնքան իրական, որքան ջերմութիւնը կնոջ մը աչքերուն եւ տրտում գեղեցկութիւնը թիթեռնիկի թեւերուն : Այնքան իրական, որքան լռութիւնը :

Կը Հաւատամ, Տէր, որովհետեւ Հաւատքը այն տաճարն է, որուն կը սպասարկեն իմ զգայարանքները որպէս պատարագիչ քահանայ, որպէս դպիր եւ որպէս սարկաւագ :

Երբ կը Հաւատամ, կը զգամ, որ, Տէր, քու շունչը գինիի պէս կը տարածուի իմ մարմինին մէջ, եւ ես Քեզմով ներշնչուած՝ ստեղծագործութեան ուժը կը զգամ, — ուժը, որ յաւիտենականութեանն է :

Երբ կը Հաւատամ, Տէր, իրերը այն ատեն ցոլք կը ստանան, եւ իմ Հոգին Քեզի հետ է, որ կը ներդաշնակուի, ու մենք կ'ըլլանք երկու անձ եւ մի բնութիւն :

Կը Հաւատամ, Տէր, որ ծառերն իրենց աղօթքն ունին եւ Քեզ կը զգան իրենց խլրտանքին մէջ :

Կը Հաւատամ, որ Քեզմով կը Հարբենայ արտոյտը, երբ արեւագալին՝ արեւի թարմ շողերուն մէջ կը ճախրայ, երբ ծաղիկներն իրենց գոյներուն մէջ աւելի կը ջերմանան եւ մեղուն խնձորենիի ծաղիկին կ'այցելէ :

Կը Հաւատամ, Տէր, որ արտոյտը իր շողական երգով ու ծաղիկը իր գոյնով Քեզ կը փառաբանեն, եւ ես անոնց այդ հզօր արտայայտութեանց մէջ կը զգամ տկարութիւնը իմ բառերուն : Որպէս սաղմոսասաց մանուանդ, կը զգամ տկարութիւնը իմ ձայնին, երբ ուզեմ երգել :

Եթէ իմ տկար ձայնով երգեմ գեղեցկութիւնը կանաչին վրայ ինկած արեւին, Քեզ է, որ կը փառաբանեմ, Տէր : Աղօթքի մը ջերմութիւնը կ'ունենամ, երբ իմ ձեռքը խնձորենիի ծաղիկին կ'երկարեմ եւ ինծի այնպէս կը թուի, թէ հրեշտակի մը թեւերուն հպանքը կը զգամ : Ինծի այնպէս կը թուի, թէ Քու ձայնը կը լսեմ, Տէր, երբ լճակի մը գեղեցկութիւնը գիս իր մօտ կը կանչէ : Ինչպէս Քու բոլոր ստեղծագործութիւններուն մէջ, Դուն կաս նաեւ իմ մէջ : Քուկդ է ուժը, գեղեցկութիւնը իմ զգայարանքներուն, որոնցմով երջանիկ եմ, եւ իմ օրերս կ'ըլլան առաւօտ, կ'ըլլան երեկոյ :

Տուր ինծ, Տէր, իմաստութիւնը Հաւատքին, որ Հաւատամ կնոջ մը ժպիտին, ինչպէս կը Հաւատամ ծաղիկի գոյնին : Հաւատամ, որ մարդիկ միշտ ալ բարի են, եւ չար չի կրնար ըլլալ ան, որ Քու կերպարանքով ստեղծուած է :

Մարդիկ եթէ չար են, ուրեմն անոնց մէջ պակաս է կեանքին գեղեցկութիւնը ըմբռնելու իմաստութիւնը, մանաւանդ իմաստութիւնը զգայարանքներուն :

Մարդիկ եթէ չար են, ուրեմն հիւանդ են, պէտք է բժշկել, անօգնական են, պէտք է օգնել, տխեղծ են պէտք է գթալ այնպէս, ինչպէս կ'օգնենք կաղին, կոյրին ու հաշմանդամին : Պէտք է օգնել, որ զգան բարիին երանութիւնը, զգան Քու շունչը, Տէր :

Կը Հաւատամ, Տէր, որ կը լսես զիս, երբ ես աղօթքի կը կենամ՝ աղերսելու համար կտոր մը լոյս չարագործին, բռնակալին, մարդասպանին, նաեւ իմ հոգւոյն : Աղերսելու լոյս բոլոր անոնց համար, որ քեզ կը փառաբանեն, Տէր :

Կը Հաւատամ, որ զիս կը լսես, ինչպէս կը լսես աղօթքը նոճիներուն :

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

ՏՈՄՍԵՐ

ԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ ՏԵՍԱԿԸ

— Ի՞նչ կ'ընես ...
— Աստուածաշունչ կը կարդամ :
— Վարդապետ ըլլալու մի՞տք ունիս ...
— Ո՛չ ...
— Ուրեմն, ինչո՞ւ կը կարդաս :
— Հայերէն սորվելու պէտք ունիմ ...
— Ինչո՞ւ, չե՞ս գիտեր ...
— Գիտցածս սա գաւաթին մէջ լեցնեմ, կէսը չի լեցուիր ...
— Զրսե՞ս, ես քեզմէ լաւ եմ եղեր ... Շնորհքով հայերէն գիտեմ, թէեւ տող մը հայերէն գրած չեմ, տող մը հայերէն կարդացած չեմ կեանքիս մէջ եւ գրելու, կարդալու ալ միտք չունիմ ...
— Երանի՜ քեզի ...
— Հարկա՛ւ երանի ... Խե՞նթ եմ, միտք պիտի յոգնեցնեմ, աչքի լոյս պիտի թափեմ, գիտցածներս թուղթին վրայ թափելու համար : Գրելո՞վ ինչ կ'ըլլայ, կարդալո՞վ ինչ կ'ըլլայ ... Առտուն գրէ, իրիկունը գրէ, վե՞րջը ... Ո՞վ կը կարդայ, ո՞վ յարգ կը գիտնայ ...
— Սխալ հասկցար ...
— Ի՞նչը սխալ հասկցայ ...
— Կեանքիդ մէջ տող մը գրած չըլլալուդ կամ տող մը կարդացած չըլլալուդ համար չէր որ քեզի երանի տուի ...
— Հապա ինչո՞ւ համար ...
— Երանի տուի, որովհետեւ կը տեսնեմ որ գիտցած հայերէնովդ գոհ ես ... Մեծ մխիթարութիւն է երբ մարդ իր գլխուն պարունակութենէն գոհ է եւ աւելին ձեռք բերելու, աւելին սորվելու ճիգ չըներ ...
— Շիտակ խօսք մը ըսիր ... Ողորմած հօրս հայրս ալ, միշտ, կ'ըսէր — « Տղաս, ագահութիւնը լաւ բան չէ, մեղք է, նայէ որ ունեցածիդ համար Աստուծոյ փառք տաս ...» Ես հօրս պատուէրին կը հետեւիմ ...
— Կարծեմ, հայրիկդ ճշմարտութեան միայն կէսը ըսեր է քեզի եւ միւս կէսը մոռցեր է ...
— Ներողութիւն, հայրիկս շատ լաւ յիշողութիւն ունէր ... Ի՞նչ ըսել կ'ուզես ...
— Ըսել կ'ուզեմ որ հայրիկդ ագահութեան մէկ տեսակին մասին խօսեր է, միւս տեսակին մասին չէ խօսեր ...
— Միւս տեսա՞կս որն է եղեր ...
— Միւս տեսակը այն տեսակն է, որուն « բռնուած » մէկը իր գիտցածով չի գոհանար եւ ագահօրէն, ամէն օր, նոր բան մը սորվիլ կ'ուզէ ... Ագահութեան ա՛ս տեսակը մեղք չէ ...
— Խնդիրը բարդացուցիր ... Անցնինք ... Սա, ըսէ նայիմ, ինչո՞ւ Աստուածաշունչ կը կարդաս :
— Ըսի, մտիկ չըրի՞ր — հայերէն սորվիլ կ'ուզեմ ...
— Նոր կ'իմանամ որ հայերէն սորվելու համար Աստուածաշունչ կը կարդան եղեր ... Մեր գիւղը, Աստուածաշունչը, մէյ մը Տէրտէրները կը կարդային, մէյ մըն ալ մեծ մայրիկները ... Ցետոյ, ուրիշ բանի մըն ալ խելքս չհասաւ — հայերէնի դասագիրքեր շա՛տ, ամէն տեսակէն ունինք ... Հատ մը չառնես, չկարդա՞ս ...
— Քանի մը հատը, առի, կարդացի, բայց բան մըն ալ չսորվեցայ ... Ընդհակառակն, գիտցածս ալ մոռցայ : քիչ մը ..
— Ըսել կ'ուզես որ Աստուածաշունչը հայերէնի դասագի՞րք է ...
— Հայոց ազգին մե՛ծ, մե՛ծ, մե՛ծ մրտաւորականներուն համար, որոնց չգիտցածը չկայ, դասագիրք չէ ... Բայց, ինծի պէս, հայերէն չգիտցողներուն համար, դասագիրքերուն թագաւորն է ... Աստուածաշունչէն քանի մը գլուխ, քանի մը էջ կարդալէդ ետքն է որ գլուխդ ափերուդ մէջ կ'առնես ու կը հառաչես —

« Մե՛ղք, հազա՛ր մեղք, գանձարան մը ունիմ եղեր, մեծ մայրիկէս ժառանգ մնացած ու մինչեւ աս տարիքս, վրան անգամ չեմ նայեր ... Վա՛յ ինծ, վա՛յ ինծ իմ գիտցած հայերէնս բան մը չէ եղեր ...» :
— Աղբա՛ր, առտուն կանուխ ներսս տակնուվրայ ըրիր ... Իրա՞ւ կ'ըսես ... Ե՞ս ալ սկսիմ Աստուածաշունչ կարդալ ...
— Սկսէ՛, եթէ խելք ունիս ու եթէ Հայոց աստուածակերտ բարբառին հրաշքը ըմբռնել կ'ուզես ... Վերջին բառ մը — ով որ մեր Աստուածաշունչը կարդացած չէ, հայերէն չի գիտեր ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՋՐԱՂԱՆԻ ՊԱԼԱՏԸ... ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նուպարեան ազգային մատենադարանին մէջ ուշադրութիւնս գրաւեցին պատէն կախուած մեծադիր ձեռանկարներ, որոնք պալատի մը ներքին մասերը կը ցուցնէին : Ճշդեցի որ մատենադարանապետ Տօքթ. Սարմասեան թուղթերու դէզերու մէջէն գտած եւ շրջանակներ անցընել տալով լոյսին բերած էր զանոնք : Այդ ութ նոր կարները երբեմնի հռչակաւոր Ջրաղանի պալատին ներքին մասերը կը ներկայացնէին եւ այսպէս վերակերտուած կը տեսնենք Կ. Պոլսոյ մէջ 6 Յունուար 1910-ին հրոյ ճարակ եղած պալատը ... Փարիզի մէջ :

Ինչպէս ծանօթ է, արքունի ճարտարապետներու Պալեան գերդաստանը 300 տարի շարունակ շինած է, Պոլիսէն մինչեւ Սելանիկ, Օսմանեան կայսերական շէնքեր, շատրուաններ, մզկիթներ եւ դպրոցներ, որոնց ամենանշանաւորը՝ Ջրաղանի պալատը, քանի մը ժամուան մէջ այրած է եւ որուն համար կ'ըսուի թէ հինգ միլիոն օսմանեան հնչուն ոսկի ծախսուած էր Սուլթան Ազիզի շռայլ օրերուն ... :

Յիշելով 19րդ դարու շինութիւնները Պալեան ճարտարապետներու կողմէ թըւենք՝ Պէյլէրպէյի պալատը, Ջրաղանի վերըրեալ նոր պալատը, Պէյքոզի Թոքատ քէօշքը, Ալէմտաղի քէօշքը, Հէքիմպաշիի Չիֆթլիկի քէօշքը, Գալէնտէրի քէօշքը, ըլտըզի նոր քէօշքը, Պէյքոզի մէջ Խօժէնի կայսրուհիին համար կառուցուած շէնքը, Քեաղըտհանէի պալատը, Գանտիլլիի սուլթանական պալատը, Աքսէրայէ մզկիթը, Կիւմիւշսույի զօրանոցը, Կալաթա - Սէրայի վարժարանը, Քեաղըտհանէի մզկիթը, Վալիտէ քէօշքը, Այազ Աղայի քէօշքը, Պալմոմի Չիֆթլիքը, Ջրաղանի պահականոցը, Թոփքափուի քէօշքը, Քիւչիւք Չէքմէճէի քէօշքը, Պէշիկթաշի դպրոցը, Ջենճիրլի Քույուի քէօշքը, Մաչքայի գինանոցը,

---

ԹԱԹԻԿՆ ՈՒ ԹՈՒԹԻԿԸ

(ՀԷՔԵԱԹ)

Թութիկը արեւի ճառագայթին չափ բարակ մէջք ունէր : Անոր աչքերը ադամանդի երկու կտորներու նման բոցեղ էին. քալուածքը մրջնապարի մը ներդաշնակութիւնը ունէր, պար մը՝ զոր արուեստագէտ մրջիւնները միայն գիտեն : Անոր արտասանած «բառերը» կաթով ու կարագով շաղուած հայկական կադայի *նման համեղ էին :*

Եթէ Թութիկը լիճ մը ըլլար, ցինք սիրողը հաճոյքով պիտի ուզէր խմել զայն՝ մինչեւ յետին կաթիլը : Եթէ պողպատէ խնձոր մը ըլլար, ո՞վ պիտի չուզեր կծել ու համտեսել զայն : Եթէ Թութիկը սիրող մրջիւնի մը ըսէին, « Արարատ լեռը շալկէ, տար մինչեւ Պաղտատ, այն ատեն՝ Թութիկը քեզի պիտի տանք», անկասկած, առանց վայրկեան մը իսկ շուարելու, որ ան պիտի շալկէր Արարատը, պիտի տանէր ոչ թէ Պաղտատ, այլ՝ աւելի հեռուն. մինչեւ Պասրա եւ ծովը պիտի նետէր :

Օ՜, գեղեցիկ էր, շա՜տ անուշիկ էր Թութիկը :

Դ.

Փեռեկտուած տանձենիի մրջնոցին մէջ ալ երիտասարդ մրջիւն մը կար, Թութիկին տարեկից, ճկուն էր ան՝ բոռի մը նման, յանդուգն էր ու անվախ, կը կոչուէր Թաթիկ : Օր մը, քաղաք տանող ճամբուն վրայ կը պտտէր, ուտելիք կը փնտռէր, տեսաւ մարդ մը՝ որ իր առջեւէն կը քալէր, ձեռքին մէջ հաց ու պանիր ունէր, ուտելով կ'երթար, Թաթիկը զայն հետապնդեց, ցորենն ու գարին դեռ հասած, հասկ կապած չէին, ուտելիք գտնելը դժուար էր, աճապարանքով քալեց, հեռուէն նշմարեց որ մարդը հացին տոպրակը կը թօթուէր թուփի մը վրայ :

Քալեց Թաթիկը ինքնավստահ, կը յուսար հացի փշրանքներ գտնել, մօտեցաւ թուփին՝ որուն վրայ մարդը թօթուեր էր հացին տոպրակը, ներս սողոսկեցաւ ճեղքէ մը, զարմանք, ներսը մրջիւն մը գտաւ, անպիտանը իրմէ առաջ եկած, թուփին մէջ մտած էր՝ հացին փշրանքները ժողվելու, ուտելու համար ... : Թուփը գազ(*) *էր, ճճան, զանգուր ճղիկներով, որոնց վրայ սարդ մը իր ոստայնը հիւսեր էր խիտ, շատ խիտ, ճանճեր որսալու համար ; Հացի փշրանքները ինկած էին թուփին վրայ եւ մէջը :*

Հով չկար, բայց թուփն ու ոստայնը կը շարժէին, զարմանալի, ինչէ՞ն էր արդեօք, ո՞վ կը շարժէր զայն, բարձրացաւ քարի մը վրայ, նայեցաւ ուշի ուշով եւ հետաքրքրութեամբ, ահա երկրորդ մրջիւն մը, որ յանդգներ էր մտնել գազի թուփին մէջ՝ հացի փշրանքներ գտնելու յոյսով, բայց բռնուեր էր ոստայնի ցանցաթելերէն, կ'աշխատէր ազատուիլ, ինքզինքը փրկել, արդէն աշխատելէն յոգնեցուցեր էր մարմինը, թեւերն ու ոտքերը, քիչ մըն ալ ոքնեցաւ, քաղցր էին կեանքըն ու ազատութիւնը, յետոյ՝ անշարժացաւ, ոստանն ալ դադրեցաւ երերալէ, առաջին մրջիւնը տեսաւ դէպքը, վախցաւ, փախուստ տուաւ ... :

— Հացի փշրանքին մօտ եւ գազի մէջ մահ կայ, մտածեց Թաթիկը, չէ, լաւ է փախիլ, կեանքը պէտք չէ զոհել հացի փշրին համար, հացը այսօր թէ որ չգտնուի՝ վաղը կը գտնուի, բայց վայ անոր՝ որ կեանքը կը կորսնցնէ, զայն կորսընցնողը մէյ մըն ալ չի կրնար գտնել ... :

Թաթիկը քարին վրայէն դիտեց, տեսաւ ոստայնին մեջ ինկած մրջիւնին ողորմելի վիճակը, պիտի մեռնէր, ճար չկար, գթաց, քարէն վար իջաւ, զգուշութեամբ սահեցաւ թուփին մէջ, թել, թել փրցուց ոստայնը, մօտեցաւ կիսամեռ մրջիւնին, ոտքերուն, վիզին ու մէջքին փաթթուած թելերը փրցուց, ազատեց, երկուքը միասին ուրախ, ուրախ, դուրս ելան մահուան որոգայթէն :

Թաթիկը հարցուց .

— Աղջիկ, ուրկէ՞ եկած ես, ո՞ր տեղէն ես :

— Հոս, մօտ է մեր մրջնոցը :

— Անունդ ի՞նչ է :

— Թութիկ, ապառաժի տակի մրջնոցէն եմ : Իսկ դուն ո՞վ ես :

— Ես ալ կը կոչուիմ Թաթիկ, վայրի տանձենիի մէջ գտնուող բոյնէն եմ ես, դրացի ու ազգակից ենք իրարու ... :

— Թաթիկ, դուն զիս փրկեցիր մահուան ճանկէն, կեանքս քեզի կը պարտիմ, երախտապարտ եմ քեզի, բայց ինչ գեղեցիկ երիտասարդ ես, աչքերուդ մէջ արեւ կայ ... :

— Թութիկ, ես իմ պարտականութիւնս կատարեցի, ոչ աւելի, ոչ ալ պակաս, բայց դուն ալ ինչքան գեղեցիկ աղջիկ ես, աչքերուդ մէջ՝ սիրոյ տենդավառ արեւը կայ ... :

Թաթիկն ու Թութիկը դէպի քաղաք երկարող ճամբուն վրայ, արեւուն տակ եւ բնութեան ազատ ծոցին մէջ : Թաթիկը՝ իր թաթիկը բարձրացուց իբրեւ սիրոյ նշան, իսկ Թութիկը գլուխը վար կախեց ու հազիւ լսելի ձայնով շշնջեց .

ՍՕՍ - ՎԱՆԻ

(2 Շար.)

(*) *Գազ կամ գեազ*, սուտ մատուտակ, փշալից է եւ ճիւղերը խիտ, դեղին ծաղիկներ ունի, գիւղացիները իբր վառելիք կը գործածեն :

ՄԵՐ ԿԱՅԱՆՆԵՐԸ

Արձակուրդներու շրջանն է։ Անշուշտ անհատական մեկնումներու աճապարանքը ծովափ կամ լեռ, անըրնական չենք տեսներ այլեւս, երբ մենք, գաղթական Հայերս ալ ըմբռնեցինք թէ տեղացին ի՞նչու կը փախի, տարին մէկ երկու ամիս, քաղաքի ժխորէն, ծուխէն ու մուխէն եւ մանաւանդ աղմուկէն։

Փոքրերու եւ պատանիներու տարեկան դպրոցական արձակուրդը, մօտ երեք ամիս, լաւագոյն առիթը կ'ընծայէ անոնց հեռանալու քաղաքներու թունաւոր մթնոլորտէն. բացօդեայ վայելելով արեւին եւ թթուածինին բարիքները։ Անոնցմէ շատեր օգափոխութեան հաւաքական կայաններու մէջ, կը հաւաքուին որոնք վերջերս հետզհետէ բազմացան՝ յօգուտ մանուկներու։

Ընդունուած է որ տղաքը իրենց տարեկիցներուն հետ, հաւաքական զբօսանքներով եւ միայն իրենց յատկացուած միջավայրի մը մէջ ապրելով կը զարգացնեն իրենց մէջ մանուկներու եւ պատանիներու յատուկ նկարագրի լաւագոյն գիծերը։ Կը մնան աւելի անմեղ, զուարթ, աշխոյժ։ Բարոյապէս եւ ֆիզիքապէս աւելի առողջ։ Ծնողքները շատ ուշադիր են այսօր, այս ընծայուած պատեհութեանց եւ կը նախընտրեն բաժնուիլ իրենց զաւակներէն մէկ-երկու ամիս եւ զանոնք կը ղրկեն օդափոխութեան հաւաքական կայաններ։

Մենք ալ ունեցանք նման կայաններ։ Տարիներէ ի վեր (1935) Ֆ. Կ. Խաչը այնքան յաջողութեամբ կը կազմակերպէ զանոնք, Նիս, Ս. Ժորժ տը Տիտոն, Կրընոպլը եւ ի վերջոյ իր սեփական շէնքին մէջ Ժիւրա։ Վերը յիշուած առաւելութիւններէն զատ որ ընդհանուր է բոլոր կայաններու համար. մերինները ունին նաեւ կարեւոր ուրիշ առաւելութիւն մը։ Անոնք տղոց համար կը պատրաստեն հայկական մթնոլորտ մը, ուր մանուկը կը խօսի, կ'երգէ հայերէն. կը շնչէ լերան մաքուր օդին հետ հայկական ոգի եւ շունչ։ Եւ զոնէ տարին երկու ամիս ինքզինքը հպարտ կը զգայ հայ ըլլալուն, լսելով իր պապերուն եւ իր հերոսներուն քաջարի պատմութիւնները։

Մեր կայաններուն մէջ տղոց վայելած բացառիկ խնամքը եւ հարազատներու գուրգուրանքը ստեղծած են անոնց շուրջ համակրական այնպիսի մթնոլորտ մը որ ամիսներ առաջ արդէն արձանագրութիւնները փակուած կ'ըլլան, եւ եթէ կարելի ըլլար կրկնապատկել տղոց թիւը թեկնածուները չէ որ պիտի պակսէին։

Այս տպաւորութիւններով ուզեցի քանի մը լրացուցիչ տեղեկութիւններ ալ ստանալ կազմակերպիչներէն։

— Վերջացա՞ծ է Ժիւրայի շէնքը ամբողջապէս։

— Ոչ դժբախտաբար։ Դիւրի՞ն է մեծերին նման կիսամիջոցներով շէնք լրացնել։ Տարուէ տարի կը ջանանք բան մը աւելի ընել. պակաս մը լրացնել, ըլլայ շէնքին վրայ, ըլլայ կահաւորման մէջ։ Բարեբախտաբար մեր հայրենակիցները, մանաւանդ մեր համեստ դասակարգը իր լուման չի խնայեր։

Ոչ միայն իրենց այցելութեան առթիւ «ձեռքերնին պարապ» չեն գար, այլ նոյն իսկ կը մտածեն տղոց զբօսանքին կամ ժամանցին համար եւ պակաս չեն ընդակ, երգարանակ, հաւաքական խաղերու համար կազմածներ, ձայնասփիւռ, եւ զանազան նուէրներ ընողները որոնց սրտանց շնորհակալութիւն կը յայտնենք հրապարակով։ Այս տարի մանաւանդ պէտք է շեշտենք որ ստիպուած եղանք կարեւոր թիւով ձրի մանուկներ առնել»։

Գիտեմ որ «տասնոց»ներով հիւանդանոց պահող մեր աննման ժողովուրդը չէր որ պիտի անճրկեր խումբ մը հայ մանուկներ ուրախացնելու համար։

Ապահովցուցի խօսակիցս որ այս շրջանին ալ պիտի չպակսին ոչ այցելուները, ոչ նուիրատուները։

Տ. Ճ. Մ.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

զօրանոցը եւ պահականոցը, Սելանիկի Պէչ Չինար կոչուած աւազանը։

Հաւանաբար այս շինարարական ձեռնարկներու գործառնութիւնները «Պալեան եղբայրներ»ու անունով կ'ըլլային եւ անոնք իրենց մէջ բաժնած էին իրենց աշխատանքները։ Բայց Սարգիս Պալեան նըկարչական արուեստին աւելի նուիրուած ըլլալ կը թուի եւ անոր գործերն ըլլալու են այս ութ նկարները։

Սարգիս ծնած էր Կ. Պոլիս, Պէշիկթաշ, 17 Փետրուար 1835ին։ Իր Նիկողոս եղբօր հետ Փարիզ եկած էր փոքր հասակին։ Երկրորդ անգամ Փարիզ եկած էր 1847ին եւ քննութեան մէջ յաջողելով մտած էր Սէնթ–Պարպի վարժարանը, յետոյ Էքոլ Սանթրալ եւ Էքոլ տէ Պօ զ'Առ յաջողապէս աւարտելով 1855ին Պոլիս վերադարձած էր աշխատակցելու համար հօրը եւ եղբօրը։ Նկարելու արուեստին սիրահարին համար հայ ծովանկարիչ Այվազովսկին իր տան մէջ ընդունիլը եւ Բերայի իր պալատանման բնակարանին մէջ իբր իր հիւրը պահելը ներքին գոհացում մը կը նշանակէր...։ Տարեգրութեանց մէջ կը յիշուի որ Սարգիս Պալեան երաժշտութեան ալ ձիրք ունենալով հեղինակած է «Մայր Արաքսի»ի եղանակ մը եւ «Քըրիստոֆ Քոլոմպ» անուն օփերա մը։ Իր մահով, որ 7 Նոյեմբեր 1899ին եղած է, վերջ գտած է արքունի ճարտարապետի աստիճանը օսմանեան կայսրութեան մէջ։

Փ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Առաջին անգամ կ'իմանայի Սեդրակը Պ. Բաբելեանի տան մէջ, խոշոր կազմով, խոշոր սրտով այդ տղուն մէջ երաժշտութիւնը կը պոռթկար, ընտրեալ մըն էր անիկա կը մտածէի։

Տարիներ վերջ կուգար Փարիզ ինծի նուագելու Բոնաքրվաքուսըի մըջման կըտորը Մէֆիսթօ – Վալս, ինչ գիւրասահ ոճ, ի՜նչ հմայք իր նուագին մէջ։

Երաժշտանոցը աւարտելէ վերջ կ'այցելէր Պոլիս ու կը նուագէր աքիտխոյին մէջ, ի մեծ խանդավառութիւն՝ Թարմատի ունկնդիրներու, քոնսէրթօներ Լիցէն, Ռաւէլէն, եւայլն, իր զօրաւոր երաժշտական շունչին տակ կտորները կը ստանան վերջնական ձեւ, ոչինչ դժուար է իրեն համար եւ երբ տրամադրութիւնը, այդ թանկագին պահը իրն է. Սեդրակի նուագը կը յիշեցնէ մեծ վիրթուօզները, որոնց մօտ թէքնիք եւ միւզիք ձեռք ձեռքի կը քալեն։

Փարիզի իր յայտագիրը, նուագուած Սալ Կավօյի մէջ, չափէն աւելի ճոխ ու հարուստ էր, իր անսայթաք թէքնիքը մտահեց բոլորին դժուարութիւնները եւ վերջին կտորին մէջ Սեդրակ նոր թափ ստանալով ելեկտրականացուց սրահը։

Յաջողութիւն իր ընտրեալ ասպարէզին մէջ եւ մաղթանք մը որ մշակոյթի սէրը իր մէջ յանհունս զարգանայ ու տայ մեզ կազմուած գերիվեր դաշնակահարը։

Գ. Ղ.

Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ ԿՏԱԿԸ ԿԸ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԻ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

1957 Դեկտեմբերին Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի լիազօր պատուիրակ Բարգէն Եպիսկ. Վարժապետեան Լիզպոնա գացած էր, բանակցութիւններ ունենալու համար Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան ներկայացուցիչներուն հետ։

Ներկայիս կը հաղորդուի թէ Հիմնարկութեան հայկական բաժնի տնօրէն Ռոպէր Կիւլպէնկեան Բարգէն Եպիսկ.ի յայտնած է, որ կտակին գործադրութիւնը սկսած է. ի միջի այլոց ան գրած է.— Ուրախութիւնը ունիմ յայտնելու Ձեր Սրբազնութեան, որ հանգուցեալ բարերար Գ. Կիւլպէնկեանի կտակի տրամադրութեան համաձայն Ս. Էջմիածնի հաշւոյն 80.000 տոլար արդէն իսկ Մայիս քանին Նիւ Եորքի Հայոց Առաջնորդարանին խոստացած է Հիմնարկութիւնը։ Այս գումարը եւ անոր յաջորդելիք վճարումները պիտի գործածուին Ս.Էջմիածնի Մայր Տաճարի նորոգութեան եւ բարեզարդման, համաձայն՝ հանգուցեալի կտակին։

Այժմ որ սկսանք փոխանցումներուն, կը յուսամ թէ ամէն ինչ հեշտ կ'ընթանայ եւ բարերարին կամքը կը գործադրուի։

(Ստորագրութիւն)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ համալսարանը բազմաթիւ այլ երկիրներու կարգին բարեկամական կապեր հաստատած է նաեւ Նոր Զելանտայի Վելինկտոն քաղաքի ուսուցչական քոլէճի ուսանողներուն հետ։ Նոր Զելանտացիք Հայաստան ղրկած են քառասունէ աւելի աշխատանքներ, որոնց փոխարէն հայ ուսանողներն ալ կը պատրաստուին իրենց գործերը ղրկել։

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ սկսած է լոյս տեսնել «Բժշկական բիւլեդէն» բժշկական երկամսեայ նոր թերթ մը։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ տեղի ունեցած տիկնիկային թատրոններու համամիութենական փառատօնին մէջ առաջին կարգի մրցանակը ստացած է Երեւանի խումբը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ լեռնային շրջաններէն Կիւմիւշ – Քաջարանի մէջ հաստատուած է ելեկտրական գիծ մը, 300 քիլոմեթր երկայնութեամբ։

ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏԸ հրատարակած է Վահան Թոթովենցի երկերու ժողովածուն, որ կը պարունակէ «Կեանքը հին հռովմէական ճանապարհի վրայ», «Յովնաթան որդի Երեմիայի» եւ «Ամերիկա» գործերը ինչպէս նաեւ քանի մը թատերգութիւններ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ելեկտրական նախագիծի հաստատութիւնը պատրաստած է սխեմա մը, որով կարելի պիտի ըլլայ Դեբեդ գետը եւ իր վտակները՝ Ձորագետ եւ Փամբակ, օգտագործել։ Գետերու ամբողջ երկայնքին նախատեսուած է մեծ ու փոքր ելեկտրակայաններ կառուցել, իսկ հսկայ ելեկտրակայան մը պիտի շինուի Ձորագետի վրայ։

ԵՐԵՒԱՆԻ ձայնասփիւռը կէս ժամուան հաղորդում մը կատարած է Օհան Տուրեանի կեանքին ու գործին մասին։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹՈՐԻՆՈՅԻ մէջ երեք տարի առաջ մեռած Տօքթ. Նշան Տէր Ստեփանեանի տղան՝ Սարգիս, որ Սիկիլիա գացած էր՝ ինքնաշարժի մրցումի մասնակցելու համար, իր արագընթաց կառքով փորձեր կատարած ատեն արկածի մը զոհ գացած է. 36 տարեկան էր։ Իտալական թերթերը սրտնակներ նուիրեցին տարաբախտ երիտասարդին։

ԹԵՀՐԱՆԻ Մաջիտիէ թաղի «Արարատ» ազգ. դպրոցի հոգաբարձութիւնը ձեռնարկած է սեփական շէնքի մը կառուցման հիմնօրհնէքի արարողութիւնը կատարուած է Ապրիլ 18ին։

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ Մայիս 25ին Գ. Կիւլպէնկեան յիշատակարանին բացումը կատարուած է. նոյն օրը, առաւօտեան, Իրաքի բոլոր եկեղեցիներուն մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ մասնաւոր պատարագ տեղի ունեցած է՝ Գ. Կիւլպէնկեանի եւ իր կնոջ յիշատակին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (179)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Է.

ՀՈԳԵՒՈՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

— Մի՞թէ կայ Հայերի մէջ այդ տեսակ երիտասարդութիւն, — հարցրեց Ասլանը զարմացած կերպով։

— Դժբախտաբար կայ, բայց դեռ նոր է ծնւում, դեռ նոր է կազմակերպւում։ Բայց թէ ես, որ իմ սուրբ պարտաւորութիւնն եմ համարում, եւ թէ փաշան, որ նոյնքան նախանձախնդիր է այդ գործում, ամէն ջանք պէտք է գործ դնենք, որպէս զի այդ չարիքը խեղդենք հէնց իր ծնունդի մէջ։

Ասլանը ոչինչ չպատասխանեց եւ ինձ ներս կանչեց։

— Ասեցէք, խնդրեմ, սրբազան հայր, — խօսքը փոխեց նա, — ձեր վանքերում չե՞ն գտնւում հին բժշկարաններ, դա ինձ համար, որպէս բժշկի, շատ հետաքրքիր է։ Հայոց բժշկարանները, ըստ մեծի մասին թարգմանուած լինելով արաբականից, այժմ արաբերէնի մէջ շատերի բնագիրը կորած է. ես մեծ յոյս ունեմ հայերէն թարգմանութիւնների մէջ գտնել այն կորած գրքերը։

— Գրչագիր բժշկարաններ կարելի է գտնել մեր վանքերում, — պատասխանեց սրբազանը, — ինձ եւ շատ անգամ պատահել է տեսնել։ Կարելի է գտնել նաեւ մասնաւոր տներում։

— Ի հարկէ, ձեզ պէտք է յայտնի լինեն այն վանքերը, որոնց մէջ աւելի մեծ թւով գրչագիրներ են պահպանուել։

— Ինչպէս չէ, բոլորը յայտնի են, օրինակ. Վարագայ վանքը, ծովի մէջ գտնուած երեք կղզիները, որոնց իւրաքանչիւրի մէջ մի - մի անապատ կայ, եւ ուրիշ շատ վանքեր, որոնք գտնւում են իմ վիճակի մէջ։

— Դուք ինձ շատ կը պարտաւորէիք, սրբազան հայր, եթէ կը շնորհէիք ինձ մի թուղթ, որ ձեր թեմի մէջ գտնուած վանքերում, որտեղ կը պատահէր ինձ լինել, ցոյց տային ինձ գրչագիրները։ Ես նրանց չէի շարժի իրանց տեղից, բայց եթէ իմ նպատակներին յարմար բան գտնէի, կը խնդրէի, որ արտագրեն ինձ համար։

— Մեծ ուրախութեամբ։ Ես կը հրամայեմ հէնց այսօր որ պատրաստեն այդ թուղթը։ Նրա մէջ նշանակուած կը լինեն բոլոր վանքերի անունները, որոնց մէջ գտնւում են գրչագիրներ։

— Շատ շնորհակալ եմ, ձեր թուղթը ինձ համար միեւնոյն ժամանակ մի տեսակ ուղեցոյց կը լինի։

Սրբազանը հրամայեց երկրորդ անգամ սուրճ տան եւ կանչեց իր քարտուղարին։

— Մինչեւ դուք մի անգամ եւս նարգիլէ կը ծխէք, թուղթը պատրաստ կը լինի։

Քարտուղարը հարկաւոր պատուէրը ստանալուց յետոյ, գլուխ տուեց եւ հեռացաւ։ Ասլանը դարձեալ շարունակեց խօսել բժշկութեան վրայ։

— Եւրոպան արեւելքից սովորելով բժշկութիւնը, սկսեց բոլորովին մոռանալ իր վարժապետին։ Յառաջադէմ աշակերտը, իրաւ է, կարող է աւելի զարգանալ եւ իր սովորածը աւելի կատարելագործել, բայց հին վարժապետի մօտ դարձեալ շատ բան մնում է։ Ես, օրինակ, հիացած եմ Հայոց ժողովրդական բժշկութեամբ։ Ճանապարհորդութեանս ժամանակ ըստ մեծի մասին խոյս էի տալիս քաղաքներից, անցնում էի Հայոց գիւղերով, ժողովրդի բժշկութեան եղանակները ուսումնասիրելու համար։ Ինձ յաջողուեց մի քանի նշանաւոր գիւտեր անել, որ մեր բժշկութեան մէջ բոլորովին անծանօթ են։

Ասլանը սուտ չէր խօսում. նա, իրաւ, հետաքրքրւում էր ժողովրդական բժշկութեամբ եւ նրա գրքերով, բայց այդ չէր նրա ճանապարհորդութեան իսկական նպատակը։ Հանգամանքներից օգուտ քաղելու զարմանալի ընդունակութիւն ունէր այդ մարդը, եւ աւելի զարմանալի էր նրա մէջ այն ճարպիկութիւնը, որ իր ցանկացած նպատակը հէնց իր հակառակորդի ձեռքով կատարել կը տար։ Օրինակ, նա պէտք է գնար Վարագայ վանքը, եւ ինձ լաւ յայտնի էր, թէ ինչ նպատակով։ Նրա այցելութիւնը այդ վանքին՝ կարող էր մեծ կասկածյարուցանել սրբազանի սրտում, որովհետեւ, ինչպէս յետոյ կը տեսնենք, նա Վարագայ վրայ շատ վատ աչքով էր նայում։ Այժմ Ասլանը այնպէս պտըտացրեց գործը, որ ինքը սրբազանը նրան թուղթ տուեց Վարագ գնալու, թէեւ ես հաւատացած էի, որ Վարագայ դրագարանը նրան շատ չէր հետաքրքրում։

— Ես կը ցանկանայի տեսնել նաեւ մի տեսակ աղ, որ պատրաստւում է Վանում, — ասաց նա։

— Այդ աղը պատրաստւում է Աւանց գիւղում, — պատասխանեց սրբազանը, — այստեղից շատ հեռու չէ գիւղը, ընդամէնը մի քանի ժամուայ ճանապարհ է։ Պատրաստւում են ծովի ջրից, «բորակ» է կոչւում, այստեղ գործ են ածում լուացքի մէջ, մաքրելու զարմանալի զօրութիւն ունի։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

երկու), զանազան ձախ մէկ (նախապէս չորս, կորուստ երեք), արմատական 18 (նախապէս 24, կորուստ վեց), ժողովրդական Շարժում 13 (նախապէս 11, շահ երկու), անկախ 37 (նախապէս 32, շահ հինգ), ընկերային Հանրապետական(Կոլեան) քսան (նախապէս 22, կորուստ 2):

Ծերակուտականները կ'ընտրուին երեսփոխաններու, քաղաքապետական եւ ընդհանուր խորհուրդներու կողմէ, այնպէս որ այս ընտրութիւնը քաղաքական մեծ նշանակութիւն մը չունի:

×

ԲԱՆԱԿԸ ՏԵՂԻ ՊԻՏԻ ՉՏԱՅ ԿԸՍԷ ՍՈՒՍԹԵԼ

Սուսթել մասնաւոր տեսակցութիւն մը շնորհած է Իունայթըտ Փրեսի Ալժէի թղթակիցին: Նախկին կառավարիչը շեշտած է թէ.— «Բանակը որոշած է միանգամ – ընդմիշտ որ պիտի չլքէ Ալժերիան եւ տեղի պիտի չտայ որեւէ ճնշումի»: Սուսթել ապա ծանրօրէն քննադատեց Նասրեան համարաբական քաղաքականութիւնը: Աւելցուց թէ Խ. Միութիւնը Հիւսիսային Ափրիկէն կ'ուզէ վերածել կամրջագլուխի մը դէպի Եւրոպա, եւ կ'ուզէ նաեւ զրկել Եւրոպան Միջին – Արեւելքի քարիւղէն:

× Ջօր Մասիւ յայտարարեց կիրակի թէ Ֆորոմը փակուած է: Մասիւ շեշտեց թէ ամէնքը համախմբուած են Տըկոլի շուրջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարական ուժերը կը շարունակեն գրաւել ըմբոստներու կեդրոնատեղիները. վեց ժամուան կռիւէ մը վերջ՝ գրաւած են Թէյրպիլը: Միւս կողմէ Իսրայէլի հողամասին վրայ ձերբակալուած են Լիբանանցի խռովարարներ՝ որոնք Սուրիայէն զէնք կը տանէին Լիբանան. Հրեաները հարցաքննած են մաքսանենգները, որոնք յայտարարած են, թէ իրենք «Շամունի դէմ կռուելու ոչ մէկ պատճառ ունին. Սուրիացիները մեծ գումարներ խոստացած էին՝ եթէ այդ զէնքերը Լիբանան հասցնէին»: Խռովարարներու յայտարարութեանց կը տեսնուի թէ անոնց շարժումը գաղափարական ոչ մէկ հիմ ունի եւ մեծ մասը կը կռուի կամ մաքսանենգութիւն կ'ընէ «քիչ մը դրամի համար»: Իսրայէլացիք լրագրողներուն արտօնութիւն տուած են ձերբակալուած արկածախնդիրներուն հետ տեսնուելու համար: Այսօր, երեքշաբթի, ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ պիտի քննուի Պէյրութի բողոքը՝ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան դէմ:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ մէջ կիրակի օր տեղի ունեցաւ նախագահական ընտրութիւնը եւ Հանրապետութեան Նախագահ ընտրուեցաւ կառավարական թեկնածու Ամերիքօ Թոմաս՝ 207·830 ձայնով. ընդդիմադիրներու թեկնածուն՝ զօրավար Տելկատօ ստացաւ 48·743 ձայն:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ Անգլիոյ վարչապետ Մաքմիլըն կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները. ցարդ տեսնուած է Տըլըսի, փոխ նախագահ Նիքսընի եւ Գերմանիոյ Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանոյի հետ: Օրակարգի գլխաւոր հարցերը. 1.— Հիւլէական փորձերուն վերջ պէ՞տք է տալ: 2.— «Մեծ»երու ժողովը պէ՞տք է ընդունիլ:

ՊԵԼԿՐԱՏԻ եւ Պոնի միջեւ դիւանագիտական յարաբերութիւնները կրնան վերսկսիլ շուտով. այս ուղղութեամբ հաւանական է որ Եուկոսլաւ ղեկավար Վուքմանովիչ – Թէմփօ պաշտօնական այցելութիւն մը տայ Արեւմտ. Գերմանիա:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ խորհրդային դեսպանատան երրորդ քարտուղարը՝ Նիքոլայ Քուրոչկին երկրէն արտաքսուեցաւ. կարեւոր գումարներ տուած էր Ամերիկացիի մը՝ զինուորական տեղեկութիւններ ստանալու համար:

ՎԱՐՁԱՊԵՏ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ յայտարարեց թէ «զինաթափութեան ժողովին թուականը կը մօտենայ»:

ՖՈՒԹՊՈԼԻ աշխարհի ախոյենական մրցումները սկսան կիրակի օր Շուէտի մէջ: Առաջին առթիւ Ֆրանսա պարտութեան մատնեց Փարակուէն երեքի դէմ եօթով, Գերմանիան՝ Արժանթինը մէկի դէմ երեքով, Պրազիլը՝ Աւստրիան 0ի դէմ երեք, Շուէտը՝ Մեքսիքան 0ի դէմ երեքով, Խ. Միութիւն – Անգլիա հաւասար՝ 1 – 1, Եուկոսլաւիա – Սկովտիա հաւասար 1–1, Հիւսիսային Իրլանտա պարտութեան մատնեց Չեխոսլովաքիան 0ի դէմ մէկով:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի, Քաւէի սրահը:

Պիտի խօսի դրամատան տնօրէն՝ Պ. ՆՇԱՆ ՀԱՅԹԱԵԱՆ: Նիւթ ունենալով «Դրամատան եւ սակարանի դերը դարերէ ի վեր»: Մուտքը ազատ է:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Այն ծնողքները որ կը փափաքին իրենց զաւակները օդափոխութեան կայան ղրկել, կրնան դիմել.— Եկեղեցւոյ դիւանատունը ամէն երեքշաբթի ժամը 15էն17:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Գուրգէն Մեծատուրեան եւ զաւակը, Օր. Շուշան Մեծատուրեան, ինչպէս նաեւ Մեծատուրեան եւ Գոնչէկիւլեան ընտանիքները իրենց ջերմագին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն կաթողիկոսական պատուիրակ Սերովբէ եպիսկոպոսին, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, «Յառաջ» օրաթերթին, «Խթան» շաբաթաթերթին, ինչպէս նաեւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, հեռագրով, ծաղկեպսակով կամ նամակով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝ Տիկին Աղաւնի Թ. Մեծատուրեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Տիկին Աղաւնի Թ. Մեծատուրեանի մահուան առթիւ Պ. Մկրտիչ Աչճեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Հայ Արիներու Միութեան:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏԻ ՏԻՐԱՄՕՐ ՍՐԲԱՎԱՅՐԸ

ՀՐԱՇԱԳՈՐԾ ՔԱՐԱՅՐԻՆ ՏԵՍԻԼՆԵՐՈՒՆ
ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ
ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

ԳՐԻԳՈՐ-ՊԵՏՐՈՍ ԺԵ.
ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆԻ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ – ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

ՕԳՈՍՏՈՍ 4 – 8

Կազմակերպիչ մարմին.— Ատենապետ՝ Գերպ. Կ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, Առաջնորդ Ֆրանսահայ կաթողիկէ համայնքին:

Կարգադիր Տնօրէն՝ Գերյ. Յովհ. Ծ. Վ. ՋՈՒՀԱՃԵԱՆ, ժողովրդապետ Մարսէյլի:

Օժանդակ կարգադիրներ՝ Գեր. Տ. Յովս. Վ. ԳԱՖԹԱՆՃԵԱՆ, ժողովրդապետ Փարիզի:

Գեր. Տ. Գր. Վ. Պապեան ժողովրդապետ Վալանսի:

Կազմակերպիչ Գործադիր՝ Յովհ. Ա. ԲԱԳԵԱՆ:

Արձանագրութիւններու համար դիմել իւրաքանչիւր նահանգին մերձաւոր տեղական Յանձնախումբերուն, որոնք են՝

1.— Գեր. Տ. Յովհ. Վ. Գաֆթանճեան, Փարիզի Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ ժողովրդապետ, 10պիս, րիւ Թուէն, Փարիզ (5), հեռաձայն ՕՏԷ. 02–12:

2.— Գեր. Տէր Լեւոն Վ. Քէչէճեան, ժողովրդապետ Արնուվիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ, 69 ավընիւՀանրի Պարպիւս, Արնուվիլ, (Ս. է Ուազ):

3.— Գեր. Տ. Մեսրոպ Վ. Նէտիճարտաշեան, ժողովրդապետ Սէն Շամոնի, 2 րիւ տիւ Պէալ, Սէն Շամոն, հեռ. 22 – 09 – 86:

5.— Գեր. Տ. Յովս. Վ. Լեւոնեան, ժողովրդապետ Վիէնի, 22 րիւ Վիքթոր Ֆօժիէ, Վիէն:

6.— Գեր. Տ. Գրիգոր Վ. Պապեան, ժողովրդապետ Վալանսի, 11 Փլաս Սէն Ժան, Վալանս:

7.— Գերյ. Տ. Յովհ. Ծ. Վ. Ջուհաճեան, ժողովրդապետ Մարսէյլի, 92, րիւ տ'Օպաներ, Մարսէյլ, հեռ. Քօլպէր42–84:

ԾԱՆՕԹ.— Մեկնումի ինչպէս նաեւ վերադարձի ժամերը, նմանապէս դրամական պայմանները շոգեկառքի ու պանդոկի, կը սահմանուին իւրաքանչիւր տեղական յանձնախումբերէն: Դարձեալ ուրիշ մանրամասնութիւններու համար, ուխտաւորները պէտք է դիմեն իրենց նահանգին Յանձնախումբերուն:

Այս ուխտագնացութեան լայնօրէն պիտի մասնակցին նաեւ Սփիւռքի Հայերը, մասնաւորապէս Մերձ. Արեւելքէն եւ Ամերիկայէն:

ԴԻՒԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉ ՄԱՐՄՆԻ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Քազապլանքայի հայրենակիցներէն

Ազատ Սիւրմէնեան, Պերճ Վարժապետեան, Տօքթ. Յովհ. Թուրեան 10·000ական, Վահան Համբարձումեան, Կարօ Սարեան, Տիկին Եսայեան հինգ հազարական, Տիկին Մարի Պոլոյեան, ՏիկինՂուկասեան երկու հազարական, Սրապեան – Յարութիւնեան, Հայկազ Աստուրեան հինգ հազարական, Վահէ Տէյիրմէնճեան երեք հազար, Ոմն 18·000, Յակոբ Արթինեան տասը հազար, Ժիրայր Արհկեան տասը հազար:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

Հանրածանօթ նկարիչ Սարգիս Խաչատուրեանի մահուան տասնամեակին առթիւ, Սանասարեանի իր ընկերները կազմակերպած են երեկոյթ – թէյասեղան մը, որ տեղի պիտի ունենայ 13 Յունիս, Ուրբաթ, ժամը 21ին, Օթէլ Լիւթէսիայի մէջ, 43, Պուլվ. Ռասփայ, մէթրօ Սէվր – Պապիլոն:

Հովանաւորութեամբ Կաթ. պատուիրակ Ս. ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Կը նախագահէ Պ. ՖՐԵՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ

Արուեստագէտին կեանքը եւ արուեստը պիտի ներկայացնեն՝ Պ. Պ. Մկրտիչ Պարսամեան, Ֆր. Ֆէյտի, Բիւզանդ Թօփալեան, Շարլ Զահար ու Դ.Ն.Ն.:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն Օր. Լիտիա Կարին, Ա. Գմրէթեան եւ Պ. Սերժ Քաջեան:

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 300 ֆր.:

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը բացուին ապրիլ15էն եւ կը փակուին Յուն. 15ին: Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ:

COLLÈGE S. MOORAT
26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

«ԴՐՕՇԱԿ»Ի ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

Հայաստանի յեղափոխական շարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնութիւններով արձանագրուած է «Դրօշակ» ամսագրին մէջ, որուն առաջին տասնամեակի թիւերէն մնացած էր մէկ հաւաքածոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ. Յ. Դ. Փարիզի Թանգարանին մէջ:

Անգտանելի այս հաւաքածոն լուսապատկերներով հրատարակուեցաւ, որպէս զի ամէն Հայ պատեհութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր ազատատենչ հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաշալի յարութեան:

«Դրօշակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 – 1901) հաւաքածոն կը հրատարակուի երկու հատորով:

Առաջին հատորը (1890–1897) նոր լոյս տեսաւ, 750 մեծադիր էջ: Թղթակազմի գինն է 1800 ֆրանք, շքեղ կազմուած՝ 2400 ֆրանք:

Գրատուն Պարսամեան, 46, րիւ Րիշէ, Փարիզ (9):

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոն մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ 13 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսին – Քանալին եզերքը: Կապիլոնի սրճարանին զովասուն ծառերուն տակ: Այս առթիւ կը հրաւիրուին հայրենակիցներ, բարեկամներ եւ հայ հասարակութիւնը անխտիր ամառնային հաճելի ժամանց եւ զուարճալիքներ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ ընտանիքի մը մէջ, խոհանոցով կամ ծերունիի մը խնամքովը զբաղելու համար. գործ կը կ'ուզէ ունենալ հայ կին մը: Դիմել Մատամ Ս. Յակոբեան, Շէ Օր. Էլմոն, 54 րիւ Լաֆայէթ, Փարիզ(9):

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՅՈՒՆԻՍ MERCREDI 11 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8214 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4015

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ծանր փորձութեան շրջան մը կ'անցընէ Լիբանան աւելի քան մէկ ամիսէ ի վեր:

Տագնապը ծագում առաւ ընդդիմադիր Ալ – Թէլէկրաֆ թերթի տնօրէն Նասիպ Մէթնիի սպանութեան վաղորդայնին:

Օրինաւոր իշխանութեան դէմ ապստամբական շարժումը սուր հանգամանք առաւ մասնաւորաբար Տրիպոլիսի (Թրիփոլի) մէջ, ուր իսլամները կը կազմեն բնակչութեան մեծամասնութիւնը:

Լիբանանի միւս շրջաններն ալ վարակուեցան շուտով եւ բանակը ստիպուեցաւ գործի անցնիլ՝ մարելու համար ըմբոստական շարժումները:

Որո՞նք են ապստամբները եւ ի՞նչ կ'ուզեն:

Շատ բարդ է հարցը: Ո՛չ միայն ներքին, այլ արտաքին բազմաթիւ ազդակներ դեր ունին ստեղծուած ներկայ ցաւալի կացութեան մէջ:

Ներքին պատճառներէն գլխաւորն է կարգ մը տարրերու հակառակութիւնը Հանրապետութեան նախագահ Քամիլ Շամունի:

Ըստ լիբանանեան Սահմանադրութեան, նախագահը պէտք է ըլլայ քրիստոնեայ մը, իսկ վարչապետը՝ իսլամ:

Արաբական երկիրներու մէջ բացառիկ տեղ մը կը գրաւէ Լիբանան, որուն բնակչութեան մեծամասնութիւնը կը կազմեն քրիստոնեաները, — շուրջ հարիւր հազարը Հայ:

Իսլամ եւ քրիստոնեայ դարերէ ի վեր եղբայրաբար կ'ապրին կողք կողքի նոյն հողամասին վրայ: Նոյնիսկ Թրքական տիրապետութեան ամէնէն դաժան օրերուն ո՛չ մէկ կազմակերպուած ջարդ տեղի ունեցաւ Լիբանանի մէջ:

Ու երբ 1860ին լեռնաբնակ Տիւրզիները կոտորեցին քրիստոնեաները, Նափոլէոն Գ. միջամտեց ու օսմանեան կառավարութիւնը ինքնավարութիւն շնորհեց Լիբանանի, որուն առաջին եւ վերջին քրիստոնեայ կառավարիչները Հայեր եղան, վէզիրի աստիճանով (Տավութ փաշա եւ Յովհ. փաշա Գույումճեան):

Ներկայ տագնապը իսլամի եւ քրիստոնեայի խնդիր չէ ուրեմն, քանի որ Հանրապետութեան Նախագահի հակառակորդներուն մէջ կան նաեւ ականաւոր քրիստոնեաներ, ինչպէս Մարոնիներու պատրիարքը Մէուշի եւ նախկին նախագահ Պշարա Խուրի, որ գահընկէց եղած էր 1952ին՝ տեղը տալով Քամիլ Շամունի:

Այս վերջինի վեցամեայ պաշտօնավարութեան շրջանը կը վերջանայ յառաջիկայ սեպտեմբերին: Ըստ Սահմանադրութեան, հրաժարեալ նախագահը վերընտրելի չէ: Նորը կ'ընտրուի խորհրդարանի երկու երրորդի ձայնով:

Անցեալ տարի Յունիսին ընտրուած 66 երեսփոխաններու 44ը Շամունի կողմնակից ըլլալով, կը կարծուէր թէ այս վերջինը մտադիր էր փոփոխութեան ենթարկել տալ Սահմանադրութիւնը եւ Սեպտեմբերին նախագահ վերընտրուիլ՝ վեց տարուան նոր շրջանի մը համար:

Վարչապետ Սամի Սոլհ քանիցս յայտարարեց, որ Հանրապետութեան նախագահը այդպիսի ծրագիր չունի: Սակայն ապստամբները զէնքը վար չդրին՝ պաշտօնական հաւաստիքներ ստանալէ վերջն ալ:

Ուրեմն այդ չէր ըմբոստութեան բուն շարժառիթը:

Գալով Մարոնիներու պատրիարքին եւ նախկին Հանրապետութեան Նախագահ Պշարա Խուրիի, անոնց հակառակութիւնը զուտ անձնական բնոյթ կը կրէ:

Այս ներքին պատճառներուն զուգընթաց կան նաեւ արտաքին ազդակներ, որոնք աւելի ծանրակշիռ հանգամանք կը ներկայացնեն:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԿԱԶՄԸ ԱՄԲՈՂՋԱՑԱՒ

Երկուշաբթի օրուան Նախարարաց Խորհուրդի նիստը տեւեց 45 վայրկեան. ըստ երեւոյթին՝ այսուհետեւ էլիզէի ժողովները պիտի ըլլան պաշտօնական որոշումներ տալու համար:

Նոր նախարարներու նշանակումով՝ Տը Կոլի կառավարութիւնը մօտաւորապէս ստացաւ իր վերջնական կազմը: Վարչապետը յայտնեց թէ դահլիճին կազմը ամբողջացուած էր: Զօրավար Տը Կոլ նոր նախարարները ընտրած էր երեք կուսակցութեանց ներկայացուցիչներէն եւ բարձրաստիճան մասնագէտներէն, որոնք վաւերացուեցան կառավարութեան կողմէ:

Թամոնէի Արդիւնաբերութեան եւ Առեւտուրի նախարարի պաշտօնը հաստատուեցաւ: Նշանակուեցան՝ էօժէն Թոմա (Թղթատար), Հուտէ (Հողամշակութիւն), Միշըլէ (Նախկին ռազմիկներ), Բոպէր Պիւրոն (Հանրօգուտ շինութիւն), Տիւտրօ (վերաշինութիւն).

Մէկ կամ երկու հոգի եւս կը մնայ, որոնց մէկը՝ Առողջապահութեան նախարար, պիտի ըլլայ մասնագէտ մը. հաւանաբար՝ Պուաքուէր, Ալժէի տնտեսական ընդհանուր տնօրէնը, թէեւ ան կը նախընտրէ մնալ իր ներկայ պաշտօնին վրայ:

Նոր նախարարներուն մէջ գլխաւոր երեք կուսակցութիւնները ունին իրենց ներկայացուցիչները — Ընկերվարական, Ժողովրդ. Շարժում եւ Անկախ – Գիւղացիներ: Գալով Արմատականներուն, ներքին բաժանումներով տկարացած, քանի մը շաբաթէ ի վեր նկատի չեն առնուիր՝ իբրեւ ազգային մեծ կազմակերպութիւն:

Քրիսթիան Շաւանօն նշանակուեցաւ տեղեկատուութեան փոխ– նախարար: Փոխուեցաւ նաեւ Քորսիքայի ոստիկանապետը. Լամասուր, ենտրի ոստիկանապետը՝ հաստատուեցաւ Այաչիօ կղզիին զինուորական կառավարիչը կը մնայ նոյնը. գնդապետ Թոմազօ:

Նախարարաց Խորհուրդը հաստատեց նաեւ զօր. Էլիի զինեալ ուժերու ընդհանուր Սպարապետի պաշտօնը:

Կառավարութիւնը զբաղեցաւ նաեւ Ալժերիոյ քաղաքապետական ընտրութեանց եւ հանրաքուէի հարցերով:

× Փասքալ Արիկի, որ կախակայուած էր երեսփոխանական իր պաշտօնէն, վերադարձաւ Փարիզ. երեսփոխանը Օրլիի օդակայանին մէջ դիմաւորուեցաւ բազմաթիւ անձերու կողմէ:

× Մարոքի ֆրանսական զինեալ ուժերու ընդհանուր հրամանատարը Փարիզ եկաւ:

× Զօրավար Սալան ընդունած է Ալժէի քաղաքապետ՝ Շըվալիէի հրաժարականը. զօրավարը հինգ վայրկեանի չափ խօսակցեցաւ հրաժարեալ քաղաքապետին հետ, որ յայտնեց թէ իր պաշտօնակիցներուն մեծ մասը պիտի հրաժարի մօտ ատենէն:

ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՃԱԿԱՏԸ ՏԸ ԿՈԼԻ ԴԷՄ

Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատի ՄԱԿի ներկայացուցիչը՝ Եազիր, «Ունայթըտ Փրես»ի թղթակիցին յայտարարեց.— Ալժերիոյ անկախութիւնը միայն պատերազմին վերջ կրնայ տալ: Ուրիշ լուծում չկայ: Ազատագր. Ճակատն ու բոլոր մահմետականները պոյքոթի պիտի ենթարկեն Ֆրանսացիներու կողմէ կազմակերպուած ընտրութիւնները:

Եազիր աւելցուցած է թէ Ալժերիա Թունուզի եւ Մարոքի հետ դաշնակցութիւն մը կրնայ կազմել (Թանժէի ժողովին որոշումը) եւ այդ ուղղութեամբ աշխատանք կը տարուի. պիտի կազմուի Հիւս. Ափրիկեան Խորհրդարան մը եւ Ալժերիոյ առժամեայ կառավարութիւն մը:

Միւս կողմէ, Ազատագր. Ճակատի ղեկավարները Գահիրէի մէջ ժողով մը գումարելով Ալժերիոյ Ֆրանսացիներուն դէմ ընդհանուր կռիւ մը շղթայազերծելու կոչ ըրին. «Հարուածեցէք թշնամին հոն՝ ուր կը գտնէք. զարկէք՝ անակնկալ ու արագ հարուածներով, առանց խղճահարութեան, որովհետեւ Ֆրանսա ներկայիս կը գտնուի մեծ ձախողութեան մը մէջ»:

Հիւս. Ափրիկէի եւ Ալժերիոյ առնչութեամբ, Թունուզի Նախագահ Պուրկիպա կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ ամերիկեան ձայնասփիւռէն.— Մեզմէ շատեր կը մաղթէին որ զօր. Տը Կոլ իշխանութեան գլուխ գար, մտածելով որ ան հիմնական փոփոխութիւն մը պիտի բերէ. բայց, Ալժերիա կատարած իր ճամբորդութենէն երեւան եկաւ, թէ մեծ բան չէ փոխուած կացութեան մէջ: Ինծի կը թուի նոյնիսկ՝ թէ իր ճառը, իբրեւ արդիւնք, նոր թափ կրնայ տալ պատերազմին:

Հարցապնդուելով Տը Կոլի հաւասարութեան խօսքերուն շուրջ, Պուրկիպա ըսաւ.— Այդ հաւասարութիւնը անգործադրելի է եւ լուծում մը չի բերեր. ինչ որ կը պահանջեն Ալժերիացիները՝ Ֆրանսացի ըլլալ չէ. անոնց ուզածը այն է, որ իրենց հայրենիքը, իրենց հողը վերադարձուի եւ իրենք ըլլան ազատ ու անկախ:

Գալով Հիւս. Ափրիկեան Դաշնակցութեան, Թունուզի Նախագահը յայտարարեց թէ այդ ծրագիրը կը գործադրուի միայն այն ատեն՝ երբ Ալժերիա անկախ ըլլայ:

Թունուզի Արդարութեան Նախարարը իր կարգին խօսելով ամերիկեան հեռատեսիլէն, ըսաւ.— Ալժերիացիները մեծ քանակութեամբ զէնք կը ստանան Թունուզի, [illegible], Սպանիոյ, Մարոքի, Սահարայի ճամբով: Իսկ մենք Խ. Միութեան չենք դիմեր՝ երբ Միացեալ Նահանգները մերժեն մեզի զէնք ծախել. որովհետեւ այդ զէնքերը կրնանք գնել որեւէ տեղէ: Եթէ Ռուսերը առաջարկեն Թունուզի ճամբով զէնք ղրկել Ալժերիա, ասիկա մեզի համար «ծանր հարց» մը պիտի ըլլայ:

× Լրագրող Շովելի արտաքսումին դէմ բողոքելով, Ֆրանսացի բազմաթիւ լրագրողներ նամակ մը ղրկեցին Թունուզի Նախագահ Պուրկիպայի:

× Ալժերիոյ մէջ կռիւները կը շարունակուին բանակին եւ ըմբոստներուն միջեւ: Օրանի մէջ բազմաթիւ ռումբեր պայթեցան, սպաննելով երկու հոգի. 34 վիրաւոր կայ:

Թիարէթի մէջ երեք ահաբեկիչներ ռումբ մը նետելէ վերջ կը փախչէին, երբ սպաննուեցան: Սիտի – Պէլ – Ապէսի մէջ մահմետական մը սպաննուած գտնուեցաւ: Էտկար Քինէի եւ Շելիայի մէջ պատահած բախումի մը հետեւանքով 93 ըմբոստներ սպաննուեցան. Օրէսի լեռներուն մէջ եղաւ ամէնէն ծանր բախումը, ուր 150 ըմբոստներ սպաննուեցան կամ զինաթափ եղան:

Յունիս 2–8 պատահած բախումներու ընթացքին 591 ըմբոստներ սպաննուեցան եւ 123 ուրիշներ գերի ինկան. գրաւուած են պատերազմական բազմաթիւ զէնքեր:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԵՒ ԼՈՒՍԱՐԳԵԼ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Հելլէն եւ Թուրք խռովութիւնները ծանր մթնոլորտ մը ստեղծեցին Կիպրոսի մէջ: Կառավարիչ Ֆութ յայտարարեց թէ ապահովութեան համար նոր միջոցներ ձեռք պիտի առնուին:

Նոր բախումներ եղան Յոյներու եւ Թուրքերու միջեւ, որմէ ետք ընդհ. գործադուլ յայտարարուեցաւ՝ բողոքելու համար Թուրքերու վայրագութեանց դէմ: Ամբողջ կղզիին մէջ լուսարգելի դրութիւն հաստատուեցաւ. ցոյցերն ու ժողովները արգիլուեցան: Նիկոսիոյ մէջ չորս Յոյներ ու երկու Թուրքեր սպաննուեցան: Բախումներ եղան բանակին եւ ժողովուրդին միջեւ:

Բանակը ահազանգի մատնուած է ամբողջ Կիպրոսի մէջ. հրասայլերը լեցուած են փողոցները՝ որեւէ անակնկալի առաջքը առնելու համար:

Մակարիոս Արք. Գահիրէէն Աթէնք վերադառնալով յայտարարեց թէ Կիպրոսի Յոյները պիտի կազմակերպեն իրենց պաշտպանութիւնը:

Թուրքերու վայրագութեանց շարքին մասնաւորապէս կը յիշուի սարսափազդու դէպք մը: Կռիւներու ընթացքին Յոյն մը յաջողած է սպաննել Թուրք խռովարար մը. «վրէժ լուծելու» համար Թուրքերը կացինով գլխատած է Յոյն մը ..:

× Այսօր Անգարայի մէջ Թուրքերը դարձեալ ցոյց մը պիտի ընեն՝ Կիպրոսի բաժանումը պահանջելով:

ՊԵԼԺԻՈՅ Թագաւորը Գ. Կասթոն Էսքենսը կանչեց նոր դահլիճին կազմութեան համար: Ընկերային – քրիստոնեայ պարագլուխը, 53 տարեկան է եւ վարչապետ եղած է 1949ին ազատական – կաթողիկէ դահլիճի մը գլուխը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՈՒԼԿԱՐԻՈՅ պատերազմական նախարարը պաշտօնանկ եղաւ: Նոյն ատեն վտարուած է համայնավար կուսակցութենէն: Պաշտօնանկ եղած է նաեւ մշակութային նախարարը:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ քաղաքացիական կռիւները կը շարունակուին: Բազմաթիւ ռումբեր պայթեցան Պէյրութ. խանութպանները պահ մը կը փորձեն բանալ իրենց դուռները, բայց շուտով կը փակեն՝ վախնալով անակնկալ ռումբերէ: Ամերիկեան վեցերորդ նաւատորմին Թուրքիա ժամանումը յայտարարուեցաւ Պէյրութի բոլոր թերթերուն կողմէ. այս լուրը գոհունակութեամբ դիմաւորուած է ժողովուրդին կողմէ (տե՛ս Գ. էջ):

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանօ յայտարարեց թէ Տը Կոլ — Ատենաուըր տեսակցութիւն մը պիտի ըլլայ, բայց չճշդեց այդ հանդիպումին վայրն ու թուականը:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ Այզընհաուըր – Մաքմիլըն խօսակցութիւնները սկսան. առաջին հանդիպումը տեւեց երկուքուկէս ժամ:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ընդհանուր քարտուղար Սփաք այսօր Լոնտոն կ'երթայ:

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ Վարչապետը հերքեց այն լուրերը, որոնց համաձայն իր կառավարութիւնը Միացեալ Նահանգները վստահեցուցած է թէ պիտի չգործակցի համայնավարներու հետ:

ՍՈՒՐԻՈՅ Պատերազմական Ատեանը մահուան դատապարտեց Սէուտ Թագաւորի աներհայրն ու իր եղբայրը. մահապատիժը փոխուեցաւ ցկեանս տաժանակիր աշխատանքի:

20 ԼԵՀ ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐ որ Սթոքհոլմ գացած էին «ապաստանի խնդրանք» ուղեցին շուէտական կառավարութենէն:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունիս 9).— Զոյլ ոսկի 516·000, Նափոլէոն 3590, զուից. 3460, անգլ. 4230, քսան տոլարնոց 17400, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) տոլար 443, սթերլին 1240, զուից. 107, պելժ. 8·90, լիր 0·73:

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱԽՈՅԵՆԱԿԱՆ ՃՐԴ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Ա.

Ամբողջ Շուէտը ընդհանուր զօրաշարժի մէջ է, ընդունելու համար աշխարհի 16 ազգերու լաւագոյն խումբերը: Շուէտի Ֆութպոլի Ֆետերասիոնը, համախորհուրդ ու ենթակայ միջազգային (ՖԻՖԱ) Ֆութպոլի Ֆետերասիոնին, վերջին սրբագրութիւնները կը կատարէ մրցումներու կազմակերպչական բարդ մեքենան կազմ ու պատրաստ վիճակի մէջ դնելու համար:

Համայն աշխարհի կլոր գնդակի բազմամիլիոն սիրահարներուն աչքերը սկսած են սեւեռիլ դէպի Սթոքհոլմ, ուր Յունիս ութէն ի վեր տեղի կ'ունենան աշխարհի ֆութպոլի ախոյենութեան վեցերորդ մրցումները, որոնք նաեւ կը կոչուին Ժիւլ Ռիմէ բաժակի մրցումներ, ի յարգանս անոր անմահ հիմնադրին:

Միջազգային մամուլին մէջ տեղ գրաւած արձագանգները այս մասին, ու մեզի հասած պաշտօնական հաղորդագրութիւնները այն համոզումը կուտան թէ, Շուէտ իրեն յանձնուած այս շատ ծանր պարտականութենէն ու լուրջ պատասխանատու այս մեծ ձեռնարկէն ճակատաբաց դուրս պիտի գայ:

Առանց խոր մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, սոյն յօդուածով պիտի ջանանք մօտաւոր գաղափար մը տալ «Յառաջ»ի մարզասէր ընթերցողներուն:

Ինչպէս վերը յիշեցինք, միայն 16 խումբեր իրաւունք ստացած են հանդիպումներու վերջին հոլովոյթին մասնակցելու, որոնցմէ 14ը իրենց երկրամասին վրայ նախապէս տեղի ունեցած առաջին գոտիի մրցումներուն ընթացքին առաւելագոյն կէտերը շահած ըլլալով մուտքի այցետոմս ստացած են Սթոքհոլմ ժամադրուելու: Գերմանիա որպէս 1954ի մրցումներու ախոյեան, իսկ Շուէտ՝ հիւրընկալ երկիր, առանց նախապէս մրցելու պատիւը ունին 16 առանձնաշնորհեալներու շարքին դասուելու:

ՄՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ՎԱՐԱԳՈՅՐԸ

Ճիշդ է թէ մրցումներու կեդրոնական թատերավայրը Սթոքհոլմ որոշուած է, ուր նաեւ վերջին ճակատագրական բախումը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 29ին, սակայն վերջնական գոտիի այլ նոյնքան կարեւոր հանդիպումները պիտի կազմակերպուին Շուէտի ուրիշ 12 մեծ քաղաքներուն մէջ, որոնք յաճախ 500—700 քիլոմեթր հեռու են մայրաքաղաքէն: Անոնց մէջ մասնաւոր յիշատակութեան արժանի են առաջին խիստ կարեւոր մրցումը Յունիս ութին Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ եւ ապա Ռուսիոյ եւ Պրազիլիոյ հանդիպումը, որոնց երկուքն ալ պիտի խաղցուին Կիւթէնպէրկի մէջ, որ 550 քիլոմեթր հեռու է Սթոքհոլմէն:

ՄՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԻՐԱՒԱՐԱՐՆԵՐԸ

Մրցումներու ընացքը լաւագոյն պայմաններու վրայ դնելու եւ նուազագոյն միջադէպերը կանխելու մտահոգութեամբ, ՖԻՖԱն այժմէն արդէն ընտրած է 32 միջազգային անուանի եւ հեղինակաւոր իրաւարարներ 22 զանազան երկիրներէ, որոնք որպէս գլխաւոր դատաւորներ, օժանդակութեամբ նոյնքան որակաւոր իրաւարարներու, պիտի ղեկավարեն բոլոր մրցումները: Անոնց մէջ կաբելի է կարդալ անունները Ա. Էլլիսի եւ Ռիւլիֆի (Անգլիացի), Պ. Մ. Կրիֆիթի (Կալլեսի երկիր), Իսթվան Զոլթի (Հունգարիա), Նիքոլա Լաթիշէվի (Ռուսիա), Մորիս Կիկի (Ֆրանսա), Վենսիղօ Օնլանտիի (Իտալիա) եւ բազմաթիւ ուրիշներ: Շատ մը այլ հարցերու կարգին, նաև իրաւարարներու առնչութեամբ որեւէ հաւանական վէճ պատահականութեան չձգելու մտածումով, որոշուած է որ, երբ մրցումի մը ժամանակ աննախատեսելի որեւէ պատճառով գլխաւոր իրաւարարը ի վիճակի չըլլայ շարունակելու ըսկսած մրցումը, անոր պաշտօնը պիտի առնէ առաջին օժանդակ իրաւարարը, որուն անունը նախապէս ճշդուած պիտի ըլլայ:

Մրցումներու ժամանակամիջոցը բնական է 90 վայրկեան է: Պայմանադրական այս ժամանակի վերջաւորութեան եթէ երկու խումբերը հաւասար կէտեր ունենան, մրցումը կ'երկարաձգուի կէս ժամով: Այս վերջին յաւելումէն յետոյ, եթէ դարձեալ հաւասար են, մրցումը կը կրկնուի:

Ութերորդ վերջին մրցումները, որոնք վիճակով հետեւեալ կերպով դասաւորուած են, պիտի կատարուին Յունիս 8ին:

Առաջին խմբակ

Գերմանիա ընդդէմ Արժանթինի:

Իրլանտա ընդդէմ Չեխոսլովաքիոյ:

Բ. խմբակ

Ֆրանսա ընդդէմ Փարակուէյի:

Եուկոսլաւիա ընդդէմ Սկովտիոյ:

Գ. խմբակ

Շուէտ ընդդէմ Մեքսիքայի:

Հունգարիա ընդդէմ Կալլէսի երկրին:

Դ. խմբակ

Անգլիա ընդդէմ Ռուսիոյ:

Պրազիլիա ընդդէմ Աւստրիոյ:

Ութերորդ վերջին մրցումներուն ընթացքին իւրաքանչիւր խմբակի խումբ պարտաւոր է նոյն խմբակի ուրիշ մէկ խումբին հետ մէկ խաղ խաղալ, որոնց մէջ բարձրագոյն կէտ շահող երկու խումբերը կ'որակուին յաղթականներ եւ իրաւունք կը ստանան քառորդ վերջին մրցումներուն բարձրանալ, ուր դարձեալ վիճակով, այլ խմբակի երկու յաղթականներուն հետ պարտաւոր են խաղալ հասնելու համար նախավերջին, ապա վերջին մրցումին:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս այլ միջազգային ձեռնարկներու ժամանակ, այս մրցումներուն եւս ի պատուի է մամուլը իր բոլոր աշխատակիցներով:

Մասնաւոր մարմին մը իւրայատուկ գրասենեակով պարտականութիւն ունի առաւելագոյն եւ դիւրամատչելի բոլոր անհրաժեշտ պայմանները ի սպաս դնել համաշխարհային մամուլին, որ իր կարգին օրը օրին հետեւելով բոլոր մրցումներու թաւալումին, նուազագոյն ժամանակամիջոցին պիտի կրնայ թերթերու ընթերցողները տեղեակ պահել մրցումներու բոլոր մանրամասնութեանց:

Մամուլի այս գրասենեակը, թղթակիցներու տրամադրութեան տակ պիտի դնէ հեռաձայն, ձայնասփիւռ եւ հեռատեսիլ: Ինչ որ ամէնէն կարեւորն է, եւ այս առաջին անգամ, մամուլի ներկայացուցիչները, մրցումները լրանալէն միայն քսան վայրկեան վերջ, իրենց տրամադրութեան տակ պիտի ունենան բոլոր հանդիպումներու մանրամասն նկարագրականը, իսկ վկայեալ լուսանկարիչներ, նոյնքան կարճ ժամանակի մը մէջ, նկարներ պիտի հայթայթեն փափաքողներուն:

ՄԱՐԶԱԴԱՇՏԵՐՆ ՈՒ ՄՈՒՏՔԻ ԳԻՆԵՐԸ

Կազմակերպչական տեսակէտէն, եթէ Շուէտ կատարելութեան աստիճանին հասցուցած է մրցումներուն մեքենան, նոյն նախանձելի ու օրինակելի պայմաններու մէջ չեն դժբախտաբար անոր մարզադաշտերը — ինչ որ էր պարագան Զուիցերիոյ մէջ:

Ճիշդ է բարենորոգումներն ու ընդլայնումի աշխատանքները թափով կը յառաջանան, բայց կը կարծենք թէ անոնք դժուար պիտի կրնան գոհացում տալ այն հսկայ խումբին, որուն պիտի ենթարկուին մանաւանդ նախավերջին եւ վերջին մրցումներուն, երբ նկատի ունենանք որ Շուէտի մեծագոյն մարզադաշտը, որ Սթոքհոլմինն է, հազիւ 60.000 հանդիսականներ ընդունելու տարողութիւն ունի:

Գաղափար մը տալու համար, ըսենք անմիջապէս որ, վերջին երկու մրցումներու տոմսակները գրեթէ սպառած են: Գիները 20 – 40 շուէտական քրոնի մէջ կը տարուբերին:

Մեծ հարցականը.— ո՞վ պիտի շահի 1958ի ախոյենութիւնը:

Յ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՀԻՆԻՆ ՎԵՐՋԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՆՈՐԻՆ ՍԿԻԶԲԸ

«Նիւ Եորք Հերալտ»ի մէջ Ճոզէֆ Օլսոփ կը վերլուծէ Ֆրանսայի վերջին դէպքերը՝ ամերիկեան հայեցողութեամբ: Կուտանք յօդուածին գլխաւոր մասերը:

Զօրավար Տը Կոլ Ալժերիա մեկնեցաւ եւ վերադարձաւ երեք օր մնալէ վերջ այնտեղ: Աւելորդ է ենթադրութիւններ ընել այն հարցին շուրջ, թէ իր այս փորձը մեծ յաջողութի՞ւն մը պիտի ըլլայ, թէ՝ ձախողութեան պիտի մատնուի: Աւելորդ է ենթադրութիւններ ընել, որովհետեւ միայն հետագայ դէպքերը կրնան այս հարցին պատասխանը տալ: Բայց այս ճակատագրական պահուն երբ Փարիզի տագնապը վերջ գտած է ու կը սկսի Տը Կոլի ալժերիական քաղաքականութեան նոր շրջանը, այլ կէտ մը կայ որ կ'արժէ մատնանշել. այդ՝ յետպատերազմեան աշխարհի վախճանին սկիզբն է:

Յետ-պատերազմեան աշխարհին ամէնէն յատկանշական նկարագիրն այն էր, որ պատերազմէն ցնցուած բազմաթիւ երկիրներ ակամայ որդեգրած էին ժամանակաւոր կարգադրութեանց քաղաքականութիւն մը: Մ. Նահանգներէն եւ Խ. Միութենէն զատ շատ փոքր է թիւը այն երկիրներուն, որոնց վարչաձեւը անփոփոխ մնաց պատերազմէն վերջ. Շատ մը երկիրներու մէջ այս փոփոխութիւնը միայն ժամանակաւոր բնոյթ չէր կրեր. անոնց ամբողջ կարգ ու սարքը տակնուվրայ եղած էր. եւ այս կարգի երկիրներուն մէջ ամէնէն կարեւոր երկիրը Ֆրանսան էր:

Եթէ յետադարձ ակնարկ մը նետենք, պիտի տեսնենք թէ Ֆրանսայի Չորրորդ Հանրապետութիւնը իր ստեղծման առաջին իսկ օրէն ժամանակաւոր ու անհաստատ բնոյթ մը կը կրէր: Կառավարութիւն մը, որ սահմանադրականօրէն անկարող է ժողովուրդին զգացումները արտայայտելու՝ ո՛րեւէ հարցի մէջ կուռ եւ վերջնական դիրք մը բռնելով, դատապարտուած է կարճ ժամանակէն լուծուելու: Չորրորդ Հանրապետութիւնը սահմանադրական այս անկարողութենէն կը տառապէր. հետեւաբար չկրցաւ երկար դիմանալ:

Յամենայն դէպս, Չորրորդ Հանրապետութիւնը Արեւմտեան դաշնակիցներուն եւ մասնաւորաբար Ուաշինկթընի քաղաքականութիւնը կերտողներուն հին, ճանչցուած, իր բոլոր մտածումներուն եւ շարժումներուն մէջ նախատեսելի բարեկամն էր. տեսակ մը հին կօշիկ, որ այլեւս գաղտնիք չունի:

Այս յարաբերութիւնները իրենց վերոյիշեալ հունին մէջ մտնել սկսած էին 1946ին, երբ զօր. Տը Կոլ հեռացաւ կառավարութենէն եւ անոնց գլխաւոր գիծերը արդէն իսկ որոշուած էին 1948էն սկսեալ: Բարեկամական յարաբերութիւնները, իրենց այս ձեւին մէջ, հետզհետէ զարգացան յաջորդ տասը տարիներուն ընթացքին՝ առանց մեծ փոփոխութիւններ կրելու Ֆրանսայի մէջ իրարու յաջորդող կառավարութիւններուն օրով: Այս անգամուան կառավարական փոփոխութիւնը միւսներէն բաւական տարբեր է թէեւ, բայց շատ պատճառ չկայ. խորհելու թէ զօր. Տը Կոլ հիմնական փոփոխութիւններ պիտի մտցնէ Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան մէջ: Վերջին տագնապը տակաւին չլուծուած, երբ օրէ օր կը սպասուէր որ զօր. Տը Կոլ իշխանութեան գլուխ պիտի անցնի, զօրավարին ամէնէն մօտիկ գործակիցներէն մէկը յատկանշական այցելութիւն մը տուաւ ամերիկեան դեսպան Հուէթընի՝ պարզապէս ամերիկեան մտահոգութիւնները հանդարտեցնելու համար:

Զօրավարին ներկայացուցիչը բացատրեց թէ Տը Կոլ հակառակ չէ Ատլանտեան Ուխտի գաղափարին, այլ կ'ուզէ միայն կարգ մը «բարեփոխումներ» մտցնել կազմակերպութեան ներքին սարքաւորումին մէջ: Նոյն առիթով, բանբերը յայտնեց թէ զօր. Տը Կոլ համոզուած է որ Ֆրանսա հաւատարիմ պէտք է մնայ իր եւրոպական յանձնառութիւններուն, եւրոպական Միացեալ Շուկային, Եւրաթո-

ԹԱԹԻԿՆ ՈՒ ԹՈՒԹԻԿԸ

(ՀԷՔԵԱԹ)

— Թաթիկ, կը սիրեմ քեզ:

Գաղի թուփին մէջ, հացի փշրանքին քովիկը մաղ կար, իսկ քաղաքի ճամբուն վրայ՝ սէր ու արեւ...:

Թաթիկն ու Թութիկը ուրախ էին, սէր կը տանէին իրենց բոյները: Սէրը ինչո՞վ պակաս էր հացէն:

Ալ անկէ ետքը հիւսուեցաւ այնպիսի սիրավէպ մը՝ որ երբեք լսուած չէր մրջնաշխարհի մէջ: Քանի քանի գիշերներ, հակառակ մրջնոցներու ընտանեկան արգելքին՝ փախան իրենց բոյներէն ուշ գիշերով, ու մութին մէջ վայելեցին զիրար:

Ե.

Բայց գաղի պատահարէն ետքը, երբեք երջանիկ չեղաւ ապառաժի տակը գտնուող մրջնոցը: Թութիկի սէրը նախանշան մը եղաւ պատենական տունի դժբախտութեան. վտանգաւոր դէպքեր ու փորձանքներու իրարու յաջորդեցին:

Այն տարին՝ անձրեւ չտեղաց. բոյսերը չորցան, ծաղիկները կոնծեցան. այրեցան ցանքերը: Հողէն ու քարէն կրակ կը թափէր, ուտելիք չկար: Անօթութենէն մըղուած՝ ապառաժի տակի մրջիւնները դաշտեր ու ձորեր ինկան, պաշար փնտռեցին: Շատեր մեռան, քիչ մնացեր էր որ Թութիկն ալ զոհ երթար սովին: Ապառաժի մրջնոցը կը պարպուէր, մրջիւնները դաշտեր կ'երթային ուտելիք գտնելու յոյսով, բայց այլեւս ետ չէին դառնար: Գէշ օրեր էին: Ողջ մնացող մրջիւնները որոշեցին լքել իրենց բոյնը եւ փախիլ հեռաւոր ու ապահով վայր մը, այդ փախողներուն մէջ էր նաեւ Թութիկը:

Փախողները անցան Արարատի միւս կողմը, ուր ջուր կար եւ առատ ուտելիք: Կերան, խմեցին ու գիրցան: Թութիկը հիմա լաւ էր, աւելի գեղեցկացած ու աւելի հրապուրիչ, միայն կը տանջուէր իր սիրականէն հեռու մնացած ըլլալուն համար, գիշեր ու ցերեկ անոր վրայ կը մտածէր, արդեօք, օր մը, լքէ՞ր իր բոյնը, երթար գտնէ՞ր իր Թաթիկը, ան՝ որ մրջիւններուն ամէնէն գեղեցիկն էր, եւ իր սրտին սիրածը...:

Տրուած պայմաններու տակ՝ հացը ամէն ինչ է, ամէնէն արժէքաւորը, բայց կեանքը աւելի սուղ է հացէն, իսկ սէրը՝ կեանքէն ու հացէն: Թութիկը ի՞նչպէս վերադառնար, չէ՞ որ ճամբան չէր գիտեր, ո՞ւր գտներ Թաթիկը, աւաղ...:

Արարատէն անդին՝ Թութիկը:

Արարատէն ասդին՝ Թաթիկը:

Երկուքն ալ սիրոյ ցաւը ունէին, կը տառապէին, կը հալէին իրարու համար: Թաթիկը իմացաւ որ ապառաժի տակի մրջիւնները գացեր են Արարատի միւս կողմը, ինքը չէր կրնար ապրիլ ու շնչել առանց Թութիկի, զայն շատ կը սիրէր: Ուր Թութիկը՝ հոն պէտք է որ ըլլար Թաթիկը, խօսք տուած էր, երդում կատարած էր, պէտք է յարգէր իր խօսքն ու երդումը:

Թաթիկը ճամբայ ելաւ, քալեց գիշեր ու ցերեկ, հասաւ Արարատ լեռը, անոր միւս կողմն էր իր Թութիկը: Հանգչեցաւ պահ մը, յետոյ ելաւ, իր ուժերը հաւաքեց, ցաւն ու սիրոյ կարօտը իրարու խառնեց, անոնց վրայ լեցուց իր հոգիին բորբոքը, ապա սկսաւ իր կնճիթովը հարուածել Արարատը, զարնել անընդհատ, հարուածները աւելի խրոխտ ու ըսպառնական կը դառնային հետզհետէ:

Զ.

Իրիկուն մը, մեղու մը իր փեթակը վերադարձած միջոցին, տեսաւ Թաթիկը որ հարուածներ կը տեղար Արարատի ժայռոտ կողին:

Ահաւոր էին անոր հարուածները եւ անխորտակելի՝ անոր կամքին յամառութիւնը...:

Բայց Արարատը կար կանգուն ու անսասան:

Մեղուն հարցուց.

— Ի՞նչ կ'ընես, Թաթիկ:

Թաթիկը առանց իր հարուածները թուլցնելու՝ պատասխանեց.

— Արարատ լեռը կը ծակեմ:

— Ինչո՞վ:

— Կնճիթովս, կնճիթովս, չե՞ս տեսներ, կնճիթովս:

— Ի՞նչ կ'ըսես, պիտի յաջողի՞ս:

— Հարկաւ, որովհետեւ ես իմ սիրուհիս ունիմ Արարատէն անդին...:

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

(3 եւ վերջ)

մին, եւայլն, բայց այստեղ ալ կարգ մը ակնարկութիւններ ըրաւ հաւանական «բարեփոխումներ»ու :

Ինչպէս կը թուի, զօրավար Տը Կոլ եւս անձնապէս հաւաստիացումներ տուած է Ժողովրդական Շարժման (Էմ. Էր. Փէ) ղեկավարներուն, որոնք Ատլանտեան Ուխտին ջերմ կողմնակիցներն են, եւ Ընկերվարականներուն, որոնք ամէն գնով կ'ուզեն խափանել եւրոպական ծրագիրները: Ներկայ Արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլի անձն իսկ բաւական է հերքելու համար Ֆրանսա-Մոսկուա միակողմանի համաձայնութեան մը շուրջ տարածուած շշուկները: Ցամենայն դէպս, Տը Կոլ, որ միայն վեց ամիս ժամանակ ունի սահմանադրութիւնը բարեփոխելու եւ Ալժերիոյ հարցը կարգադրելու համար, հաւանաբար ժամանակ իսկ պիտի չունենայ այլ հարցերու մէջ կարեւոր փոփոխութիւններ մտցնելու :

Այս՝ այսպէս ըլլալով հանդերձ, պարզ է նաեւ, որ Ֆրանսայի եւ իր դաշնակիցներուն միջեւ «հին կօշիկ»ի յարաբերութիւնները այլեւս իրենց վախճանին հասած են :

Եւ եթէ զօր. Տը Կոլ ձախողի, այս վախճանը շատ սարսափելի կրնայ ըլլալ: Որովհետեւ այդ պարագային, Ֆրանսա կա՛մ համայնավար պիտի ըլլայ, եւ կա՛մ ֆաշիստ :

Նոյնիսկ զօր. Տը Կոլի փորձին յաջողութեան պարագային Արեւմտեան դաշնակիցներու վերաբերմունքը հանդէպ Ֆրանսայի՝ անպայման պէտք է եւ պիտի փոխուի, նախկին բնտանի դէմքերը պիտի փոխարինուին բոլորովին այլ դէմքերով :

Նախապէս, Ֆրանսայի դաշնակիցները մէկ կողմէն կը շոյէին զայն, միւս կողմէն՝ իրենց ուզածը ընել կուտային անոր. վստահ ըլլալով որ ինչ ալ ըլլայ Ֆրանսա իրենց հետ է: Տը Կոլի Ֆրանսան պիտի մերժէ թէ՛ շոյուիլ, եւ թէ՛ ինչ ալ ըլլայ հետեւիլ իր դաշնակիցներուն: Այս իսկ պատճառով, անհրաժեշտ է որ Արեւմտեան Դաշնակցութեան ներքին յարաբերութիւններուն նախկին ձեւը, գաղափարներն ու նպատակները լուրջ վերաքննութեան ենթարկուին մօտիկ ապագային մէջ :

×

Բացի Ֆրանսայէն, ուրիշ երկիրներու մէջ եւս, մասնաւորաբար Միջին Արեւելքի մէջ, յետ-պատերազմեան ժամանակաւոր եւ անկայուն կարգադրութիւնները փլչելու վրայ են: Այդ երկիրներուն մէջ եւս նոր կարգադրութիւններ, նոր վարչաձեւեր կազմուելու վրայ են, որոնք իրենց աւելի կայուն նկարագրին իսկ պատճառով, նախկինէն աւելի դժուարահաճ պիտի ըլլան :

Մէկ խօսքով, Ուաշինկթընի քաղաքականագէտները այս նոր կացութեան յարմարելու համար բացառիկ ճիգ մը պէտք է թափեն, իրենց մտաւոր ճկունութեան, երեւակայութեան եւ հասկացողութեան ամբողջ կարողութիւնը մէջտեղ թափելով: Մարդ կը տարուի հարց տալու թէ Այզընհաուըրի եւ Տըլըսի այսօրուան Ուաշինկթընը կարող պիտի ըլլա՞յ այդ ձեւի ճիգ մը իրագործելու :

ՏԻԳՐԱՆ ՏԱՏՐԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ(1)

Բացման օրը, խուներամ բազմութիւն մը եկած էր պատկերասրահ՝ դիտելու եւ ապրելու մեր երիտասարդ հայ նկարիչին գործերը:

Տատրեանի առաջին ցուցահանդէսն է Փարիզի մէջ, եւ մեզմէ շատեր գիտնալու են թէ ի՞նչ ըսել է առաջին անգամ ցուցահանդէս տալ արուեստի այս ովկիանոսին մէջ, ուր ադադակները անլսելի կը դառնան փոթորիկին մէջ:

Տատրեան որ սկսած էր իր նկարչական արուեստը Պէյրութի մէջ, անցաւ Փարիզ՝ որ կչիռքն է արուեստագէտներու:

Չորս տարուան յամառ աշխատանքներէ ետք կարողացաւ տալ իր առաջին ցուցահանդէսը, որ անլսելի չդարձաւ տիրող ժխորին մէջ: Ան իր առաջին փորձին մէջ իսկ արձանագրեց վաւերական իր առաջին յաղթանակը, ծախելով իր ցուցադրած նկարներուն յիսուն առ տոկոսը :

Անշուշտ հոս աւելորդ է յիշել, թէ մեր ժողովուրդը չշեղեցաւ իր սկզբունքէն, քաջալերանքի նախապատուութիւնը ձգելով օտարներուն: Մենք կը սիրենք միայն հպարտանալ մեր արժէքներով ...

Համառօտ ներկայացնենք Տատրեանի նկարչութիւնը որ կը պատկանի վերացական «Ապսթրէ» դպրոցին :

Հոս պէտք է շեշտել թէ ան մեր միակ վերացական նկարիչն է Փարիզի եւ գուցէ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ :

Տատրեան չէ ճգնած իր նկարչութիւնը վերացականի հասցնելու համար, — որովհետեւ ժամանակը այդ կը պահանջէ: Ան առաջին օրէն իսկ իր մէջ զգացած է այդ կոչումը որ զգալի է իր առաջին ֆիկիւրաթիվ նկարներուն մէջ : Նկարիչը ճանչցողները աւելի լաւ պիտի ըմբռնէին այս երեւոյթը որ դրսեւորումն է իր անհատական նկարագրին :

Հակառակ նոյն ոճին, իր գործերը երբեք չեն կրկներ զիրար. ընդհակառակն՝ իւրաքանչիւրը ունի իր տարբեր ձեւը, բայց կ'արտայայտէ նոյն զգացումները : Այս երեւոյթը քաջալերական է Տատրեանի մօտ, որովհետեւ շատ մը անուանի նկարիչներ դժբախտաբար սկսած են կրկնել իրենք զիրենք :

Իր գործերը չեն նմանիր այն վերացական նկարներուն որոնք կ'արտայայտեն կրքի փոթորիկներ՝ մութի եւ լոյսի հակասութիւններով, անոնք ունին հանդարտ երեւոյթ մը ցուրտ եւ երկչոտ գոյներով: Եթէ իր նկարչութիւնը վերածէինք երաժշտութեան, երբեք պիտի չզործածէինք պղնձեայ գործիքները՝ փող կամ ծնծղայ, ոչ ալ թմբուկ, այլ միայն պարզ սրինգ մը, որ իր պարզութեան եւ համեստութեան մէջ ունի խոր բանաստեղծութիւն մը :

Տատրեան չի փնտռեր, չի նայիր շուրջը, նոյնիսկ չի հետաքրքրուիր ուրիշին ըրածով. այլ, կուտայ այն՝ ինչ որ կու գայ ներսէն, այն՝ ինչ որ անկեղծ է եւ այդ է պատճառը որ իր գործերը կը յաջողին, մեզի փոխանցելով հարազատ ապրումներ. արդէն, արուեստագէտի մը յաջողութեան կարեւորագոյն ազդակն է այս. «տալ այն՝ ինչ որ կը զգանք» :

Ուշադրաւ է Տատրեանի առաջին քայլը՝ Փարիզի մէջ. ապահովաբար նոր ճամբաներ պիտի բացուին իր առջեւ, զինքը տանելու համար նոր հորիզոններու :

Զ. ԽԸՏԸՇԵԱՆ

(1) Rue de Seine :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Պուէնոս Այրէսի մէջ, երկարատեւ հիւանդութենէ մը ետք, իր մահկանացուն կնքեց ընկերուհի Քրիստինէ Դաւիթխանեան, ողբացեալ ընկ. Դաւիթ Դաւիթխանեանի այրին: Ծնած էր 1888ին, Իջեւան. ՀՕՄի ամէնէն եռանդուն վարչական անդամներէն մէկն էր : Փարիզ եղած շրջանին ալ, գործօն դեր կատարած է Կապոյտ Խաչի մէջ:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ մէջ (Եգիպտոս) Մայիս 28ի քառասնամեակը տօնուած է Մայիս 31ին, «Յառաջդիմասէր» Մշակութային Տան մէջ, աւելի քան երկու հազար հոգիի ներկայութեամբ. խօսած է Ծորճ Մարտիկեան: Գահիրէի մէջ Հանրապետութեան քառասնամեակը տօնուած է Յունիս մէկին, «Յուսաբեր»ի թատերասրահին մէջ, որ լեցուած էր խուռն բազմութեամբ: Նախագահած է ընկեր Լ. Յովհաննէսեան. խօսած է Ծորճ Մարտիկեան :

ԵԳԻՊՏՈՍ գտնուած միջոցին Ծորճ Մարտիկեան տեսակցութիւն մը ունեցած է Նախագահ Նասրի հետ եւ խօսած կարգ մը հարցերու մասին. այցելութիւններ տուած է նաեւ հայ եւ օտար պաշտօնական անձերու եւ կազմակերպութեանց :

ԱԹԷՆՔԻ մէջ ընկեր Կ. Մեհեան խօսած է Մայիս 28ի քառասնամեակի տօնակատարութեան. շուրջ ամիս մը պիտի մնայ Յունաստան :

ԱՆԳԼԻՈՅ կարեւորագոյն համալսարաններուն մէջ դասախօսութիւններ տուած է Հայաստանի բնագէտներէն փրոֆ. Եղիազար Հասրաթեան արժանանալով անգլիական մամուլի գնահատական տողերուն :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արարատը «Յուսաբեր»ի դալար տանիքին վրայ ընդունելութիւն մը տուած է եգիպտական բանակի ֆութպոլի խումբին, որ վերջերս Հալէպի մէջ մրցումներ ունեցած էր Հ.Մ. Ը.Մ.ի հետ. բարեկամական մթնոլորտի մը մէջ անցած է ընդունելութիւնը :

ԿԻՊՐՈՍ գացած է ընկեր Մինաս Թէօլէօլեան եւ խօսած Մայիս 28ի տօնակատարութեան. տուած է երկու դասախօսութիւններ. Կիպրոսի անգլիական մամուլը արձագանգ հանդիսացած է ընկերոջ այցելութեան :

ԼԻԲԱՆԱՆ
ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՌԻՒՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Վերջին թղթաբերով ստացուած լիբանանեան թերթերէն կը քաղենք կարգ մը լուրեր, որոնք որոշ գաղափար մը կրնան տալ երկրին խռովայոյզ կեանքին մասին. ինչպէս գրած էինք, աւելի քան մէկ ամսուան քաղաքացիական կռիւները Լիբանանի տնտեսութիւնը քայքայած են, քառասուն առ հարիւր համեմատութեամբ:

× Ընդդիմադիր Ղոմի կուսակցութեան պարագլուխը մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց, թէ Լիբանանի դէմ շղթայազերծուած դաւադրութիւնը համայնավարներու գործն է. այս է պատճառը՝ որ Ղոմմերը (տասը հազար) չեն միացած խռովարարներու շարժումներուն: Այս կուսակցութիւնը ընդդիմադիր ըլլալով հանդերձ՝ հակահամայնավար պայքարին դրօշակիրներէն է:

× Պէյրութի քաղաքապետութիւնը փակած է չարժանկարի բոլոր սրահները :

× Արդարութեան փոխ նախարար Ժոզէֆ Զատըր (հայ կաթողիկէ երեսփոխան) ժողով մը գումարած է ընդհ. դատախազին եւ Արդարութեան տնօրէնին հետ. որոշուած է կարգ մը թերթերու արտօնագիրները դրաւել. միւս կողմէ կախակայուած երկու թերթեր կը շարունակեն հրատարակուիլ, նկատելով որ անոնց տպարանները կը գտնուին խռովարարներու թաղամասին մէջ :

Հինգ լրագրողներ, որ սուտ լուրեր հրատարակած էին, դատապարտուեցան քանական օրուան բանտարկութեան. անոնց կարգին նշանաւոր երկու լրագրողներ կը գտնուին՝ Ժորժ Նաքքաշ (L'Orient) եւ Ղասան Թուէնի (Nahar):

× Յուլիս 24ին տեղի պիտի ունենայ Լիբանանի Հանրապետութեան նոր նախագահի ընտրութիւնը, նկատելով որ Նախագահ Շամունի պաշտօնավարութեան շրջանը վերջացած է: Պէյրութի «L'Orient» թերթին համաձայն, հաւանական թեկնածուներն են.— Պշարա Խուրի (նախկին նախագահ) Ալֆրէտ Նաքքաշ, զօր. Շեհապ, Րէյմոն Էտտէ, Վիքթոր Խուրի, Շարլ Հէլու, Էլի Խուրի, Լահուտ եւ Պուլոս :

× Սուրիոյ Ներքին նախարարութիւնը պաշտօնապէս յայտարարեց թէ խռովութիւններու սկիզբէն ի վեր լիբանանեան կառավարութիւնը երկրէն արտաքսած է 15.000 Սուրիացիներ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (180»

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Է.

ՀՈԳԵՒՈՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

— Նա բորակ չէ, —ասաց Ասլանը, — անկասկած մի այլ բաղադրութիւն պէտք է լինի: Եթէ իմ կարծած ադից լինի, որի մէջ տարակոյս չունեմ, կարելի է յուսալ, որ այդ ադը ժամանակով կը դառնայ վանեցոց հարստութեան գլխաւոր աղբիւրներից մէկը :

— Հարստութիւններ շատ կան մեր երկրում, պարոն բժշկապետ, — ասաց սրբազանը յաւակցական եղանակով, — մեր հանքերը լի են արաթով, պաւիկով, պղինձով, մենք ունենք նաւթի աղբիւրներ, առատ քարածուխ եւ գտնւում է մեր լեռներում, ուրիշ ինչեր չունենք մենք, բայց օգուտ քաղողներ չկան : Եթէ ձեզ նման ճանապարհորդներ յաճախ այցելէին մեր կողմերում եւ ուսումնասիրէին երկիրը, մենք բախտաւոր կը լինէինք :

— Այդ իրաւ է, — ասաց Ասլանը եւ, նայելով ժամացոյցին աւելացրեց, — ներեցէք, սրբազան հայր, ես բաւական ժամանակ խլեցի ձեզանից : Ճանապարհորդները առ հասարակ սաստիկ շատախօս են լինում, բայց ես չափը անցայ : Ձեր հաղորդած տեղեկութիւնները այն աստիճան թանգագին էին ինձ համար եւ գրաւիչ, որ ես չէի կարող օգուտ չքաղել :

— Շատ ուրախ եմ, պարոն բժշկապետ, — ասաց սրբազանը մի առանձին բարեսրտութեամբ, — դուք ինձ մեծ բաւականութիւն կը պատճառէիք, եթէ, որքան ժամանակ այստեղ կը մնայիք, շուտ-շուտ տեսնուէինք, գուցէ ես կարող կը լինէի ուրիշ ծառայութիւններով եւս պիտանի լինել ձեզ :

— Շատ շնորհակալ եմ, սրբազան հայր :

Այդ միջոցին սրբազանը վերկացաւ, մտաւ կից սենեակը, եւ քանի րոպէից յետոյ վերադարձաւ, ձեռքում բերելով մի օտարոտի բան, որը առաջարկեց Ասլանին, ասելով.

— Դուք ինձ շատ յարգած կը լինէիք, եթէ յիշատակի համար՝ այդ չնչին նուէրը ընդունէիք ինձանից եւ դասէիք ձեր հաւաքած հնութիւնների կարգում :

Դա փոքրիկ թիակի ձեւով մի գործիք էր փղոսկրից շինուած: Նրա կոթը զարդարած էր ամենանուրբ քանդակներով, իսկ գլուխը կնոջ քնքոյշ ձեռքի նմանութիւն ունէր, որի ափի մէջ երեւում էին խարտոցի ատամների պէս փափուկ խազեր: Ասլանը, ձեռքում բռնած, երկար նայում էր նրա վրայ, յետոյ երեխայի պէս ուրախանալով, ասաց.

— Ես այն աստիճան սիրահարուած եմ հնութիւնների վրայ, սրբազան հայր, որ եթէ դուք չտայիք այդ գեղեցիկ ընծան, ես պատրաստ կը լինէի մինչեւ անգամ գողանալ ձեզանից :

— Իսկ ես ձեր այդ փոքրիկ մեղքը կը ներէի, որպէս հոգեւորական, — պատասխանեց սրբազանը նոյնպէս ուրախանալով :

Ուղիղն ասած, ես էլ չկարողացայ զըսպել ինձ, սկսեցի ծիծաղել այդ հանաքների վրայ :

— Ձեր ընծան որքան հիանալի է, սրբազան հայր, — ասաց Ասլանը, — բայց խոստովանում եմ, որ նոյնքան ես վատ հնագէտ եմ նրա նշանակութիւնը հասկանալու համար: Բացատրեցէք, խնդրեմ, դա ի՞նչ բանի է ծառայում :

— Դա մեր վանական աբեղաների հնարած մի գործիք է, կոչւում է «տիրուհի», հէնց այդ անուան մէջն է նրա նշանակութիւնը, որովհետեւ կատարում է նոյն ծառայութիւնը, ինչ որ տան տիրուհին կատարում է ընտանիքի մէջ: Հայոց ընտանիքներում դեռ պահպանուել է վաղեմի սովորութիւնը, որ տան տիրուհին քորում է իր սկեսուրի, սկեսրայրի եւ մինչեւ անգամ յարգելի հիւրերի մէջքը, մաժում է նրանց ոտները եւ հանգստացնում է նրանց քնելու ժամանակ: Որովհետեւ աբեղաները զրկուած են տիրուհիներից, հնարել են մի այսպիսի գործիք իրանց մէջքը քորելու համար :

— Շատ սուր կատակ է աբեղաների կողմից, — խօսեց Ասլանը ժպտելով :— Ասեցէք խնդրեմ, ո՞ր դարու գործ է այդ «տիրուհին» :

— Պէտք է տասներկուերորդ դարու գործ լինի, որովհետեւ այն կաթողիկոսը, որին ընծայուած է եղել այդ «տիրուհին», ապրում էր տասներկուերորդ դարում, — դա Դաւիթն էր, որ Աղթամարայ կաթողիկոսութեան սկիզբը դրեց :

Ասլանը, փոքր ինչ դժուարութիւն ցոյց տալով, կարդաց հետեւեալ մակագրութիւնը.

« Ի վայելումն Դաւթի Աղթամարայ սրբազնասուրբ կաթողիկոսի »: « Ի հընդիկս » : Ուրեմն Հնդկաստանի գործ է. երեւում է, Հայերը դեռ տասներկուերորդ դարում Հնդկաստանում գաղթականութիւն են ունեցել:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԹՈՒԼՈՆԷՆ Պ. Երուանդ Ադամեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Անտիլիի Հանգստեան տան, իր եղբօր աղջկան Ֆիմիի արկածալի մահուան առթիւ. Պ. Մարգար Ադամեան հազար ֆր. Միկայէլի Տան նոյն առթիւ:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, յաւարտ Ս. Պատարագի, տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգիստ, ի յիշատակ Միութեանս բարերար

ՌԱՖԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ

Մարկոսեանի նախկին եւ ներկայ բոլոր սաները, Միութեան անդամները եւ բարեկամները կը հրաւիրուին իրենց ներկայութեամբ յարգել հանգուցեալին յիշատակը: Դիւան

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովի

×

Համա – Զարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը համայն Զարսանճագի նահատակներուն յիշատակին, կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, այս առթիւ կը հրաւիրուին մեր նահատակներու յիշատակը յարգող հայրենակիցները եւ բարեկամները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը, ողբացեալ Բժիշկ Յակոբ Սիվրիհիսարլեանի մահուան քառասունքի առթիւ, խորին շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Շնորհիկ Շահլամեանէ հազար ֆր., ի նպաստ թաղին եկեղեցւոյ պայծառութեան:

×

Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ գումարները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան: Պ. Նշան Նիկողոսեան իր հօրը հանգուցեալ Յովհաննէս Նիկողոսեանի մահուան քառասունքին առթիւ տասը հազար ֆրանք: Նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկին Մութաֆեանէ երկու հազար ֆր.:

Օր. Մարի Մաթոսեանի եւ Պ. Վարուժան Պօյաճեանի նշանախօսութեան առթիւ հաւաքուած է Պ. Պ. Կարապետ Մաթէօսեանէ երկու հազար, Կարապետ Մակսեանէ հինգ հազար, Նիկողոս Գրքողեան հինգ հազար, Պաղտասար Հալաճեան հազար, Յարութիւն Զատիկեան երկու հազար, Լութֆիկ Զատիկեան 1500, Ներսէս Պօյաճեան հինգ հազար, Սարգիս Փողարեան իր պսակին առթիւ 7000 ֆրանք:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Միութեան տարեկան պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 1959 Փետրուար 22ին Ժորժ Ե.ի սրահներուն մէջ: Բոլոր կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի նկատի ունենալ այդ թուականը:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐ

եւ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 15.30–ին Կղերականներու սրահը, Րիւ տէ Պահիւթիէ: Կը նախագահէ Տիկին ԵՂՍԱԲԷԹ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ:

Յայտագիր.— Խմբերգ, արտասանութիւն, մենախօսութիւն, «Երեք դպրոցականներ», «Պուպրիկներու խաղը», «Աստուն կանուխ ելիր»:

Մուտքը ազատ է:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Այն ծնողները որ կը փափաքին իրենց զաւակները օդափոխութեան կայան ղրկել, կրնան դիմել.— Եկեղեցւոյ դիւանատունը ամէն երեքշաբթի ժամը 15էն17:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

Հանրածանօթ նկարիչ Սարգիս Խաչատուրեանի մահուան տասնամեակին առթիւ, Սանասարեանի իր ընկերները կազմակերպած են երեկոյթ – թէյասեղան մը, որ տեղի պիտի ունենայ 13 Յունիս, Ուրբաթ, ժամը 21ին, Օթէլ Լիւթէսիայի մէջ, 43, Պուլվ. Ռասփայ, մէթրօ Սէվր – Պապիլոն:

Հովանաւորութեամբ Կաթ. պատուիրակ Ս. ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի:

Կը նախագահէ Պ. ՖՐԵՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ

Արուեստագէտին կեանքը եւ արուեստը պիտի ներկայացնեն՝ Պ. Պ. Մկրտիչ Պարսամեան, Ֆր. Ֆէյտի, Բիւզանդ Թօփալեան, Շարլ Զահար ու Դեւ:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն Օր. Լիտիա Կարին, Ա. Գմբէթեան եւ Պ. Սերժ Քաջեան:

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 300 Ֆր.:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Մազլըմեան «Վիլլըմօմպլէն» կը նուիրեն երկու հազար ֆրանք Հ. Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օղաճ. կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբ. Տիկին Ժպտուն Ոսկերիչեանի մահուան առթիւ: Պ. Թորգոմ Կոտակեան կը նուիրէ հազար ֆրանք Հ. Կարմիր Խաչի Անտէր հիւանդներու ֆոնտին իր անդրանիկ թոռնիկին մկրտութեան առթիւ:

Հայ Կարմիր Խաչի Օրուան Մայիս 11ի գեղարուեստական ցերեկոյթին առիթով Ֆեսանվիլիէի օղաճ. կայանին կը նուիրեն.— Պ. Պ. Հիւսիսեան քսան հազար ֆր., Նուպար քսան հազար, Տէր եւ Տիկ. Տաքէսեան հազար ֆր., Պ. Պ. Քերովբէ Կիւմիւշեան, Ա. Աճէմեան, Գըլըճեան հազարական ֆրանք:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ ընտանիքի մը մէջ, խոհանոցով կամ ծերունիի մը խնամքովը զբաղելու համար գործ կը կ'ուզէ ունենալ հայ կին մը: Դիմել Մատամ Ս. Յակոբեան, Շէ Օր. Էլմոն, 54 րիւ Լաֆայէթ, Փարիզ(9):

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Շատ վարպետ քիւլօթիէներ: Ներկայանալ նմուշով (մօտէլ).—

DAVID
63 bis, Rue Réaumur, Paris

"ԴՐՕՇԱԿ"Ի ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

Հայաստանի յեղափոխական շարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնութիւններով արձանագրուած է «Դրօշակ» ամսագրին մէջ, որուն առաջին տասնամեակի թիւերէն մնացած էր մէկ հաւաքածոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ. Յ. Դ. Փարիզի Թանգարանին մէջ:

Անգտանելի այս հաւաքածոն լուսապատկերներով հրատարակուեցաւ, որպէսզի ամէն Հայ պատեհութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր ազատատենչ հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաշալի յարութեան:

«Դրօշակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 – 1901) հաւաքածոն կը հրատարակուի երկու հատորով:

Առաջին հատորը (1890–1897) նոր լոյս տեսաւ, 750 մեծադիր էջ: Թղթակազմի գինն է 1800 ֆրանք, շքեղ կազմուած՝ 2400 ֆրանք:

Գրատուն Պարսամեան, 46, րիւ Րիշէ, Փարիզ (9):

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Վիճակահանութեան շահող թիւերէն մնացած են հետեւեալները.— 27 95 25 117 880 508 810 286 550 501 860 359 1021 1053 1103 1221 1251 1509 1443 1490 1354 1395 2344 2317 2310:

Կը խնդրուի ստանալ համապատասխան առարկաները Տիկին Գազազեանէ, 6 րիւ Սէն Սիւլփիս, Փարիզ, հեռ. ՏԱՆ. 67.36, մինչեւ Օգոստոս:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի, Քաղէի սրահը:

Պիտի խօսի դրամատան տնօրէն՝ Պ. ՆՇԱՆ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆ: Նիւթ ունենալով «Դրամատան եւ սակարանի դերը զարգացման եւ վեր»: Մուտքը ազատ է:

ԼԻԼԱ ՊԷԼՎԻԼ ՄԻԱՑԵԱԼ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

15 Յունիս Կիրակի ժամը 15 – 19 Փռէ Սէն Ժէռվէի քաղաքապետարանի սրահը, 1 րիւ էմիլ Օժիէ:

Հովանաւորութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի:

Արտասանութիւն, երգ, պար եւ ներկայացում աշակերտներու կողմէ:

Մուտքը ազատ է:

Մէթրօ Փորթ տէ Լիլա, ուրկէ 170 թիւ հանրակառքը կը բերէ ճիշդ սրահին քով:

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը բացուին Ապրիլ 15ին եւ կը փակուին Յուն. 15ին: Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ:

COLLÈGE S. MOORAT
26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
12
ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI
12 JUIN
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8215 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4016

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԱԶԴԱԿՆԵՐ

Լիբանանի վարչապետ Սամի Սուլհ Մայիս 17ին Պէյրութի ձայնասփիւռէն ժողովուրդին ուղղուած կոչով մը կ'ամբաստանէր «խռովարարները, որ կը ծառայեն արտասահմանի մէջ յղացուած ծրագիրներու՝ սահմանուած քանդելու Լիբանանը»:

Վարչապետը ամէնէն առաջ կը յիշէր Դամասկոսի պելժիական հիւպատոսը, որ Սուրիայէն Լիբանան փոխադրած էր գնդացիրներ, ատրճանակներ եւ փամփուշտներ:

Հիւպատոսը ձերբակալուած էր սահմանագլուխին վրայ: Վրայէն գտնուած էին շատ վտանգաւոր փաստաթուղթեր, որոնցմով հրահանգներ կը տրուէին ապստամբութեան Պէյրութի պարագլուխներուն՝ իրենց ահաբեկչական ձեռնարկներուն համար: Ահա՛ օրինակ մը.

«Զինեալ բախումներ ունեցէ՛ք ոստիկան զօրաց ջոկատներուն եւ ոստիկանութեան հետ: Զինաթափ ըրէ՛ք զանոնք: Ամբողջ օրը գնդակ պարպեցէ՛ք: Օդը հանեցէ՛ք Սուք Թավիլէն, Համրա փողոցը, Սատար փողոցը, նախագահական ապարանքը: Քանդեցէ՛ք ինչ որ գտնէք: Գիշերը ձեռնառումբեր պայթեցուցէ՛ք՝ տանիքներէն փողոց նետելով զանոնք: Գիշերը քանի մը ինքնաշարժներ այրեցէք: Պատնէշ կանգնեցէ՛ք ճամբաներուն վրայ» եւայլն:

Զեկոյցի մը մէջ կառավարութիւնը գիտել կու տար թէ Լիբանանի մէջ բռնեցուած «խռովութիւններն ու խուճապը» կը հրահրուին «մօտիկ եւ բարեկամ երկիրներէ, զորս պէտք ուզէինք տեսնել մեզ պաշտպանողի դիրքին վրայ, այս դժուարին օրերուն»:

Ակնարկը շատ թափանցիկ է:

Ուղղակի ակնարկութիւն կ'ըլլայ նաեւ պաղեստինցի խալամ գաղթականներուն, որոնց առջեւ իր դուռները լայն բացաւ Լիբանան տասը տարի առաջ՝ արաբեւիսրայէլեան կռիւներու ամէնէն եղերական օրերուն: Տուն — տեղ ու գործ հայթայթեց անոնց:

Սակայն անոնք այսօր «կը մասնակցին ահաբեկչական արարքներու»: Ու եթէ յամառին իրենց ընթացքին մէջ, «կառավարութիւնը վճռած է վերաքննութեան ենթարկել իր դիրքը անոնց հանդէպ՝ պաշտպանելու համար Լիբանանի ազգային շահերը»:

Շատ աւելի վճռական դիրք բռնած է նախագահ Շամուն որ ամէն բանէ առաջ կ'ուզէ պահպանել Լիբանանի անկախութիւնը:

« Այս երկիրը ազատութեան երկիր մըն է: Ազատութիւն՝ մտածումի, խօսքի, խղճի եւ անհատական գործունէութեան: Մեր ազգ. բոլոր հաստատութիւնները հիմնուած են այս ոգիով »:

Նախագահը բացէ ի բաց կ'ամբաստանէ Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը, որ «զանգուածային կերպով միջամտած է Լիբանանի ներքին գործերուն՝ արմատական փոփոխութիւններ մտցնելու համար անոր ազգ. քաղաքականութեան հիմերուն մէջ»:

Պէյրութի խորհրդային դեսպանատունը եւս կարեւոր դեր մը խաղցած է ըմբոստական շարժումներու ծագման ու զարգացման մէջ, ապացուցուած բազմաթիւ փաստերով:

Արաբական Լիկան, որուն դիմած էր Լիբանան, Պէնկազիի իր խորհրդաժողովին մէջ չկրցաւ գոհացուցիչ լուծում մը առաջարկել:

Հարցը այժմ կը քննուի Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ:

Պիտի յաջողի՞ լուծում մը գտնել:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱԼԺԷՐԻ ԵՒ ՓԱՐԻԶԻ ՄԻՋԵՒ

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԴԷՄ Է ՏԸ ԿՈԼԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

Ալժերիոյ եւ Սահարայի կոմիտէն երեքշաբթի առտու միաձայնութեամբ քուէարկեց բանաձեւ մը, հաւանութեամբը նաեւ կառավարութեան ընդհ. ներկայացուցիչ՝ զօր. Սալանի:

Այս բանաձեւը որ կրնայ նոր բարդութիւններու դուռ բանալ ցոյց կու տայ թէ Ալժէի մարդիկը համաձայն չեն բոլորովին Տը Կոլին հետ:

Ըստ երեւոյթին վարչապետը չէ կրցած սահմանափակել կոմիտէին իրաւասութիւնները եւ նախաձեռնութեան ոգին: Կոմիտէն կը շեշտէ թէ տեղեակ ըլլալէ ետք զօր. Տը Կոլի Յունիս ուղի յայտարարութեանց, գոհ են որ քանի մը շաբթուան համար բարեկամական գործակցութիւն մը տեղի ունեցած է կոմիտէին զինուորական եւ ոչ զինուորական անդամներուն միջեւ, ծառայելու համար ազգային դատին իրենց նախագահներու՝ զօր. Մասիւի եւ Տր. Սիտ Քարայի իշխանութեան տակ:

Կոմիտէին բանաձեւին գլխաւոր կէտերը հետեւեալներն են.—

ա) Յետաձգել Ալժերիոյ ընտրութիւնները:
բ) Իրագործել Ալժերիոյ ամբողջացումը:
գ) Ջնջել հիմնական օրէնքը:
դ) Անհետացնել կուսակցութիւնները:

Այս կէտերուն շուրջ, փրկութեան կոմիտէն անշուշտ մանրամասնութիւններ ալ կու տայ:

Ընտրութեանց մասին կոմիտէն կը ճշդէ թէ նախ պէտք է Ֆրանսայի մէջ հիմնարկութիւնները փոփոխութեան ենթարկուին, եւ այդ՝ ժողովուրդին հաւանութեամբ, ապա միայն կարելի է ընտրութեան մասին մտածել: Իրենց համար ստիպողական հարցը ըմբոստներու խումբերուն բնաջնջումն է:

Կոմիտէն ուրախութիւն կը յայտնէ որ Ալժերիոյ ամբողջական միացման համար խոստում ստացած են, եւ այդ կը նշանակէ որ պէտք է ջնջուին Հիմնական Օրէնքը, ինչպէս նաեւ բոլոր այն վարչական կազմակերպութիւնները որոնք կապ ունին Ալժերիոյ հետ: Ասոնց կարգին Ալժերիոյ նախարարութիւն, Սահարայի, ալժերիական երկաթուղիի ընկերութիւն եւն. եւն.:

Վերջապէս բանաձեւին մէջ կ'ըսուի թէ կուսակցութիւնները անհատական շահերու կը ծառայեն եւ բաժանումի պատճառ են, եւ անհրաժեշտ է ձեռք բերել անոնց անհետացումը եթէ.— «կ'ուզենք միացնել եւ համախմբել բոլոր Ֆրանսացիները այն կենդանի իրականութեանց շուրջ որոնք են ընտանեկան շրջանակը, աշխատանքը, արհեստը, հայրենիքը: Որոշած են նաեւ որ Մայիս 13ի շարժումին շնորհիւ իրենց ձեռք բերած իշխանութեանը ուժով, շարունակեն սկսուած գործը դէպի իրագործումը՝ այն նպատակներուն որոնց համար երդում ըրած ենք Մայիս 22ին»:

Առաջին առթիւ կոմիտէն կ'աւելցնէր նաեւ թէ զօր. Սալան համաձայն է այս բանաձեւին, բայց վերջին վայրկեանին կը հաստատուէր թէ Սալան եղած է պարզապէս փոխանցող մը:

× *Այս բանաձեւին առթիւ զօր. Սալան ճշդեց թէ ինք հաւանութիւն չէ տուած անոր բովանդակութեան: Հեռաձայնով խօսելով Տը Կոլի հետ, Սալան ըսաւ.— միայն փոխանցեցի. ոչ հաւանութիւն յայտնելու պէտք ունիմ ոչ ալ դէմ արտայայտելու:*

Յիշենք նաեւ որ զօր. Սալան տեսակցութիւն մը շնորհած էր «Հիւսիսի Ձայնին» եւ խմբագրին: Պատասխանելով հարցումներու Սալան կը բացատրէր թէ միայն զինուորական իշխանութիւն մը կրնայ գլուխ հանել մահմետական եւ եւրոպական ժողովուրդներու միութիւնը: Խօսելով ընտրութիւններու մասին, որոնք ինչպէս վերը գրեցինք կանխահաս եւ անկարելի կը թուին կոմիտէին, Սալան ըսաւ թէ իրագործելի են եւ Ազատամարտը հակառակ իր յայտարարութիւններուն որ եւ է ձեւով արգելք չի կրնար հանդիսանալ անոնց: Սալան աւելցուց նաեւ թէ որեւէ տարակարծութիւն չկայ բանակին եւ կոմիտէներու միջեւ:

× *Տեսակցութեանց կարգին յիշենք նաեւ որ Սուսթել կարգ մը շահեկան յայտարարութիւններ ըրած է «Թայմզ»ին:*

Ալժերիոյ նախկին կառավարիչը յայտնած է թէ կոմիտէներու դերը Եւրոպացիներուն եւ մահմետականներու բացատրել է հանրաքուէին իմաստը: Սուսթել կը թելադրէ որ ալժերիացի մահմետականները գաւառական ժողովի մը մէջ ներկայացուին, ինչպէս ամերիկեան ծերակոյտն է: Դէմ է զինուորական գործունէութեան մը Թունուզի մէջ: Վերջապէս Սուսթել կը մտածէ թէ Մայիս 13ը թուական մըն է որ նոր շրջան մը բացաւ Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ ընդդէմ համայնավարութեան եւ համարաբական ծաւալման:

120.000 ԶԻՆԵԱԼ ԸՄԲՈՍՏՆԵՐ

Ալժերիոյ աքսորեալ կառավարութիւն մը կազմելու գաղափարը կը շարունակէ զբաղեցնել Ազատագր. Ճակատի ղեկավարները: Ըստ երեւոյթին այս ուղղութեամբ տարակարծութիւն մը կայ ըմբոստ պարագլուխներու եւ անոնց արտաքին բարեկամներուն միջեւ: Արդարեւ, ժամանակէ մը ի վեր, մինչ ալժերիացի ապստամբներ կը խօսին «տարագիր կառավարութիւն» մը կազմելու մասին, Թունուզի եւ Գահիրէի մէջ այդ մասին գրեթէ խօսք չկայ ու կը նկատուի «երկրորդական հարց»: Ընդհակառակն, ինչպէս գրած էինք երէկ, Պուրկիպային երազն է կազմել Հիւս. Ափրիկեան դաշնակցութիւն մը, որուն միակ պայմանն է Ալժերիոյ «անկախութիւն»ը:

Ալժերիոյ մէջ ըլլալիք ընտրութիւններու որոշումին մասին խօսելով Ազատագր. Ճակատի բանբերը Գահիրէի մէջ յայտարարեց.— Բացարձակապէս դէմ ենք որեւէ ընտրութեան՝ Ալժերիոյ անկախութենէն առաջ: Բանբերը աւելցուց թէ 800.000 ֆրանսացի զինուորներու զէնքերուն տակ՝ Ֆրանսայի մասնակցութեամբ ընտրութիւն չեն կրնար կատարել:

Միւս կողմէ ըմբոստներու ղեկավարները դարձեալ կոչ կ'ընեն, որ կռիւը շարունակուի եւ զօրանայ, « Հարուածեցէք թշնամին ամէն տեղ, հանդիստ մի ձգէք զայն... պարտադրեցէք ձեր գերիշխանութիւնը թշնամիին»: Ինչպէս կը տեսնուի, քանի մը օրէ ի վեր նման կոչեր իրարու կը յաջորդեն:

Հրապարակուած է նաեւ զեկոյց մը, ուր կ'ըսուի թէ «ազգայնական» Ալժերիացիներու զինեալ ուժերը երեք հազար հոգիէն բարձրացած են 120.000 հոգիի, բոլորն ալ շատ լաւ զինուած՝ արդիական զէնքերով: Զեկոյցը կ'աւելցնէ թէ անոնք սուղ պիտի արժեն Ֆրանսացիներուն՝ որոնք «պաշտպանողականի անցած են եւ լուրջ կորուստներ կու տան»:

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄՆԱԿԻՑ

•

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ԼԻԲԱՆԱՆՈՎ ՄՏԱՀՈԳ

Ամերիկեան վեցերորդ նաւատորմիղը կը գտնուի Միջերկրականի ջուրերուն մէջ, Պէյրութի մօտերը: Զօրացած է 18 ռազմանաւերով, որոնց թիւը նախապէս յիսուն էր: Նաւատորմն ու իր 35.000 նաւազները ռազմափորձեր կը կատարեն: Որեւէ կէտի վրայ՝ մէկ ժամէն 3600 հոգի կրնայ ցամաք ելլել:

Արաբական Լիկային ձախողութենէն ետք Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ կը քննուի լիբանանեան բողոքը: Միացեալ Նահանգները Միջին Արեւելքի ներկայացութեամբ շահագրգռուողներէն պահանջեցին, որ ամէն բանէ առաջ յարգեն Լիբանանի անկախութիւնն ու ամբողջութիւնը:

Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ Միացեալ Հանրապետութեան եւ Խ. Միութեան առարկութիւնները տեղ չեն գտած՝ Լիբանանի Արտաքին նախարար Մալիքի տուած փաստերէն ետք.— օտար ուժեր

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

Այսուհանդերձ, վերջին երկու օրերու ընթացքին ապստամբներու գործունէութիւնը զգալապէս նուազեցաւ Ալժերիոյ մէջ:

Ըմբոստները իրենց «ներկայութիւնը» փաստելու նպատակով կարգ մը շրջաններու մէջ աննշան յարձակումներ գործեցին՝ քանի մը հոգի վիրաւորելով եւ սպաննելով երկու մահմետականներ:

×

ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ՊԱՅԾԱՌ ՉԷ

Փրկութեան կոմիտէին այս բանաձեւը որ խոտոր կը համեմատի զօր. Տը Կոլի որոշումներուն հետ, նոր դժուարութեանց եւ մտահոգութեանց դուռ կը բանայ, համաձայն տեղական մամուլին: Ընդհանրապէս կը կարծուի թէ զօր. Տը Կոլ տեղի պիտի չտայ եւ ամրապնդէ իր դիրքը, կարգի հրաւիրելով Ալժէի կոմիտէն: Բայց նկատելի է նաեւ թէ հակառակ յայտնուած համաձայնութեանց Ալժէի եւ Սահարայի փրկութեան կոմիտէն միտքը դրած է տեղի չտալ մինչեւ որ չիրագործուին իր առաջադրութիւնները:

«Նիւ Եորք Հերըլտ»ի Փարիզի հրատարակութիւնը այս լուրը հաղորդելով կը յայտնէ թէ այս բանաձեւով Ալժէի կոմիտէն ձեւով մը ասպարէզ կը կարդայ զօր. Տը Կոլին:

× *Յիշենք նաեւ թէ նոյն ատեն փրկութեան կոմիտէ մը կազմուեցաւ Քորսիքայի մէջ, մինչ Տը Կոլ նոր ոստիկանապետ մը կը նշանակէր: Այս կոմիտէին նախագահներուն կարգին կայ Անրի Մայօ, զարմիկը զօր. Տը Կոլին:*

Կոմիտէն ունի 15 անդամ Այաչիոյէն, 15 Պասթիայէն եւ չորս կղզիին զանազան քաղաքներէն:

Առաջին առթիւ հեռագիր մը ղրկելով Տը Կոլին կոմիտէն գոհունակութիւն կը յայտնէ որ Քորսիքա ոստիկանապետ նշանակուած է Սուսթելի մէկ բարեկամը, կարգ մը ուրիշ թելադրանքներ ներկայացնելէ ետք, կոմիտէն կը «մաղթէ որ մինչեւ հանրաքուէն գնդապետ Թոմազօ պահուի Քորսիքայի իշխանութեան գլուխը»:

× *Յունիս 18ը, բացառիկ փայլ մը պիտի ստանայ այս տարի: Ծանօթ է որ զօր. Տը Կոլի կոչին տարեդարձն է (1940, Յունիս 18):*

ՄԱՅԻՍ ՔՍԱՆ ՈՒԹ

Ա.

Դէպքերու բերումով՝ Մայիս 28ը, որպէս Հայաստանի Անկախութեան Օր, Եռագոյնը, որպէս ազգային անկախութեան դրօշ, եւ նոյն իսկ անկախութեան գաղափարը, որպէս այդպիսին, տարիներէ ի վեր դարձած են սուր պայքարի առարկայ։ Ոմանց համար Մայիս 28ը յաղթանակի տօնական օր է եւ Եռագոյնը՝ նուիրական ու պաշտելի։ Ոմանց համար՝ Մայիս 28ը Սուգի օր է, իսկ ազգային դրօշը՝ «մգլոտած քուրջի կտոր» մը։

Հաշտեցնել այս իրերամերժ մեր երկու հասկացողութիւնները, ներկայ պայմաններու մէջ եւ այսօրուան մտավիճակով, միեւնոյն է, թէ ջուրն ու կրակը ուզես պահել միեւնոյն ամանի մէջ։ Հաշտութիւն չկայ։ Դերակատարները դեռ ողջ են ու կիրքերը վառ։ Եւ Մայիս 28ը տակաւին զէնք է առօրեայ քաղաքական հակամարտ պայքարներու։ Բայց կ՚անցնի ժամանակ, շահագրգռուած սերունդն այլ եւս կը դադրի գոյութիւն ունենալէ. կուգան նոր պայմաններ ու նոր մարդիկ, եւ Մայիս 28ն ու Եռագոյն դրօշն ալ կը գտնեն իրենց բնական տեղն ու գնահատանքը հայութեան կեանքին մէջ։ Եւ պատմութիւնը կուտայ անոնց ճշգրիտ գնահատութիւնը՝ իր անաչառ դատավճիռը արձակելով նաեւ Մայիս 28ը կերտող եւ կործանող, անոր նուիրականութիւնը պաշտպանող եւ մերժող մարդոց մասին։

Մեզի համար, այսօրուընէ իսկ դժուար չէ գուշակել, թէ ինչ պիտի ըլլայ պատմութեան դատավճիռը։

Փորձենք անգամ մը ձերբազատուիլ անձնական կամ կուսակցական վերաբերումէ ու հաշիւներէ եւ պարզ մարդու աչքով, անկիրք եւ առանց յուզումի, առարկայօրէն տեսնել եւ արժէքաւորել՝ իրենց էութեամբ եւ հետեւանքներով՝ այն դէպքերը, որոնց արդիւնք եղաւ Մայիս 28ը։

Կիլիկեան անկախութեան մարելէն յետոյ, 14րդ դարու վերջերէն ի վեր, հայ ժողովուրդը դարձած էր հպատակ մշակոյթով իրմէ վար գտնուող զանազան նուաճողներու ձեռքին։ Պատմութիւնը արձանագրած է տառապանքի այն ահաւոր ուղին, որով անցաւ հայութիւնը՝ հասնելով մինչեւ 1915ի Մեծ Եղեռնը։ Պատմութիւնը հրեղէն տառերով արձանագրած է նաեւ այն հերոսական պայքարը, որ հայ ժողովուրդը մղեց ազատութեան համար մինչեւ առաջին համաշխարհային պատերազմը։ Պատմութիւնը արձանագրած է նոյնպէս ինչ որ պատահեցաւ այդ պատերազմի ընթացքին, մինչեւ Ռուսաստանի փլուզումը, եւ օսմանեան կայսրութեան քայքայումը, իբրեւ արդիւնք Դաշնակիցներու յաղթութեան։

1917 – 1918 թուականները բախտորոշ տարիներ եղան շատ ազգերու համար, Ռուսաստանը կամովին լքեց իր դաշնակիցները եւ դուրս գալով պատերազմէն՝ անձնատուր եղաւ ներքին քաղաքացիական կռիւներու։ Ռուսական բանակները ձգեցին անպաշտպան ռազմաճակատները եւ տարերային հոսանքով խուժեցին «դէպ ի տուն»։ Գերմանիան իր զինակիցներով, յաղթական բոլոր ճակատներու վրայ, հիւսիսէն հասաւ մինչեւ Կովկասեան լեռները, եւ հարաւէն Թուրքը արշաւեց դէպի Կովկաս։

Հայ ժողովուրդը, մինակ եւ անօգնական, ստիպուած եղաւ պարպել Թրքահայկական հողերը, որոնք, պահ մը, ազատութիւն ստացած էին, Ռուսաստանի յեղափոխութեան նախաբոլշեւիկեան շրջանին, եւ բնակեցուած՝ սկսած էին վերագինուիլ։ Հարիւր հազարը անցնող արեւմտահայ գաղթականութիւնը ահաւոր թշուառութեան մատնուած, խուժեց դէպի Արարատեան աշխարհը։ Շուտով անոնց վրայ աւելցան Կարսի, Արտահանի, Կաղզուանի, Սուրմալուի եւ այլ վայրերու փախստականները։

Միւս կողմէն՝ Արարատեան Աշխարհն ինքն իր ազգամիջեան բախումներու հրդեհով էր բռնուած։ Հարիւր հազարաւոր թրքութիւնը ոտքի ելած էր մաքրելու համար Հայերու հաշիւը՝ սուլթանական բանակը գրկաբաց ընդունելու ակնկալութեամբ։ Հայութիւնը, Արամի, Դրոյի, Զօր. Սիլիկեանի առաջնորդութեամբ, օրհասական կռիւ կը մղէր փրկուելու համար վերջնական կորուստէ։

Կռիւ նաեւ Բագուի մէջ, Ռոստոմի եւ Գիւլխանդանեանի ղեկավարութեամբ, ձեռք – ձեռքի բոլշեւիկներու հետ, մինչեւ որ անոնք լքեցին ու հեռացան՝ Բագուի պաշտպանութիւնը ձգելով Հայերու վրայ։

Քաղաքական մոլեգին պայքար նոյնպէս եւ Թիֆլիսի մէջ, ուր հայ ժողովուրդի ներկայացուցիչները յուսահատական պատերազմ կը մղէին վրացի – ազրպէյճանեան պլոքի դէմ, որ կը ձգտէր Կովկասը անջատել Ռուսաստանէն՝ անխուսափելիօրէն Թուրքիոյ գիրկը իյնալու հեռանկարով։

1918ի գարնան կացութիւնը դարձաւ ողբերգական. Թուրքերը արդէն մտած էին Կովկաս։ Ռազմաճակատի պաշտպանութիւնը գրեթէ ամբողջապէս մնացած էր Հայերու վրայ։ Վրացիները գաղտնի կը պատրաստուէին յայտարարելու Վրաստանի անկախութիւնը Գերմանիոյ հովանաւորութեան տակ։ Լեռնականներն ու ազրպէյջանցիք ակնյայտնի կերպով կը ջանային արագացնել Թուրքերու մուտքը Կովկաս։ Հայերը մինակ կը դիմադրէին թրքական գրոհին։ Օգնող չկար. Դաշնակիցները շատ հեռու էին։ Աւելի հեռու էր Ռուսաստանը որ բաժնուած բոլշեւիկ – հակաբոլշեւիկ բանակներու, կը գալարուէր քաղաքական կռիւներու մէջ։

Մայիսի վերջերը, Կովկասի միութիւնը յօդս ցնդեցաւ. Վրացիներու նախաձեռնութեամբ Սէյմը ինքնալուծման ենթարկուեցաւ։ Թուրքերը Բաթումի մէջ վերջնագիր ներկայացուցին։ Վրացի ու Թաթար յայտարարեցին անկախութիւն։ Հայերը մնացին մինակ, բոլորովին կտրուած արտաքին աշխարհէն։ Կտրուեցաւ կապը եւ Թիֆլիսի ու Երեւանի միջեւ։ Բագուի հետ յարաբերութիւնը արդէն խզուած էր։

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱԽՈՅԵՆԱԿԱՆ 6ՐԴ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Բ.

Երբ վերյիշեցինք Զուիցերիոյ դասը, անակնկալներու անակնկալը, որ պատահեցաւ 1954ի մրցումներու աւարտական մրցումին, այլեւս այս ուղղութեամբ խորհիլ եւ նախատեսութեան փորձ ընել՝ բոլորովին անիմաստ կը դառնայ։

Ո՞վ կրնար գուշակել կամ հաւանական թեկնածու կրնար ունենալ մինչ այդ շուքի մէջ մնացած, միջազգային ֆութպոլի գետնին վրայ միջակէն վար համբաւ ունեցող Գերմանիան, որ պիտի կրնար պարտութեան մատնել Հունգարիան, երբ այս վերջինը յաղթանակէ յաղթանակ սուրալով ֆութպոլի իր ոսկեդարը կ՚ապրէր։

Եթէ վերջին մրցումներու նախօրեակին, ֆութպոլի վաւերական հեղինակութիւններ միակ «փավօրի»ն, յաղթանակի բոլոր տուեալները լրացնող Հունգարիոյ ի նպաստ կուտային իրենց նախատեսութիւնները, նոյն պայմանները լրացնող, նոյն փայլուն – անցեալով դափնեզարդուած խումբեր չկան այս անգամ, որով աւելի դժուար է ու գրեթէ անկարելի՝ մօտաւոր նախատեսութեան մը փորձը կատարել։

Ուրուկուէյ իր դժխեմ ճակատագրով ու պարտութեամբ ընդդէմ Փարակուէի (5–0) ջախջախիչ արդիւնքով, պատիւն իսկ չունի Շուէտ երթալու, հակառակ առաջին ու երկրորդ միջազգային մրցումներու իր ախոյեանի հանգամանքին։

Նոյն անմխիթար կացութեան մատնուած է Իտալիան, որ Թորինոյի ողբերգական աղէտէն վերջ, տակաւին կը շարունակէ արիւնիլ, երբ ինքն էր որ Գ. եւ Դ. մրցումներուն խլեց Պատուոյ Բաժակը։

Այսուհանդերձ, Յունիս 29ին, 1958ը պիտի ունենայ ֆութպոլի իր տիեզերական ախոյեանը։

Ո՞վ է այս բախտաւորը։

Բնական է 16 մասնակցող խումբերէն գոնէ տասնեակ մը անոնցմէ հեռաւոր յոյս իսկ չունին մտածելու թէ կրնան հրաշքներ գործել։ Անոնցմէ շատերուն համար մեծագոյն գոհունակութիւնը պիտի ըլլայ անկասկած առաջին բախումին տոկալ։ Բայց կան նաեւ ուրիշներ, թիւով շատ սահմանափակ անշուշտ, որոնք կ՚երթան Շուէտ յաղթանակի վառ երազներով, յենած իրենց անխորտակելի կամքին, անընկճելի կորովին ու մանաւանդ որակեալ ուժին։

Եթէ փորձենք մաղել մասնակցող 16 խումբերը եւ լաւագոյնները գտնել, որոնք աւելի շատ հաւանականութիւններ ունին մինչեւ վերջին մրցումը հասնելու եւ ապա տիտղոսին տիրանալու, մեզի կը մնայ ենթադրել թէ հետեւեալ վեց խումբերուն մէջ է որ պայքարը իր ծայրագոյնին պիտի հասնի, յանգելու համար 1958ի ախոյենութեան։ Հաւանական այդ խումբերը մենք կը նկատենք հետեւեալները .—

Գերմանիա, Անգլիա, Արժանթին, Պրազիլիա, Ռուսիա եւ Հունգարիա։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂ ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐԻ ՄԱՍԻՆ

Գերմանիա .— 1954ին իր ախոյենութիւնը արդարօրէն ու արժանաւորապէս կերտելէ վերջ, երբ նոյնքան ասպարէզ մը կը բացուէր իր առջեւ, շուտով թեւաբեկ եղաւ։ Քանի մը ամիսներ միայն իր յաղթանակով կրցաւ օրօրուիլ ու հպարտանալ, ու ահաւասիկ պարտութիւններու շարան մը բացուեցաւ իր առջեւ Պելժիոյ, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ առջեւ։

Յաջորդական տարիներուն գրեթէ նոյն սեւ ճակատագիրը, ու երբ կը մտածուէր թէ պատմութեան անցած պիտի համարուէր իր շքեղ ելոյթը, ահաւասիկ այս տարուան ընթացքին նոր թափ մը, նոր վերազարթնումի շօշափելի փաստեր սկըսաւ ցոյց տալ, որոնցմէ ամէնէն աչքառուն իր յաղթանակը՝ Հունգարիոյ եւ Սպանիոյ դէմ։

Այսօր միջազգային մամուլը դարձեալ սկսած է խօսիլ իր մասին։ Ֆ. Վոլթէր, խումբին 38ամեայ արժանաւոր խմբապետը, մղիչ ուժն ու յարձակողական գիծի յաջողութեան բանալին, անգամ մը եւս հաստատուած է իր վաղեմի դիրքին վրայ, որու կողքին երիտասարդ նոր ուժեր վճռած կ՚երեւան անգամ մը եւս անակնկալներու առջեւ դնել իրենց վտանգաւոր մրցակիցները։

Կրնա՞ն 1954ի երկրորդ տպագրութիւնը վերարտադրել 1958ին։ Քիչ մը կասկածելի է։

Անգլիա .— Կլոր գնդակի հնարիչները, որոնք երբեմն վերէն կը նայէին ուրիշներուն վրայ, ու չէին իսկ զիջեր մասնակցելու միջազգային այս մրցումներուն, որպէս վաւերական ու անգերազանց վարպետներ, շուտով անդրադարձան թէ կլոր գնդակը իրենց առանձնաշնորհումը չէ եւ թէ Եւրոպան ու Հարաւային Ամերիկան շատոնց գլած ու անցած են զիրենք, շնորհիւ մեթոտիկ ու յարատեւ աշխատանքներու։ Վերջին տասնամեակին, մանաւանդ Բ. Համաշխարհային պատերազմը շատ սուղի նստաւ իրենց վրայ, կորսնցնելով իրենց լաւագոյն աստղերը. անդրադարձան իրենց սխալին ու վերջին մրցումներէն ի վեր, ամբողջ չորս տարի լրջօրէն աշխատեցան, մեծ օրուան համար լրիւ պատրաստուեցան ու հասան այնպիսի մակարդակի մը, որ ամէնէն վըտանգաւոր մրցակիցներն իսկ սկսան մըտահոգուիլ իրենցմէ, երբ պատահեցաւ Միւնիխի զարհուրելի օդային արկածը, ուր «Մանչեսթըր Եունայթըտ»ի 8 մահացած խաղացողներու շարքին տուին իրենց անփոխարինելի երեք տիտանները՝ Թէյլըր, Պըրն ու մանաւանդ՝ Էտուըրտ, զգալիօրէն տկարացնելով խրոխտ Ալպիոնի Ազգային հպարտանքը դարձած ֆութպոլի խումբը։ Երիտասարդ նորեր պիտի կրնա՞ն փոխարինել փորձառու հին վարպետները։ Վաղահաս է դիրք ճշդել։ Այսուհանդերձ, եթէ տիտղոսակիր դառնալու բոլոր տուեալները չունին, Անգլիացիք առաջին վեցերուն մէջ դասուելու յոյսը կը պահեն տակաւին։ Անգլիոյ շուրջ անորոշութիւնը կը շարունակէ տեւել, նկատի ունենալով որ ան պարտուեցաւ Եուկոսլաւիայէն (0 – 5), յաղթեց Փորթուկալի (1 – 0) եւ հաւասար մնաց Խորհրդ. Միութեան հետ (1 – 1)։

ՌՈՒՍԻԱ ՄԵԾԱԳՈՅՆ «ԱՈՒԹ – ՍԱՅՏԸՐԸ»

Առաջին անգամ է որ Խորհրդային Միութեան ազգային խումբը կը մասնակցի միջազգային ֆութպոլի այս փառատօնին։ Կը մասնակցի անկասկած շատ լուրջ պատրաստութեամբ եւ յաղթանակի վառ երազներով։

Ֆութպոլի միջազգային գետնին վրայ իր ունեցած համեստ անցեալը եթէ մեծ երաշխիք եւ համոզիչ գրաւական մը տալու ցուն փաստերը չունի, այսուհանդերձ դժուարաւ ընկճելի եւ աննկատառելի խումբ մը պէտք չէ համարել Ռուսիան, որ օժտուած է մանաւանդ հուժկու եւ մարմնեղ խաղացողներով, որոնք իրենց անսպառ տոկունութեամբ, նաեւ ի պահանջել հարկին կրնան եւ չոր խաղարկութեամբ ի դերեւ հանել հակառակորդի բոլոր նուրբ խոյանքները։ Արագ են որպէս անհատ խաղացողներ, բայց կազմական մեքենան չունի պահանջուած ներդաշնակութիւնը։ Դժուար կըրնան փոթորիկ ստեղծել եւ վտանգել հակառակորդ բերդը։ Բայց եւ այնպէս դիւրաւ չեն ենթարկուիր թշնամիին քմահաճ գրոհներուն։ Անընկճելի պայքարող են, ինչ որ զիրենք կը դնէ հաւանական յաղթականներու շարքին, նկատուելով մրցումներու «աութսայտըր»ը,

ԱՐԺԱՆԹԻՆ ԵՒ ՊՐԱԶԻԼԻԱ

Հարաւային Ամերիկայի ֆութպոլի այս կախարդները, որոնց շարքին կարելի է դասել նաեւ Փարակուէյը, ֆութպոլը կը խաղան իրենց վերապահուած պարանման մեթոտով, եղնիկի նման դիւրաշարժ եւ արընթաց են, բայց ոչ պաղարիւն եւ հանդարտ։ Որքան իրենց անհասանելի վազքով եւ գլխու աննման փասերով խաղի կրնան բերել թշնամին, նոյնքան եւ խոցելի ու անճարակ են մեքենացած հակառակորդի մը ճնշումին առջեւ։

Զօրաւոր եւ անզուսպ հարուածներ ունին, բայց ոչ ճշգրիտ փասերու անթերի փոխանակում, որոնք առհասարակ կը յանգին դրական ելքի. քիչ մը շատախօս են ու դիւրաւ կը բռնկին իրաւարարի տըւած կարծեցեալ կողմնակալ վճիռէն։ Երեք խումբերն ալ նոյն մակարդակին վըրայ, խաղալու նոյն հաճելի ձեւով, նոյն հաւասար հաւանականութիւններն ունին ֆինալի հասնելու, բայց դժուար՝ տիտղոսին։

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ

Հունգար խումբը իր երբեմնի համաշխարհային համբաւը չունի այսօր։ Փուշքաշի կախարդները, ֆութպոլի անգերազանց վարպետները, զրկուած են իրենց մեծագոյն առաջնորդէն՝ աննման խմբապետ Փուշքաշէն, որ երկու այլ տիտաններու հետ աքսորի կեանք կ՚ապրի ներկայիս։ Անոնց ձգած բացը անկասկած դժուար է շուտով նորեկներով լեցնել, հետեւաբար կանխահաս է մտածել թէ Հունգարիա կրնայ նոյն նժարով խումբ մը դրկել Սթոքհոլմ, ինչ որ ղրկած էր 1954ին Պեռն։

Այսուհանդերձ ծայր աստիճան յոռետես ըլլալու կացութեան մէջ չի գտնուիր Մաճառներու խումբը, որովհետեւ Հունգարիան Եւրոպայի ֆութպոլիստներու ընտեմարանը նկատելով, անոնք արդէն ըսկսած են խօսիլ տալ իրենց մասին։ Փաստ՝ իրենց վերջին յաղթանակը Եուկոսլաւ ազգային խումբին դէմ 2–0 արդիւնքով։

Մենք Հունգարիան վեց հաւանական յաղթականներու դասին դրինք, այն հաստատ համոզումով, որ բացակաները ըղձալի պիտի ըլլան առաւելապէս իրենց բարոյական արժէքով։ Մինչ հունգար խումբի խաղաձեւը, յարձակումի եւ ներխուժումի բացառիկ առաւելութիւնը փասերու ստորակէտեալ ճշդութիւնը պիտի մնայ նոյնը, թերեւս նոյնքան ամեհի եւ սարսափազդու, ինչ որ էր երէկ, այս իսկ պատճառով իրաւունք ունի յաղթականի թեկնածու ըլլալու։

Երկրորդ եւ վերջնական մաղում մը շատ դժուար կը գտնենք։ Բոնազբօսիկ նախատեսութիւններ չեն կրնար մեզի մինչեւ մարգարէացումի մղել, մանաւանդ որ նոր պայմաններ, անակնկալ դասաւորումներ կրնան հիմնովին փոխել մրցումներու ճակատագիրը։

Հապա կլոր գնդակի քմահաճոյքները, որոնք յաճախ անհաւատալի դարձակէտ մը առջեւ կը դնեն ամէնէն ստոյգ ենթադրութիւնները։ Փաստ՝ վերջին մրցումներու արդիւնքը։

Մնանք առ այժմ այս նախատեսութիւններուն վրայ։

Վերջնականն ու ճիշդը՝ Յունիս 29ին։

Յ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

"ԳԱՐԱՄԱԶՈՎ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ"

Վէպ մը շարժանկարի վերածուելով անպայման փոփոխութիւններու կ՚ենթարկուի: Ըստ խ բնական է, շարժանկարը, որ ունի իրեն յատուկ արտայայտելու ձեւեր, մաղէ կ՚անցընէ գրքին այն մասերը որ խորթ կը թուին իրեն: Այս պատճառով, շատեր, ծանօթ ըլլալով գրքին հերոսներուն եւ անոնց ներաշխարհին, կը հիասթափին ի տես ժապաւէնին համադրած նկարներուն: Յուսախաբութիւնը աւելի մեծ կ՚ըլլայ երբ ժապաւէնի վերածուած վէպը գլուխ գործոց մը ըլլայ ու իբր արդիւնք՝ ծանօթ բոլորին:

Տոստոյեւսքին, որ առանց վարանումի կարելի է դասել գրչի տիտաններու առաջին կարգին, չէր կրնար զերծ մնալ այն ապաւաղումէն որուն ենթակայ են ընդհանրապէս բոլոր վէպերը եւ մասնաւորապէս խորունկ վէպերը՝ երբ ժապաւէնի կը վերածուին:

Գրքի երեւակայական աշխարհը տեսանելի դարձնելով, — նա մանաւանդ Տոստոյեւսկիի պարագային —, ժապաւէնը կրնայ միմիայն հիասթափութիւն ստեղծել հանդիսատեսին մօտ: Շարժանկարի բեմադիրները գիտնալով հանդերձ այս պարագան,ետ չեն մնար այսպիսի յանդուգն ձեռնարկներէ: Մէկէ աւելի են այս յանդգնութեան պատճառները, որոնց գլխաւորը՝ նիւթականն է: Որովհետեւ ծանօթ վէպ մը ժապաւէնի վերածուելով կ՚ապահովէ հանդիսատեսներու հոծ բազմութեան մը ներկայութիւնը մութ սրահներուն մէջ: Րիչար Պրուքս «Գարամազով եղբայրներ»ուն՝ բեմադիրը, չեմ կարծեր որ այս գործը ժապաւէնի վերածած ըլլայ նիւթական ճղճիմ հաշիւներէ թելադրուած:

Ան ծանօթ է իբրեւ գաղափարապաշտ արուեստագէտ մը, ինչպէս կը փաստեն իր նախորդ գործերը «Գարնավալ տէ Տիէօ» եւ «Կրէն տը Վիոլանս»: Բայց որքան ալ մեծ ըլլան իր բեմադիրի արժանիքները, որքան ալ մեծ եղած ըլլայ իր սէրը հանդէպ Տոստոյեւսքիին՝ ձախողած է այս ձեռնարկին մէջ, ինչպէս իրմէ առաջ փորձողները:

Ր. Պրուքսի ամէնէն մեծ սխալը այն է որ ուզած է Տոստոյեւսքիի գործը մեկնաբանել պարզ ու մատչելի եղրակացութեանց յանգելով: Բայց ի՞նչ կը նշանակէ Տոստոյեւսքի մը պարզ եւ մատչելի դարձնել, եթէ ոչ՝ միսը հանել եւ ոսկորը հրամցնել: Երբ նկատի ունենանք որ Տոստոյեւսքիի վէպերուն բուն արժէքը կը կայանայ անոր հերոսներուն հոգեկան բարդութիւններուն, անոնց մերթ առողջ մերթ հիւանդագին մտասեւեռումներուն, կամ՝ դէպքերու խառնաշփոթ հոլովոյթներուն մէջ, ուր իրականը եւ երեւակայականը սատանայական պար բռնած գլխու պտոյտ տալով հանդերձ իրենց կը կապեն ընթերցողը: Բայց Ր. Պրուքսի «Գարմազով եղբայրները» ձեզի կը ներկայանան «Ֆրանս Սուար»ի վերջին էջին վրայ երեւցող պատկերազարդ պատմուածքներուն նման:

Չեմ ուզեր մանրամասնութեանց մէջ մտնել փաստելու համար որ ժապաւէնին մէջ պատկերացուած անձերը հազիւ աղօտ նմանութիւն մը ունին Տոստոյեւսքիի տիպարներուն հետ:

Եթէ այս ֆիլմին անունը ըլլար «Մի Ոմն եղբայրներ» եւ ո՛չ «Գարամազով» այն ատեն վստահաբար աւելի աչքի պիտի զարնէին թէ Ր. Պրուքսի գեղեցիկ բեմադրութիւնը թէ ալ Եուլ Պրինէրի եւ Մարիա Շէլի ճարտար խաղարկութիւնները:

ԱՐԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն

ԵՐԳՉՈՒՀԻ ՏԱԹԵՒԻԿ ՍԱԶԱՆԴԱՐԵԱՆ

Ո՞վ է Հայաստանի երգի կախարդական հնչիւններու վարպետ՝ Տաթեւիկ Սազանդարեանը:

Ծնած՝ Զանգեզուրի լեռնային Խնձորեսկ գիւղը, տասնըհինգ տարեկան Տաթեւիկը Մոսկուայի արհեստագործական դպրոցը աւարտելով աշխատած է ռուսական գործարանի մը մէջ իբրեւ... փականագործ:

Մոսկուայի Հայկական Մշակութային տան մէջ կը սկսի կատարելագործել իր ձայնը եւ ստանալ երաժշտական կրթութիւն: Չորս տարի ետք, 1937ին կը մեկնի Երեւան, իբրեւ օփերայի եւ պալէի թատրոնին երգչուհի: Նոր կեանք մը կը բացուի իր առջեւ. դերասանուհի: Հմայիչ ձայնն ու վարպետ դերակատարութիւնը կարճ ժամանակի մէջ զինքը կ՚արժանացնեն ջերմ ընդունելութեան եւ բարձր գնահատանքի: Եւ ահա երկու տասնամեակէ ի վեր, տաղանդաւոր երգչուհին, — որ երբեմն փականագործ էր ռուսական գործարանի մը մէջ, — կը գտնուի Երեւանի օփերային բեմին վրայ: Քսան տարուան ընթացքին դարձած է հասուն արուեստագիտուհի: Ներկայացուցած է պայծառ եւ յուզիչ կերպարներ, առաջին հերթին՝ հայկական օփերաներու հերոսուհիներ, ինչպէս՝ Ալմաստ (Ալմաստ օփերային մէջ), Թամար (Դաւիթ բեկ), Փառանձեմ (Արշակ Բ.), Նազելի (Հերոսուհին), Մանուշ (Սօս եւ Վարդիթեր), Շուշան (Արծուաբերդ):

Տաղանդաւոր երգչուհին մեծ յաջողութեամբ հանդէս եկած է նաեւ եւրոպական օփերաներու մէջ (Գարմէն, Այտա եւն.):

Ուշագրաւ յաջողութիւններ արձանագրած է Տ. Սազանդարեան մասնաւորապէս յետ-պատերազմեան տարիներուն: Կատարելագործուեցաւ իր դերասանութիւնը, մշակուեցաւ ձայնը:

Տաթեւիկ Սազանդարեանի անունը ամէն բանէ առաջ կապուած է օփերային, թէեւ յաճախ հանդէս կուգայ համերգներու մէջ: Շարունակ կ՚աշխատի ճոխացնել իր երգացանկը, կատարելագործելու համար իր արուեստը:

1956ին Մոսկուայի Հայկական արուեստի տասնօրեակին մէջ ունեցած փայլուն յաջողութիւնները Սազանդարեանը ծանօթացուցին Խ. Միութեան արուեստի բոլոր շրջանակներուն:

×

ԵՐԵՒԱՆԻ Հայֆիլհարմոնիայի դահլիճին մէջ Մայիս 25ին պատանիները տըւած են գեղարուեստական հանդէս մը: Միւս կողմէ, պատանիներու պալատին մէջ բացուած է փոքրիկներու խմբական աշխատանքներուն ցուցահանդէսը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ վերջացած է գարնանային անտառատունկը. ծառազարդուած է աւելի քան 1500 հեկտար տարածութիւն:

ՍԵՒԱՆԻ շրջանի Վարսեր գիւղի մօտ ընդարձակ տարածութեան վրայ սկսած են կառուցանել բանուորական նոր աւան մը. մինչեւ տարուան վերջը պատրաստ պիտի ըլլան երկյարկանի բնակելի շէնքերը: Հաւանական է որ միաժամանակ աւարտի դպրոցի, ճաշարանի, մանկահրապարակի եւ մանկամսուրի շէնքերուն շինութիւնը:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ Մայիս 19 – 20 տեղի ունեցած է երիտասարդ քիմիագէտներու համագումարը:

ԵՐԵՒԱՆԻ Գրողներու Միութեան դահլիճին մէջ Մայիս 28ին տօնուած է Սաատի Կիւլիստանի 700ամեակը. բացումը կատարած է Գ. Սեւունց, զեկուցած՝ Սողոմոն Տարօնցի. խօսք առած են նաեւ բանաստեղծներ՝ Գ. Սարեան, Հր. Յովհաննիսեան, Արշ. Սարոյեան, Հ. Սահեան եւ Ա. Դարբնի. Սիլվա Կապուտիկեան կարդացած է Աւ. Իսահակեանի «Սաատի վերջին գարունը» պատմուածքը: Հայպետհրատը ներկայիս կը պատրաստուի հրատարակել Սաատի «Կիւլիստան»ը, նոր թարգմանութեամբ:

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ Լեզուի հաստատութիւնը տպագրութեան յանձնած է ռուս – հայերէն բառարանի վերջին (չորրորդ) հատորը, իր նմաններուն մէջ այս բառարանը ամէնէն մեծն է եւ կը պարունակէ աւելի քան հարիւր հազար բառ: Աւարտած է նաեւ արդի հայերէնի բացատրական եռահատոր բառարանը, որ կը պարունակէ հարիւր հազար բառ: Ձեռնարկուած է նաեւ ակադեմական քերականութեան մը (երեք հատոր) պատրաստութեան: Հաստատութեան եօթնամեայ ծրագրին մէջ կայ նաեւ հայերէնի քսան հատորնոց ակադեմական բառարանի մը պատրաստութիւնը:

ՊԵԼԿՐԱՏԷՆ Երեւան գացած է նշանաւոր աստղագէտ Վահէ Օսկանեան՝ երկու տարի առաջ ան գացած էր Հայաստան՝ մասնակցելու համար Բիւրականի աստղադիտարանի բացման առթիւ տեղի ունեցած համագումարին. այս անգամ՝ Պելկրատի աստղադիտարանի գիտական կազմը զինքը ղրկած է Հայաստան՝ ուսումնասիրելու համար գիտական մարզին մէջ Հայերու ձեռք ձգած նուաճումները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ տասը երախայ ունեցող 14 մայրեր ստացած են «Հերոսուհի մայր» շքանշանը:

ԵՐԵՒԱՆ այցելելով նուագահանդէսներ տուած են երկու չին դաշնակահարներ՝ Լեւ Վլասենկօ եւ Լեու – Շի – Կուն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գիտութիւններու ակադեմիայի «պատմա – բանասիրական հանդէս»ի առաջին թիւը լոյս տեսած է, գիտական բովանդակութեամբ:

ԱՏՐՊԷՅՃԱՆԻ երգի եւ պարի խումբը գացած է Երեւան եւ տուած կարգ մը համերգներ:

ԱՐԱԲ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ հնագէտներու պատուիրակութիւն մը գացած է Հայաստան, Գիտութիւններու ակադեմիայի հրաւէրով. հնագէտները չորս օր մնացած են երկրին մէջ:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ տեղի ունեցած են Վրաստանի, Ատրպէյճանի եւ Հայաստանի թեթեւ մարզիկներու մրցումները, որոնց առաջնութիւն շահած է Վրաստանի խումբը:

ԷԹԻՒՏ ՍՈՎԻԵԹԻՔԻ ֆրանսերէն հրատարակութեան Յունիսի թիւին մէջ ընդարձակ յօդուած մը կայ Հայաստանի մասին. կ՚անդրադառնանք:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՅԻՍ – ՅՈՒՆԻՍ, թիւ 197–198

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (48 էջ). — Հայերը Փոքր Ասիոյ մէջ (Հայ – Բոյժ). — Վիժումներուն պատճառը (Տոքթ. Ալթունեան). — Գեղամոլութեան վնասները (Տոքթ. Գալուստեան). — Ինչո՞ւ կը յօրանջենք (Քլափարէդ). — Սնունդի նոր աղբիւրներ (Տոքթ. Պօղոսեան). — Ծերախտի նոր դարմանում (Տոքթ. Գրիգորեան). — Սովի վախ (Արամ Հայկազ). — Բիւրականի աստղադիտարանը (Փրօֆ. Տինուլեսքու). — Ի՞նչ կերցնել խլիրդ ունեցողին (Տոքթ. Լոքման). — Թալուկ (Նարդեան Բժիշկ. Համս յնադիտարան). — Երբ ծծի պտուկը ճաթռտի (Տոքթ. Յակոբեան). — Ամուրի՞ մնալ թէ ամուսնանալ (Տոքթ. Այվազեան). — Ի՞նչպէս օգնել ելեկտրահարին (Խաչուհի). — Գինին հոգի ունի (Արրունի). — Արեան հիւանդութիւնները եւ Հայոց արիւնը (Տոքթ. Ազատանի):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (181)

Կ Ա Յ Ծ Ե Ր

Բ. ՀԱՏՈՐ

Է.

ՀՈԳԵՒՈՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

— Այդ չգիտեմ, — պատասխանեց սրբազանը:

— Ասեցէք, խնդրեմ, այս տեսակ «տիրուհիներ» մինչեւ այսօ՞ր գործ են ածում ձեր վանքերում:

— Այո, գործ են ածում, մանաւանդ այն վանքերում, ուր բոլորովին փակուած կեանք են վարում:

— Հիանալի գեղարուեստ կայ դրա մէջ, — սաաց Ասլանը խսկապէս հրճուելով, — այդ «տիրուհին» կարող է Եւրոպայի ամենանշանաւոր մուզէումներից մէկի զարդը լինել, բայց ես ինձ մօտ կը պահեմ, իբրեւ թանկագին յիշատակ: Ուրեմն թոյլ տուեցէք, սրբազան հայր, իմ կողմից եւս ձեզ մօտ մի փոքրիկ յիշատակ թողնել:

Ասլանը նայեց իմ երեսին, ես մօտեցայ եւ քթախոտի փղոսկրեայ տուփը, որ պահուած էր գեղեցիկ պատեանի մէջ, դրեցի նրա առջեւ: Նա վեր առեց եւ տըւեց սրբազանին, որը շնորհակալութեամբ ընդունելով, ասաց.

— Որքան անգամ տուփը ձեռքս առնելու լինեմ, ձեր անունը օրհնութեամբ կը յիշուի իմ բերանում, պարոն բժշկապետ:

Ասլանը այլ եւս երկար չնստեց, երբ քարտուղարը պատրաստած թուղթը ներս բերեց: Սրբազանը կնիքը դրեց եւ ստորագրեց թուղթը, յետոյ իր ձեռքով տըւեց Ասլանին: Նա շնորհակալութեամբ ընդունեց թուղթը, եւ, «տիրուհին» առնելով, վեր կացաւ: Երբ սրբազանի աջը սեղմելով կամենում էր հեռանալ, նա կանգնեցրեց, ասելով.

— Կիրակի գիշեր ինձ մօտ հիւրեր կը լինեն, որոնց թւում կը լինի փաշան եւ մեր քաղաքի մի քանի նշանաւոր անձինք: Խնդրեմ, դուք եւս յարգէք մեր սեղանը:

— Մեծ ուրախութեամբ, ասաց Ասլանը եւ մենք դուրս եկանք:

Բակի դրան մօտ տեսանք քարտուղարին, որ դարան մտած կատուի պէս սպասում էր մեզ:

— Դրան պէտք է մի բան տալ, — ասեցի Ասլանին:

— Գիտեմ — ասաց նա եւ, կանչելով քարտուղարին, դրեց նրա ափի մէջ մի հատ ոսկի:

Քարտուղարը, ի նշան իր շնորհակալութեան, բռնեց Ասլանի ձիու սապանդակը, որ նա հեծնէ: Ասլանը մերժեց այդպիսի ծառայութիւնը, որ վայել չէր նրա աստիճանին:

Ճանապարհին ես ասեցի Ասլանին.

— Բաւական քաղաքավարի մարդ երեւաց ինձ սրբազանը:

— Եւ յիմար մարդ չէ:

Ը.

ՆԱԽԱՀԱՆԳՍՏԻ ԴՈՒՌԸ

Առաջնորդարանից դուրս գալուց յետոյ, մենք այլ եւս չվերադարձանք Այգեստան, որովհետեւ Ասլանը կամենում էր Աւանց գիւղը գնալ, ծովային աղերի պատրաստութիւնը տեսնելու համար: Նա ինձ ասաց, որ ճանապարհը գիտէ եւ առաջնորդի ամենեւին կարօտութիւն չկայ:

Մինչեւ կէս օր դեռ բաւական ժամանակ կար: Մենք դուրս եկանք Իսքալէ-Կափուսի կոչուած քաղաքադռնից, որ տանում է դէպի նաւահանգիստը: Այդ պատճառով եւս նա կոչւում է Իսքալէ-Կափուսի, որ նշանակում է նաւահանգստի դուռ: Այստեղից մինչեւ Աւանց գիւղը, որի մօտ գտնւում է եւ նաւահանգիստը, կէս ժամու ճանապարհ է, բայց մենք զանազան հետաքրքրութիւնների պատճառով բաւական ուշ հասանք: Ճանապարհը ձգւում էր մշակուած դաշտերի ագարակների, այգիների եւ կանաչազարդ մարգագետինների միջով: Դա բանուկ ճանապարհներից մէկն էր, որ քաղաքից տանում էր դէպի նաւահանգիստը: Խիստ յաճախ պատահում էինք խումբերով ուղեւորների, որոնք զարմացած կերպով նայում էին եւրոպացու վրայ եւ, գլուխ տալով, անցնում էին: Ճանապարհի եզերքին շատ անգամ տեսնում էինք մենաւոր մարդիկ, որ անշարժ նստած գետնի վրայ, անխորհուրդ կերպով նայում էին անցուդարձ անողների վրայ: Նրանց մօտ ուրիշ ոչինչ չկար, բացի անբաժան չիբուխից, որ դրած էր նրանց կշտին: Այդ անգործ, ծոյլ, աննպատակ մարդիկը ժամերով այդպէս անշարժ կը նստեն եւ կը նայեն, ինչի՞ համար, իրանք եւս չգիտեն: Եւրոպացու երեւոյթը խռովում էր եւ նրանց հանգստութիւնը. նրանք եւս ոտքի էին կանգնում, խոնարհութեամբ գլուխ էին տալիս, եւ երբ մենք անցնում էինք, դարձեալ նստում էին ու նայում:

Մեզ պատահեց քուրդի քարաւան: Դա յիշեցնում էր հովիւ ժողովրդի այն խորին, նախնական դրութիւնը, երբ բոլոր չորքոտանիներից ընտանիացրել էր նա կովին ու եզին միայն: Քարաւանի ամբողջ գրաստները եզներ էին:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

կը միջամտեն երկրի մը ներքին կեանքին, խռովարարները կը զինեն՝ կառավարութեան դէմ։

Պէյրութի թերթերը կը գրեն, թէ խորհրդային որեւէ վերջի պարագային՝ Լիբանան պիտի պահանջէ Այգընհաուըրի վարդապետութեան կիրարկումը։

Խորհրդային զինուորական մամուլը չափազանց մտահոգ է Լիբանանի դէպքերով։ Սովիեթսքի Ֆլոթ կը գրէ․— Նկատի առնելով լիբանանեան կառավարութեան անկարողութիւնը՝ ապստամբութիւնը ճզմելու համար, զինուորական միջամտութեան մը վտանգին առջեւ կը գտնուինք։ Պատերազմական նախարարութեան երկու պաշտօնաթերթերը կը ճշդեն․— Նման միջամտութիւն մը պիտի ըլլայ Միացեալ Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Պաղտատի Ուխտին միւս անդամներուն կողմէ։

Ամերիկեան 6րդ նաւատորմիղին Միջերկրական մեկնումը խորհրդային թերթերը «սպառնալիք» մը կը նկատեն։

Բանակին պաշտօնաթերթը կ'ըսէ նոյնիսկ, թէ յարձակումի վտանգին ենթարկուած է ոչ միայն Լիբանան, այլ՝ նաեւ Միացեալ Հանրապետութիւնը։

× Կռիւները կը շարունակուին խռովարարներու եւ բանակին միջեւ։ Առջի օր Պաալպէքի մէջ բախում մը պատահած է եւ բանակին զրահներուն չկարենալով հակազդել՝ ըմբոստները ցրուած են։

× Իսրայէլի մէջ ձերբակալուած լիբանանցի խռովարարները յանձնուեցան Պէյրութի կառավարութեան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ մէջ Ատլանտեան Ուխտի Խորհուրդը քննեց Կիպրոսի հարցը․ այս ուղղութեամբ որեւէ յայտարարութիւն չեղաւ։ Թուրքիա բողոքեց Անգլիոյ՝ որ ի վիճակի չէ Կիպրոսի Թուրքերը պաշտպանելու։ Կառավարիչ Ֆութ յայտարարեց թէ բանակը կացութեան տէրն է կղզիին մէջ, իսկ Մոսկուայի ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ հարցը կը լուծուի՝ Կիպրոսին անկախութիւն տալով։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ Օգոստոսի մէջ հրթիռ մը պիտի արձակեն դէպի լուսին, յայտարարեց զօրավար Անտէրսըն։

ԼՈՆՏՈՆԻ «Տէյլի Մէյլ» թերթը կը գրէ թէ Մոսկուայի մէջ շրջան ընող զրոյցներուն համաձայն՝ Մալէնկով մեռած է։

ՏԸԼԸՍ յայտարարեց թէ Նախագահ Այգընհաուըր կը փափաքի տեսնուիլ զօրավար Տը Կոլի հետ։

ԽՐՈՒՇՉԵՒ յառաջիկայ շաբաթ պիտի երթայ Փրակա՝ մասնակցելու Չեխոսլովաքիոյ համայնավար կուսակցութեան 11րդ համագումարին։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ փերոնականները հսկայ ցոյց մը ըրին, խաղաղ պայմաններու մէջ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՊԱՐԱՆՑԻԿ – ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սեբաստիոյ Պաննէօ – Քաշանի մասնաճիւղին կողմէ, այս Կիրակի ժամը 16էն սկսեալ Ազգ․ տան մէջ, 32 րիւ տը Թրէվիզ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ – ՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Համօ Օհանջանեան ակումբը։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Վիճակահանութեան շահող թիւերէն մնացած են հետեւեալները․— 27 95 25 117 880 508 810 286 550 501 860 359 1021 1053 1103 1221 1251 1509 1443 1490 1354 1395 2344 2317 2310։

Կը խնդրուի ստանալ համապատասխան առարկաները Տիկին Գազազեանէ, 6 րիւ Սէն Սիւլփիս, Փարիզ, հեռ․ ՏԱՆ․ 67·36, մինչեւ Օգոստոս։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴ․ ԿԱՅԱՆ

Արձանագրութիւնները արդէն լրացած են։

Արձանագրուողներէն կը խնդրուի ալօֆասիոնի թերթերը շուտով յանձնել դիւանին եւ ամբողջացնել իրենց տեղեկութիւնները։

Դիմել, Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 1·30էն 3 եւ երեկոյեան ժամը վեցէն 7·30, հեռախօս Թիւտէն 27·35։

Օր․ Սիրվարդ Քաջունեան, Տէր եւ Տիկին Փէտրոնի (ծնեալ Քաջունեան), Տէր եւ Տիկին Արամ Քաջունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շմաւոն Քաջունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տիգրանուհի Քէհէեան, Տէր եւ Տիկին Ղազարեան (Հալէպ), Այրի Տիկ․ Վարդուհի Ղազարեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Աղամեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Թօփճեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Անդրէասեան եւ զաւակները, սրտի կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, հարսին, զարմուհիին եւ ազգականուհիին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ՔԱՋՈՒՆԵԱՆԻ

(Ծնեալ Ղազարեան)

դառնաղէտ մահը, որ պատահեցաւ կիրակի Յունիս ութին, ժամը երեքին, 68 տարեկանին։

×

Այս տխուր առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Վ․ Քիւփէլեան երկու հազար ֆր․ կը նուիրեն Մշակոյթի Տան, Տէր եւ Տիկին Կոստուզեան հազար ֆր․ նոյն նպատակին։ (Ստանալ Յառաջ)էն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի, Փարիզի Ս․ Յովհ․ Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, յաւարտ Ս․Պատարագի, տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգիստ, ի յիշատակ Միութեանս բարերար

ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ

Մարկոսեանի նախկին եւ ներկայ բոլոր սաները, Միութեան անդամները եւ բարեկամները կը հրաւիրուին իրենց ներկայութեամբ յարգել հանգուցեալին յիշատակը։

Դիւան

Հ․ Բ․ Ը․ Միութեան Եւրոպայի Կեդր․ Յանձնաժողովի

×

Համա – Զարսանճագի Հայր․ Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը համայն Զարսանճագի նահատակներուն յիշատակին, կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, այս առթիւ կը հրաւիրուին մեր նահատակներու յիշատակը յարգող հայրենակիցները եւ բարեկամները։

×

Այրի Տիկ․ Եղսաբէթ Տօլպաշեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տօլպաշեան, ինչպէս նաեւ Էքինճեան, Կատարեան, Մինասեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 11ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Պոմոնի Ս․ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, ողբացեալ Մկրտիչ Տօլպաշեանի մահուան քառասունքի առթիւ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Տիկին Նուարդ Փրուտեան, զաւակները եւ բոլոր ազգականները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ մօր եւ մեծ մօր Մարիամ Փրուտեանի յիշատակին, մահուան քառասունքին առթիւ՝ Պոմոնի Ս․ Լուսաւորիչ եկեղեցին։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐ

եւ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 15·30ին Կղերականներու սրահը, Րիւ տէ Պահիւթիէ։ Կը նախագահէ Տիկին ԵՂՍԱԲԷԹ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ։

Յայտագիր․— Խմբերգ, արտասանութիւն, մենախօսութիւն, «Երեք դպրոցականներ», «Պուպրիկներու խաղը», «Առտուն կանուխ ելիր»։

Մուտքը ազատ է։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը բացուին ապրիլ 15ին եւ կը փակուին Յուն․ 15ին։ Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԿԱՅԱԿԱՆՆԵՐԸ։

COLLÈGE S. MOORAT

26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

«ԴՐՕՇԱԿ»Ի ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

Հայաստանի յեղափոխական շարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնութիւններով արձանագրուած է «Դրօշակ» ամսագրին մէջ, որուն առաջին տասնամեակի թիւերէն մնացած էր մէկ հաւաքածոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ․ Յ․ Դ․ Փարիզի Թանգարանին մէջ։

Անգտանելի այս հաւաքածոն լուսապատկերներով հրատարակուեցաւ, որպէսզի ամէն Հայ պատեհութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր ազատատենչ հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաշալի յարութեան։

«Դրօշակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 – 1901) հաւաքածոն կը հրատարակուի երկու հատորով։

Առաջին հատորը (1890–1897) նոր լոյս տեսաւ, 750 մեծադիր էջ։ Թղթակազմի գինն է 1800 ֆրանք, շքեղ կազմուած՝ 2400 ֆրանք։

Գրատուն Պարսամեան, 46, րիւ Րիշէ, Փարիզ (9)։

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

Հանրածանօթ նկարիչ Սարգիս Խաչատուրեանի մահուան տասնամեակին առթիւ, Սանասարեանի իր ընկերները կազմակերպած են երեկոյթ – թէյասեղան մը, որ տեղի պիտի ունենայ 13 Յունիս, Ուրբաթ, ժամը 21ին, Օթէլ Լիւթէսիայի մէջ, 43, Պուլվ․ Ռասփայ, մէթրօ Սէվր – Պապիլոն։

Հովանաւորութեամբ Կաթ․ պատուիրակ Ս․ ԵՊՍ․ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Կը նախագահէ Պ․ ՖՐԵՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ

Արուեստագէտին կեանքը եւ արուեստը պիտի ներկայացնեն՝ Պ․ Պ․ Մկրտիչ Պարսամեան, Ֆր․ Ֆէյտի, Բիւզանդ Թօփալեան, Շարլ Զահար ու Դեւ։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն Օր․ Լիտիա Կարին, Ա․ Գմբէթեան եւ Պ․ Սերժ Քաջեան։

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 300 ֆր․։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 – PARIS (9e) —

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ․— Հ․ Յ․ Դ․ Շրջ․ կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ներկայացուցիչները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Սօսիէթէ Սավանթի Ժէ․ սրահը։ Օրակարգ․ — Շարունակութիւն նախորդ ժողովին։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Անտօք» ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքավայրը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուի «Նոր Սերունդի» վարչութիւնը։

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի ընդհ․ ժողովը այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 10ին, Պառ տիւ Կլոպ, 7 Պուլվար տ'Աթէն։ Օրակարգ․— Բարոյական եւ նիւթական զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

ԼԻԼԱ ՊԷԼՎԻԼ ՄԻԱՑԵԱԼ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

15 Յունիս Կիրակի ժամը 15 – 19

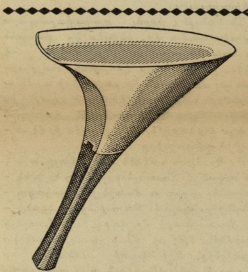
Փոէ Սէն Ժէովէի քաղաքապետարանի սրահը, 1 րիւ Էմիլ Օժիէ։

Հովանաւորութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ․ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Արտասանութիւն, երգ, պար եւ ներկայացում աշակերտներու կողմէ։

Մուտքը ազատ է։

Մէթրօ Փորթ տէ Լիլա, ուրկէ 170 թիւ հանրակառքը կը բերէ ճիշդ սրահին քով։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 փրանք : Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 13 ՅՈՒՆԻՍ — VENDREDI 13 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8216 — 34EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4017

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԻՊՐՈՍԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Կիպրոսի վերջին օրերու դէպքերը ցոյց տուին թէ ո՛չ մէկ բան փոխուած է Թուրքերու մտայնութեան մէջ :

Նոյնը մնացած են նաեւ թրքական բարքերը , — վայրագ ու արիւնածարաւ :

« Զինուած դանակներով , կացիններով , բիրերով ու քարերով , հազարեակ մը Թուրքեր շաբաթ օր յարձակեցան Նիկոսիոյ յունական թաղին վրայ՝ պոռալով . «բաժանում կամ մահ » , մինչ յոյն եկեղեցիներու զանգակները ահազանգ կը հնչեցնէին ... :

Այս քանի մը տողը լուրը՝ հրատարակուած եւրոպական թերթերուն մէջ՝ կարելի է որակել «Համառօտ Պատմութիւն Թրքաց » :

Արդարեւ իր արիւնոտ պատմութեան բոլոր շրջաններուն , Թուրքը չարունակ զինուած եաթաղաններով ու կացիններով՝ յարձակած է անզէն ու անպաշտպան քրիստոնեաներուն վրայ ու ջարդած զանոնք : Սերպիայէն , Յունաստանէն ու Պուլկարիայէն սկսեալ մինչեւ Պոլիս ու Կիլիկիա , մինչեւ հայկական նահանգները , Տէր Զօր ու Սուրիոյ անապատները գործուած ոճիրները անջնջելիօրէն արձանագրուած են պատմութեան մէջ եւ իբրեւ յաւիտենական արատ փակցուած Թուրքերու ճակտին :

Կիպրոսը «հերթական» պատրուակ մըն է՝ արծարծելու համար Թուրքերու ընդնազդական ու ախտաբանական հակումները դէպի թալան ու ջարդ :

Զարդելիք քրիստոնեայ մնացած չըլլալով երկրին մէջ , շատոնց ի վեր անգործութեան մատնուած էին եաթաղաններն ու կացինները :

1955 Սեպտեմբեր վեցին շարժման մէջ մտան անոնք եւ ցոյց տուին թէ ժանգոտած չէին դեռ եւ ինչեր կրնային ընել : Եօթը ժամուան մէջ երեսուն եկեղեցի եւ հազարաւոր խանութներ քանդեցին :

Կիպրոսի շուրջ տարիներէ ի վեր կատարուած գրգռիչ քարոզութիւններն ու տարուած խլրդային աշխատանքները անգամ մը եւս տուին իրենց պտուղը : «Վոլքան» թրքական գաղտնի կազմակերպութիւնը հրաբուխի պէս պոռթկաց Նիկոսիոյ եւ Լառնաքայի մէջ , Անգարայի վարիչներուն բացայայտ դրդումով :

Կիպրոսի Թուրք կուսակցութեան նախագահ Տօքթ. Ֆազըլ Քիւչիւք , որ տարիներէ ի վեր ջուրի ճամբայ դարձուցեր էր Անգարան , վերջին դէպքերու նախօրեակին դարձեալ Թուրքիոյ մայրաքաղաքն էր գացած՝ նոր հրահանգներ ստանալու համար :

Կիպրոսի արիւնալի դէպքերուն կը յաջորդէին անմիջապէս Պոլսոյ եւ Անգարայի հսկայ ցոյցերը՝ հարիւր հազարաւոր մարդոց մասնակցութեամբ :

Այս անգամ Պոլսոյ մէջ քրիստոնեայ եկեղեցիներ եւ խանութներ չքանդուեցան : Սակայն Նիկոսիոյ մէջ թալանի տրուեցան բազմաթիւ յունական տուներ՝ հրոյ ճարակ դարձուելէ առաջ :

Անգարայի կառավարութիւնը կազմակերպելով այս ցոյցերը Կիպրոսի եւ երկրին մէջ , կը յուսայ ազդեցութիւն բանեցնել Անգլիոյ վրայ , որ աւելի հակամէտ է գոհացում տալու Յոյներուն , որոնք կղզիի բնակչութեան չորս հինգերորդը կը կազմեն :

Կիպրոսի հանդիպակաց Կիլիկիոյ եզերքներուն վրայ զինուոր համախմբելով , Թուրքերը կ'երազեն «զէնքի ուժով» պարտադրել իրենց ծրագիրը , կղզիին բաժանումը :

Ի՛նչ շուտ մոռցան Կրետէն , որ իրենց «հողի»ն էր եւ որուն համար ի՛նչ ցոյցեր չըրին տարիներով :

Կիպրոսն ալ կը մոռնան շուտով , անտարակոյս :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ ՀԵՌԱԳԻՐԸ ՍԱԼԱՆԻՆ

•

ՄԱՅՐ ԵՐԿՐԷՆ ԵԿԱԾ ԹԵՐԹԵՐԸ ԿԸ ԳՐԱՒՈՒԻՆ ԱԼԺԷԻ ՄԷՋ

ՍՈՒՍԹԷԼ ՓԱՐԻԶ ԿԱՆԶՈՒԱԾ

Ինչպէս գրած էինք երէկ Ալժերիոյ եւ Սահարայի փրկութեան կոմիտէն զօր. Սալանի միջոցով Փարիզ կը ղրկէր վերջին նիստին բանաձեւը : Զորեքշաբթի առտու գումարուած Նախարարաց Խորհուրդին նիստին , զօր. Տը Կոլ կառավարութեան անդամներուն կը հաղորդէր իր ղրկած հեռագրին պատճէնը , ի պատասխան զօր. Սալանի ղրկած բանաձեւին .— «Ալժէի Փրկութեան Կոմիտէին կատարած ցաւալի եւ անժամանակ բանաձեւին առթիւ , ձեզի կը յիշեցնեմ որ այդ կոմիտէին միակ իրաւունքը եւ դերը , իր անդամներուն կարծիքը արտայայտել է , ձեր հովանաւորութեան տակ . օրինաւոր իշխանութիւնը , եւ ամէնէն առաջ դուք , չէք կրնար դիրք բռնել այդ կոմիտէին կամ ուրիշ որեւէ քաղաքական կազմակերպութեան արտայայտութեան առթիւ :

Միւս կողմէ , հարկ է հասկցնել չահագրգռուած մարդոց որ ազգային գործը զոր ստանձնեցի , իմ կառավարութեանս հետ կը պահանջէ մտքերու հանդարտութիւնը եւ անկեղծ ու միացուած անդամակցութիւնը բոլոր անոնց՝ որոնք կ'ուզեն ինծի օգնել , փրկելու համար ազգային միութիւնը , ամբողջութիւնը եւ անկախութիւնը : Ջերմօրէն ...» :

Այս հեռագիրը առաջին առթիւ գոհացում տուաւ բոլոր անոնց , Փարիզի մէջ , որոնք մտահոգ էին փրկութեան կոմիտէին բանաձեւէն , վախնալով որ «Մայիս 13ի շարժումին» պարագլուխները նոր փորձ մը կը կատարեն ասպարէզ կարգալով Տը Կոլին : Զօր. Սալանի դերը մասնաւորաբար խնդրոյ առարկայ է : Եթէ , հակառակ իր պաշտօնական հանգամանքին , Սալան չէ մերժած փոխանցել բնագիրը , կարելի է նաեւ մտածել թէ այդ ձեւով Ընդհանուր Ներկայացուցիչը ինք եւս ուզած է ծայրայեղութեանց առաջքն առնել եւ չափաւորական դեր մը կատարել :

Տեղական մամուլը , ըսած էինք արդէն , մտահոգ է այս նոր տարակարծութեանց առթիւ : Եթէ զօր. Տը Կոլի հեռագիրը որոշ չափով տեղի չտալու տրամադրութիւն մըն է , նկատելի է սակայն թէ փրկութեան կոմիտէին բանաձեւին կարգ մը կէտերը , կշիռ ներկայացնող հարցեր են : Ասոնց կարգին , «Լը Մոնտ»ի մէջ Ժան Լաքութիւր կը բացատրէ թէ գլխաւոր պատճառաբանութիւնը որ կարեւոր է , ընտրութեանց հարցն է : Արդարեւ երբ նկատի առնուի , կ'ըսէ «Մոնտ»ի աշխատակիցը , թէ Մէկ Ժողովի պարագան որդեգրելով , 200.000 մահմետական Ալժերիացիներու վրայ միայն քսան հազարը ընտրողի քարթ ունի , որ Ազատ. Ճակատը յաջողած է ձեռք ձգել անհատական զանազան թուղթեր որ կ'առնէ կամ կը վերադարձնէ իր շահերուն համաձայն , կարելի է երեւակայել թէ ինչ վտանգ կը ներկայացնէ ընտրական հարցը : Տակաւին պէտք է նկատի առնուի կիներու քուէարկութեան իրաւունքը : «Մոնտ»ի աշխատակիցը երկու ուրիշ կէտեր ալ կը տեսնէ . — Մէկը՝ որ կոմիտէն միացած ամբողջութեան մը մասին կը խօսի աւելի նոյնիսկ քան Սուսթէլ («Թայմզ»ի տուած իր տեսակցութեան առթիւ որուն մասին խօսած էինք երէկ) , իսկ միւսը «Նոր վիճակականութեան» մը տուեալները :

× Միջազգային մամուլը խստօրէն կը քննադատէ փրկութեան կոմիտէին որոշումները : Թայմզ «չանթաժ» կը նկատէ եւ հին հարցը կը վերարծարծէ .— «Արդեօք Փարի՞զն է որ պիտի կառավարէ Ալժէն , թէ Փարիզը պիտի հանդուրժէ Ալժէի ռանթաժին : Տիւսէլտորֆի Տեռ Միթակը հարց կու տայ թէ Տը Կոլ պիտի ըլլա՞յ այն զօրաւոր մարդը որ կանչուեցաւ կառավարութեան գլուխ : Այդ պարագային՝ պէտք է լուծէ կոմիտէն :

«Փրաւտա»ն գուրս գալով իր վերապահութեննէն կը դատապարտէ փրկութեան

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

Օրը Օրին

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

—o—

Առանձին շահեկանութիւն մը կը ներկայացնեն մեզի համար կրթական աշխատանքները՝ Հայաստանի մէջ : Անցեալ տարի երկու լրագրողներ Բ. Արշակեան եւ Հ. Վարոյեան այցելելով Երեւանի պետական համալսարանը , իրենց տպաւորութիւնները գրած էին «Գրական թերթ»ին մէջ (*Յառաջ*, 1957 Սեպտ. 20) : Պէտք է ըսել , որ տարի մը առաջ լրագրողները յոռետես էին .— *Ուսանողներէն շատեր չեն գիտեր թէ Պռոշեան , Շիրվանզադէ , Սունդուկեան եւ ծանօթ այլ գրողներ բանաստե՞ղծ են , վիպագի՞ր թէ թատերագիր ...*

Լրջօրէն կը քննադատէին Համալսարանին կարգուսարքը , կը մեղադրէին ուսուցիչները եւ ուսանողները , հարց տալով .— *Ասոնք երբեւիցէ սորվա՞ծ են հայերէն լեզուն ...* :

Իրականութիւն մը , որ ցաւալի ըլլալով հանդերձ չէր դադրեր իրականութիւն ըլլալէ . թղթակիցները ընդվզած էին մասնաւորապէս ռուսական դպրոցներ յաճախող ուսանողներու վերաբերումէն :

«Սով. Հայաստան» օրաթերթի Մայիս 25ի թիւին մէջ , երկու այլ թղթակիցներ՝ Մ. Շահինարեան եւ Զ. Ղազարեան արձագանգ կը հանդիսանան Երեւանի պետական համալսարանին այս տարուան քննութեանց : Պէտք է ըսել , թէ այս անգամ բոլորովին տարբեր նկարագիր տրուած է թղթակցութեան : Մինչ նախորդները կը շօշափէին հիմնական հարցեր՝ այս վերջինները բաւականացած են յիշատակելով «գերազանց» կամ «լաւ» գնահատանքին արժանացած կարգ մը ուսանողներու անուններ : Անցեալ տարի կ'ըսէին թէ նոյն իսկ «ոսկի» շքանշանի արժանացած համալսարանականներու «տիպլոմային» աշխատանքները նեղիմ էին . այնպէս որ՝ «գերազանց» կամ , «լաւ» յիշատակութիւնները որոշ գաղափար մը չեն տար ուսանողութեան մակարդակին մասին :

« *Սակայն , քննութիւնները միշտ չէ , որ հարթ են ընթանում : Լինում են եւ ուսանողներ , որոնք ծուլանում են տարուայ ընթացքում , լաւ չեն պարապում նաեւ քննութիւնների օրերին* » կը գրեն թղթակիցները , յիշելով ուսանողի մը պարագան , որ «*չի կարողանում ցոյց տալ Հիւս. Ամերիկայի կլիմայական գօտինները ...*» : Բաւական չէ յանցանքը ուսանողի մը , կամ ուսանողութեան վրայ ձգել . տարի մը առաջ կը մեղադրուէին ուսուցիչները , Լուսաւորութեան նախարարութիւնը եւ աշակերտները : Այս անգամ՝ առաջին երկուքի մասին խօսք չկայ . դարձա՞ծ եկած են արդեօք ... :

Աշխարհի բոլոր երկիրներուն , բոլոր համալսարաններուն մէջ կան յաջող եւ տկար ուսանողներ . առաջիններուն կամ վերջիններուն թուական համեմատութիւնը հաստատութեանց վարկը ո՛չ կը բարձրացնէ ոչ ալ կը նուազեցնէ . ամէն ինչ կախում ունի ենթակային աշխատանքէն եւ ընդունակութիւններէն : Բայց , յստակ է մէկ բան .— Ֆրանսացի ուսանողը աւելի լաւ ֆրանսերէն գիտէ քան թէ անգլերէն եւ փոխադարձաբար :

Արդ , անցեալ տարուընէ ի վեր , ի՞նչ վիճակի հասած են Երեւանի համալսարանին ուսանողները , որոնց մեծ մասը «շատ վատ հայերէն» կը խօսէր ու կը գրէր , նախապատուութիւնը տալով ռուսերէնին ...

Մէկ տարուան ընթացքին սորվեցա՞ն արդեօք թէ Շիրվանզադէն բանաստեղծ չէ եւ Սունդուկեանը՝ վիպագիր ... սորվեցա՞ն հայերէն լեզուն ...

Այս մասին՝ ոչ մէկ խօսք այս տարուան «Սով. Հայաստան»ի Մայիս 25ի թիւին մէջ :

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՄԷՋ

ՆԱՍԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԿՌԻՒՆԵՐՈՒՆ

ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը ըղձալեցաւ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան դէմ կատարուած Լիբանանեան բողոքագիրով : Շուէտի ներկայացուցիչը առաջարկեց քննիչներու յանձնախումբ մը ղրկել Լիբանան , որուն առաքելութիւնը պիտի ըլլայ հսկել՝ որ ապօրէն կերպով Լիբանան չմտնեն մարդիկ կամ զէնքեր :

Իրաքի ներկայացուցիչին առարկութիւնները նկատի չառնելով՝ Սոպոլեւ , Մոսկուայի ներկայացուցիչը սկսաւ խօսիլ Միջին Արեւելքի ոտնահարութեան դէմ ամերիկեան հակառակութեան շուրջ :

Լիբանանի ներկայացուցիչը՝ Շարլ Մալիք , որ ջղագրգիռ երեւոյթ մը ունէր , ուժեղ միջամտութիւն մը ընելով եւ հարուածելով խորհրդային ներկայացուցիչը , վճռական շեշտով մը ըսաւ .— Ապահովութեան Խորհուրդը որոշում մը տալով պէտք է պատասխանէ հիմնական երկու հարցերու .

1.— ՄԱԿը կրնա՞յ պաշտպանել փոքր ազգերը եւ ազատել զանոնք :

2.— ՄԱԿը ի վիճակի՞ է դիմադրաւելու անուղղակի յարձակումները :

Մալիք շեշտեց տրուելիք որոշումին էական եւ պատմական նշանակութեան վրայ :

Միացեալ Նահանգներու ներկայացուցիչը՝ Լոճ , խստօրէն քննադատեց Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը եւ մեղադրեց Նասըրը՝ որ յարձակում գործած է Լիբանանի վրայ :

Այնուհետեւ , Խորհուրդը քուէարկութեան դրաւ Շուէտի ներկայացուցիչին առաջարկը . ժողովը միաձայնութեամբ (10) եւ մէկ ձեռնպահութեամբ (Խ. Միութիւն) որոշեց անմիջապէս քննիչներու յանձնախումբ մը ղրկել Լիբանան :

Պէյրութի կառավարութիւնը յայտարարեց թէ կ'ընդունի այդ որոշումը , պայմանաւ որ՝ Արաբ. Հանրապետութիւնը անմիջապէս դադրեցնէ մամուլէն եւ ձայնասփիւռէն շղթայազերծած իր պայքարը՝ Լիբանանի դէմ :

Միւս կողմէ կռիւները կը շարունակուին : Թրիփոլիի հին քաղաքը , որ ինը դարու պատմութիւն ունի , քարուքանդ եղաւ բանակին եւ ըմբոստներու միջեւ եղած բախումներուն հետեւանքով :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի «Սիամանթօ» խումբէն 23.500 ֆր. :

ՄԱՅԻՍ ՔՍԱՆ ՈՒԹ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Նոյն այդ օրերուն Հայութիւնը յուսահատական կռիւներ կը մղէր յառաջխաղացող Թուրքերու դէմ, եւ Վեհիպ փաշայի զօրամասերը ջախջախիչ հարուածներ կը ստանային Ղարաքիլիսէի, Բաշ-Աբարանի եւ Սարտարապատի ճակատներու վրայ: Հայ ժողովուրդը իր «վերջին եւ վճռական ճակատամարտը» կու տար: Արդիւնքը — Հայաստանի Հանրապետութեան ծնունդը Մայիս 28ին: Հայաստանը դարձաւ անկախ պետութիւն, Երեւանը՝ մայրաքաղաք եւ Եռագոյնը՝ ազգային դրօշ: Հետզհետէ կազմակերպուեցաւ, իբրեւ պետութիւն, իր տեղը ունեցաւ անկախ ազգերու ընտանիքին մէջ: Դաշնագիրներ կնքեց, դեսպաններ ղրկեց եւ ընդունեցաւ, իր իրաւունքները ապահովեց նաեւ Թրքահայ հողերու վրայ — Սեւր, Ուիլսընեան սահմանագծում: Հայաստան դարձաւ պետութիւն եւ Հայն՝ ազատ քաղաքացի, որի մասին դարերով երազեր էր: Եւ նոյնիսկ այսօր ազգային դրօշը «մգլոտած քուրջի կտոր» համարողները այն օրերուն երկիւղածութեամբ ծունկի եկան անոր առջեւ ...

Երկար չտեւեց, այո, Հայաստանի անկախութիւնը — հազիւ երեք տարի: Արտաքին բռնակալ ուժերու ճնշման տակ ան խորտակուեցաւ, բայց դարադլուխ կազմող հետեւանքներ ունեցաւ հայութեան ազգային կեանքին մէջ:

Մինչեւ 1918ը, Մայիս 28ը, քաղաքական իմաստով Հայաստան չկար: Հայաստանի հանրապետութեան անունն անգամ երազ էր: Այսօր, փոյթ չէ թէ պիտակաւոր, գոյութիւն ունի Հայաստանի Հանրապետութիւն, ճիշդ է, ոչ անկախ, բայց վաղը կը լինի անկախ: Այն ինչ որ կայ այսօր՝ ժառանգութիւնն է Մայիս 28ին՝ ստեղծուած այն օրերու սերունդի միտքով եւ բազուկով: Առանց Մայիս 28ի չէր կրնար գոյութիւն ունենալ եւ Նոյեմբեր 29ը, որքան եւ ճիգ թափուի ապացուցանելու թէ ի սկզբանէ էր Նոյեմբեր 29: Ի սկզբանէ էր Մայիս 28: Պատմութիւնը կարելի չէ ջնջել ուրացումներով:

1918ը. Մայիս 28էն առաջ այն հողամասը, որ այսօր Հայաստանի Հանրապետութիւն կը կոչուի, գրեթէ կէս առ կէս բնակեցուցած էր Հայերով եւ Թուրքերով կամ այլ ցեղերով: Ներկայիս Հայաստանի բնակիչները 86 առ հարիւր Հայ են: Այս եւս Մայիս 28ի հետեւանքներէն մէկն է: Եթէ այսօր Հայաստանը իրաւամբ կը համարուի Հայութեան կեդրոն եւ հայ մշակոյթի օրրան, Մայիս 28ին, պէտք է երախտագիտութիւն յայտնել:

Հայաստանի պետականութեան, ազգային ինքնիշխանութեան, ազգային տընտեսութեան, մշակութային — կրթական հաստատութիւններու հիմը դրուեցաւ Մայիս 28ին, որքան ալ ամէն բան իրենց վերագրեն բոլշեւիկները, փաստերը աւելի խօսուն են, քան խօսքերը:

Արտաքին աշխարհի աչքին — եթէ Հայաստանի Հանրապետութեան անունը կը պահէ իր քաղաքական նշանակութիւնը, Մայիս 28 է տոր պատճառը: Այդ օրը ծնունդ առած Հայաստանի Հանրապետութիւնն էր, որ ճանչցուեցաւ պետութիւններու կողմէ եւ դարձաւ անկախ ազգերու համակեցութեան անդամ: Եւ այսօր Հայաստանը կը ճանչցուի, իբրեւ անկախութենէ զրկուած, բայց անկախութեան ձգտող հանրապետութիւն մը:

Վերջապէս, ներքին, ազգային կեանքի մէջ — Մայիս 28ը հիմնովին յեղաշրջեց հայ անհատի հոգեբանութիւնը. հպատակ էր ան՝ դարձաւ քաղաքացի, թափառական էր՝ հայրենիք ու պետութիւն ունեցաւ: Տեսաւ ազգային դրօշակ, հայկական նշանագիր, դրամ, նամականիշ: Հայկական խորհրդարան, կառավարութիւն, բանակ ու ոստիկանութիւն, դեսպան ու հիւպատոս: Հայ պետութեան ներկայացուցիչներ տեսաւ միջազգային ժողովներու մէջ: Այս փաստերէն չէր կրնար չազդուիլ ու հոգեպէս չվերածնիլ հայ մարդը: Փաստերը թէեւ ջնջուած են, բայց հոգեբանութիւնը չի կրնար ջնջուիլ բռնակալ ձեռքերով: Այսօրուան Հայը, հակառակ բոլոր դառն ապրումներու, այն չէ՝ ինչ որ էր Մայիս 28էն առաջ: Ապացոյց — Հայաստանը, ուր հազարաւոր Հայեր բանտ ու աքսոր կ'երթան Մայիս 28ի աւանդութիւններով տոգորուած: Ապացոյց նաեւ՝ արտասահմանը, ուր նոյնիսկ բոլշեւիկները «անկախութիւն» բառը կը հոլովեն, թէեւ դեռ կը շարունակեն անզուսպ բերանով լորձունք թափել Մայիս 28ի վրայ, անոր փոխարէն փառաբանելով Նոյեմբեր 29ի «արեւածագը»:

Պատմութիւնը կը ճշդէ ի հարկէ, թէ ինչ էր Մայիս 28ը եւ ինչ եղաւ Նոյեմբեր 29ը: Մեզ, Հայաստանի անկախութիւնը տեսած եւ բոլոր դէպքերուն մասնակից կամ ծանօթ մարդոց համար պատմութիւնը ճշդուած է կենդանի եւ առարկութիւն չվերցնող իրողութիւններով.— Մայիս 28ը դարադլուխ հանդիսացող թուական է Հայոց պատմութեան մէջ, իբրեւ հայ ժողովրդի անկախութեան եւ ազատութեան օր, իբրեւ Հայաստանի Հանրապետութեան սկիզբ: Դարեր կու գան, դարեր կ'անցնին, Մայիս 28ը կը մնայ հայ ժողովրդի յիշողութեան եւ հայկական օրացոյցի մէջ, որպէս պատմական սրբազան օր, որպէս ազգային մեծ տօն: Եւ եթէ այսօր ան կը տօնուի Հայաստանէն դուրս միայն եւ հայութեան մէկ մասին կողմէ, վաղը անկասկած մեծահանդէս ցնծութեամբ պիտի տօնուի ամէն տեղ եւ բոլոր Հայերու խանդավառ մասնակցութեամբ:

Նոյեմբեր 29ը խորհրդանշան է Հայաստանի նուաճման օտարի սուիններով եւ, որպէս այդպիսին, պարտութեան եւ սուգի օր է: Պարտութիւնն ու սուգը չեն տօներ:

Մայիս 28ը կը խորհրդանշէ Հայ Ազատամարտը եւ իտէալական մտքի ու բազուկի յաղթանակը եւ, որպէս ազգային տօն, յաւիտեանս յաւիտենից կը մնայ վառ ազատատենչ հայութեան հոգիներու մէջ ու Հայոց պատմութեան էջերուն վրայ:

Երկու հիմնական առարկութիւններ — նաեւ ամբաստանութիւններ — կ'ընեն Մայիս 28ի հակառակորդները:

Առաջին, թէ՝ Հայու գոյութեան հիմը միայն Ռուսաստանի բարեկամ մնալն է, մինչ Մայիս 28ի ջատագովները անջատուեցան Ռուսաստանէն եւ նոյնիսկ «մերժեցին ռուս ժողովրդի պարզած բարեկաման ձեռքը», ըստ Գէորգ Զ. Կաթողիկոսի:

Տեսանք արդէն, որ մենք չհեռացանք Ռուսաստանէն, այլ Ռուսաստանը ինք լքեց մեզ ու հեռացաւ: 1917 – 18 թըւականներուն ռուս ժողովուրդը ոչ միայն ուրիշին ձեռք պարզելու հնարաւորութիւն չունէր, այլ եւ ինք պէտք ունէր ուրիշի օգնութեան: Պատմութիւնը չարափոխելով միայն կարելի է ըսել, թէ Հայը երես դարձուց Ռուսաստանէն, երբ իրականութիւնը ճիշդ հակառակն է: Այն օրերուն Ռուսը հազարաւոր մղոններով հեռու էր Հայաստանէն՝ անզօր որեւէ օգնութիւն հասցնելու: Հայը մնացեր էր մինակ՝ տնօրինեց իր ճակատագիրը համաձայն սեփական հասկացողութեան ու շահերու եւ պատմութեան հրահանգներու: Ռուսաստանի փէշի տակ ապաստան փնտռող հայ քաղքենիները կը մոռնան, որ վաղը նորէն Ռուսը կարող է «տուն երթալ» եւ 1917 – 18ի դէպքերը կրկնել: Սեփական ուժը արհամարհող եւ օտարէն փրկութիւն հայցող ազգը միշտ ալ կը մնայ անտուն, անտէր, թշուառական:

Երկրորդ՝ թէ՝ ներկայ դարուս մէջ անկախ ազգեր չկան եւ մանաւանդ փոքր ազգեր չեն կրնար անկախ ապրիլ:

Նախ՝ անկախ ազգեր կան — կոյրերը միայն չեն տեսներ: Փոքր ազգեր ալ անկախ կ'ապրին: Որ այսօր անկախութիւնները սահմանափակուած են ազգերու աւելի լայն համակեցութիւններով, բնաւ չի ժխտեր անկախութեան արժէքն ու հնարաւորութիւնը: Նաեւ բարիքը, ի հարկ է: Եթէ խնդիրը կուգայ դատապարտելու եւ պայքարելու, անհրաժեշտ է դատապարտել ոչ թէ փոքր ազգերու անկախութեան ձգտումը, այլ պայքարիլ մեծ ազգերու ընչաքաղց աշխարհակալութեան դէմ:

Մայիս28ին փարած Հայու պահանջը բացառիկ շնորհք մը չէ: Ան կը ձգտի ունենալ այն, ինչ որ ունին ուրիշ ազգեր: Այս են Մայիս 28ի իմաստն ու խորհուրդը եւ հայ ժողովուրդին հաւատքն ու ձգտումը: Եւ «յայս հաւատոյ զմեզ ոչ ոք կարէ խախտել ոչ հրեշտակն եւ ոչ մարդիկ, ոչ սուր եւ ոչ հուր, ոչ ջուր, ոչ ամենայն զինչ եւ են դառն հարուածք»: (Եղիշէ):

Այո, ոչ ոք կարէ խախտել:

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ՍԱՐԳԻՍ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՆԿԱՐԻՉԸ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԸ

Սարգիս Խաչատրեանի մահուան տասնամեակի առթիւ, Սանասարեանի իր ընկերները այսօր, կազմակերպել են յիշատակի մի երեկոյ, որը նուիրուած է նրա կեանքին, գործունէութեան եւ արուեստին:

Գեղեցիկ է յղացումը եւ գնահատանքի արժանի՝ նախաձեռնութիւնը: Ի՞նչ աւելի գեղեցիկ երեւոյթ, ի՞նչ աւելի ուշադիր վերաբերմունք դէպի ազգային արժանիքները, քան վերյիշել ու պանծացնել այդ արժանիքների տաղանդն ու աշխատանքը, անմահ պահելու այն բոլոր ծառայութիւնները, որ օգտակար են եղել իր ազգին ու ծնած երկրին: Եւ Հայը այդպէս է, Հայը ընդունակ է, նա ուր էլ որ լինի, ինչ պայմաններում էլ գտնուի, առիթը ներկայացած դէպքում չի մոռանայ երբեք իր մեծութիւններին, իր մշակոյթն ու արուեստը կերտողներին:

Ահա ապացոյցը: Ժամանակը հասել է. եւ փարիզահայութիւնը այսօրուայ հեւքոտ կեանքի բազմաթիւ հոգսերի մէջ, նորից չի մոռացել իր ազգային արժէքները: Փարիզահայ մտաւորականութիւնը նորից պատնէշի վրայ է, այս անգամ ոգեկոչելու համար մեր տաղանդաւոր զաւակներից մէկին, հանրածանօթ նկարիչ Սարգիս Խաչատրեանին:

Սարգիս Խաչատրեանը մէկն է մեր իրականութեան արժէքաւոր եւ վաստակաւոր դէմքերից, իբրեւ տաղանդաւոր նկարիչ եւ հմուտ արուեստագէտ: Նա իր կեանքում եղաւ համակ արուեստ, համակ եռանդ եւ համակ գործունէութիւն ի շահ իր ազգի եւ հայրենիքի: Նա եղաւ արուեստի իսկական մի խառնարան ուր եռաց, ծնունդ առաւ, կազմակերպուեց ու յղկուեց իր բազմակողմանի արուեստը, որպէսզի իր հոգեկան ապրումների հետ դուրս ժայթքի ու ողողի թէ իր ազգային արուեստի հիմքերը եւ թէ համաշխարհային արուեստի կենտրոնները:

Նա ծնուեց բուն Հայաստանում, Փոքր Հայքի հին մայրաքաղաք Մալաթիայում: Մտաւոր կրթութիւնը ստացաւ Էրզրումի Սանասարեան վարժարանում եւ յետոյ անցաւ Հռոմ, արուեստի այդ թանգարանը, հետեւելու նկարչական արուեստին եւ կատարելագործելու այն: Յետոյ ճամբորդեց Պերլին, Տրեզդէն, Միւնխէն եւ Ժընեւ գեղարուեստի ուսուցումը ուսումնասիրելու, որպէս զի կարողանայ իբրեւ ուսուցիչ եւս օգտակար լինել իր միջավայրին: Եւ երբ վերադարձաւ իբրեւ կազմուած նկարիչ, դրանից յետոյ էր, որ նրա կեանքը դարձաւ մի երկարատեւ վազք արուեստի յետեւից եւ արուեստի համար: Լինելով իսկական, մաքուր եւ գաղափարական արուեստագէտ, չխնայեց ոչ մի եռանդ, զոհողութիւնների գնով հասաւ այն բարձրութեան, որ դափնիներ չահելով պատիւ բերեց իրեն ու իր ծնած ազգին: Եղաւ իր ազգի բոլոր խաւերի մէջ, բոլոր մշակութային գլխաւոր կենդրոններում — Թիֆլիզ, Պոլիս, Վիէննա, Փարիզ, Նիւ Եորք եւ ուր էլ որ գտնուեց, իր կեանքը եղաւ մի անվերջ գործունէութիւն իր սիրած արուեստի ամէն ասպարէզներում: Նկարչական ցուցահանդէս, նկարչութեան ուսուցում, նկարիչների միութիւն ու վերջն էլ փնտռտուք, ուսումնասիրութիւն, խորացում, ինքնամոռացում եւ զոհողութիւն:

Սարգիս Խաչատրեանի նկարչական գործունէութիւնը բազմակողմանի է ու իր արուեստը բազմաբովանդակ: Այդ գործունէութիւնն ու արուեստը բաժանւում են մի քանի շրջանների, որոնցից իւրաքանչիւրն ունի իր իւրայատուկ երանգն ու ոգին:

Առաջին շրջանն ընդգրկում է իր ծնած միջավայրը, ապա իր հայրենի երկիրը, նրա բնութիւնը, կանաչը, բարտիները, կապոյտ երկինքը, Սեւանը, Արագածը, Արարատը: Յետոյ իր ժողովուրդը, նրա կենցաղը, սովորութիւնները, տարազները, պարերը, հարսանիքը, արեւելեան բնորոշիչ վառ երանգաւոր գոյներով, որոնք պարուրուած են գեղջկական խաղաղ կեանքի երջանիկ թրթռացումներով: Այս շրջանին յետեւում են առաջին համաշխարհային պատերազմից առաջացած հայ գաղթականութեան թշուառ վիճակի պատկերացումները: Խաչատրեանը տեսաւ այդ վիճակը, ապրեց այդ տանջանքները ու նրա արուեստագէտի զգայուն հոգին ստեղծեց նկարների մի երկար շարան, որոնք իրենց տխուր բնաւորութեամբ արտայայտիչը եղան մարդկային բարբարոսութիւնից ծնուած տառապանքների: Ու այս նկարները եթէ դուրս եկան նկարչի վրձինի տակից եւրոպական արուեստի կատարելագործուած նկարչական ոճով, սակայն իրենց խորքում եւ իրենց ոգով մնացին հարազատօրէն հայկական, հարազատօրէն ազգային ու խօսուն՝ ամէն մի Հայի սրտի բոլոր լարերի հետ:

Նա է իսկական արուեստագէտը, որի մէջ անհատնում լինի աւելի նորի եւ աւելի բարձրի ձգտումը: Եթէ կանգ առնի այդ ձգտումը, կը մեռնի ու կը դադարի ստեղծագործութիւնը: Եւ Խաչատրեանը, քանի որ արուեստագէտ էր իսկական առումով, իր ձգտումի ու փնտռտուքի ճանապարհին, այս անգամ իր աչքերը ուղղեց դէպի Արեւելք, դէպի բանաստեղծութեան ու նկարչութեան դասական երկիրը — Պարսկաստան: Նա երկու անգամ եղաւ այնտեղ եւ այցելելով Սպահանի Սաֆաւեան շրջանի պատմական պալատները, իր նոր գործունէութեան համար նիւթ ընտրեց յիշեալ պալատների որմանկարները, որոնք այնքան հարուստ էին թէ գոյներով եւ թէ իրենց բանաստեղծական նիւթերով: Ահա այստեղից էլ սկսուեց իր արուեստի մի նոր շրջանը: Սխալւում են այն մարդիկ, եթէ կարծում են, որ Խաչատրեանը ընդօրինակեց այդ որմանկարները պարզապէս: Ո՛չ, Խաչատրեանը վերստեղծեց նրանց, այդպիսով փրկելով եւ վերակենդանացնելով այն հնանալի արուեստը, որը տգէտ ղեկավարների շնորհիւ, պալատների նորոգութեան ժամանակ սուաղուել ու մնացել էր անտեսանելի ծեփերի տակ: Եւ արուեստագէտի իր նուրբ հոտառութեամբ նա բռնեց իւրաքանչիւր գիծը ու ամբողջացնելով կորած նիւթը՝ սեփականութիւնը դարձրեց արուեստասէր աշխարհի: Դժբախտաբար հէնց այդ ժամանակի ղեկավարներն էլ չունեցան այն հեռատեսութիւնը եւ խոհեմութիւնը, որպէսզի ինչ գնով էլ եղել է այդ վերակենդանացած նկարները պահէին վերոյիշեալ պալատներում ու դարձնէին նրանց մի – մի արժէքաւոր թանգարան, ի տես քաղաքակիրթ աշխարհի:

Զարքաշ աշխատող էր Խաչատրեան: Դժուարութիւնները չէին յուսահատեցնում նրան ու չէին կասեցնում նրա եռանդն ու աւիւնը: Ու յետոյ ամէնից գնահատելին, որ այդ բոլորի մէջ նա երբեք չէր մոռանում իր գործօն մասնակցութիւնը բերելու ազգային կեանքին եւ օգտակար լինելու հայ մշակոյթին եւ արուեստին:

Սպահան գտնուած ժամանակ նա կատարելապէս օգտակար գտնուեց Նոր Ջուղայի Հայութեան եւ իր ուժերը չխնայեց բարձրացնելու համար Նոր Ջուղայի Հայութեան արուեստի ճաշակը եւ կորստից փրկելու նրա ունեցած բազմաթիւ հնութիւնները: Ս. Ամենափրկչեան վանքի արուեստի սեփականութիւնները, ձեռագիր մատեանները, արժէքաւոր հրովարտակները, իտալական եւ հոլանտական դպրոցին պատկանող իւղանկարները նա գուրգուրոտ հմտութեամբ ի մի հաւաքեց եւ ստեղծեց մի թանգարան, որ պատիւ է բերում Նոր Ջուղայի Հայութեան եւ ուր անպայման հիացումով այցելում են ըՍպահան եկած օտարազգի զբօսաշրջիկները: Մի ուրիշ օգտակար աշխատանք: Նոր Ջուղայում Խաչատրեանը նկատելով որ հայ երիտասարդութեան մէջ կան բաւական թուով ընդունակ տարրեր, նկարչական դասընթացքներ ստեղծեց, որպէսզի չկորչեն այդ շնորհքները: Եւ յաջողեց: Քանի որ նրա դաստիարակած աշակերտներից մի քանիսը հասան բարձր արուեստի եւ իրենց ապրումը հոգում

էն հէնց նոյն արուեստի շնորհիւ: Նոր Ջուղայի Հայութիւնը քաղցր յիշատակներով եւ երախտագիտական զգացումներով է յիշում վարպետին, որը իր կարելին արեց յիշեալ համայնքի համար:

Մի ուրիշ շրջան: Դարձեալ ձգտում, նոր ստեղծագործութիւն: Դարձեալ դէպի արեւելք, աւելի հեռու, աւելի խորը: Դէպի Հնդկաստան ու Սէյլան: Այս անգամ իր արուեստի նիւթն ընտրեց պուտտայական ու պրահմայական տաճարների եւ Սէյլանի քարանձաւների մէջ մոռացութեան մատնուած հնդկական որմանկարներից եւ քանդակներից: Տքնաջան աշխատանքի շնորհիւ, աննպաստ պայմաններում, տարիներ գրծեց մութ ու խոնաւ քարայրների մէջ, զրկուած հանգստից, ու դարերով թաղուած որմանկարները լոյս աշխարհ հանելով, ամբողջացնելով, նրանց նոր կեանք ու բանաստեղծական շունչ տալով, տրամադրեց արուեստի մեծ կենդրոններին, բացելով մի նոր ու թարմ էջ նկարչական աշխարհում: Տարօրինակ ընդունակութեամբ եւ սուր հոտառութեամբ նա կարողացաւ խորապէս թափանցել այս նոր արուեստի, հնդկական արուեստի գաղտնիքների մէջ ու հարազատ ոգով վերարտադրել աստուածների, աստուածուհիների, պարողների եւ պարուհիների փիլիսոփայութիւնը: Պարսկական որմանկարչութիւնը վերակենդանացնելուց յետոյ, անտարակոյս Խաչատրեանը իր այս նոր գիւտով մեծ նպաստ բերաւ թէ հնդկական եւ թէ միջազգային արուեստին:

Երկա՛ր, շատ երկա՛ր է Սարգիս Խաչատրեանի կտրած արուեստի ուղին: Այս կարճ տողերը չեն կարող պատկերացնել նոյնիսկ մի չնչին մասը այդ գործունէութեան: Երկար պէտք է խօսուի լրիւ գաղափար տալու նրա անձի, նկարչական արուեստի, ազգային մշակութային կեանքի եւ միջազգային արուեստին բերած իր մասնակցութեան մասին: Եւ երկար պէտք է խօսուի նրա նկարելու ոճի, գոյների, արտայայտութեան ձեւի, վրձինի կարողութեան, ուղանկարի, ջրանկարի եւ չընաշխարհիկ գուաշի մասին: Պէտք է խօսուի, բայց եւ այնպէս այս բոլորի մասին խօսել են իր ժամանակին, սկսած հայկական միջավայրի տեղական թերթերից մինչեւ աշխարհի առաջնակարգ, լուրջ եւ արժէքաւոր հրատարակութիւնները: Նրա մասին գրել են ու իր արուեստը ջատագովել հասարակ արուեստասէրից մինչեւ համաշխարհային համբաւ ունեցած արուեստի քննադատները: Նրա մասին գրուել է բոլոր լեզուներով, սկսած հեռաւոր Պարսկաստանից եւ Հնդկաստանից, մինչեւ Միջին Արեւելք, մինչեւ Եւրոպա, մինչեւ Ամերիկա: Գրուել է, երբ իր հայկական ցեղային բնոյթ կրող նկարներից սկսած մինչեւ հնդկական մեհեանների որմանկարները հաւաքած բազմաթիւ ցուցահանդէսներ է տուել աշխարհի բոլոր արուեստի կենդրոններում անխտիր: Ու եթէ բոլոր այդ ներբողական ու գնահատական էջերը ի մի հաւաքելու լինենք, բոլոր այդ արժէքաւոր կարծիքները իրար մօտ բերելու լինենք, եթէ ոչ հատորներ, պիտի կազմեն մի պատկառելի հատոր, որ պիտի կատարելապէս պատկերացնի եւ մարմնացնի մեծ վարպետի խոշոր, հական անձը, տաղանդն ու արուեստը:

Եւ պէտք է արուի այդ անյետաձգելի եւ կարեւոր գործը, պէտք է արուի իր անձնաւորութեան յաւերժացման համար, իր ազգի արժանապատուութեան եւ հպարտութեան համար: Պէտք է արուի մի ուրիշ բան եւս: Պէտք է հաւաքուի իր արուեստի մնացած բոլոր ժառանգութիւնները եւ անհամացնելու համար նրանց արժանիքը պահ տրուի Հայաստանի մընայուն թանգարաններում: Քանի որ Սարգիս Խաչատրեանը իր բազմաթիւ յաջողութիւնների ու վերելքների մէջ, երբեք չմոռացաւ իր ազգը, իր ազգային արուեստն ու իր հայրենիքը: Ու միշտ էլ, նրանց յաջողութեան, թէ անյաջողութեան դէպքում մօտիկ կանգնած մնաց նրանց կողքին, եւ սերտօրէն կապուած մնաց նրանց հետ հոգով եւ սրտով:

Պատիւ իր աշխատանքին եւ յարգանք իր յիշատակին:

Փարիզ ԴԵՒ

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԵՐԳՉՈՒՀԻԻ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

———o———

Յունահայ երգչուհի Ծաղիկ Գադանճեան հանրածանօթ է Աթէնքի օփերային մէջ իբրեւ սոփրանօ: Վերջերս Հռոմ եկած էր աշխարհահռչակ Սանթա Չէչիլիա Ակադեմիային մէջ իր տաղանդը կատարելագործելու համար: Չորս ամիս բաւեց — ի զարմացումն իր բոլոր ուսուցիչներուն — յիշեալ Ակադեմիան բացառիկ յաջողութեամբ աւարտելու համար: Իր ուսուցիչները ամէն ապահովութիւն ներշնչեցին իրեն, հաւաստելով որ իր մէջ կ՚ուրուագծուին ու կը զարգանային այն բոլոր առաւելութիւնները, որոնք գրաւական էին իրեն համար՝ մօտ ապագային միջազգային բացառիկ արժէքով երգչուհի մը դառնալու:

Ծաղիկ Գադանճեան, շրջանաւարտի վկայականը ստանալէն յետոյ, ամենազգի եօթը երգիչ – երգչուհիներու հետ միասին — բոլորը Սանթա Չէչիլիայէն այս տարի վկայուած — երկու անգամ մեներգի ռեսիթալ սարքեց:

Մայիս 27ին, յիշեալ Ակադեմիայի ընդարձակ սրահին մէջ, զոր լեցուցած էր Հռոմի երաժշտասէր ընտրանին, դաշնակի ընկերակցութեամբ իր իսկ ուսուցիչ՝ Պրոֆ. Ճ. Ֆավարեդդոյի, մեներգեց Սքարլադդիի «Գանցոնէթթա»ն եւ «Գալտոյ Սանկուէ»ն: Հռոմի «Մեսսաճերոյ» մեծ թերթին թղթակիցը, հմայուած Ծաղիկի բացառիկ ապրումով երգելու առաւելութենէն, ի մէջ այլոց կուտար սա վկայութիւնը. «Ան իր արտասանական տաղանդով նոյնքան եւ աւելի տպաւորիչ է քան իր ձայնով»: Իր բնական չափին մէջ պահուած այս կէտը չի պակսիր Ծաղիկի մօտ, որ օփերայի երգչուհիին էական առաւելութիւնը կը կազմէ:

Ռեսիթալը կրկնուեցաւ Մայիս 29ին, նոյն սրահին մէջ եւ նման ընտրանիի մը առջեւ: Ծաղիկ Գադանճեան այս անգամ երգեց Շտրաուսի «Ալլէրսիլն»ը, «Պրայտ ուպր մայն հաուդ»ը եւ «Չէչիլիա»ն: Փրոֆ. Ֆավարէդդօն, որ դարձեալ դաշնակի վրայ իրեն կ՚ընկերակցէր, այս անգամ այնպիսի կտորներ ընտրած էր, որ Հայ երգչուհիին ձայնական ամբողջ ծաւալն ու երանգաւորումը, ինչպէս եւ արաձգականութիւնը ի յայտ գան: Ցիրաւի, մէկ ակնթարթի մէջ եւ առանց ճիգի երգչուհին կը յաջողէր սոփրանոյի ձայնական բարձրագոյն խազերուն հասնիլ, մնալով միշտ տպաւորիչ եւ հաճելի: Յատուկ ուշադրութեան արժանի է այն կէտը, թէ իր ձայնը որչափ բարձրանար, բացառիկ հզօրութիւն մը արտաբերելէ զատ, նոր երանգաւորում մը եւ հմայք մը կը ստանար: Այնպէս որ, մինչ ան ձայնական սանդուխի վրայ կ՚ելեւէջէր բացարձակ ինքնավստահութեամբ, ամէն հանդիսատես կը սպասէր որ ձայնը դարձեալ բարձրացնէր դէպի ձայնական կամարները...

Ներկայ գտնուող Հայերուս համոզումը այն էր որ Ծաղիկ Գադանճեան արժանի էր ամէն տեսակ գնահատանքի եւ քաջալերութեան:

ՆԵՐՍԷՍ ԶՕՐԵԱՆ

ԽՈՆԱՐՀՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

ԸՆԿ. ՄԿՐՏԻՉ ՏՕԼՊԱՇԵԱՆ

●

Վերջերս, Մարսէյլի արուարձաններէն Պոմոնի իր բնկարանին մէջ աչքերը փակեց ընկեր Մկրտիչ Տօլպաշեան:

Ծնած էր Բալուի Հաւաւ գիւղը: Այն նշանաւոր գիւղը՝ որ Հայոց պատմութեան եւ գրականութեան տուած է բազմաթիւ անուանի դէմքեր, Գրիգոր Օտեան, Մկրտիչ Կիւրճեան, խմբապետ եւ ֆետայի Գայլ Վահան (Մինաս Տօլպաշեան), Թովմաս Ճէլէլեան, Լեւոն Բաշալեան, Տիրան Բաշալեան, Նշան Տէստէկիւլ, Մանկիկեան եւ բազմաթիւ ուրիշներ:

Մկրտիչը զաւակն էր Տօլպաշեան մեծ գերդաստանին եւ զարմիկը խմբապետ Գայլ Վահանին: Տուն՝ կամ գերդաստան ըսելով, այժմու դրութեամբ երկու կամ չորս հոգինոց տուներ չհասկնանք...

Տօլպաշեանները Հաւաւի մէջ մեծ եւ ծանօթ ընտանիք էին:

Ընկեր Մկրտիչ Տօլպաշեանը իրերու հարկադրանքին տակ, երիտասարդ տարիքին կը ձգէ երկիրը ու կը մեկնի «ղարիպութեան»: Նախ Պոլիս, ապա՝ կը հաստատուի Միացեալ Նահանգները: 1915ի տեղահանութեան եւ ջարդերու լուրը կը հասնի Ամերիկա: Ամբողջ Ամերիկահայութիւնը կը ցնցուի: Այդ օրերուն ճակատներու վրայ դեռ կռիւ կայ, եւ կամաւորներ կ՚ուղուին:

Հազարաւոր այլ երիտասարդներու հետ ընկեր Տօլպաշեանն ալ կամաւոր կ՚արձանագրուի ու կը մեկնի ճակատ: Վրէժ լուծելու համար ճակատ մեկնող այդ կամաւորները հիասթափութեան կը մատնուին Դաշնակիցներու վարած վարանոտ քաղաքականութեան համար: Կիլիկիոյ պարպումէն վերջ ընկեր Տօլպաշեան կը հաստատուի նախ Լիբանան, (Պէյրութ) ապա կուգայ այս երկիրը: Ատեն մը Արտէշ, Լիոն եւայլն տեղեր աշխատելէն յետոյ կը հաստատուի Մարսէյլ (Պոմոն), որ եղաւ իր վերջին հանգրուանը:

Ընկեր Տօլպաշեանը կանուխէն մտած է Դաշնակցութեան շարքերը (1908) ու մինչեւ իր յառաջացած տարիքը մնաց պարտաճանաչ եւ հաւատաւոր կուսակցական մը: Վերջերս, թէեւ իր տարիքին բերումով չէր կրնար մասնակցիլ ընթացիկ աշխատանքներուն, բայց, հոգիով եւ սրտով կապուած էր շարժումներուն:

«Յառաջ»ը, «Հայրենիք» օրաթերթը եւ ամսագիրը իր անբաժան ընկերներն էին: Կը սիրէր վիճիլ, կը հաւատար մեր ժողովուրդի ապագային ու անհանդուրժող մըն էր թերահաւատներու նկատմամբ: Մաքուր հայրենասէր մը, աւանդապաշտ: Ինչ որ «հին» կամ «հինցած» կը կոչենք այսօր, սրբութիւն սրբոց էր իրեն համար:

Մեր ժողովուրդի թշնամիներու մասին կշիռք չունէր: Իրեն համար «Թշնամին թշնամի էր», եւ չափի սահման չկար անոնց մէջ: Վերջին տարին, տարիքի բեռան տակ կքած՝ շատ տկարացած էր:

Ու... իր ճամբան վերջ գտաւ տարաբախտաբար: Օտար հող, օտար գերեզման, ահա իր մեծագոյն վիշտը:

Ափ մը հայրենի հողի փոխան՝ այս քանի մը տողերը ծաղկեփունջ մը յիշատակիդ, ազնիւ ընկեր...

ՄԻՍԱՔ – ՄԻՐԶԷ

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ՀԱՅ – ԲՈՅԺ», թիւ 197 – 198, Մայիս–Յունիս, 1958, ժողովրդական ամսաթերթ բժշկութեան եւ առողջապահութեան: Խմբագիր՝ Շ. Նարդունի, հասցէ Շէ Յառաջ, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9):

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսաթերթ, Մայիս 1958: Հասցէ 212 Սթիւրթ Սթրիթ, Պոսթըն (Մաս):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (182)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ը.

ՆԱԽԱՀԱՆԳՍՏԻ ԴՈՒՌԸ

Քուրդը նրանց վրայ բարձել էր այն մթերքները, որ գնել էր քաղաքից, մէկն էլ եռեւում, մօր մէջքին կպած: Քարաւանը դիմում էր դէպի Նաւահանգիստը: Առանց սանձի, առանց համէտի, հլու եւ հնազանդ անասունները, դանդաղկոտ քայլերով, տանում էին իրանց ծանրութիւնները: Մտրակի կարօտ չէին նրանք, նրանց կառավարում էր տիրոջ ձայնը: Ճանապարհի ամբողջ լայնութիւնը, երկար տարածութեան վրայ, լցուած էր այդ խառնիճաղանճ բազմութեամբ: Բայց երբ մենք մօտեցանք, քարաւանը իսկոյն երկու մասի բաժանուեցաւ, մեզ ճանապարհ տուին, մենք մէջտեղից անցանք: Եւրոպացուն հանդիպելը գոեհիկ քուրդի մէջ անգամ՝ մեծարանք էր ազդում:

Իսքալէ Կափուսիից անցնելով, շուտով մենք հասանք այն նշանաւոր տեղը, ուր, ճանապարհի մի կողմում, մենք տեսանք ահագին, մեծահատոր քարեր, որ կարծես, հսկաների ձեռքով շարուած լինէին միմեանց վրայ: Քարերի ծերպերից վազում էին պարզ, սառն աղբիւրներ, եւ ժամուը իր կանաչ թաւիշով պատել էր հին արհեստագործութեան հրէշաւոր կերպարանքը:

Վանեցի Հայերի աւանդութիւնը յիշեալ քարերի մասին հրաշքներ է պատմում. դրանց վերաբերում է այն ժամանակներին, երբ մարդիկ այժմեան նման փոքրիկներ չէին, այլ հսկաներ էին: Նրանք պատերազմում էին դեւե-ի եւ վիշապների հետ, եւ ահագին քարաժայռը, թեթեւ գնդակի նման, նետում էին դէպի թըշնամին: Յիշեալ քարերի կառուցումը եւ նրանց շինուածքը տղամարդի գործ չէ, ասում է վանեցին, այլ այն ժամանակի տկար կնոջ ձեռքի գործն է. Մայրը տուել է այն ահագին քարերը աղջկան, եւ աղջիկը մօր ձեռքից առնելով, շարել է միմեանց վրայ:

Երբ այդ աւանդութեան մասին հարցրի Ասլանից, նա պատասխանեց.

— Երեւում է, որ ամենահին ժամանակում մի կին թագաւոր Վանի մէջ եւ կամ նրա շրջակայքում մեծ գործեր է կատարել: Այդ միմեանց վրայ շարած քարերը, որ տեսանք, ուրիշ ոչինչ չեն, եթէ ոչ, փշրանքները այն հսկայական ամբարտակի կամ պատնէշի, որ մի ժամանակ կառուցուել է ծովի ջրերի աճելու առաջն առնելու համար, որ չմօտենան քաղաքին: Խորենացին այս ամբարտակի կառուցումը վերաբերում է Շամիրամին, որ գործ է դրել նրա շինութեան վրայ 12 հազար բանուորներ եւ վեց հազար արհեստաւորներ: Բայց Խորենացու նկարագրութիւններից երեւում է, որ նա Վանը կամ ամենեւին չէ տեսել, կամ մի ժամանակ տեսել է, բայց իր պատմութիւնը գրելու միջոցին շատ բան մոռացել է: Եթէ Խորենացին հետեւած լինէր ժողովրդի մէջ պահպանուած աւանդութիւններին, նա ամենեւին այդ բոլոր մեծագործութիւնները Շամիրամին չէր վերաբերի, այլ մի թագուհու, որ տեղային ժողովրդից էր: Այսօր ժողովուրդը մոռացել է այդ թագուհու անունը, բայց նրա գործը դեռ յիշում է: Նա ասում է, այդ քարերը մի աղջիկ է շարել միմեանց վրայ: Բայց Խորենացու ժամանակ, եթէ նա դիմած լինէր ժողովրդին, նրան կ՚ասէին, թէ ով էր այդ աղջիկը:

Ծովը մեր առջեւն էր: Միջօրէի պայծառ արեգակի լուսաւորութեան ներքոյ, սքանչելի տեսարան էր ներկայացնում նա: Նրա բարձր նկարչական եզերքը, պատած թուփերով եւ կանաչազարդ խոտերով, կամաց – կամաց ցած էին իջնում միախառնւում էին ջրերի պարզ – կապուտակութեան հետ եւ, կազմելով մի հրաշալի պատկեր, կարծես, ձգտում էին մրցել երկնքի փէրուզայի գոյն յստակութեան հետ: Սիփանը, ծովը շրջապատող լեռներից ամենաբարձրը, երեւում էր իր վեհափառ գագաթով: «Կարդապետիկներ» (կի՛ւ – կի՛ւների) ուրախ երամը, սուր վեզարները գլխներին, աղմկում էին օդի խաղաղութիւնը իրանց զիլ ձայներով: Ջրերի խորքերից, կիսալուսնաձեւ թեւիկներով, թռչում էին նրանք դէպի ափերը: Այդ ուրախ, միշտազուարճ թռչունները, կարծես, այն աբեղաների ոգիները լինէին, որոնք ձանձրացած իրանց մռայլ խուցերի տխրութիւնից, թողել էին Կտուց անապատի կղզին եւ սլանում էին դէպի աշխարհ, դէպի կեանքը, դէպի ազատութիւն...

Իսքալէ – Կափուսիից մենք անցանք Աւանց գիւղը: Այդ գիւղը գտնւում է քաղաքի արեւմտեան կողմում, ծովի ափի մօտ, եւ նրա նաւահանգիստն է: Այստեղից քաղաքը ջրային հաղորդակցութիւն ունի Մուշի, Բաղէշի եւ այլ ծովեզերեայ գաւառների հետ: Աւանց գիւղը երկու մղոնով միայն հեռու է քաղաքից: Նա ամբողջապէս հայաբնակ է եւ ունի մօտ երեք հարիւր տուն հայ բնակիչներ, որոնց գլխաւոր պարապմունքն է նաւավարութիւն եւ ծովի ջրերից «տառեխ» կոչուած իրանց աղը գոյացնելը:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

կոմիտէները որոնք ըմբոստական չար – ժումներ են , որոնց ետին եղած մարդիկը եթէ յաջողին՝ պատերազմի եւ յարձակ – ման վտանգները կը շատնան աշխարհի մէջ : Փրաւտան ապա կը վերյիշէ Տիւք – լոյի չնորհած տեսակցութիւնը «Նոյըս Տոյչլանտ»ին , ինչպէս նաեւ կ՚ակնարկէ «Մոնտ»ի մէկ խմբագրականին որ կը նա – խատեսէր «Հանրապետութեան պաշտ – պաններուն» ծաւալումը :

Նիւ Եորք Թայմզ կը մտածէ թէ որքան ատեն որ բանակը հաւատարիմ ըլլայ Տը Կոլին վտանգ չկայ : Նոյն կարծիքն ունի « Կաղէթ տը Լօզան»ը որուն համաձայն Տը Կոլ , բանակն ի ձեռին , կրնայ ձախո – ղեցնել ծայրայեղ աջ այս փորձը :

Գալով Ալժէի թերթերուն եւ քաղաքա – կան շրջանակներուն կարծիքին , կը կար – ծեն թէ Փարիզ պէտք եղածէն աւելի կա – րեւորութիւն տուած է այդ բանաձեւին :

Տեղական մամուլն ալ ընդհանրապէս կը կարծէ թէ միջադէպը պէտք է փակ – ուած նկատել :

× Ալժէի մէջ , փրկութեան կոմիտէին հրամանով գրաւեցան Մայր Երկրի բո – լոր թերթերը : Այս ուղղութեամբ , կո – միտէին բանբերը հետեւեալ բացատրու – թիւնը տուաւ .— Այն թերթերը , որոնց առաջին էջերուն վրայ մեծ տառերով տպուած էր Ազատագր . Ճակատին կոչը՝ «Ալժերիոյ մէջ սպաննեցէք բոլոր Ֆրան – սացիները» , հաւաքուեցան : Պէտք չէ մոռնալ , որ Ալժերիա միշտ պատերազմի մէջ է եւ կարելի չէ այդ ձեւով Ազատագ . Ճակատին հրահանգներուն բանբերը ըլ – լալ :

× Սուսթել Փարիզ կանչուեցաւ՝ Տը Կոլի հետ տեսակցութիւն մը ունենալու համար :

× Քորսիքայի երեսփոխան Արիկի Փա – րիզ գալով կարգ մը յայտարարութիւն – ներ ըրած է Քոնպայի թղթակիցին , ուր կը չեշտուի մասնաւորապէս .— Քորսի – քա , որ Ֆլիմլէնի կառավարութեան հրա – ժարումը պահանջեց՝ վստահութիւն ունի զօրավար Տը Կոլի վրայ :

× Անկախ – Գիւղացիներու խորհրդա – րանական խմբակցութեան առջեւ խօսք առնելով՝ Ելմտական Նախարար Անթուան Փինէ յայտարարեց .— Ելմտական կացու – թիւնը այնքան ալ գոհացուցիչ չէ , թէեւ ճիշդ հակառակը ըսուած էր : Անկախ Նա – խարարը մերժեց բացատրութիւններ տալ կառավարութեան ընելիք փոխառութեան եղանակներուն մասին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

1956ի 1–Բ . զօրամասը կրնայ ար – ձակուիլ Օգոստոս մէկին :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ կռիւները կը շարունակ – ուին Յոյներու եւ Թուրքերու միջեւ : Նի – կոսիոյ եւ Լիմասոլի մէջ բազմաթիւ զո – հեր կան : Յոյները լքած ու հեռացած են այն շրջաններէն , ուր Թուրքերը մեծա – մասնութիւն են : Կարգ մը տեղերը կռիւ – ները կ՚ըլլան դանակներով , չիչերով , փայտերով , քարերով ... Թուրքերը կը – րակի տուած են 29 չէնքեր :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ 18 հալածիչ – ներ պիտի տան Իրաքի , 18 ուրիշներ՝ Յորդանանի եւ 12 հալածիչ օդանաւ ալ՝ Լիբանանի :

ՅՈՒԼԻՍ 5ին Միացեալ Նահանգներու Արտաքին Նախարար Տըլլը Փարիզ պիտի գայ՝ տեսակցութիւն մը ունենալու հա – մար զօրավար Տը Կոլի հետ : Հաւանական է որ նոյն թուականին Փարիզ գան Անգ – լիոյ Վարչապետ Մաքմիլըն եւ Արեւմտ – եան Գերմանիոյ Վարչապետ Ատընաուըր՝ «Զօրս»երու ժողով մը գումարելու հա – մար :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ յայտարարեց թէ կ՚ընդունի Այզընհաուըրի առաջարկը՝ Ժընեւի մէջ գումարելու համար հիւլէագէտներու ժո – ղովը , թէեւ կը փափաքէր որ այդ հան – դիպումը ըլլար Մոսկուա :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ Մաքմիլըն – Այ – զընհաուըր խորհրդակցութիւնները վեր – ջացան :

«ՍԱՐԻ ՀԱՄԱՐ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԼԻ – ԿԱՆ» իր վերջին թիւին մէջ կը պահանջէ Աւստրիոյ վերադարձը Գերմանիոյ : Լի – կան որ իր գոհունակութիւնը կը յայտնէ Սարի գերմանացման համար , դիրք բռ – նած է նաեւ Ալզասի ինքնավարութեան համար եւ կը պնդէ թէ «Աւստրիան ամ – բողջական մասն է գերմանական կայսրու – թեան եւ որ Աւստրիոյ գերմաններր ու – րախութեամբ ողջունած են 1938ի Անշ – լուսը :

ԳԱՀԻՐԷԻ թերթերը կը գրեն թէ Հոկ –

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ
ԽՆՋՈՅՔ – ՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի մաս – նաճիւղի կողմէ , այս կիրակի , կէսօրէ վերջ , ժամը 3ին , Համօ Օհանջանեան ա – կումբը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձը , Շաւիլի մէջ Յուլիս 27ին :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

Հանրածանօթ նկարիչ Սարգիս Խաչա – տուրեանի մահուան տասնամեակին առ – թիւ , Սանասարեանի իր ընկերները կազ – մակերպած են երեկոյթ – թէյասեղան մը , որ տեղի պիտի ունենայ 13 Յունիս , Ուր – բաթ ,ժամը 21ին ,Օթէլ Լիւթէսիայի մէջ , 43 , Պուլվ . Ռասփայ , մէթրօ Սէվր – Պա – պիլոն :

Հովանաւորութեամբ Կաթ . պատուի – րակ Ս . ԵՊՍ . ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Կը նախագահէ Պ . ՖՐԵՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ

Արուեստագէտին կեանքը եւ արուեստը պիտի ներկայացնեն՝ Պ . Պ . Մկրտիչ Պար – սամեան , Ֆր . Ֆէյտի , Բիւզանդ Թօփալ – եան , Շարլ Ջահար ու Դեւ :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սի – րայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն Օր . Լիտիա Կարին , Ա . Գմբէթեան եւ Պ . Սերժ Քաջեան :

Տախքերու մասնակցութիւն՝ 300 Ֆր . :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի Կրօն . Ընկերակցութիւնը , կը փութայ ծանուցանել հասարակութեան թէ , այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8·30ին , Ս . պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս . Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ :

Ժողովուրդը կը հրաւիրուի ներկայ գտ – նուիլ կրօնական պաշտամունքի արարո – ղութեանց : Վարչութիւն

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ . Աւետիս Սրապեան կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի Փարիզի Հայոց Ժան Կու – ժոնի եկեղեցին հոգեհանգիստ պիտի կա – տարուի իր սանահօր եւ ազգականին ող – բացեալ՝ ՄԱՐԿՈՍ ՇԻՐԻՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ :

Նոյն առթիւ նաեւ իր եղբօր Կարապետ Սրապեանի յիշատակին :

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յար – գողները : –

×

Այրի Տիկ . Եղսաբէթ Տօլպաշեան , Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տօլպաշեան , ինչպէս նաեւ Էքինճեան , Կատարեան , Մինասեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի առաւօտ , ժամը 11ին հոգեհան – գստեան պաշտօն պիտի կատարուի Պո – մոնի Ս . Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ , ողբացեալ Մկրտիչ Տօլպաշեանի մահուան քառասունքի առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող – ները :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Տիկին Նուարդ Փրուտ – եան , զաւակները եւ բոլոր ազգականները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ , հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կա – տարուի իրենց ողբացեալ մօր եւ մեծ մօր Մարիամ Փրուտեանի յիշատակին , մահ – ուան քառասունքին առթիւ՝ Պոմոնի Ս . Լուսաւորիչ եկեղեցին :

տեմբերին Եգիպտոս պիտի երթան Վո – րոշիլով , Խրուշչեւ եւ Կրոմիքօ :

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ախոյենական մրցումնե – րուն արդիւնքները Չորեքշաբթի օր հե – տեւեալներն էին : Ֆրանսա պարտուեցաւ Եուկոսլաւիայէն երեքի դէմ երկուքով : Գերմանիա – Չեխոսլովաքիա՝ հաւասար (2–2) , Արժանթին յաղթեց Հիւսիսային Իրլանտայի մէկի դէմ երեքով : Փարա – կուէյ յաղթեց Սկովտիոյ երկուքի դէմ երեքով : Մեքսիկա – Կալլէս հաւասար (1–1) , Պրազիլիա – Անգլիա՝ հաւասար (0–0) , Խ . Միութիւն յաղթեց Աւստրիոյ 0ի դէմ 2ով :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունիս 11) .— Ձոյլ ոսկի՝ 515·000 , Նափոլէոն 3620 , զուից . 3460 , անգլ . 4230 , քսան տոլարնոց 17·440 , Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1245 , տոլար 442 , զուից . 106 , պելժ . 8·90 :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ – ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ . Յ . Դ . Նոր Սե – րունդի Պանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղին կողմէ , այս Կիրակի ժամը 16էն սկսեալ Ազգ . տան մէջ ,32 րիւ տը Թրէվիզ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐ

ԵՒ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 15·30–ին Կղերականներու սրահը , Րիւ տէ Պա – հիւրիէ : Կը նախագահէ Տիկին ԵՂՍԱ – ԲԷԹ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ :

Յայտագիր .— Խմբերգ , արտասանու – թիւն , մենախօսութիւն , « Երեք դպրո – ցականներ» , «Պուպրիկներու խաղը» , «Առտուն կանուխ ելիր» :

Մուտքը ազատ է :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ .— Հ . Յ . Դ . Շրջ . կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ներկայացու – ցիչները այս Շաբաթ , ժամը 21ին , Սօ – սիէթէ Սավանթի ժկ . սրահը : Օրակարգ . — Շարունակութիւն նախորդ ժողովին :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ .— Հ . Յ . Դ . «Անտօք» ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ , ժա – մը 21ին , սովորական հաւաքավայրը : Կարեւոր օրակարգ : Կը հրաւիրուի «Նոր Սերունդի» վարչութիւնը :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ . Մ . Ը . Մ .ի ընդհ . ժո – ղովը այս Կիրակի առաւօտ , ժամը 10ին , Պառ տիւ Կլօպ , 7 Պուլվար տ'Աթէն : Օ – րակարգ .— Բարոյական եւ նիւթական զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրու – թիւն :

" ԴՐՕՇԱԿ "Ի
ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

Հայաստանի յեղափոխական շարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնու – թիւններով արձանագրուած է «Դրօշակ» ամսագրին մէջ , որուն առաջին տասնամ – եակի թիւերէն մնացած էր մէկ հաւաքա – ծոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ . Յ . Դ . Փարիզի Թանգարանին մէջ :

Անգտանելի այս հաւաքածոն լուսա – պատկերներով հրատարակուեցաւ , որպէս զի ամէն Հայ պատեհութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր ազատատենչ հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաշալի յա – րութեան :

« Դրօշակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 – 1901) հաւաքածոն կը հրատա – րակուի երկու հատորով :

Առաջին հատորը (1890–1897) նոր լոյս տեսաւ , 750 մեծադիր էջ : Թղթակազմի գինն է 1800 ֆրանք , շքեղ կազմուած՝ 2400 ֆրանք :

Գրատուն Պարսամեան , 46 , րիւ Րիշէ , Փարիզ (9) :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Վիճակահանութեան շահող թիւերէն մնացած են հետեւեալները .— 27 95 25 117 880 508 810 286 550 501 860 359 1021 1053 1103 1221 1251 1509 1443 1490 1354 1395 2344 2317 2310 :

Կը խնդրուի ստանալ համապատասխան առարկաները Տիկին Գազազեանէ , 6 րիւ Սէն Սիւլփիս , Փարիզ , հեռ . ՏԱՆ . 67·36 , մինչեւ Օգոստոս :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 14 ՅՈՒՆԻՍ

SAMEDI 14 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8217 34EME ANNÉE

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4018

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԲԱԺԱՆԵԱ՛ ԶԻ ՏԻՐԵՍՑԵՍ

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն ի վեր ստեղծուած բարդ խնդիրներէն մէկն ալ Կիպրոսի կնճիռն է :

Ինչպէս կարգ մը ուրիշ հարցեր, այս մէկն ալ անլուծելի դարձած է եւ կը սպառնայ Մերձաւոր Արեւելքի խաղաղութեան :

Երեք ազգեր շահագրգռուած են Կիպրոսի խնդրով, — Մեծն Բրիտանիա, Յունաստան եւ Թուրքիա :

Առաջինին համար ռազմագիտական ու աշխարհագրական տեսակէտէն առաջնակարգ կարեւորութիւն մը կը ներկայացնէ Միջերկրականի պատմական անցեալով հարուստ այս մեծ կղզին, որ կը գտնուի բրիտանական գաղթավայրերու ճամբուն վրայ :

Երբ ութսուն տարի առաջ Լորտ Սալզպըրի անուշութեամբ Սուլթան Համիտի ձեռքէն առաւ զայն, նպատակն էր աւելի շատ Հնդկաստանի ճամբան ապահովել, քան թէ պաշտպանել Թուրքիոյ արեւելեան նահանգները՝ ռուսական նոր յարձակումներու դէմ, ինչպէս պաշտօնապէս կը խոստանար :

Ծիպրալթարէն ու Մալթայէն վերջ, Կիպրոս կը դառնար կարեւոր հանգրուան մը դէպի Հնդկաստան ու Աւստրալիա :

1882ին Եգիպտոսի գրաւումը աւելի եւս ամրապնդեց Անգլիոյ դիրքը, շնորհիւ Սուէզի ջրանցքին եւ Ատենի նաւահանգիստին՝ կարմիր ծովու վրայ :

Այսօր Եգիպտոսն ու Սուէզը կորսնցնելէ վերջ, Անգլիա աւելի ամրօրէն կառչած է Կիպրոսին :

Սուէզի անգլիական պահակախումբը 1954էն ի վեր հաստատուած է այդ կղզիին մէջ, որ դարձած է Մերձաւոր Արեւելքի բրիտանական ցամաքային եւ օդային ուժերու ընդհանուր բանակատեղին: Իսկ մէկ տարիէ ի վեր նաեւ՝ հիւլէական զէնքերու կեդրոնատեղի :

Դժուար է ուրեմն Անգլիոյ համար հրաժարիլ խարիսխէ մը, որ ռազմագիտական ա՛յնքան մեծ կարեւորութիւն ունի: Այդ իսկ պատճառով տասներեք տարիէ ի վեր կ'օրօրէ Կիպրոսի Յոյները, որոնք՝ յուսահատ՝ 1955 Ապրիլ մէկին ըսկըսան յեղափոխական - ահաբեկչական գործունէութեան, բռնի ուժով ձեռք բերելու համար էնոսիսը, — կղզիին կցումը Յունաստանի :

Այս վերջինը պատերազմէն ետք լիուլի վարձատրուեցաւ՝ դաշնակիցներու դատին հաւատարիմ մնալուն, մանաւանդ խտալական յարձակումներուն հերոսաբար կուրծք տալուն համար: Դաշնակիցները Յունաստանի շնորհեցին Միջերկրականի յունարնակ Երկոտասան կղզիները (Տոտէքանէզ), որոնք Իտալիոյ կը պատկանէին 1911ի իտալեւթուրք պատերազմէն ի վեր :

Իտալիան Թշնամի ճակատին վրայ էր եւ առանց ընդդիմութեան համակերպեցաւ :

Սակայն Անգլիա պատճառ մը չունէր հրաժարելու Կիպրոսէն: Ուստի ուզեց սիրաշահիլ Յոյները, 1948ին նոր Սահմանադրութեամբ մը որոշ ինքնավարութիւն խոստանալով կղզիին: Փորձը չյաջողեցաւ :

Կիպրոսի կրօնապետը Մակարիոս Բ. արք. էնոսիսի կուսակիցներուն գլուխն անցած 1949 Դեկտեմբեր ութին կոնդակով մը հանրաքուէի հրաւիրեց կղզեցիները, որոնք հարիւրին 96 տոկոսով Յունաստանի կցուելու ի նպաստ քուէարկեցին :

Հելլէն կառավարութիւնը իւրացուց Կիպրոսի Յոյներուն դատը, մանաւանդ երբ տեսաւ Թուրքիոյ գրգռութիւնները կղզիի Թուրք փոքրամասնութեան մօտ :

Այսօր արդէն Կիպրոսի պատճառաւ Յունաստան եւ Թուրքիա ճակատ յարդարած են իրարու դէմ: Պալքանեան Ուխտը մեռեալ տառ մնացած է :

Մասնաւորաբար կատղած են Պոլսոյ եւ Անգարայի Թուրքերը՝ Յոյներուն դէմ :

Յարդ յունական ԷՕՔԱն էր, որ կը կռուէր Անգլիացիներուն դէմ: Այժմ կղզիի Թուրքերն են, որ կը յարձակին իրենց դրկից Յոյներուն վրայ :

Նենգամիտ Ալպիոնը շատ լաւ գիտէ օգտագործել «բաժանեա՛ զի տիրեսցես»ի քաղաքականութիւնը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԷ

ՍՈՒՍԹԷԼ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԻՇՏ ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱԼԺԷԻ ԵՒ ՓԱՐԻԶԻ ՄԻՋԵՒ

Փրկութեան կոմիտէներու հարցը միշտ կը մնայ կնճռոտ: Գլխաւոր կէտը մանաւանդ զինուորականներու ներկայութիւնն է այս կոմիտէներու մէջ: Կառավարութիւնը պիտի չարունակէ՞ հանդուրժել այդ ձեւը թէ պիտի հրահանգէ որ հեռանան: Եթէ զինուորականները մնան, ինչ որ կը մաղթեն Ալժերիոյ «կոլեաններ»ը, իրենց իրաւունքները սահմանափակ կ'ըլլան եւ չեն կրնար քաղաքական նպատակներ հետապնդել, իսկ եթէ հեռանան, այդ կոմիտէները կը կորսնցնեն իրենց օրինաւոր գոյութեան իրաւունքը բայց կրնան ընդարձակել իրենց ազատութեան սահմանը եւ պայքարիլ «սիսթեմ»ին դէմ :

Ի՞նչ եղաւ զօր. Տը Կոլի հեռագրին ազդեցութիւնը: Եթէ առաջին հերթին Ալժերիոյ կոմիտէն յետաձգեց հինգշաբթի օրուան իր նիստը, անդին սակայն բատիօ – Ալժէ չհաղորդեց հեռագրին ամբողջ պարունակութիւնը, եւ կարգ մը թերթեր նոյն դիրքը բռնեցին: Էքօ տ'Ալժէն, (Տը Սերինիյիի թերթը), չեշտը կը դնէ Փարիզի քաղաքական շրջանակներու անհասկացողութեան վրայ, հանդէպ՝ «Ալժէի հայրենասիրական պոռթկումին», իսկ Ժուրնալ տ'Ալժէն կը պնդէ մասնաւորաբար զօր. Տը Կոլի եւ փրկութեան կոմիտէին անհամաձայնութեան վրայ:

Կոմիտէին պաշտօնական բանբերը՝ Պ. Նէօվիրթ որեւէ յայտարարութիւն չըրաւ այս հեռագրին առթիւ: Բայց կարգ մը ուրիշ անդամներ, որոնց յայտարարութիւնը պաշտօնական հանգամանք չունի, կը շեշտեն թէ Տը Կոլ «սիսթեմը ընտրած է»:

× Հինգշաբթի օր Ալժէի մէջ գրաւուեցան Փարի-ժուրնալ, Լը Մոնտ, Լը Փոփիւլէր, Լիպերասիոն եւ Իւմանիթէ: Որեւէ պաշտօնական բացատրութիւն չէ տրուած եւ տեղական մամուլը «նոր կարգի» մը անհանդուրժելի անկարգութիւնը կը տեսնէ այս առթիւ :

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ

Մինչ այդ Ֆրանսայի մէջ տեղի կ'ունենան կուսակցական համագումարներ : Զորեքշաբթի օր, ընկերային Հանրապետականներու (նախկին կոլեան) տնօրէն կոմիտէն ժողով մը գումարեց եւ հրատարակեց զեկոյց մը: Ողջունելէ ետք զօր. Տը Կոլի իշխանութեան գլուխ գալը, ընկերային հանրապետականները կ'առաջարկեն շարժում մը ստեղծել Ե. Հանրապետութեան համար, եւ պատրաստել ժողովուրդը Հանրաքուէին: Այս ուղղութեամբ, հարկ կը տեսնեն ստեղծել գաւառական կոմիտէներ եւ դաշար մը առաջ բերել կուսակցութեանց մէջ որպէս զի ամէն ոք աշխատի մէկ ուղղութեամբ : Այս չի նշանակեր նոր կուսակցութեան մը ստեղծումը, այլ պարզապէս համախմբել բարի կամեցողութեամբ մարդիկ որոնք աշխատին «կուսակցական զինադադարի» մը շրջանին մինչեւ Հանրաքուէն: Կոմիտէն հեռագիր մըն ալ ղրկած է Սուսթէլի իր վստահութեան եւ բարեկամութեան հաւաստիքը հաղորդելով :

ՓՈՒԺԱՏԱԿԱՆՆԵՐԸ

Ասոնց կացութիւնը տարբեր է, եւ հազար պատուիրակի ներկայութեամբ, հինգշաբթի օր բացուեցաւ իրենց բացառիկ համագումարը Անժէի մէջ: Փուժատ ծանր քննադատութիւններ ըրաւ Տը Կոլի դէմ: Կը մեղադրէ որ վստահութեան քուէ ստանալէն առաջ, Տը Կոլ խոստումներ ըրած է փուժատականներուն, վստահեցնելով որ «աթոռ» (նախարարութիւն) մը կուտայ իրենց մէկ երեսփոխանին, բայց չէ յարգած իր խօսքը: Այս պատճառով դէմ է իր կուսակցութեան խորհրդարանական անդամներուն որոնք քուէ տուած են Տը Կոլին եւ կ'ուզէ որ անոնք արձակուին իրենց տուած «հաւատարմութեան երդումէն» շարժումին հանդէպ: Վերջապէս Փուժատ կ'ուզէ, Ալժերիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ, ստեղծել «փրկութեան» շարժում մը:

Ի վերջոյ համագումարը վաւերացուց Փուժատի առաջարկած երեք բանաձեւերը.— ա) 30 երեսփոխանները արձակուեցան իրենց երդումէն, բ) Լիազօրութիւն տրուեցաւ Փուժատի, գ) Մասնակցութիւն «հանրային փրկութեան ազգ. կոմիտէի մը» :

Քանի մը հազար հոգիի առջեւ խօսք կ'առնէ փուժատական մը Տը Լըֆեվր, որ նոյն ժամանակ անդամ է Ալժերիոյ եւ Սահարայի կոմիտէին.— Մեզի խոստացան որ Ալժէէն մեկնելէն անմիջապէս ետքը, Տը Կոլ պիտի վռնտէ իր դահլիճէն Մոլէի եւ Ֆլիմլէնի նման աճպարարները, բայց չըրաւ »:

Եւ Անժէի ժողովուրդը կը պոռայ «Մասի՛ւ, Մասիւ՛» եւ Լըֆեվր կը շարունակէ.— « Մասիւի անունը գործածեցիք, կարծեմ, այդ է լուծումը: Կ'ուզէք որ Մասիւն շուտով Փարիզ գայ, կարծեմ այդ պիտի ըլլայ »:

Ժողովուրդը կը պոռայ .— Տը Կո՛լ հրաժարէ, Տը Կոլ հրաժարէ՛ »:

Եւ այս «արտակարգ» համագումարը կը վերջանայ Փուժատի ծանր յարձակումով մը Տը Կոլի դէմ :

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՄՆԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Կոմիտէին բանբերը Նէօվիրթ յայտնեց թէ զօր. Սալանը, որուն միայն կը պատկանի զինուորականներու մասնակցութեան հարցը կոմիտէներուն, դէմ է անոնց հեռանալուն :

Ակնարկելով նաեւ փուժատական Լըֆեվրի յայտարարութեանց, Նէօվիրթ ըսած է թէ կոմիտէի ոեւէ մէկ անդամ միայն իր անունով կը խօսի :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱԹԷՆՔ ՄԱԿԻՆ ԿԸ ԴԻՄԷ

ԿՌՈՒԻՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Հետզհետէ աւելի կատաղի բնոյթ մը կը ստանան Կիպրոսի խառնակութիւնները : Կառավարիչ Ֆութ նոր միջոցներ ձեռք առաւ՝ կարգը պահելու համար. արգիլեց ժողովներն ու ցոյցերը, հարսանեկան տօնախմբութիւններն ու յուղարկաւորութեան մեծ թափօրներ. փակուած են նաեւ շարժանկարի սրահները: Մայրամուտէն մինչեւ առաւօտ, ամբողջ գիշերը՝ կղզիին մէջ փոխադրական միջոցներ չկան. ամէն մարդ ստիպողաբար պէտք է կրէ իր անձագիրը :

Վեց օրերու ընթացքին սպաննուեցաւ եօթը հոգի, անհամար վիրաւորներ կան: Երէկ նոր կռիւներ եղան Լիմասոլի, Նիկոսիոյ եւ Ֆամակուսթի մէջ : Վերջին երկու քաղաքներու մէջ յուսադրելի դրութիւն հաստատուեցաւ :

Պաշտօնական զեկոյց մը կը հաղորդէ թէ ոստիկանութիւնը ձերբակալած է բազմաթիւ Յոյներ՝ որոնք բնոնատար կառքերու մէջ լեցուած կ'երթային Թրքական հին քաղաքներ :

Թուրքերը կրակի տուին չորս նոր շէնքեր եւ ռումբ մը արձակեցին յունական կառատան մը վրայ: Նիկոսիոյ մէջ Թուրք մը կրակ բացաւ Յոյներու վրայ. կռիւը ծայր տուաւ եւ երկու Յոյներ սպաննուեցան :

Թուրքերու աւանդական «քաջագործութիւն»ը անգամ մը եւս հաստատուեցաւ Կիպրոսի մէջ, հրդեհի տրուած տուներուն եւ հաստատութեանց մէջ կը գտնուի նաեւ Ս. Ղուկաս եկեղեցին, որ մոխրակոյտի վերածուած է :

Կղզիին Առաջնորդական փոխանորդը՝ Անթիմոս Արք. նամակ մը ղրկեց Մակարիոս Արք.ին, ուր կը շեշտէ յատկապէս. — Բրիտանական իշխանութիւնները կացութեան հսկելու փութկոտութիւն ցոյց չեն տար. Կիպրոսի Յոյները զրկուած են պաշտպանութենէ :

Առաջնորդական փոխանորդը կոչ մը ըրաւ՝ խնդրելով ՄԱԿի միջամտութիւնը, վերջ մը տալու համար «Թուրքերու վանդալականութեան եւ բրիտանական ապահովութեան ուժերուն անտարբերութեան»:

Նիկոսիոյ քաղաքապետն ալ իր կարգին հեռագիր մը ղրկեց կառավարիչ Ֆութի, յայտնելով թէ բանակին արգելքները Յոյներուն համար են միայն, իսկ օժանդակութիւնն ու պաշտպանութիւնը՝ Թուրքերուն :

Միւս կողմէ 200.000 Թուրքեր ցոյց մը ըրին Անգարայի մէջ, բացագանչելով. « Կիպրոս Թրքական է» եւ «բաժանում՝ կամ մահ » ցուցարարները, այր թէ կին, համախմբուած էին Աթաթիւրքի արձանին շուրջ: Կիպրոսի Թուրք համայնքին նախագահ Տօքթ. Քիւչիւք խօսք առնելով յայտարարեց թէ Անգլիացիները ի վիճակի չեն պաշտպանելու կղզին, ուր Թուրքն ու Յոյնը այլեւս չեն կրնար շնչել նոյն օդը... Այնուհետեւ, Թուրք բանաստեղծ Քեմալ Քակլար խօսելով Աթաթիւրքին վրայ երդում ընել տուաւ ամբոխին՝ որ «Թրքական դրօշը դարձեալ պիտի ծածանի կղզիին վրայ »:

Անգլիայէն կը հաղորդեն թէ վայրաչուներու զօրաբաժին մը ղրկուեցաւ Կիպրոս:

Յունաստանի Արտաքին Նախարարն ալ յայտարարեց թէ դիմած են ՄԱԿին, բողոքելով Թուրքերու բարբարոսութեանց դէմ եւ պահանջելով որ միջամտեն՝ կարգը վերահաստատելու համար կղզիին մէջ:

“ԿՌՈՒՆԿ”Ը...

Վարդապետին դաշնաւորած «Կռունկ»ը ես լսեցի 1913ին կամ 1914ին, երբ երկար տաբատ հագնելու տարիքին նոր էի հասած եւ ազգային վարժարան կ'երթայի: Անկէ ի վեր, գրեթէ կէս դար անցած է ու շատ մը դէպքերու եւ քաղցր դէմքերու յիշատակն ու շրջագիծերը մտքիս մէջ աղօտացած, կիսով սրբուած են. բայց կարօտի եւ անմար մորմոքի խորհրդանիշն եղող այդ երգին թողած տպաւորութիւնը հոգիիս մէջ դեռ կը մնայ անմըթար:

Երբեմն, երբ այս կամ այն առիթով զայն յիշելու պատեհութիւնը կ'ունենամ, առաջին օրուան ուժգնութեամբ կը յուզէ զիս: Այն ատեն ես մտքի աչքերով կը տեսնեմ ոտքերը ետ ծալած ու երկար վիզը լարած մեր կապոյտ երկինքէն անցնող կռունկը եւ արցունքոտ ձայնով կը հարցնեմ անոր.

« Կռո՛ւնկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մը չունի՞ս »...

×

Հայրենակիցներս, Շապին Գարահիսարցիք, սովորութիւն ունէին Վարդավառը տօնելու քաղաքէն մէկ ժամ հեռու՝ ծառաշատ ու ջրառատ Թամզարա գիւղին մէջ: Ո՞վ, ե՞րբ, ինչո՞ւ, ի՞նչպէս սկսած էր այդ սովորութիւնը, մարդ չէր գիտեր– ոչ Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցի օրացոյցներուն մէջ եւ ոչ ալ՝ մեր ժամուն Աստուածաշունչին կամ կաշեպատ կողքով Սուրբ Նարեկին մէջ կար նման օրէնքի արձանագրութիւն, բայց թէ այդ սովորութիւնը նուիրագործուած, ժամէն ու ժողովուրդէն ընդունուած եւ անգիր օրէնքի կարգ էր անցած, այդ մասին կասկած չկայ:

Տօնէն օր մը առաջ, ջերմեռանդ ուխտաւորներու խոշոր կարաւան մը կը հասնէր Թամզարա ու գիշերը կ'անցընէր հոն՝ քնանալով գիւղին զուլալ ու անհատնում ջուրերուն օրօրով: Ուրիշ խոշոր խումբեր ճամբայ կ'ելլէին մութնուլուսուն՝ ժամերգութեանց հասնելու հաստատ առաջադրութեամբ. վերջապահներ, որոնք կամքէ անկախ պատճառներով ուշացողներէ կազմուած կ'ըլլային, հոն կը հասնէին երկինքին վրայ արեւուն բարտիի մը հասակին չափ բարձրանալէն առաջ:

Մէկ խօսքով՝ ամբողջ քաղաքի ազգաբնակչութիւնը, այդ օրուան տօնին առթիւ, կը փոխադրուէր Թամզարա: Անոնք հետերնին կը տանէին բեռներով թութի թունդ օղի, մորթուած կամ մորթուելու նախասահմանուած զառնուկներ, հաւեր, աքլորներ, խոյեր, խորոտիկներ, աղը դրուած պանիր, ձուածեղ, խաշած հաւկիթ, կանաչ սոխ եւ տապկուած պատինճան (*սմբուկ*):

Օղի եւ ուրախութիւն կեցած տեղը դանակ ու զէնք չտանիլ կ'ըլլա՞յ. ո՞վ կը կատարէ նման սրբապղծութիւն, մեղայ... Գօտիները կը լեցնէին ա՛ռնցմով ալ... տօն, ուրախութիւն կեցած տեղը նուագարան ու քէմանչէ չըլլայ կ'ըլլա՞յ, մեղայ. այդ ի՞նչ տեսակ ուրախութիւն կ'ըլլայ... քէմէնչէճիներն ու նուագածուներն ալ կ'առնէին հետերնին... օղի եւ զէնք կեցած տեղը կռիւ չեղած կ'ըլլա՞յ, մեղայ, ի՞նչ տեսակ զապտտայութիւն *է այդ... Քաղքի չ[illegible]ներն ու ոստիկաններն ալ կ'ընկերանային ուխտաւորներուն... Մէկ խօսքով՝ ամբողջ քաղաքը, մեծով, պզտիկով, կինով ու երախայով՝ ճամբայ կ'ելլէր:*

Քաղաքէն Թամզարա ոլորուող խճուղին կը կենդանանար: Քաղաքը, արձակուրդի օրերուն, հանդարտ ննջող գաւառի երեւոյթ կ'առնէր, ու փոլիս Թեւֆիքը, մինակ մնացած, ոստիկանատան բակին մէջ կանեփի չուանով հիւսուած աթոռին վրայ նստած, սուրը կուշտէն կախ, կը քնանար: Աթոռին տակն ալ, փոշիներուն մէջ, կատուն:

Թամզարան միաժամանակ լայն բացած կ'ըլլար իր չորս եկեղեցիներուն եւ վանքին դռները, որոնցմէ յորդող խունկին կապոյտ բուրումը բակ ու բակէն երկինք կը հասնէր:

Երբ մասը բաժնէին եւ «օրհնեալ եղեբուք»ը ըսուէր, ծաղկազարդ փիլոնով քահանաները բակ կուգային մատաղցուները օրհնելու:

Դանակները կը փայլէին ու արիւնը կը ֆշար:

— Ուխտդ ընդունական:

— Ամէն, շնորհակալ եմ...

Կէսօրը հազիւ անցած, ժողովուրդը իր հաշիւը կը փակէր իր քրիստոնեայ Աստծուն, Յիսուսին, Յիսուսի մօր, Սուրբերուն, ու Առաքեալներուն հետ եւ կը վերադառնար իր նախահայրերու հաւատքին,— հեթանոս օրերու տօնակատարութեան:

Հաւատացէք, ինչ որ տեղի կ'ունենար ատկէ ետք, ուղղակի հեթանոսական էր: Խաղ, մրցում, կերուխում, պար, ջրըրկում, հրացանաձգութիւն, կռիւ:

Արիւն կը թափէր անպատճառ:

Ու կը հաւատամ, թէ մեր հեթանոս նախահայրերու ոգիները մաս ունէին այս բոլորին մէջ...

Ահա նման օր մըն էր, որ ես առաջին անգամ լսեցի վարդապետին «Կռունկ»ը:

Առաւօտ կանուխ Թամզարա հասնողներուն հետ էի: Երբ արեւը տաքցաւ, քանի մը տղոց հետ բոպիկցանք ու մտանք Ծոյնային գուռը եւ սկսանք մօտեցողին վրայ ափով ջուր սրսկել.

Մեզի համար Վարդավառը սկսած էր: Շուտով յարձակողներու եւ պաշտպանողներու ճակատներ ստեղծուեցան, եւ կռիւը տաքնալու վրայ էր, երբ յանկարծ մեր վրայ գտնուող այգիէն, մաքուր ու կանաչ ձայն մը սկսաւ երգել «Կռունկ»ը:

Առաջին քանի մը տողերն իսկ բաւ եղան, որ հմայուինք երգով ու եղանակով:

Կեցանք անշարժ եւ ունկնդրեցինք:

Մոռցանք մեր կռիւը:

Ջուրէն ելանք դուրս ու վազեցինք այգին:

Կանաչ մարգին վրայ փռուած սեղանի մը շուրջ, տասնըհինգ քսան հոգի նստած, կ'ուրախանային: Ու երիտասարդ ուսանող մը, գլուխը ետ նետած եւ կուրծքը առաջ, կ'երգէր, «խապրիկ» կը հարցնէր անցնող կռունկէն:

« Կռունկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մը չունի՞ս»:

Ինծի թուեցաւ, թէ Պոլսոյ ղարիբ եղբայրս է հարցնողը, ու աչքերս լեցուեցան...

Ինծի պէս քանինե՜ր կային հոն:

Լացող լացողի:

Հարցնող հարցնողի:

— Ո՞վ էր հեղինակը այդ երգին:

— Ո՞ւր սորված էր այդ երգը:

— Նորէն պիտի երգէ՞ր այդ երգը...

×

Այն օրէն ի վեր՝ Կոմիտասը ինծի համար, Սուրբ Մեսրոպի եւ Նարեկացիի հաւասար սուրբ է. զունատ նիհար դէմքով ու համեստ վարդապետի սեւ ու պարզ վերարկուով սուրբ:

Կ'ըսեն, թէ ծովերու ալեկոծութիւնը խաղաղեցնող սուրբեր կան:

Կան նաեւ հոգիները փոթորկող սուրբեր:

Կոմիտասը այս վերջիններէն էր:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԴՈՎԵԱՆ

(ԿԻՒԼԼԻ – ԱԿՈԲ)

Արեւմտահայ Թատրոնի սկզբնական թուականներէն, եւ հետագային ալ անոր տարեգրութեանց մէջ, անկասկած մեծ տեղ մը կը գրաւէ Յակոբ Վարդովեան անունը:

Ինչո՞ւ, սակայն, փակագծած ենք «տաճկեւմար» անուն մը՝ Կիւլլի Ակոբ: *Այդ մասին, քիչ ետքը:*

1850*ին էր որ Պոլսոյ մէջ սկսաւ թատերական շարժում մը, որ գրեթէ հիմը դրաւ Արեւմտահայ Թատրոնին:*

Միջագիւղի, Խասգիւղի եւ Պոլսոյ այլ արուարձաններու թաղային վարժարաններու սրահներուն եւ մասնաւորներու տուներուն մէջ սկսան սարքուիլ ներկայացումներ: Այս ներկայացումները ժողովրդական խաւերուն մէջ հրահրեցին սէրը դէպի թատրոնը:

Լուսաւորեալ եւ յառաջադէմ, դեղարուեստական մեծ ձիրքերով օժտուած անձ մը՝ Սրապիոն Հեքիմեան (որուն կեանքին ու գործին մասին պիտի անդրադառնանք առանձին) Պոլսոյ Բերա թաղին Նաումի բեմին վրայ սկսաւ կանոնաւոր ներկայացումներու շարք մը: Այդ ներկայացումները յանդեցան կանոնաւոր կազմակերպութեան մը որ ծանօթ է Արեւելեան Թատրոն անունով:

Այս կազմակերպութիւնը կարճ կեանք մը ունեցաւ (1859 – 62) *սակայն այդ կեանքը եղաւ բեղնաւոր, խանդավառալից, եւ աւելին՝ միակ խթանը հանդիսացաւ հայ ժողովուրդին մէջ աճեցնելու բեմին ճաշակը:*

Երբ Արեւելեան Թատրոնը դադրեցուց իր գործունէութիւնը, անխոնջ աշխատաւորը՝ Սրապիոն Հեքիմեան, վերստին ձեռք առաւ իր անձնական ձեռներէցութեամբ ներկայացումներ սարքելու գործը:

Ահա այդ շրջանին է որ, քանի մը ուրիշ սիրող եւ սկսնակ դերասաններու հետ բեմ է ելած Յակոբ Վարդովեան:

Քիչ ժամանակ ետք, կը ձախողի նոյնպէս Սրապիոն Հեքիմեանի գործը:

Յակոբ Վարդովեան, որ թէեւ իբր դերասան առաջնակարգ դիրքի մը վրայ չէր գտնուեր եւ սակայն ունէր վարչական արտակարգ կարողութիւն մը եւ աշխատելու անսպառ կորով, քանի մը երկրորդական դերասաններով կը կազմէ խումբ մը, կը մկրտէ զայն իր անունով՝ «Վարդովեան Թատրոն» եւ Կէտիկ Փաշայի կրկէսը վարձելով թատրոնի կը վերածէ զայն (1867):

Իր ներկայացումները կարճ ժամանակի մը ընթացքին այնքան մեծ ընդունելութիւն կը գտնեն, որ նոյն շրջանին բեմական ծանօթ ու տաղանդաւոր գործիչները կը սկսին հետաքրքրուիլ.

Շուտով Յակոբ Վարդովեան իր խումբը կը հասցնէ նախանձելի դիրքի մը: Կը դառնայ Հայ թէ Թուրք հասարակութեան համար անհրաժեշտութիւն մը:

Շարասան, իր «Թրքահայ բեմն ու իր գործիչները» *հատորին մէջ հետեւեալ կերպով կ'արտայայտուի «Վարդովեան Թատրոն»ի մասին.—*

« ... 1870*էն անդին շատ փառաւոր վիճակի մը յաջողած էր բերել իր Թատրոնը, որ գրեթէ ամէն կերպով կրնար մրցիլ եւրոպական ժամանակակից բեմերու հետ: Ռուսեւթուրք պատերազմէն առաջ* (1876) *երբ Սալըվըրի դիւանագիտական մասնաւոր պաշտօնով Պոլիս եկաւ, Վարդովեան թատերախումբը Կէտիկ Փաշայի թատրոնին մէջ երեք ներկայացումներ տուաւ, որոնց ներկայ գտնուեցան կայսերական աւագանիին հետ անգլիացի քաղաքագէտն ու իր հետեւորդները: Այս պարագան հեշտօրէն կը բացատրէ Վարդովեան Թատրոնին կարեւորութիւնը Օսմ. մայրաքաղաքին մէջ ...»:*

Իր դերասանական կազմը եղած է շատ ճոխ: Դերասանապետութիւնը ձեռք առած էր մեծանուն Ֆասուլեաճեանը, իսկ դերուսոյց էին կարգուած՝ Մարտիրոս Մընակեան եւ իտալացի մը՝ Նոչի: Գարե –

ԻՆՉՊԷ՞Ս ԱԶԱՏԵՑԱՒ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՄԱՀԷՆ...

—o—

Այն օրը, Միցուպիշի գործարանին բանուորները երկու ժամէ ի վեր կ'աշխատէին ջանասիրութեամբ եւ կարգապահութեամբ: Գործարանը կը գտնուէր Օթհա գետի մէկ թեւին վրայ: Մարդիկ ու կիներ՝ յոգնած էին. գէշ սնունդը, տասը ժամուան ճիգը՝ որ կը պահանջուէր իրենցմէ, ահազանգերը՝ որ ջիղերը կը գրգռէին եւ զիրենք կը ղրկէին ստորերկրեայ ապաստանարանները՝ կը նուազեցնէին իրենց աշխատասիրութիւնը:

Անոնց մէջ, ճարտարապետ մը՝ էնըմոնթօակչի, որ վար դրուած էր պատերազմական կարիքներու համար, ուշադրութիւն կը գրաւէր ամէն առաւօտ վերանորոգուած իր կենսունակութեամբ: Քառասուն տարու մարդ մըն է ան, ամբակուռ, վառվռուն աչքերով, որ մարմնամարզի կը հետեւի եւ իր գործը կը վերջացնէ՝ յոգնութեան ոչ մէկ նշան ցոյց տալով:

Ժամը ութին, յանկարծ կը մտածէ իր գրասենեակին մասին, ուր մէկը գինքը կը սպասէր: Ազմկալի գործարանէն դուրս կ'ելլէ. վայրկեան մը կը կենայ բակին մէջ, կը շնչէ ծովէն եկող կազդուրիչ օդը՝ գլուխը վեր առնելով. յանկարծ՝ կը կենայ.— Երկինքին արեւելեան կողմէն, ամպերու մէջէն կը տեսնուի սեւ կէտ մը: Ոչ մէկ կասկած, որ օդանաւ մըն է ան: Քաւաշկի վայրկեան մը կը դիտէ զայն, զարմանալով՝ որ ահազանգը դեռ չէ հնչած: Այս գաղափարը չհեռացաւ իրմէ, նոյնիսկ՝ երբ գործարանին ահազանգը հնչեց եւ բանուորները սկսան ստորերկրեայ նկուղներու մէջ ապաստան փնտռել: Ճարտարապետը չաճապարեց: Կը ձգէր որ բանուորներն ու բանուորուհիները խուժեն պատսպարանները, ուր կ'երթան առաւելապէս հանգստանալու համար եւ ոչ թէ ռումբերու սարսափէն:—

Վերը, սեւ կէտը մօտեցաւ: Պ–29 մըն է: Քաւաշկի կ'որոշէ հետեւիլ անոր ընթացքին պարին: Յանկարծ՝ լոյսի հոսանք մը կ'իյնայ գետին: Ճարտարապետը ապուշ կտրած է, անկարող՝ հասկնալու պատահածը: Միցուպիշի կը գտնուի 4676 *մեթր հեռու՝ ռումբին պայթած տեղէն: Քանի մը վայրկեան կ'անցնի:*

Երբ ինքզինքը կը գտնէ, կ'անդրադառնայ թէ գործարանը բոցերու մէջ է եւ ինք՝ մերկ: Հագուստները թռած էին, կարծես՝ մէկը վրայէն քաշած ըլլար: Կը նայի դէպի Արեւմուտք, ապա՝ Հիւսիս եւ կը տեսնէ ծուխի եւ փոշիի սիւն մը, որ կը բարձրանայ դէպի երկինք: Գլխուն մէջ բան մը կայ, որ չաշխատիր սովորականին պէս. ինչո՞ւ այս ամպերը կ'ելլեն հողէն: Աշխարհ շրջուա՞ծ է... կը զգայ որ կռնակին վարի մասը ցաւերու մէջ է: Ձեռքը կը տանի երիկամունքներուն եւ ետ կը քաշէ՝ արիւնլուայ: Տարօրինակ ցաւեր՝ մարմնին մէջ:

Սարսափելի հով մը, տաք՝ ինչպէս բոց, կը փչէ Հիրոշիմայէն դէպի ովկիանոս, իրեն հետ տանելով միլիոններով կայծեր, որոնք կը ցանուէին Իուժինա թեբակղզիին վրայ: Մարմնին ամէն կողմը՝ այրուցքներ կը զգայ: Միայն մէկ մտածում՝ զանկին տակ.— փախչիլ:

Քաւաշկի կը հաւաքէ ուժերը, նախ՝ կ'ուղուի դէպի ծով, յետոյ՝ դէպի գետակը, որ կ'անցնի գործարանին քովէն: Բոցերը կը տարածուին եւ պահեստի ապրանքները կրակ կ'առնեն:

Ոչ մէկ ելք՝ բացի գետէն: Լաւ լողորդ, ճարտարապետը կը նետուի ջուրը: Կիսախանձ փայտեր լեցուած են Օթհայի մէջ: Լողալով հանդերձ, գլուխը կը պահէ սեւ ջուրէն:

Տասը վայրկեանի ճիգ մը եւ կը հասնի գետին միւս ափը: Երբ կը պատրաստուի դուրս ելլել՝ հրդեհը կը յայտնուի, խոտերու, ծառերու մէջէն եւ կրակի կը բռնուին քանի մը խրճիթներ՝ որոնք կ'օգտագործուէին արձակուրդի համար:

Քաւաշկի ջուրէն դուրս չի կրնար ելլել: Կը վերադառնայ իր մեկնած տեղը: Հոն ալ սակայն, կրակը կը բազմապատկուի, կը տարածուի: Կը զարմանայ՝ որ բակին եւ գործարանին շրջակայքը մարդ չի շարժիր իր տեղէն: Կը մտածէ որ քաղաքին վրայ ինկած ռումբը սպաննած է գործարանին բոլոր աշխատաւորները:

Դարձեալ շունչը կը բռնէ, կը փաթթուի քանի մը կոճղերու, բայց տաք մոխիրներ կ'իյնան վրան եւ կ'այրեն իր մատները, ձեռքերը, զանկը, ուսերը: Դարձեալ կը վերադառնայ ջուրին մէջ՝ միւս ափը անցնելու համար...

Դիմացի ափին վրայ՝ բոցերը աւելի անխիղճ են: Հրդեհը անանցանելի պատուար մը քաշած է: Ճարտարապետը կը մտածէ, որ ուժերը պէտք է հաւաքէ՝ համբերութեամբ սպասելով որ գետին երկու ափերուն վրայ բարձրացած կրակէ պատերը անհետանան: Անգամ մը եւս կը դառնայ եւ կը փորձէ երրորդ անգամ երթալ գործարան:

Անկարելի: Հովը, որ կը ցրուէ Միցուպիշի գործարանին հրդեհը, իր վրայ կը նետէ կիսախանձ փայտեր, մոխիր, այրող ճիւղեր: Ջուրը, իր կարգին, կը բեռնաւորուի ամէն տեսակի վառած փայտերով՝ որոնք կ'երթան դէպի ծով:

«Ահաւասիկ նոր վտանգ մը» կը մտածէ Քաւաշկի: Հարկ է գետը անցնիլ՝ առանց վիրաւորուելու կամ ծով քշուելու:

(1 Շար.)

գին, Ռշտունի (կատակերգակ), Խաչիկ Փափազեան (դիւցազներգակ), Տիգրան Թոսպաթեան, Թադէոս Նալեան, Մառի-Նուարդ, Գարագաշեան քոյրեր, Պիտոս-Արաքսիա բոլորն ալ թրծուեցան Վարդովեանի քուրային մէջ եւ հոն է որ փառքի պսակներ հիւսեցին իրենց անուան շուրջ :

Եւրոպական կանոնաւոր խումբերու վարչական դրութեամբ օժտուած էր Վարդովեանի կազմակերպութիւնը :

Այս մասին, կ'արժէ դարձեալ խօսքը տալ Շարասանին.—

«...Դերասանք մասնաւոր պայմանադրութիւններով վարձուած, ամսականաւոր էին: Վարդովեան ամսական առաջին վճարումներ կ'ընէր: Խումբը արտաքին կանոնագրով մը վարչութեան կապուած էր, սակէ զատ ներքին կանոնագիր մըն ալ ունէր, որով վարչութենէն բոլորովին անկախ կացուցուած, իր բեմական իրաւասութեանց մէջ կը գտնուէր: Զուտ բեմական որեւէ որոշման մէջ ամենայետին դերասանն իսկ իր ձայնը ունէր, միայն ատոր գործադրութեան վերահսկողութիւնն ու պատասխանատուութիւնը վարչութեան այսինքն Վարդովեանի կը պատկանէր ...»:

Թուրք հասարակութեան կուռքը դարձած էր Վարդովեան: Հայ հասարակութիւնը սակայն բաժնուած էր երկու մասի: Դժգոհներ կային: Այդ դժգոհութեանց պատճառն այն էր որ Վարդովեան, բոլորովին հրապուրուած Թուրք հասարակութեան համակրական արտայայտութիւններէն եւ քիչ մըն ալ Պոլսոյ մէջ թատրոնի գործը իր բացարձակ մենաշնորհը դարձնելու ջանադրութեամբ, սկսած էր կամաց կամաց իր խաղացանկին մէջ հայերէն ներկայացումները ցանցառ թիւի մը հասցնել : Եղաւ ատեն մը ուր Վարդովեան իր տարեշրջանը կը փակէր հազիւ թէ հինգ կամ առաւելագոյն տասը հայերէն ներկայացումներով, մնացեալը բոլորը թրքերէն :

Այս հակազգային ընթացքն էր որ դժգոհութեան ալիք մը բարձրացուց Վարդովեան Թատրոնին հանդէպ :

1867էն մինչեւ 1878, տասնըմէկ տարիներ Յակոբ Վարդովեան, հակառակ իր քննադատելի կողմերուն, տարաւ թատերական բեղնաւոր գործ մը: Եւ այդ գործին ի սպառ քայքայման պատճառ դարձաւ ցաւալի ու ողբերգական դէպք մը :

Վարդովեանի թրքերէն ներկայացումներու ընթացքին կը ներկայացուէին Թուրք դրագէտներու գործերը, որոնք առնուած էին ժամանակակից Թուրք տոհմիկ կեանքէն: Նամըգ Քէմալ եւ Շէմսէտտին ի պատուի էին: Եւ օր մըն ալ, նորութիւն մը մտցուցած ըլլալու դիտումով, Յակոբ Վարդովեան կը ներկայացնէ ժամանակակից Թուրք երիտասարդ դրագէտի մը՝ Ահմէտ Միտհաթի «Չօգ-կէճէլէր» անուն մէկ գործը, որուն նիւթը Սուլթան Համիտի չէրքէզ թիկնապահներուն մինչեւ սուր վէճի մը պատճառ կը դառնայ: Թիկնապահները այնքան առաջ կը տանին իրենց վէճերը, որ արիւնահեղութիւններ ալ կը պատահին :

Սուլթան Համիտ, իր պալատին «անդորրութիւնը» վերահաստատելու ուրիշ միջոց չի գտներ: Կը հրամայէ որ Կէտիկ Փաշայի թատրոնը հիմնայատակ կործանուի ...

Եւ հրամանը կը գործադրուի կէտ առ կէտ: Մէկ գիշերուան մէջ հսկայ թատրոնը կը դառնայ գետնին հաւասար...

«Եւ այդ օրէն սկսեալ, կը գրէ Շարասան, Համիտ դարձաւ թատրոնի գաղափարին ոխերիմ հալածիչը, եւ որուն օրով կարելի չեղաւ մեր բեմական գործիչներուն ոչ միայն նոր թռիչք ու ուժ տալ թրքահայ բեմին, այլեւ եղածն ալ պահպանել ...»:

×

Այս տխուր դէպքէն ետք, աւելորդ է ըսել թէ, Յակոբ Վարդովեանի անձն ալ նշաւակ եղաւ խիստ հալածանքի մը:

Բազմանդամ ընտանիքի հայր, Յակոբ Վարդովեան սկսաւ դողալ իր զաւակներուն, իր ընտանիքին ապահովութեան սպառնացող վտանգին առջեւ :

Եւ, ուրիշ միջոց չգտնելով, ստիպուեցաւ դաւանափոխ ըլլալ եւ կոչուիլ՝ Կիւլլիւ-Ակոբ :

Այս եղելութեան մասին, կարծիքները երկուք են: Շատեր կը պնդեն թէ Յակոբ Վարդովեան սիրաշահելու համար Թուրք իշխանութիւնները եւ իր թատերական գործունէութիւնը աւելի հաստատուն հիմերու վրայ դնելու մտօք էր որ դաւանափոխ էր եղած:

Այսպէս մտածողներն ու պնդողները ի հարկէ անոնք էին, որոնք արդէն դժգոհներու կողմը կը գտնուէին, երբ Յակոբ Վարդովեան իր խաղացանկէն հետզհետէ նուազեցուցած էր հայերէն ներկայացումներու թիւը :

Ուրիշներ, սակայն, կը փաստարկէին թէ՝ քանի որ Յակոբ Վարդովեանի դաւանափոխութեան դէպքը տեղի ունեցած էր Կէտիկ Փաշայի թատրոնին հրոյ ճարակ ըլլալէն եւ իր ալ հալածանքի ենթարկուելէն ետք, այդ արդէն փաստ էր թէ՝ Վարդովեան վախի ազդեցութեամբ եւ իրեններուն կեանքը փրկելու ջանադրութեամբ էր որ առած էր այդ քայլը :

Եւ տակաւին, վկայողներ են եղած, թէ Յակոբ Վարդովեան իր «թրքնալէն» ետք, բազմաթիւ անգամներ տեսնուած է Պոլսոյ հեռաւոր արուարձաններէն Պէյքօզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, ուր տարաբախտ դերասանը գաղտագողի գացած էր աղօթելու իր պապերու Աստծուն որ ներեր իր մեղքը ...

Այսպէս կամ այնպէս, Յակոբ Վարդովեան, Արեւմտահայ թատրոնի շէնքը կառուցանողներու շարքին, կը մնայ մեր երախտագիտութեան արժանի դէմք մը :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ԿՕՇԻԿԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Վերարկուժին նշդրակը — ըսել կ'ուզէի, ասոր — սա քանի մը օրուան մէջ, պիտի կտրէ տասնըչորս տարեկան սիրունիկ աղջկան մը երկու ոտքերը՝ ծունկէն վար: Այո, աջն ալ, ձախն ալ:

Ինք գիտէ թէ ինչ դժբախտութիւն պիտի պատահի իրեն: Գիտէ նաեւ թէ ալ պիտի չկարենայ վազել, վազվզել, ցատկոտել, պարել կամ առնուազն, քալել այնպէս, ինչպէս կը քալեն իր դասընկերուհիները :

Թերթերը կը հիանան իր քաջութեան վրայ: Նախագահն անգամ լուր առեր է իր մասին եւ նամակով մը կը պանծացնէ իր «դինուորի» քաջութիւնը :

Տարակոյս չունենք — աղջնակը Միացեալ Նահանգներու նախագահին ստորագրութիւնը ոսկեզօծ շրջանակի մը մէջ պիտի անցընէ եւ հպարտութեամբ ցոյց պիտի տայ զայն իր բարեկամներուն, մինչեւ վախճանը իր կեանքին :

— Այս նամակին, այս պատիւին արժանացայ՝ երկու ոտքերս վրայ տալէ ետք ...

×

Խօչորացոյցին տակ դրէք այս «օրուան լուրը» եւ դէմ դիմաց եկած կ'ըլլաք մեր պատմութեան հետ: Մեր նորագոյն պատմութեան հետ :

Տարբերութիւնը՝ այս աղջկան պատահած դժբախտութեան եւ մեզի բաժին ինկած ողբերգութեան միջեւ, միտքս կը բերէ հետեւեալ զրոյցը ·

Կը հարցնեն լացող մանչուկին ·
— Ինչո՞ւ կուլաս, աղուոր ձագուկ ···
— Կօշիկ չունիմ ···
Կը հարցնեն լացող երիտասարդին ·
— Ինչո՞ւ կուլաս, քաջ զինուոր·
— Ոտք չունիմ ···

×

Տարիներ, տարիներ առաջ· պատերազմ կար: Կռուեցանք մենք ալ՝ վասն փրկութեան հայրենեաց մերոց: Պարտուեցանք, պահ մը: Եկան ու կտրեցին մեր ոտքերը: Եւ աջը, եւ ձախը :

Օր մըն ալ, աշխարհի մեծամեծները — արքաներ, իշխաններ, զօրավարք եւ զօրականք, «նամակ» գրեցին մեզի եւ Աստուծոյ ոտքերուն մօտեցուցին մեր փառքը ·

— Քաջ ժողովուրդ, ասպետական ժողովուրդ, հաւատարիմ ժողովուրդ··· Ալրիս··· Թիկունքիդ կեցած ենք, մի վախնար··· Իրաւունքներդ պիտի ճանչցուին, արդարութիւնը ի գործ պիտի դրուի եւ դուն պիտի ունենաս քու սեփական հայրենիքդ ···

Առատ մը ոտքի բարձրացանք անթացուպերով : Մեզի այնպէս թուեցաւ թէ մեր արիւնով շահուած հայրենիքը պիտի մնար մերը: Դիւրացուցած էինք արքաներուն եւ իշխաններուն, զօրավարներուն ու զօրականներուն գործը: Կը բաւէր որ քիչ մը օգնէին մեզի, որպէսզի մեր անթացուպերը չսահէին լպրծուն մայթին վրայ :

Մեծամեծներուն «նամակ»ն ալ ոսկեզօծ շրջանակի մը մէջ առնելու վրայ էինք, այդ օրերուն :

Յանկարծ, ամպրոպ մը, չարագուշակ: Եւ չարախինդ ծիծաղ մը հեռուէն ·

— Երանի քիչ մը մօտ ըլլայիք մեզի ·· Շատ անդիններր գացեր էք··· Այո, բաներ մը խոստացած էինք, երէկ, բայց ··· Ձեր գլխուն ճարը նայեցէք··· Ինչո՞ւ կուլաք: Մեր վարչապետը ձեր մասին ալ ուռր ճառ մը խօսեցաւ մեր խորհրդարանին մէջ··· Հա՛, հա՛, հա՛···

Ու այդ ճառը եղաւ մեր միակ վարձատրութիւնը :

×

Հիմա, ճամբաներուն անկիւնը մեզ տեսնողը կը հարցնէ·
— Ինչո՞ւ կուլաք ···
— Կօշիկ չունինք, կը պատասխանեն մեզմէ քանի մը հոգի :
Ու մնացեալները կ'աւելցնեն ·
— Ոտք չունինք ···
— Ո՞ւր կ'երթայինք, եթէ ունենայիք··
— Հայրենի՛ք ···
— Անթացուպերո՞վ ···
— Այո··· Ա՛խ, միայն թէ աղատ ըլլար ան ···

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՑԱՅՕՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

(Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտած Միութեան)

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան կազմակերպած դաշտահանդէսը, ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ ալ հազարէ աւելի համակիրներ հաւաքած էր Մուրատեան վարժարանի ընդարձակուած պարտէզը :

Բոլոր նախկին աշակերտները գլխաւորութեամբ իրենց ժրաջան նախագահ՝ Պ. Վահրամ Պարկիրճեանի ջանք չէին խնայած լաւագոյն ձեւով գլուխ հանելու համար դաշտահանդէսի մը դժուարին կազմակերպութիւնը, նկատելի էին անշուշտ կարգ մը թերութիւններ, — մասնաւորաբար՝ սպասարկութեան, — որոնց ականարկեց միութեան նախագահը ներողամտութիւնը խնդրելով հանդիսականներուն, բայց լաւ կ'ըլլայ նաեւ որ հանդիսականները դժուարահաճ չըլլանք եւ ճաշարանի յատուկ պահանջներ չունենանք՝ անձնուէր տղոցմէ :

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր մը նայ պատրաստած էր, որուն ընթացքին մասնաւոր հաճոյքով լսուեցաւ Պերճար Տէտէճեանի Ֆոլքլորիք խումբը, պարերով, երգերով, խանդավառ եղանակներով:

Նոր ձեւ մը, յաջող եւ արժանի քաջալերանքի: Յիշենք Մելքոնեանի հաճելի ձայնը, ինչպէս նաեւ բոլոր մասնակցողներուն գնահատելի աշխատանքը :

Մէջ ընդ մէջ գեղարուեստական իրենց մասնակցութիւնը բերին բազմաթիւ երիտասարդներ, բոլորն ալ նախկին աշակերտ : Յիշենք նաեւ շատ յաջող եռեակ մը՝ Լէ Տօֆէն տը լ'Արմոնիքա, ծօրճեան եղբայրներ, որոնք իսկապէս արուեստագէտի խմոր ունին :

Թող ներուի մեզի եթէ չենք կրնար հոս գրել բոլոր մասնակցողներուն անունը, կրկնենք սակայն որ ամէնն ալ յաջող էին:

Ծանօթ արուեստագիտուհի Այտա Աղնաւուր Ֆրանսերէն եւ Հայերէն երգերով բերաւ իր մասնակցութիւնը : Ֆրանսերէն երգերու կարգին՝ երկու յաջող կտորներ Տիրան Գ. Կառավարենցէ : —

Պատրաստուած էր նաեւ հրախաղութիւն մը որ անակնկալ մը եղաւ ներկաներուն համար :

Յայտագիրը կը ներկայացնէին՝ Օր. Ալիս Փափազեան եւ Պ. Սէրժ Քիզիրեան :

Յուսանք որ ձեռք բերուած նիւթական արդիւնքն ալ չօշափելի է եւ Միութիւնը պիտի կարենայ նոր սաներ պահել Մուրատեան վարժարանը :

Արդարեւ ամէն ձեւով պէտք է զօրավիգ կանգնիլ այս վարժարանին որ միակ վառարանն է մանչերու համար, միակ կեդրոնը՝ ուր տղաքը կրնան, տեղական ուսումնական ծրագրին զուգընթաց ստանալ հայկ. դաստիարակութիւն :

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Պուէնոս – Այրէսի մէջ ընկեր Յակոբ Բարաքեան, որ Պուքրէշէն անցած էր Հարաւային Ամերիկա, Մայիս 2ին իր վաճառատունը երթալու ատեն սրտի յանկարծական խցկումով մը կնքած է իր մահկանացուն: Ազգային թէ կուսակցական կարեւոր գործեր վարած էր: Ծնած էր 1884ին:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ տեղի ունեցած Մայիս 28ի քառասնամեակի տօնակատարութեան անդրադարձած են Եգիպտոսի արաբերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն եւ յունարէն բոլոր թերթերը, հրատարակելով յօրձ Մարտիկեանի ճառին ամփոփումը:

ՑՈՒՍԱԲԵՐԻ տան Դալլար Տանիքին վրայ Յունիս վերջին հրաժեշտի հացկերոյթ մը տրուած է, ի պատիւ Տէր եւ Տիկին ձօրձ Մարտիկեանի: Այս առթիւ հանգանակուած է 6365 եգիպտ. ոսկի «Յուսաբեր»ի տան շինութեան պարտքերը փակելու համար :

ՆԻԿՈՍԻՈՅ մէջ (Կիպրոս) Ապրիլ 30ին տեղի ունեցած է Տօքթ. Ռ. Թագւորեանի յիսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆ) (183)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ը.

ՆԱԽԱՀԱՆԳՍՏԻ ԴՈՒՌԸ

Եօթնամսուն ընտանիքից աւելի տներ ունէին իրանց սեփական նաւակները ջրերի վրայ: Աւանցիք պարապում էին եւ երկրագործութեամբ. այդ գիւղի այգիները ամենագեղեցիկներն են Վանի շրջակայքում :

Մտնելով գիւղը, հէնց առաջին փողոցում հանդիպեցինք վարպետ Փանոսին, որ մի խումբ գիւղացիներով շրջապատուած, ինչ որ խօսում էր նրանց հետ : Նա, երեւի, այնտեղ սպասում էր մեզ :

— Ինչ էք շինում այստեղ, — հարցրեց Ասլանը :

— Եկել եմ «նախանձեր» հաւաքելու, — պատասխանեց նա :

— Զզւեցի՝ ի՞նչ պէտք է անել այդ գիւղացիների հետ, բերում են իրանց գործուածները, ներկել են տալիս, իսկ փողը չեն վճարում : Լաւ է, որ պատահեցինք, պարոն բժշկապետ, — խօսքը փոխեց նա — Դուք, երեւի, եկել էք այստեղի այգերը հետազօտելու, ուրեմն, այսօր այստեղ կը մնաք, եւ եթէ գնալու ցանկութիւն եւս ունենաք, մենք ձեզ չենք թողնի, կը պահենք այստեղ: Գիւղում մի քանի վտանգաւոր հիւանդներ կան, պէտք է նրանց օգնութիւն հասցնել : Առ այժմ ձեզ հարկաւոր է մի տեղ հանգստանալու համար :

Երեւում էր, որ վարպետ Փանոսը այդ գիւղում մեծ ծանօթութիւններ ունէր. ամէն կողմից նրան խնդրում էին, որ մեզ իրանց մօտ տանէ, բայց նա տարաւ մեզ մի տուն, ուր, նրա ասելով, հիւանդներից մէկը հէնց այնտեղ էր :

Այդ տունը իր ընդարձակ բակով եւ ծառախիտ պարտէզով ամառուայ համար ամենայարմար իջեւանը կարելի էր համարել: Նա բոլորովին մօտ էր ծովեզրին եւ առատութեամբ ընդունում էր ծովային հովասուն օդը: Քառակուսի բակը շրջապատուած էր մէկ ու կէս կանգնաչափ քարեայ պարսպով, որը այնքան ցած էր, որ վրայից շատ հեշտութեամբ կարելի էր թռչել: Երեւում էր, որ տան տէրը երկիւղ չունէր գողերի գիշերային արշաւանքից : Բակի մի կողմում, չորս սիւների վրայ կանգնած էր, չորս կողմիցն էլ բաց՝ մի ծածկոց, որին կոչում էին «չարդախ» :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՄԱԿԻ ՔՆՆԻՉՆԵՐԸ

ԳԱՑԻՆ ԼԻԲԱՆԱՆ

ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին որոշումէն ետք, քննիչներու առաջին խումբը՝ բաղկացած հինգ հոգիէ, հասաւ Պէյրութ.— Երկու Շուէտացի, երկու Իտալացի եւ մէկ Նոր – Զէյլանտացի։ Հինգ ուրիշներ պիտի հասնին այսօր, չուտով անոնց պիտի միանան նաեւ ինը այլ քննիչներ, ամէն ազգէ ։

Ապահովութեան Խորհուրդին որոշումին արագ գործադրութիւնը մեծապէս գոհացուց Լիբանանի կառավարութիւնն ու ժողովուրդը։ Այս առթիւ Վարչապետ Սամի Սոլհ յայտարարեց.— Առաջին անգամն է, որ ՄԱԿը այսքան արագ ու վճռական կը շարժի, այս որոշումը պիտի օգնէ՝ հասարակութեան վստահութիւն ներշնչելու համար. յոյս ունիմ, որ քննիչներուն ժամանումով հարցը չուտով պիտի լուծուի։

Կռիւը կը շարունակուի բանակին եւ ըմբոստներուն միջեւ։ Վերջին քանի մը օրերու ընթացքին խռովութիւնները ստացան քաղաքացիական պատերազմի մը բնոյթը ։ Գահիրէի թերթերուն համաձայն՝ «ժողովրդական ուժերու» ձեռքն է երկրին երեք չորրորդը ։

Դամասկոսի թերթերը, դժգոհ՝ Ապահովութեան Խորհուրդին որոշումէն, կը քննադատեն ՄԱԿը, որ աշխարհակալներու ձեռքը գործիք մըն է ...

Լիբանանի ըմբոստներու պարագլուխներն ալ ժողով մը գումարելով, յայտարարեցին թէ չեն ընդունիր ՄԱԿի որոշումները, որոնք «ոչ մէկ ազդեցութիւն կրնան գործել ժողովրդական շարժումին վրայ, որուն միակ նպատակն է փրկել Լիբանանը »։

× Վերջին թղթարերով ստացուած «Ազդակ»ին մէջ կը կարդանք հետեւեալ մանրամասնութիւնները .— Ոստիկանութիւնը խուզարկութիւն կատարեց յոյն – օրթոտոքսներու հիւանդանոցի փողոցին վրայ գտնուող Մարի Փաչալեանի բնակարանին մէջ։ Մարի, որ խոստովանեցաւ թէ համայնավար կուսակցութեան անդամ է, կը գումարէր ժողով մը, որուն ներկայ էին Մուհամմէտ Սալէհ, Բիւզանդ Փալանճեան, Գէորգ Փաչալեան եւ Գր. Մորոքեան, հակառակ անոր որ այս վերջինները ուրացան իրենց համայնավար ըլլալը, բոլորը մէկ յանձնուեցան Ընդհ. Ապահովութեան՝ քննութեան համար ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԻՍ 18Ը, գրած էինք արդէն, մասնաւոր փայլ մը պիտի ստանայ այս տարի։ Զօր. Տը Կոլ իր կոչին 18րդ տարեդարձը պիտի տօնէ Շան զ'Էլիզէէն անցնելով ։ Բայց անդին Աշխատանքի Ընդհ. Դաշնակցութեան (համայնավար) ազգ. կոմիտէն միաձայնութեամբ որոշած է բողոքի օրի մըվերածել.—«Համախմբուիլ ամէն կողմ, ո՛չ ըսելու համար մենատիրութեան եւ Ֆաշիզմին, ո՛չ պատերազմին եւ թշուառութեան» այս է կոմիտէին նշանախօսքը ։

ԼԻԶՊՈՆԱՅԻ մէջ նախագահական ընտրութեանց արդիւնքը չէ գոհացուցած ընդդիմադիրները. զօրավար Տելկատօ Արդարութեան պիտի դիմէ՝ բողոքելու համար ընտրութեանց օրինաւորութեան դէմ. կարգ մը շրջաններու մէջ գործադրուիլ եղաւ նոյն նպատակին համար ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անգլ. դեսպանատան մէջ ալ պաշտօնական ընդունելութիւն մը տեղի ունեցաւ Թագուհիին 32րդ տարեդարձին առթիւ ։ Պատասխանելով Մալէնկովի մասին իրեն եղած հարցումներուն, Խրուշչեւը կը պատասխանէ.— Մալէնկովը 11ամիս է Խազախստան է. չոգեկառքի տոմս մը առէք մինչեւ իր կայարանը գացէք եւ անձամբ կը գտնէք... Մալէնկովը »։

ԼԵՀԱԿԱՆ դեսպանատան մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Արեւմտեան Գերմանիա փախած Կրոշովսքի անունով երիտասարդը ուսանողներու Փօ Փրօսթի թերթին խմբագրապետը չէր, այլ՝ մէկ անդամը խմբագրական կազմին։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Միութեան տարեկան պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 1959 Փետրուար 22ին Ժորժ Ե.ի սրահներուն մէջ։ Բոլոր կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի նկատի ունենալ այդ թուականը ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Աւետիս Սրապեան կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի Փարիզի Հայոց Ժան Կուժոնի եկեղեցին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իր սանահօր եւ ազգականին ողբացեալ՝ ՄԱՐԿՈՍ ՇԻՐԻՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ։

Նոյն առթիւ նաեւ իր եղբօր Կարապետ Սրապեանի յիշատակին։

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները ։ –

×

Այս Կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, յաւարտ Ս.Պատարագի, տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգիստ, ի յիշատակ Միութեանս բարերար

ՌԱՖԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆի

Մարկոսեանի նախկին եւ ներկայ բոլոր սաները, Միութեան անդամները եւ բարեկամները կը հրաւիրուին իրենց ներկայութեամբ յարգել հանգուցեալին յիշատակը ։

Դիւան
Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի
Կեդր. Յանձնաժողովի

×

Համա – Զարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը համայն Զարսանճագի նահատակներուն յիշատակին, կը ծանուցանէ՝ թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս Կիրակի, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, այս առթիւ կը հրաւիրուին մեր նահատակներու յիշատակը յարգող հայրենակիցները եւ բարեկամները ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԼԻԼԱ ՊԷԼՎԻԼ
ՄԻԱՑԵԱԼ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ
ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

15 Յունիս Կիրակի ժամը 15 – 19

Փռէ Սէն Ժէռվէի քաղաքապետարանի սրահը, 1 բիւ Էմիլ Օժիէ ։

Հովանաւորութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի։

Արտասանութիւն, երգ, պար եւ ներկայացում աշակերտներու կողմէ։

Մուտքը ազատ է ։

Մէթրօ Փորթ տէ Լիլա, ուրկէ 170 թիւ հանրակառքը կը բերէ ճիշդ սրահին քով։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Յ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբերին, կիրակի Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ, սրահին նուագախումբով ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ այսօր շաբաթ, ժամը 13.30ին Հայ արենոյշներու կողմէ՝ պիտի ներկայացուին հայկ. պարեր (Փրովանս – Մակազին)։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ

Սալ Մազընոյի մէջ, 88 Րիւ տ'Օպանեը, Մարսէյլ, այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին ։

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր ։

Կը մասնակցին խմբապետուհիներ՝

Ալիս Յարութիւնեան, Մատլէն Մարկոսեան, Անիթա Սարգսեան, Ալիս Շահմիրեան։

Պիտի ներկայացուի բանաստեղծ Պետրոս Դուրեանի « ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ը եւ զաւեշտ մը «ԱԲԻԿ ԱՂԱՆ» ։

Գլխաւոր դերակատարն է.— Պ. Ժանօ Մակարեան։ Կը մասնակցին նաեւ Իսկուհի Նազարէթեան, Ալիս Շահմիրեան, Սիմոն Շաքարեան ։

ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ԽԱՐՈՅԿ՝

Որուն կը մասնակցին Մարսէյլի, Պոմոնի, Սէն – Ժերոմի եւ Սէն Լուի Արենոյշներն ու թեւիկները ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՊՈՀԵՄԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Հայ Արենոյշներու կողմէ ։ Նուագով կ'ընկերակցին քեմանչիստ Համօ Գարաքէհիաեան, թառիստ Պարոյր Կարապետեան ։ Մուտք 200 Ֆր.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐ

եւ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 15.30ին Կղերականներու սրահը, Րիւ տէ Պահիւթիէ ։ Կը նախագահէ Տիկին ԵՂՍԱԲԷԹ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ ։

Յայտագիր.— Խմբերգ, արտասանութիւն, մենախօսութիւն, « Երեք դպրոցականներ», «Պուպրիկներու խաղը», «Ատոռն կանուխ ելիր»։

Մուտքը ազատ է ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձը, Շաւիլի մէջ Յուլիս 27ին։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 – PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ներկայացուցիչները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Սօսիէթէ Սավանթի Ժէ. սրահը։ Օրակարգ. — Շարունակութիւն նախորդ ժողովին ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքավայրը ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուի «Նոր Սերունդի» վարչութիւնը ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 10ին, Պառ տիւ Կլոպ, 7 Պուլվար տ'Աթէն։ Օրակարգ.— Բարոյական եւ նիւթական զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ
ԽՆՋՈՅՔ – ՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Համօ Օհանջանեան ակումբը ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՊԱՐԱՆՑԻԿ – ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղին կողմէ, այս Կիրակի ժամը 16էն սկսեալ Ազգ. տան մէջ ,32 բիւ տը Թրէվիզ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են ։

Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԿԱՅԱԿԱՆՆԵՐԸ ։

COLLÈGE S. MOORAT
26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 փր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 15 ՅՈՒՆԻՍ — DIMANCHE 15 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8218 — 34EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4019

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԻՐԵ՛ՆՔ ՄԵՐ ԼԵԶՈՒՆ

Ստորադասութեան զգացումը, ար-գիլնք ոգեւորութեան եւ սորվածութեան, նախաքայլ մըն է դէպի ուծացում եւ օտարացում :

Արեւմուտքի փարթամ ոստաններուն մէջ հաստատուած, օտար լեզուներ սորված եւ տնտեսապէս բարգաւաճ վիճակ ապահոված հայրենակիցներ ունինք, որոնք հակամէտ են ի սպառ կորսնելու եւ կլանուելու իրենց երկրորդ հայրենիքներու ովկէանոսին մէջ :

Անոնք պարզապէս զոհեր են չտեսութեան, խմաստակութեան, մասամբ ալ մեծամտութեան :

Անոնք ո՛չ միայն չեն ուզեր սորվիլ Հայոց լեզուն, այլ պարծանք կը համարին հայերէն չգիտնալը :

Կայ ուրիշ դասակարգ մըն ալ, որ հայերէն գիտնալով հանդերձ կը նախընտրէ խօսիլ օտար լեզուով :

Համաշխարհային առաջին պատերազմէն առաջ, Կովկասի բարեկեցիկ ընտանիքներուն մէջ ռուսերէնն էր, որ կը տիրապետէր :

Արտաղաղթէն վերջ «Ռուսց լեզուն» իրենց հետ տարին անոնք, ուր որ գացին : Օրինակները մեր աչքին առջեւն են : Ձէր բաւեր որ իրենք ռուսերէն կը խօսէին, իրենց զաւակներուն ալ կը սորվեցնեն զայն :

Ու այսօր ցաւալի է նկատել, որ արեւելահայ բազմաթիւ ընտանիքներու զաւակները Ֆրանսերէնի կամ անգլերէնի զուգընթաց ռուսերէն կը սորվին ու կը խօսին, բայց ո՛չ մէկ ճիգ կ՚ընեն հայերէն սորվելու :

Անոնք պարզապէս կ՚արհամարհեն մեր Մեսրոպեան ոսկեղինիկ լեզուն, որ աւելի քան հազար հինգ հարիւր տարիէ ի վեր գլխաւոր ազդակն է եղած մեր ազգի պահպանման :

Ռուսերէն խօսելով ալ չեն բաւականանար : Լեզուի կապին շնորհիւ շատեր կը մտնեն ռուսական կազմակերպութեանց մէջ : Կ՚երթան անոնց ժողովներուն ու հանդէսներուն : Կը կարդան անոնց թերթերն ու գրականութիւնը : Լիառատ կ՚օժանդակեն անոնց բարեսիրական ընկերութեանց : Ոմանք նաեւ կը յաճախեն անոնց եկեղեցին :

Կան ալ, որ բոլորովին կ՚ուրանան իրենց Հայութիւնը, նոյնիսկ հայկական ծագումը, մանաւանդ երբ փայլուն դիրքի մը կը հասնին : Ամօթ կը զգան Հայ կոչուելէ :

Յիշե՛նք Հանրի Թրուայեա գրական անունով ծանօթ ֆրանսագիր գրագէտը, որ շատ կը սիրէ պարծենալ իր «ռուսական» կամ «սլաւական» ծագումով եւ երբեք չուզեր յայտնել թէ ինք հարազատ զաւակն է հայ ծնողքի մը :

Վերջերս միայն, պատուոյ լեգէոնի արժանանալուն առթիւ էր, որ պաշտոնաթերթը հրատարակեց իր իսկական անունը — Թորոսեան :

Չենք ընդհանրացներ մեր մեղադրանքը :

Փարիզի մէջ եւ այլուր ունինք բազմաթիւ արեւելահայ պատուական հայրենակիցներ, որոնք կը հպարտանան իրենց հայկական ծագումով եւ տիպար հայրենասէրներ են :

Ինչպէս անցեալին Կովկասի, ներկայիս ալ արտասահմանի մէջ մեծ թիւ մը կը կազմեն անոնք :

Թրուայեաններու դիմաց Սամուէլեաններ ունինք : Սակայն չունեցանք Մանթաշեանը փոխարինող մը մեր արեւելահայ հարուստներուն մէջ :

Ուծացումն ու օտարացումը վարակած է նաեւ արեւմտահայերու որոշ դասակարգ մը, իբրեւ հետեւանք մեր ապրած երկրի պայմաններուն :

Սիրե՛նք մեր ազգն ու լեզուն :

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ ՃԱՌԸ

•

''ՃԱՄԲԱՆ ԴԺՈՒԱՐ Է, ԲԱՅՑ ԳԵՂԵՑԻԿ, ՆՊԱՏԱԿԸ ԴԺՈՒԱՐ Է, ԲԱՅՑ ՄԵԾ''

ԿԸ ՇԵՇՏԷ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

•

ՓԻՆԷԻ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԻՏՕՅԻ ԿՈՉԸ

Ուրբաթ իրիկուն հեռատեսիլէն եւ ձայնասփիւռէն ճառ մը խօսեցաւ զօր. Տը Կոլ : Վարչապետը յիշեց թէ ինչ ծանր պայմաններու մէջ, իշխանութեան գլուխը անցած է.— «Արդէն եւ 12 տարի է կուսակցութեանց վարչաձեւը ի վիճակի չէր այլեւս առաջնորդելու երկիրը» : Ապա Տը Կոլ կը շարունակէ.— Մեծ խնդիրներ ունինք մեր առջեւ : Խաղաղեցնել Ալժերիան : Այնպէս ընել որ յաւիտեան Ֆրանսայի հետ ըլլայ հողով եւ մարմնով : Կազմակերպել դաշնակցային ձեւին տակ մեր մայր երկրին կապերը՝ Ափրիկէի եւ Մատակասքարի ընկերացած երկիրներու հետ : Համագործակցութեան հիման վրայ դնել մեր յարաբերութիւնները՝ Մարոքի, Թունուզի եւ Հնդկաչինի հետ : Արեւմտեան աշխարհին մէջ, որուն կը պատկանինք, գրաւել տեղ մը որ մեզի յատուկ է, տանիլ գործ մը որ մեր գործըն է, որպէսզի միաժամանակ ծառայենք խաղաղութեան եւ ապահովութեան :

Ներքին ճակատի վրայ, մեծ ճիգ մը թափել, անհրաժեշտ ճիգ մը, հաւասարակշռելու համար ելմտական եւ տնտեսական կացութիւնը : Հակառակ պարագային երկիրը կ՚երթայ դէպի յիմար արկած մը» :

Եւ զօր. Տը Կոլ կոչ ըրաւ որ բացառիկ յաջողութեամբ մը պսակուի առաջարկուած փոխառութիւնը : Իր ձայնասփիւռ ճառը վերջացուց յիշելով սահմանադրութեան բարեփոխման ծրագիրը եւ յոյս յայտնելով Ֆրանսայի ապագային համար.— «Ճամբան դժուար է բայց որքա՛ն գեղեցիկ : Նպատակը . դժուար է, բայց որքա՛ն մեծ : Ճամբայ ելած ենք» :

Փինէի առաջարկած փոխառութիւնը հիմնուած է ոսկիի վրայ : Ծանօթ է որ Փինէ միշտ վստահութիւն ներշնչած է երկրին եւ 1952ի իր փոխառութիւնը գտած է մեծ յաջողութիւն : Այս անգամ փոխառութեան պայմանները հետեւեալներն են.— Իբրեւ հիմ պիտի առնուի Նափոլէոնը 3600 ֆրանքի արժէքով : Վճարելի է 54 տարիէն, եւ տարեկան վճարումները ճշդուած են : Զերծ է տուրքէ : Տոկ.՝ 3·5 առ հարիւր :

× Ժորժ Պիտօ հրապարակեց ուրբաթ օր կոչ մը՝ անոնց «որոնք հաւատարիմ կը մնան Ֆրանսայի ամէնէն խոր աւանդութեան, անոր ազատական մտքին, ընկերային արդարութեան կամքին» : Ասոնց՝ Պիտօ կ՚առաջարկէ հիմնել քրիստոնեայ ժողովրդապետութեան շարժում մը :

Երկու գլխաւոր աշխատանքներ որ կան նախկին վարչապետին համար.— Միացեալ Եւրոպայի մը կառուցումը եւ Ատլանտեան Ուխտին զօրացումը :

× Լամասուռ, Քորսիքայի նոր ոստիկանապետը ընդունեցաւ բաւական ցրտօէն :

× Ալժէի թերթերը զօր. Տը Կոլի ճառէն ետք, մասնաւոր շեշտ մը կը դնեն ճառին այն մասին վրայ ուր Վարչապետը կ՚ակնարկէ Ալժերիոյ եւ Ֆրանսայի հողով, սրտով միացած ըլլալուն :

× Ժագ Սուսթէլ որ սխալմամբ Փարիզ կանչուած էր ցարդ չէ ընդունուած Տը Կոլի կողմէ :

ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

ԿԱՏԱՂԻ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ ՅՈՅՆԵՐՈՒ ԵՒ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

—o—

ԱԹԷՆՔ.— ԱՆԳԼԻՈՅ ԾՐԱԳԻՐԸ ԸՆԴՈՒՆԵԼԻ ՉԷ

Անգլիական իշխանութեանց կողմէ հաստատուած լուսարգելի գրութիւնը խռովութիւններու առաջքը չկրցաւ առնել : Բազմաթիւ ռումբեր արձակուեցան Թուրքերուն կողմէ՝ սպաննելով հինգ Յոյներ եւ վիրաւորելով վեց ուրիշներ :

Նիկոսիա — Սիրէն ճամբուն վրայ գտնուող յունական փոքրիկ գիւղի մը մէջ Թուրքերը վայրագ ջարդ մը ըրին, անմարդկային կերպով սպաննելով բազմաթիւ Յոյներ : Կառավարիչ Ֆութ դէպքին վայրը երթալով իր ցաւակցութիւնները յայտնած է զոհերուն ընտանիքներուն.. :

Այսուհանդերձ, կղզիին յոյն բնակչութիւնը սկսած է համախմբուիլ : Թրքական թաղամասերուն մօտ ապրող Յոյները կը հեռանան իրենց բնակավայրերէն եւ կը հաստատուին յունաբնակ թաղեր : Անդրադառնալով այս իրողութեան, Թուրքիոյ Արտաքին նախարարը յայտարարեց.— Եթէ տարի մը եւս այսպէս շարունակուի՝ կղզիին բաժանման հարցը ինքնին կարգադրուած կ՚ըլլայ արդէն :

Ուշագրաւ է Յոյներու համախմբումը. ՄԱԿի մօտ Աթէնքի ներկայացուցիչը յայտարարեց, թէ Թուրքերու այս ձեւի վերաբերումը կը սպառնայ ընդհանուր խաղաղութեան : Արդարեւ, Կիպրոսի Յոյները կրնան չզթայազերծել ուժեղ յարձակողական մը՝ ծով թափելով բոլոր Թուրքերը :

Կիպրոսի մէջ կ՚ապրին 80·000 Թուրքեր եւ մօտ կէս միլիոն Յոյներ : Այս պայմաններուն մէջ, Թուրքերը կ՚ուզեն որ կղզիին ... կէսը իրենց տրուի եւ կէսն ալ՝ Յոյներուն. ծրագիր մը՝ որուն կ՚ընդդիմանան Աթէնք եւ Կիպրոսի յոյն համայնքը, առաջարկելով որ հանրաքուէ կատարուի :

Այս խառնիճաղանճին մէջ Անգլիացիները կը յայտարարեն իրենց կացութեան տէրն են եւ մօտ ատենէն պիտի յաջողին կարգը վերահաստատել :

Միւս կողմէ, Հելլէն մամուլը միաձայնութեամբ կը յայտարարէ թէ Անգլիոյ ծրագիրը ընդունելի չէ եւ պէտք է անգամ մը եւս դիմել ՄԱԿին՝ կղզիին բընակչութեան բաղձանքները իրականացնելու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ ՄԱԿի քննիչներուն ժամանումը պատճառ եղաւ, որ ըմբոստները Նասրի մեծադիր նկարները անհետացնեն հրապարակէն և բարձրացնեն լիբանանեան դրօշներ, այս ձեւով՝ շարժումին տալու համար ... ազգային նկարագիր : ՄԱԿի ներկայացուցիչներուն ներկայութիւնը արգելք մը չեղաւ, որ վեց ռումբեր պայթին Պէյրութի մէջ, մէկը՝ Մարտիրոսներու հրապարակին վրայ : Կռիւները կը շարունակուին, մասնաւորապէս մայրաքաղաքին շուրջ գտնուող լեռներուն մէջ, ուր Տրիւզները բաժնուած են երկու ճակատի : Աւելի քան մէկ ամսուան տագնապէն յետոյ՝ ըմբոստները յոգնութեան ոչ մէկ նշան ցոյց կուտան : Լիբանանի կառավարութիւնը ձերբակալման հրամանագիր հանած է կարգ մը պետական անձերու դէմ, որոնք թերացած են իրենց պարտականութեանց մէջ, առանց կարգին՝ նախկին վարչապետ Սաէպ Սլամ, որ կը ղեկավարէ խռովարարները. Նախկին վարչապետը պիտի դատուի Պատերազմ.

Օրէ Օր

ԱՐԴԱՐՈՒԹԻ՞ՒՆ Է ԱՍԻԿԱ ...

Մատներուս վրայ սկսայ հաշուել թէ քանի՞ ամիս անցած է Սեպտ. վեցի դէպքերէն ի վեր, որպէս զի աւերումի, կոտրել – թափելու թրքական ծարաւը սուր պապակի մը հասնի նորէն : Թէեւ մէջ ընդ մէջ ջուր սրսկեցին այդ ներքին կրակին վրայ, քանդել տալով Պոլսոյ մէկ մասը, իր դարաւոր եկեղեցիներով ու պատմական շէնքերով, բայց կ՚երեւի անոնք պարզապէս հող ու քար են, մինչդեռ մարդոց ուզածը *կարմիր հեղուկն* է, որով կը գրուի շիտակ դրախտ երթալու վկայականը :

Պատրուակը նորէն Կիպրոսն է «Քըպրըզ պիզիմ ճանըմզ»... կը պոռան մարդիկ, ինչպէս 40 տարի «Կիրիտ»ին համար կուրծք ծեծած էին *հէմշէրիները* : Իրաւունք ալ ունին : Ըստ պայ Մենտերէսի, քաղաքակրթութեան ռահվիրաներ են իրենք, եւ դարերով «էմէք» թափած են աւր – անոր երկիրը զարգացնելու : Իրենց ճարտարապետական գլուխ գործոցները օտար հողեր զարդարած են, թէեւ խօսքը մեջերնիս Չըրագանը, Օրթագիւղի մզկիթը, կամ կէօք – Սու, քէօշկը Պալեաններն շինած ըլլան : Չըլլալիք բան չէ. երբ դուն ուրիշ տեղ զբաղած ես, տուն տեղ աւերելով, եւ յարակից աշխատանքներով ժամանակ չես գտներ քու սեփական տունդ շինելու :

Տրամաբանութիւն ալ կայ այս խնդրին մէջ : Երբ ժամանակի ընթացքին հակառակ քու «քաղաքակրթեալի» վկայականիդ՝ ձեռքէդ զօռով, կ՚առնեն Յունաստանը, Պուլկարիան, Ալպանիան, Քաբատաղը, Սուրիան, Իրաքը, Լիբանանը, Պաղեստինը, Յորդանանը, Եմէնը եւ Արաբիան, Եգիպտոսն ու Թրիփոլին, ինչո՞ւ նուէր տուած Կիպրոսդ քեզի պիտի չվերադարձնեն : Արդարութի՞ւն է ասիկա : Մանաւանդ որ հոն ժողովուրդին կէսէն աւելին Քրիստոնեայ է «տրամադրելի ապրանք» : Գործ կայ, հաց կայ, «դրախտի վկայական» ստանալու առիթ ալ կայ : Այս փաստերով կարծեմ Ապահովութեան Խորհուրդը «չէ» չի կրնար ըսել :

ՆՈՃԻ

ՏԽՐՈՒՆԻ — ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Ցաւով կ՚իմանանք թէ Շաբաթ առտու Մարսէյլի մէջ իր մահկանացուն կնքած է Պ. Տիգրան Փիրանեան : Ողբացեալը 76 տարեկան, ազգային գործունէութիւն ունեցած է Հալէպի մէջ : Ծանօթ էր նաեւ իբրեւ ուսուցիչ եւ գրագէտ : Աշխատակից էր նաեւ «Յառաջ»ի :

Մեր ցաւակցութիւնները ընտանեկան պարագաներուն :

Ատեանին առջեւ : Նախագահ Շամուն երկրին բնակչութեան մեծամասին համար՝ ազգային անկախութեան ախոյեանը դարձած է :

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐԶԱՊԵՏ, Փիէր – Էթիէն Ֆլանտէն մեռաւ առջի օր սրտի տագնապէ մը : 69 տարեկան, Ֆլանտէն ծանօթ է մասնաւորաբար «Միւնիխ»ի համար : Եղած է նաեւ փոխ – վարչապետ մառեչալ Փեթէնի կառավարութեան :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ նամակներու նոր յարձակողականի մը անցաւ. Ուաշինկթընի, Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ ստացուեցան Խրուշչեւի նամակները՝ որոնք կը խօսին «Մեծ»երու ժողովին մասին :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Խորհրդարանը 123ի դէմ 215 ձայնով մերժեց ընկերային – Դեմոկրատներու հիւլէական սպառազինման համար հանրաքուէ ընելու ծրագիրը :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՍԻՐՈՒԱԾ ՁԱՅՆ ՄԸ

ՈՐ ԿԸ ԽՕՍԻ ՁԵԶԻ...

Ազդ մը, Փարիզի եկեղեցիէն (Թղթատարով բաժնուած, քանի որ Թերթ չկայ).—

« 1 Յունիս 1941, ԿԻՐ.— ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏ: Ի յիշատակ Ս. Հոգիին՝ Առաքելոց վրայ՝ վերնատան մէջ իջնալուն :

« 1918 Մայիսի երկրորդ կէսի ընթացքին, օսմանեան բանակները դէպի Հայկական ծայրագոյն գաւառները յառաջանալով մօտեցած էին Էջմիածնի: Դիմումներ եղան Երջանկայիշատակ Վեհափառ Հայրապետ Գէորգ Ե.ին որ հեռանայ, ընկատելով Էջմիածնի գրաւման վտանգին տակ գտնուիլը: Հայրապետը, պատգամաւորները մտիկ ընելէ ետք, կը պատասխանէ. «Ես կ'իջնամ Տաճար աղօթելու. գացէք ըսէք հայ ժողովուրդին որ Հայրապետը պիտի չհեռանայ Սուրբ Էջմիածնէն՝ եթէ նոյնիսկ պէտք ըլլայ նահատակուիլ»: Հայ ժողովուրդը լսեց Հայրապետին խօսքերը եւ տեղի ունեցաւ անմոռանալի հրաշքը: Դարեր շարունակ աշխարհակալող պետութեան մը բանակները, դարեր շարունակ գերութեան մէջ տուայտող, պետականութենէ եւ կազմակերպութենէ զուրկ ժողովուրդի մը ապրելու կամքին առջեւ երեք օրեր գրոհ տալէ ետք՝ կանգ առին: Այսպէս տիրացաւ հրաշալի եւ հրաշագործ Հայ Ցեղը ափ մը հողի, ուր ան կրնայ ծնիլ եւ հայ մեռնիլ: Այս ճակատամարտներուն մէջ ինկող նահատակ մարտիկներու համար մասնաւոր հոգեհանգիստ տեղի պիտի ունենայ այսօր, Կիրակի»(*):

×

Այսօր երկրորդ տարին է որ չի տօնուիր Մայիս 28ը, պատերազմի պատճառով, եւ եկեղեցին հոգեհանգիստ մը կը կատարէ: Բայց ո՛րքան վրայ - ձգող, — կարդացէք վերի յայտարարութիւնը, իբրեւ «տեսակէտ»: Այսպէս, ուրեմն, Հայրապետը Էջմիածնի տաճարը իջաւ, աղօթեց, եւ «տեղի ունեցաւ անմոռանալի հրաշքը»: Մնացեալը կարկտան է, ինչպէս կարկտան եղաւ... Հոգեհանգիստն ալ, «ի միջի այլոց», — խառն՝ անհատական, հասարակ հոգեհանգիստներու հետ, որոնք վճարուած են համաձայն սակացոյցի: Աւելի խայտառակ էր Ալբրիլ Տասնըմէկի հոգեհանգիստը, ուր նոյնպէս դէզ մը վճարովի անուններ կարդացին, «Տէր Ողորմեա, Տէր Ողորմեա», մէկ միլիոնի Թափօրին խառնած՝ փոխան ընկալցի:

Ուրեմն տարուան 52 Կիրակիներէն ոչ իսկ երկուքը կարելի է «խնայել», մէկը՝ աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներու, միւսը անկախութեան մարտիկներու յիշատակին յատկացնելու համար, տարամերժօրէն:

8 Յունիս.— Այսօր առաջին անգամ ըլլալով գացի Ալֆորվիլ, Երուանդին հետ: Պտոյտ մը՝ վեր - վար, մինչեւ եկեղեցի: Ամբողջ Թաղեր ոչ միայն հայաբնակ, այլ եւ հայապատկան, բաժնուած երկու շրջանի, — «Մեծ Հայք» ու «Փոքր Հայք»: Ո՛րքան սրճարաններ եւ նպարեղէնի խանութներ, կէս առ կէս պարապ, քանի որ պատերազմ է: Խումբ խումբ մանուկներ եւ պատանիներ, մանչեր եւ աղջիկներ, որոնց աչքերը շատ աւելի խօսուն են քան որեւէ ինքնութեան թուղթ: Համախումբ ապրելով հանդերձ, անոնք ալ ֆրանսերէն կը խօսին իրարու հետ:

— Ո՞ւր մնաց «Յառաջ»ը այլեւս պիտի չտեսնե՞նք: Ո՞վ կ'արգիլէ հրատարակութիւնը:

Առաջին հարցումը՝ բարեւէն ետք: Եւ քանի՞ տեղ, քանի՞ բերանէ՝ երկու ժամուան ընթացքին:

Փողոցէն անցած ատեն, երիտասարդ մը որ խոտ կը քաղէ ճամբուն վրայ.

— «Յառաջ»ը, «Յառաջ»ը, կարօտցա՜նք: Բան չենք հասկնար տեղական թերթերէն:

Դէպի կայարան դիմացս կ'ելլեն չորս-հինգ մարդիկներ, գնդախաղէ մը վերադառնալով: Խմբապետը բարեւի կը կենայ, եւ, անմիջապէս.— « Ո՞ւր մնաց «Յառաջ»ը, յոյս չկա՞յ ...»:

Բարեբախտաբար շատ քիչ անգործներ կան գիւղացիներուն մէջ:— Ո՞ւր է Բարթողը, որ «Յառաջ» կը ցրուէր հեծանիւով:

— Կ'աշխատի օդակայանը, ինքնաշարժի ճամբայ կը շինեն:

Եւ կը պատմեն թէ հազարաւոր օտարներու մէջ կան նաեւ մօտ երեք հազար հայ բանուորներ, թէ պարզ աշխատաւորները օրական 125 Ֆրանք կը ստանան, թէ վճարումի խտրութիւն չկայ 15 թէ 35 տարեկանի համար: Աշխատանքները կը կատարուին հիւսիսային շրջանին մէջ, այնպէս որ հեռաւոր վայրերէ գացողները հոն կը բնակին, գիւղակներու կամ ուրիշ մեծ շէնքերու մէջ, երկու Կիրակին անգամ մը տուն գալով:

— Ի՞նչ պիտի ըլլանք այսպէս, երկա՞ր պիտի տեւէ:

— Կրնայ տեւել դեռ այս ձմեռ ալ ...

— Հապա ուտելիքի նեղութի՞ւնը:

— Ի՞նչ պիտի ընէիք՝ եթէ Ֆրանսա, փոխանակ զինադադար կնքելու, շարունակէր պատերազմը եւ գինուոր տանէին մինչեւ 48 տարեկանները ...

— Հապա՛, հապա՛, շատ ճիշդ է, կ'ըսէ ծերուկ մը:

— Տես, մոռցեր եմ, ես ալ գացած պիտի ըլլայի: Այո՛, այո, փառք տանք որ անօթի չենք, կը բաւէ որ աշխատանքը չպակսի:

Շատեր, սեփական տուներ ունենալով, գիւրաւ կը ճարեն բանջարեղէն, հաւեղէն, ճագար:

— Վախ չունի՞ք որ գողնան:

— Մեզմէ՞ ...

Ու կը պատմեն խողի մը պատմութիւնը: Քանի մը Հայեր, երկու հազարական Ֆրանք տալով, կը գնեն ողջ խոզ մը, կարծեմ տասը հազարի: Կը տանին կը պահեն մէկուն տունը, գիւղին ծայրը, թերեւս իր գտնուած տեղը շատ մաքուր, այսինքն անհամ գտնելով, խոզը կնճիթը կ'երկարէ դուրս, եւ կը շուէ դէպի բացատան: Տեղացի մը կը տեսնէ, գործը կը պղտորի, կը փորձեն անուշի կապել, — բայց ի վերջոյ տեղական իշխանութիւնը կը միջամտէ, եւ մէկն ալ կ'առաջնորդուի բանտ:

9 Յունիս.— «Յառաջ»ի վերջին թիւը լոյս տեսաւ 1940 Յունիս 9ին: Ուրեմն տարեդարձ խաւարման: Մէկ տարիէ ի վեր հարցնողներուն կը պատասխանեմ.

— « Մեռաւ 15 տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ »:

— Մի՛ ըսեր ատանկ բան, մի՛ ըսեր:

Եւ սակայն ահա տարին լրացեր է եւ տրամադրութիւն չունիմ: Եթէ հրատարակեմ, կապուած պիտի ըլլանք, ոչ թէ երկրին իշխանութեան, այլ յաղթականին:

Մինչեւ հիմա չնեղուեցայ ապրուստի հոգէն, բաւական անվճար մնացած բաժնեգիններ գանձուեցան: Իսկ այսուհետե՞ւ, մանաւանդ որ այս ձմեռ ալ պիտի շարունակուի պատերազմը: Ոչ մէկ յոյս աշխատանք մը ճարելու:

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(*) ԽՄԲ.— Այս «ազդը» խմբագրած, տպած եւ ցրուած է Փարիզի Հայոց եկեղեցիին Հոգեբարձութիւնը, 1941ին: Հոգաբարձութիւնը ··· Դաշնակցական չէր, — ուշադրութի՛ւն: Յառաջի ողբացեալ խմբագրապետը իր Օրագրին մէջ փակցուցած է այս ազդը իբրեւ վաւերաթուղթ, ստորեւ՝ իր խորհրդածութիւններբ:

ԽՄԲ.— Շուտով հրապարակ կ'ելլէ Յառաջի ողբացեալ խմբագրապետին գիրքը, Օրեր եւ ժամեր: Բովանդակութեան մէջ՝ բազմազան նիւթեր: Բայց այս հատորը ժողովածու մը չէ ամբողջական գործերու: Բազմաթիւ ձեռագիրներ կան, որոնք կը մնան անտիպ, մաս չեն կազմեր հատորին, — կարգին՝ Օրագիր մը, գրուած պատերազմի շրջանին՝ օրը օրին: վկայութիւններ, տպաւորութիւններ, յուզումներ ու դողեր անողոք պատերազմէն: Նմոյշ մը այս քաղուածքը:

ԱՐՄԷՆ ԱՆՈՒՇ

Ցաւով կարդացի «Յառաջ»ի մէջ Արմէն Անուշի (Մարաշլեան) մահը, որ տեղի ունեցած է Հալէպի մէջ:

Զինադադարէն վերջ, Թրքական գեհենէն հրաշքով ազատուած Թրքահայաստանի խորերէն, Տէր Զօրի անապատներէն եւ աւելի վերջը Կիլիկիայէն (Կիլիկիայի պարպումը եւ Այնթապի հերոսամարտը) հայ գաղթականներ հետզհետէ կը հասնէին Հալէպ:

1921ին Հալէպի եկեղեցւոյ ազգային դպրոցը եւ Հայկազեան վարժարանը միացուած էին: Առաջին օրերուն, գաղթականներէն եւ որբանոցներէն՝ Արաբներու, Թուրքերու եւ Քիւրտերու քովէն բերուած, մեծ մասամբ արաբախօս, թրքախօս, քրտախօս, այլազան բնաւորութիններով, բարքերով ու սովորութիններով ութէն քսան տարեկան տղաքներով խճողուած էր վարժարանը ու դարձած տեսակ մը խառնարան: Նախակրթարանի առաջին դասարանին մէջ՝ միեւնոյն սեղանին առջեւ կողք կողքի նստած էին ութէն 14 տարեկան աշակերտներ եւ այսպէս յաջորդաբար բոլոր դասարանները: Ոմանք հազիւ հայերէն կարդալ գրել գիտէին:

Արաբներու քովէն բերուած տղաքներէն մէկն ալ Արմէնն էր, զոր տեղաւորած էին չորրորդ դասարանը: Բնիկ Ուրֆացի էր, տխուր դէմքով, սեւ ու խոշոր աչքերով, խոշոր գլուխով, կարճ ու կլոր պատանի մը: Շատ չէր խօսեր: Ընկեր չունէր: Գլուխը հակ կ'աշխատէր, կը ջանար հայերէնը զօրացնել: Նոյն տարեշրջանին քանի մը աշակերտներով կազմուեցաւ Հ.Յ.Դ. Պատանեկան Միութիւնը: Ինքն ալ կազմակերպիչներէն էր, Հովետունի Հ.Յ. Դաշնակցութեան տան սրահներէն մէկը տրամադրուեցաւ գրադարան - ընթերցարանի համար: Գրադարանապետը ինքն էր: Գրադարանի հազարաւոր գիրքերը գիշեր ու ցերեկ կը կարդար: Պատանեկան միութեան սարքած ներկայացումներուն սիւնն էր:

1923ին աւարտեց Հալէպի Հայկազեան վարժարանը: Սկսած էր արդէն թուղթ մրոտել փոքրիկ ոտանաւորներով եւ արձակ բանաստեղծութիւններով: Այդ օրերուն, Մարաշլեանը Անուշ վերածեց եւ սկսաւ Արմէն Անուշ ստորագրել: Շուտով բեմերու վրայ ալ երեւցաւ արտասանութիւններով: Ոչ եւ է գործ չգտաւ աշխատելու համար: Կը պարապէր Պատանեկան Միութեան կազմակերպչական գործերով, միեւնոյն ժամանակ միտքը կը զարգացնէր սորվելով, ներտելով ընթերցանութեամբ: 1926ին ինքն ալ մեզի պէս՝ մօրը հետ անցաւ Պէյրութ, նոյն տարին Պէյրութի մէջ գումարուեցաւ Հ.Յ.Դ. պատանեկան Միութեան առաջին պատգամաւորական ժողովը՝ ինքն ալ ուրիշներու կարգին Հալէպի պատգամաւոր նըշանակուեցաւ: Պէյրութ ալ միեւնոյն տունին մէջ գրացի եղանք: Յաճախ կը դառնանար, կը բարկանար ու կ'ըսէր իր մօրը.— Ախ, ի՞նչ ըսեմ այդ մեծ մայրիկիս, որ քեզ ամուսնացուցած է կարճ մարդու մը հետ, (Արմէնին հասակը շատ

ԻՆՉՊԷՍ ԱԶԱՏԵՑԱՒ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՄԱՀԷՆ...

Այս ձեւով, վեց անգամ պիտի երթայ գետին մէկ ափէն միւսը, բոցերուն մէջէն ելքի դուռ մը փնտռելով: Վերջապէս կը գտնէ ճամբայ մը. կը մագլցի պզտիկ բարձունքի մը վըրայ (5 – 6 մեթր): Վերէն, Հիրոշիման դիտելով, կը տեսնէ միայն հսկայ բոց մը, որ մէկ անգամէն մոխիրի վերածեց 55.000 տուն:

Անկարելի էր սակայն տեղ մը երթալ: Բոլոր ճամբաները կրակի մէջ են: Քաւաշիի դարձեալ կը մտնէ ջուրը, լողալով կ'անցնի Օթհայի չորս թեւերը եւ ուժասպառ կը հասնի Հիժիեամա թաղը:

Վեց ժամէ ի վեր հիւլէական ռումբը պայթած էր: Արեւը այնքան տաք է՝ որ երիտասարդ ճարտարապետը չի դիմանար: Կը փլի՝ գետափի ժայռերուն վըրայ: Բոլորովին ուժասպառ՝ կը քնանայ այնտեղ եւ իրիկուան ժամը հինգին մօտ կ'արթննայ: Ցաւերը, որոշ չափով մեղմացան, ատեն մը հանգիստ կը ձգեն զինքը: Հովը, որ ծովէն կը փչէ դէպի բլուրները, պատճառ մը կ'ըլլայ որ ան վերագտնէ իր գիտակցութիւնն ու ուժերը:

Մտածում մը կը մտրակէ իր գանկը, վերագտնել իր բարեկամին տունը, որ կայարանին մօտ է: Քիչ մը քալելով կը հասնի Հիրոշիմայի կայարանը: Մարդիկ կը խռնուէին հոն, դանդաղեցնելով իր քայլերը՝ դէպի փրկութիւն հոն՝ ուր սենեակի մը կէսը փարձած էր:

Հարիւր մեթր եւս, բայց Քաւաշիի չի ճանչնար իր բնակարանին տեղը: Ամէն բան փլած էր: Տուները այրած, ծառերը հրկիզուած: Փողոցները՝ լեցուն անպատսպար մարդերով, որ կողմն ալ դառնար՝ Թափօրներ կուզային:

Երկար ատեն Քաւաշիի կը մնայ իր տեղը, ճամբու մը եզերքը եւ կը դիտէ այրած, վիրաւոր մարդիկը, որ կ'անցնին գինովներու պէս: Լաւ չի հասկնար՝ թէ քաղաքը ինչու այլեւս գոյութիւն չունի: Կրակիւսով շինուած հսկայ շէնքերէն, որոնք կրնային դիմանալ երկրաշարժերու եւ քաղաքին փառքը կը կազմէին՝ խըլեակներ կը մնային միայն, որոնց ծակերէն կրակ եւ մուխ կ'ելլէր տակաւին:

Ցուրտէն ու անօթութենէ կը դողայ: Ուտելիք բան մը կը փնտռէ: Գետին երկայնքն ի վեր փռուած ճաշարանները մոխրակոյտերու վերածուած են: Քաւաշիի կը սկսի քալել, կը խառնուի անապաստան մարդոց պատահական խումբի մը եւ անոնց հետ կ'ուղղուի դէպի Հիրոշիմայի շոգեկառքի երկրորդ կայարանը: Տարագիրները կ'երթան այդ կայարանը՝ որ պարպուած էր զինուորականներէ:

Երկաթուղիի քայքայման պատճառով՝ շոգեկառք մը կը սպասէր այնտեղ, կայարանին մէջ: Քաւաշիի կը մտնէ, կը գտնէ նստարան մը եւ յոգնութենէ սպառած՝ անմիջապէս կը քնանայ:

Այս վայրկեանէն սկսեալ ճարտարապետին յիշողութիւնը կը խանգարուի: Կը յիշէ միայն՝ որ կարգ մը կայարաններու մէջ սպասեցին երկար ատեն, բայց չի գիտէր անունները այդ կայարաններուն: Կը յիշէ թէ գիշեր մը ամբողջ անցուցին Մոժիի մօտերը գտնուող փապուղիի մը մէջ, որովհետեւ, մարդիկ կ'ըսէին թէ ամերիկեան օդանաւեր թռիչք կը կատարեն այդ շրջանին վրայ: Վերջապէս, կը յիշէ թէ քանի մը հոգի քիչ մը բրինձ տուին իրեն եւ փորձեցին խօսիլ:

Առաւօտ մը շոգեկառքը փապուղիէն դուրս կ'ելլէ եւ կը շարունակէ իր ճամբան՝ ձորի մը մէջէն, յետոյ՝ ծովուն եզերքէն: Քաւաշիի կը մոռնայ պատերազմը եւ հրդեհը՝ որոնք քանի մը օրուան պատմութիւն ունին միայն. անտանելի աղմուկ մը կը շարունակուի գլխուն մէջ՝ մտածումները փշուր փշուր ընելով:

Ճամբորդները հետզհետէ կը պակսին: Դէպի երկրին հարաւը գացող շոգեկառքը ժամանակի մասին գաղափար չունի, ինչպէս նաեւ՝ ճամբորդները:

Վերջապէս, առաւօտ մը, ժամը 10.45–ին կառախումբը կանգ կ'առնէ: Քնաշրջիկի մը պէս՝ Քաւաշիի վար կ'իջնէ. անակընկալի եկած՝ կը ճանչնայ Նակազաքիի գլխաւոր կայարանը: Այն քաղաքը՝ ուր անցած է իր երիտասարդութիւնը: Դուրս կ'ելլէ կեդրոնական շէնքէն, իրեն հետ՝ 7 – 8 հոգի, որ շոգեկառք եկած էր Հիրոշիմայէն: Կը դառնայ աջին եւ կը սկսի քալել պողոտայէ մը, որ կ'իջնէ դէպի ծովախորշը

Հազիւ քանի մը վայրկեանէ ի վեր կը քալէր երբ ծովախորշին խորը, հորիզոնին վրայ կը նշմարուի սեւ կէտ մը. «օդանաւ մը» կ'ըսէ ինքն իրեն: Կը կենայ ճամբուն մէջտեղը եւ կը դիտէ զայն:

Քանի մը երկվայրկեան՝ եւ լեռները արդէն կը գրկեն մեքենաներուն արձագանգը: Քաւաշիի, խուճապի մատնուած, ելեկտրականացած՝ սարսափէ մը, որ փորէն վեր ելլելով կը տարածուէր ամբողջ մարմնին մէջ. կը վազէ, կը նետուի առուակի մը մէջ, կը կծկուի եւ ցեխով կը պատէ մարմնին ամէն կողմը:

Սարսափելի վախ մը կը թօթուէ զինքը. կը նայի երկինք:

Օդանաւը կը դառնայ եւ կը մօտենայ ցած ամպերուն: Բայց, վերադառնալէ առաջ կը ձգէ ռումբ մը, որ արագօրէն կ'իջնէ Նակազաքիի վրայ:

(2 Շար.)

կարճ էր, այս պատճառաւ շատ կը նեղուէր): Մայրը կ'աշխատէր ամերիկեան Սթանտըրտ Օյլ Քըմփէնի ընկերութեան տնօրէնին բնակարանը (տնային աշխատանք), այս պատճառաւ կը փափաքէր որ տղան ալ առեւտրական վարժարան մը յաճախէր, դառնար առեւտրական եւ ապագային ալ աշխատէր նոյն ընկերութեան մէջ: Մօրը պնդումին վրայ սկսաւ յաճախել Ֆրանսական Լայիք առեւտրական վարժարանը: Ֆրանսերէնը տկար էր, առեւտրականի յատկութիւն ու խառնուածք չունէր, — տարի մը վերջ լքեց: Պէյրութ մտաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը: Բնաւորութեամբ լուրջ, նկարագրով ու բարոյականով մաքուր, դաշնակցական մտաւորականներուն պէս սեւ ու լայն փափիյոնով փողկապ մը կը կապէր, կը սիրէր խմել աւելի տարիքոտ մտաւորականներուն ընկերութիւնը, եղած է կուսակցական՝ խղճմիտ, պատասխանատու, ճշդապահ, կարգապահ ու գործօն անդամ: Եղած է Հալէպի Կ. Կ.ի գործավար: Կատարած է կուսակցական պատասխանատու գործեր: Տարիներու ընթացքին ինքնաշխատութեամբ դարձաւ թերթերու աշխատակից, աւելի վերջ կը լսէի թէ դարձած էր ճառախօս:

Ուսուցչական պաշտօնի կոչուեցաւ 1930ին Հալէպի շրջակայքը: Եղաւ Դամասկոսի ազգային դպրոցին տնօրէն: Յետոյ իր յաճախած Հալէպի Հայկազեան վարժարանին տնօրէն: Վերջերս ալ Հալէպի Քարէն Եփփէ ճեմարանին մէջ ազգային պատմութեան ուսուցիչ:

Լոյս ընծայած է քերթուածներ: Հրատարակած է գիրքեր «Օրերուն հետ», «Սրտերուն երգը», «Դարերու երգը», «Երկիր խռովքի», «Ազգային պատմութեան» երեք դասագիրքեր: Վերջերս ալ «Հայրենիք ամսագրին» մէջ լոյս տեսաւ իր վերջին գիրքը «Արեան ճանապարհով», — 1915 – 1918ին պաղթականութեան մէջ Արաբներու եւ Թուրքերուն մօտ իր ապրած տաժանելի կեանքն է որ Թուղթին յանձնած է:

Մայրը շատ աշխատած, տանջուած ու տառապած՝ ամէն տեսակ գործերու մէջ աշխատած էր, որպէս զի ջարդերէն ազատած իր միակ տղան (չորս փոքրիկ քոյրերը ջարդուած էին) ուսում ստանար եւ մարդ դառնար:

Արմէն Անուշ գիշեր ու ցերեկ կ'երազէր Փարիզը տեսնել: Երբ Փարիզ կուգայի, ըսաւ.— Երանի՜ քեզի:

Ամուսնացած էր, երկու զաւակներու տէր: Բայց իր պաշտօնի բերմամբ՝ թափառական կեանք մը ունեցաւ: Զարբեցաւ, տառապեցաւ: Տակաւին լայն ասպարէզ ունէր առջեւը, նորանոր գործեր արտադրելու համար, բայց ահա կը դառնայ վիրաբուժական գործողութեան մը զոհը: Պիտի յիշենք զինքը ու պիտի չըմոռնանք, — իր գիրքերուն մէջ պիտի մնայ միշտ կենդանի, միշտ ներկայ:

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Լէ Նուվէլ Լիթէրէր շաբաթաթերթը հրատարակած էր ուսումնասիրութիւն մը, վերջին տասը տարուան ընթացքին Ֆրանսերէնի թարգմանուած զանազան երկիրներու գրականութեան մասին: Հրատարակուած ցուցակէն կը տեսնուի թէ տասը տարուան ընթացքին Ֆրանսերէնի թարգմանուած են անգլիական գրականութենէն՝ 258 վէպ, ամերիկեանէն՝ 238, գերմանականէն՝ 104: իսկ իտալական գրականութենէն՝ 70 վէպ:

Բարդ հանգոյց մը կը ներկայացնէ այս գործերուն տպաքանակը, ուր առաջին կարգին վրայ կուգայ իտալական վէպ մը՝ Տոն Քամիլոյի փոքրիկ աշխարհը, որմէ սպառած է մօտ մէկ միլիոն օրինակ: Այսուհանդերձ, Մալափարթէի Քափութ եւ Մորթը վէպերէն զատ, որոնց տպաքանակը կարճ ժամանակի մէջ հասաւ հարիւր հազարի, իտալացի գրողները երեքէն տասնըհինգ հազարի միջեւ տարուբերուող ընթերցողներ ունին միայն Ֆրանսայի մէջ:

Պէտք չէ զարմանալ: Ֆրանսացի եւ օտար բազմաթիւ այլ գրողներ ալ ենթարկուած են նոյն ճակատագրին: Նոյնիսկ Իտալիոյ մէջ, այս բախտին կ'արժանան իտալական գրականութեան լաւագոյն ներկայացուցիչները, որոնց համար յաջողութիւն մըն է սպառել քսան հազար օրինակ:

Այսուհանդերձ, Իտալացիները նկատի չեն առներ Ֆրանսայի մէջ կատարուած թարգմանութիւնները եւ սպառած գիրքերուն քանակը՝ ճշդելու համար իրենց կարգ մը գրողներուն արժէքը:

Կան գրագէտներ, որոնք Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ միաժամանակ բարձր կը դասուին, ինչպէս՝ Մորաւիա, Վիթորինի, Փիովենէ, Պրանքաթի, Քարլօ Լեւի, Փրաթոլինի, Փաւեզիէ: Երկու երկիրներու մէջ ալ իրականութիւն է այսօր, թէ Պրանքաթիի մահը մեծ կորուստ մըն է գրականութեան համար, Մորաւիա եւ Փրաթոլինի կը շարունակեն բարձրացնել իրենց ստորագրութեանց արժէքը, Վիթորինի, Լեւի եւ Փովենէ պատշաճ ձեւով չեն շարունակեր վիպագրական իրենց աշխատանքները, մինչ Փաւեզէի աստղը կը շարունակէ փայլիլ: Իսկ Տինօ Պուցաթիի Թաթարներու անապատը Ֆրանսայի թէ Իտալիոյ մէջ մտաւորական շրջանակներու ուշադրութիւնը գրաւեց:

Միւս կողմէ մինչ Տոն Քամիլոյի փոքրիկ աշխարհը մէկ միլիոն օրինակ սպառեցաւ, Իտալացիները գրական ոչ մէկ արժէք կ'ընծայեն անոր. Կուարեշի, գրքին հեղինակը «գրագէտ մը չէ»: Գալով Մալափարթէի, Իտալիոյ գրական շրջանակները տաղանդաւոր գրողին Քափութին եւ Մորթը գործերուն մէջ նոյնպէս գրական արժէք մը չեն գտներ, յայտարարելով՝ թէ Մալափարթէի բուն գրականութիւնը ֆրանսերէնի չէ թարգմանուած:

Ընդհակառակն, ուրիշ գրողներ՝ Պերթօ, Փրիսքօ, Փարիսէ, Լանտոլֆի, որոնց գործերուն թարգմանութիւնները շատ չհետաքրքրեցին Ֆրանսացի քննադատներն ու ընթերցողները, մեծ համբաւ կը վայելեն Իտալիոյ մէջ:

Լէ Նուվէլ Լիթերէրի աշխատակիցը, այս պարագային, պատասխանատու կը նկատէ ֆրանսացի հրատարակիչները, որոնք առաջին փորձէն յուսախաբ՝ ճիգ չեն թափած յիշեալ հեղինակներուն միւս գործերը թարգմանելու համար:

Երիտասարդ գրողներու գործերը բոլորովին անծանօթ են Ֆրանսայի մէջ: Ոչ մէկ կասկած՝ թէ իտալական նոր – իրապաշտութիւնը գոյապաշտ էր Սարթրէն առաջ եւ այդպէս ալ կը մնայ: Պատերազմն ու դիմադրական շարժումները ներշնչեցին կարգ մը գրողներ, — Փիրօ, Փեթրոնի, Վիկանօ եւն.:

Իտալիոյ մէջ, կեանքի այս նկարիչները սակայն, ըլլալով հանդերձ անկեղծ եւ տաղանդաւոր՝ դուրս չեն ելլեր իրենց շրջապատէն, կապուած են իրենց նահանգին, քաղաքին, գիւղացիին կամ բանուորին: Թերեւս այս է պատճառը, որ Ֆրանսայի մէջ անոնք տեղ չեն գրաւած Սիլոնէի, Լեւիի, Տոլչիի եւ Քամփանիլէի կողքին:

Գոյապաշտութիւնը, ինչպէս նաեւ գրական այլ հոսանքներ ոգեւորած են տաղանդաւոր գրողներ, որոնք երիտասարդ են թէեւ, բայց հռչակի տիրացած արդէն (Իտալիոյ մէջ):

Պարզ է, թէ իտալական գրականութիւնը մարդկային է այսօր, ուր ներկայ է արուեստը՝ յարգանք պարտադրելու չափ ուժեղ:

Իտալացի բազմաթիւ գրողներ կան, որոնց ոչ միայն անունը, այլ՝ գրական արժէքն անգամ անծանօթ է ֆրանսացի հրատարակիչներուն, որոնք ամէն բանէ առաջ առեւտրական յաջողութիւններ կը փնտռեն:

ԱՌԱԿ

ԱՅԾԻ ՆԵՐԲՈՂԸ

Ծաղկառատ հովտում կուշտ կերած մի
Այծ,
Եղէգնեայ գրիչ կճղակով բռնած,
Այծային ոճով
Ներբողական էր Գոմէշին գրում.
«Այսպիսի քնքուշ էակ աշխարհում
Չի լինի ոչ – ով.
Կիրթ, հեզաճկուն, հմուտ լեզուաբան,
Վիզն է կարապի, մետաքս է կաշին...»:

Կարդացներն Այծին
Այսպէս ասացին.
—Ա՜խ դու անպիտան, միթէ՞ Գոմէշին
Այդպիսի ընտիր գովեստներ կը տան...
Սակայն չստացան Այծից պատասխան:

Առանձին գաղտնիք չկայ այս հարցում.
Գոմշի հովտումն է Այծը արածում:

ՄԿՐՏԻՉ ԿՈՐԻԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍՏ. ԶՕՐԵԱՆ

Մօտ կէս դար է, որ Ստ. Զօրեան մուտք գործած է հայ գրականութեան անդաստանը: Թումանեան եւ Շիրվանզադէ ողջունեցին նորեկին երիտասարդ Զօրեանի գրական առաջին փորձերը: 1918ին լոյս տեսաւ գաւառացիներու կեանքն ու առօրեան պատկերող իր նորավէպերու եւ պատմուածքներու առաջին ժողովածուն՝ «Տխուր մարդիկ» խորագրով: Առաջին գիրքով իսկ երիտասարդ գրողը հանդէս կուգար գրական որոշ հասկացողութեամբ, իւրայատուկ ոճով, հողի մարդոց, գիւղացիներու կենդանի տիպերով: Զօրեանի ստեղծագործութեան նիւթը մեծ մասամբ առնուած է աղքատ, նախապաշարումներով ապրող հայ գիւղացիներու կեանքէն: Ժամանակի ընթացքին կազմաւորուեցաւ Զօրեան:

Ա. Աշխարհամարտը արձագանգ գտաւ իր շարք մը պատմուածքներուն մէջ. այս տեսակէտէն ուշագրաւ է իր «Պատերազմը» պատմուածքը:

Քաղաքի կեանքը, նոյնպէս, իր տեղը ունի Ստ. Զօրեանի գրականութեան մէջ, ինչպէս՝ իր «Սպիտակ քաղաք» վէպը:

Արդի հայ գրականութեան մէջ մնայուն տեղ մը կը գրաւէ իր «Մի կեանքի պատմութիւն» երկհատոր վէպը, ուր իրապաշտ գրիչով եւ նուրբ հիւմուրով հեղինակը կը նկարագրէ իր մանկութիւնն ու պատանեկութիւնը:

Պատերազմի տարիներուն գրեց «Պապ թագաւոր» նշանաւոր պատմավէպը, որ նոր էջ մը բացաւ իր գրականութեան մէջ:

Ստ. Զօրեան իւրայատուկ տեղ մը ունի Հայաստանի արդի գրականութեան մէջ: Իր կենդանի, հիւթեղ լեզուն, ոճի պարզութիւնը, պատմուածքներու գեղարուեստական կառոյցը եւ քնարական շունչը արժանացան ժողովրդական լայն խաւերու համակրանքին:

Ներկայիս 68 տարեկան է եւ շուտով հրատարակութեան կը յանձնէ նոր պատմավէպ մը՝ առնուած չորրորդ դարու հայկական կեանքէն: Պատրաստած է նոր պատմուածքներ, «1921 Թուականը» վէպ մը եւ յուշագրութիւններ:

Ստ. Զօրեանի գործերը թարգմանուած են բազմաթիւ լեզուներու, ինչպէս՝ անգլերէն, գերմաներէն, ռուսերէն, լեհերէն, չեխերէն, պուլկարերէն, եւն.:

Ինչպէս Հայաստանի, նոյնպէս արտասահմանի գրասէր հասարակութեան մէջ՝ Ստ. Զօրեան բացառիկ տեղ մը ունի, արդի հայ գրականութեան քանի մը դըլուխ – գործոցները կը պատկանին իր գրչին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (184)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ը.

ՆԱԽԱՀԱՆԳԻՍՏԻ ԴՈՒՌԸ

Նրա տակին ածած էին զանազան մեծութեամբ հին ու նոր տախտակներ, դեռ չսղոցած գերանների կըտորներ, եւ հիւսնի զանազան ատաղձներ: Այդ բոլորը տեսնելով, առաջի անգամից, այդ տունը հիւսնի արհեստանոցի տպաւորութիւն էր գործում: Զարդախից մի դուռ բացւում էր դէպի փոքրիկ խրճիթ մը. այնտեղից ուրագի ձայն էր լսւում: Այնտեղ գործում էր ալեւոր արհեստաւորը, բայց նա տան տէրը չէր, նա մի օտարական էր, որին ժամանակաւոր բնակարան էին տուել աշխատելու:

Տան տէրը չէր երեւում, չէր երեւում եւ ոչ ոք տանեցիներից, միայն մի քանի սագեր, որ դեռ նոր էին վերադարձել ծովեզրից, որոնում էին մի հովանաւոր տեղ, արեւի կիզող ճառագայթներից պատսպարուելու համար: Նրանցից մէկը դիմեց դէպի ուրիշի տարածած ըստուերը եւ, կըչկըչալով, համեցէք անելով, իր ընկերներին ու ընկերուհիներին հրաւիրեց այնտեղ: Ամբողջ երամը հանգստացաւ սառն ստուերի ներքոյ, ուր արեւի կրակից եւ ոչ մի նշոյլ չէր թափանցում: Մենք դեռ բակումը ման էինք գալիս, սպասում էինք տան տիրոջը:

Վերջապէս յայտնուեցաւ նա: Դա մի հաստատարմուկ, թիկնաւէտ, բարձրահասակ տղամարդ էր, արեւակէզ դէմքով, որի սուր, թափանցող հայեացքը, կարծես, նետի նման մխւում էր մարդու սրտի մէջ: Գլխին դրած ունէր կապոյտ եւ կարմիր թելերով նախշած արախչին, հագել էր միայն հասա, սպիտակ կտաւից շապիկ, որի նոյնպէս կապոյտ եւ կարմիր թելերով ասղնագործած օձիքից երեւում էր թաւամազ, հզօր կուրծքը: Օրուայ ջերմութիւնը ստիպել էր նրան փոքր ինչ զովութիւն տալ իր թոքերին: Մէջքը պնդած էր մետաքսեայ գօտիով, որից քարշ էր ընկած մի մեծ դանակ: Կապտագոյն շալվարը, վերեւից բաւական լայն, իսկ հետզհետէ սաստիկ նեղնալով, իջնում էր մինչեւ նրա ծնկները: Սրունքները մնացել էին բոլորովին մերկ. մերկ էին եւ ոտները: Հոլանի բազուկները ծալած էին մինչեւ արմունկները, երեւում էր, որ ծովեզրից էր գալիս եւ այնտեղ ջրերի հետ գործ էր ունեցել: Եւ իրաւ, այդ ամենատաղանդաւոր արձանագործի քերիչին արժանի տղամարդը պարապմունքով նաւավար էր եւ նաւահանգստում կապած էր նրա սիրուն նաւակը:

Վարպետ Փանոսի հետ նա նախածանօթ էր երեւում. մօտեցաւ նրան եւ ինչ – որ խօսեց, բայց ինձ եւ Ալանին վրայ առանձին ուշադրութիւն չդարձրեց: Եւրոպացին նրան չէր զարմացնում, կարելի էր կարծել, որ նա Եւրոպացիք շատ էր տեսել:

Վարպետի հետ իր խօսքը վերջացնելուց յետոյ, նա անփոյթ կերպով մօտեցաւ մեզ եւ, առանց բարեւելու, ասաց.

— Այստեղ ի՞նչու էք կանգնած:

Նրա անքաղաքավարութիւնը, որ կոպտութեան էր հասնում, սաստիկ վիրաւորեց ինձ: Ալանը ոչինչ չպատասխանեց: Պատասխանեց վարպետ Փանոսը իր սովորական ծիծաղով.

— Օրհնած, ո՞ւր գնանք, ամբողջ ժամ սպասում էինք այստեղ, ոչ տան տէր էր երեւում եւ ոչ տան տիրուհի, որ մեզ մի տեղ ցոյց տար:

— Այդ մարդիկը, ասենք թէ, օտարներ են, դու խօ իմ տան բոլոր ծակուծուկը գիտես, ի՞նչու չէիր տեղ ցոյց տալիս:— Նա դարձաւ դէպի մեզ ասելով.— Եկէք:

Նա տարաւ մեզ մի երեսը բաց սրահ (էյվան), որ նայում էր դէպի պարտէզը: Սրահի բաց կողմը բաժանուած էր պարտէզից փայտեայ վանդակապատով, իսկ նրա միջից բացւում էր մի դուռ դէպի միւս սենեակները: Սրահը տան ամառնային կեցութեան համար էր:

— Աղջի՛: Ծովինար, ո՞ւր ես, — ձայն տուեց նա:

Սենեակի դուռը բացուեցաւ եւ ներսից յայտնուեցաւ մի գեղեցիկ աղջիկ, տասն եւ չորս տարեկան, որի արախչինըմբողջապէս ծածկուած էր արծաթեայ եւ ոսկեայ դրամներով, եւ թասի ձեւ էր ստացել: Արախչինի տակից սփռուած էին նրա թիկունքի վրայ, առանց հիւսերի, արձակ ծամերը եւ կիսով չափ ծածկում էին նրա թուխ դէմքը: Աղջիկը աւելի քաղաքավարի գտնուեցաւ, քան թէ հայրը. երբ որ տեսաւ մեզ, հեռուից գլուխ տուեց եւ լուռ կանգնեց, սպասելով հօր հրամանին:

— Բեր այստեղ մի չոր քչիր, որ այդ մարդիկը նստեն, — ասաց հայրը:

Աղջիկը շուտով ջուր բերեց, ճարպիկ մատներով սրսկեց սրահի կաւով ծեփած յատակի վրայ, յետոյ տարածեց եղէգներից հիւսած ընդարձակ հասիրը, իսկ նրա վրայ մի քանի նախշուն կապերտներ: Մենք կանգնած սպասում էինք, մինչեւ նա իր գործը վերջացնէ:

— Մի մինդար էլ բեր այդ պարոնի համար, — նա ցոյց տուեց Ալանի վրայ, — այդ պարոնը Ֆրանկ է, նրա տեղը պէտք է փափուկ լինի, իսկ մենք չոր գետնի վրայ էլ սովոր ենք նստել:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԽՐՈՒՇՉԵՒ կարգ մը լրագրողներէ հարցապնդուելով յայտարարեց .— Մա — լենկով ողջ է, Բուլգանին հիւանդանոց կը գտնուի, իսկ Մոլոթով արձակուրդի մէջ է :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Պատերազմական նախարար Կիյեոմա պաշտօնապէս Փարիզ հրաւիրեց Արեւմտեան Գերմանիոյ իր պաշտօնակիցը՝ Շթրաուս, որուն այցելութեան թը — ւականը տակաւին չէ ճշդուած. հիւլէա — կան մարզին մէջ ֆրանքօ-գերման գոր — ծակցութեան ակի՞զբն է արդեօք, հարց կուտայ տեղական մամուլը :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ բոլոր թերթերը կը գրեն թէ Կիպրոսի մէջ Անգլիացիները արտասովոր ռումբեր նետած են Յոյներու վրայ. միւս կողմէ Թուրք կամաւորներու բանակ մը կազմուած է, ի հարկին Կիպրոս երթալու համար :

Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Փիրանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Փիրանեան եւ զաւակները, Պ. Գուրգէն Փիրանեան, Օր. Մարի Փիրանեան, Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Անխթիկեան, Տէր եւ Տիկին Վարդան Փիրանեան ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ չարաթ, Յունիս 14ին, Մարսէյլ:

Յուղարկաւորութիւնը այս Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 9ին Փրատոյի Մայր — եկեղեցիին մէջ :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կազմակեր — պած է տարեկան մեծ դաշտահանդէս մը, Յունիս 22ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Սէ-սէնի հանրածանօթ գիւղին գեղեցիկ փառքին մէջ (անցեալ տարուան վայրը):

Գեղարուեստական լաւագոյն բաժին մը մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին :

Տղաքը կը ներկայացնեն զաւեշտ մը՝ ԽԵՋՈՅԻ ԹՈՒՂԸ: Բարձրախօս հայ եւ ֆրանսական երգապնակներով :

Ձոխ պիւֆէ այլազան խմիչքներով: Այս հանդէսը զուգադիպելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի քառասնամեակին կը հրաւիրուի մօտա — կայ գաղութներուն համակիր հայ երի — տասարդութիւնը :

Քաղաքին օթօքառերը կը մեկնինՇմէն տը Լալփէն 8·30ին, գարոյին առջեւ 8·45, Փլաս Վերտէօն 9, Փաճսին առջեւ 9·15:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ա — մավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 29ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին վարժարանին մէջ: Հանդէսէն յե — տոյ տեղի պիտի ունենայ տարեկան դաշ — տահանդէսը օժանդակութեամբ Ծնողա — կան Միութեան :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ հաճե — լի անակնկալներ :

Մուտքի գին 250 ֆրանք :

Հաղորդակց. միջոց.— Էկլիզ տը Բան — թէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի — Փավիյոն :

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

«Ժէօնէս է Աքսիոն» Ընկերութիւնը կը կազմակերպէ ամառնային բանակումներ ութէն քսան տարեկան մանուկներու եւ ե — րիտասարդներու (երկսեռ) համար իր նոր գնած գեղեցիկ բանակավայրին մէջ, Իզեռ, 880 մեթր բարձրութիւն: Հայկա — կան եւ հոգեւոր մաքուր մթնոլորտ: Ա — ռաջին շրջան, Յուլիս 15էն Օգոստոս 11, երկրորդ շրջան՝ Օգոստոս 13էն 27: 14 տարեկանէն վեր եղողները կրնան երկու բանակումներուն ալ մասնակցիլ :Ման — րամասնութեանց համար դիմել՝

Օր. Սիւզան Տէր–Անդրէասեան,
30, Ռիւ Շաթօ Փայան, Մարսէյլ
(Պուշ տիւ Ռոն)
Հեռաձայն 48·51·88

Նոյն գեղեցիկ վայրին մէջ կահաւոր — ուած սենեակներ վարձու կը տրուին Յու — նիս եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն համար : Դիմել՝ վերի հասցէին :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

Գ. ՑԱՆԿ — ՄԱՐՍԷՅԼ

«Շանթ» Գրական գեղարուեստական ընկերակցութիւնս ուրախութեամբ եւ շը — նորհակալութեամբ կը յայտարարէ որ իր նորահաստատ գրադարան – ընթեր — ցարանին ձոխացման համար եղած են հե — տեւեալ նուիրատուութիւնները :

1·— «Յառաջ»ի խմբագրութիւն՝ քա — ռասուն հատոր գիրք եւ չորս մը ամսա — թերթ :

2·— Կարօ Գէորգեան՝ տասը հատոր, երեք հատորը (Պէյրութէն) իր «Ամէնուն Տարեգիրքը», հեղինակութիւնէն, Բ. Գ. Դ. թիւերը:

3·— Հրանդ Բալուեան՝ իր «Ջուարթ — նոց» տարեգիրքին հետ ուրիշ հինգ հա — տոր գիրք:

4·— Մարտիրոս Թաշճեան՝ հինգ հա — տոր գիրք եւ «Հայրենիք» ամսագիր 12 հատոր:

5·— Շամլեան՝ Փարիզէն «Յառաջ»ի հինգ տարուան հաւաքածոն :

Հաճոյքով եւ շնորհակալութեամբ կ'ար — ձանագրենք եղած այս նուիրատուութիւն — ները: Վստահ ենք որ շուտով նոր նուի — րատուութիւններով, գրասէր մեր բարե — կամները եւ ընկերները պիտի ուզեն ի — րենց մասնակցութիւնը բերել «Շանթ» գրական գեղարուեստական ընկերակցու — թեանս ազգօգուտ մշակութային այս ձեռ — նարկին :

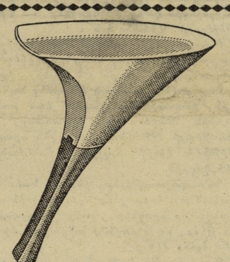
«Շանթ» ընկերակցութեան վարչութիւն

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

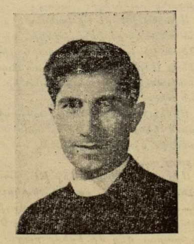
Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բաց — ուած են :

Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բե — րեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ :

COLLÈGE S. MOORAT
26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ԾԱՆՕԹ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՉ

Վեր. Ս. ՏՕԳԲՕՐԵԱՆ
կը խօսի
Ամէն իրիկուն ժամը 8·30ին
28: Ավընիւ Պուրկէն, Իսի լէ Մուլինօ,
Մուտքը ազատ է :

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, Շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 17ին, Սեւրի քաղա — քապետին նախագահութեամբ :

Սիրով հրաւիրուած են յարգելի ծնող — ներ եւ բարեկամներ :

ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐԸ ՕՐԸ

22 Յունիս, Կիրակի ժամը երեքին, Մուրատեան վարժարանի մէջ, գեղար — ուեստական բաժին, ուխտադնացութեան ժապաւէնը : Պիւֆէ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձը, Շաւիլի մէջ Յուլիս 27ին:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ԼԻՈՆԻ «ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

22 Յունիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Լիոնի Ջ. Թաղապետարանի սը — րահին մէջ (Րիւ տը Սէիզ):

Պիտի ըլլան դպրոցական եւ մանկական զուարճալի խաղեր եւ ուրիշ նոր եւ ապա — ւորիչ անակնկալներ :

Սիրով կը հրաւիրուի լիոնահայ գա — ղութը այս դպրոցական հանդէսին :

Մուտքը ազատ է :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ՅՈՒՆԻՍ — MARDI 17 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8219 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4020

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՅԵՂԱՇՐՋՈՒՄ

Ալժերիայէն վերադառնալէն ի վեր տենդոտ աշխատանքի լծուած է զօր. Տը Կոլ՝ կարգի դնելու համար պետութեան գործերը :

Վարչապետը ծրագրած էր ամէն բանէ առաջ վերահաստատել կառավարութեան հեղինակութիւնը, որ Մայիս 13էն ի վեր խախտած էր :

Յաջողեցաւ վստահութիւն ներշնչել երկրին, ինչպէս նաեւ արտաքին աշխարհին :

Որոշ մտահոգութիւն կը պատճառեն միայն Ալժերիոյ «փրկութեան կոմիտէ»ները, որոնց մէջ զինուորականները կը շարունակեն առաջնակարգ դեր կատարել, հակառակ կառավարութեան ազդարարութեանց :

Զօրավարը վերաքննութեան կ'ենթարկէ նաեւ նախորդ կառավարութեանց քաղաքականութիւնը Մարոքի եւ Թունուզի հանդէպ :

Իր նամակները՝ ուղղուած Մարոքի Թագաւորին եւ Թունուզի Հանրապետութեան Նախագահին՝ որոշ մեղմացում, նոյնիսկ մերձեցում առաջ բերին Ֆրանսայի եւ հիւսիսային Ափրիկէի յարաբերութեանց մէջ: Այն ատեն, որ Ալժերիոյ Ազատագրական Ճակատի ներկայացուցիչները իրար անցած են եւ բացատրութիւն կը պահանջեն Մարոքի եւ Թունուզի պատասխանատու վարիչներէն, անոնց յիշեցնելով Թանժէի խորհրդաժողովին որոշումները :

Ֆրանսական կառավարութեան այս նոր քաղաքականութիւնը տարակոյս չկայ, որ մեծապէս պիտի դիւրացնէ նաեւ Ալժերիոյ խնդրին բարուոք կարգադրութիւնը :

Սահմանադրութեան բարեփոխումը երկրորդ կարեւոր հարցն է, որով կը զբաղի զօրավարը՝ համախորհուրդ գլխաւոր նախարարներու եւ յայտնի իրաւագէտներու հետ :

Նպատակն է՝ ամուր հիմերու վրայ դնել գործադիր իշխանութիւնը, զայն ազատելու համար օրէնսդիր մարմնի պարբերական խաղերէն : Իր խօսքով՝ վերջ տալ «կուսակցութեանց վարչաձեւ»ին :

Հիմնապէս պիտի փոխուին մայր – երկրի եւ անդրծովեան հողամասերու փոխ – յարաբերութիւնները : Ծրագրուած է ինքնավարութիւն տալ Ֆրանս. գաղթավայրերուն ու հողատարութեան կամ թեւարկութեան ենթակայ երկիրներուն եւ զանոնք կապել մայր – հայրենիքին՝ դաշնակցային դրութեամբ :

Շնորհիւ այս կարգադրութեան, կարելի պիտի ըլլայ առաջքն առնել ներկայ եւ ապագայ ամէն կարգի դժգոհութեանց եւ խլրտումներու :

Ցոյներ կան, որ դաշնակցային Ֆրանսայի միանան նոյնիսկ Մարոքն ու Թունուզը : Այդ պարագային Ալժերիոյ հարցը ինքնին կը լուծուի :

Եթէ ընդունուի Տը Կոլի ծրագիրը, Հանրապետութեան նախագահը պիտի ընտրուի աւելի մեծ թիւով համազգային ներկայացուցիչներու կողմէ եւ աւելի լայն իրաւասութիւններ պիտի ունենայ :

Վարչապետին ընտրութեան եղանակն ալ պիտի փոխուի եւ կառավարութիւնը պիտի ունենայ երկու տեսակ նախարարներ, «դաշնակցային» եւ «ազգային» :

Խորհրդարանը ըստ առաջնոյն պիտի բաղկանայ երեսփոխանական ժողովէ եւ ծերակոյտէ, աւելի սահմանափակ իրաւասութիւններով :

Հիմնական յեղաշրջումներու նախօրեակին կը գտնուինք :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՄԲՈՍՏՆԵՐԸ ՓՈՐՁԵՑԻՆ ԳՐԱՒԵԼ ՊԷՅՐՈՒԹԸ

ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՇԱՄՈՒՆ ԱՆՁԱՄԲ ՄԱՍՆԱԿՑԵՑԱՒ ԿՌԻՒՆԵՐՈՒՆ

Լիբանանեան տագնապին վեցերորդ շաբաթը սկսաւ եւ մթնոլորտը փոխանակ պայծառանալու՝ աւելի բարդացաւ : Կացութիւնը ողբերգական էր մանաւանդ շաբաթ եւ կիրակի օրերը : Խռովարարները «ուժի ցուցադրութիւն» մը ըրին, փորձելով մայրաքաղաքը գրաւել. Համախմբուած ուժերով՝ շաբաթ օր «վճռական» յարձակում մը անցան, եօթը ժամ անդադար կրակելով : Տանիքներէն եւ փողոցներու անկիւններէն ապստամբները կը կրակեն ամէն բանի վրայ՝ որ կը շարժի : Զինամարտը շարունակուեցաւ նաեւ կիրակի. մերթ ընդ մերթ կը լռէր թնդանօթին ձայնը. բանակը իր բոլոր միջոցները գործի լծելով հանդերձ, ըմբոստութիւնը զսպելու եւ ոչ թէ ճզմելու քաղաքականութիւն կը վարէ : Երկուշաբթի առաւօտ ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ կռիւները կը շարունակուին եւ առայժմ կարելի չէ ճշդել թէ ո՛ր կողմը պիտի պարտուի : Կացութիւնը աւելի քան շփոթ է :

Ըմբոստները յարձակում գործեցին Վարչապետ Սամի Սոլհի բնակարանին վրայ, սակայն ետ մղուեցան բանակին կողմէ. Վարչապետն ու իր ընտանիքը տունէն հեռացան՝ աւելի ապահով ըլլալու համար. ռումբերն ու գնդացիրները արդէն տան մէկ մասը քանդած էին, իսկ մնացեալն ալ կրակի տրուեցաւ :

Խռովարարները դիւրութեամբ ետ մղուեցան նաեւ Սէրայէն. Պէյրութի գլխաւոր նախարարատունը, ուր կառավարութիւնը ժողով կը գումարէ :

Յարձակում գործուեցաւ նաեւ Հանրապետութեան Նախագահ Շամունի բնակարանին վրայ, ուր կատաղի կռիւ մը եղաւ բանակին եւ խռովարարներուն միջեւ. Նախագահը անձամբ մասնակցեցաւ կռիւներուն՝ գնդացիր ի ձեռին :

Աւազուտքի բանտին վրայ եղած յարձակումը նոյնպէս ետ մղուեցաւ բանակին կողմէ, հակառակ անոր որ բանտարկեալներու մէջ ալ ըմբոստութիւն ծագած էր :

Օդանաւեր շատ ցածէն թռիչք կը կատարեն՝ վախցնելու համար ըմբոստները, որոնց պարագլուխ՝ Սաէպ Սալամի բնակարանը ռմբակոծուեցաւ զինուորներուն կողմէ. նախկին վարչապետը իր տունը փոխեց. կռիւներուն մէջ սպաննուեցաւ նաեւ իր տեղակալը՝ Ապտան Նահաս :

Մայրաքաղաքին բնակչութիւնը սկսած է փախչիլ լեռները, որովհետեւ ամէն ինչ խառն է Պէյրութի մէջ. ոչ միայն բանակն ու ըմբոստները կը կռուին իրարու դէմ, այլ՝ ամէն թաղի մէջ կազմուած են զանազան հոսանքներ, կառավարութեան թեր ու դէմ, որոնք կը մասնակցին պատերազմին :

ՄԱԿի քննիչներուն Պէյրութ ներկայութիւնը ոչ մէկ բան փոխեց կացութեան մէջ: Ընդհակառակն՝ խռովարարները նոր թափ տուին իրենց կռիւներուն :

Քաղաքական ճակատի վրայ՝ նոյնպէս ոչ մէկ փոփոխութիւն: Ապստամբները կը պահանջեն որ Նախագահ Շամուն իր հրաժարականը տայ եւ կառավարութիւնը լուծուի: Բանակն ու կառավարութիւնը կը մտածեն թէ Շամունի պաշտօնավարութեան շրջանը կը վերջանայ երկու ամիսէն (Սեպտեմբեր) եւ ներկայ պայմաններու մէջ կառավարութեան լուծումը աղէտ կրնայ ըլլալ երկրին համար :

ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՐՑԸ

ԱՆԳԱՐԱ ԴԷՄ Է ԱՆԳԼԻՈՅ ԾՐԱԳՐԻՆ

Միջին Արեւելքի երկրորդ թնճուկն է՝ Կիպրոս : Թուրքիոյ Արտաքին նախարարը յուշագիր մը յանձնեց Լոնտոն, յայտարարելով թէ Անգարա դէմ է կղզիին նկատմամբ Անգլիոյ պատրաստած ծրագրին եւ առանց այլեւայլի՝ կը պահանջէ որ Կիպրոս բաժնուի Յոյներու եւ Թուրքերու միջեւ, որովհետեւ «երկու համայնքները այլ եւս չեն կրնար ապրիլ մէկ կառավարութեան իշխանութեան ներքեւ» :

Ընդհակառակն, Յոյները, որ կը կազմեն բնակչութեան բացարձակ մեծամասնութիւնը, կողմնակից են Անգլիոյ ծրագրին: Աթէնք բացէ ի բաց յայտարարեց թէ այլեւս չի կրնար գործակցիլ Թուրքերու հետ. Ատլանտեան Ուխտի յոյն զինուորականները՝ որ կը գտնուէին Թուրքիա, առջի օր մասնաւոր օդանաւերով մեկնեցան Յունաստան, պաշտօնապէս յայտարարելով, թէ հոն՝ ուր Թուրքը կայ, Յոյնին վրայ պէտք չէ հաշուել այլեւս :

Թուրքիոյ բոլոր քաղաքներուն մէջ ցոյցերը կը շարունակուին Անգլիոյ դէմ եւ ի նպաստ կղզիին բաժանման :

Անգլիա նոր ուժեր կը ղրկէ Կիպրոս. 25 օդանաւեր՝ մօտ հազար վայրաշուներ տարին. Լոնտոնէն կը յայտարարուի թէ 16րդ զօրաբաժինն ալ պիտի ղրկուի, երեք – չորս հազար վայրաշու, ապահովութեան համար :

Մէկ շաբթուան մէջ 15 Յոյն եւ Թուրք սպաննուած է. բազմաթիւ վիրաւորներ կան եւ լուսարգելի դրութիւնը ի զօրու կը մնայ :

Կիպրոսի յոյն քաղաքապետները որոշեցին դիմել ՄԱԿին, կարգը վերահաստատելու համար օգնական ուժեր . խնդրելով :

Գահիրէի ձայնասփիւռը ամէն օր յայտարարութիւններ կ'ընէ՝ հարուածելով Պէյրութի օրինաւոր իշխանութիւնը .— Լիբանանցի ժողովուրդին յեղափոխութիւնը Արեւմտեաններուն դէմ չէ. ո՛չ Միացեալ Նահանգներու, ո՛չ ալ Անգլիոյ, այլ՝ Նախագահ Շամունի դէմ : Լիբանանցի ժողովուրդը եթէ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի դէմ արտայայտութիւններ կ'ունենայ՝ պատճառը այն է որ մեծ պետութիւնները կանգնած են Շամունի կողքին:

Գահիրէի ձայնասփիւռին եզրակացութիւնը այն էր, թէ «յեղափոխութիւնը պիտի յաղթանակէ, ինչպէս՝ արաբական բոլոր յեղափոխութիւնները» :

Միւս կողմէ, Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան պաշտօնական ձայնասփիւռը «ազդարարութիւն» մը ըրաւ Միացեալ Նահանգներուն .— Ամերիկեան ուժերու ցամաքհանում մը՝ Լիբանանի մէջ, անկասկած մեծ պատերազմի մը պատճառ պիտի ըլլայ :

Ամերիկայի Արտաքին նախարար Տըլըս, որ արձակուրդի մէջ էր, Լիբանանի ներկայ կացութեան պատճառով անմիջապէս վերադարձաւ Ուաշինկթըն, ուր յայտարարեց թէ «կացութիւնը թէեւ ծանր է, բայց ո՛չ՝ տագնապալի» : Մինչդեռ, Պէյրութի ամերիկեան դեսպանը կը հաղորդէր թէ Լիբանանի կացութիւնը աւելի քան տագնապալի է. այս է պատճառը, որ Պէյրութի բոլոր Ամերիկացիները իրենց ընտանիքները պիտի հեռացնեն անկէ՝ կառավարութեան կողմէ տրամադրուած օդանաւերով :

Զոհերուն թիւը կարելի չէ ճշդել. Կիրակի օրուան պաշտօնական յայտարարու–

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ յիսուն հազար հանքագործներու առջեւ խօսեցաւ համայնավար աշխարհին Եուկոսլաւիոյ վրայ կատարած յարձակումներուն մասին, յայտարարելով. «Եթէ Մոսկուա եւ Փէքին կը պարտադրեն մեզ՝ մենք կ'ընդունինք այդ պայքարը» : Մառեչալը անդրադառնալով այն խօսքին՝ թէ Պելկրատ երկու միլիառ տոլար ստացած է Ամերիկայէն, ըսաւ .— Ասիկա ճիշդ չէ, բայց շատ լաւ պիտի ըլլար՝ եթէ իրապէս ստանայինք երկու միլիառ տոլար... : Թիթօ աւելի քան վճռական էր՝ Խ. Միութեան դէմ Պելկրատի շղթայազերծած պայքարին մէջ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ գոհունակութիւն կը յայտնէ, որ Խ. Միութիւնը ընդունած է Նախագահ Այզընհաուըրի առաջարկած հիւլէագէտներու ժողովը՝ Ժընեւի մէջ. «Այսուհանդերձ, Արտաքին նախարարութիւնը ցաւ կը յայտնէ, որ խորհրդային յուշագիրը կը պարունակէ որոշ անճշդութիւններ » :

ԱՆԳԼԻՈՅ Վարչապետ Մաքմիլըն Լոնտոն վերադարձաւ, Այզընհաուըրի եւ Տըլըսի հետ «կարեւոր բանակցութիւններ » ունենալէ ետք. ամսոյս վերջը՝ Մաքմիլըն պիտի գայ Փարիզ, տեսակցելու համար զօրավար Տը Կոլի հետ :

ՆՈՐՎԵԿԵԱՆ անկախ թերթ մը Մալենկովի մահուան մասին Խրուշչեւի հերքումը հրատարակելով, Մոսկուայի դիւանագիտական շրջանակներէն առնելով լուրը, կը յայտնէ թէ Մալենկով ձերբակալուած է եւ մօտ ատենէն պիտի դատուի:

ԼՈՆՏՈՆԻ հանրակառքի վարիչներուն գործադուլը, որ եօթը շաբաթ տեւեց, այս առաւօտ վերջացած պիտի ըլլար, համաձայնութիւն մը գոյացած ըլլալով :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԻ ընդհանուր Խորհուրդի աշխատանքները վերջ գտան առջի օր : 0ի դէմ 13 ձայնով եւ երեք ձեռնպահութեամբ քուէարկուեցաւ բանաձեւ մը Ֆրանսայի քաղաքական կացութեան վրայ : Այդ բանաձեւով մտահոգութիւն կը յայտնուի ծագած տագնապին առթիւ բայց յոյս կը դրուի նաեւ Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան վրայ որ ամէն պարագայի մէջ պիտի յաջողի պաշտպանել ժողովրդապետական ազատութիւնները :

ՍՈՒԷԶԻ Ընկերութեան եւ Գահիրէի միջեւ վերջնական համաձայնագիրը պիտի ստորագրուի Յուլիս 12ին :

ՄՕՏ 200 ՀՈԳԻ թունաւորուած են կիրակի օր Շու Ալա Բրէմէն՝ ուխտագնացութեան մը ընթացքին : Բոլորն ալ հիւանդանոց փոխադրուած են և ոմանց վիճակը մտահոգիչ է :

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ «Ջէթա»յի արդիւնքը յուսախաբ ըրած է գիտունները. ինչպէս ծանօթ է, հիւլէին խաղաղ նպատակներու օգտագործման համար՝ Անգլիացիները մեծ յոյս ունէին իրենց այս գիւտին վրայ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Ամերիկա Հոկտեմբերին կամ Նոյեմբերին հրթիռ մը պիտի արձակէ դէպի Լուսին :

ՀՌՈՄԻ թերթերը կը գրեն թէ իշխանուհի Մարկարէթ տարւոյս վերջը պիտի ամուսնանայ գնդապետ Թաունսէնտի հետ. լուրը պաշտօնապէս պիտի յայտարարուի Նոյեմբերին :

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ախոյենական մրցումները կը շարունակուին Շուէտի մէջ : Կիրակի օրուան խաղերուն արդիւնքներն են .— Գերմանիա – Իրլանտա հաւասար 2–2, Չեխոսլովաքիա պարտութեան կը մատնէ Արժանթինը մէկի դէմ 7, Ֆրանսան յաղթեց Սկովտիոյ մէկի դէմ երկուքով, Եուկոսլաւիա եւ Փարակուէյ հաւասար 3–3 : Շուէտ եւ Կալլէս հաւասար 0 – 0, Հունգարիա յաղթեց Մեքսիքայի 0ի դէմ չորսով, Պրազիլը յաղթեց Խ. Միութեան 0ի դէմ երկուքով, Անգլիա եւ Աւստրիա հաւասար 2–2 :

“ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ” ԵՐԳԻՉՆԵՐԸ...

Քառասուն երկար տարիներու ընթացքին Խորհրդ. Ռուսիոյ քաղաքական վարիչներու գրաւոր եւ բանաւոր խօսքը երբեք չհամապատասխանեց իրենց կատարած գործին :

Մոսկուայի Համայնավար վարիչները իրենց յաճախակի առաջարկներով ու իրենց աշխատանքներով եկան հաստատելու բոլոր ճակատներու վրայ, թէ անոնք ներելի եւ աններելի ճանապարհներով, միայն մի նպատակ կը հետապնդեն՝ աշխատիլ ամէն կերպ իրենց համաշխարհային Համայնավարութեան տիրապետութեան ծրագիրը շուտ կամ թէ ուշ իրականացնել :

1956 Փետրուարին Համայնավար կուսակցութեան 20րդ Համագումարին մէջ Խրուշչեւ իր երկարապատում ճառերուն մէջ կը դատապարտէր երբեմնի Ռուսիոյ մեծ բռնապետ Սթալինը, անոր վերագրելով տասնեակ հազարաւոր անմեղ համայնավար յայտնի գործիչներու սպանութիւնները : Ռուսիոյ ներկայ մենատէրը, կը յիշեցնէր միայն ռուս համայնավար զոհերը, կը մոռնար ուրիշ ազգութեան եւ ուրիշ կուսակցութեան պատկանող զոհերը, մէջը լինելով եւ Հայաստանի հազարաւոր Դաշնակցական եւ ոչ Դաշնակցական մտաւորականները, քաղաքացիները, զինուորականները, գիւղացիները, բանուորները, որոնք կացինահար եղան Հայաստանի բանտերուն մէջ եւ որոնց մեծ թիւը անյայտացան ցրտաշունչ Սիպերիոյ սառնամանիքներուն մէջ:

Համայնավար կուսակցութեան առաջին քարտուղար եւ Խորհրդային Ռուսիոյ միահեծան տէրը՝ Խրուշչեւ կը շարունակէ գլուշութեամբ նոյն քաղաքականութիւնը, ինչպէս իր վարպետը Սթալին : Տարբերութիւնը այն է միայն, որ Ն. Խրուշչեւի դէմքին վրայ միշտ ժպիտ կայ եւ իր գործը յառաջ կը քշէ, կատակներով ու քաղցր զրոյցներով եւ լաւ յոյսերով, մինչդեռ Սթալինի դէմքին վրայ ոչ ժպիտ կար եւ ոչ ալ ընդունակ էր կատակներ ընելու: Եւ այդ է պատճառը, որ Խրուշչեւ ժպիտը դէմքին կարողացաւ տէր դառնալ երկու կարեւորագոյն պաշտօններու, առաջին քարտուղար համայնավար կուսակցութեան եւ վարչապետ՝ Խորհրդ. Ռուսիոյ: Մէկ խօսքով միահեծան տէրը ռուսական շարաշուք բոլշեւիզմին եւ տէրը համայնավար աշխարհին : Իր գլխաւոր նպատակը, կանգ չառնելով որեւէ դժուարութեան առջեւ, պիտի աշխատի տարածել համայնավարութեան ազդեցութիւնը ազատ աշխարհի մէջ, իրեն հետ ունենալով արտասահմանի ոչ ռուս համայնավարները եւ համայնավարութեան գաղափարով տարուած բարեկամները :

Զանազան անուններու ու մութ նպատակներու տակ, քառասուն տարուան փորձառութիւնը նկատի ունենալով, իրենց բուն նպատակն է յանուն համայնավարութեան տիրապետել աշխարհի եւ տարածել իրենց ազդեցութիւնը թէ քաղաքականապէս եւ թէ տնտեսապէս :

« Հաւաքական ղեկավարութեան » մասին խօսքը, որ գոյութիւն ունէր մասնաւորապէս Սթալինի մահուան օրերուն, աչքակապութիւն է, ինչպէս երէկ, այսօր ալ կը շարունակէ Խորհրդային Ռուսիոյ մէջ նոյն մենատիրութիւնը :

Եւ այսպիսով համայնավար կուսակցութեան եւ թէ Խորհրդային Ռուսիոյ կառավարութեան ճակատագիրը կը վարէ Ուքրայնիոյ երբեմնի «Մսագործը» Խրուշչեւ, որուն այդ անունը կուտար ժամանակին Ուքրայնիոյ ժողովուրդը, նշանաւոր Եժովի հետ, իր կատարած ահաւոր մաքրագործումներուն համար, երբ Ուքրայնիոյ համայնավար կուսակցութեան առաջին քարտուղարն էր, ուղարկուած Մոսկուայէն, իր բարեկամ Սթալինի կողմէ :

Այսօր ալ Մոսկուայի վարիչները Խրուշչեւի գլխաւորութեամբ, «խաղաղութեան » երգչի դերին մէջ, իրենց խօսքը միշտ տարբեր իրենց գործին հետ, բոլոր տեսակի միջոցներով, իրենց բուն նպատակն է պղտորել ջուրերը, ձուկ որսալու համար :

Լիբանանի ներքին կռիւներու ու տագնապի առիթով իբր «արտյաւ» բարեկամ Մոսկուայի պաշտօնական համայնավար թերթերը կը գրեն . «Իմփերիալիստները կը ջանան պատերազմ բռնկցնել արաբական արեւելքի մէջ: Սովետները չեն կրնար ձեռնածալ նստիլ, երբ Իմփերիալիստները կը ջանան հրդեհ մը վառել Խորհրդային Միութեան անմիջական սահմաններուն մօտ: Ժամանակը եկած է, որ յիմարօրէն կրակին հետ խաղացողները ըմբռնեն այս ճշմարտութիւնը »:

Երբ այս վերի տողերը կը գրեն Մոսկուայի պաշտօնական թերթերուն մէջ, անդին, Պէյրութի արաբական մամուլը ցաւով կը գրէ թէ «Լիբանանի արտաքին նախարար Շարլ Մալիքի յայտարարութեան համաձայն, Լիբանանի մէջ գրաւուած են ոստիկանութեան կողմէ խորհրդային զէնքեր եւ ձերբակալուած են մի շարք Ռուսեր, սուրիական անցագրով »: Հասկացողին շատ բարեւ :

Լիբանանի իշխանութեան կողմէ արդէն փաստուած է օտարներու միջամտութիւնը Լիբանանի ներքին ցաւոտ դէպքերու ու կռիւներու ընթացքին: Եւ արաբական մամուլը օր օրին կը գրէ . «Լիբանանի եղբայրասպան ներքին կռիւները կը ղեկավարեն Դամասկոս հաստատուած միջազգային համայնավարութեան գործակալները »:

Եւ ինչ խօսք որ այդ գործակալները անոնք են, որոնք ամիսներ առաջ եկած են Սուրիա, Մոսկուայի կողմէ ուղարկուած իբրեւ «մասնագէտներ եւ փորձագէտներ» զանազան առեւտրական գործերու համար, «տնտեսական » ճակատի վրայ աշխատելու:

Այսպիսի «մասնագէտներ»ով ու այսպիսի «փորձագէտներ»ով գրաւեցին ժամանակին պալթեան երկիրները, Ռումանիան, Պուլկարիան, Չեխոսլովաքիան, Հունգարիան եւ այլ երկիրները :

Այդ «մասնագէտներ»ը կը ուղարկուին աշխարհի ամէն կողմէ, եղբայրական օգնութեան եւ յանուն խաղաղութեան :

Այդ «մասնագէտներ»ու եւ «փորձագէտներ»ու միջոցաւ կը թունաւորեն օտար երկիրները, կ'առաջնորդեն օտար երկիրներու ամբոխները, միշտ իբրեւ խաղաղութեան եւ ազատութեան երգիչներ, սակայն միշտ առատ դրամներով...

Մոսկուան չափէն աւելի կը հետաքրքրուի այսօր արաբական աշխարհով եւ արդէն կարողացեր է կամուրջ ձգել Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ վրայով դէպի Միջին Արեւելք:

Մոսկուայի պաշտօնական «Իզվեստիա» թերթը կը գրէ. « Լիբանանի մէջ տեղի կ'ունենայ զանգուածային ժողովրդական շարժում եւ զինեալ ապստամբութիւն, տեղական իշխանութիւնները չեն կրնար զսպել այս մեծ շարժումը, որքան ալ կոչ կ'ուղղեն իրենց տեղական կանոնաւոր բանակին: Լիբանանի ժողովուրդը պարզ ու որոշ կ'ուզէ իր երկրի արտաքին քաղաքականութեան փոփոխութիւնը :

Ահա այս է գլխաւոր անհանգստութիւնը եւ փորի ցաւը Մոսկուայի քաղաքական վարիչներուն: Յատկապէս կը շեշտեն արտաքին քաղաքականութիւնը եւ արտաքին քաղաքականութեան փոփոխութիւնը, որովհետեւ Լիբանանի խորհրդարանը, իր արժանաւոր հանրապետութեան նախագահը եւ ժողովուրդի ճնշող մեծամասնութիւնը, Արեւմուտքի եւ ազատ աշխարհի հետ են :

Եւ այսպէսով Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մէջ տեղի ունեցող քաղաքական մութ խաղերը եւ տարակարծութիւնները, Մոսկուայի ճարպիկ քաղաքական վարիչները, կարողացան տեղափոխել Միջին Արեւելք, մասնաւորապէս ազատ Լիբանանը, քաղաքացիական ներքին կռիւներու թատեբարեմ դարձնելով եւ եղբայրը եղբօր դէմ հանելով ու արիւն թափելով: Ռուսական բոլշեւիզմի մեքենան միշտ կը գործէ: Ռուսական բոլշեւիզմը, որուն ղեկավարները իրենց մութ քաղաքական հաշիւներուն ու նպատակներուն համար, Բրեստ-Լիտովսքի, Մոսկուայի եւ Կարսի դաշնագրերով ջարդարար Թուրքին ծախեցին հայկական պատմական հողերը:

Ոչ հայ ժողովուրդը եւ ոչ ալ պատմութիւնը պիտի ներէ ոչ ջարդարար Թուրքին եւ ոչ ալ բոլշեւիկ բռնակալ Ռուսին: Ինչպէս Լենինի եւ Սթալինի օրերուն, այսօր ալ Մոսկուայի վարիչները Խրուշչեւի գլխաւորութեամբ, ուրիշ նպատակ չեն հետապնդեր, այլ միայն բոլոր տեսակի մութ ճանապարհներով նուաճողական նոր յառաջխաղացում դէպի Միջին Արեւելք, մասնաւորապէս դէպի արաբական աշխարհ :

Եւ այդ աշխատանքին ու պայքարին մէջ մեծ դեր կը խաղան Մոսկուայի կողմէ ուղարկուած հարիւրաւոր «մասնագէտներ»ը եւ «փորձագէտները», որ իբր թէ ուղարկուած են Մոսկուայի կողմէ տնտեսական եւ այլ ճակատի վրայ աշխատելու: Երանի հաւատացելոց:

Ատլանտեան Ուխտի 15 պետութիւնները պէտք չէ, որ այսօր դիտողի դերին մէջ մնան, ինչպէս մնացին հերոսական Հունգարիոյ ծանր օրերուն: Հողեչահ լոկ որոշումները չեն, որ պիտի փրկեն ազատ աշխարհը, այլ կենդանի գործն ու աշխատանքը :

Ատլանտեան Ուխտի 15 պետութիւնները միշտ պիտի առաջնորդուին ու միշտ պիտի յիշեն Փարիզի Շայեոյի պալատին մէ տրուած իրենց որոշումը որ «դերի ժողովուրդներու ստրկութիւնը չի կրնար յաւիտեան մնալ »:

Եւ Ատլանտեան Ուխտի 15 պետութիւններուն կը մնայ կտրուկ կերպով կասեցնելու համար Մոսկուայի քաղաքական վարիչներու նուաճողական յառաջխաղացումը, յանուն արդարութեան եւ յանուն մեծ ու փոքր ճնշուած ազգերու եւ ժողովուրդներու ազատութեան :

Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

ՄՐՄՈՒՌ ՄՏՔԵՐ...

Տան սեղաններից էն մեծ սեղանը — ինչեր ասես որ չի տեսել, չի լսել ու չի կրել էդ սեղանը, ճաշա – սեղանը :

Եթէ, նա լեզու առնէր ու պատմէր թէ՝ երբ նոր է ու գեղեցիկ, անբիծ, փայլուն, ի՛նչ խնամք է տարւում իրեն: Լաւ փայտից է նա թէ հասարակ, զարդ – զարդաբանք ունի չունի, զգոյշ են տանեցիք, որ չլինի թէ մի կաթիլ ջուր, մի յիմար բիծ փչացնի տեսքը նրա:

Օրուայ միջին քանի անգամ իր չուրջն է բերում, էդ սեղանը, ընտանիքի անդամները. գլուխ – գլխի, մեծ ու փոքր, նստում, ուտում, խմում են ամենօրեայ համեստ կերը ախորժակով, անուշ – անուշ զրոյց անում, հանգստանում :

Ու լսում է մեծ սեղանը, ամէն անգամ, կեանքն առօրեայ՝ լաւը, վատը, ընտանեկան դարդն ու ցաւը, ուրախ լուրը, տան գաղտնիքը:

Ա՜խ, եթէ էդ սեղանը կարողանար պատմել թէ՝ տարուայ մէջ քանի անգամ տօն է լինում իրենց տան, թէ էդ լոյս օրում, ինչպէս է նա երկարում, փառահեղ տեսք ընդունում, ձիւնի նման սպիտակ սփռոցը վրան առնում, նա դառնում է, ասես, մի նորահարս, փէշերը մինչեւ յատակը քաշ գցած:

Ափսոս, նա չի կարող թուել, թէ այդպէս, ինչ ինչեր է ինքը կրում, ինչ փառահեղ կերակուրներ, համով – հոտով կարկանդակներ, ըմպելիներ տեսակ – տեսակ, ռաղկեփնջեր...

Նա կը պատմէր թէ այդ ժամին իր որ կողքին, որ գլխին ով է նստում կերխում անում, վիճում, կատակում, քէֆ անում :

Մի մեծ սեղան ես գիտեմ, արդէն նոր չէ այդ սեղանը, էլ չի փայլում նա հարսի պէս, բիծ կայ նրա վրայ...

Ծանրաբեռնուած լսածներով, տեսածներով, հին յուշերով եւ ճռռում է, եւ գողում է այդ սեղանը...

Նրա վրայ, վաղուց արդէն, էլ չի փռւում մեծ սփռոցը ու նա չի կրում ոչ կարկանդակ, ոչ գինու շիշ:

Էլ չեն նստում նրա չուրջը էն հին մարդիկ, նրա գլխին — իր խսկ տէրը...

Ա՛խ, եթէ լեզու առնէր էդ սեղանը կը հարցնէր՝ ի՞նչ եղան նրանք, անվերադարձ նա ո՞ւր գնաց... Ու օրօրւում է էդ սեղանը, ու տնքում է էդ մեծ սեղանը...

ՄԱՆԻԿ ՔՈՉԱՐԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԱԶԱՏԵՑԱՒ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՄԱՀԷՆ...

Ճարտարապետը ժամանակ չունենար հետեւելու արձակուած ռումբին. երկինքը կ'ողողուի լոյսերով, որուն կը հետեւի արտակարգ աղմուկ մը: Երկրորդ հիւլէական ռումբն է, որ կ'իյնայ Նակազաքիի վրայ :

Քուաշկի չի կրնար ըսել, թէ ցաւերը քանի ժամ տեւեցին մինչեւ այն ատեն՝ երբ ոտքի ելաւ: Իրեն համար՝ յաւիտենականութեան մէջ կը գտնուի այլեւս. պատկերը կը ճանչնայ — Կրակ, աղմուկ, մարդիկ՝ փախուստի մէջ, վիրաւորներ, այրածներ ... երեք օրուան մէջ երկու անգամ ապրիլ դժոխքը՝ շատ է մարդու մը համար. հոն կը ձգէ նաեւ տրամաբանական իր կարողութեան մէկ մասը:

Քարուքանդ քաղաքի մը մէջ, որ մատնուած է անգործութեան, ինըմոն Քուաշկի աշխատանք չի կրնար գտնել իր արհեստին մէջ : Գործարանները փճացած են, նաւաշինարանները՝ անհետացած : Ճափոնի մէջ, ոչ ոք կը մտածէ վերաշինութեան համար գումարներ յատկացնել ու վերականգնել գործարաններու պատերը :

Ճարտարապետը, ամէն ինչ կորսնցուցած, երկար ատեն կը թափառի մէկ փողոցէն միւսը, իր բազուկներն ու կռնակը կը տրամադրէ նաւատէրերուն, եւ իր պայմաններուն ներած չափով ապրանքներ կը կրէ, դանդաղօրէն, սանդխամատ առ սանդխամատ իջնելով: Կեդրոնանալու անկարող է. ի վիճակի չէ նաեւ որոշում մը տալու: Կը նախընտրէ քշուիլ կեանքի հոսանքներէն, — առանց կապուելու մարդոց կամ տեղերու :

Երկու տարի վերջ: Քուաշկի խզած է այլեւս իր վերջին կապերը՝ որոնցմով միացած էր մտաւորական դասակարգին : Կը միանայ անգործներու եւ անտուններու ամբոխի մը, որ կը ղրաղի քրջահաւաքութեամբ :

Միցուպիշի գործարանին նախկին ճարտարապետը՝ խառնուած քրջահաւաք թափառականներու մէջ... Այլեւս որոշ բնակարան չունի: Հետք անգամ չի ձգեր իր անցած ճամբաներուն վրայ: Ոստիկանութիւնը, որ խիստ հսկողութիւն մը կը կատարէ բոլոր քառուղիներուն վրայ, չի գիտեր թէ ուր կարելի է գտնել զայն : Առողջապահութեան հսկող կազմակերպութիւններն ալ չեն գիտեր իր հասցէն: Պատահականութիւնը երախտը օգնեցին՝ որ քանի մը լրագրողներ եւ քաղաքապետարանին բազմաթիւ պաշտօնեաները երկար փնտռտուքներէ յետոյ գտնեն նախկին ճարտարապետը:

Որոշ ատեն մը կը մնայ բարեկամի մը տունը. իրեն ապաստան տուող անձը յանկարծ կը տեսնէ որ ան ինքն իրեն կը խօսի՝ քնաշրջիկի մը պէս. Քուաշկի կը վերադառնայ յետոյ իր անկողինը, կը նստի եւ գիշերուան մէջ բարձր ձայնով կը սկսի խօսիլ: Կուլայ . կը դառնայ խղճալի: Ձայնը կը փոխուի յաճախ, կը դառնայ անմարդկային: Բարեկամը կը վախնայ մօտենալ իրեն եւ արթնցնել: Բայց, Քուաշկի յանկարծ ոտքի կ'ելլէ եւ կը կորսուի խաւարին մէջ :

Կը փախչի՝ աննպատակ, որեւէ տեղ : Կը փախչի հիւլէական երրորդ ռումբէն, որ իր երեւակայութեան մէջ հրէշի մը կերպարանքը ստացած է: Ամբողջ հին Ճափոնը մատնուած է այս սարսափին : Մարդոց կրօնական, աստուածներու ատեւտուրը կը փոխուի առասպելներու . առասպելները հետզհետէ կը մօտենան իրականութեան: Պատկերներն ու առասպելները կը խառնուին իրարու: Քուաշկի կը տեսնէ շարունակ սեւ հրէշը: Կրնայ նկարագրել զայն: Կը պատմէ իր ընկերներուն՝ թէ ինչպէս կը յայտնուի ան . ինչպէս տեսաւ ինք եւ ինչպէս ան օդը հանեց Նակազաքիի պաշտպան աստուածները :

(Մնացեալը յաջորդով)

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՏԱԳՆԱՊԻՆ ԵՐԵՍՈՒՆ ՕՐԵՐԸ

ԴԷՊՔԵՐՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԸ

Ճիշդ ամիսէ մը ի վեր Լիբանան տագնապի մէջ է։ Թէլէկրաֆի տնօրէն Նէսիպ Մեթնիի սպանութեան առթիւ սկսած բողոքի գործադուլը շատ չանցած վերածուեցաւ խռովարարութեան ընդհանուր շարժումի մը, որ սկսաւ Թրիփոլիէն։

Ստորեւ կուտանք դէպքերը, ժամանակագրական կարգով.

10 – 12 Մայիս.— Արիւնալի միջադէպեր Թրիփոլիի մէջ։ Բանակը կը միջամտէ կարգը վերահաստատելու համար։

— Լուսարգելի դրութիւն կը հաստատուի Պէյրութի մէջ, որուն պաշտպանութիւնը կը ստանձնեն ապահովութեան ուժերը։

— Սուրիայէն Լիբանան զէնք մտցնելու միջոցին կը ձերբակալուի Դամասկոսի Պելժիական ընդհանուր հիւպատոս Պ. Լուի տը Սան։

— Լիբանանեւսուրիական սահմանը կը փակուի։

— Պ. Ռէմոն Էտտէ խրատարարութեան կը դիմէ Պ. Պ. Հանրի Ֆարաօնի եւ Եուսէֆ Սալէմի հետ՝ կազմելու համար ոչ-քաղաքական բարձր անձնաւորութեան վարչապետութեամբ դահլիճ մը, որ երաշխիքներ տայ Նախագահական մանտայի անվերանորոգելիութեան մասին։

13 Մայիս.— Պէյրութի մէջ առաջին բախումները կարգապահութեան ուժերուն եւ խռովարարներու միջեւ։

— Խռովութիւններ շրջաններու մէջ։ Հրացանաձգութիւնը կը շարունակուի Թրիփոլիի մէջ, խափանարարական արարքներ Լեռնալիբանանի, Պէքայի, եւ Շուֆի եւ Հարաւային Լիբանանի մէջ։

— Մասնաայի մաքսային պաշտօնեաները կը ջարդուին։

14 Մայիս.— Որոշ հանդարտութիւն Պէյրութի եւ Թրիփոլիի մէջ։

15 Մայիս.— Ռումբ կը նետուի Պուրճի մէջ, Քաֆէ Ազարի առջեւ։

— Շուֆի մէջ, բախումներ Ճոմպլաթականներու եւ Արսլականներու միջեւ։

16 Մայիս.— Տագնապը մեռեալ կէտի վրայ է։

17 Մայիս.— Լիբանանեան տագնապը կը դառնայ միջազգային։ Կառավարութիւնը պաշտօնապէս կը մերժէ ԱՄՀի միջամտութիւնը։

— Շուֆի, Հիւսիսային Լիբանանի, Պէքայի եւ Հարաւային Լիբանանի մէջ բուռն բախումներ խռովարարներու եւ կարգապահութեան ուժերուն միջեւ։

18 Մայիս.— Կատաղի բախումներ Թրիփոլիի մէջ։

19 Մայիս.— Ռէմոն Էտտէ կ'առաջարկէ չէզոք կառավարութիւն մը, վարչապետութեամբ զօր. Շէհապի, այն պայմանով որ Հանրապետութեան Նախագահը պիտի աւարտէ իր շրջանը եւ Սահմանադրութիւնը պիտի չվերաքննուի։

— Պէյրութի մէջ, Քարամէ – Սալամ համախմբում՝ Էտտէի առաջարկները քննելու համար։

— Ռումբ բանջարավաճառներու շուկային մէջ՝ մէկ սպաննեալ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ։

20 Մայիս.— Զօր. Շէհապին կը դիմեն կազմելու նոր դահլիճը, բայց վերջին պահուն դժուարութիւններ ծայր կուտան։

21 Մայիս.— Լիբանան կ'որոշէ Լիկայի մօտ գանգատ ներկայացնել ԱՄՀի դէմ։

— Նախագահ Շամունի մամուլի ասուլիսը օտար լրագրողներուն։ «Լիբանան խնդրոյ առարկայ է» կը յայտարարէ նախագահը։

22 Մայիս.— Դիմում կը կատարուի ՄԱԿին։

— Սուք Թավիլէի ռումբը.— մէկ մեռեալ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ։

23 – 24 Մայիս.— Կ'որոշուի զօրացնել ապահովութեան միջոցները։

— Սոլհ կ'առաջարկէ տագնապին լուծումը, 88 անդամնոց Խորհրդարանով մը։

26 Մայիս.— Նասրայի հանրակառքին ողբերգութիւնը՝ մէկ մեռեալ եւ 18 վիրաւոր։

27 Մայիս.— Վարչապետ Սամի Սոլհ Լիբանանի Ռատիոկայանէն կը կրկնէ անվերանորոգելիութեան կոչը։

29 Մայիս.— Զէնքերու կարաւան մը կը գրաւուի Թրիփոլիի մէջ։

30 Մայիս.— Մալիք կ'երթայ Նիւ-Եորք, մինչ Լիկան կը սկսի քննել լիբանանեան բողոքը Պէնկազիի մէջ։

— Մահապատիժ՝ ահաբեկիչ Եուսէֆ Սալէմ Սաֆայի դէմ։

31 Մայիս – Յունիս 1.— Պէնկազիի ժողովը տեղի կ'ունենայ ծանր մթնոլորտի մէջ։

— Սուտան – Լիպիա փորձ բարեկամական լուծման մը համար։

— Ներքին ճակատի վրայ՝ մեղմացում։

Յունիս 2.— Պ. Պէշիր Աուար Պէնկազիի մէջ կը բանայ լիբանանեան բողոքի թղթածրարը։

— Բուռն հրացանաձգութիւններ արեւմտեան թաղերուն մէջ։

— Պէքայի մէջ, օդուժը կը չէզոքացնէ հակօդային թնդանօթ մը։

— Ապահովութեան Խորհուրդը կը յետաձգուի՝ սպասելով Լիկայի արդիւնքներուն։

Յունիս 3.— Սամի Սոլհ կը յայտարարէ. «Եթէ Պէնկազիի մէջ լուծում մը չգտնուի, Լիբանան իր դատը պիտի պաշտպանէ ՄԱԿի մէջ»։

Յունիս 4.— Տեղքայլ Պէնկազիի մէջ։

Յունիս 5.— Երեսփոխանական ժողովը Յուլիս 24ին ժողովի կը հրաւիրուի նոր նախագահի ընտրութեան համար։

Յունիս 6.— Մալիք ՄԱԿի առջեւ կը սկսի ԱՄՀի դատավարութեան։

— Լիկան վերջնականապէս կը ձախողի Պէնկազիի մէջ։

— Ապահովութեան խիստ միջոցներ ձեռք կ'առնուին Պէյրութի մէջ՝ բնականոն կեանքի վերադարձին համար։

Յունիս 7.— Չորս քաղըներ պաշտօնանկ կ'ըլլան։

Յունիս 8.— 6րդ Նաւատորմը Եգէական ծով կը մտնէ։

ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ, «ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ»Ը ԵՒ Շ. ՍԵՒՅՕՆՔԵԱՆ

Ռամկավար – Ազատական կուսակցութեան Գահիրէի պաշտօնաթերթը՝ *Արեւ*՝ քանի մը ամիս առաջ գրեր էր, որ Պ. Շաւարշ Սեւյօնքեան այլեւս մաս չի կազմեր Ռ.Ա.Կ.ին, կուսակցութեան «վերին» իշխանութեանց որոշումով։

Յուսաբեր իր 22 ապրիլի թիւին մէջ կը հրատարակէր Պ. Սեւյօնքեանի կողմէ «Ա. Ա.»ի ուղղուած նամակ մը, որուն մէջ կ'ըսուէր.—

«... «Արեւ»ին մէջ իմ մասին գրըուածին ուրիշներ հաղորդ պահեցին զիս։

Պատճառաբանեալ հրաժարականս գրըուած էր կուսակցութեան, համաձայն չըլլալով իրենց այժմու ուղղութեան եւ գործելակերպին ու լրագրութեան, եւ ծանրակշիռ ամբաստանութեան տակ առած ըլլալով կեդրոնական վարչութիւնն ու Էօժէն Բաբազեանը։

«Իմ հրաժարականէս 14 ամիս ետք, փոխանակ իմ ամբաստանութիւններս քննելու, անպարկեշտութիւնը գործած են հրաժարականիս խօսքն իսկ չընելու։ Իրենց յայտարարութիւնը զիս անտարբեր կը թողու, խելք ունեցողը եւ զիս ու զիրենք լաւ ճանչցողը կրնայ ինքնին դատել պարտն ու պատշաճը»։

ԽՄԲ.— Ռամկավար մամուլը ոչ մէկ բացատրութիւն տուած է այս հրաժարականին մասին, ոչ ալ մեր Սեւյօնքեանի պատճառաբանութեանց։ Փափաքելի է, անշուշտ, որ հանրութիւնը լուսաբանուի, մանաւանդ երբ կ'ակնարկուի «ծանրակշիռ ամբաստանութեան» մը ընդդէմ կեդր. վարչութեան եւ Էօժէն Բաբազեանի։

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ. ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 10ին Միացեալ Նահանգներէն Լոնտոն եկաւ Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի պատուիրակ Գերաշն. Խորէն Արք. Բարոյեան, ընկերակցութեամբ Հրանտ վարդապետ Խաչատուրեանի։ Օդակայան դիմաւորելու գացած էին Օքսֆորտէն Գարեգին վարդ. Սարգիսեան, Եղ. Գալէղեան եւ Շ. Թորիկեան, իսկ Լոնտոնէն Նիկողոս Դարայեան եւ տողերս ստորագրողը։

Սրբազանը առաջնորդուեցաւ պանդոկ, ուր իր շուրջ հաւաքուած հայրենակիցներուն ուրախութեամբ յայտարարեց թէ Ամերիկահայերը 478.000 տոլ. եւ 40.000 տոլար արժէքով թանկագին զարդեր նուիրած են Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանին. ինչպէս նաեւ՝ որդեգրած հազար սաներ. անկախ ասկէ՝ Ամերիկահայութիւնը տարեկան երեսուն հազար տոլար աթոռատուրք պիտի յատկացնէ Անթիլիասի կաթողիկոսութեան։

Մէկ օր Լոնտոն մնալէ ետք Խորէն Արք. եւ Հրանտ վրդ. մեկնեցան Աթէնք, անկէ Պէյրութ անցնելու համար։

ՅՈՎՀ. Կ. ՋԱԼԸԳԵԱՆ

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՄԷՋ

Անկէ առաջ հաղորդած էինք թէ քանի մը սրտցաւ ծնողներու նախաձեռնութեամբ, Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանին համար կազմուած է ծնողական միութիւն մը։

Մայիսի վերջերը, կիրակի կէս օրէ ետքը, այդ Միութիւնը թէյասեղան-հանդէս մը տուաւ վարժարանին հանդիսասրահին մէջ, ի պատիւ վարժարանին խնամակալութեան, տեսչութեան եւ ուսուցչութեան։

Ծնողական Միութեան նախագահը, Պ. Գէորգ Մարանկօզեան հանդէսը բանալով բացատրեց իրենց նպատակը, յայտնելով թէ Միութիւնը տակաւին գործունէութեան առաջին քայլերուն մէջ կը գտնուի, բայց մեծ յոյս ունին որ շնորհիւ ծնողներուն եւ վարժարանին գործակցութեան հետզհետէ պիտի իրականացնեն իրենց նպատակները։ Ծնողական Միութեան կողմէ խօսք առաւ նաեւ Տիկին Սալմաստեան։

Կարգով խօսք առին նաեւ խնամակալութեան ատենապետուհի, Տիկին Տամլամեան, տեսչուհի Օր. Հ. Գարագաշեան եւ Պ. Ս. Քարեան։ Բոլորն ալ շնորհաւորեցին ծնողական միութեան նախաձեռնողները, յոյս յայտնելով որ շնորհիւ բոլորին համերաշխ գործունէութեան, ի գործ դրուած ջանքերը իրենց արդիւնքը պիտի տան։

Խնամակալութեան կողմէ տեսչուհին շնորհակալութիւն յայտնեց եղած նուէրներուն համար։ Պ. Գէորգ Մարանկօզեան իր մօրը յիշատակին համար երկու նստարաններ կը նուիրէր պարտէզին համար, Ծնողներու Միութիւնը Ասփիրաթէօր մը կը նուիրէր, իսկ փոքրիկն Պաքըրճեան, իր տարեդարձին առթիւ, ճաշարանի սեղանի ծածկոցներ։

Հանդէսը ունէր իր գեղարուեստական բաժինը։ Աշակերտուհիներու կողմէ արտասանութիւններ, զանազան լեզուներով, երգեր եւ պարեր տեղի ունեցան։ Վարժարանին դաշնակի ուսուցիչը, Պ. Պենոն մասնակցեցաւ։

Աշակերտուհիները պատուասիրուեցան թէյով եւ առատ կարկանդակներով։ Սեղանապետն էր Պ. Ա. Պատմագրեան։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (185)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ը.

ՆԱԽԱՀԱՆԳՍՏԻ ԴՈՒՌԸ

Աղջիկը ներս վազեց, բերեց մինդարը, տարածեց իր պատշաճաւոր տեղում։ Ասլանը նստեց, իսկ ես ոտքի վրայ կանգնած մնացի։

— Դու ինչո՞ւ այդպէս ցցուած մնացիր, կարծես, փայտ է կուլ տուել, նստել չէ կարող, — ասաց մեր հիւրընկալը եւ, տեսնելով, որ ես փոքր ինչ ծանր շարժուեցայ, բռնեց իմ ուսից եւ իր ձեռքի երկաթի ծանրութեամբ համարեա թէ ինձ թխեց կապերտի վրայ։

Ես չգիտէի ինչպէս ընդունել այդ վայրենի փաղաքշանքը։ Ես սաստիկ բարկացայ, մանաւանդ երբ տեսայ, որ սիրուն աղջիկը ձեռքով աչքերը բռնեց, եւ ծիծաղով փախաւ միւս սենեակը։ Ես իմ մտքում արդէն սկսել էի տրտնջալ վարպետ Փանոսի վրայ։ Ինչու այստեղ բերեց մեզ, մի՞թէ ամբողջ գիւղում մի օրինաւոր տուն չկար։ Բայց Ասլանի դէմքի վրայ դժգոհութեան նշաններ չէին երեւում։

— Աղջի, — դարձեալ ձայն տուեց նա, — մի բան պատրաստեցէք դրանք ուտեն, ճանապարհից են գալիս, քաղցած կը լինեն։

Նրա ձայնը աւելի որոտում էր քան թէ խօսում էր։

— Ճանապարհից եկած հիւրերի նախ ձիերին են կերակրում, — նկատեց վարպետ Փանոսը։

— Այդ որ խմանում ես, դէ վեր կաց, ահա այնտեղ խոտ է դրած, տար ածիր ձիերի առջեւը, — պատասխանեց նա, խոտի դէզը ցոյց տալով։ — Տեսնում ես, որ ծառաները տանը չեն։

Վարպետ Փանոսը գնաց ձիերին ճարակ տալու։ Նա դարձաւ դէպի Ասլանը.

— Զարմանալի մարդիկ են այդ քաղաքացի կոչուածները, սովորել են միշտ գիւղացուն բանեցնել, իսկ իրանք հանգիստ նստել։ —

Մեր հիւրընկալին կոչում էին Բէրդէն-Օղլի, որ նշանակում է յոյնի որդի։ Նա ազգով Հայ էր եւ նոյն գիւղացի, բայց երկար ժամանակ Յունաստանում ապրելով, եւ Բալկանեան թերակղզու վրայ թափառելով, այդպիսի անուն էր ստացել։ Տեսնելով նրան, ես մտաբերում էի «Գժին», բայց բարեսիրտ, սրտաբաց եւ ուղղախօս քահանայի եւ կոպիտ նաւավարի մէջ այն զանազանութիւնը միայն կար, որ վերջինս սաստիկ մաղձոտ եւ դառնացած էր երեւում ինձ։ Գուցէ աստանդական կեանքը, անյաջողութիւնները եւ ինձ անյայտ հանգամանքներ՝ նրա բնաւորութեանը տուել էին այդպիսի կոշտ, կոպիտ եւ մթին յատկութիւններ։ Մի՞թէ ծովի, գեղածիծաղ ալիքների, լուսնկայ գիշերների հետ միշտ գործ ունեցող մարդը, մի՞թէ ծովային զեփիւռի քաղցր մեղեդին միշտ լսող մարդը, կարո՞ղ էր այդպէս մաղձոտ լինել...

— Դուք եղա՞ք Մօնտէնէգրօյում, եւ Սերպիայում, եւ Բօլղարիայում ... ամէն տեղ եղայ... պատասխանեց նա տըխուր կերպով։

Ասլանը ժպտաց։

— Ի՞նչու էք զարմանում, վանեցին ուր չէ գնում. աշխարհի բոլոր անկիւններում կարելի է տեսնել նրան։ Մէկը Հնդկաստանում տեսել էր մի կաղ վանեցի եւ ծիծաղելով ասել էր. «Եթէ վանեցու կաղը մինչեւ Հնդկաստան է հասել, ոտներ ունեցողը Չինաստանից էլ կ'անցնի»։— Այդպէս է մեր վիճակը...

Վաղ առաւօտեան դուրս գալով Այգեստանից, մենք մի թեթեւ նախաճաշիկ էինք արել։ Ասլանը թէեւ ուտելու ցանկութիւն չունէր, բայց ես մի առանձին ախորժակով էի նայում սեղանի վրայ, որ մանկահասակ աղջիկը սկսել էր պատրաստել։ Դա, որպէս երեւում էր, մեր հիւրընկալի դուստրն էր, բայց ո՞ւր էր նրա մայրը։ Այդ կողմի շինական կանայք սովորութիւն չունէին՝ քաղաքացոց նման ծածկուել տղամարդերից, այլ երեւում էին եւ մինչեւ անգամ խօսում էին օտարների հետ։ Գիւղացոց մէջ մնացել էր այդ պարզութիւնը։ Բայց ինչո՞ւ չէր երեւում մեր տանտիկինը։ Այդ մասին հիւրերից ոչ ոք չհարցրեց եւ ոչ ինքը, տան տէրը, մի բան ասաց։ Սեղանը գիւղական պարզ սեղանից աւելի համադամ եւ ճոխ էր, տարակոյս չկար, որ վարպետ Փանոսը այդ մասին նախապէս առանձին հոգ էր տարել։

Ճաշից յետոյ անմիջապէս գնացինք ծովեզրը։ Այնտեղ Ասլանը ցանկանում էր տեսնել, թէ ինչպէս են պատրաստում ծովային աղերը։ Պատրաստելու եղանակը շատ պարզ էր. ափերի մօտ փորած էին փոքրիկ ածուներ, ջուրը ծովից բաց էին թողնում ածուների մէջ, այն չափով, որ բոլորովին լցւում էին, յետոյ թողնում էին նրանց այնքան ժամանակ, մինչեւ արեւի ջերմութեան ներքոյ ջուրը բոլորովին գոլորշիանում էր, իսկ յատակի վրայ մնում էին աղի փայլուն բիւրեղները։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Թիւը այն էր, թէ վերջին երկու օրուան ընթացքին 55 հոգի սպաննուած էր, հին - գը՝ զինուորական: Անհամար վիրաւորներ կան. հիւանդանոցներու մէջ տեղ չկայ. սպառած է Լիբանանի ունեցած գեղօրայքի եւ ներարկելի արիւնի պաշարը. ամէն կողմ «շարժական հիւանդանոցներ» կը հաստատուին՝ խնամելու համար հազա - րաւոր վիրաւորները: Միջ. Կարմիր Խաչը մասնաւոր օդանաւով Թարմ արիւն եւ դեղօրայք ղրկեց, բայց այդ ալ գրեթէ սպառած է:

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտ այսօր կը մեկնի Պէյրութ՝ քանի մը օր առաջ Լիբանան գացած քննիչներուն հետ կացութիւնը քննելու համար:

Պէյրութի թերթերուն հրատարակութիւնն ալ խանգարուած է. ժողովուրդը՝ ընկճուած, մահ ու աւեր ամէն կողմ. ժամէ ժամ կացութիւնը բոլորովին նոր դիմագիծ կրնայ ստանալ:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ.— Ռումբ մը պայթեցաւ Ելմտական նախարարութեան մօտ. ժողովուրդը կը շարունակէ լեռ բարձրանալ. փողոցները՝ համեմատաբար աւելի խաղաղ են եւ խանութներուն յիսուն առ հարիւրը՝ բաց:

Պ. Պ. Յարութիւն Յովհաննէսեան (Նիէվրը) 7 բիւ Կրէսէ, Նէվէր, Մկրտիչ Թաշճեան (Վիշի), Հայկ Եագըճեան (Պուրժ), Յակոբ Գասապեան (Փարիզ), կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ ազգականին Այրի Տիկին ՎԵՐԳԻՆԷ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի մահը, 83 տարեկան:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Յունիս 9ին, 1958, երկուշաբթի օր ժամը 2ին, Պ. Թաշճեանի բնակարանին մէջ, Վիշի եւ մարմինը փոխադրուեցաւ Նըվէր իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Փարիզէն մասնաւոր հրաւիրուած էր Արժ. Տէր Թովմաս Ա. քհնյ. Մինասեան թաղման արարողութիւնը կատարելու համար:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Արմենակ եւ Ջանան Միքայէլեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին հոգեհան - գիստ պիտի կատարուի իրենց աներձա - գին եւ եղբօր ողբացեալ Շմաւոն Տէր - պապեանի մահուան հինգերորդ տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստա - ցաւ Տէր եւ Տիկին Մամուրեանէ երկու հազար ֆրանք, իրենց զաւկին նշանախօ - սութեան առթիւ (Լիոն):

×

Լիոնի Եկեղ. Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ փարիզա - բնակ Պ. Մոմճեանի ձեռամբ, միամարնակ (Ամերիկա), Պ. Մովսէսեանէ (Պիրտ) 50 հազար ֆրանք ի նպաստ Լիոնի եկեղեց - ւոյ շինութեան ֆոնտին: Շնորհիւ Պ. Մոմճեանի ազնիւ բարեխօսութեան, Պ. Մովսէսեան խոստացած է կրկին կարեւոր նուիրատուութեամբ մասնակցիլ մեր եկե - ղեցւոյ շինութեան:

Նոյնպէս ստացուած է հետեւեալ նը - ւէրները ի նպաստ շինութեան:

Հայրուճեան ընտանիքէ հինգ հարիւր ֆր., Տիկին Ստեփան Հայրուճեանէ հա - զար ֆրանք, Պ. Վահէ Քիթապճեանէ հա - զար ֆրանք փոխան ծաղկեփունջի Օր. Իրէն Պարոնեանի ընդ Պ. Քաջազն Յով - հաննեանի նշանտուքին առթիւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

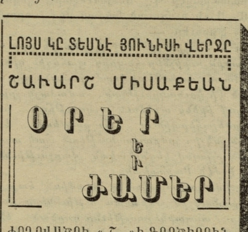
Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբերին, կիրակի Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ, սրահին նուագախումբով:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ
AU LAC PALADRU, ISÈRE

Առաջին անգամ ըլլալով այս տարի գտնուած է հսկայ շէնք մը. Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը: Ֆութպոլի եւ Թենիսի յատուկ դաշտերով:

Օրական՝ 750 ֆրանք:

Ուշ - Նոր Սերնդականները պէտք է դիմեն իրենց շրջանի խումբերուն վարչութեանց:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Փարիզի եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները:

Տիկին Թորոսեան Այտա հինգ հազար ֆրանք դպրոցներու, իր զաւկին մկրտութեան առթիւ: Պ. Բարսեղ Տամլամեան երկու հազար ֆրանք Սարտարապատի ճակատամարտի տարեդարձին առթիւ դպրոցի յաջողակ աշակերտներուն նուիրելու համար: Դիւան

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԼԻՈՆԷն Էժտահարեան ընտանիքը Տէր եւ ՏիկինՓօլ եւ Էլիզապէթ Քօլօնա տ'Իսթրայի մահուան առթիւ երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Անտիյէի հանգստեան տան: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԴՊՐՈՑԱՄԷՐ

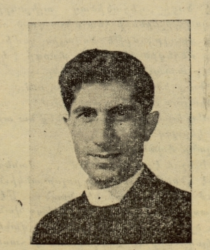
Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 29ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին վարժարանին մէջ: Հանդէսէն յետոյ տեղի պիտի ունենայ տարեկան դաշտահանդէսը օժանդակութեամբ Ծնողական Միութեան:

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ:

Մուտքի գին 250 ֆրանք:

Հաղորդակց. միջոց.— Էկլիզ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի - Փավիյօն:

ԾԱՆՕԹ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՉ

Վեր. Ս. ՏՕԳԹՕՐԵԱՆ
Կը խօսի
Ամէն իրիկուն ժամը 8.30ին
28: Ավընիւ Պուրկէն, Իսի լէ Մուլինօ,
Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձը, Շավիլի մէջ Յուլիս 27ին:

×

ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ.— Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի կողմէ:

ՅՈՒԼԻՍ ՎԵՑԻՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, Շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 17ին, Սեւրի քաղաքապետին նախագահութեամբ:

Սիրով հրաւիրուած են յարգելի ծնողներ եւ բարեկամներ:

ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐԸ ՕՐԸ

22 Յունիս, Կիրակի ժամը երեքին, Մուրատեան վարժարանի մէջ, գեղարուեստական բաժին, ուխտաղնացութեան ժապաւէնը: Պիւֆէ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կազմակերպած է տարեկան մեծ դաշտահանդէս մը, Յունիս 22ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Սէնսէնի հանրածանօթ գիւղակին գեղեցիկ փառքին մէջ (անցեալ տարուան վայրը):

Գեղարուեստական լաւագոյն բաժին մը մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին:

Տղաքը կը ներկայացնեն զաւեշտ մը՝ ԽԵՋՈՅԻ ԹՈՒՋԸ: Բարձրախօս հայ եւ ֆրանսական երգապնակներով:

Ճոխ պիւֆէ այլազան խմիչքներով: Այս հանդէսը զուգադիպելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի քառասնամեակին կը հրաւիրուի մօտակայ գաղութներուն համակիր հայ երիտասարդութիւնը:

Քաղաքին օթօքառը կը մեկնինՇմէն տը Լալփլէն 8.30ին, դպրոցին առջեւ 8.45, Փլաս Վերտէօն 9, Փաքսին առջեւ 9.15:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17 Rue Bleue 17 — PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն Ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի ներկայացուցիչները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին Սոսիէթէ Սավանթի Ժէ. սրահը: (Շար. Նախորդ ժողովին):

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ «ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

22 Յունիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Լիոնի Զ. Թաղապետարանի սրահին մէջ (Րիւ տը Սէզ):

Պիտի ըլլան դպրոցական եւ մանկական զուարճալի խաղեր եւ ուրիշ նոր եւ տպաւորիչ անակնկալներ:

Սիրով կը հրաւիրուի լիոնահայ գաղութը այս դպրոցական հանդէսին:

Մուտքը ազատ է:

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 - 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:

Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ:

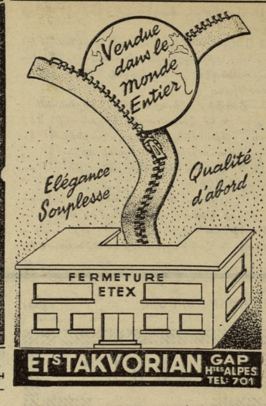
COLLÈGE S. MOORAT
26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանի Ա. խումբին վերջին բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան, երկուշաբթի 30 Յունիսին եւ Ուրբաթ 4 Յուլիսին, ժամը 9–12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15 բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ: Արձանագրուողներէն կը խնդրուի ներկայանալ առողջապահական թերթերով:

Ա. խումբը կը մեկնի Յուլիս 7ին, Երկուշաբթի օր, առաւօտեան ժամը ութին:

Ժամադրավայր Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 18 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 18 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8220 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4021

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՒՆԻՍ 18

Ահա՛ թուական մը եւս որ տասնեւութ տարիէ ի վեր ասպետական Ֆրանսայի նորագոյն պատմութեան մէջ գրաւած է իր արժանաւոր եւ պատուաւոր տեղը :

Հիթլէր եւ Սթալին ձեռք ձեռքի տը–ւած՝ պայթեցուցած էին համաշխարհային երկրորդ պատերազմը :

Երկու դաւադիրները առաջին առթիւ — 1939ի աշնան — իրարու միջեւ բաժնեցին Լեհաստանը, ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս 1920ի աշնան Թուրքերն ու պոլշեւիկները նոյն ճակատագրին ենթարկած էին նորադատ Հայաստանը :

Ու ինչպէս այնատեն, այս անգամ եւս — Լեհաստանի պարագային — Մոսկուայի վարիչները ուրիշին ձեռքով կըրակէն հանել տուին շագանակները :

Ինչպէս Հայաստանին, նոյնպէս Լեհաստանին տիրանալու համար, ո՛չ մէկ գնդակ արձակեցին :

Ու մինչ Հայաստանի Հանրապետութիւնը միայն երեսուն ամիս էր ճնչած, Լեհաստան՝ 1919ին թօթափելէ վերջ Ռուսիոյ, Փրուսիոյ եւ Աւստրիոյ դարաւոր երրեակ լուծը, քսան տարի վայելած էր ազատ ու անկախ կեանքի բարիքները :

Ամբողջ ութ ամիս արեւմտեան ճակատին վրայ տիրող հանդարտութիւնը խըրդուած էր յանկարծ :

Արեւելքի մէջ, Խորհրդային Միութեան մեղսակցութեամբ, իրենց դիրքերը ամրապնդելէ վերջ, գերման բանակները ամբողջ ուժով գրոհ տուած էին դէպի արեւմուտք : Նորվեկիա, Հոլանտա եւ Պելժիա գրաւուած էին իրարու ետեւէ՝ կարճատեւ կռիւներէ ետք :

Վերջին հարուածը վերապահուած էր Ֆրանսայի :

Պելժիական բանակներու հրամանատար Լէոփոլտ թագաւորի անձնատուութենէն վերջ, ասպարէզը բաց կը մնար Հիթլէրի մեքենաշարժ զօրագունդերուն առջեւ :

Նահանջականութիւնը պատած էր հոգիները : Ուժին դէմ գլուխ ծռելու, զինաթափ ըլլալով յաղթականին ենթարկուելու մտայնութիւնը «հայրենասիրութիւն» էր դարձած : Մարեշալ Փէթէն իշխանութեան գլուխ էր բերուած :

Ահա՛ դասալքութեան եւ յուսահատութեան այդ դժնդակ օրերուն էր, որ հերոսական Ֆրանսայի ձայնը բարձրացաւ՝ զօրավար Տը Կոլի բերնով :

Կարեւորն էր տոկալ, դիմանալ, չկորսնցնել հաւատքն ու յոյսը վերջնական յաղթանակի մասին :

«Ազատ Ֆրանսա»ն դուրսէն, «դիմադրական ճակատ»ը ներսէն կանգնեցան դաշնակիցներու կողքին : Յանդուգն ու վտանգաւոր ձեռնարկներով անձնազոհութեան փառաւոր դրուագներ արձանագրեցին : «Բազում գործս արութեան» կատարեցին, փրկելով Ֆրանսայի պատիւը :

Զօրավար Տը Կոլ դարձաւ խորհրդանշանը դիւցազնական Ֆրանսայի : Իր շուրջ համախմբուեցան բոլոր ազնիւ հոգիները՝ նախ Լոնտոնի, յետոյ մանաւանդ Ալժերիոյ մէջ :

«Ազատ Ֆրանսայի կառավարութիւն»ը հեռուէն՝ ձայնասփիւռի միջոցաւ կորով ու յոյս ներշնչեց նահանջականներուն :

Ու ի վերջոյ տարաւ յաղթանակը :

Յաղթական զօրավարը վերահաստատեց Հանրապետութիւնն ու ժողովրդական վարչաձեւը : «Ազգային փրկութեան կառավարութեան» մէջ համախմբեց ազգին բոլոր հոսանքները :

Այսօր ալ Ֆրանսա աչքերը յառած է իր մեծ զաւկին՝ անկէ յուսալով երկարամեայ ծանր տագնապին լուծումը :

Յունիս 18ի տարեդարձը՝ այս իսկ պատճառով՝ մասնաւոր շուք եւ իմաստ կ'ունենայ այս տարի :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

Ամերիկա, Անգլիա եւ Ֆրանսա կ'օգնեն Լիբանանի

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

Երկու օրուան կատաղի կռիւներէ յետոյ կացութիւնը որոշ չափով հանդարտած է Լիբանանի մէջ, բայց միշտ կարելի է սպասել յանկարծակի յարձակումներու՝ ըմբոստներու կողմէ : Պէյրութ մեռեալ քաղաք մըն էր երէկ, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերու սեփական թղթակիցները : Փողոցներու մէջ գրեթէ երթեւեկ չկայ, խանութները փակ են, մայրաքաղաքի բնակչութեան մեծ մասը փախած է լեռները : Այսուհանդերձ փոքր միջադէպեր կը պատահին երեք նոր ռումբեր պայթեցան, նիւթական վնասներ պատճառելով :

Վերջին կռիւներու զոհերը անհամար եղած են. ճիշդ թիւը ոչ մէկ տեղ յայտարարուեցաւ :

Այն գիւղերը՝ որոնց համաձայն բանակին մէկ մասը ըմբոստներու կողմը անցած է, կը հերքուին : Իրողութիւն է սակայն՝ որ զինուորներուն վրայ յուսալքում մը եկած է. հաւանական է նաեւ, որ քանի մը սպաներ կ'օգնեն ապստամբներուն, նախօրօք յայտնելով Սաէպ Սլամի՝ թէ յարձակում պիտի գործեն այս կամ այն կէտին վրայ : Ամէն պարագայի մէջ, մտահոգիչ է բանակին ներկայ պատկերը :

Հարց կը տրուի .— Բանակը կարգը կրնա՞յ հաստատել Լիբանանի մէջ :

Լաւատեսներու կարծիքը ժխտական է : Երկու օրուան ճակատագրական կռիւները հոգեբանական «պարտութիւն» մը պատճառեցին զինուորներուն, մինչ ըմբոստները ոչ մէկ յոգնութիւն ցոյց կու տան եւ իրենց երկրորդ փորձը յաջողութեամբ կրնայ պսակուիլ :

ՄԱԿի տասնեակ մը քննիչները չեն կրնար ապահովել անշուշտ սահմանները՝ որ խռովարարները չպարենաւորուին Սուրիացիներու կողմէ : Այս պայմաններուն մէջ, միակ լուծումը կը մնայ Լիբանանի կնքած համաձայնութիւնը՝ Արեւմտեան պետութեանց հետ :

Նախագահ Շամուն Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը երբ ընդունեցաւ, Ամերիկացիները խոստացան իրենց զինուորները տրամադրել՝ որեւէ վտանգի մը պարագային : Արդ, երբ Նախագահ Շամուն պահանջէ որ գործադրուի այդ որոշումը՝ անշուշտ Միացեալ Նահանգները առանց այլեւայլի պիտի յարգեն իրենց խոստումը. բայց, Պէյրութի ամերիկեան դեսպանը ներկայիս կ'աշխատի համոզել Հանրապետութեան Նախագահը՝ որ այդ առաջարկը չներկայացնէ, նոր բարդութիւններ չստեղծելու համար : Ամերիկա կ'ուզէ որ Լիբանան իր սեփական ուժերով յաջողի զսպել ըմբոստութիւնը : Հակառակ պարագային, ամերիկացի զինուորներու Լիբանան ներկայութիւնը պատճառ պիտի ըլլայ՝ որ Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը զինեալ միջամտութիւն մը ընէ՝ Մոսկուայի կռթնած : Այն ատեն, Իրաքի եւ Յորդանանի բանակները պիտի մտնեն Լիբանան, Երրորդ Աշխարհամարտի մը, կամ՝ առնուազն միջ – արաբական մեծ պատերազմի մը վառօդին կրակ տալով :

Այս խառնիճաղանճին մէջ Անգլիա կը խաղայ շատ վտանգաւոր իր խաղը. Լոնտոն՝ առիթէն օգտուելով կ'աշխատի ամերիկեան քաղաքականութիւնը սնանկացնել եւ վերագրաւել իր կորսնցուցած խարիսխները՝ Միջին Արեւելքի մէջ :

Լիբանանի տագնապին առջեւ՝ ասպետական դիրք մը բռնեց Ֆրանսա. արդարեւ, Լոնտոնի ֆրանսական դեսպան Շովէլ յայտարարեց, թէ Ֆրանսա պատրաստ է ռազմանաւ եւ վայրաչուներ ղրկել Պէյրութ՝ Լիբանանի անկախութեան պաշտպանութեան համար :

Մոսկուայէն կը յայտարարեն թէ «մեծ սխալ» մըն է անգլեւամերիկեան ուժեր ղրկել Լիբանան, քանի որ այդ պարագային հարցը միջազգային բնոյթ պիտի ըստանայ. «կրակին հետ պէտք չէ խաղալ» կ'եզրակացնեն խորհրդային վարիչները :

Երկուշաբթի օր Սամի Սոլհ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ եւ շեշտեց թէ իր տան վրայ եղած յարձակումը թելադրուած էնգիպտացիներու կողմէ : Աւելցուց թէ Գահիրէի ձայնասփիւռը դէպքը պատահելէն վեց ժամ առաջ արդէն լուրը հաղորդած էր : «Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ կառավարութիւնները պատասխանատու են Լիբանանի մէջ պատահած բոլոր դէպքերուն» :

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՒ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԱՍԻՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Յունարէն լեզուով տրուած ձայնասփիւռի մը ընթացքին Մոսկուայի ռատիօն յիշեց թէ ամերիկեան օդանաւեր մեկնած էին դէպի Կիպրոս եւ աւելցուց .— «Այսպէս աշխարհակալ իշխանութիւնները անգամ մը եւս պիտի օգտագործեն Կիպրոսը իբրեւ խարիսխ պատերազմի իրենց արկածախնդիր ծրագիրներուն համար Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ : 1956ի աշնան Կիպրոսը զինքը ուղղած էր դէպի Եգիպտոս, այսօր դէպի Լիբանան» :

ԱՆԳԼԻԱ

Թայմզ (անկախ) կը գրէ .—Անգլիական ծրագիրը՝ առաջարկուած Թուրքիոյ եւ Յունաստանի, վերջին ճիգն է զոր Անգլիա կրնայ ընել պահպանելու համար Կիպրոսի խաղաղութիւնը : Անշուշտ Թուրքերուն եւ Յոյներուն գործին չիգար : Բայց պէտք է լաւ մտածեն մերժելէ առաջ : Հակառակ պարագային նուազագոյն չարիքը հարցին միջազգայնացումն է : Եւ այդ պարագային որոշումները կրնան պարտադրուիլ Յոյներուն, ինչպէս նաեւ Թուրքերուն» :

Մանչեսթըր Կուարտիըն (Ազատական),

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ԻՄՐԷ ՆԱՃԻ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԵՑԱՒ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԱՆՉԵՑ ԻՐ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐԸ

«ՄԵԾ»ԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՉԱԽՈՂԱ՞Ծ

Խորհրդային մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը երեքշաբթի առաւօտ հաղորդեց թէ Հունգարիոյ նախկին վարչապետը՝ Իմրէ Նաճի, որ 1956ի ժողովրդական յեղափոխութենէն յետոյ ձերբակալուեցաւ, մահուան դատապարտուած եւ գնդակահարուած է : Մոսկուա կը յայտնէ, թէ Հունգարիոյ նախկին վարչապետին երեք գործակիցներն ալ նմանապէս՝ մահուան դատապարտուած ու գնդակահարուած են :

Ծանօթ է, որ Հունգարիոյ ազգային յեղափոխութեան ղեկավարը՝ Նաճի, փոխադրուեցաւ Ռումանիա, երբ խորհրդային հրասայլերը ճզմեցին հունգար յեղափոխականները :

Միւս կողմէ Միացեալ Նահանգներու խորհրդային դեսպան Մենշիկով առջի օր գնաց Մոսկուա : Փարիզի դեսպան Վինոկրատով Վարչապետ Տը Կոլի հետ տեսակցելէ ետք մեկնեցաւ իր երկիրը : Կը րեմլին կանչեց նաեւ Լոնտոնի իր դեսպանը՝ Ժագոպ Մալիք :

Դիւանագիտական շրջանակները կը հաղորդեն թէ Մոսկուա հրաւիրուած են նաեւ համայնավար այլ վարիչներ : Կը կարծուի թէ Խ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն կարեւոր ժողով մը պիտի գումարէ :

Պարզ է թէ կարմիր ղեկավարները պիտի ուսումնասիրեն միջազգային ներկայ կացութիւնը, մասնաւորապէս՝ Լիբանանի եւ Կիպրոսի հարցը : Խրուշչեւ իր դեսպաններուն կարծիքը պիտի չօշափէ նաեւ «Մեծ»երու ժողովին մասին :

X Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Գահիրէի խորհրդային դեսպաններն ալ կանչուեցան Մոսկուա, ինչպէս կ'ենթադրէին Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակները : Շուտով կը յայտարարուի նաեւ միւս հրաւիրեալներու անունները : Այնպէս կը թուի, թէ Խ. Միութիւնը «վերջնական» որոշումներ պիտի տայ հրատապ կարգ մը հարցերու շուրջ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ .— Հունգարիոյ նախկին վարչապետ Իմրէ Նաճիի գնդակահարութիւնը՝ Ռուսերու կողմէ, մեծ պատճառ մըն է՝ որպէսզի «Մեծ»երու ժողովին ծրագիրը վերջնապէս ձախողի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ հարցը թնճուկի մը վերածուեցաւ. Յունաստանի կառավարութիւնն ու Մակարիոս Արք. որոշեցին դէմ կենալ Անգլիոյ պատրաստած ծրագրին : Փարիզի ձայնասփիւռէն խօսեցաւ յոյն քաղաքապետ մը՝ մեղադրելով Անգլիան եւ յիշելով Ալեքսանտրէթի պարագան, եզրակացնելով թէ Կիպրոս կը պատկանի Յունաստանի : Թուրքիոյ կառավարութիւնն ալ կը մերժէ անգլիական ծրագիրը. միւս կողմէ Վարչապետ Մաքմիլըն երէկ պիտի յայտնէր ծրագրին մանրամասնութիւնները, որովհետեւ Լոնտոն ամէն գնով կ'աշխատի իր ձայնը լսելի դարձնել : Հաւանական է նաեւ, որ հելլէնեւթուրք դիւանագիտական յարաբերութիւնները շուտով խզուին. Յոյները որոշած են այլեւս չգործակցիլ Թուրքերու հետ :

ԱԼԺԷՐԻ մէջ զօրավար Սալանի բանբերը յայտարարեց թէ զօր. Ալար նշանակուած է Ալժէրի ընդհանուր ոստիկանապետ, իսկ զօր. Մասիւ՝ ոստիկանապետ : Այս որոշումը տրուած է զօր. Սալանի կողմէ, փրկութեան կոմիտէին համաձայնութեամբ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Յուլիսի սկիզբը Տըլըս Փարիզի մէջ զօր. Տը Կոլի հետ պիտի խօսի Ամերիկայի հիւլէական գաղտնիքները Ֆրանսայի հետ բաժնելու մասին :

ՓԱՐԱԿՈՒԷՅԻ եւ աշխարհի բոլոր երկիրներուն միջեւ հեռաձայնային բոլոր հաղորդակցութիւնները խզուեցան. ձայնասփիւռը դադրեցուց իր ձայնասփռումները, կառավարութեան դէմ յեղափոխութիւն մը ծագած է եւ ծանր միջադէպեր պատահած բանակին եւ ըմբոստներուն միջեւ :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հաղորդեն թէ արաբական երկիրներու «սեւ ցանկ»էն ջնջուած է Ֆրանսա. այսուհետեւ էր-Ֆը-րանսի օդանաւերը կրնան երթալ արաբական երկիրներ, մէկուկէս տարուան արգելքէ մը յետոյ :

ԱՆԳԼԻԱ պատրաստած է հրթիռ մը՝ արձակելու համար արուեստական իր առաջին արբանեակը :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարարութիւնը 111 էջերէ բաղկացած փաստաթուղթ մը հրատարակեց ցոյց տալով համայնավար պլոքին օգնութիւնը աշխարհի միւս երկիրներուն : 1954էն ասդին համայնավար պլոքը 1900 միլիոն տոլարի վարկ մը բացած է : Այս գումարին քսան տոկոսը գործածուած է զինամթերք գնելու Եգիպտոսի, Սուրիոյ, Եմէնի եւ Աֆղանիստանի :

ՈՒ՞Ր Կ'ԵՐԹԱՔ ԱՅՍՊԷՍ

Մեր հակառակորդները, մասնաւորաբար Ռամկավար – Հնչակ եւ Յառաջդիմական քօղածածուկներ, յամառ հետեւողականութեամբ կը ճգնին Դաշնակցութիւնը ներկայացնել չնչին եւ արհամարհելի ուժ մը, ոչ միայն «խորթ եւ անհաղորդ հայ ժողովուրդին», այլ եւ «թշնամի՝ հայ հայրենիքին եւ Ս. Էջմիածինին»:

Հիմնաւորելու համար իրենց այս դրեհիկ եւ այլանդակ բարբանջանքները, անոնք առանց վարանումի յանձն առին ամէն տեսակի ստորնութիւն:

Սուտն ու զրպարտութիւնը դտան միակ ազդու միջոցը՝ վարկաբեկելու համար Դաշնակցութիւնը եւ զայն ներկայացնելու «օտարին ծախուած» եւ «օտարի շահերուն ծառայող» կազմակերպութիւն մը:

Դէպքերն ու իրողութիւնները կեղծելով եւ խաբդախելով՝ ամէն ճիգ ի գործդրին, եւ կը շարունակեն տակաւին, Դաշնակցութեան վրայ բարդել մեր ժողովուրդի կրած բոլոր դժբախտութիւններու պատասխանատուութիւնը:

Ուրացան եւ ժխտեցին, աւելի քան վաթսուն տարիներէ ի վեր հայ ժողովուրդի գոյութեան եւ իր իրաւունքներու պաշտպանութեան համար, Դաշնակցութեան անհաշուելի զոհաբերութիւնները:

Ուրացան եւ կը շարունակեն ուրանալ Դաշնակցութեան վճռական եւ ամենապատուաւոր դերը՝ 1918ի այն ճակատագրական դիւցազնամարտերուն, որոնք ծնունդ տուին հայ ազատ և անկախ հայրենիքին:

Շնական անպատկառութեամբ, ծաղրի եւ հեգնանքի առարկայ դարձուցին մեր բարոյական բոլոր նուիրականութիւնները, չխնայելով անգամ մեր յաւէտ խնկելի մեռելներուն:

Դաշնակցականը ներկայացուցին իբրեւ մարդկային ամենաստորին էակը— մարդասպան, հայրենադաւ, լրտես, դաւաճան, անհաւատ, շահամոլ եւ նիւթապաշտ:

Դաշնակցութիւնը նոյնացուցին Հայութեան վաւերական հին ու նոր ամէնադժի թշնամիներուն հետ: Թուրքին գործակից դարձուցին մեր կուսակցութիւնը: Տոլարով ծախուած լրտեսներ՝ աշխարհի բոլոր հողամասերուն վրայ:

Եւ այսպէս տարիներ ու տարիներ շարունակ, միշտ ատելով, զրպարտելով, կեղծելով, հայհոյելով եւ ուրանալով կ'երազեն գլխատել Դաշնակցութիւնը, ոչնչացնել եւ միանգամ ընդ միշտ դերեզմանել:

Պարզ ցանկութիւն մը չէ այս երազը, այլ միակ նպատակը եւ գոյութեան իմաստը՝ մեր ողբալի հակառակորդներուն:

Հայ հայրենիքին եւ Էջմիածնին թշնամի ներկայացնելով Դաշնակցութիւնը եւ անոր դէմ «սրբազան պատերազմ» յայտարարելով, անոնք պատրանքն ունեցան արտայայտիչն ըլլալու բովանդակ հայ ժողովուրդին: Կ'ենթադրէին թէ մեր ժողովուրդը ամբողջութեամբ պիտի հետեւէր իրենց եւ իր նիւթական ու բարոյական բոլոր հնարաւորութիւններով պիտի ապահովէր «յաղթանակը»:

Իրենց այս ակնկալութիւնները չիրականացան: Իրենց, կողմնակիցներէն շատերը, զանազան «նկատում»ներով միայն հարկադրուեցան հետեւիլ սանձուած շարժումին:

Հայ ժողովուրդի ջախջախիչ մեծամասնութիւնը, իրական ազատատենչ եւ հայրենասէր զանգուածը, արհամարհանքով եւ զզուանքով երես դարձուց հակադաշնակցական ճակատին,

Աւելին ըլլալով, այս հայրենասէր անկուսակցական զանգուածը իր ազնուական պարտականութիւնը նկատեց կարելի բոլոր հնարաւորութիւններով ուժ տալ Դաշնակցութեան հիմնական առաջադրութիւններու իրականացումին:

Այս իրողութիւնը ամենացայտուն կերպով երեւան եկաւ գաղթաշխարհի բոլոր կարեւոր կեդրոններուն, մասնաւորապէս, Ամերիկայի, Յունաստանի, Իրաքի եւ Պարսկաստանի մէջ:

Անկախաբար բազմաթիւ բացատրութիւններէն, մեր անկուսակցական զանգուածը իր այս կեցուածքով չառաչուն պատասխան տուաւ Դաշնակցութեան դէմ բարձրացած վայրահաջութիւններուն:

Իրենց անպատկառ ընթացքին մէջ յամառող մեր հակառակորդները, անտեղեա՞կ են այս իրողութիւններուն:

Անշուշտ տեղեակ են:

Անոնք գիտեն, եւ սկսած են դժգոհիլ իրենց վիճակէն:

Ձայրացած են Դաշնակցութեան դործած «աւերներուն եւ ազգակործան քաղաքականութեան» հանդէպ՝ հայ ժողովուրդի անկուսակցական զանգուածին ցոյց տուած անտարբերութեան պատճառով:

Ռամկավար կուսակցութեան օրգաններն հիմա, գրեթէ ամէն օր, այս նոր երգը կը կրկնեն: Այս թերթերը կը դժգոհին, որ հայ ժողովուրդը կը յամառի չըմբռնել իրենց իրական մտահոգութիւնները:

Կը դժգոհին, որ Դաշնակցութեան դէմ իրենց կատարած «մերկացումներ»ը «հայ հասարակութեան գիտակցութիւնը շարժելու նպատակաւ», ոչ միայն իրենց նպատակին չեն հասնիր, ընդհակառակն, անգիտակցութիւնը հասած է իր գագաթնակէտին: Ջուր եւ անիմաստ փորձեր են իրենց բոլոր ճիգերը, գիտակցութեան բերելու համար հայ ժողովուրդը:

Դաշնակցութեան ոչնչացումը շատերը երազած են, բայց երբեք յաջողած: Իրենք շատ ճղճիմ հակառակորդ մըն են, տապալելու համար Դաշնակցութիւնը՝ որ իրականութեան մէջ կուսակցութիւնէ մը աւելի հայ ժողովուրդն է:

Մեր հակառակորդները քաջութիւն պիտի ունենա՞ն խոստովանելու այս աղաղակող իրողութիւնը:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱ

Ա.

Արեւելեան արքունիքները, ըլլան պարսկական, արաբական եւ նոյնիսկ թրքական, զարկ տուած են բանաստեղծութեան եւ երաժշտութեան: Այն օրերուն բանաստեղծներու եւ աշուղներու գլխաւոր ձգտումն էր ուշադրութիւն գրաւել եւ մտնել Սուլթանի, Շահի կամ Խանի հովանաւորութեան ներքեւ: Իրենց կարգին արքաներն ալ կ'ուզէին անմահանալ բանաստեղծներու ներբողներով:

Սաադի, Կիւլիստանի հեղինակը, պաշտպանութիւնը վայելած է Մեծ Աթաբէկի. Սաադիի բառերով՝ «Արքայ արքայից, գեղափայլ, հզօր ապաւէն աշխարհի»:

Ֆիրտուսի ներբողներ ունի սուլթան Մահմուտին:

Ֆիզուլի պաշտպանութեան տակն էր սուլթան Գանունիի: Ան գրած է ներբողներ, ինչպէս Նարեկացիի աղօթքներն են առ Աստուած:

Նախաշ Յովնաթան, Երեւանի Խանի հովանաւորութիւնը ձգած, կը մտնէ վրաց արքունիքին մէջ: Յովնաթանէն ետք, Սայաթ Նովա կ'ընդունուի վրաց Հերակլ թագաւորի արքունիքը, իբրեւ պալատական աշուղ:

«Ես հիանալի չունգուր էի նուագում, սրա հետ միասին ես գրել ու յարմարեցրել էի վրացերէն երգեր պարսկական եղանակների վրայ: Այսպիսի բան դեռ գոյութիւն չունէր: Երբ Երակլի թագաւորը մեզ՝ երաժիշտներս մէջլիս կանչեց, ես այն ժամանակ պարսկական եղանակներով վրացերէն երգեցի: Թագաւորին շատ դիւր եկաւ եւ խալաթ պարգեւեց: Դրանից յետոյ շատերը գովեցին ու հետեւեցին ինձ» (Գ. Լեւոնեան, «Սայաթ Նովա»):

Այսինքն անկէ ետքն է, որ Սայաթ Նովա կը դառնայ նշանաւոր: Շատեր կը հետեւին անոր ոչ միայն իբրեւ վարպետ բանաստեղծի, այլեւ իբրեւ վարպետ երաժիշտի, յարմարեցնելով իրենց տաղերուն՝ պարսկական եղանակներ: Մենք կը տեսնենք, որ Սայաթ Նովայէն ետք եկող ու գացող աշուղներ որդեգրած են այդ ձեւը:

Ինչպէս կ'երեւի, երգահան չէ Սայաթ Նովա: Իր բանաստեղծութիւններուն ներքեւ առհասարակ աւելցուցած է, թէ ինչ եղանակով պէտք է երգել:

Կան հետեւեալ ծանօթութիւնները:

«Էս խաղն ով որ սովորի, Դոստիի խաղի ձէնով ասէ, թէ ոչ չիմանայ, հարցրու թէ գոզա դաստա թարփանուր: Էսպէս դիդասդա թարփանուր: Էսպէն դի բա ու Ենգի դունիայի յանգով մուստազաի Արութինի ասած քրոնիկոնի 446ին: Կայ նաեւ Նաղաշ Յովնաթանի «Թասերը չինի, կարմիր գինի» եղանակը:

Սայաթ Նովա ապա կը հեռացուի վրաց արքունիքէն, այլ խօսքով՝ շնորհազուրկ կ'ըլլայ, հակառակ անոր, որ Հերակլ կը սիրէր մեր աշուղը իր աչքի լոյսին պէս:

Կարծիքներ շատ կան այդ մասին:

Ընդհանրացած կարծիքներէն մէկն այն է (նաեւ Վալերի Բրիւսովի կարծիքը), որ Սայաթ Նովա կը սիրահարի թագաւորին աղջկան: Այդ սիրահարութիւնը կ'ըլլայ մեր աշուղին շնորհազրկման պատճառը եւ այդ առիթով կը գրէ իր լաւագոյն բանաստեղծութիւններէն մէկը, այնքան գեղեցիկ եւ խոր իմաստով. «Դուն էն գըլխէն իմաստուն իս»:

Ուրիշներու կարծիքով՝ Սայաթ Նովա շնորհազրկուած է կալուածատէրերու դէմ գրած իր մէկ ոտանաւորին պատճառով: Այդ երգը այնքան կ'ընդհանրանայ, որ կալուածատէրերը բողոքի կուգան արքունիք: Կայ նաեւ ուրիշ կարծիք մը, որուն համաձայն Սայաթ Նովա Վախտանգ արքայազունին հետ կռուած եւ անոր դէմ գրած է ոտանաւոր մը, ինչ որ պատճառ եղած է իր շնորհազրկման:

Ֆիրտուսի նոյնպէս շնորհազուրկ եղած է Սուլթան Մահմուտի պալատին մէջ, եպարքոսին նախանձին պատճառով: Իբրեւ թէ Ֆիրտուսի իր ներբողներուն մէջ նաեւ յիշատակած է եպարքոսին անունը:

Ֆիզուլի նոյնպէս շնորահզուրկ եղած ու քաշուած է Քերպելա, որովհետեւ արքունիքի հովանաւորութիւնը վայելող սըմսեղուկներ դաւած են իրեն դէմ: Նման պատճառ մը կրնայ գոյութիւն ունենալ նաեւ Սայաթ Նովայի համար: Արդէն ինքն իսկ կ'ըսէ «Դուն էն գլխէն իմաստուն իս»ին մէջ.

«Դու քու սիրտըն խստակ պահէ, եաղի խօսքըն աւտալու չէ»: –

Եւ կամ ուրիշ երգի մը մէջ.

«Համբերութիւնս հատել է, չիմ դիմանում խալխի զափին»:

Եւ կամ.

«Շուրթըս ենդուր ճամփայ չէ գնում, չատացել է խալխի սուտըն»:

Ամէն բանէ աւելի մեր աշուղը եղած է չիտակ եւ ուժեղ նկարագրի տէր մէկը: Ան շատ յանդուգն է, երբ իր տաղերը կ'ուղղէ թագաւորին եւ կամ Վախտանգ արքայազունին: Խոցող եւ սպանիչ է արքայազուն Վախտանգին ուղղուած տաղը, որ թարգմանուած է վրացերէնի եւ որու մասին կայ Սայաթ Նովայի դաւկին՝ Օհանի սա ծանօթագրութիւնը. «Սայաթ Նովան կռուել է Վախտանգ արքայազնի հետ եւ անոր դիմաց ասել է այս ոտանաւորը»:

Սայաթ Նովա հսկայի մը պէս կը կանդնի եւ արքայազունը կը դառնայ արգահատելի արարած մը:

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

(Շար.)

ԺՈՐԺ ԿՐԷՅՍԻ

Քանի մը շաբաթ առաջ Բաուլէթ քաղաքին մէջ իր մահկանացուն կնքեց կապիտան Ժորժ Կրէյսի, Անգլիական դեսպանը հայկական անկախ հանրապետութեան մօտ 1919–20ին: 81 տարեկան էր. Կրէյսի զաւակն էր իրլանտացի բողոքական ընթանիքի մը, եւ իբրեւ այդ, օժտուած էր Իրլանտացիու զուարթ եւ զաւդափարապաշտ մարդու առաքինութիւններով, բայց երբեմն ալ ընդունակ էր, ինչպէս ամէն իրլանտացի, կատաղի բողոքումներու եւ կռուազանութեան նոպայի:

Դեռ պատանի հասակէն Կրէյսի եղած էր միսիոնար Հայերու մէջ: Ինձ կը պատմէր թէ 1895ի ձմրան, երբ Թուրքերը Ուրֆայի մէջ հրդեհեցին Հայոց եկեղեցին ուր ապաստանած էին 100աւոր Հայ կանայք եւ մարդիկ, անգլ. դեսպանը Պոլսոյ մէջ իր կցորդներէն մէկը ղրկեց Ուրֆա՝ տեղին վրայ կատարելու ճիշդ քննութիւն մը: Անգլ. կցորդին տեղեկագիրը Թուրքերու անլուր գազանութեանց մասին, հրատարակուեցաւ 1896ի գարնան: Կրէյսին իբրեւ 18ամեայ դեռատի իրլանտացի հաւատացեալ, այնչափ զարհուրած էր տեղեկագրի ընթերցումէն, որ կ'արոշէ երթալ Ուրֆա եւ ծառայել հայ քրիստոնեայ ժողովուրդի մնացորդներուն:

1915ի աղէտէն յետոյ Ամերիկեան Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցը Կրէյսին ուղարկեց Երեւան ե. 1916ին դէպի Վան՝ օգնելու վերաշինութեան գործին:

Քիչ յետոյ Կրէյսին անցաւ Լորտ Մէյըրի անգլիական նպաստամատոյցին: Ռուս Յեղափոխութենէն անմիջապէս յետոյ Կրէյսին մտաւ անգլիական զինուորական տեղեկատուութեան պաշտօնին, եւ դեսպան՝ Անկախ Հայաստանի հանրապետութեան մօտ: Ամէնէն առաջ բրիտանացի էր Կրէյսին, եւ կը գործէր իբրեւ այդ, ինչպէս որ ամէն Հայ ալ ամէնէն առաջ պէտք է ըլլայ Հայ: Բայց իբրեւ իրլանտացի անիկա շատ լաւ կը հասկնար հայկական խնդիրը:

Ա. Ս.

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԱԶԱՏԵՑԱՒ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՄԱՀԷՆ...

Տեսակ մը մտերմութիւն կը կապէ զինքը՝ անոր: Ան կը տեսնուի իր երազներուն մէջ. մղձաւանջ՝ երբեմն սպառնական, երբեմն խաղաղ: Բայց ո՞ւր կը գտնուին Քաւաշկիի երազին սահմանները...

Երկու անգամ թեւաւոր հրէշները թըռիչք կատարեցին Ճափոնի երկնակամարին վրայ եւ փնտռեցին զինքը, Էնըմոն Քաւաշկին, սպաննելու համար: Գիշերային իր տագնապները զինքը կը տանին Քիւշիւի մէկ գիւղէն միւսը: Իրեն կարելի է հանդիպիլ Խաղաղականի փոքր գուռներուն առջեւ եւ քանի մը շաբաթ վերջ՝ Ասօ հրաբուխը շրջապատող կայաններուն մէջ:

Տասը տարիէ վեր, Ֆրանսայի երեք չորրորդ տարածութիւնը ունեցող հողամասի մը վրայ, ան կը փախի քաղաքէ քաղաք, գիւղէ գիւղ, փողոցէ փողոց: Կը կռուի հիւլէական հրէշին դէմ: Մարդուն եւ երեւակայական անսատնին միջեւ մղուող այս պայքարը կը գտնուի ճափոնական առասպելներուն մէջ. դիւցազներգութիւն մը, որ կը նկարագրէ երկնի հզօրներուն ու երկրի խոնարհներուն կռիւները: Քաւաշկի կ'ապրի այդ առասպելը՝ իրականութեան մէջ, հողին վրայ:

Այսօր, մարդը ինքզինք գտած է: Տըրամաբանական խօսակցութիւն ունի եւ իր կեանքը կը շահի քուրջ հաւաքելով... բարեկամներու դուռները բաց են իր առջեւ, մինչեւ այն վայրկեանը՝ երբ հրէշին վախը կը համակէ զինքը: Այդ պահուն կը կորսնցնէ տրամաբանութիւնը: Քաւաշկի կը դառնայ շարժառիթը հսկայ խաղի մը՝ ուր ճակատագիրը, առանձնութիւնը եւ մարդոց վախը մեծ մաս մը ունին:

1957 Յունիսի սկիզբը, երկու նոր փախուստներու եւ բնակարաններու միջեւ՝ ձախ ուսին վրայ ցաւեր կը զգայ: Զի մըտահոգուիր: Ցաւերը կ'աւելնան, արդեւք ըլլալով որ քնանայ. Նոր փախուստներ՝ մութին մէջ: Ճափոնի մէջ ամէն քաղաքապետարանի քով ձրի դարմանատուներ կան. անոնցմէ մէկուն առջեւէն անցնելու ատեն՝ ներս կը մտնէ: Ուսը կը կապեն, դեղի նման բան մը քսելով մարմնին վրայ: Եւ, մարդը կը ղրկեն իր քուրջերուն թագաւորութեանը մէջ:

Յուլիսի վերջերը, մարմնին վրայ ելած փշտիկները կ'աւելնան, կը մեծնան, կը կարծրանան եւ ցաւերը չեն հեռանար այլեւս. դեղը դարման չէ տուած: Պատահաբար, Նակազաքիի մէջ նոյն ճակատագրին ենթարկուած մարդ մը, որ լաւ կը ճանչնայ հիւլէական ռումբին հետ առընչութիւն ունեցող հարցերը, կը հանդիպի Քաւակշիի: Մէկ նայուածքով երեւան կը հանէ հիւլէական խլիրդ մը (ֆաճսէր աքռմիf), հազուադէպ՝ Նակազաքիի մէջ: Հիւանդանոցները, մասնագէտները, գիտունները եւ քաղաքապետութիւնը, ահազանգի մատնուած՝ անմիջապէս կը սկսին զբաղիլ Քաւակշիի հարցով:

Այլեւս ամբողջական մարդ մը չէր ան, այլ՝ իր կուռքերու կռուին զոհը: Այսօր, թիւ մը կը կրէ ան. 163.641: Մահաթիւ մը:

Ճարտարապետ էր՝ դարձաւ քրջահաւաք: Իր օրերը կը պակսին՝ արագօրէն: Ոչ ոք կրնայ բժշկել զայն: Շուտով պիտի երթայ հոն՝ ուր չկան հիւլէական հրէշներ, սարսափեցնելու համար 52 տարեկան փախստական մը, որ Հիրոշիմայի եւ Նակազաքիի մէջ տեսաւ մարդկութեան նոր դժբախտութիւնը:

(«Հիւլէին յայտնութիւնը»)

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԻՆ 30 ՕՐԵՐԸ

(ՄԱՅԻՍ 13 – ՅՈՒՆԻՍ 13)

Մայիս 13.— *Ֆլիմլէն կը ներկայանայ Ազգ. Ժողովին : Ալժէի մէջ ժողովուրդը կը գրաւէ Ալժերիոյ նախարարատունը : Փրկութեան Կոմիտէն կազմուած է արդէն եւ կոչ մը կ'ընէ Տը Կոլին : Կառավարութիւնը վստահութիւն կը ստանայ 129ի դէմ 274 ձայնով :*

Մայիս 15.— *Կի Մոլէ մաս կը կազմէ կառավարութեան : Զօրավար Տը Կոլի առաջին յայտարարութիւնը .— Պատրաստ եմ իշխանութեան գլուխ անցնելու :*

Մայիս 16.— *Նոր ցոյցեր Ալժէի մէջ՝ մահմետականներու մասնակցութեամբ :*

Մայիս 17.— *Սուսթել Ալժէ կը հասնի. յաջորդ օրը՝ Տրոն եւ Առիկի նոյնպէս կը հասնին Ալժերիա :*

Մայիս 19.— *Զօրավար Տը Կոլի մամուլի ասուլիսը :*

Մայիս 24.— *Փրկութեան կոմիտէներ կը կազմուին Քորսիքա, ուր կ'երթան Առիկի, Տէլպէք :*

Մայիս 26.— *Ֆլիմլէն կը տեսակցի զօր. Տը Կոլի հետ :*

Մայիս 27.— *Տը Կոլ կը յայտարարէ թէ կառավարութեան կազմութեան համար հարկ եղած օրինաւոր միջոցները ձեռք առած է :*

Մայիս 28.— *Առտուան ժամը չորսին Ֆլիմլէն կուտայ իր հրաժարականը : Ցոյց՝ Նասիոնի մէջ :*

Մայիս 29.— *Նախագահ Քոթիի պատգամը Խորհրդարանին : Տը Կոլ կ'ընդունի կազմել դահլիճը :*

Յունիս 1.— *Ազգ. Ժողովը 224ի դէմ 329 ձայնով վստահութիւն կուտայ Տը Կոլի :*

Յունիս 4, 5 եւ 6.— *Զօրավար Տը Կոլ կ'այցելէ Ալժերիա :*

Յունիս 10.— *Ալժերիոյ եւ Սահարայի Փրկութեան կոմիտէին ցոյցը, Զօր. Տը Կոլ կը հեռագրէ Սալանի :*

Յունիս 13.— *Սուսթել Փարիզ կը վերադառնայ. զօրավար Սալան կը յայտարարէ թէ զինուորականները կը մնան փրկութեան կոմիտէին մէջ :*

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱԽԹԱԼԱՅԻ ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳԱՆՁԸ

1957ի *Նոյեմբերի վերջը Ախթալայի մէջ կատարուող շինարարական աշխատանքներու ատեն երեւան եկան նախնադարեան հասարակութեան անկման դարաշրջանին պատկանող մետաղեայ ու կաւէ իրեր պարունակող դամբարաններ, ինչպէս նաեւ պրոնզէ միատիպ գործիքներու եւ զէնքերու հարուստ հաւաքածոյ մը, որ ամփոփուած էր պղինձէ գեղեցիկ կաթսայի մը մէջ :*

Տնտեսական եւ փոխանակութեան զարգացման վկայութիւնը կը բերեն Ախթալայի մէջ գտնուած այդ իրերը : Հաւաքածոն կազմուած է ձուլածոյ կացիններէ, որոնք հին ժամանակ կ'օգտագործուէին իբրեւ զէնք, եւ կացնաձեւ ձեռքի հատիչներէ : Գրեթէ նոյնատիպ գանձեր երեւան եկած են Վրաստանի արեւմտեան ու արեւելեան շրջաններուն մէջ : Հետեւաբար, պղինձէ առարկաները Փոքր Ասիոյ զանազան շրջանները տարուած են Անդրկովկասէն, փոխանակութեան միջոցներով : Կասկած չկայ թէ պղինձէ դարուն՝ Հայաստանի մէջ արժէքի չափանիշ ծառայող առարկաները կը փոխանակուէին մետաղեայ իրերով, որոնք որոշ չափով փոխանակային միաւորի նշանակութիւն կը ստանային : Այդպիսի դեր կը կատարէին նոյն ժամանակաշրջանին պատկանող դամբարաններէն գտնուած պղինձէ ապարանջանները, որոնք, ըստ Մորկանի, պէտք է համապատասխանեն Հին Արեւելքի մէջ տարածուած դրամական միաւորներու չափերուն : Այս կարծիքը թէեւ տակաւին չէ ապացուցուած, սակայն նոր նիւթերը կը հաստատեն թէ պղինձէ ապարանջանները փոխանակութեան միաւորներու դեր կը կատարէին :

Հայաստանի պետական մատենադարանին մէջ կայ 16րդ դարու հայկական ձեռագիր մը, որ զարդարուած է Վանի շրջանի ժողովրդական դպրոցի նկարիչներէն մէկուն կատարած մանրանկարներով. անոնցմէ մէկուն մէջ պատկերուած են քանի մը մարդիկ, որոնցմէ մէկը մետաղեայ օղեր ունի իր ձեռքը : Ուրիշ ձեռագրի մը մէջ նկարուած էն երեսուն նոյնատիպ օղեր՝ յատուկ մակագրութեամբ.

— «*Երեսուն արծաթ*» : *Այս պարագան ցոյց կուտայ, թէ հին ատեն մետաղեայ ապարանջանները իրօք կը գործածուէին իբրեւ փոխանակութեան միաւոր : Այս աւանդութիւնը շարունակուած է հազար տարիէ աւելի, թէեւ մեր դարու սկիզբը՝ Հայաստանի մէջ արդէն շրջանառութեան դրուած էին տարբեր տեսակի բազմաթիւ դրամներ :*

Ուրեմն, երկրորդ հազարամեակի վերջերուն եւ առաջին հազարամեակի սկիզբներուն (Ն. Ք.) Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունեցած են փոխանակութեան տարբեր համարժէքներ : Հայաստանի մէջ, ինչպէս հին Հնդկաստան եւ Չինաստան, փոխանակութեան միաւորները մեծ մասամբ կը հանդիսանային զէնքերն ու գործիքները՝ զանգակ, նիզակ, դանակ, կացին եւն. : Ցեղերն ու ժողովուրդները այդ իրերը մեծ խնամքով կը պահէին իրենց ընդհանուր կամ մասնաւոր թաքստոցներուն մէջ, հսկողութեան տակ : Այդպիսի թաքստոցներ են այն փոսերը, ուր դրտնուած են անդրկովկասեան բազմաթիւ գանձեր, որոնց շարքին՝ Ախթալայի գանձը :

Տակաւին դժուար է բնորոշել այդ իրերուն բացարձակ կամ համեմատական արժէքը : Անկասկած, անոնց մանրազնին ուսումնասիրութիւնը վերջնական եզրակացութեան մը պիտի հասնի. այն ատեն միայն հնարաւոր պիտի ըլլայ պատկերացնել գտնուած իրերուն հսկայական դերն ու նշանակութիւնը՝ նախնադարեան Հայաստանի տնտեսութեան մէջ :

«Ն. Կ.»

×

ԵՐԵՒԱՆԻ *մէջ տօնուած է բժիշկ Մամիկոն Պօղոսեանի ծննդեան 75 եւ գործունէութեան 45ամեակը :*

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ *Գիտութիւններու ակադեմիային կից բնագիտութեան եւ պատմութեան յանձնաժողովի առաջին համագումարը տեղի ունեցած է Երեւանի մէջ. բացումը կատարած է Վիքթոր Համբարձումեան : Գ. Պետրոսեան զեկուցած է 9րդ դարու փիլիսոփայ – մաթեմաթիկոս Լեւոնի կեանքին ու գործին մասին, Բ. Թումանեան՝ Ղուկաս Վանանդեցիի մասին, որ 17րդ դարու աստղագէտ մըն է : Խօսած են նաեւ այլ գիտուններ :*

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ *մէջ հիմնուած է երգչախմբային ընկերութիւն մը, որուն կ'անդամակցին երկրին մշակութային բոլոր կազմակերպութիւնները : Ընկերութեան առաջին նիստը տեղի ունեցած է՝ Թ. Ալթունեանի նախագահութեամբ :*

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

——o——

«ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»...

ԽՄԲ.— Սով. Հայաստանի Մայիս 21ի թիւին մէջ հրատարակուած են կարգ մը նամակներ՝ խմբագրութեան : Ստորեւ կը ներկայացնենք հատուածներ՝ այդ նամակներէն :

Փետրուար հինգին Շահումեանի շրջանի Նորագաւիթ գիւղի խանութի դրան վրայ երեւաց մի այսպիսի յայտարարութիւն .

« Ստուգումների պատճառով խանութը փակ է» :

Փայատէրերը գնումներ կատարելը յետաձգեցին, յոյս ունենալով, թէ շուտով ստուգումները կ'աւարտեն եւ խանութում կը վերսկսի առեւտուրը : Սակայն հինգ օր յետոյ նրանք զարմանքով տեսան դրան վրայ գրուած մեծ կողպէքը եւ կարդացին մի նոր յայտարարութիւն. «վաճառողի հաշուետուութեան եւ յանձնման պատճառով խանութը փակ է » :

Անցաւ եւս մի քանի օր : Դրան վրայ երեւաց երկրորդ կողպէքը եւ յայտարարութիւն, որ խանութը բացուելու է տասը օրից : Բայց տասը օր անց՝ խանութի դրան վրայ յայտնուեց երրորդ կողպէքը ... վաճառողի եւ վարչութեան միջեւ եղած տարաձայնութեան պատճառով խանութը անորոշ ժամանակով փակ կը մնայ :

... Մարտ ութի նախօրէակին մարդիկ գնացին խանութ, բայց ... դրան վրայ աւելացրել էր մի մեծ կողպէք եւս ու մի փոքրիկ տախտակ՝ զմուռսով կնքուած :

...Ղեկավարները շարունակում էին վիճել : Բանակցութիւնները, որոնք ամիսներ տեւեցին, վերջացան վաճառողի յաղթանակով : Մայիսի սկիզբին, երկար ընդմիջումից յետոյ, խանութը վերսկսեց իր աշխատանքը : Սակայն փայատէրերի ուրախութիւնը երկար չտեւեց. շուտով նրանք խանութի դրան վրայ կարդացին մի այսպիսի երկտող՝ «վաճառողի հեռացման եւ նրա գործերը նոր աշխատողի յանձնելու հետեւանքով խանութը փակ է » :

Յանձնումն, ի հարկէ, երկար չտեւեց.. բայց յոյսերը նորից չարդարացան. ընդունում – յանձնումն աւարտելուց յետոյ պատին փակցուեց մի նոր յայտարարութիւն, որը ի զուր ամէնքի ազդարարում էր, թէ խանութը կը բացուի վերանորոգումն աւարտելուց յետոյ :

Փայատէրերը վախը սրտերումն սպասում են, թէ վերանորոգումն աւարտելուց յետոյ չե՞ն գտնուի արդեօք նոր պատըրուակներ խանութը փակ պահելու համար ... :

Ա. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ
(Թոշակաւոր ուսուցիչ)

× *Էջմիածնի շրջանէն ուսուցիչ մը՝ Գ. Իսրայէլեան նամակի մը մէջ կը գրէ թէ ինքնաշարժի գործիքներ կամ մասեր կարելի չէ գտնել երկրին մէջ. այդ պատճառով փոքր խանգարումի մը հետեւանքով կառքերը կը դատապարտուին անշարժութեան ... :*

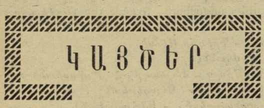
× *Նորքի բնակիչ Ս. Յարութիւնեան կը գրէ թէ շրջանին մէջ ջրանցքի ջուրը կարելի չէ օգտագործել ծառերուն համար. «Երբ այս մասին դիմում ենք Կիրովեան շրջսովետի գործկոմի աշխատողներին, նրանք հանգստացնում են, թէ շուտով ջրհան մեքենայ կը գնենք եւ ջուրը տեղ կը հասնի : Հաւատալով նրանց խօսքերին, մենք ծառեր ենք տնկում, բայց մատղաշ տնկիները ծարաւ մնալով վաղաժամ թառամում են... Արդէն յոգնել ենք Կիրովեան շրջսովետի գործկոմին դիմելուց ...» :*

× *Երեւանէն Կ. Մամեան կը գրէ . «Մայրս տառապում է շաքարախտով, նրան անհրաժեշտ է դիետայ պահպանել, սակայն Երեւանի եւ ոչ մի խանութում դիաբետիկ սննդամթերքներ չեն վաճառում . ո՛չ յատուկ հաց կարող ես ձեռք բերել, ո՛չ էլ հրուշակեղէն : Այս ամէնը մենք հարկադրուած ենք լինում բերել տալ Մոսկուայից, Բաքուից, Թբիլիսիից եւ այլ քաղաքներից ...» :*

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Օր. Մարիան Տիկեան, 23 տարեկան, արժանացած է «Օրիորդ վայելչութիւն » (Միս էլէկանս) *մրցանակին : Այս առթիւ «Փարի – Ժուրնալ» հրատարակած է շընորհալի Հայուհիին նկարը՝ մրցանակին առթիւ ստացած բաժակը ձեռին :*

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (186)

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ը.

ՆԱՒԱՀԱՆԳՍՏԻ ԴՈՒՌԸ

Այդ բոլորը տեսաւ Ասլանը եւ իր հետ վեր առեց պատրաստած աղերից : Գիւղացիները, որ այդ գործով էին զբաղուած, հետաքրքրութեամբ հարցնում էին, թէ ի՞նչ պէտք է անէ : Նա բացատրեց, թէ այդ աղերը, որ դուք միայն օճառ պատրաստելու համար էք գործածում, ուրիշ շատ բաների մէջ կարող էին գործածուել եւ մեծ օգուտներ բերել : Նրանք զարմացան եւ ուրախացան : Ես իսկոյն նկատեցի, թէ ինչպէս այդ բարի մարդիկ [illegible]վսեցին դրանից յետոյ մի առանձին յարգանքով վերաբերուել դէպի Ասլանը : Երբ գիւղացուն մի բան ես սովորեցնում, որի մէջ տեսնում է իր շահը, նա այնուհետեւ դառնում է քո ամենալաւ բարեկամը :

Յետոյ գնացինք նաւահանգիստը : Ոչ մի առագաստաւոր նաւ չկա՛ր այնտեղ, բոլորը նաւակներ էին, թէ հին եւ թէ նոր տեսակներից : Հինները, որոնց թիւը աւելի շատ էր եւ որոնց տեղացիք կոչում էին լաստ կամ սանդալ, դեռ կրում էին այն նախնական ձեւը, երբ մարդ առաջին անգամ սկսեց ճանապարհորդել ջրի վրայ : Մի քանի գերաններ, հաւասար երկարութեամբ եւ հաւասար հաստութեամբ, կցել էին միմեանց հետ, այնպէս, որ բոլորը միասին քառակուսի ձեւ էին ստացել : Այդ քառակուսի մակերեւոյթը պատել էին տախտակամածով, իսկ եզերքը՝ մի կանգնաչափ վանդակապատով : Քառակուսիի տակից, չորս անկիւններում, կապած էին չորս եզան կամ գոմէշի տիկեր, փչած, օդով լիքը : Նայելով նրանց վրայ, Ասլանը ժպտալով ասաց .

— Այդ սանդալները յիշեցնում են այն կաշուց կազմած հայկական նաւակները, որ նկարագրում է Հերոդոտոսը իր պատմութեան մէջ, եւ որ գործ էին ածում Հայերը մի քանի հազար տարի առաջ :

Հերոդոտոսի նկարագրած նաւակները, ինչպէս ասաց Ասլանը, բոլորակ ձեւ ունէին եւ, զամբիւղի նման ամբողջապէս հիւսած էին ուռենիի ճիւղերից : Ներսից այդ նաւակները պատած էին մորթիներով, եւ ջուրը դժուարութեամբ կարող էր անցնել նրանց մէջ : Նրանք այնքան թեթեւ էին եւ ընդարձակ, որ կարող էին տանել բաւական ծանրութիւններ : Հայոց վաճառականները տեղաւորում էին նրանց մէջ իրանց վաճառքները, նստում էին եւ վեր էին առնում իրանց հետ մի քանի աւանակներ կամ ջորիներ : Եփրատ գետի ընթացքով լողում էին նրանք մինչեւ Բաբելոն : Հասնելով այն տեղ, վաճառում էին տարած մթերքը, յետոյ նաւակները քանդում էին, մորթիներն էին միայն վեր առնում, իսկ բոլոր հիւսուածքը մի կողմ էին ձգում : Երբ պատրաստում էին վերադառնալ դէպի Հայաստան, մորթիները բառնում էին ջորիների վրայ եւ ցամաքով ճանապարհ էին ընկնում : Ամէն տեղ նրանք կարող էին պատրաստել նոյն տեսակ նաւակներ, որովհետեւ գլխաւոր նիւթը, մորթիները, իրանց հետ ունէին, իսկ ուռենիի ճիւղեր բոլոր գետերի եզերքի մօտ կարելի էր գտնել :

— Ինչո՞ւ էք հեռու գնում մինչեւ Հերոդոտոսի ժամանակները, — մէջ մտաւ Բէրդէն – Օղլին, — այս տեսակ նաւակներ գործ են ածում մինչեւ այսօր Հայերը Եփրատի եւ Տիգրիսի ջրերի վրայ, այն զանազանութեամբ միայն, որ մորթիների փոխարէն իրանց զամբիւղաձեւ նաւակները պատում են կաշիով, որովհետեւ հիմա սովորել են կաշու պատրաստութիւնը :

Նաւահանգստում կային մի քանի նաւակներ եւս նոր ձեւով, որոնց մէջ իր գեղեցկութեամբ եւ յարմարութեամբ առաջին տեղը բռնում էր Բէրդէն – Օղլու նաւակը : Նա ցոյց տուեց իր նաւակը, ասելով .

— Այդ այն արհեստաւորի գործն է, որ այժմ բանում է իմ տանը : Նա ընդունակ է մինչեւ անգամ թեթեւ առագաստաւոր նաւեր կառուցանելու : Այդ արհեստով նա երկար ժամանակ աշխատել է Կ. Պոլսի նաւահանգիստներում : — Սաստիկ դիւրաշարժ է այդ նաւակը. նրան կարելի է կառավարել ինչպէս մի լաւ վարժուած նժոյգ ձի :

Բէրդէն – Օղլին մնաց նաւահանգստում, իսկ մենք վերադարձանք գիւղը : Ասլանը վարպետ Փանոսի հետ գնացին մի քանի հիւանդներ տեսնելու (գոնէ այդպէս ասացին ինձ) բայց ես գնացի մեր հիւրընկալի տունը :

Ձգիտէի ինչպէս անցկացնել ժամանակը : Նաւաստիի տունը դարձեալ դատարկ էր, դարձեալ ոչ ոք չէր երեւում : Բակում տիրում էր ընդհանուր լռութիւն . մի տերեւ անգամ չէր շարժւում ծառերի վրայ : Օրուայ տօթը անտանելի էր : Սագերը, գլուխները թեւերի տակ թաքցրած, քնել էին ուռիների ստուերի ներքոյ : Նրանցից մէկը միայն, իմ ոտնաձայնը լսելով, գլուխ վեր բարձրացրեց եւ ծոյլ կերպով մի քանի անգամ կչկչաց :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Լիբանանի տարօրինակ քաղաքացիական պատերազմը հասած է վճռական կէտին: Բանակը, միութեան վերջին զէնքը բաժնուած երկրի մը մէջ, ցոյց տուաւ թէ առանց վարանումի չուզեր ծառայել նախագահ Շամունին: Տեսակ մը «երրորդ ուժ» է:

ԵԳԻՊՏՈՍ

Էլ Աhրամ .— Լիբանանեան տագնապը ցոյց տուաւ թէ Միացեալ Նահանգները կ'ուզեն մահացու հարուած մը տալ, ըստ սովորականին, Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան: Լաւագոյն կ'ըլլար որ Ամերիկան չարունակէր իր նախկին ընդդիմադիր քաղաքականութիւնը քան այս կեղծաւոր քաղաքականութիւնը: Մայիս քանին, ամերիկեան ճակատը, յայտնած էր նախագահ Նասրի թէ տագնապի պարագային, Ամերիկան բարեկամական դիրք պիտի բռնէր Ա. Մ. Հ.ի հանդէպ: Լիբանանեան տագնապը ցոյց տուաւ թէ հակառակն է ճշմարտութիւնը:

ԱՄԵՐԻԿԱ

Նիւ - Եորք Թայմզ .— Փողոցի այս տեսակ կռիւները կրնան որեւէ բանի յանգիլ: Ըմբոստները կը հերքեն թէ Նասրէն զէնք ստացած են, բայց եթէ նման օգնութիւն մը չեն ստացած, դժուար է երեւակայել թէ ո՞ւրկէ կուգան զէնքերը: Ամէն պարագայի մէջ եթէ կարելի է Լիբանանը պահել ժողովրդապետութեան համար, այն ժամանակ միայն կարելի է կեցնել հակա- արեւմտեան մոլեռանդութիւնը»:

ՍՊԱՆԻԱ

Եա (կաթոլիկէ) .— Եթէ Շամուն կոչ ընէ Այգընհաուըրի վարդապետութեան, կռիւը կրնայ միջազգային հանգամանք ստանալ: Անգլիա եւ Ամերիկա գիտեն թէ Լիբանանի ըմբոստները եթէ յաղթեն անմիջապէս Յորդանանի վրայ պիտի յարձակի Ա. Մ. Հ., ապա՝ Իսրայէլի:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

Ֆրանսական մամուլն ալ սիւնակներ կը նուիրէ Լիբանանի, որ Միջին - Արեւելքի ամէնէն «ֆրանսականացած» երկիրն է: Անտրէ - Ֆրանսուա Փոնսէ կը շեշտէ թէ ամէն գնով պէտք է ազատել Լիբանանը, որ անհրաժեշտ եւ կենսական խարիսխ մըն Արեւմուտքի համար:

Լը Մոնտի մէջ Էտուար Սապլիէ (մասնագէտ արեւելեան հարցերու) կը գրէ Պէյրութէն.— Մէկ բան յստակ է: Իշխանութիւնները ուրիշ ելք չեն տեսներ եթէ ոչ կռիւին միջազգայնացումը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի, ժամը 10ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն ի յիշատակ Միութեան հիմնադիր եւ Ազգային բարերար՝

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐԻ

Միութեան բոլոր անդամները, բարեկամները եւ համօրէն ազգայինները կը հրաւիրուին իրենց ներկայութեամբ յարգել մեծ հայրենասէրին յիշատակը:

Հ. Բ. Ը. Մ.

×

Պ. Արտաւազդ Առաքելեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր ողբացեալ կնոջ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ եւ Պօղոսեան ընտանիքի համայն ննջեցելոց հոգւոյն ի յիշատակ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

×

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Թաղիս Ս. Գ. Լ. Գիւտի Նշխարաց եկեղեցւոյս անուան եւ հիմնարկութեան 27րդ տարեդարձին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ տեղի պիտի ունենան, այս կիրակի, հանգուցեալ հիմնադիրներու՝ Առաջնորդ Պալաքեան Սրբազանի, Գ. Շահլամեանի, Ա. Դարբինեանի, Ո. Անսուրեանի, ինչպէս նաեւ Սահակ Մեսրոպ ազգ. սրահի հիմնադիր նախկին Թաղ. Խորհրդոյ անդամներուն, եկեղեցւոյ եւ սրահի կառուցման նիւթապէս եւ կամաւոր աշխատութեամբ նպաստող ազգայիններու ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ: Կը հրաւիրենք Մարսիլիահայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ տօնախմբութեան եւ հոգւոց յիշատակի սոյն հանդիսութեանց:

ՊՈՄՈՆԻ ԹԱՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Օր. Ժօսըլին Քօլօնա տ'Իթրիա, Այրի Տիկին Ժիւլ Քօլօնա տ'Իսթրիա, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Աբրահամեան, ինչպէս նաեւ բոլոր ընտանեկան պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ծնողքին, զաւակներուն եւ ազգականներուն՝

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՓՕԼ ԵՒ ԷԼԻԶԱՊԷԹ ՔՕԼՕՆԱ Տ'ԻՍԹՐԻԱներու կսկծալի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Ստեփան Աբրահամեան իրենց զաւկին Էլիզի եւ փեսային Փօլի, ցաւալի մահուան առթիւ կը նուիրեն, Պանէնոյի դպրոցին, Ֆ. Կ. Խաչին, Կարմիր Խաչին, Պանէնոյի մասնաճիւղերուն եւ «Յառաջ»ին հազարական ֆր.:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր անձնուէր ընկերներէն եւ Միութեան դրօշակիր Մարտիրոս Ղազարեանի եւ իր պարագաներու, իրենց ողբացեալ կնոջ եւ ազգականուհիին Տիկին Լիւսի Ղազարեանի (ծնեալ Գարաեան) մահուան առթիւ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կազմակերպած է տարեկան մեծ դաշտահանդէս մը, Յունիս 22ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Սէսէնի հանրածանօթ դղեակին գեղեցիկ փարքին մէջ (անցեալ տարուան վայրը):

Գեղարուեստական լաւագոյն բաժին մը մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին:

Տղաքը կը ներկայացնեն զաւեշտ մը՝ ԽԵԶՈՅԻ ԹՈՒՋԸ: Բարձրախօս հայ եւ ֆրանսական երգապնակներով:

Ճոխ պիւֆէ այլազան խմիչքներով: Այս հանդէսը զուգադիպելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի քառասնամեակին կը հրաւիրուի մօտակայ գաղութներուն համակիր հայ երիտասարդութիւնը:

Քաղաքին օթօքարները կը մեկնին Շմէն տը Լալփլէն 8.30ին, դպրոցին առջեւ 8.45, Փլաս Վերտէօն 9, Փաքսին առջեւ 9.15:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները տեղի կ'ունենան Յունիս 29ի կիրակին, ժամը առաւօտեան 9 - 12:

Իրենց ներկայութեամբ աշակերտներու մէկ տարուան ջանքերը, խրախուսելու համար, սիրով կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ ծնողքները՝ ազգապահպանման գործին բծախնդիր հայրենակիցներ, մանաւանդ տեղական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 29ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին վարժարանին մէջ: Հանդէսէն յետոյ տեղի պիտի ունենայ տարեկան դաշտահանդէսը օժանդակութեամբ Ծնողական Միութեան:

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ:

Մուտքի գին 250 ֆրանք:

Հաղորդակց. միջոց.— Էկլիզ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Ռէնսի - Փավիյօն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձը, Շաւիլի մէջ Յուլիս 27ին:

×

ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ .— Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի կողմէ:

ՅՈՒԼԻՍ ՎԵՑԻՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, Շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 17ին, Սեւրի քաղաքապետին նախագահութեամբ:

Սիրով հրաւիրուած են յարգելի ծնողներ եւ բարեկամներ:

ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐԸ ՕՐԸ

22 Յունիս, Կիրակի ժամը երեքին, Մուրատեան վարժարանի մէջ, գեղարուեստական բաժին, ուխտադնացութեան ժապաւէնը: Պիւֆէ:

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 - 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:

Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԿԱՅԱԿԱՆԸ:

COLLÈGE S. MOORAT

26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի ներկայացուցիչները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին Սոսիէթէ Սավանթի Ժէ. սրահը: (Շար. նախորդ ժողովին):

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ «ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

22 Յունիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Լիոնի Զ. Թաղապետարանի սըրահին մէջ (Ռիւ տը Սէզ):

Պիտի ըլլան դպրոցական եւ մանկական զուարճալի խաղեր եւ ուրիշ նոր եւ տպաւորիչ անակնկալներ:

Սիրով կը հրաւիրուի լիոնահայ գաղութը այս դպրոցական հանդէսին:

Մուտքը ազատ է:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օգափոխութեան կայանի Ա. խումբին վերջին բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան, երկուշաբթի 30 Յունիսին եւ Ուրբաթ 4 Յուլիսին, ժամը 9-12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15 Ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ: Արձանագրուողներէն կը խնդրուի ներկայանալ առողջապահական թերթերով:

Ա. խումբը կը մեկնի Յուլիս 7ին, Երկուշաբթի օր, առաւօտեան ժամը ութին:

Ժամադրավայր Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15 Ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 19 ՅՈՒՆԻՍ — JEUDI 19 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8221 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4022

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՂԵՐԱԿԱՆ ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Բովանդակ քաղաքակիրթ աշխարհի խիղճը ցնցուեցաւ, երբ երեքշաբթի առաւօտ Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը աւետիսը կուտար նոր ոճրագործութեան մը :

Փեշտայի մէջ գռնփակ գաղտնի դատավարութենէ մը վերջ, մահուան դատապարտուած եւ անմիջապէս գնդակահարուած էին չորս կարեւոր անձնաւորութիւններ.— Իմրէ Նաճի, քանիցս նախարար եւ բախտորոշ շրջանի մը՝ վարչապետ Հունգարիոյ, զօրավար Փալ Մալեթէր՝ ըմբոստութեան զինուորական վարիչը, Միքլոս Կիմէս եւ Եոզէֆ Ցիլանի :

Բանտարկութեան դատապարտուած են ուրիշ յայտնի դէմքեր, որոնց շարքին Հանրապետութեան նախկին նախագահ մը՝ Զոլթան Թիլտի :

Եղերական վերջաբան դիւցազնական ազնիւ շարժումի մը՝ մղուած յանուն հայրենիքի ազատութեան :

Դժբա՛խտ երկիր : ԺԶ. դարու սկիզբէն ինկած Աւստրիոյ լուծին տակ, հունգար ժողովուրդը քանիցս ըմբոստացած էր գերիշխան պետութեան դէմ :

Յիշատակութեան արժանի է մասնաւորաբար 1848ի ապստամբութիւնը, որուն ղեկավարներուն շարքին համբաւ շահած էին քանի մը հայածին զօրավարներ : Ա՛յդ իսկ պատճառաւ Հայերը միշտ ի պատուի են եղած Հունգարիոյ մէջ մինչեւ այսօր :

Գերմանիոյ պարտութիւնը 1918 Նոյեմբերին՝ պիտի քայքայէր նաեւ աւստրօ-հունգարական կայսրութիւնը :

Հազիւ ազատագրուած՝ Հունգարիա ինկաւ համայնավարութեան յորձանքին մէջ՝ Պէլա Քունի ղեկավարութեամբ :

Փորձը կարճ տեւեց, 1919 Մարտէն Յուլիս :

Հունգարիա ընդունեցաւ արքայական վարչաձեւ՝ առանց թագաւորի ու անցաւ Հորթիի խնամակալութեան տակ :

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմը ապմաղաշտ պիտի դարձնէր Հունգարիան, որ 1941ին պատերազմի մէջ մտաւ Գերմանիոյ կողքին : Ու ռուսական բանակներու յառաջխաղացման հետեւանքով, 1944ին անցաւ դաշնակիցներուն կողմը :

Բոլշեւիկեան ճնշումը 1946ին «Ժողովրդական Հանրապետութեան» վերածեց Հունգարիան, որ դարձաւ «արբանեակ» :

Տասը տարուան կեղեքումներն ու հալածանքները ի վերջոյ 1956ի աշնան յանգեցան պատմական հերոսամարտի մը :

Հունգար ազատատենչ ժողովուրդը, ու ամէնէն առաջ «պրոլետար» բանուորներն ու գիւղացիները, համալսարանական ուսանողներն ու ուսանողուհիները բարձրացուցին ըմբոստութեան դրօշը՝ կարմիր բռնակալութեան դէմ :

Ճակատագրական պահու մը՝ Իմրէ Նաճի եւ նահատակուած երեք ընկերները անցան ժողովրդական տարերային շարժման գլուխը :

Կարմիր բանակը՝ չարաչար պարտուած՝ հեռացաւ մայրաքաղաքէն :

Ու մինչ կը կարծուէր թէ վերջացած էր ամէն ինչ եւ մաճառ հայրենասէրները հասած էին իրենց նպատակին, բոլշեւիկեան նոր հրասայլեր ու թնդանօթներ եկան շուտով՝ արեան մէջ խեղդելու համար ազնիւ ժողովուրդի մը ազատագրական պայքարը :

Իմրէ Նաճի եւ ընկերները վերթերան համայնավարներ էին : Սակայն բոլշեւիկեան կարմիր բռնակալութենէն առաջ կը սիրէին իրենց հայրենիքը, զոր կ'ուզէին տեսնել ազատ ու անկախ :

Մոսկուա ցնծատօնի մէջ է այսօր : Բիրտ ուժը անգամ մը եւս ոտնակոխ ըրած է արդարութիւնն ու իրաւունքը :

ՀՐԱՆԴ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ՀԱՄԸՐՇՈԼՏ ՊԷՅՐՈՒԹ ԿԸ ՀԱՍՆԻ ԱՅՍՕՐ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՈՒԺԵՐԸ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆ ՄԱԿԻ ԿԱՄ ՇԱՄՈՒՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄԻՆ

●

ՄԱԿի քննիչները միշտ կը գտնուին Լիբանան, բայց ինչպէս կ'երեւի մեծ պիտի ըլլայ իրենց կատարելիք գործը : Հինգշաբթի օր կը հասնի Պէյրութ ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը՝ Համըրշոլտ :

Ինչպէս գրած էինք արեւմտեան պետութիւնները, որոնց կարգին նաեւ Ֆրանսա, յայտնեցին թէ պատրաստ են միջամտելու Լիբանանի մէջ եթէ նախագահ Շամուն դիմում ընէ այդ ուղղութեամբ : Բայց ինչպէս կ'երեւի Շամունէն աւելի ՄԱԿի որոշումէն կախում ունի այդ միջամտութիւնը : Յիշենք նաեւ որ երեսփոխանական ժողովի նախագահը՝ Ատել Օսէյրան հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է այս առթիւ.— «Ոչ մէկ օտար ուժ, ըլլայ ան ՄԱԿի կողմէ կամ ուրիշ իշխանութեան մը կողմէ ղրկուած՝ չի կրնար մուտք գործել Լիբանան : Թոյլ չենք տար : Եւ եթէ ոմանց համար ՄԱԿի քննիչներու գալը նախարանն է օտար ուրիշ ուժերու գալուն, սոսնք մեծապէս կը սխալին, եւ պէտք եղած ատենը գիրենք կը ստիպենք որ աւելի ճշգրիտ գնահատում մը ունենան դէպքերուն» :

Բայց ընդհանուր ձեւով բոլոր գիտակից Լիբանանցիները, ինչպէս կը գրէ տեղական մամուլը, կը մաղթեն օտար միջամտութիւն մը, տարբեր լուծում չտեսնելով : Կը կարծուի նաեւ որ եթէ Համըրշոլտ չհամարձակի Շամուն կոչ պիտի ընէ արեւմտեան պետութեանց :

Մամուլը միշտ երկար յօդուածներ կը նուիրէ Լիբանանի, առջի իրիկուն, էտուար Սապլիէ շարունակելով իր շահեկան թղթակցութիւնները Պէյրութէն կը գրէ Լը Մոնտի մէջ.— Եթէ ընդունինք ժողովրդական խօսքը թէ «ով կը փակէ Պէյրութը տէրն է Լիբանանի», այն ատեն Լիբանանը ընդդիմադրութեան ձեռքն է : Երբեք աւելի «փակ» քաղաք չէ տեսնուած որքան Պէյրութը, ամայի» :

Էտ. Սապլիէ պատկերը կը ներկայացնէ Պասթայի, Րաս - Պէյրութի եւն. : Ապա յօդուածագիրը կ'աւելցնէ.— «Բայց արդէն այս երկրին մէջ, որ դարերէ ի վեր իր գոյութիւնը կը պարտի օտար միջամտութեան, ոմանց մօտ վստահութիւնը կը վերածնի.— Արեւմուտքը չի լքեր Լիբանանը : Պաշտօնական բանբերը, որ մեզի կը յայտնէր իր գոհունակութիւնը, չէր ժխտեր նաեւ նման միջամտութեան մը վտանգները, մանաւանդ խորհրդային հակազդեցութիւնները : Բայց քրիստոնեայ Լիբանանցիներու մեծ մասին մօտ կայ ուրիշ մտահոգութիւն մը.— Ինչո՞ւ Ֆրանսան.— որուն դիրքը քանի մը օրէ բարձրացած է արեւելքի մէջ — ինչո՞ւ ամէն օրուան բարեկամը այն պետութիւններու կարգին չէ, որոնցմէ կը սպասուի փրկութիւնը» :

Անշուշտ այս տողերը գրուած ատեն տակաւին ծանօթ չէին Ֆրանսական շրջանակներու դիմումները Լոնտոնի մէջ, մասնակցելու համար Ամերիկայի եւ Անգլիա կողքին Լիբանանի տրուելիք օժանդակութեան :

Կը սպասուի Համըրշոլտի որոշումներուն :

× Կռիւները կը շարունակուին գրեթէ բոլոր շրջաններուն մէջ՝ Պարուք, Պաթրուն, Պէյթէտտին եւ Պէյրութի մահմետական թաղամաս՝ Պասթայի մէջ : Մայրաքաղաքին մէջ խանութները կը մնան միշտ փակ, գործադուլը կը շարունակուի : Երեքշաբթի առաւօտ երեք ռումբեր արձակուեցան Պէյրութ եւ Պասթայի մէջ կատաղի զինամարտ մը ծայր տուաւ. մէկ ժամ տեւեց կռիւը, որու ընթացքին ապստամբները փողոցներէն, պատուհաններէն եւ տանիքներէն կը կրակէին բանակին վրայ :

ՏԸ ԿՈԼ ԱԼԺԵՐԻԱ ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՅ ՅՈՒԼԻՍ 2ԻՆ

ՓԻՆԷԻ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆԸ ՍԿՍԱՒ

ՖՐԱՆՔԵԻԹՈՒՆՈՒԶԵԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԵՑԱՒ

Կացութեան բնականոն վիճակ մը տալու համար զօր. Տը Կոլ Յուլիս երկուքին պիտի երթայ Ալժերիա : Իրեն պիտի ընկերանան փոխ - վարչապետ Մոլէ, պատերազմական նախարար Կիյոմա եւ նախկին ռազմիկներու նախարար Միշըլէ : Նախարարաց Խորհուրդը որ գումարուած էր երեքշաբթի առտու հաղորդեց, իր բանբերին միջոցով, (Ա. Մալրօ) այս լուրը : Մալրօ շեշտեց թէ դահլիճը համաձայն է նաեւ զօր. Սալանի ըրած նշանակումներուն :

Նախարարաց Խորհուրդը անդրադարձած է նաեւ Լիբանանի կացութեան եւ յայտնած իր որոշումը.— Եթէ Անգլիա եւ Ամերիկա միջամտեն, Ֆրանսա պիտի բերէ իր մասնակցութիւնը : Մինչ այդ ֆրանսական շոգենաւ մը կը գտնուի լիբանանեան ջուրերուն մէջ որպէսզի կարենայ փոխադրել այն Ֆրանսացիները որ Լիբանան կ'ապրին, ստիպողական պարագայի մը :

Ելմտական նախարար Փինէ ձայնասփիւռ ճառով մը բացուած յայտարարեց 1958ի «Փինէ փոխառութիւնը» :

Երեքշաբթի առտու արդէն առաջին յաջողութիւնները կ'արձանագրուէին : Մէկ օրուան մէջ մէկ քիլոյոց 3400 լէնկօ եւ 170.000 Նափոլէոն գործառնութեան մէջ էին : 1952ին ամբողջ փոխառութեան շրջանին 35 թոն ոսկի բերուած է :

Փինէ շեշտեց իր ճառին մէջ թէ ամէն գնով պէտք է պաշտպանել Ֆրանքը, բացատրեց 1958ի, երեքուկէս տոկոսով փոխառութեան առաւելութիւնները, տուրքի տեսակէտէն.— Զուրկ է եկամուտի տուրքէն (սիւրթաքս փրօկրեսիվ), դրամագլուխը ազատ է փոփոխութիւններու առթիւ վճարուելիք տուրքերէն :

ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՐՊԵՆ ԹՈՒՆՈՒԶԸ

Երեքշաբթի իրիկուն ստորագրուեցաւ ֆրանքեւթունուզեան համաձայնութիւնը, որուն հետեւանքով Ֆրանսացիները յանձն առին պարպել Թունուզի ֆրանսական ուժերը, բացի Պիզերթէն : Այս ձեւով 7000 զինուոր պիտի հեռանայ Թունուզէն եւ մնացեալը պիտի կեդրոնանայ Պիզերթ :

449 ՄԵՌԵԱԼ

Զօրավար Սալանի զինուորական գրասենեակը կը հաղորդէ թէ Ալժերիոյ մէջ Յունիս 9 - 15, մէկ շաբթուան ընթացքին, կռիւներու մէջ սպաննուած են 449 ըմբոստներ եւ 138 ուրիշներ գերի ինկած. հարիւրաւոր պատերազմական զէնքեր գրաւուեցան : Բանակին տուած զոհերուն մասին ճշգում մը չէ եղած :

× Առջի օր երկու մահափորձեր եղան Ալժէի մէջ, միայն մէկ հոգի վիրաւորելով :

× Մարոքէն կը հաղորդեն թէ մօտ ատենէն Տը Կոլ - Մոհամէտ Ե. հանդիպում մը կրնայ ըլլալ :

ՆԱՃԻԻ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔ՝

ԸՆԴՎԶՈՒՄ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

Իմրէ Նաճիի, զօրավար Մալեթէրի եւ իրենց երկու ընկերներուն գնդակահարութիւնը ընդվզում յառաջացուց աշխարհի մէջ : Պարզ է, թէ այլեւս Խրուշչեւ կը վերադառնայ սթալինականութեան :

Ո՛չ մէկ բացատրութիւն՝ յեղափոխականներու դատապարտութեան մասին, իբրեւ պատճառաբանելու յանցանք, բացի, անշուշտ «հակայեղափոխական, յետադիմական եւ արեւմտեան գործակալ» մեղադրանքներէ :

Հունգարիոյ Արդարութեան նախարարութիւնը այս ուղղութեամբ զեկոյց մը հրատարակեց, որ հեռասփռուեցաւ մամուլի գործակալութեան եւ Փեշտայի ձայնասփիւռին կողմէ : Զեկոյցը կը յայտնէ թէ դատապարտութիւնը հիմնուած է 29 հոգիի վկայութեան վրայ, միաժամանակ մեղադրելով Եուկոսլաւները, անգլիացի դիւանագէտներն ու Արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանին մէկ անդամը՝ որ օժանդակած են հակայեղափոխութեան (զեկոյցը առանձին պիտի տանք) :

Փեշտայի ձայնասփիւռը խօսելով այս ուղղութեամբ, ըսաւ.— Անշուշտ Արեւմուտքը պիտի ողբայ իր դաշնակիցներուն կորուստը. մատնիչները դատապարտուեցան, որովհետեւ դաւաճանած էին իրենց երկրին, հիմա կը տեսնենք թէ Նաճիի ազգային համայնավարութեան քաղաքականութիւնը ուր կրնար տանիլ մեզ :

Սոֆիայի ձայնասփիւռն ալ խօսելով այս մասին, աւելի կատաղի քան Հունգարները՝ շեշտեց.— Ներում չկայ Յուդաներու համար, շունը՝ պէտք է ըլլայ շանսատակ :

Պուլկար ձայնասփիւռը ծանր յարձակումներ գործեց «դաւաճան Նաճիի» վրայ մասնաւորապէս :

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ

Բովանդակ աշխարհը ցնցուեցաւ, երբ երեքշաբթի առաւօտ Մոսկուա հաղորդեց հունգար հայրենասէրներու գնդակահարութիւնը : Որովհետեւ, երբ խորհրդային հրասայլերը ճզմեցին Հունգարիոյ յեղափոխութիւնը՝ Նաճի ապաստանած էր եուկոսլաւ դեսպանատունը, կարգ մը ընկերներու հետ. 1956 Նոյ. 21ին Եուկոսլաւներու հետ գրաւոր համաձայնութեամբ՝ Քատարի կառավարութիւնը ապահոված էր Իմրէ Նաճիի ազատագրումը : Բայց քանի մը օր ետք Եուկոսլաւիա բողոքագիր մը կը ներկայացնէր, նկատելով որ Նաճի ձերբակալուած էր՝ փոխանակ սահման առաջնորդուելու :

ՊԵԼԿՐԱՏ.— Մոսկուա կը վերադառնայ սթալինականութեան. այն պատրանքները՝ թէ Մոսկուա - Պելկրատ մերձեցում մը կրնայ ըլլալ տակաւին, վերջացած կարելի է համարել. կը սպասուի պաշտօնական բողոքագիր մը հրապարակման՝ նկատելով որ Հունգարիա չէր յարգած Եուկոսլաւիոյ հետ կնքած իր համաձայնութեան պայմանները :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ.— Արտաքին նախարար Տըլլըս յայտարարեց.— Վերադարձ՝ դէպ ի սթալինականութիւն եւ ազդարարութիւն մը՝ մառեշալ Թիթոյի, որ նոյն ճակատագրին կրնայ ենթարկուիլ եթէ շարունակէ իր ընթացքը :

ԼՈՆՏՈՆ.— Իմրէ Նաճի կառավարութեան մը օրինաւոր պետն էր, իսկ զօր. Մալեթեր ձերբակալուեցաւ՝ երբ խորհրդային իշխանութեանց հետ կը խորհրդակցէր ռուսական բանակին հեռացման շուրջ. երկուքն ալ դաւանի դատուեցան ու գնդակահարուեցան. այս երկուքը եւ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ — ԸՍՏ ՊԵՐՆԸՐՏ ՆԻՒՄԸՆԻ

Կը թուի թէ նոր հով մը կը փչէ անգլիախօս աշխարհին մէջ հայկական խնդրի վերաբերմամբ :

Վերջին քանի մը տարուան մէջ հրատարակուած են լուրջ եւ հեղինակաւոր հատորներ, որոնք շահեկան են հայ ընթերցողին համար :

Կան հեղինակներ, որոնք բնականաբար կը փափաքին գրել, եւ հրատարակիչներ, որոնք պէտք է հրապարակեն գիրքեր իբրեւ գործ :

Ամերիկայի նոր շահագրգռութիւնը մանաւանդ Մերձաւոր Արեւելքի մասին, Այզընհաուըրի «վարդապետութեան» յաջորդելը Թրումանի «վարդապետութեան» կը բանայ նոր դարագլուխ մը աշխարհիս պատմութեան մէջ: Տարին առնուազն հինգ ստուար հատորներ լոյս կը տեսնեն Ամերիկայի մէջ, Մերձաւոր Արեւելքի մասին եւ յաճախ նաեւ Անգլիոյ մէջ: Քաղաքական եւ գործի մարդիկ կը կարդան այս հատորները եւ կը կազմեն գաղափար զանազան խնդիրներու անցեալի եւ ներկայի մասին: Միայն ամէնէն շահագրգռեալը հայ ընթերցողն է որ կը մնայ անգիտակ, թէ ինչպէս կը ներկայացուի հայկական խնդիրը եւ ինչ կը կարդան անգլիախօսներ: Պէրնըրտ Նիւմըն շատ փորձառու եւ պատրաստուած անգլիացի հեղինակ մըն է: Անիկա գրած է վէպ, ուղեւորական գիրքեր, պատերազմական գիրքեր եւ անթիւ յօդուածներ մեծ հանդէսներու մէջ: Իր վերջին հատորը, որ անցեալ տարի լոյս տեսաւ երկրորդ տպագրութեամբ, «Թըրքիշ Քրոսրոծ» *վերնագրով, պատկերազարդ եւ խնամքով գրուած պատմական գործ մըն է: Նիւմըն շատ անգամներ այցելած է Թուրքիա, Պալքան երկիրները, եւ գրեթէ աշխարհի ամէն երկիրները: Հատորը կը բաղկանայ 258 էջերէ եւ գրուած է պարզ ժողովրդական ոճով: Իրաւամբ հեղինակը ջանացած է գրել հատորը լաւագոյն աղբիւրներու օգնութեամբ : Ինքն արդէն ժամանակակից է վերջին կէս դարու անցքերուն :*

Գրքի զանազան էջերու վրայ յաճախ կը յիշէ Կովկաս, Հայաստան, Վրաստան, Ազրպէյճան, բայց առանձնապէս գրած է հայկական խնդրի վերջին յիսուն տարուան պատմութիւնը :

Այժմ խօսքը տանք Նիւմընի .—

« Կար ժամանակ մը՝ երբ Հայաստան մեծ թագաւորութիւն մըն էր: Բայց այս ժողովուրդի պատմութիւնը վերջին ժամանակներս եղած է փոփոխական : Հայերը հաստատուեցան Կովկասի եւ արեւելեան Անատոլուի մէջ, երեք հազար տարի առաջ, թերեւս աւելի կանուխ: Պաշտօնապէս անոնց երկիրը մաս կը կազմէր պարսիկ կայսրութեան, բայց տեղական թագաւորական հարստութիւններ շատ ծաղկեցան: Հռոմէական կայսրութեան օրով Հայաստանը տեսակ մը պատնէշ պետութիւն էր Հռոմի եւ Պարսկաստանի միջեւ, բայց պահպանեց իր անկայուն անկախութիւնը՝ ըստ առիթին փոխելով կողմերը: Վերջ ի վերջոյ երկիրը ընդունեցաւ Հռոմի գերակայութիւնը (?): Ասիկա առաջնորդեց դէպքի մը, որ անկէ ի վեր ծանրօրէն ազդած է Հայերու վրայ: 303ին Հայաստանի թագաւորը ընդունեցաւ Քրիստոնէութիւնը, եւ ինչպէս սովորութիւն էր այն ժամանակ, ժողովուրդը հետեւեցաւ թագաւորի օրինակին » :

Հարկաւ դժուար է Նիւմընի համար ուսումնասիրել հին պատմութիւնը ըստ աղբիւրներուն: Ուրեմն կը թողում իր հին պատմութեան վերաբերեալ մասը, եւ կ'անցնիմ նորին :

Յիշելէ ետք Թրքահայոց Սահմանադրութեան պարագաները եւ ռուս-թրքական պատերազմը 1878ին, կը շարունակէ հեղինակը (էջ 226) .—

« Ստուարաթիւ հայ քրիստոնեայ փոքրամասնութեան ներկայութիւնը Թուրքիոյ մէջ տուաւ լաւ արդարացում Ռուսաց միջամտութեան: Վերջ ի վերջոյ թանկ գին մը պէտք էր վճարել եւ անիկա վճարեցին Հայերը: 1878ի Պերլինի դաշնագիրը կը պարունակէր մասնաւոր նախատեսութիւններ Հայերու « պաշտպանութեան» համար (ստորագծուած Նիւմընի կողմէ): Ասոնք ներմուծուեցան դաշինքին մէջ Անգլիոյ պնդումով, եւ ընդհանուր տպաւորութիւնը այն էր թէ Բրիտանիա կը ձեռնարկէր պաշտպանել Հայաստան, (ուրեմն ոչ Հայերը), իբրեւ ծրագիր իր քաղաքականութեան արգիլելու համար ռուսական ծաւալումը : Հայերու մեծամասնութիւնը բանաւորապէս գոհ էր իրենց վիճակէն իբրեւ առանձին ժողովուրդ՝ պարտական ընդհանուր հաւատարմութեան հանդէպ Թուրքիոյ: Իսկ անկէ յետոյ անոնք չփացան երկու մեծ պետութիւններու իրենց պարգեւած ուշադրութենէն: Իրենց մէջ արթնցաւ թաքուն ազգայնութիւն, եւ պէտք է ընդունիլ ասիկա, քաջալերուեցաւ անգլիական եւ ուրիշ արեւմտեան շահերէ: Մինչեւ այն ժամանակ Ռուսիա եղած էր բարեկամ Հայերուն: Իսկ անկէ յետոյ դարձաւ թշնամի եւ Ցարերը որդեգրեցին զսպողական միջոցներ իրենց հայ բնակչութեան դէմ: Սա նպաստեց քաջալերելու յարաճուն ազգայնական զգացում թրքական Հայաստանի մէջ: Գաղտնի ընկերութիւններ կազմուեցան եւ անոնցմէ ոմանք դիմեցին բռնութեան: Հայերուն միշտ «հաւատարիմ ազգ» ճանաչող Սուլթանը այժմ սկսաւ զսպումի եւ հալածանքի քաղաքականութիւնը :

«Միշտ աւելի դիւրին սկսաւ հոսիլ արիւնը, քան թէ կասեցնել զայն: Հայկական յիմար չափազանցութիւններ նկատուեցան Սուլթանէն իբրեւ առաջին նշաններ «ապստամբութեան»: Սկսաւ շարք մը ջարդեր 1895ին եւ սպաննուեցան 80.000է աւելի Հայեր :

« Պաշտպան » *(ստորագծումը հեղինակինն է) պետութեանց քայլերը այնքան թոյլ եւ գրգռիչ էին, կարծես աւելի հրահրելու համար անգթութիւնները : Հայերը այլեւս չպահանջեցին «րէֆորմներ» պետութիւններէն, որովհետեւ տեսան թէ քրիստոնեայ պետութիւններէն օգնութիւն սպասել ցնորական էր եւ կ'առաջնորդէր խռովութեան: Դրութիւնը բարւոքեցաւ 1908ի Սահմանադրութեամբ: Առաջին մեծ պատերազմի սկիզբը, աճեցան դժուարութիւնները: Դաշնակից ազգերու պատերազմական նպատակները կը պարունակէին նաեւ Հայաստանի «անկախութիւնը» : Բնականաբար, Թուրքը սա մեկնեց թէ Հայաստանը հիմա թշնամական երկիր էր: Հայերու քամահրող ընթացքը կը թուէր հաստատել այս կարծիքը : Սկսան նոր զսպողական միջոցներ, նաեւ տեղահանութեան: Այն ժամանակ քրիստոնեայ աշխարհը բողոքեց զայրոյթով Հայաստանէն հասնող լուրերէն: Բայց ինչպէս սովորաբար, չուզեց ճանաչել իր իսկ պատասխանատուութիւնը: Բացի ասկէ, աշխարհը կը լսէր միայն մէկ կողմը. Թուրքերը գէշ քարոզիչներ են, մինչդեռ Հայերը գիտէին օգտագործել աղէտը եւ լեցնել դաշնակից պետութիւններու ականջները »: ...*

(Մնացեալը յաջորդով) *ԸՆԹԵՐՑՈՂ*

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Աւելի լաւ բացատրած կ'ըլլանք մեր աշուղին ուժեղ նկարագիրը, եթէ մէջ բերենք թագաւորին ուղղած իր տաղը ·

«Թող ինձ ազատ, վատ մարդ լինել չեմ ուզում,
Ես աշխարհում փարթամ ապրել չեմ ուզում :
Քեզ մօտ մի վատ խօսք ասելը չեմ ուզում,
Ռամիկ եմ, իշխան դառնալ չեմ ուզում» :

Թագաւորին եւ արքայազնին ուղղուած այս տողերէն ետք, ինծի համար այլեւս կասկածելի կը դառնայ եւ ոչ մէկ արժէք ունի վրացի քննադատներուն յիշատակած հետեւեալ տաղը, որով Սայաթ Նովա գահ կը խնդրէ թագաւորէն՝ ըսելով·

«Սայաթ Նովային դուռն պահիր քեզ մօտ·
Ախոռում թող կանգնիմ, հէնց ձիու մօտ» :

Հետաքրքրական է գիտնալ, թէ արդեօք այս տողերը առնուած են Սայաթ Նովայի ձեռագիր դաւթարէ՞ն *թէ մէկ հեղինակն են ժամանակակից խեղճ աշուղի մը:*

Նոյնպէս հետաքրքրական պիտի ըլլար կալուածատէրերուն դէմ գրուած տաղերը ձեռքի տակ ունենալ: Արդեօք դասակարգային գիտակցութեամբ ընկերային կարգերու դէմ գրուած կտո՞ր մը եղած է, որ այնքան իրարանցում առաջ բերած է :

Մենք իր հայերէն դաւթարին *մէջ չենք գտներ դառնութիւն՝ ընկերային կարգերու դէմ: Ոչ իսկ տող մը: Ընդհակառակն, ան ոչ մէկ գանգատ ունի այդ կարգերուն դէմ: Անոր բարոյական եւ դասակարգային ըմբռնումը եղած է առաւելապէս աւետարանական :*

Ֆրիկ գանգատ ունէր մարդոց, իշխանաւորներուն եւ նոյնիսկ Աստուծոյ դէմ, իսկ Սայաթ Նովայի համար կարգերը կատարեալ են եւ Աստուծմէ ստեղծուած:

Սայաթ Նովա առաւելապէս եղած է անձնական բանաստեղծ, ապրած, տառապած է ինք իր մէջ եւ իբրեւ աշուղ՝ տրուած է սիրոյ ապրումին ու տառապանքը : Անոր համար արեւը սէրն է, որ լեցուցած է իր հոգին եւ մարմինը: Գրած է խրատականներ կրօնական բնոյթով: Ունեցած է յուսահատ տրամադրութիւններ, որոնք զուտ անձնական բնոյթ կը կրեն: Եւ այդ անձնականը այնքան մարդկային է ու վարակիչ, որ մարդ անոր տողերուն հետ կը քալէ :

Աշխարհը իրեն համար պատուհան մըն է: Մարդ ամէն անգամ նոյնը չէ: Խաղերէն, տաղերէն ալ ձանձրացեր է: Երէկը, այսօրը լաւ էր, գալիք վաղէն ալ ձանձրացեր է: Այս աշխարհի վրայ շիտակը ճամբայ չերթար, շատցեր է ուրիշներու սուտը :

Նաեւ՝ գանգատներէն մէկը,

«Քրոանըն մէ դուլ չին պահում, աղբրուքէն բէզարիլ իմ»

Ըսել կ'ուզէ՝ շնորհքով աղա *իսկ չէ մնացեր: Եղածները խեղճ նմանութիւններ են :*

Ահա կարգերու եւ դասակարգի մասին Սայաթ Նովայի ունեցած ըմբռնումը :

Նոյնպէս՝ «Դուն էն գլխէն իմաստուն իս» գեղեցիկ բանաստեղծութեան մէջ կայ տող մը, ուր թէեւ ուզած է առաւելապէս, նկարագիր յատկանշել, սակայն ընկերային կարգերու հանդէպ ունեցած իր հիմնական հաւատքն է որ կ'արտայայտէ :

« Քանի գուզէ արքաք ըլի՝ դուլըն աղէն դաւ տալու չէ» :

Սայաթ Նովա Սուլթանի եւ Շահի չափ հարուստ եղած է արեւելեան հէքեաթներով եւ գոյներով, հմուտ՝ նաեւ աւետարանին :

Զուր է ըսել, որ աշուղը ճամբորդած է զանազան երկիրներ: Իր բանաստեղծութիւններուն մէջ կը յիշատակէ երկիրներ, որոնք առաւելապէս հէքեաթական բնոյթ ունին: Անոր համար հէքեաթական էին նաեւ քարուանները: Այդ շրջանին Թիֆլիս, Երեւան կարեւոր անցք եղած են քարուաններուն համար դէպի Պարսկաստան, Հնդկաստան եւ արեւելեան զանազան երկիրներ ու կան արեւելեան ճոխ գոյներ անոր բանաստեղծութիւններուն մէջ: Մանաւանդ սիրոյ երգերուն մէջ գրեթէ ոչ ոք կրցաւ հաւասարիլ անոր : Քուչակ ունէր գոյն ու նկար, իսկ Սայաթ Նովայի մէջ ուժեղ էր հոգեկան խորքն ու իմաստութիւնը :

Վերջին 25 տարիներու ընթացքին Հայաստանի բանաստեղծութիւնը Սայաթ Նովայի ազդեցութեան տակ ինկած էր եւ միշտ պահեց իր թարմութիւնը :

Քանի մը տողեր միայն Սայաթ Նովայի բանաստեղծական գիւտերէն ·

« Ջընի տակէն նոր դուրս եկած, արեւ գիրած սմբուլի պէս »,
« Երեսդ առաւօտեան արեւ, քանի կեհա կը զարդանա »,
« Մէջըն չիմ կանացի մտնի, ծովի ծածկած վանքի նման»:
« Ով չի տեսնի մէկ աք կոնէ, ով կը տեսնէ՝ հազար հարուր»:
« Ես մի փուքրը նաւի նման, քու էշխըն է ծով, աչկիլուս»:

Նման պատկերաւոր գիւտերով լեցուն են մեր աշուղին տաղերը :

Եարը, սէրը, գեղանի գեղեցկութեան նկարագրութիւնը այնքան էական են Սայաթ Նովայի համար, որքան վանքը, երկինքն ու Աստուած :

Իր բարոյախօսական մէկ բանաստեղծութեան մէջ ան կուտայ գիծերը կատարեալ մարդուն եւ կոչ կ'ընէ իր դիվա–

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԻԱԿ ԵՐԳԸ

Այդ տանը մի աղջիկ էր ապրում: Նա գեղեցիկ չէր, բայց գրաւիչ էր՝ տարօրինակ, բացառիկ գրաւչութեամբ : Մարդիկ կախարդւում էին նրա լոկ մի հայեացքից, նրա թեկուզ միայն քայլուածքից : Ի՞նչ կար նրա մէջ այդպէս թովիչ՝ ոչ ոք չէր կարող ասել :

Ամէն երեկոյ աղջկան հայրը դուրս էր գալիս փողոց, լուսամուտների փեղկերը ծածկում : Կեռերի ծայրը նա տալիս էր ներս, որ տեղ նրա կինն ամրացնում էր դրանք : Յետոյ ընտանիքը պառկում էր քնելու: Երբ կէս գիշեր էր լինում, երբ խաղաղ շնչում էին ծնողքները, փոքր քոյրերն ու եղբայրները, յանկարծ դըրսում լսւում էր սիրով հիւանդ ոեւէ մէկի խոր մխացող երգը: Աղջիկը խաղաղ կիսարթնանում էր եւ փակ աչքերով, կարծես երազի մէջ, լսում ցանկացող սրտի կարօտը: Ով էր երգողը՝ աղջիկը չգիտէր: Լսում էր եւ մտածում: Մի պահ նրան հիպնոսում էր այդ սէրը, կարծես դրսից անտեսանելի մի ուժ թափանցում էր ներս եւ շրջապատում նրան: Նա ցանկանում էր դուրս ելնել, փարուել անծանօթ տղայի պարանոցով՝ լոկ միայն նրա համար, որ նա այդպէս խոր սիրում էր նրան : Սակայն մի կարճ վայրկեան էր տեւում այդ զգացմունքը, ապա աղջիկը բարկանում էր .— Ի՞նչ են ուզում իրենից այդ բոլոր երիտասարդները – Չէ՞ որ նա չունի ոչ մի գեղեցկութիւն, մինչդեռ բազմաթիւ ուրիշ աղջիկներ կարող էին երջանիկ լինել այդ տղաներից իւրաքանչիւրի սիրով ... Եւ նա, փոխանակ դուրս ելնելու, կարծես երգողին վշտացնելու համար, աւելի էր փաթաթւում վերմակի մէջ եւ գլուխը ծածկում, որ չլսի ...

Լինում էին գիշերներ, երբ երգի փոխարէն լսւում էր սրինգի վճիտ ու զուլ նուագը : Սիրահարուածն իր հետ բերած էր լինում ոեւէ սրնգահար երիտասարդի, որպէսզի նա գիշերուան ու աղջկան յայտնէր սիրահարի սէրը, նրա կարօտը: Եւ տարօրինակ էր այն, որ իրօք, նուագի միջից լսւում էին ոչ թէ նուագողի, այլ սիրահարուածի սրտի հառաչանքները : Սրնգահարի թոքախտաւոր, գունատ դէմքն անտարբեր էր լինում ու հանդարտ, թւում էր, թէ նա նուագարանի մի մասնիկն էր լոկ, իսկ իսկական նուագողը նա էր, ում աչքից փախել էր քունն այդ ոչ մի գեղեցկութիւն չունեցող, բայց թովչանքով ձգող աղջկան համար :

Աղջիկը նուագը լսում էր նոյն յուզումով, ապա եւ նոյն անտարբերութեամբ, եւ դարձեալ փաթաթւում էր վերմակի մէջ, եւ դարձեալ դուրս չէր գալիս :

Լինում էին ամիսներ, երբ մի յամառ երիտասարդ, կանոնաւոր կերպով, ամէն գիշեր, ճիշդ նոյն ժամին, գալիս երգում էր եւ գնում : Նա շարունակ երգում էր նոր ու նոր երգեր՝ մէկը միւսից աւելի սրտառուչ, աւելի յուզիչ : Այդ ամիսներին ուրիշ ոչ մէկը չէր համարձակւում մօտենալ աղջկան լուսամուտներին: Անցնում էին օրերն ու շաբաթները, բայց աղջիկը դուրս չէր ելնում: Յետոյ, մի գիշեր, տղան այլեւս չէր գալիս. Նա կամ հրաժարուած էր լինում անյոյս սիրաշահումից, կամ նրան գտնում էին քաղաքի մերձակայ որեւէ վայրում՝ իր յուսահատ ձեռքով, թէ՞ ուրիշի վրէժխնդիր ձեռքով սպաննուած... Հէնց նոյն գիշեր, աղջկան լուսամուտների մօտ նրան փոխարինում էր մի ուրիշը ...

Մի գիշեր սակայն, ոչ ոք չերգեց կամ նուագեց: Աղջիկն արթնցաւ անսովոր լռութիւնից, զգաց ժամանակը, հասկացաւ, որ կէս-գիշերն անց է, յիշեց, որ քնի մէջ եւս, հակառակ միւս օրերի, նա ոչինչ չէր լսել : Սպասեց մի քիչ, յետոյ աւելի շատ, աւելի շատ... եւ առաջին անգամ իր ողջ կեանքում՝ նա իրան զգաց վիրաւորուած ու լքուած: Թեթեւ, սպիտակ շալն ուսերին գցելով, նա ելաւ բակ, ապա փողոց: Զով էր: Նա սրսփաց:

Մ. ԱՐՄԷՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

"ԻՐ ԴԱՏԱՒՈՐԻՆ ՄԱՀԸ"

« LA MORT DE SON JUGE »

Փարիզի 5րդ թաղամասին մէջ, Սորպոնի ճիշդ քովիկը, Ժիւսիէօ փողոցին վրայ սաենէ մը ի վեր բացուած է փոքրիկ թատրոն մը՝ «Թէաթըր տը լա Լիւթէս», որուն հրահրիչներն են երիտասարդ դերասաններ, գրեթէ սիրողներ, որոնք ողի ի բռին փարած գործին, ջանք չեն խնայեր իրենց թատրոնը ծանօթ դարձնելու համար ֆրանսական մեծ հասարակութեան :

Կարելի չէ ըսել այժմէն թէ այս աւի մը տղաքը արդէն յաջողած են, սակայն նրկատի ունենալով իրենց գործունէութեան եղանակը եւ իրենց պատրաստած ծրագիրը, կարելի է յուսալ թէ անոնք մօտ ատենէն պիտի յաջողին սիրելի դարձնել իրենց թատրոնը :

Այս միջոցին, այդ թատրոնին մէջ կը ներկայացուի գրեթէ անծանօթ ֆրանսացի հեղինակի մը՝ Ռոժէ Ռապինէօյի մէկ երկը՝ «Իր դատաւորին մահը» :

Թատերակին նիւթը Ֆրանսայի ազգային հերոսուհի Ժան տ'Արքի կեանքն է : Եւ սակայն խաղին հերոսը կը հանդիսանայ Օրլէանի Կոյսը դատող եւ զայն խարոյկի դատապարտող Ռուանի արքեպիսկոպոսը՝ Փիէռ Քօշոն :

Պատմութիւնը մեզի կ'աւանդէ թէ այս կղերականը, իբրեւ կաթողիկէ եկեղեցւոյ իշխան, վայրագ ոխակալութեամբ մը հետապնդած է կոյսը, անոր տեսիլքները եւ անոր ականջալուր եղած երկնային ձայները հերետիկոսութեան վերագրելով, իր նախագահած դատական կազմին կողմէ մահուան դատապարտել տուած է հերոսուհին, եւ այդպէսով սեւ արատ մըն է ստացած իր ճակատին :

Ահա այդ արատն է որ Ռոժէ Ռապինէօ կ'ուզէ սրբել արքեպիսկոպոս Քօշոնի ճակատէն :

Արդարեւ, հեղինակը իր թատերակին մէջ կը պաշտպանէ այն թէզը թէ՝ Ռուանի հոգեւոր պետը ամէն ջանք թափած է դեռատի կոյսը փրկելու համար, սակայն ի վերջոյ անզօր է եղած թումբ դնել նոյն քաղաքին անգլիացի կառավարիչ Կոմս Վարվրքի քէնախնդրութեան, որ կ'ուզէր անպայման կոյսը դատապարտել չորնդալից պատիժի մը, ազդելու համար ֆրանսական հոգեբանութեան վրայ եւ կոտրակելու համար անոնց դիմադրական կորովին թափը :

Եւ իր այս թէզը պաշտպանելու համար հեղինակը գործածած է վարպետ զրուցաբանութիւն մը, լեցուն դեղարուեստական ու բանաստեղծական բացատրութիւններով :

Տեսարանի մը մէջ, ուր Քօշոն այցելութեան եկած է Ժան տ'Արքին, իր բանտի խուցին մէջ, եպիսկոպոսը համոզկիր խօսքերով կը թելադրէ դեռատի աղջկան որ դատարանին առջեւ ժխտէ իր տեսիլքները եւ երկնային ձայներ լսած ըլլալու պարագան, որպէսզի հերետիկոսութեան ամբաստանութիւնը ընդմիշտ չքանայ :

Սակայն դէպքերը կը դահավիժին, Վարվիքի կոմսը սադրանքներ եւ դաւեր կը լարէ եւ ի դերեւ կը հանէ եպիսկոպոսին բոլոր ջանքերը, եւ ի վերջոյ խարոյկին վրայ կը նահատակուի Օրլէանի Կոյսը :

Եկեղեցականը, խղճի ահաւոր խայթերու ենթարկուելով, հոգեկան տանջանքներու ծանրութեան տակ կը կքի եւ կը մահանայ :

Կը մեռնի «իր դատաւորը...» :

Այս է ահա, Ռոժէ Ռապինէօյի գործին ատաղձը, ներկայացուած դրական ու գեղարուեստական ոճով մը :

Ըսի որ այս գործին հրահրիչները երիտասարդներ են :Անոնց գլուխը կայ համակրելի անձ մը՝ Ժագ Վիկորէօ, որ իր կարգին կը մարմնաւորէ վանականի մը դերը, մեծ յաջողութեամբ :

Ծանօթ դերասան Ռէյմոն Սուփլէքս, անչահախնդիր հոգածութեամբ մը եկած է «ձեռք մը տալու» այս երիտասարդներուն, միեւնոյն ժամանակ ստանձնելով Արքեպիսկոպոս Քօշոնի դերը :

Ռէյմոն Սուփլէքս կատարեալ արուեստագէտ մըն է : Իր անունը արդէն ծանօթ է ֆրանսական երգի, միւզիք հօլի եւ հեռատեսիլի շրջանակներուն մէջ, ուր յաճախ կ'երեւայ պատասխանատու դերքերու վրայ : Այս անգամ, սակայն, անիկա դուրս ելած իր թեթեւ տեսակի ճիւղէն՝ Քօշոնի դերով երեւան կը բերէ ծանր ու ողբերգական դրութիւններ պատկերացնելու հմտութիւնը ունեցող տպաւորող արուեստագէտ մը :

Միւս դերակատարները, բոլորն ալ երիտասարդ սկսնակներ, մեծ խանդավառութեամբ եւ կորովով կ'ապահովեն խաղին յաջող ընթացքը, մանաւանդ անոնցմէ մէկը, Օր. Մառի Մերժեյ, որ իր ըստանձնած պառաւ մայրապետին դերով, կը ստեղծէ խիստ յաջող բեմական տիպար մը :

Երկու խօսք բեմադրութեան մասին : Այդ գործը ստանձնած է Ժագ Վիկորէօ, եւ առանց այլեւայլի կատարելապէս յաջողած՝ իր առաքելութեան մէջ :

Խաղը, սկիզբէն մինչեւ վերջը, կ'անցնի մէկ տէքորի մէջ: Սակայն լոյսի այնպիսի հրաշալի խաղեր կը շրջապատեն այդ տէքորը, որ հանդիսատեսը, իւրաքանչիւր տեսարանի վերջաւորութեան եւ յաջորդին սկզբնաւորութեան կ'ունենայ այն տպաւորութիւնը թէ նոր տէքորներ են զետեղուած բեմին վրայ :

Երաժշտութիւն մը՝ յօրինուած Սերժ Քոֆմանի կողմէ, խորհրդաւոր եւ տպաւորիչ մթնոլորտ մը կը ստեղծէ ամբողջ ներկայացման ընթացքին :

Քսան հոգի էինք սրահին մէջ : Ներկայացման վերջաւորութեան գացի ու շնորհաւորեցի դերակատարները, միեւնոյն ատեն ծանօթացնելով հայ դերասանի համեստ հանգամանքս :

Ցաւ յայտնեցի որ այսպիսի մեծ աշխատանք մը եւ այսպիսի գեղեցիկ գործ մը տակաւին իր արժանի վարձատրութիւնը չէ գտած ժողովրդական լայն խաւերուն կողմէ եւ հարցուցի թէ ինչպէ՞ս պիտի դիմագրաւէին նիւթական խոչընդոտներուն :

Պատասխանեցին .— « Պիտի շարունակենք: Մեզմէ իւրաքանչիւրը իր լուման կը դնէ ամէն օր գործին մէջ: Պիտի շարունակենք, նոյնիսկ եթէ մնանք անօթի ու ծարաւ ...» :

Ի՜նչ խոյանք դէպի վեր, եւ ի՜նչ սէր դէպի սրբազան արուեստը՝ բեմը :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

նա սրտին :

« Գիր սիրէ, զալամ սիրէ, դավթար սիրէ » :

« Խրատ սիրէ, սաբըր սիրէ, չար սիրէ » :

« Վանք սիրէ, անապատ սիրէ, քար սիրէ » :

Մենք կը տեսնենք, որ Սայաթ Նովա ուժեղ է իբրեւ բարոյական մարդ :

Սայաթ Նովա, իբրեւ նկարագիր, աւելի ցցուն կը դառնայ, գիտակ՝ իր կոչումին, իմացականութեան եւ նոյնիսկ կատարելութեան, երբ կ'ըսէ .

« Ամէն մարթ չի կանա խըմի իմ ջուրն՝
ուրիշ ջրբէն է :
Ամէն մարթ չի կանա կարթա իմ գիրն՝
ուրիշ գըրէն է :
Բունիաթս աւազ չիմանաս՝ քարափէ
քար ու կըրէն է» :

Այս բառերով Սայաթ Նովա վրաց արքունիքին հետ է, որ կը խօսէր :

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆԸ... ՇԱՀԱԲԵՐ ԳՈՐԾ

Պէյրութի թերթերուն մէջ կը կարդանք .— Գահիրէի կառավարութեան կողմէ Պէյրութի մէջ չղթայազերծուած ըմբոստութիւնը առեւտրական հոյակապ ձեռնարկ մըն է ընդդիմադրութեան ղեկավարներէն ոմանց համար: Հինգշաբթի օր, Կամալ Ապտել Նասրէն մէկ միլիոն լիր. ոսկի ստանալէ յետոյ (բանթողներուն վճարելու համար) ղեկավարներէն մէկը՝ ուրբաթ օր Պէյրութի դրամատուներէն մին փութալով վճարեց իր ունեցած 800.000 լիր. ոսկիի պարտքը :

Այսպէս ուրեմն. մինչ ընդդիմադիրներու գործունէութեան հետեւանքով բազմաթիւ առեւտրականներ կը սնանկանան, նոյն ընդդիմադրութեան ղեկավարները չեն մոռնար ստեղծուած կացութենէն օգտուելով՝ պարարտացնել իրենց քսակները :

Անշուշտ, տաղնապը որքան երկարաձգուի՝ նոյն ծանօթ ղեկավարը պիտի յաջողի վճարել նաեւ իր մնացեալ պարտքերը: Մինչ այդ մարդիկ պիտի սպաննուին ու վիրաւորուին, բայց՝ ի՜նչ կարեւորութիւն ունի ...:

(ԱՅԳ)

ԱՆՁԵՌՆՄԽԵԼԻՆԵՐ ՉԿԱՆ

Նախագահական թիւ 19752 հրամանագրով կը վերցուի պաշտօնատարներու անձեռնմխելիութեան իրաւունքը: Կ'ընդգծուի, թէ այս հրամանագիրը բանակին եւ արդարութեան մէջ ծառայող պաշտօնատարներու համար չէ :

Ստորեւ՝ պայմանները .—

Անձեռնմխելիութեան իրաւունքը կը վերցուի .—

1.— Եթէ պաշտօնատարները հասած են գործէ քաշուելու տարիքին :

2.— Եթէ իրենց պաշտօնը ջնջուած է :

3.— Եթէ փաստուած է թէ անկարող են իրենց պաշտօնին մէջ :

4.— Եթէ պետութեան վնաս պատճառելիք սխալներ գործած են :

5.— Եթէ կը պատկանին քաղաքական կուսակցութեանց :

6.— Եթէ բանթողներու շարքին գտնուած են :

7.— Եթէ իրենց աշխատանքի ժամերէն դուրս առեւտրական կամ այլ գործերով կը զբաղին :

8.— Եթէ անանուն ընկերութեանց Վարչական Խորհուրդներու մաս կը կազմեն, կամ շահաբաժին ունին՝ առեւտրական ձեռնարկներու մէջ :

× Սուրիա .— Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան սուրիական նահանգի իշխանաւորները նոր օրէնք մը հրապարակեցին: Այսուհետեւ իւրաքանչիւր սուրիահպատակ Սուրիայէն մեկնելու պահուն պարտի վճարել տասը ս. ոսկիի տուրք մը: Ասկէ զատ՝ սուրիական սահմաններէն հեռացող իւրաքանչիւր ինքնաշարժի տէրը պէտք է վճարէ յիսուն ս. ոսկիի տուրք մը:

Կ'ըսուի թէ այս միջոցներուն դիմած են որպէսզի սուրիական դրամը չարժեզրկուի եւ երկրէն մեկնող Սուրիացիներու թիւը սահմանափակուի :

ԻՍԱՀԱԿ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՂԱԶԱՐԵԱՆ
Կ'ԱՐՏԱՔՍՈՒԻ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ

●

Աթէնքի մեր պաշտօնակիցը՝ « Ազատ Օր» Յունիս 7 թիւին մէջ կը գրէ .—

Այսօրուան հելլէն բոլոր թերթերը կը գրեն թէ՝ կառավարութեան որոշումով Յունաստանէն կ'արտաքսուի Ղազարեան վարդապետը, որովհետեւ, օրինաւոր կերպով ընտրուած էՀայոց նոր առաջնորդը՝ Այվազեան վարդապետն: Ղազարեան վարդապետին 15 օր պայմանաժամ տրըուած է Յունաստանէն հեռանալու համար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (187)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ը.

ՆԱԽԱՀԱՆԳՍՏԻ ԴՈՒՌԸ

Միւսները զարթնեցան: Բայց հիւսնի արհեստանոցում, ինչպէս երեւում էր, հանգստութիւն չկար. այնտեղից դեռ ուրագի ձայն էր լսւում: Պարապութիւնից հետաքրքրուեցայ այնտեղ մտնել եւ ըսպասել մինչեւ Ասլանի վերադարձը: Ամբողջ արհեստանոցը լցուած էր տախտակներով եւ զանազան ատաղձներով: Այնտեղ եւ կարկատում էին նաւակները եւ նորերն էին շինում: Ծերունի վարպետը աշխատում էր իր մի քանի աշակերտների եւ օգնականների հետ: Տեսնելով ինձ, բոլորը նայեցին իմ վրայ եւ շարունակեցին իրանց գործը: Միայն վարպետը մի կողմ դրեց կարկինը, որով տախտակի վրայ ինչ որ չափումներ էր անում, գլուխը վեր բարձրարեց եւ, ակնոցները ուղղելով, հարցրեց .

— Դուք, երեւի, այն Ֆրանկի հե՞տ էք եկել :

— Այո, նրա հետ եմ եկել :

— Նստեցէք, խնդրեմ :

Ես չգիտէի որտեղ նստել. նստելու տեղ չկար: Իսկ վարպետը այդ մասին չհոգաց, նա դարձեալ վեր առեց կարկինը, սկսեց իր չափումները անել: Ես նստեցի դրան շէմքի վրայ :

— Հովի առաջը կտրում ես,— նկատեց ինձ աշակերտներից մէկը, ճակատի քրտինքը սրբելով, — առանց դրան էլ շատ շոգ է:

Նրա նկատողութիւնը թէեւ բաւական յանդուգն էր, բայց իրաւացի էր: Ամբողջ գործարանը լոյս եւ օդ էր ընդունում միայն դռնից. ուրիշ լուսամուտ չկար. առաստաղից թէեւ երդիկ էր բացուած, բայց այնտեղից հով չէր փչում: Ես վեր կացայ եւ ոտքի վրայ կանգնած մնացի : Լռութեամբ նայում էի: Գործիքների ձայնը մի այնպիսի աղմուկ էր բարձրացրել, որ անկարելի էր մի բան խօսել : Մի կողմում սղոցում էին, միւս կողմում տաշում էին, մէկը բանդայ էր տալիս, միւսը շաղախով ծակում էր, մի խօսքով, ոչ ոք անգործ չէր: Անգործը միայն ես էի: Իմ դրութիւնը շատ յիմար էր : Նայեցի, նայեցի. եւ վերջապէս ձանձրացայ, եւ դուրս եկայ :

Գալով սրահը, որտեղ ճաշեցինք մենք, ոչ ոքի չգտայ : Ասլանը եւ վարպետ Փանոսը դեռ չէին վերադարձել: Միայն յատակի սփռոցները, առաջուայ կարգով, դեռ իրանց տեղումն էին: Ես մօտեցայ, պառկեցի նոյն մինդարի վրայ, ուր ճաշի ժամանակ նստած էր Ասլանը :

Սրահի միջով ես նայում էի դէպի ընդարձակ պարտէզը: Նա բաժանուած էր սրահից փայտեայ ցած վանդակապատով միայն: Ծառերը այն աստիճան սերտ կերպով գրկուած էին միմեանց հետ, որ ես շատ հեռուն չէի տեսնում : Աւելի քան տերեւները, նրանց ճիւղերը ծանրաբեռնուած էին հասունացած պտուղներով : Արեգակը կրակ էր թափում : Նրա ջերմութիւնից ամէն մի ծառ, ամէն մի թուփ, ամէն մի պտուղ, ամէն մի խոտ եւ ծաղիկ լցրել էր օդը ախորժելի անուշահոտութեամբ: Ես սիրում էի այդ մեղմ, քնաբեր անուշահոտութիւնը, որ բուրում է ծառաստանը, ոգեւորուած միջօրէի ջերմութիւնից : Բայց իմ քունը չէր տանում: Ճնճղուկները, թաքնուած տերեւների խոռութեան մէջ, լուռ մրափում էին: Ծիծեռնակը, որ սրահի ձեղունի գերաններից մէկի կողքին կպցրել էր իր բաժակաձեւ բոյնը, նա էլ, իր ճտերի մօտ թառած, քաղցր թմրութեան մէջ նիրհում էր: Իսկ ես քնել չէի կարողանում :

Ինձ տանջում էին զանազան մտածութիւններ: Մինչեւ այն օր տեսած, լսած, հասկացած, չհասկացած առարկաների կատարեալ խառնաշփոթութիւնը ամբարուած էր իմ գլխում: Այդ մռայլ քաոսից ոչինչ ելք գտնել չէի կարողանում : Ո՞րտեղից էի գալիս, ո՞ւր էի գնում, ի՞նչ նպատակների էի ձգտում, ո՞ւր կը տանէին ինձ այդ թափառումները, — ինձ բացատրել չէի կարողանում : Ես խարխափում էի անստուգութեան եւ անգիտակցութեան խաւարի մէջ: «Լաւ է, մտածում էի ես, ամենեւին չհաւատալ, քան թէ կիսով չափ հաւատալ»... Բայց մի զգացմունք միայն ինձ հաշտեցնում էր իմ անորոշ վիճակի հետ, — դա էր այն ջերմ սէրը, որ ես ունէի դէպի Ասլանը : Այդ սէրը լրացնում էր իմ թերահաւատութիւնը: Սիրում էի այդ եռանդոտ երիտասարդին : Նրա մէջ կար մի բան, որ շատ սիրելի էր: Բայց թէ ի՞նչ էր այդ բանը, — ես ոչինչ կերպով ըմբռնել չէի կարողանում ...

Ամէն տեղ, ուր եւ գնում էինք, ես հանդիպում էի նորանոր պատրանքների, նորանոր կեղծիքների: Կարծես, իմ աչքերը պատած լինէին թանձր մշուշով, հեռուն չտեսնելու համար: Եւ ինչո՞ւ համար տեսնէի :

(Շար.)

ՐԱՖՖԻ

անոնք՝ որ կռուեցան իրենց կողքին, բովանդակ մարդկութեան յարգանքին արժանի են :

ՎԱՐՇԱՒԱ.— Լակոնական ոճով լուրը տուաւ միայն. ոչ մէկ բացատրութիւն :

ԻՏԱԼԻՈՅ ընկերվարական պարագլուխ Նեննի, որ համայնավարներու հետ խզուեցաւ, յայտարարեց թէ կը սպասէր անոնց ազատագրման, բայց «անհաւասիկ գնդակահարման լուրը ... չեմ գիտեր թէ ինչ կը նշանակէ սակայն»:

ՊՈՆ.— Ազդարարութիւն մը ուրիշներուն եւ վերադարձ՝ սթալինականութեան :

ՓԱՐԻԶ.— Ֆրանսական շրջանակները յուզումով լսեցին լուրը եւ տեղական մամուլը անշուշտ բացի Իւմանիթէէն եւ Լիպերասիոնէն կը հաստատէ թէ Սթալինականութիւնը չէ մեռած Խ. Միութեան մէջ. Ֆիկառօ կը գրէ.— Փեշտայի գնդակահարութիւններէն ետք՝ դայրոյթ աշխարհի մէջ: Քոմպա.— Նաճիի գնդակահարութիւնը կրնայ սաստկացնել պաղ պատերազմը եւ ականահարել «Մեծ»երու ժողովը: Օռոռ.— Մարտահրաւէր մը մարդկային խղճին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ Վարչապետը յայտարարեց թէ Ատլանտեան Ուխտի քարտուղար Սփաքի կոչին պատճառով՝ կառավարութիւնը որոշեց 24 ժամ յետաձգել Կիպրոսի համար պատրաստած անգլիական ծրագրին յայտարարութիւնը, աւելցնելով թէ չէր կրնար խուլ ձեւանալ Ատլանտեան Ուխտի կոչին առջեւ եւ խոստացաւ, որ ամէն գնով հինգշաբթի օր յայտարարութիւն մը պիտի ընէ: Վարչապետը մերժեց արտայայտուիլ այն մասին՝ թէ Ատլանտեան Ուխտը պիտի մասնակցի Կիպրոսի հարցին լուծում մը գտնելու խորհրդակցութեանց: Միւս կողմէ Անգլիա զինուորական ուժեր. կը կեդրոնացնէ Կիպրոսի մէջ՝ շաբաթէն ի վեր 3–4000 վայրաշուներ ղրկուեցան. արդէն 30.000 բրիտանացի զինուորներ կան կղզիին մէջ. նոր ուժեր ալ պիտի ղրկուին: Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովը միաձայնութեամբ թեր արտայայտուեցաւ կղզիին բաժանման տեսակէտին եւ դէմ՝ անգլիական ծրագրին: Լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն Վարչապետ Մաքմիլըն Լոնտոն հրաւիրած է Թուրքիոյ եւ Յունաստանի Վարչապետները՝ Կիպրոսին հարցին շուրջ միասնաբար խորհրդակցելու եւ լուծում մը գտնելու համար :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ համայնավար կուսակցութիւնը ժողով մը պիտի գումարէ Մոսկուայի մէջ, ինչպէս կը հաղորդեն կիսապաշտօնական շրջանակներ, աւելցնելով թէ այս ժողովին մէջ Խրուշչեւ լուրջ քննադատութեանց կրնայ ենթարկուիլ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ տարագիրներու Նախարար Օպերլանտեր Պերլինի մէջ յայտարարեց թէ Լեհաստանի ձեռքը գտնուող գերմանական հողամասերէն՝ Փոմերանիա եւ Սիլեզիա ինքնավար պէտք է ըլլան, ինչպէս՝ Սարրը, նախարարը շեշտեց թէ լեհեւգերման բարեկամական յարաբերութիւնները էական են :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ եւ Փարիզի միջեւ բարեկամական նամակներ փոխանակուեցան՝ զօր. Տը Կոլի իշխանութեան գլուխ գալէն ետք. միւս կողմէ պարսիկ կառավարութիւնը արգիլած է «Ալժերիոյ շաբաթ»ի մը կազմակերպումը՝ Ազատագր. Ճակատի կողմէ :

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ նախկին նախագահը՝ Ռամոս, զոհ գնաց օդանաւի արկածի մը, 18 այլ ճամբորդներու հետ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունիս 17).— Զոյլ ոսկի՝ 514.000 նափոլէոն 3600, զուից. 3360, անգլ. 4130, քսան տոլարնոց 16920, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1225, տոլար 437, զուից. 104, պելժ. 8.85, լիր 0.73, փեսեթա 8.40:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ
AU LAC PALADRU, ISÈRE

Առաջին անգամ ըլլալով այս տարի գտնուած է հսկայ շէնք մը: Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը: Ծուլթպոլի եւ թենիսի յատուկ դաշտերով :

Օրական՝ 750 ֆրանք :

Ոչ – Նոր Սերնդականները պէտք է դիմեն իրենց շրջանի խումբերուն վարչութեանց :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կազմակերպած է տարեկան մեծ դաշտահանդէս մը, Յունիս 22ին, կիրակի ամբողջ օրը, Սէսէնի հանրածանօթ դղեակին գեղեցիկ փառքին մէջ (անցեալ տարուան վայրը):

Գեղարուեստական լաւագոյն բաժին մը մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին :

Տղաքը կը ներկայացնեն զաւեշտ մը՝ ԽԵԶՈՅԻ ԹՈՒԶԸ: Բարձրախօս հայ եւ ֆրանսական երգապնակներով :

Ծոխ պիւֆէ այլազան խմիչքներով: Այս հանդէսը զուգադիպելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի քառասնամեակին կը հրաւիրուի մօտակայ գաղութներուն համակիր հայ երիտասարդութիւնը :

Քաղաքին օթօքառերը կը մեկնին Շմէն տը Լալփլէն 8.30ին, դպրոցին առջեւ 8.45, Փլաս Վերտէօն 9, Փաքսին առջեւ 9.15:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի :

ԾԱԽՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐ

Մէօտէօնի մէջ ծախու են անմիջապէս բնակելի յարկաբաժիններ, երեք եւ չորս սենեակնոց, խոհանոց, բաղնիկ, կեդր. ջերմութիւն, ամէն յարմարութիւն, հեռաձայն, փրիմ 20 տարուան համար: Քօփրօփրիէթէ :

Դիմել տեղւոյն վրայ ամէն օր ժամը 14էն 18:

ԹՈՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

48, RUE ERNEST RENAN
MEUDON-BELLEVUE - S. & O.

"ԴՐՕՇԱԿ"Ի
ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

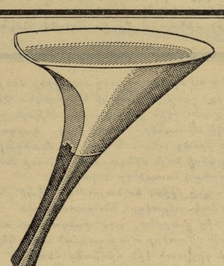
Հայաստանի յեղափոխական շարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնութիւններով արձանագրուած է «Դրօշակ» ամսագրին մէջ, որուն առաջին տասնամեակի թիւերէն մնացած էր մէկ հաւաքածոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ. Յ. Դ. Փարիզի Թանգարանին մէջ :

Անգտանելի այս հաւաքածոն լուսապատկերներով հրատարակուեցաւ, որպէս զի ամէն Հայ պատեհութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր ազատատենչ հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաշալի յաղթութեան :

«Դրօշակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 – 1901) հաւաքածոն կը հրատարակուի երկու հատորով :

Առաջին հատորը (1890–1897) նոր լոյս տեսաւ, 750 մեծադիր էջ: Թղթակազմի գինն է 1800 ֆրանք, շքեղ կազմուած՝ 2400 ֆրանք :

Գրատուն Պարսամեան, 46, րիւ Րիշէ, Փարիզ (9):

Նոր կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ

Առաջին Հայ հաստատութիւնը որ յաջողած է ձեւընկալի (մաթիէռ փլաստիք) եւ ալիւմինիումի միացումով շինել անբեկանելի (էնքասապլը) եւ նկուն կօշիկի կրունկներ ամէն բարձրութեամբ :

Դիմել՝

VANPLAST
(ՎԱՆԼԵԱՆ)
7, RUE GODOT DE MAUROY
Téléphone : OPEra 01-08
Առաւօտները հեռաձայնել՝ ITA 16-36
» 33-38

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, Շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 17ին, Սեւրի քաղաքապետին նախագահութեամբ :

Սիրով հրաւիրուած են յարգելի ծնողներ եւ բարեկամներ :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները տեղի կ'ունենան Յունիս 29ի կիրակին, ժամը առաւօտեան 9 – 12 :

Իրենց ներկայութեամբ աշակերտներու մէկ տարուան ջանքերը, խրախուսելու համար, սիրով կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ ծնողքները՝ ազգապահպանման գործին բծախնդիր հայրենակիցներ, մանաւանդ տեղական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները :

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են :

Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ :

COLLÈGE S. MOORAT
26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 29ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին վարժարանին մէջ: Հանդէսէն յետոյ տեղի պիտի ունենայ տարեկան դաշտահանդէսը օժանդակութեամբ Ծնողական Միութեան :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ :

Մուտքի գին 250 ֆրանք :

Հաղորդակց. միջոց.— Էկլէզ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի – Փավիյօն :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ «ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

22 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Լիոնի Զ. Թաղապետարանի սրահին մէջ (Րիւ տը Սէզ):

Պիտի ըլլան դպրոցական եւ մանկական զուարճալի խաղեր եւ ուրիշ նոր եւ տպաւորիչ անակնկալներ :

Սիրով կը հրաւիրուի լիոնահայ գաղութը այս դպրոցական հանդէսին :

Մուտքը ազատ է :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համաշխարսանճապի Հայր. Միութեան Լիոն մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ 13 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսին – Քանալին եզերքը: Կապիլոնի սրճարանին զովասուն ծառերուն տակ: Այս առթիւ կը հրաւիրուին հայրենակիցներ, բարեկամներ եւ հայ հասարակութիւնը անխտիր ամառնային հաճելի ժամանց եւ զուարճալիքներ :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի ներկայացուցիչները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին Սոսիէթէ Սավանթի Ժէ. սրահը : (Շար. Նախորդ ժողովին):

ՓԱՐԻԶ.— Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ կէս օրէ ետք ժամը չորսին Քաֆէ Լը Րէժանի մէջ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Օրակարգ.— Պարահանդէս եւ ուրիշ կարեւոր հարցեր: Ոչ ոքի հրաւէր չի ղրկուիր: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

22 Յունիս, Կիրակի ժամը երեքին, Մուրատեան վարժարանի մէջ, գեղարուեստական բաժին, ուխտագնացութեան ժապաւէնը : Պիւֆէ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՅԻՍ – ՅՈՒՆԻՍ, թիւ 197–198

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (48 էջ).— Հայերը Փոքր Ասիոյ մէջ (Հայ – Բոյժ).— Վիժումներուն պատճառը (Տոքթ. Ալթունեան). — Գեղամոլութեան վնասները (Տոքթ. Գալուստեան).— Ինչո՞ւ կը յօրանջենք (Քլափարէդ).— Սնունդի նոր աղբիւրներ (Տոքթ. Պօղոսեան).— Ծերախտի նոր դարմանում (Տոքթ. Գրիգորեան).— Սովի վախ (Արամ Հայկազ).— Բիւրականի աստղադիտարանը (Փրոֆ. Տինուլեսքու).— Ի՞նչ կերցնել խլիրդ ունեցողին (Տոքթ. Լոքման). — Թալուկ (Նարդեան Բժիշկ. Համս յնադիտարան). — Երբ ծծի պտուկը ճաթռտի (Տոքթ. Ցակոբեան).— Ամուրի՞ մնալ թէ ամուսնանալ (Տոքթ. Այվազեան).— Ի՞նչպէս օգնել ելեկտրահարին (Խաչուհի).— Գինին հոգի ունի (Արբունի).— Արեան հիւանդութիւնները եւ Հայոց արիւնը (Տոքթ. Ազատանի):

ԾԱՆՕԹ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՉ

Վեր. Ս. ՏՕԳԹՕՐԵԱՆ
Կը խօսի
Ամէն իրիկուն ժամը 8.30ին
74 Րիւ Էթիէն Տօլէ, ԱԼՖՈՐՎԻԼ :
Մուտքը ազատ է:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 20 ՅՈՒՆԻՍ — VENDREDI 20 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8222 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4023

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԵՒԵԼՔԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Երէկ Պալքաններու մէջ պատահած որեւէ դէպք անմիջական արձագանգ կը գտնէր վեց մեծ պետութեանց մօտ, որոնք բաժնուած երկու խմբակցութեանց — Երրեակ Համաձայնութիւն եւ Երրեակ Զինակցութիւն — կը կառավարէին աշխարհը :

Արեւելեան խնդիրը, որ աւելի քան մէկ դար, ԺԹ. դարու սկիզբէն մինչեւ առաջին աշխարհամարտի վախճանը այնքան զբաղեցուց Եւրոպան, ուրիշ բան չէր, եթէ ոչ Պալքանի քրիստոնեայ ազգերուն ազատագրութեան հարցը օսմանեան լուծէն :

Սերպ, Ռումէն, Յոյն, Պուլկար, Գարատաղցի ազատագրուեցան ուշ կամ կանուխ՝ շնորհիւ գործօն աջակցութեանը այս կամ այն մեծ պետութեան կամ պետութեանց խմբակցութեան, առանց խոր ցնցումներ պատճառելու «Եւրոպայի ներդաշնակութեան», որ Մեծերու քաղաքականութեան առանցքը կը կազմէր :

Հայկական խնդիրը «Արեւելեան»ին հետեւոր եւ աղքատիկ մէկ ազգականն էր : Այդ պատճառով ալ ոչ ոք լրջօրէն հետաքրքրուեցաւ մեր դժբախտ ազգի ճակատագրով : Արդիւնքը յայտնի է : Զի կարօտիր մեկնութեան :

Այժմ ծանրութեան կեդրոնը Պալքաններէն փոխադրուած է դէպի Մերձաւոր Արեւելք, Միջերկրականի արեւելեան աւազանը : Անտեղ է միջազգային քաղաքականութեան բանալին :

Ու այդ քաղաքականութեան գլխաւոր մղիչ ուժն է քարիւղը, որ առատօրէն կը հոսի արաբական հողամասերու ընդերքէն :

Համաշխարհային առաջին պատերազմի վաղորդայնին՝ խաղաղութեան համաժողովներուն մէջ Զօրս Մեծերը զբաղեցնողը ամէնէն աւելի քարիւղի հանքերն էին :

Սան Րէմոյի մէջ 1920ին տենդոտ սակարկութիւններ տեղի ունեցան : Ամէն մէկը կ'ուզէր իր բաժինն ունենալ հանգուցեալ օսմանեան կայսրութեան հարուստ թողօնէն :

1923 Յուլիսին Լոզանի մէջ Անգլիոյ պատուիրակը Լորտ Քըրզըն հայկական ջարդերը օգտագործեց՝ ստիպելու համար Իսմէթ Ինէօնիւն որ Մուսուլի շրջանը զիջի Իրաքի — ենթակայ Մեծն Բրիտանիոյ հողատարութեան :

Քսան տարի առաջ աւելի հարուստ հանքեր երեւան ելան Սէուտի Արաբիոյ եւ Պարսից ծոցի փոքրիկ իշխանապետութեանց հողամասերուն մէջ :

Միացեալ Նահանգները, որ Մընրոյի վարդապետութեան ապաւինած՝ չէին ուզեր Ամերիկայէն դուրս օտար երկիրներու գործերուն խառնուիլ, արդէն երկու տասնեակ տարիներէ ի վեր տուն տեղ եղած են Արաբիոյ մէջ :

Մերձաւոր Արեւելքը բռնած է Պալքաններուն տեղը : Ամերիկեան վեցերորդ նաւատորմը աչալուրջ կը հսկէ Միջերկրականի արեւելեան ափերուն վրայ :

Իր մրցակիցը բոլշեւիկեան ծանօթ մեթոտները կը կիրարկէ՝ ջանալով ներսէն գրաւել բերդը :

Այսօր Սուէզ, Յորդանան, Լիբանան, Կիպրոս ամէնէն զգայուն կէտերն են «արեւելեան» նոր խնդրին :

Փոխուած են դարերը : Փոխուած են նաեւ դերերը :

Փոքր ժողովուրդները կը տառապին Մեծերու մրցակցութենէն :

Ու «ազատ աշխար»էն կը սպասեն, որ երաշխաւորուի իրենց ազատ ու անկախ ապրելու իրաւունքը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՅՈՒՆԻՍ 29ԷՆ ԱՌԱՋ

ԺՈՂՈՎ ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՐՔ ՊԱՐԱԳԼՈՒԽ ՄԸ — «ԵԹԷ ՀԱՐԿ ԸԼԼԱՅ ԿԸ ՍՊԱՆՆԵՆՔ ԲՈԼՈՐ ՅՈՅՆԵՐԸ»

Կիպրոսի հարցը, Լիբանանի հետ մեծապէս կը մտահոգէ միջազգային շրջանակները : Անգլիա տակաւին պաշտօնապէս չյայտարարեց իր ծրագիրը՝ կղզիի մասին : Այսուհանդերձ, Բրիտանացիներու գլխաւոր նպատակը յայտնի է. — դէմ են կղզիին բաժանման կամ Յունաստանի կցման. հետեւաբար՝ համաձայնութիւն մը չկայ Թուրքիոյ կամ Յունաստանի հետ : Եօթը տարուան համար՝ Կիպրոսի պաշտպանութեան, ներքին ապահովութեան եւ արտաքին յարաբերութիւններուն վրայ պիտի հսկէ Անգլիա, միաժամանակ կղզիին մէջ պահելով իր զինուորական խարիսխները, իսկ Յոյներն ու Թուրքերը պիտի գործակցին՝ կղզիին ներքին, վարչական աշխատանքները տանելու համար, ընտրելով ընդհանուր ժողով մը, իբրեւ ներքին «գերագոյն մարմին», կապուած բրիտանական իշխանութեան :

Այս բոլորը անշուշտ կիսապաշտօնական ձեւով ծանօթ են. հարց է սակայն, թէ Յոյներն ու Թուրքերը պիտի ընդունի՞ն ծրագիրը, մանաւանդ երբ երկու կողմէն ալ կը յայտարարեն թէ «չեն կընար շնչել նոյն օդը» :

Անգլիական ծրագրին յայտարարութիւնը յետաձգելու համար Միացեալ Նահանգները լուրջ ճնշում մը ըրին Վարչապետ Մաքմիլընի վրայ, ինչպէս կը գրէ նաեւ Լոնտոնի Տէյլի Էքսփրէսը :

Միւս կողմէ Մակարիոս Արք. եւ Կիպրոսի վեց գլխաւոր քաղաքներու քաղաքապետերը ժողով մը գումարելով դէմ արտայայտուեցան անգլիական ծրագրին. երէկ գիշեր այս ուղղութեամբ պատասխան մը խմբագրելով պիտի յանձնէին կառավարիչ Ֆութի :

Հելլէնեւթուրք ատելութիւնը հետզհետէ կը սաստկանայ Կիպրոսի մէջ : Լը Մոնտի աշխատակիցը՝ Անտրէ Շեմամա կը գրէ թէ Յոյները սարսափի տակ կ'ապրին. — Մեծ դժուարութեամբ յոյն կառավար մը կարողացայ գտնել՝ որ զիս տարաւ կարգ մը փողոցներ : Թուրքերը ամէն ինչ կ'այրեն... կը կրկնեն շարունակ Յոյները :

Շեմամա կը նկարագրէ հրոճարակ դարձած յունական հաստատութիւնները՝ Թուրքերու կողմէ. — Թուրք պարագլուխ մը, կը գրէ լրագրողը, որուն հետ կարճ խօսակցութիւն մը ունեցայ, առանց քաշուելու յայտարարեց. — Եթէ հարկ ըլլայ՝ կը սպաննենք բոլոր Յոյները ...

Նորութիւն չէ անշուշտ. եթէ առիթը ներկայանայ՝ Թուրքը կ'այրէ, կը սպաննէ ու կը թալանէ, հաւատարիմ՝ իր աւանդութեան :

× Յունաստան Թուրքիոյ առաջարկեց չէզոք յանձնախումբ մը կազմել, ուսումնասիրելու համար այն մեղադրանքը՝ թէ «Կիպրոսի հակայոյն շարժումները կազմակերպուած են կղզիէն դուրս» :

× Ֆրանսական բոլոր թերթերը կը գրեն թէ Ատլանտեան Ուխտի ընդհ. քարտուղար Սփաք կ'աշխատի համոզել երեք պետութիւնները՝ որ խորհրդակցութիւն մը ունենան. եթէ յաջողի՝ յունիս 29էն առաջ Փարիզի մէջ պիտի գումարուի խորհրդաժողով մը՝ Անգլիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ մասնակցութեամբ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն թէ հաւանական է որ զօր. Տը Կոլ այցելէ Միացեալ Նահանգներ :

''ՈՐՈՇԱԾ ԵՄ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵԼ ՊԱՅՔԱՐԸ ՄԻՆՉԵՒ ՎԵՐՋ''

ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ՆԱԽԱԳԱՀ ՇԱՄՈՒՆ

Համեմատաբար աւելի խաղաղ է Պէյրութ՝ քան Լիբանանի միւս շրջանները : Պաալպէքի մէջ բանակը բախում մը ունեցաւ ապստամբներուն հետ, որոնք կը գործածէին գնդացիրներ եւ պատերազմական այլ զէնքեր :

ՄԱԿի քննիչները թէեւ տակաւին պաշտօնական յայտարարութիւն մը չեն ըրած, բայց քաղաքական շրջանակները կը հաւատեն թէ անոնք համոզուած են այն իրողութեան՝ որ Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը զօրավիգ կը կանգնի ապստամբներուն. կը միջամտէ Լիբանանի ներքին հարցերուն :

Համըրշըլտի Պէյրութի մէջ ունենալիք խորհրդակցութիւնները հաւանաբար ելքի մը յանգին :

Վարչապետ Սամի Սուլհ առջի օր յայտարարեց թէ ինք անձնական հաշիւներ ունի, որ պիտի կարգադրէ ըմբոստ պարագլուխներուն հետ, որոնք անցեալ շաբաթ յարձակում գործեցին իր բնակարանին վրայ՝ քարուքանդ ընելով զայն :

Միւս կողմէ արեւելեան հարցերու մասնագէտ Էտ. Սապլիէ (Լը Մոնտ), որ Պէյրութ կը գտնուի ներկայիս, տեսակցութիւն մը ունեցած է Նախագահ Շամունի հետ, որ շեշտած է թէ ըմբոստները կը հետեւին կարգ մը պարագլուխներու, որոնք կառավարութեան դէմ են եւ շարունակ սպառնալիքներ կ'ընեն : Հանրապետութեան Նախագահը պատասխանելով Գահիրէի քաղաքականութեան մասին եղած հարցումի մը, ըսած է. — Հարց է գիտնալ՝ թէ Գահիրէի կողմէ պարտադրուած քաղաքականութիւնը պիտի յաղթանակէ՞, թէ Լիբանան ազատ է վարելու լիբանանեան քաղաքականութիւնը՝ հիմնուած արաբական երկիրներու հետ գործակցութեան եւ Արեւմուտքի հետ բարեկամութեան սկզբունքին վրայ. մենք ուրիշ քաղաքականութիւն մը չենք կրնար երեւակայել :

Իսկ գալով այն հարցին՝ թէ ըմբոստները ալ նոյն նպատակները կը հետապնդեն, Շամուն պատասխանած է. — Կը տեսնէք ուրեմն, թէ անոնց հետապնդած նպատակները լիբանանեան ոչինչ ունին :

Հանրապետութեան Նախագահը վճռապէս յայտարարած է. — Որոշած եմ շարունակել պայքարը՝ մինչեւ վերջ :

× Վերջին թղթարերով ստացուած «Ազդակ»էն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները. —

Անծանօթներ ուժանակ նետեցին Նահր փողոց Գրիգոր Գրիգորեանի խանութին առջեւ. ահաբեկիչները յաջողեցան փախուստ տալ՝ կրակելով զիրենք հետապնդող անցորդներուն վրայ. անոնցմէ Յակոբ Քէշիշեան վիրաւորուեցաւ :

× Հոլանտա պատրաստակամութիւն յայտնեց՝ հարկ եղած պարագային օդնական ուժեր ղրկելու համար Լիբանան :

ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ՊԱՇՏՕՆԸ

Տեղական մամուլը եւ ձայնասփիւռը կը հաղորդեն որ Պապը Կարտինալ Աղաճանեանը նշանակած է իբրեւ նոր պետ հաւատոյ ծաւալման միաբանութեան : Այս պաշտօնը կը վարէր նախապէս կարտինալ Սթրիթչ, որուն մահը հաղորդած էինք քանի մը շաբաթ առաջ : Այս առթիւ Ֆրանսերէն բոլոր թերթերը երկար տողեր կը նուիրեն Կաթողիկէ Պատրիարքին, յիշելով անոր կենսագրականը : Ֆիկառօ կը գրէ թէ կարտինալ Աղաճանեան հռոմէական տոհմին մեծագոյն դէմքերէն մէկն է :

Օրը Օրին

Ե՞ՐԲ, Ո՞ՒՐ ԵՒ ԻՆՉՈ՞Ւ ...

Յունիս 17. նախ՝ Մոսկուայէն, ապա՝ Փեշտայէն մամուլի գործակալութիւնները հաղորդեցին թէ Հունգարիոյ նախկին վարչապետ Իմրէ Նաճի եւ իր երեք գործակիցները գնդակահարուած են :

Ե՞րբ.

Ո՛չ մէկ խօսք այս մասին :

Ո՞ւր.

Ապահովաբար, Խ. Միութեան մէջ «տեղ մը». ոճրագործին համար բանտ կամ աքսորավա՞յր կը պակսի հրէշային իր յղացումները գործադրելու համար :

Ինչո՞ւ ...

Պարզ է ասոր պատասխանը՝ երկու նակատներուն համար ալ, թէեւ՝ իրարու ներհակ :

Խորհրդային իշխանութիւնները *դատած, մահուան դատապարտած ու գնդակահարած* են Հունգար չորս հերոսներ՝ որովհետեւ «յետադիմական ու հակայեղափոխական» էին անոնք, ըստ համայնավարներու քարոզած ... *տիալեկտիկայի* մեթոտին :

Մահատիպ այս «ինչո՞ւ»ին պատասխանը պարզ է նաեւ մեզի համար. Հունգարիոյ ազգային յեղափոխութեան չորս դրօշակիրները գնդակահարուեցան՝ որովհետեւ *ազատութիւնը սիրեցին* :

Ի՜նչ փոյթ քսաներորդ դարու քաղաքակրթութիւնը, երբ մարդիկ ստրուկներ են տակաւին եւ հրասայլերու տակ կը ճզմուին ի խնդիր պատառ մը հացի, քիչ մը լոյսի եւ օդի :

Ի՜նչ փոյթ ազատ աշխարհի խոստումները՝ երբ Հունգար հերոսներ Հունգարիոյ ազատութեան համար պայքարած ըլլալու «յանցանքով» կը «դատուին» եւ կը գնդակահարուին Ռուսերու կողմէ, անծանօթ վայրի մը եւ թուականի մը մէջ :

... Եւ կարմիր փափախ դրած կոկոզավիզ տիրացուներ կան տակաւին, որոնք կը խօսին խորհրդային «դրախտի» մը չըլլալով «ազատութեան» մասին :

Կարմիր վարիչները Նաճին ու իր ընկերները Փեշտայի Եուկոսլաւ դեսպանատունէն առնելու համար, խոստացան զանոնք առաջնորդել ուղղակի սահման եւ ձգել ազատ աշխարհի մէջ :

Յարգեցին իրենց խոստումը. — Կալանաւորները դուրս հանեցին Հունգարիոյ սահմանէն, որովհետեւ կը սարսափէին համաժողովրդական նոր ըմբոստութենէ :

Յարգեցին նաեւ իրենց սկզբունքը. — Լենինեա՜ն սկզբունք՝ նպատակիդ հասնելու համար ամէն ինչ խոստացիր ...:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՅՈՒՆԻՍ 18Ի ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Տը Կոլի կոչին 18րդ տարեդարձը տօնուեցաւ այս տարի սովորականէն աւելի մեծ շուքով : Արդարեւ մինչ ամէն տարի զօր. Տը Կոլ եւ շարք մը «կոլեան»ներ միայն կը մասնակցէին այս յիշատակի ցոյցին, այս տարի աւելի պաշտօնական հանգամանք ստացաւ, մասնակցութեամբ կառավարական անդամներուն :

Ժամը 18.30ին, մինչ ժողովուրդը հաւաքուած էթուալի հրապարակը եւ Շան զ'Էլիզէի վրայ կը պոռար «Կեցցէ Տը Կոլ», զօրավարը կը վերարծարծէր Անծանօթ Զինուորին բոցը : Ապա Տը Կոլի շքախումբը կ'ուղղուէր դէպի Մոն - Վալերիէն, առաջնորդուած խորհրդանշական Ջահով, զոր կը կրէ պատերազմի հաշմանդամ ենթասպայ մը :

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՀԱՋՐԷՆԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄԸ

Սպանիան իր Իզապէլլան ունեցաւ, Ռուսաստանը իր Բէթրին Մեծը, Անգլիան իր Վիքթորիա Թագուհին եւ Հայաստանը՝ իր Հաջրէն... Ես անոր ծանօթացայ երբ մանկութեան եւ պատանեկութեան սահմանին վրայ տեղ մըն էին իմ կեանքի օրերը: Օր մը, ձմրան պաղ ու մրրկահունչ օր մը, մեր հայերէնի ուսուցիչը դասարան մտաւ ու թեւին տակ դրած բարակ գիրքը բանալով սեղանին վրայ, ըսաւ.

— Տղաք, այսօր դասի տեղ, ընթերցումներ պիտի ընեմ ձեզի Ահարոնեանէն:

Ուրախացանք:

Ուրախացանք ու լռեցինք: Ուսուցիչը ակնարկը քալեցուց մեր վրայ, պատուհանէն դուրս՝ ձմրան ձիւնով ճերմկած սարին վրայ, ու առջեւը բացած գրքին էջը դտնելով, յստակ ձայնով մը ըսաւ.

— Հաջրէն ... Նուէր Անդրանիկին ...

Անդրանի՞կ ըսաւ: Ո՞վ չէ լսած այդ անունը ու ո՞վ չէ հպարտ անով. իսկ ես, քովս նստող քանի՜ աւելի տղոց մէջ, ամէնէն հպարտն եմ, նայուածքս ամէնէն յաղթականն է ու իմ դէմքս ամէնէն ճառագայթողը: Մօրս սնտուկին մէջ օր մը տեսած եմ Անդրանիկի զինուած մէկ նկարը ու ծանօթացած Հայոց մեծագոյն հերոսին հետ: Անոնց տան ճամբան մեր փողոցէն ու մեր տունի պատին տակէն կ'անցնի... Ոտքի կ'ելնեմ ու ռումբ նետողի մը պէս կը պայթեցնեմ լուրը.

— Մենք Անդրանիկի զինուած նկարն ունինք. ես զինքը կը ճանչնամ. նկարը մօրս ճեհեզի սնտուկին տակն է:

Վարժապետին ժպտելու ձեւէն կ'եզրակացնեմ թէ ան չի գնահատեր մեր գանձին արժէքը: Վիրաւորուած, դժբախտ ու փլած, կը նստիմ տեղս:

«Լեռների աղջիկն էր նա, մի ցուրտ ու խաւար գիշեր, ժայռոտ ու մռայլ այբերից ծնուած: Կանացի ու գրաւիչ ոչինչ չունէր իր արտաքինի մէջ»:

Վարժապետին ձայնը, մերթ դաշտի մէջէն հոսող առուի պէս խաղաղ, մերթ փոթորկոտ, երբեմն մեղմ, հազիւ լսելի կը քալէ տողերուն վրայէն ու անոնց գաղտնիքը կը պարզէ տղու մեր սահման չունեցող երեւակայութեան առջեւ: Մեծ գրագէտին արագ, վստահ եւ ուժգին հարուածներուն տակ կը կազմուի Հաջրէի պատկերը, լրիւ, ուժեղ, ու... առնական:

Մեզի ծանօթ կիներու շատերէն մէկ մէկ բան կ'առնենք: Ոմանց «թուխ ու ձըմեռը ցրտից ու ամառը արեւից այրուած դէմքը». ոմանց՝ «սուր քիթն ու սեւ յօնքերը». ուրիշի մը՝ «գիշատիչ թռչունի անհանգիստ ու կլոր աչքերը», չորրորդի մը «երկար ու ջղուտ սրունքները, ոսկրուտ իրանը»: Վերջապէս ամէն բան որ անհրաժեշտ է վարպետին ուզած չափին ու ձեւին վրայ կազմելու համար Հաջրէն:

Մեծ դժուարութիւն կը կրենք մեր Հաջրէին ստինքներէն ու փեշերէն երախայ չկախելու մտքին հետ հաշտուելու համար: Ինչպէ՞ս կարելի էր... Կին ըլլալ ու հինգ վեց երախայ չունենալ ... Բայց ահա շուտով կը դարմանուի սխալը:

— Հոգը ձեր գլխին, գիւղի ղըմմէն ճժերն իմը չե՞ն — կ'ըսէ Հաջրէն ու քալող տողերը անոր անունին կը խառնեն Սասունի, Սերոբի, Մուրատի եւ Անդրանիկի կախարդական անունները: Պատմութիւնը հիմա աւելի արագ կը քալէ. Ալ չենք խորհրդածեր: Շնչելն իսկ մոռցած ենք. կը բռնենք բառերը՝ երբ դեռ անոնք օդին մէջն են: «Հաջրէն Սասունի ապմիկ ալեծուփ կեանքին միշտ մասնակցում էր տղամարդի պէս.» — կը գոլերդէ ուսուցիչին յուզուած ձայնը, — Նա գիտէր որ Սասունը միշտ պէտք է կռուի, կռուելիս պէտք է շտապով լեռը քաշուիլ ու երկրորդ՝ միշտ պէտք է յետեւից գիւղը կրակի տալ»: Այդ արդէն հրաշալի էր ու սարսափելի. մեր աչքերը պատուհանէն դուրս՝ սարի կողին փակած մեր քաղաքին պատկերը կ'որոնեն, զայն բոցերով ու ծուխով շրջապատելու համար ու չեն յաջողիր, որովհետեւ ձիւնամրրիկը ծածկած է զայն մեր տեսողութենէն ու քամին ափերով ձիւն նետած է ապակեփեղկերուն:

— Սասունը վտանգի մէջ էր, Գոմերը պէտք էր թողնել: Գիւղը դատարկւում էր եւ քաշւում լեռն ի վեր — կ'ըսէ ուսուցիչին ձայնը ու կանգ կ'առնէ. իր ակնարկը կը քալէ մեր յուզումէ ու ցաւէ կծկուած դէմքերուն վրայ, ու կը շարունակէ.

«Անտրտունջ ու համր, ինչպէս ուխտաւորներ, այդ երկաթէ ժողովուրդը, թողնում էր տունն ու տեղը, վերցնում իր ունեցածից ինչ որ կարող էր, եւ ձմրան վերջի կատաղի հողմերի շնչի տակ, ձիւների միջից, սառոյց կտրած տառապարները չանդրտելով գնում էր դէպի լեռնակատարները եւ լուծւում ժայռերի ու ամպերի հետ.—

Գոմերը, մեր քաղաքին պէս, բայց փոքր չափի վրայ, տեղ մը ըլլալու է, — կը մտածեմ ես, ուրիշ ձեւ չի կրնար ըլլալ: Քաղքի ծայրին, մեր մինակ մտածող տունը՝ Հաջրէինն ըլլալու է... Հըրացանի առաջին պայթիւններուն հետ ահա կրակը ծայր կ'առնէ անոր տունէն ու կը տարածուի հովի պէս ...

Գիւղը կը վառի: Դռներն ու պատուհանները մուխով ու ծուխով կը լեցուին. կրակը կը պարէ կտուրներուն վրայ ու անաղարտ թանձր ձիւնի կռնակին վրայէն ոլորուն սեւ գիծ մը կ'երկարի դէպի սարը: Քարերու տակ, «պաղ ու մռայլ ճակատներով» սալաններն են չոքած. սեւ ու թաւ պեխերը ոլորելու ժամանակ չեն ունեցած, պաշլըղները լազերու պէս կապած են ու փամփշտակալները ծածկած կաշիով որ չթրջուին: Անոնց վրայ իջնող ձիւնը կիսով կը հալի ու երախայ մը կը ճչայ սրտակեղեք ...

«Ոչ ոք պէտք չէր համարում քաջալերական մի խօսք ուղել խուսափող բաղմութեանը, ոչ ոք խորհուրդ չէր տալիս.. Միայն մի անգամ խմբի կենտրոնում կանգնած գունատ ու խստադէմ տղամարդը գլուխը բարձրացրեց հրացանի վրայից, եւ ասաց երկու բառ.

— Անցէք շուտով:

— Անդրանիկն էր ...

Սառած ձիւնը ճռճռալով կը փշրուի անոնց ոտքերուն տակ, մինչ անոնք, կը բարձրանան վեր, միշտ դէպի վեր ... Գիւղի հրդեհումը, կռիւը, Հաջրէի մահը՝ գլուխը Անդրանիկի ծնկանը դրած, իրար կը յաջորդեն... Մեր բռունցքները սեղմ են, մեր հոգիները ըմբոստ, խառնուած, ցեղին վրէժով ու սիրով լեցուած ... Գաղտնի կամ յայտնի կուլանք՝ որովհետեւ Հաջրէն մեռաւ ու Սարերի Ասլանը փրկուեցաւ... Որովհետեւ Հաջրէի վերջին փափաքը կատարուեցաւ ու ան իր անկործնելի հոգին աւանդեց՝ իր պաշտած հերոսի գրկին մէջ ...

«Թշնամին այդ օրը յետ մղուեց ահագին կորուստներով: Իսկ համր կարաւանը ձիւների ու սառոյցների միջից, շարունակում էր քաշուիլ դէպի վեր, դէպի վե՜ր...»:

Տարիներ վերջ ...

Տարիներ վերջ.. զարմանալի զուգադիպութեամբ, ամառնային չար օր մը պատմութիւնը կրկնուեցաւ: Ինչ որ դպրոցական սեղաններուն վրայ լսեր ու երեւակայեր էինք, դարձաւ իրականութիւն. արծիւները բարձրացան սար ու Սարերու Ասլանին ծննդավայրը Նոր Գոմեր դարձաւ ...

Ու հեռու երկիրներէ Սարերու Ասլանը լսեց այս մասին ու իր հոգին պայծառացաւ. բայց գիշերը երբ մինակ մնաց, ան գաղտնօրէն լացաւ ...

Ու հեռաւոր երկիրներ ապրող «հայ վշտի աննման երգիչը» երբ լսեց այս բոլորը, հառաչեց ու իր կնճռոտած ճակատը, հպարտութեամբ վեր բռնելով, ըսաւ.

— Ցարդա՜նք քեզ, հայ ժողովուրդ:

Եկած է ժամանակը որ մենք ալ խոնարհենք մեր ճակատները հայ վշտի ու ընդվզումի աննման երգիչի յիշատակին առջեւ ու ըսենք.— Յիշատակդ անթառամ, հայ ժողովուրդի մեծ զաւակ, յիշատակդ անթառամ ...

Հաջրէ՞ն ...

Հաջրէն կը մնայ իմ մտքի պաստառի վրայ որպէս Իզապէլլա, Բէթրին Մեծ՝ կամ Վիքթորիա Թագուհի... աւելին, այս երեքին գումարին չափ մեծ ...

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ – ԸՍՏ ՊԵՐՆԸՐՏ ՆԻՒՄԸՆԻ

(Բ. եւ վերջին մաս)

«Տարաբախտ Հայերը նորէն դարձան խաղալիկ մեծ պետութեանց: Ռուսիա ինքզինք հրապարակեց անոնց մասնաւոր պաշտպան, բայց մտածեց արտօնելոր հայ փախստականները վերադառնան իրենց տուները: Որովհետեւ անիկա ծրագրած էր սահմանային գօտին վերածել խաղախ գաղութի:

Դէպքերը շարժեցան արագօրէն: Անգլիացիք հրապարակաւ յայտարարեցին այս հին ժողովուրդին ազատումը: Նախագահ Ուիլսընի 14 կէտերու 12րդը կը պարունակէր հետեւեալ թելադրիչ յայտնութիւնը: «... Ուրիշ ազգութիւններ Թուրքիոյ իշխանութեան պատկանող պէտք է ապահովուին կեանքի անկասկածելի երաշխաւորութեամբ եւ բացարձակապէս անխռով պատեհութեամբ վայելելու ինքնավար աճում»: Ապա Ռուսական Յեղափոխութենէն յետոյ Անդրկովկասի Հայերը հռչակեցին իրենց անկախութիւնը օգնութեամբ Գերմանացիներու եւ Թուրքերու: Դեռ եւս, երբ Լենին գըրաւեց իշխանութիւնը, անիկա ալ հռչակեց Հայաստանի անկախութիւնը:

«Ամէն ոք կը թուէր համաձայն, իսկ սրատեսները կը սպասէին խռովութեան: Փարիզի խաղաղութեան համաժողովը համակիր էր «Մեծ Հայաստան»ի գաղափարին, որուն լայնարձակ սահմանները գծեց նախագահ Ուիլսըն. Սեվրի կիսամեռ դաշինքով սուլթանը ընդունեցաւ այս լուծումը, եւ նոր հոգամասի հոգատարութիւնը նուիրուեցաւ Միացեալ Նահանգաց, որ մերժեց. հարկաւ տարբեր բաներ են թաթախուիլ զգացական վերացումներու մէջ հալածուած քրիստոնեաներուն համար եւ միանգամայն առնել գործնական քայլեր: Ամերիկացիները մինակ չէին իրենց մերժումին մէջ: Արեւմուտքի պետութիւններէն ոչ մէկը յօժար էր դիմել գործի:

«Հայ պատուիրակներու Սեվրի դաշնագիրը ստորագրելէն եւ իրենց անկախութիւնը հռչակելէն երեք ամիս յետոյ, Թուրքերը յարձակեցան Արեւելեան Հայաստանի վրայ: Այդ ժամանակ Ռուսերն ալ պատրաստ էին: Համայնավար բանակ մը, որ կը պարունակէր Հայեր, մտան երկրին մէջ, եւ Թուրքերը «հրաւիրուեցան» հեռանալ: Համաձայն դէպքերու, հին հայկական աշխարհը բաժնուեցաւ երկու մասի: Ռուսական մասին վրայ հիմնուեցաւ Հայաստանի Խորհրդային Հանրապետութիւնը իբրեւ տեղական իշխողներ ունենալով փոքր բայց կորովի համայնավար կուսակցութիւն մը: Այս փոքր հանրապետութիւնը իր սահմաններու մէջ տեսած է լաւ գործեր, զարգացնելով երկրագործական արտադրութիւնը եւ հաստատելով նոր ճարտարարուեստ: 1945 հոկտեմբերին ինքզինքը հայ սոսիալիստ կուսակցութիւն անուանող կազմակերպութիւն մը ուղղեց յիշատակագիր մը արտաքին նախարարներու խորհուրդին: Անիկա յանդգնօրէն կը պնդէր թէ ի սփիւռս աշխարհի ցրուած Հայերու մէջ կայ բացարձակ միաձայնութիւն հայ կենսական իրաւունքներու մասին, (այսինքն նախագահ Ուիլսընի սահմանագծումը).. այսինքն Թրքական Հայաստանի նահանգները կցել հանրապետութեան:

Այս պահանջին մէջ կայ ծանօթ եւ ընտանի չեշտ մը. բայց խնդրոյն խարիսխը բոլորովին փոխուած է: Հարիւր տարի առաջ այդ նահանգներու բնակչութիւնը գլխաւորապէս Հայ էր, այսօր այդպէս չէ: Իբրեւ հետեւանք խռովութեանց, ապստամբութեանց, ջարդերու եւ գաղթի — որոնց համար Անգլիա եւ Ռուսիա (եւ իրենք Հայերը) գրեթէ նոյնչափ պատասխանատու են որչափ Թուրքերը (*): Այ–

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԻԱԿ ԵՐԳԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Փաթաթուեց շալի մէջ, նայեց: Անկեան յետեւում, իրենց լուսամուտների մօտ՝ ոչ ոք չկար: Աղջիկը բարկութիւնից բոլորովին սթափուեց: Նայեց աւելի ուշադիր, կարծես չհաւատալով, ապա երբ ուզում էր նորից ներս մտնել, յանկարծ տեսաւ մի տղայի՝ դիմացի անկեան աղբիւրի մօտ, աղբիւրի գլխաքարին յենուած: Մօտեցաւ նրան:

— Ինչո՞ւ ես կանգնել,— հարցրեց աղջիկը:

— Նայում եմ:

— Ինչի՞ն ես նայում:

— Աղբիւրի ջրին:

— Ինչո՞ւ,— զարմացաւ աղջիկը:

— Նայում եմ, թէ ինչպէս ջուրը գնում է, գնում, ու չի վերջանում:

Տղան լռեց: Աղջիկը նոյնպէս: Միայն ջուրն էր իջնում անձայն, եւ թեթեւ խշշում զուռի մէջ:

— Ինչո՞ւ չես երգում,— հարցրեց աղջիկը:

— Աշակերտը վարպետի մօտ համեստ պիտի լինի: Աղբիւրը երգում է իմ փոխարէն: Նա է վարպետը:

Աղջիկը քմծիծաղ տուեց.

— Ես չեմ հասկանում, աղբիւրն ի՞նչ է երգում որ ...

— Ամենամաքուր, ամենանկեղծ երգը նա է երգում:

— Աղջիկը զարմացած նայեց տղային: Բացի այդ տղայից բոլորը երգում էին կամ նուագում. նա առաջինն էր, որ լսում էր, նա տարօրինակօրէն տարբերւում էր միւսներից. .

— Որ պիտի չերգես՝ գնայ,— ասաց աղջիկը բարկացած:

Տղան գնաց:

Աղջիկը մտաւ ներս, պառկեց, բայց քունը չտարաւ:

Հետեւեալ գիշեր նորից լսուեց մի սովորական երգ: Աղջիկն արթնացաւ անախորժութեան զգացումով: Նա հասկացաւ, որ աւելի գոհ կը լինէր, եթէ երգի փոխարէն լսէր նախորդ գիշերուան լռութիւնը: Սակայն հակառակ իր ցանկութեան՝ եղանակը ներս էր թափանցում յամառ եւ անկոչ:

Երկրորդ գիշերը սրինգ նուագեցին: Աղջիկն արթնացաւ բարկացած: Ջեռքերով ականջները փակեց, գլուխը կոխեց բարձի տակ եւ մինչեւ լոյս մնաց այդպէս պառկած:

Երրորդ գիշերը նա արթնացաւ լռութեան մէջ: Մի քանի րոպէ սրտատրոփ՝ սպասելուց յետոյ վերկացաւ, շալն առաւ ուսերին: Բայց հազիւ դրանը մօտեցած, դրսից լսուեց մի նոր երգի ձայն: Աղջիկը զայրացած, ուսերից վար առաւ շալը, ոբի ծայրը խփուեց փոքրիկ սեղանի վրայ դրուած ջրի բաժակին ու ցած նետեց:

Բաժակի ձայնի վրայ հայրն արթնացաւ:

— Ջեն թողնում որ քնեմ,— բողոքեց աղջիկը:

— Ուզում ես՝ գնամ վռնտեմ,— առաջարկեց հայրը:

— Հարկաւոր չէ հայրիկ, ես շուտով դրանց ձայնը կը կտրեմ,— հանդստացրեց աղջիկը:

Մի ամիս յետոյ նա ամուսնացաւ մէկի հետ, առանց ընտրելու: Հայրն իրենց սենեակներից երկուսը առանձնացրեց, տուեց աղջկան: Լուսամուտի տակ ընդմիշտ ու վերջնական լռեցին գիշերային երգերը:

Մի տարի յետոյ աղջիկը հեռացաւ ամուսնուց: Սէր չկար, իսկ ապրել առանց սիրոյ՝ անտանելի էր: Իր մանկութեան եւ աղջկութեան այդ սենեակներում նա մընաց մենակ:

Ամէն անգամ, երբ կէս գիշեր էր լինում, աղջիկը հին սովորութեան համեմատ արթնանում էր: Արթնանում էր, բայց ոչ ոքի չէր սպասում: Գիտէր որ այլեւս երգ չէր լինելու եւ գոհ էր դրա համար: Բայց գիտէր նաեւ որ լռութեան մէջ չէր վերադառնալու աղբիւրի երգին ունկնդրող այն տղան: Մի գիշեր,— միայն մի գիշեր.— Նա ինքը վերկացաւ ու գնաց դուրս՝ ջրի երգը լսելու: Լսեց, ոչինչ չհասկացաւ ու վերադարձաւ:

Եւ մինչեւ հիմա աղջիկը ապրում է այնտեղ:

Իսկ ուրե՞ղ է այն տղան:

Ոչ ոք չգիտէ ...

Մ. ԱՐՄԷՆ

սօր կան շատ քիչ Հայեր Արեւելեան Անատոլուի մէջ :

Նիւմըն ունի ուրիշ նորօրինակ հայեացքներ ալ ապագայի մասին, բայց ինչ որ գրուեցաւ վերեւ, բաւական է տալու գաղափար մը իր ուղղութեան մասին :

Հատորին մէջ (էջ 223) անիկա գծած է Հայաստանի սահմանները երեք դարաշրջաններու մէջ :

Կէտկիտաւոր գծերով գծած է հայկական սահմանները·

1·— Քրիստոսէ հարիւր տարի առաջ, այսինքն Մեծն Տիգրանի շրջանին, որ կը տարածուի Թիֆլիսէն մինչեւ Երզնկա եւ Խարբերդ, պարունակելով նաեւ Բաղէշ մինչեւ Պարսկական սահման :

2·— Բիչ մը տարբեր կէտկիտումով գծած է նախագահ Ուիլսընի իրաւարարական սահմանները, որ ծանօթ է մեր ազգայիններուն :

3·— Ներկայ Խորհրդային Հանրապետութեան սահմանները շատ զուարճալի գծագրութեամբ :

Պէտք է ըսել թէ այս գիրքին հեղինակը միայն Հայերու մասին գրած է այսչափ երկար : Գիրքը մանաւորապէս կը նկարագրէ իր ճամբորդութիւնները Թուրքիոյ մէջ, համեմատաբար ուղիղ եւ ոչ հռետորական· կան ակնարկներ Քիւրտերու մասին :

Յաճախ պատահած եմ Անգլիացիներու, որոնք իրենց թերթերու մէջ կը կարդան Հայաստանի Հանրապետութեան, Միկոյեանի, Վ· Համբարձումեանի եւ ուրիշ Հայերու մասին : Անոնք կը զարմանան իմանալով թէ դեռ կան ոչ միայն Հայեր, այլեւ հայկական հանրապետութիւն : Որովհետեւ 1923էն ետքը, անոնք ստացան այն տպաւորութիւնը թէ բոլորովին վերջացաւ հայ ազգը : Նիւմընի գիրքը եւ ուրիշ նման հատորներ կը ձգտին լուսաւորել անգլիացի հասարակ ընթերցողը՝ աշխարհի իրերու մասին :

Ուրիշ ոչինչ պէտք է տեսնել Նիւմընի չահեկան հատորին այս ընդարձակ պատումին մէջ :

ԸՆԹԵՐՑՈՂ

(*) Նիւմըն պէտք էր յիշէր նաեւ թէ առանց անգլիական աներես միջամտութեան, ցարիզմը Ղրիմի եւ 1878ի պատերազմներու հետեւանքով գրաւած պիտի ըլլար մինչեւ Կեսարիա եւ Կիլիկիա, եւ ուրեմն հայկական նահանգները այսօր պիտի ըլլային այնչափ հայկական, ինչպէս Երեւան : Տիսրայէլիի եւ Սալսպըրիի տմարդի քաղաքագիտութիւնն էր որ ամայի դարձուց Հայաստանը : ԾԱՆՕԹ· ԹՂԹ·

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՆՁՐԵՒՈՏ ՕՐԵՐ » (պատմուածքներ) : Գրեց Զ· Մ· Որբունի : Հրատարակութիւն «Ամսօրեակ», Փարիզ 1958 : Գին հազար ֆրանք : Հասցէ Խօքախըզեան, 2 րիւ Պուրպօն Լը Շաթօ, Փարիզ (6) :

ՍԱՐԳԻՍ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Սանասարեանի նախկին սաները գաղափարը ունեցած էին երեկոյ մը կազմակերպելու նկարիչ Սարգիս Խաչատուրեանի յիշատակին :

Փարիզի գեղարուեստասէր եւ մտաւորական հասարակութիւնը փութացած էր Լիւթէսիայի սրահը ի յարգանս Սանասարեանի երբեմնի սան եւ տաղանդաւոր նկարիչ Ս· Խաչատուրեանի :

Օրուան նախագահ Փրոֆ· Ֆրետերիք Ֆէյտի ձեռնհասօրէն ներկայացուց ողբացեալ նկարիչին կեանքն ու գործը : Պ· Ֆէյտի յիշեց թէ 1947ի վերջերը ակադեմական Ռ· Կրուսէ գինքը կը հրաւիրէր ներկայ ըլլալու Ս· Խաչատուրեանի մէկ ցուցահանդէսին : Քանի մը ամիս վերջը, Փրոֆ· Ֆէյտի կը լսէր Խաչատուրեանի մահը :

Նախագահը կենսագրականը ընելէ ետք, ծանրացաւ նկարիչին ստեղծագործութեանց արժէքին վրայ :

Ապա խօսք առաւ, Սանասարեանի իր ընկերներէն Պ· Մկրտիչ Պարսամեան, որ չահեկան յիշատակներ պատմեց ողբացեալին եւ իր դպրոցական շրջանէն, վեց տարի շարունակ, կողք կողքի գտնուելով նոյն դրասեղաններուն վրայ :

Պ· Պարսամեան յիշեց թէ Խաչատուրեան կանխահաս տխրութիւն մը ունէր միշտ, զոր չէր հասկցած մինչեւ այն օրը՝ երբ կ'իմանար թէ նկարիչը չէր ճանչցած իր հայրը, անոր մահէն երեք ամիս ետքը ծնելով : Պ· Պարսամեան անդրադարձաւ որ պզտիկուց Խաչատուրեան ցոյց տուած էր բացառիկ շնորհք մը հանդէպ գծագրութեան եւ այդ պատճառով զինքը աղատ ձգած էին միւս դասերէն : Այսօր երեսուն միջազգային թանգարաններու մէջ ցուցադրուած են անոր գործերը, ապացոյց իր արժէքին :

Բանախօսը իր չահեկան ուսումնասիրութիւնը վերջացուց շեշտելով թէ Խաչատուրեան դպրոց մը ունի եւ աշակերտ հասցուցած է ի սփիւռս աշխարհի :

Օր· Լիտիա Կարին կարդաց Պ· Շարլ Ջահարի մէկ գրուածքը, Ֆրանսերէն, ուր Գահիրէի Թանգարանին նախկին տնօրէնը բանաստեղծական գեղեցիկ լեզուով մը կ'անդրադառնար Խաչատուրեանի արուեստին :

Բանաստեղծ Դեւ անգամ մը եւս եւ ինքնատիպ ձեւով արտայայտուեցաւ նկարիչ Խաչատուրեանի մասին :

Պարսկահայ արուեստագէտը յիշելէ ետք իր առաջին հանդիպումը Խաչատուրեանի հետ ըսաւ.— «Ես այն համոզումն ունիմ թէ արուեստի որեւէ գործ այն ժամանակ է արժէքաւոր, հոգեհմայիչ, բոլորին հետ հաղորդակից, երբ բանաստեղծութիւն կայ անոր խորքին մէջ, երբ բանաստեղծական աւիւնն է որ դուրս կը ժայթքէ անոր ամէն մէկ ծալքերէն » :

Խօսք առաւ նաեւ բանաստեղծ եւ նկարիչ Բիւզանդ Թօփալեան : Յիշեց որ իր տունը տեսած է առաջին անգամ հօրը դիմանկարը ստորագրուած Ս· Խաչատուրեան, եւ այդ պատճառով անունը ծանօթ էր իրեն պատանեկութենէն : Խաչատուրեան, ըստ Թօփալեան, նկարիչ էր եւ փիլիսոփայ եւ ամէնքս այսօր կը յարգենք իր պայծառ յիշատակը :

Տիկին Վալվա Խաչատուրեան, որ ինչպէս բանախօսները յիշեցին, ինք եւս արուեստագիտուհի մըն է եւ այսօր ծանօթ՝ նկարչական շրջանակներու մէջ՝ Վալվա Սարգիս անունով, յուզուած՝ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց, որոնք եկած եւ յարգած էին իր ամուսնոյն յիշատակը :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց գընահատելի մասնակցութիւնը բերած էին դերասան Ա· Գմբէթեան, որ արտասանեց « Իմ մահը », Լիտիա Կարին որ երկու կտոր երգեց Սայաթ Նովայէն, Օր· Ժիւլիէթ Աւետիսեան, որ արտասանեց Դեւի «Ոչ ոք ինձ չհասկացաւ»ը եւ Վարուժանի «Առկայծ ճրագը»ը, ջութակահար Սարգիս Քաջեան որ նուագեց երեք դասական կտորներ :

Հաւաքոյթը կը վայելէր Կաթ·Պատուիրակին հովանաւորութիւնը, որ աղօթքով մը բացաւ այս յիշատակի երեկոն եւ Պահպանիչով ու խմբովին երգուած « Հայր մեր»ով փակեց հաւաքոյթը :

Ներկայ էր Հայր Սերովբէ վրդ· Ագըլեան, տեսուչ — վարդապետը Մխիթարեան դպրոցին :

ՇՐՋ· ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Պրիւսէլի մէջ անցեալ շաբաթ տեղի ունեցաւ շարժանկարի համաշխարհային փառատօն մը, որուն արդիւնքներն են.— Առաջին մրցանակ՝ Դիւային գիտը (Չեխոսլովաքիա), բեմադիր՝ Քարէլ Զեման : Ժիւրիի մրցանակ՝ Աստուածուհին (Ամերիկա), բեմադրութեան մրցանակ՝ Տունը, ուր կ'ապրիմ (Խ· Միութիւն), խաղանիւթի մրցանակ՝ Ֆոքքինելլա (Իտալիա), պատկերի մրցանակ՝ Չինական պարիսպ (Իտալիա), գոյնի մրցանակ՝ Խաղաղ Տունը (Խ Միութիւն) :

×

Շաբաթ օր տեղի ունեցած են Փարիզի պետական երաժշտանոցի (քոնսերվաթուար) մրցումները : Դաշնակի բաժնին մէջ առաջին մրցանակի արժանացած են Անի Կասեր — Ղազարեան եւ Իրէն Փամպուքճեան :

ՁՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱԼԷՊԻ մէջ Արմէն Անոյշի յուղարկաւորութիւնը կատարուած է մեծ շուքով, Ս· Քառասնից Մանկանց եկեղեցւոյն մէջ դամբանական խօսած են Բերիոյ Առաջնորդը, իսկ գերեզմանատան մէջ՝ Լ· Մասպանաճեան եւ Ե· Տէմիրճեան : Այս տխուր առթիւ նուիրատուութիւն մը սկըսած է Հալէպի մէջ, ողբացեալ ընկերոջ գործերուն հրատարակութեան յատկացուելու համար :

ԹԵՍԱՂՈՆԻԿԷԻ մէջ (Յունաստան) Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը տեղի ունեցած է Յունիս մէկին՝ Ջիննուորական Թատրոնի շքեղ սրահին մէջ : Նախագահած է ընկեր Ռուբէն Գալֆայեան, խօսած է ընկեր Կ· Մեհեան· գործադրուած է գեղարուեստական ճոխ բաժին մը :

ԳԱՀԻՐԷԷՆ Դամասկոս գացած է Ճորճ Մարտիկեան եւ այցելութիւն մը տուած Նախագահ Քուաթլիի՝ Քէշիշեանի, Զագըրճեանի, Ասլանեանի ու Հրանտ Մալոյեանի ընկերակցութեամբ : Ի պատիւ Մարտիկեանի հացկերոյթ մը տրուած է նաեւ Արտաքին Նախարարութեան մէջ : Պ· Ճորճ Մարտիկեան ապա պիտի անցնի Յունաստան : Իսկ Պէյրութի «Մարտիկեան» թանգարանին բացումը յետաձգըւած է աշնան :

ՊՈԼՍՈՅ մէջ մեռած է հայ գրականութեան հին սերունդի ներկայացուցիչներէն բանաստեղծ Միհրան Ուզուրլեան, որուն քերթուածները լոյս տեսած էին աւելի քան յիսուն տարի առաջ հրատարակուող պոլսական պարբերաթերթերու եւ մասնաւորաբար «Մասիս»ներու մէջ· 89 տարեկան էր :

ՊՈԼՍՈՅ Կուսակալը եւ Ապահովութեան տնօրէնը փոխադարձ այցելութիւն մը տուած են Գար· Պատրիարքին, որու հետ կէս ժամուան «սիրալիր» խօսակցութիւններ ունեցած են :

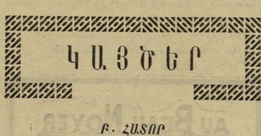
ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Մագսուտեան անունով ամերիկահայ մը Թուրք կառավարութեան առաջարկած է քարիւղի խողովակներ զետեղել Ճէզիրէի եւ Իսքէնտէրունի միջեւ իր ծախքերով · Մագսուտեան կը մտածէ նաեւ քարիւղի զտարան մը հիմնել Իսքէնտէրունի մէջ :

ԼԻԶՊՈՆԱՅԻ «Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւնը» Զըրչիլի կոչին ընդառաջելով որոշած է յիսուն հազար անգլ· ոսկի տրամադրել՝ Քէյմպրիճի մէջ նոր քոլէճ մը հաստատելու համար :

ԹԵՀՐԱՆԻ «Կոմիտաս» երգչախումբին գործունէութեան երեսնամեակն է այս տարի, եւ պիտի տօնուի մեծ հանդիսութեամբ :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (188)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ· ՀԱՏՈՐ

Ը·

ՆԱԽԱՀԱՆԳՍՏԻ ԴՈՒՌԸ

Գուցէ նա այնքան սարսափելի էր, որ հէնց այդ պատճառով Ասլանը չէր կամենում խլել իմ աչքերից կախարդական քօղը եւ իմ առջեւ բաց անել ապագայի սոսկալի պատկերը : Գուցէ նա չէր կամենում միանգամից վախեցնել ինձ : Գուցէ նա այնքան հրապուրիչ եւ այնքան գեղեցիկ էր, որ եւ չէր կամենում ինձ միանգամից յափշտակութիւնների մէջ ձգել : Եւ միթէ՞ ես ունէի այնքան պատրաստականութիւն ամէն ինչ հասկանալու համար : Ես ինքս զգում էի իմ դատարկութիւնը, իմ մտաւոր աղքատութիւնը : Եւ նա շատ անգամ նկատում էր ինձ, թէ «քեզ պէտք է դեռ շատ բան սովորել »···

Ինձանից շատ հեռու չէր խնձորենին, որի տերեւների սօսափիւնը ընդհատեց իմ մտածութիւնները : Ես նայեցի դէպի այն կողմը : Ծառի վրայ նկատեցի նոյն աղջկան, որ ճաշի ժամանակ մեզ համար սեղան էր պատրաստում : Դա Ծովիկն էր, նաւավարի աղջիկը : Ահա մի էակ եւս, որ ինձ նման արթուն էր, որի վրայ օրուայ ջերմութիւնը չէր ազդում : Բայց ի՞նչ էր շինում այդ մանկահասակ արարածը այն ծառի վրայ : Կապիկը միայն կարող էր այնպէս համարձակ մի ոստից միւսը թռչել : Պտուղներ չէր քաղում նա· խնձորները դեռ ոչ բոլորովին հասած էին : Նա ընտրում էր նրանցից խոշորները, իրանց ձեւով կանոնաւորները, եւ ինչ որ կպցնում էր նրանց վրայ : Ես խկոյն հասկացայ այդ գործողութեան նպատակը :

Խնձորները այն տեսակից էին, որ հասունցած ժամանակ ստանում էին սաստիկ մուգ — կարմիր գոյն, իսկ այժմ դեռ բաց — կապտագոյն էին : Նա կպցըրնում էր նրանց վրայ զանազան ձեւով մանր եւ գեղեցիկ տերեւներ : Խնձորները հասունացած ժամանակ, շատ հասկանալի է, որ նրանց մակերեւոյթի բաց մնացած տեղերը արեւից կը ստանան կարմիր գոյն, իսկ տերեւներով ծածկուած տեղերը կը մնան սպիտակ գոյնով, եւ այսպէսով նրանց վրայ կը ձեւանան զանազան նկարներ : Այդ տեսակ նախշուն, հոտաւէտ խնձորները կոչւում են «սիրականի խնձոր» : Առ հասարակ խնձորը Հայոց մէջ սիրոյ նշան է : Հարսանիքների ժամանակ, ումը որ կամենում են հրաւիրել, մի հատ կարմիր խնձոր են ուղարկում նրան : Իսկ այդ տեսակ նախշուն խնձորները մեծ աղջիկները ծածուկ ուղարկում են սիրած պատանիներին : Բայց ո՞ւմ համար էր պատրաստում այդ փոքրիկ աղջիկը իր խնձորները : Նա, անտարակոյս, դեռ չգիտէր, թէ ի՞նչ էր սէրը : Երեւի, նա տեսել էր, թէ ի՞նչ են անում մեծ աղջիկները, ինքն էլ հետեւում էր նրանց օրինակին, առանց հասկանալու իր պատրաստութեան նշանակութիւնը : «Ահա մի անգիտակցութիւն եւս, մտածեցի ես, նա դեռ չսիրած, սիրոյ համար նըւէրներ է պատրաստում »··· Միթէ՞ ես էլ նոյնը չէի անում ··· միթէ՞ ես էլ սիրոյ համար զոհեր չէի պատրաստում, առանց իմ սիրած առարկայի հետ ծանօթ լինելու··· Բայց Ծովիկը ինձանից խելացի էր· նա գոնէ ընտրում էր խնձորներից այն միայն, որը աւելի գեղեցիկ էր, որը փտած կամ որդնակեր չէր : Իսկ ես այդ ընտրութիւնը չունէի, ես չգիտէի, թէ իմ զոհաբերութիւնները որ աստիճան նպատակայարմար են··· Ես հետեւում էի միայն ինձանից մեծերի օրինակին, որպէս Ծովիկը հետեւում էր իրանից մեծերի օրինակին ···

Յանկարծ սրահի մէջ բացուող դռնից դուրս վազեց մի փոքրիկ երեխայ : Դա, երեւի, մեր հիւրընկալի արու զաւակն էր, որովհետեւ սաստիկ նման էր հօրը : Նա այնպիսի մի ուժգին թափով սենեակից դուրս նետուեցաւ, որ գնդակի նման իմ մօտից անցնելով, ինձ չտեսաւ : Նա նոյն արագութեամբ վազեց մինչեւ պարտէզի դուռը, մի քանի անգամ շարժեց, երբ տեսաւ, որ փակ է, բարկացաւ, եւ կրկին նետուեցաւ դէպի սրահը : Այժմ միայն տեսաւ ինձ եւ, որպէս վաղեմի ծանօթ, մօտեցաւ, գրկեց իմ պարանոցը :

— Եթէ գնայի պարտէզը, քեզ համար ծիրան կը բերէի ,— ասաց ինձ :

— Ինչո՞ւ չգնացիր ,— հարցրի ես, փայփայելով նրա սիրուն գլուխը :

Նա իր խոշոր, խաժ աչքերը դարձրեց դէպի ինձ եւ գանգատուելու եղանակով պատասխանեց ·

— Դուռը փակ էր : Դու չես իմանում ի՞նչ սատանայ է այդ Ծովիկը· երբ որ նա պարտէզն է գնում, դուռը միշտ փակում է, որ ես չմտնեմ : Ասում է, դու ծաղիկները փչացնում ես : Դու խօ գիտե՞ս, որ ես չեմ փչացնում :

Փոքրիկի գանգատը իր քրոջ մասին էր : Բայց ի՞նչ առիթով այդ չարաճճի գլխին փչեց՝ ինձ վկայ բռնել, որ նա չէ փչացնում :

— Ի՞նչպէս է քո անունը — հարցրի ես :

— Քօթօթ ,— պատասխանեց նա, ինքն էլ ծիծաղելով իր օտարոտի անուան վըրայ :

ՐԱՖՖԻ

(Շար·)

Մոն – Վալերիէնի ամբողջ չուրջը լեցուած էր ժամեր առաջ հազարներու հասնող բազմութեամբ մը։ Մինչ զօրավարը պիտի հասնէր ժամը 19·30ին, ժամը 5էն սկսեալ խումբ խումբ կը հասնէին տեղ գրաւելու։ Ժամը 18·30էն սաղին արդէն ժողովուրդը կը մնար դուրսը ճամբուն վրայ, անկարելի ըլլալով տեղ գտնել։ Մաս մաս կը հասնէին զօրավարներ, պաշտօնական անձնաւորութիւններ եւ կառավարութեան անդամները։ Այս վերջիններուն ներկայութիւնը մանաւանդ դառնացած զարմանք մը կը պատճառէր բոլոր այն ներկաներուն, որոնք Տը Կոլի ընկերները եղած էին ազատագրման շրջանին, ներկայ կ՚ըլլային ամէն տարի այս արարողութեան, բայց երբեք չէին տեսած կառավարական անդամ մը։ Եւ կը հասնէին կի Մոլէ, Անտրէ Մալրօ, զօր. Քէօնիկ, զօր. Մոնքլար, զօր. Կանըվալ, մարեշալներ Տը Թասենյիի եւ Լըքլերի այրիները։ Կը հասնի նաեւ ժաք Սուսթել որ կ՚ընդունուի բացառիկ ովեւորութեամբ մը։ Ժամը 19·30ին վերջապէս կը հասնի զօր. Տը Կոլ։ Վայրկեան մը ինքնամփոփուելէ ետք սպաննուածներու յիշատակարանին առջեւ, էթուալէն բերուած ջահով վառեց հսկայ Դրօշակին տակ գտնուող բոցը, այս ձեւով խորհրդանշեց առաջին եւ երկրորդ պատերազմի զոհերուն միութիւնը։

Զօրավարի մեկնումէն ետք, մօտ երկու ժամ պէտք եղաւ որպէսզի խուռն բազմութիւնը ցրուի։

× Նոյն օրը աշխատանքի դաշնակցութեան պատրաստած ցոյցը «Հանրապետութեան պաշտպանութեան համար» ձախողած կը նկատուի։

× Այաչիոյի մէջ (Քորսիքա) արարողութեանց ընթացքին միջադէպեր պատահեցան, համայնավար կուսակցութեան կեդրոնատեղիին առջեւ, քով Նափոլէոն։ Երկու հոգի վիրաւորուեցաւ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՌԵՇԱԼ ՓԵԹԷՆԻ փաստաբանը Իզորնի նոր դիմում մը ըրաւ, այս անգամ Տը Կոլի, որպէսզի մարեշալին մարմինը փոխադրուի Տուօմօն (Վերտէօն)։ Տը Կոլ խոստացած է այս չաբաթ իսկ պատասխանել։

ՆԱՃԻԻ եւ իր ընկերներուն գնդակահարութենէն ետք, Նախագահ Այզընհաուըր հաւկցուց՝ թէ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ խզումը անխուսափելի է այլեւս եւ «մեծ»երու ժողովը՝ ականահարուած։ Պելկրատի մէջ կը յայտարարեն թէ այդ ձեւի վերաբերումը սպառնալիք մըն է Եուկոսլաւիոյ եւ մտահոգիչ պայքար մը կրնայ ծայր տալ։ Լաւատեղեակ շրջանակները կը յայտնեն թէ ներկայիս վտանգուած են՝ մարեշալ Թիթօ, Կոմուլքա՝ որուն հետ լեհ բազմաթիւ դէմքեր «աւելի ծանր՝ քան ոճիր մը» որակեցին Հունգարներու գնդակահարութիւնը, Քատար՝ Նաճիի յաջորդը, ինչպէս նաեւ՝ Սուսլով եւ Մալենկով։

ՋՈՐ. ՄԱԼԵԹԵՐԻ կինը Նիւ Եորքի մէջ յայտարարեց թէ իր ամուսինը, որմէ առեւանգուած էր համայնավարներու ճնշումին տակ, Մարտին ողջ էր տակաւին եւ սպաննուելէ առաջ լսած էր թէ իր կինըն ու երկու զաւակները Միացեալ Նահանգներ ապաստանած են։

ԻՏԱԼԻՈՅ կառավարութիւնը Հռոմ կանչեց Փեշտայի իր դեսպանը։

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորականները դէմ արտայայտուեցան զինուորական որեւէ միջամտութեան՝ Լիբանանի մէջ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ.— Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի կողմէ։

ՅՈՒԼԻՍ ՎԵՑԻՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 29ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին վարժարանին մէջ։ Հանդէսէն յետոյ տեղի պիտի ունենայ տարեկան դաշտահանդէսը օժանդակութեամբ Ծնողական Միութեան։

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։

Մուտքի գին 250 ֆրանք։

Հաղորդակց. միջոց.— Էկլիզ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բէնսի – Փավիյօն։

ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ

Շրջ. ժողովի պատգամաւորներու ի պատիւ հացկերոյթ կը տրուի երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8·30ին, Սասունիին ճաշարանը։ Կրնան մասնակցիլ շրջանի ընկերները։ Ճաշագին՝ 950 ֆրանք։

ՆՈՒԷՐ

Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Սահակ Նաճարեան հազար ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին եւ հազար ֆր. Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահի, ընկեր Մկրտիչ Տոլպաչեանի (Պոմոն) մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի։ Այս վերջինը ստանալ «Յառաջ»էն։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կազմակերպած է տարեկան մեծ դաշտահանդէս մը, Յունիս 22ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Սէսէնի հանրածանօթ գեղեցիկ գեղեցիկ փառքին մէջ (անցեալ տարուան վայրը)։

Գեղարուեստական լաւագոյն բաժին մը մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին։

Տղաքը կը ներկայացնեն զաւեշտ մը՝ ԽԵՉՈՅԻ ԹՈՒՋԸ։ Բարձրախօս հայ եւ ֆրանսական երգապնակներով։

Ծոխ պիւֆէ այլազան խմիչքներով։ Այս հանդէսը զուգադիպելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի քառասնամեակին կը հրաւիրուի մօտակայ գաղութներուն համակիր հայ երիտասարդութիւնը։

Քաղաքին օթօքառերը կը մեկնին Շմէն տը Լալփիլէն 8·30ին, դպրոցին առջեւ 8·45, Փլաս Վերտէօն 9, Փաքսին առջեւ 9·15։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
Յուլիս վեցին

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ատրինէ Էքպէրեան, Այրի Տիկին Մաքրուհի Էքպէրեան, ինչպէս նաեւ Էքպէրեան եւ Մաքսուեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Շաւիլի Նորակերտ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, զաւկին, եղբօր եւ ազգականին

ՕՆՆԻԿ ԷՔՊԷՐԵԱՆԻ

յիշատակին, անոր մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ազգականները եւ բոլոր իր յիշատակը յարգող բարեկամները։

×

Այս Կիրակի, ժամը 10ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն ի յիշատակ Միութեան հիմնադիր եւ Ազգային բարերար՝

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐԻ

Միութեան բոլոր անդամները, բարեկամները եւ համօրէն ազգայինները կը հրաւիրուին իրենց ներկայութեամբ յարգել մեծ հայրենասէրին յիշատակը։

Հ. Բ. Ը. Մ.

×

Պ. Արտաւազդ Առաքելեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր ողբացեալ կնոջ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ եւ Պօղոսեան ընտանիքի համայն ննջեցելոց հոգւոյն ի յիշատակ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները։

×

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Թաղիս Ս. Գ. Լ. Գիւտի Նշխարաց եկեղեցւոյս անուան եւ հիմնարկութեան 27րդ տարեդարձին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ տեղի պիտի ունենան, այս կիրակի, հանգուցեալ հիմնադիրներու՝ Առաջնորդ Պալաքեանի Սրբազանի, Գ. Շահլամեանի, Ա. Դարբինեանի, Ո. Անսուրեանի, ինչպէս նաեւ Սահակ Մեսրոպ ազգ. սրահի հիմնադիր նախկին Թաղ. Խորհրդոյ անդամներուն, եկեղեցւոյ եւ սրահի կառուցման նիւթապէս եւ կամաւոր աշխատութեամբ նպաստող ազգայիններու ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ։ Կը հրաւիրենք Մարսիլիահայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ տօնախմբութեան եւ հոգւոց յիշատակի սոյն հանդիսութեանց։

ՊՈՄՈՆԻ ԹԱՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ
ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ։

20 Յուլիս, Կիրակի, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ այս թուականը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձը, Շաւիլի մէջ Յուլիս 27ին։

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, Շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 17ին, Սեւրի քաղաքապետին նախագահութեամբ։

Սիրով հրաւիրուած են յարգելի ծնողներ եւ բարեկամներ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները տեղի կ՚ունենան Յունիս 29ի կիրակին, ժամը առաւօտեան 9 – 12։

Իրենց ներկայութեամբ աշակերտներու մէկ տարուան ջանքերը, խրախուսելու համար, սիրով կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ ծնողքները՝ ազգապահպանման գործին բծախնդիր հայրենակիցներ, մանաւանդ տեղական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները։

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են։

Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ։

COLLÈGE S. MOORAT
26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

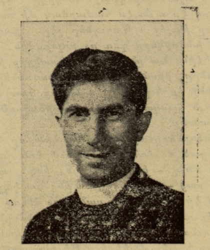
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Պոմոնի վարչութիւնը խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ իր երկու անդամուհիներուն Տիկին Հերմինէ Միսկիրճեանի եւ Տիկ. Հեղինէ Կավոյեանի իրենց սիրելիներուն դառնաղէտ կորուստին առթիւ։

Վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ. Կարպիս Սարգիսեանէ հազար ֆր., Պոմոնի դպրոցին եւ Պ. Մարտիրոս Աւոյեանէ հազար ֆր. Կապ. Խաչին, ողբ. Պ. Օննիկ Միսկիրճեանի մահուան առթիւ։

Նոյնպէս ստացած է Պ. Գրիգոր Ամանաթեանէ փոքրիկն Անի Կավոյեանի թաղման՝ փոխան ծաղկեպսակի հինգ հարիւր ֆրանք դպրոցին համար, նաեւ շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Հմայեակ Դաւիթեանէ հազար ֆր. Պ. Մկրտիչ Տօլպաչեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

ԾԱՆՕԹ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՉ

Վեր. Ս. ՏՕԳԹՕՐԵԱՆ
կը խօսի
Ամէն իրիկուն ժամը 8·30ին
74 Րիւ Էթիէն Տօլէ, ԱԼՖՈՐՎԻԼ։
Մուտքը ազատ է։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի ներկայացուցիչները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին Սոսիէթէ Սավանթի ժէ. սրահը։ (Շար. նախորդ ժողովին)։

ՓԱՐԻԶ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ կէս օրէ ետք ժամը չորսին Քաֆէ Լը Րէժանի մէջ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Օրակարգ.— Պարահանդէս եւ ուրիշ կարեւոր հարցեր։ Ոչ ոքի հրաւէր չի ղրկուիր։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՇԱՒԻԼԻ Կրօն. Ընկերակցութեան տարեկան ընդհ. ժողովը այս չաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին։ Օրակարգ նոր վարչութեան ընտրութեան։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

22 Յունիս, Կիրակի ժամը երեքին, Մուրատեան վարժարանի մէջ, գեղարուեստական բաժին, ուխտագնացութեան ժապաւէնը։ Պիւֆէ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
ՄԱՅԻՍ – ՅՈՒՆԻՍ, թիւ 197–198

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (48 էջ).— Հայերը Փոքր Ասիոյ մէջ (Հայ – Բոյժ).— Վիժումներուն պատճառը (Տոքթ. Ալթունեան).— Գեղամոլութեան վնասները (Տոքթ. Գալուստեան).— Ինչո՞ւ կը յօրանջենք (Քլափարէդ).— Սնունդի նոր աղբիւրներ (Տոքթ. Պօղոսեան).— Ծերախտի նոր դարմանում (Տոքթ. Գրիգորեան).— Սովի վախ (Արամ Հայկազ).— Բիւրականի աստղադիտարանը (Փրօֆ. Տինուլեսքու).— Ի՞նչ կերցնել խլիրդ ունեցողին (Տոքթ. Լոքման). — Թալուկ (Նարդեան Բժիշկ. Համս յնադիտարան). — Երբ ծծի պտուկը ճաթռտի (Տոքթ. Ցակոբեան).— Ամուրի՞ մնալ թէ ամուսնանալ (Տոքթ. Այվազեան).— Ի՞նչպէս օգնել ելեկտրահարին (Խաչուհի).— Գինին հոգի ունի (Արբունի).— Արեան հիւանդութիւնները եւ Հայոց արիւնը (Տոքթ. Աղատանի)։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ
8 bis, Rue des Ternes
Մէթրօ Փորթ Մայեօ կամ Շամփէրէ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10·45ին։ Կը խօսի վերապատուելի ՏՕԳԹՕՐԵԱՆ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ԼԻՈՆԻ «ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

22 Յունիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Լիոնի Զ. Թաղապետարանի սրահին մէջ (Րիւ տը Սէիզ)։

Պիտի ըլլան դպրոցական եւ մանկական զուարճալի խաղեր եւ ուրիշ նոր եւ տպաւորիչ անակնկալներ։

Սիրով կը հրաւիրուի լիոնահայ գաղութը այս դպրոցական հանդէսին։

Մուտքը ազատ է։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9ᵉ

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 21 ՅՈՒՆԻՍ — SAMEDI 21 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8223 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4024

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՌԱՅԼ ՀԵՌԱՊԱՏԿԵՐ

Սեւ, մութ ամպեր մթագնած են դարձեալ քաղաքական հորիզոնը :

Նախանշա՞ն մօտալուտ փոթորիկի մը :

Ամէնէն յամառ լաւատեսներն իսկ սկսած են կասկածիլ :

Իրարանցումի մէջ են արեւելքն ու արեւմուտքը :

Մինչ Մոսկուայի մէջ դեսպանական դաղտնի եւ խորհրդաւոր ժողովներ կը գումարուին, անդին Ամերիկայի մէջ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը միջոցներ կը մտածէ խաղաղեցնելու համար Մերձաւոր Արեւելքը :

Լիբանանի մէջ հինգ շաբաթ առաջ բռնկած հրդեհը մարած չէ դեռ :

Յունաստանի եւ Թուրքիոյ մէջ կը շարունակուին բուռն ցոյցերը Կիպրոսի համար, ապմաչունչ կարգախօսներով :

Անգլիացիք առ այժմ զսպած են կղզիին ազգամիջեան կռիւները : Սակայն օդանաւերը անդադար օդնական ուժեր կը հասցնեն Կիպրոս, ո՛չ միայն արգիլելու համար հաւանական նոր խռովութիւններ, այլ ի հարկին խաղաղութիւն հաստատելու համար Միջերկրականի ափերուն վրայ :

Տակ Համըրշոլտ, որ արդէն մասնագէտ դարձած է արեւելեան հարցերու, Պէյրութ հասաւ երէկ՝ տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու համար կացութիւնը՝ համախորհուրդ ՄԱԿի քննիչ յանձնախումբին հետ :

Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահ Քամիլ Շամուն ամուր կանգնած է պատնէշին վրայ՝ պաշտպանելու համար իր երկրին անկախութիւնը :

Հակառակ անոր, որ Լիբանան կը կառավարուի ժողովրդավարական սկզբունքներով, տակաւին աւատապետական կարգերը ի զօրու են զանազան շրջաններու մէջ :

Ներկայ տագնապը ծանրակշիռ համամանք ստացաւ այն օրը, երբ իսլամ ու քրիստոնեայ կարգ մը աւատապետներ իրենց «հպատակ»ներով զէնք բռնեցին նախագահին եւ վարչապետին դէմ :

Արտաքին օժանդակութիւններ եկան քաջալերելու ապստամբական շարժումը, որ պահ մը կը սպառնար ծաւալիլ եւ միջազգային նոր տագնապ մը ստեղծել :

Վտանգը չէ անհետացած դեռ :

Լիբանանի ներքին եւ արտաքին թշնամիները զինաթափ չեն եղած :

Արեւելքի եւ արեւմուտքի հակամարտութիւնը ամէն օր աստիճան մը աւելի զգալի կը դառնայ :

Ազատ աշխարհի երեք գլխաւոր վարիչները՝ Ամերիկա, Անգլիա ու Ֆրանսա աչալուրջ կը հետեւին դէպքերուն : Վճռած են թոյլ չտալ, որ գոյավիճակը փոխուի Մերձաւոր Արեւելքի մէջ :

Միջազգային մամուլը զուգակշիռ մը կը փորձէ Սուէզի անգլեւֆրանսական ծանօթ արշաւանքին հետ : Սակայն այս անգամ պարագան նոյնը չէ :

Միջերկրականի ամերիկեան վեցերորդ նաւատորմիղը, Կիպրոսի անգլիական զօրագունդերը եւ ֆրանսական մարտանաւ մը կազմ ու պատրաստ կը սպասեն՝ ի պահանջել հարկին գործօն դեր մը ըստանձնելու համար :

Ի՞նչ դիրք պիտի բռնէ Մոսկուա՝ նման պարագայի մը :

Պիտի միջամտէ՞ ինչպէս 1956ի աշնան, երբ Իսրայէլի բանակը կը յառաջանար դէպի Սուէզ :

Դաշնակիցները չեն ուզեր տեղի տալ այս անգամ՝ վերջնագիրներու առջեւ :

Վճռական յայտարարութիւն մը այս մասին մեծապէս պիտի նպաստէ՝ վերահաստատելու համար խաղաղութիւնը Լիբանանի մէջ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ "ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐ" ՂՐԿԵԼ ԼԻԲԱՆԱՆ

ՀԱՄԸՐՇՈԼՏ ԴԷՄ Է ՈՐԵՒԷ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԵԱՆ

ԱՆՈՐՈՇ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

« Սկիզբը՝ երբ դուռ մը կը գոցուէր, կ'ըսէին.— Ռումբ մըն է. հիմա՝ երբ ռումբ մը պայթի, կ'ըսեն.— Դուռն է » :

Բնորոշելու համար Լիբանանի ներկայ կացութիւնը՝ Պէյրութի թերթերէն մէկը գրած է վերի տողերը, այնքա՛ն համապատասխան՝ իրականութեան :

Անորոշ կացութեան մը մատնուած է երկիրը, նոյնիսկ՝ Համըրշոլտի Պէյրութ ժամանումէն վերջ : ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարը քննիչներուն հետ երկար խորհրդակցութիւններ ունենալէ յետոյ, յայտարարեց՝ թէ դէմ էր անգլիական կամ ամերիկեան որեւէ միջամտութեան : Համըրշոլտի կարծիքը այն է թէ ՄԱԿի դէտերը բաւական են՝ հսկելու համար սահմանագլուխին վրայ : Լիբանանեան շրջաններուն համաձայն քննիչները իրենց ճիփերով կ'երթեւեկեն սահմանին ամէնէն վտանգաւոր կէտերուն վրայ, բայց՝ կը մերժեն հիւանդանոցները այցելել եւ տեսնել սուրիացի վիրաւորներ, յայտարարելով թէ բաւարար փաստեր ունին՝ հաստատելու համար արտաքին միջամտութիւն մը Լիբանանի ներքին հարցերուն :

Պէյրութի կառավարութեան կարծիքը այն է թէ տագնապը լուծելու համար անհրաժեշտ է միջազգային բանակի մը օգնութիւնը :

Ընդդիմադիրներու դիրքը յստակ չէ տակաւին. Հանրի Ֆարաոն խանդավառ է Համըրշոլտի այցելութեամբ, մինչ ծայրայեղները կը շարունակեն յայտարարել թէ «տագնապը ներքին է միայն » :

Հռոմի մօտ Գահիրէի դեսպանը մամուլի ասուլիս մը տուաւ, յայտարարելով թէ Նասըր կը հաւատայ անգլեւամերիկեան բանակներու հաւանական միջամտութեան՝ Լիբանանի հարցերուն մէջ :

Մինչ այս մինչ այն Արեւմտեան կառավարութիւնները կը փորձեն համոզել Նախագահ Շամունը՝ որ անկարելին ընէ, ճզմելու համար ըմբոստութիւնը՝ իր կճեպին մէջ, երբ տակաւին շատ ուշ չէ : Ժամանակը կ'աշխատի ի նպաստ ապստամբներուն եւ լիբանանեան բանակը բաւական զօրաւոր է՝ ըմբոստները մաքրագործելու համար : Ուրիշներ ալ կ'աշխատին համոզել Նախագահը՝ որ եթէ զօրավար Շեհապ կը մերժէ վճռական յարձակողականի մը անցնիլ ապստամբներուն դէմ՝ կարելի է փոխել զինեալ ուժերու ընդհանուր հրամանատարը :

Նախագահ Շամուն այս բոլորը գիտէ անշուշտ, բայց կը զգայ նաեւ՝ որ անհրաժեշտ են օգնական ուժեր, որոնց մասին չեն մտածեր արեւմտեան տէրութիւնները :

Այսուհանդերձ «Մոնտ»ի Պէյրութի թղթակից Էտ. Սապլիէ, որ լաւ կը ճանչնայ Միջին Արեւելքը, կը գրէ թէ միջամտութիւն մը՝ կրնայ Լիբանանի մէջ ստեղծել նոր «Կազա» մը կամ «Քորէա» մը :

Այս խառնիճաղանճին մէջ Մոսկուայի «Փրաւտա»ն սպառնալիքներ կ'ընէ Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ, յայտարարելով թէ խորհրդային «կամաւոր»ներ պիտի ղրկուին Լիբանանի ըմբոստներուն օգնելու համար, այն պարագային՝ երբ երկու երկիրները բանակներ ղրկեն Շամունին :

× Ամերիկացիներէն ետք Պէյրութի անգլիահպատակներն ալ պատրաստուելու հրահանգ ստացան՝ հարկ եղած պարագային երկրէն հեռանալու համար :

× Ռոշիճկբըճ Փոսթ թերթը կը գրէ. — Եթէ յստակ բան մը կայ, այն է՝ թէ Լիբանանի անկախութիւնը պէտք է պահպանուի. ընդհակառակն անգլիական « Տէյլի Էքսփրէս» եւ «Նիուզ Քրոնիքըլ» թերթերը դէմ կ'արտայայտուին բրիտանական որեւէ միջամտութեան՝ Լիբանանի մէջ :

× Թէեւ ոչ նոյն ուժգնութեամբ, բայց կռիւները կը շարունակուին կարգ մը շրջաններու մէջ. մասնաւորապէս Պաալպէք՝ ուր օդուժը միջամտեց խռովարարները ցրուելու համար : Հրացանաձգութիւններ կ'ըլլան նաեւ Պէյրութի մահմետական թաղամասին մէջ՝ Պասթա : Մերթ ընդ մերթ ռումբեր կը պայթին զանազան շրջաններու մէջ :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՄԱՐ

ԱԹԷՆՔ ԵՒ ԱՆԳԱՐԱ ԴԷՄ ԵՆ

Վարչապետ Մաքմիլըն Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ յայտարարեց Կիպրոսի համար պատրաստուած ծրագրին մանրամասնութիւնները, որոնք մօտաւորապէս ծանօթ էին .

1.— Կիպրոսի համար պատրաստուած միջազգային կանոնագիրը եօթը տարի փոփոխութեան պիտի չենթարկուի .— Արտաքին գործերը, ներքին եւ արտաքին պաշտպանութիւնը վերապահուած են Անգլիոյ, ինչպէս նաեւ կղզիին գերիշխանութիւնը :

2.— Կիպրոսի վարչական ներքին հարցերը պիտի վստահուին կառավարական Խորհուրդի մը, որուն մաս պիտի կազմեն անգլիացի կառավարիչը, Թուրքիոյ եւ Յունաստանի մէկական ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ վեց նախարարներ (4 յոյն, երկու թուրք), ընտրուած՝ երկու ժողովներու կողմէ :

3.— Իւրաքանչիւր համայնքի ներքին հարցերուն կարգադրութեան համար երկու անջատ ժողովներ պիտի ընտրուին. մէկը՝ 400.000 Յոյներու եւ միւսը՝ 100 հազար Թուրքերու կողմէ. բոլորն ալ անգլիահպատակ պիտի ըլլան, բայց իրաւունք ունին նաեւ պահանջելու յունական կամ թրքական հպատակութիւն : —

Անգլիացիներն ալ գիտեն՝ թէ իրենց պատրաստած ծրագիրը շատ խեղճ է՝ գոհացում տալու համար Յոյներուն եւ Թուրքերուն : Այսուհանդերձ կառավարիչ Ֆութ ճայնասփիւռ ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ բրիտանական ծրագիրը Կիպրոսի տագնապին միակ լուծումն է :

Վարչապետ Մաքմիլըն կը փափաքի հանդիպում մը ունենալ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ իր պաշտօնակիցներուն հետ, որպէսզի ծայրայեղութեանց չդիմեն :

Աթէնքի կառավարութեան բանբերը յայտարարեց թէ անգլիական ծրագիրը անընդունելի է Յունաստանի համար :

Կիպրոսի յոյն աջակիցներու կազմակերպութիւնը թռուցիկներ ցրուեց՝ ըսպառնալով տեղւոյն վրայ մաքրագործել բոլոր Թուրքերը, եթէ անոնք շարունակեն իրենց յարձակումները Յոյներու վրայ :

Թուրքիոյ Արտաքին նախարարութիւնը կը փափաքի անպայման ժողով մը գումարել՝ Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Անգլիոյ մասնակցութեամբ : Այս ուղղութեամբ Վարչապետ Մենտերէս անձնապէս կոչ մը ըրաւ վարչապետ Գարամանլիսի՝ խորհրդակցութեան մը համար :

× Կիպրոսի անգլիական ուժերը շարունակ կ'աւելնան. ներկայիս աւելի քան երեսուն հազար զինուոր կայ կղզիին մէջ. նոր ուժեր ալ պիտի ղրկուին :

ՏԸ ԿՈՂ ՄԵՐԺԵՑ ՓԷԹԷՆԻ ՄԱՐՄՆԻՆ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Զօր. Տը Կոլ վերջնականապէս մերժեց Մառեշալ Փէթէնի մարմնին փոխադրութիւնը Վերտէօնի գերեզմանատունը : Տը Կոլ երկու պատճառաբանութիւն կուտայ. — Մէկը քաղաքական՝ հակառակ այն յարգանքին զոր ունի հանդէպ մառեշալին, կը վախնայ որ այդ արտօնութիւնը այն տպաւորութիւնը տայ թէ համամիտ էր մառեշալին քաղաքականութեան, միւսը զինուորական՝ օրէնքները չեն նախատեսեր որ զինուորական պետ մը կարենայ թաղուիլ իր զինուորներուն քովքին :

Մառեշալ Փէթէնի այրին նախապէս նամակ մը ուղղած էր Նախագահ Քոթիի որ փոխանցած էր այն ատենուան վարչապետին, մասնաւորաբար խնդրելով որ «ուշադրութեամբ քննուի այս հարցը» : Տիկին Փէթէն կը շեշտէր որ իր յառաջացած տարիքը կը ստիպէ զինքը որ այս որոշումը շուտ տրուի եւ իր ամուսնոյն վերջին կամքը գործադրուի :

Այս մերժումին առթիւ փաստաբան Իզորնի յայտնած է «Թող զօր. Տը Կոլ ազգային հաշտութիւնը մերժած ըլլալու ծանր պատասխանատուութիւնը կրէ, ի վերջոյ միայն Ֆելլականներուն շնորհեց այդ հաշտութիւնը » :

Իզորնի իր նամակին մէջ կոչ ըրած էր վարչապետին՝ «բծախնդիր աւելցնելու իր փառքին ինչ որ ցարդ կը պակսի», զինուորականին եւ քրիստոնեային որ չի կրնար ընդդիմանալ մեռելի մը գերագոյն կամքին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մամուլը «Թաս» գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն ժողով մը կը գումարէ Մոսկուայի մէջ՝ քննելով ելմտական ու տնտեսական հարցեր. հաւանական է սակայն որ օրակարգի վրայ կան հրատապ այլ խնդիրներ :

ՄԱԿի Հունգարական խնդրի համար կազմուած յանձնախումբը ժողովի հրաւիրուած է այսօր՝ քննելու Նաճիի, Մալեթերի եւ միւսներու դնդակահարութիւնը՝ նոր բանաձեւ մը քուէարկելու համար ... :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Վարչապետին յայտարարութիւնները ցոյց կուտան թէ Պոնի եւ Պելկրատի միջեւ դիւանագիտական յարաբերութեանց բարելաւումը հաւանական է :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ Հանրապետութեան Նախագահ Պուրկիպա իր շաբթական ճառին մէջ յայտարարեց թէ Ֆրանսա ընտրեց արդարութեան եւ տրամաբանութեան ճամբան, աւելցնելով թէ Մաղրեպի միութեան համար Ալժերիոյ «անկախութիւնը» էական է :

ՊԵԼԿՐԱՏԻ ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ Մոսկուայի եուկոսլաւ դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցած է Խրուշչեւի հետ :

ԻՏԱԼԻՈՅ Վարչապետ Ծոլի կառավարութեան հրաժարականը տուաւ Նախագահ Կրոնքիի. հաւանական է, որ նոր դահլիճը կազմէ Տեմօ-քրիսթիաններու ընդհ. քարտուղար Ֆանֆանի, Սարաkաթի ընկերվարականներուն գործակցութեամբ. համայնավար կուսակցութիւնը մեկուսացուած է խորհրդարանին մէջ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ ֆրանսացի անկախ երեսփոխան Փոլ Ռէնօ հանդիպում մը ունեցաւ Ֆրանսայի դեսպանին եւ ֆրանսացի լրագրողներու հետ. կ'ըսուի, թէ նախկին վարչապետը մասնաւոր առաքելութեամբ չէ գացած Խ. Միութիւն :

1958Ի ԵՐԿՐՈՐԴ զօրաբաժինը պիտի կանչուի Սեպտեմբեր մէկին : Այս զօրաբաժնին մաս կը կազմեն 1938ին Յուլիս 11էն Դեկտ. 31 ծնած տղաքը :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՏԻԳՐԱՆ ՉՈՒԽԱՃԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 60ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Լրացաւ հայ նշանաւոր կոմպոզիտոր Տիգրան Չուխաճեանի մահուան 60 տարին: 1898 Թուին Զմիւռնիայում ծայր աստիճան կարիքի ու աղքատութեան մէջ վախճանուեց հայ երաժշտական մշակոյթի խոշորագոյն ներկայացուցիչներից մէկը՝ Տիգրան Չուխաճեանը :

Տ. Չուխաճեանը ծնուել է 1837 Թուին Կ. Պոլսում, ժամագործի ընտանիքում : Նրա երաժշտական առաջին տպաւորութիւնները կապուած են հայկական երգերի եւ արեւելեան մեղեդիների հետ, իսկ միւս կողմից նրա վրայ որոշակի ներգործութիւն է արել այդ ժամանակ Պոլսում շատ տարածուած իտալական երաժշտութիւնը :

Դեռ պատանեկան տարիներին նա հրապուրւում է երաժշտական արուեստով : Այդ ասպարէզում ունեցած ընդունակութիւնները պատանի Տիգրանին մղում են դէպի դաշնամուրի դասերը, իսկ աւելի ուշ դրսեւորւում է նաեւ նրա ստեղծագործական ձիրքը :

1861 Թուին Չուխաճեանը մեկնում է Իտալիա եւ ընդունւում Միլանի կոնսերվատորիան: Իրականանում է նրա վաղեմի ցանկութիւնը : Երաժշտական այդ նոր միջավայրում օպերային արուեստի բարձր կուլտուրան, վոկալ եւ գործիքային երաժշտութեան բազմակողմանի ուսումնասիրութիւնը Չուխաճեանին զինում են դասական երաժշտութեան խոր իմացութեամբ: 1864 Թուին մեծ յաջողութեամբ աւարտելով Միլանի կոնսերվատորիան, որպէս հասուն եւ պրոֆեսիոնալ երաժշտութեան լաւ դպրոց անցած արուեստագէտ, Տ. Չուխաճեանը վերադառնում է Կ. Պոլիս եւ ծաւալում իր երաժշտական – հասարակական գործունէութիւնը :

19րդ դարի 60ական Թուականների հայ երաժշտական կուլտուրայի գործիչների շարքում իր առանձնայատուկ եւ արժանավայել տեղն է գրաւում Տ. Չուխաճեանը, որի Թողած երաժշտական ժառանգութիւնը էսթետիկական խոշոր արժէք է ներկայացնում մեզ համար: Որպէս առաջին հայ օպերային կոմպոզիտոր, նա մեծ դեր է խաղացել հայ երաժշտութեան պատմութեան մէջ :

Յայտնի է որ անցեալ դարի երկրորդ կէսից զգալի չափով աճում է ազգային – ազատագրական շարժումը Արեւմտեան Հայաստանի տարբեր վայրերում (Զէյթուն, Սասուն եւ այլն), որը մեծ ազդեցութիւն է Թողնում հայ հասարակական մտքի եւ կուլտուրայի զարգացման վրայ: Պոլսում կենտրոնացած մեծ Թուով հայ մտաւորականները, չնայած սուլթանական Թուրքիայի բռնութիւններին ու գրաքննութեան կաշկանդումներին, կուլտուր – լուսաւորական լայն գործունէութիւն են ծաւալում : Զգալի աշխուժացում են ապրում գրականութիւնը, երաժշտութիւնը, Թատերական արուեստը, հրապարակախօսութիւնը :

Ահա այդ շրջանի երաժշտական գործիչներից առաւել աչքի է ընկնում Տ. Չուխաճեանը, որ համարձակօրէն բարձրացնում է իր ձայնը յանուն ազգային մշակոյթի արմատաւորման ու զարգացման: Գ. Երանեանի հետ միասին նա հրատարակում է «Քնար հայկական» ամսագիրը, ձրի դասախօսութիւններ է կազմակերպում, ստեղծում է հայկական երաժշտական ընկերութիւն. հիմք է դնում երաժշտական Թատրոնի, կազմակերպում է սիմֆոնիկ նուագախումբ եւ ակտիւօրէն պրոպագանդում Մոցարտի, Ռոսինիի, Բելինիի, Վերդիի, Մենդելսոնի, Գունոյի եւ այլոց ստեղծագործութիւնները, Օֆենբախի, Լեկոկի օպերետները, ինչպէս նաեւ իր ստեղծագործութիւնները :

Տ. Չուխաճեանը ձգտում էր զարգացնել հայ ազգային երաժշտութիւնը՝ օգտագործելով եւրոպական (առաւելապէս իտալական) երաժշտական մշակոյթի հարուստ փորձը, տրադիցիաները, ստեղծագործական տարբեր ձեւերն ու արտայայտչական միջոցները :

Ստեղծագործական այսպիսի հանգամանքներում Տ. Չուխաճեանը ձեռնամուխ եղաւ իր անդրանիկ «Արշակ Բ.» օպերայի ստեղծմանը: Հայաստանի 4րդ դարի պատմութիւնից վերցուած Թեման եւ նրա սիւժետային զարգացումը հնարաւորութիւն ընձեռեցին կոմպոզիտորին՝ իրականացնելու իր վաղեմի ցանկութիւնը՝ երաժշտական դրամատուրգիայի ծաւալուն միջոցներով պատկերել հայ ժողովրդի հերոսական անցեալը, նրա հայրենասիրութիւնը :

Արշակ երկրորդի տիրապետութեան շրջանը դրամատիզմով լեցուն մի ժամանակաշրջան էր, երբ մի կողմից բարդ փոխ յարաբերութիւններ էին ստեղծուել Հայաստանի, Պարսկաստանի եւ Բիւզանդիայի միջեւ, իսկ միւս կողմից ներքին խնդիրներ գոյութիւն ունէին հայ նախարարների միջեւ: Դ:ս անընդհատ պատերազմների մի ժամանակաշրջան էր, երբ հայ ժողովուրդը արիաբար պայքարում էր իր անկախութեան ու ազատութեան համար :

Յայտնի է, որ անցեալ դարի 50 – 60ական Թուականներին Արշակ Բ.ի Թեմայով հրապարակ են գալիս ողբերգութիւններ, ինքնուրոյն պիէսներ, որոնք կոչուած էին բաւարարել վերակենդանացող հայ Թատրոնի պահանջները եւ որոնց մէջ պատկերւում էր հայ ժողովրդի հայրենասիրութիւնը, նրա ազգային արժանապատւութիւնը եւ հայրենիքի համար մարտնչելու պատրաստակամութիւնը :

1862 Թուին Զէյթունի նշանաւոր ապստամբութեան շրջանում, երբ Օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաքում բեմադրւում էր «Արշակ Բ.» պիեսը, Պէշիկթաշլեանը Ներսէս Կաթողիկոսի խօսքերով բացագանչում էր. «Հայաստանը բարձր ու կանգուն կեցած է, հսկայակերպ Մասիսին գագաթին պէս ...

Արշակ, որդեակ իմ եւ Թագաւոր ... տես, անիկա (Հայաստանը) կորսուած չէ ... անիկա պէտք է ապրի »:

Այդ նոյն 1862 Թուին Թիֆլիսում յաջողութեամբ բեմադրւում է Խ. Գալֆայեանի «Արշակ Բ.» պիեսը :

Այս ամէնը 60ական Թուականների ազատագրական շարժումների եւ այդ իրադարձութիւնների ուղղակի արձագանգներն էին գեղարուեստական գրականութեան եւ դրամատուրգիայի մէջ, որոնք համահնչուն էին Չուխաճեանի երաժշտական – ստեղծագործական յղացումներին:

Տ. Չուխաճեանի «Արշակ Բ.» օպերան պրոֆեսիոնալ բարձր վարպետութեամբ գրուած պատմա – հայրենասիրական գեղարուեստական աւարտուած մի գործ է : Այստեղ առկայ են օպերային դրամատուրգիայի բոլոր անհրաժեշտ տարրերը՝ մասսայական տեսարաններն արտայայտող հոյակապ խմբերգներ, արիաներ, զուգերգներ, անսամբլների ծաւալուն ձեւեր, ռեչիտատիւ եւ գեղեցիկ երգեցողութեան վոկալ արուեստի անգերազանց նմոյշներ :

Բացի «Արշակ Բ.» մոնումենտալ օպերայից, որը գրուած է 1868 Թուին, Չուխաճեանի գրչին են պատկանում «Հարիֆ» երաժշտական կոմեդիան (1872), որը գրուած է Գոգոլի «Ռեւիզոր»ի վերամշակուած սիւժէով, «Քէօսա Քէհեա» (1874), «Լէբլէպիճի» (1876) օպերէտները եւ «Զեմիրէ» (1891) օպերան, որոնք իր ժամանակին բեմադրուել են Մերձաւոր Արեւելքի, Եւրոպայի եւ Կովկասի շատ քաղաքներում :

Չուխաճեանը գրել է նաեւ գեղարուեստական մեծ արժէք ներկայացնող դաշնամուրային գործեր, ռոմանսներ, երգեր, ֆուգաներ, ֆանտազիաներ, հոգեւոր, սալոնային, կամերային, սիմֆոնիկ եւ բալետային երաժշտութիւն, որոնք դեռ եւս հարկ եղած չափով չեն ուսումնասիրուած մեր երաժշտագէտների կողմից :

Առանձնապէս մեծ ու նշանակալից է Տ. Չուխաճեանի դերն ու նշանակութիւնը հայկական Թատրոնի ստեղծման գործում : Պատահական չէ, որ իտալական մամուլն իր ժամանակին Չուխաճեանին անուանել է «Հայկական Վերդի»:

Իրաւամբ նա համարւում է հայկական դասական երաժշտութեան ականաւոր վարպետներից մէկը, որի Թողած բարձրարժէք երաժշտական ստեղծագործութիւնները զարդարում են մեր մշակոյթի գանձարանը :

Ս. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

«Ս. Հայաստան» (ամսագիր)

Ո՞Վ Է ԻՐԱՒ ՀԱՅ ԳՐԱԳԷՏԸ

Ան, որ հայերէնով կ'արտայայտէ իր ստեղծագործութիւնները, կրնա՞յ հայ գրագէտ կոչուիլ: Ի՞նչ տարբերութիւն կայ, օրինակի համար, Թլկատինցիին եւ Ինտրային միջեւ: Ո՞րն է այս երկուքէն իրաւ հայ գրագէտը :

Այս հարցումին պատասխանելը այնքան ալ դիւրին չէ: Բաւակա՞ն է լեզուն, որպէսզի մենք հայ կոչենք այն բանաստեղծը կամ գրագէտը, որ իր զգացումներուն պատկերը տալու համար, անոր գոյներն ու երանգները կը գործածէ :

Բայց լեզուն առանձնապէս չի՞ ներկայացներ ցեղի մը հարազատ ոգին: Հայերէն իւրաքանչիւր բառ ցեղին սրտէն փրցուած եւ դարերու ժամանակին մէջ յղկուած բիւրեղ մը չէ՞ Լեզուն ինքնին ցեղըն իսկ է, անոր ոգեկան կերպարանքին անսահման յոլքը :

Բայց ակնառու տարբերութիւն մը կայ միշտ վերոյիշեալ երկու գրագէտներուն միջեւ: Երբ կը կարդանք Թլկատինցին, կը զգանք որ մեր շուրջը ներկայ է հայկականութեամբ Թաթաւուն մԹնոլորտ մը: Իսկ Ինտրան օտար գրագէտի մը հըմայքովը կը հմայէ մեզ: Ասիկա այնքան ճիշդ է, որքան եթէ համարձակինք ըսել, որ Սարոյեանը աւելի հայ գրագէտ է, քան Ինտրան :

Այսպէս՝ աւելի մութ բաւիղ մը կը բացուի ահա մեր առջեւ: Թերեւս մոլորինք՝ լոյսին հասնելու համար: Գրուածքի մը նիւթէ՞ն միայն կախում ունի անոր ցեղային բնոյթը: Եթէ մեր գրողներէն մէկը փորձէ վէպի մը նիւթն ընել Հիմալայան, եւ դէպի անոր ամենաբարձր կատարը հասնող խումբի մը ոդիսականը, կը դադրի՞ հայ գրագէտ ըլլալէ: Իսկ եթէ, փոխան Հիմալայայի՝ Արարատ լեռն ըլլայ այդ երկնահուպ բարձունքը և մինչեւ հոն գացողները Հայ ըլլան, ամէն ինչ կը փոխուի ուրեմն եւ հեղինակը կը դառնայ իրաւ հայ գրագէտ :

Հարցը լուծուա՞ծ է ուրեմն: Չեմ կարծեր: Այնքան բարդ է նիւթին եւ զայն ներկայացնող լեզուին առնչութիւնը, որ կարելի չէ հապճեպ գնահատութիւն մը ընել: Գոհարագէտը կրնայ ըսել, թէ ոսկի՞ է թէ պղինձ, իրեն ներկայացուած մետաղը: Բայց գոյութիւն չունի փորձաքար մը գրականութեան համար :

Ես կը խորհիմ, որ եթէ գրագէտ մը կատարելապէս տիրացած է իր մայրենի լեզուի ոգիին, եթէ այդ ոգին կը ցոլանայ բառերուն ընդմէջէն, նիւթը անպայման կ'ենթարկուի ցեղը յատկանշող գիծերուն, ցեղին կերպարանքը յայտնաբերող գոյներուն, որոնք երեւան կուգան լեզուին հնչականութեան եւ առանձնայատուկ ոճին շնորհիւ :

« Ողջո՛յն Սիրոյ, Սեն Միշելի պողոտային ...»:

Սէն Միշէլի պողոտան Փարիզ՝ Լատինական Թաղը կը գտնուի :

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

«Ուրուական մը կը հալածէ Եւրոպան— Համայնավարութեան ուրուականը »

(*Համայնավար Մանիֆեստ*. 1848)

Ճոն Կունթըր վերջերս գիրք մը հրատարակեց Նիւ Եորքի մէջ՝ «Այսօրուան Խ. Միութենէն ներս» խորագրով: Հեղինակը, իր գրքին զանազան գլուխներուն մէջ կ'ուզէ պատկերացնել այսօրուան խորհրդային աշխարհին դիմագիծը՝ զանազան հարցերու մէջ: Յաջորդական յօդուածներու մէջ պիտի ամփոփենք Ճոն Կունթըրի երկար պրպտումներուն եւ ուսումնասիրութիւններուն արդիւնքը :

Ա. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

Միշտ ալ դժուար եղած է Ռուսիոյ մասին գրել. չափազանց բարդ երկիր մըն է, բոլորովին տարբեր՝ այն պատկերացումէն զոր մարդիկ ընդհանրապէս կ'ընեն իր մասին եւ առակ՝ համակրանքի կամ հակակրանքի բուռն զգացումներ արթնցնելու :

Ես հարցին մօտեցայ պարզ եւ իրապաշտ ձեւով մը, համոզուած ըլլալով որ կեանքի իրողութիւնները պէտք է ընդունինք այնպէս ինչպէս որ են. խորհրդային վարչակարգը կրնայ չափազանց աւելի ըլլալ, սակայն առենը եկած է ընդունելու, որ ստիպուած ենք համակերպիլ այդ վարչակարգին հետ միեւնոյն աշխարհին մէջ ապրելու գաղափարին :

Այս պատճառով ալ մեր պարտականութիւնն է — եթէ ոչ ուրիշ պատճառով՝ գոնէ պարզ ինքնապաշտպանութեան համար — ջանալ ռուս ժողովուրդին նկարագիրը ճանչնալ: Հակասութիւններու երկիր մըն է Ռուսիան, ուր աներեւակայելի անդթութիւններու, կաշկանդումներու կողքին կարելի է հանդիպիլ ամէնէն զարմանահրաշ իրագործումներուն՝ մասնաւորաբար դաստիրակչական, գիտական եւ մասնագիտական մարզերուն մէջ :

Մեզմէ ո՞վ տեղեակ էր Թէ ամէն տարի խորհրդային համալսարաններէն շրջանաւարտ կ'ելլեն չորս անգամ աւելի Թիւով բժիշկներ՝ քան Մ. Նահանգներու համալսարաններէն: Ո՞վ տեղեակ է Թէ այսօրուան Խ. Միութեան մէջ 41.000 անգլերէն լեզուի ուսուցիչներ կան: Ամէնէն առաջ Ռուսերն են որ յաջողեցան Ջրածին ռումբ շինելու. արդիւնաբերական գործածութեան համար բանող հիւլէական բարդոյթ մը արդէն իսկ երեք տարիէ ի վեր կը բանի Խ. Միութեան մէջ :

Ժողովուրդը՝ զուարթ, գործունեայ, հետաքրքիր, մեծ ընդունակութիւններ ունի կազմակերպուած աշխատանք կատարելու :

Արեւմտեան ակնոցով դիտուած, խորհրդային կառավարութիւնը չափազանց անհաճոյ կառավարութիւն մըն է, բայց շատ մեծ սխալ մը պիտի ըլլար ստորագնահատել իր ուժն ու իշխանութիւնը, հակառակ անոր որ ռուս ժողովուրդը բընաւ կողմնակից չէ նոր պատերազմի մը :

Ի՞նչ է ուրեմն Ռուսերը «վտանգաւոր» դարձնող ազդակը. քաղաքական մարզին մէջ յարձակողական եւ միշտ խնդիր յարուցանող նկարագրէն աւելի՝ մրցութեան ելլելու իրենց նկարագիրն է: Այս ուղղութեամբ՝ բազմաթիւ օրինակներ կարելի է յիշատակել. ոմանք՝ յայտնի են բոլորին. ուրիշները՝ ոչ: Ամէն ոք գիտէ Թէ Խ. Միութիւնը աշխարհի երկրորդ մեծագոյն արդիւնաբերութիւնը եւ երկրորդ (Թերեւս ալ առաջին) ռազմական ուժը ունի: Այլեւս անցած է այն շրջանը երբ Արեւմուտքի մէջ մարդիկ կը խորհէին Թէ Խ. Միութիւնը նոյնիսկ անկարող է լաւ բանող ժամացոյց մը շինելու: Սպուտնիկը, որ ճշգրտութեան մարմնացումն իսկ է, բաւարար է հակառակը փաստելու :

Այժմ արագ ակնարկ մը նետենք Խ. Միութեան կարելիութիւններուն վրայ :

Աշխարհագրական *տեսակէտէն Խ. Միութիւնը ոչ միայն մեծ է, այլ նաեւ ռազմագիտական ուժի տեսակէտէ շատ մեծ կարելիութիւններ կը ներկայացնէ: Կը տիրապետէ ոչ Թէ մէկ ցամաքամասի, այլ՝ երկու ցամաքամասներու վրայ : Առանց հաշուելու այն իրողութիւնը, որ զինքը շրջապատող արբանեակ երկիրներն ու հսկայատարած Չինաստանը պաշտպանողական զօրաւոր պատնէշ մը կը կազմեն իր շուրջը :*

Հում նիւթերու *տեսակէտէն Խ. Միութիւնը, Մ. Նահանգներուն հետ, աշխարհի ամէնէն հարուստ երկիրն է: Ռազմագիտական արժէք ներկայացնող կարգ մը հում նիւթեր չունի Թէեւ (ինչպէս օրինակ բնական ձգախէժ), սակայն իրեն պէտք եղածէն շատ աւելի մեծ քանակով կարգ մը այլ նիւթեր ունի: Աշխարհի հանքածուխին 21 առ հարիւրը, երկաթին քսան առ հարիւրը, անտառներուն 33 առ հարիւրը, 247 միլիոն* աքր *տարածութեամբ, բերրի «սեւ հողեր», որեւէ մրցակցութենէ վեր եղող ջրաելեկտրական ուժի պահեստներ, եւայլն, Խ. Միութիւնը կը դարձնեն աշխարհի ամէնէն հարուստ հողը ունեցող երկիրներէն մէկը :*

Բնակչութիւն. — *Խ. Միութիւնը 200 միլիոն բնակչութիւն ունի մինակը. բայց երբ այս Թիւին վրայ աւելցնենք արբանեակ երկիրներուն եւ Չինաստանի բնակչութեան Թիւը, կը ստանանք՝ 900 միլիոն, որ կը համապատասխանէ աշխարհի ընդհանուր բնակչութեան մէկ երրորդին: Կարելի է ըսել ուրեմն, որ* աշխարհի բընակչութեան մէկ երրորդը կ'ապրի համայնավար վարչաձեւի տակ :

(1 Շար.)

Կրնա՞ք պնդել, թէ այս քերթուածին հեղինակը հայկականութենէ հեռացած է զայն գրելով: Ոչ երբեք: Հայ ուսանողը կը յիշէ իր անցեալը, ցաւատանջ եւ հրեղէն երազներով լեցուն այն օրերը, երբ լոյսի ծարաւով գալկահար՝ մոլորուն քայլերով կ'անցնէր այդ պողոտայէն. եւ հիմա, տարիներ ետք, ողջոյն կուտայ անոր, սիրոյ ողջոյն, հակառակ անոր, որ բոցավառ երազները շիջած են եւ ինք ծերութեան դուռն է հասած արդէն:

Երբ հայ բանաստեղծը Զուիցերիական Ալպեաններուն մէջ կը հանդիպի լճակի մը եւ կը բացագանչէ.

«Փոքրիկ Սեւան, ո՛վ շրջուած լուսաբաժակ ...»:

Անդիմադրելիօրէն հայկական մթնոլորտ մը կը ստեղծէ իր շուրջը: Ան այլեւս օտարութենէն հեռացած՝ ինքզինքը կը տեսնէ հայրենի աշխարհին մէջ, անոր անթուելի օղակներէն բռնուած:

Ուրեմն, կարելի չէ ըսել, թէ նիւթը ինքն էր որ ցեղային հանգամանք մը կուտայ գրուածքին: Գրագէտին մտքին մէջ ան կրնայ վերածուիլ մանկական յիշատակի մը, ընտանեկան ցաւատանջ կարօտի մը, երազուած սիրատարփ երջանկութեան մը: Գրագէտը ինքն է, որ ամէնէն այլարնոյթ եւ հեռաւոր մէկ նիւթին մէջ կրնայ ծաղկեցնել իր հայրենի պարտէզներուն վարդը եւ անոր խունկովը թաթաւել ընթերցողի հոգին: Բայց, անշուշտ, եթէ նիւթն ալ առնուած ըլլայ հայաշխարհէն, անոր պատմութենէն, անոր աւանդութիւններէն, գրագէտը առաւելապէս հայեցի իրականութեան մը պատկերը կուտայ: Բայց սակայն չի նշանակեր, թէ Թլկատինցին աւելի Հայ է քան Եղիան, կամ Հրանտ, գաւառներու այդ սրտայոյզ երգիչը, քան Ինտրան, որ իր ներաշխարհին մրրկայուզ ու ցաւատանջ ձայները լսելի կ'ընէ մեզի:

Եղիան շատ մը նամակներ ունի Ժընեւէն գրուած. ունի նաեւ սքանչելի էջ մը Վոսփորի մասին, բայց ան իրաւ հայ գրագէտն է իր այս գրուածքներուն մէջ ալ. որովհետեւ եթէ նիւթը օտար է մեզի, անիկա երկարատեւ հասունացումէ մը ետք միայն ձեւ ստացած է Եղիայի արիւնին, եւ յղկուած անոր մտքին մէջ: Անհրաժեշտ է ուրեմն որ նիւթը ենթարկուի լեզուական ոգիին եւ անոր դրոշմը կրէ, թափանցուած ըլլայ խորքապէս անոր գոյներէն ու երանգներէն:

Կը յիշեմ կարդացած ըլլալ Թորգոմ Արք. Գուշակեանի մէկ նամակը Լոնտոնէն գրուած, մշուշապատ այդ քաղաքէն: Օտար հեղինակի մը կողմէ՝ այդ նամակը վստահաբար պիտի տպաւորէր մեզ բոլորովին տարբեր հմայքով մը: Հայ գրագէտին թախծոտ հոգին կայ անոր մէջ. մեր ցեղին տրտմաւէտ սիրտը կը բաբախէ անոր իւրաքանչիւր տողէն:

Իրաւ հայ գրագէտ է ան, որ իր մշակած նիւթը հայկականութեան բովէն կ'անցընէ միշտ:

Ինտրան եւ Եղիան այնքան, հայ գրագէտն են, որքան Թլկատինցին եւ Հրանտը:

Ինտրայի ներաշխարհը մրրկայոյզ երկինք է Հայաստանի. Եղիայի իւրաքանչիւր էջին մէջ վիրաւոր աստուած մը կ'արիւնի:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՏՈՄՍԵՐ

ԵՐԳ ԵՐԳՈՑ

●

Ժողովուրդի մը բանաստեղծը ճանչցիր ու ալ պէտք չես ունենար այդ ժողովուրդին թագաւորը ճանչնալու:

Նմանօրինակ, հայ ժողովուրդին երգը ճանչցիր ու ալ պէտք չես ունենար հայ ժողովուրդին պատմութիւնը ճանչնալու:

Որովհետեւ, առաւելապէս, հայ երգին շունչովն է որ ի լոյս կ'ընծայուի հայ ժողովուրդին հոգին: Անապական խորհուրդը անոր ներաշխարհին:

Պատրանքներ չսնուցանենք ու, ամէն ատեն, վարդավառ լոյսերու մէջ չպարուրենք կարգ մը մռայլ երեւոյթներ, որոնց հանդիպեցանք մեր Խաչի ճանապարհին վրայ:

Ու խոստովանինք, քաջաբար, որ մեր յաղթութեանց համրանքը, մեր պատմութեան արշալոյսէն մինչեւ այսօր, աւելի մեծ եղած չէ քան համրանքը մեր պարտութեանց: Մեր դժբախտութեանց:

Ճակատագիրը —դուք ըսէք Արարիչը— շատ բան չպարգեւեց մեզի՝ գոնէ իբրեւ վարձատրութիւն մեր ազնուականութեան որուն ապացոյցը տուինք, բազմիցս: Այնպէս որ իրաւունք չունինք պարծենալու, յախորտալու եւ աշխարհի Մեծամեծ ազգերուն հետ չափուելու՝ մեր ունեցածներուն առատութեամբ:

Բայց, ունինք գանձեր, որոնք արդարօրէն իրաւունք պիտի տային մեզի, որպէսզի, ճակատաբաց, դիմաւորէինք մեզ շրջապատող Մեծամեծները, որոնց ասպընջականութեան կարօտ ենք, ահաւասիկ, քառասուն տարիէ ի վեր:

Ունինք մեր անկախ Եկեղեցին, ունինք մեր անկախ լեզուն եւ ունինք մեր ինքնատիպ մշակոյթը: Յետոյ, մեր տոհմիկ աւանդութիւնները, մեր բարքերը, որոնք կը զատեն մեզ բազմութիւններէն ու կը բազմեցնեն առանձին պատուանդանի մը վրայ:

— Ով որ քաջ է թող գայ ու մրցումի ելլէ մեզի հետ ... —

Այս գանձերուն շարքին տեղաւորեցէք մեր երգը, զոր կրնաք, հպարտութեամբ հրամցնել օտարին եւ բարձրաղաղակ յայտարարել.

— Զի՞ս ճանչնալ կ'ուզէիր, ահաւասիկ, ինքնութեանս վկայագիրը ... Իմ Երգս... Իմ շինականներուս հոգիէն փրցուած աղօթք, որուն վրայ Աստուծոյ շունչը կը յածի ...

Այ՛ո, իրա՛ւ, Աստուծոյ շունչով օծուած է մեր երգը: Ոչ միայն Շարականը, որ ամէն կիրակի, մեր հազարամեայ աղօթարաններուն խնկաբոյր կամարներէն առ Աստուած կը տանի մեր բարեպաշտ ժողովուրդին օգնութեան աղերսը, այլեւ սա միւսը, ժողովրդականը, որ, երէկ, մեր արտերէն, մեր կալերէն ու մեր ծըմակներէն կը լսուէր, իսկ հիմա կը պըտտի մեզի հետ, ազգին հետ, ծագէ ի ծագ:

Անարատ են մեր երգերը: Անապակ, ինչպէս գլգլան ջուրը մեր առուակներուն: Ինչպէս առտուան մարգարիտը՝ գարնան ծաղիկներուն ծոցը:

Մեր երգը հէքեաթն է մեր պատմութեան: Մեր անցեալին: Մեր երէկուան յաղթութեանց եւ պարտութեանց: Ան է որ կը բանայ պարտէզը մեր ժողովուրդին հոգիին, զոր ոչ մէկ վիշտ, ոչ մէկ վէրք կրցաւ խաթարել ու եղծանել:

Շուշանափայլ մաքրութեան մը դրոշմը կայ մեր գեղջուկ ու ազգային երգերուն վրայ:

Ու երբ մեր ժողովուրդը, իր շինականին բերնով կ'երգէ Սէրը, Աշխատանքը, Բնութիւնը, Հայրենիքը եւ ուրիշ Աստուածընկալ բարիքներ, կարծես, թէ կ'առնէ ու կը մօտենայ Աստուծոյ:

Մեր ցնծութեան երգերուն մէջ կան շընորհք ու վայելչութիւն: Մեր ողբաձայն երգերուն մէջ՝ խունկ ու աղօթք:

Բանաստեղծը կը գրէր, ժամանակին.

— Ես երգելով կ'ուզեմ մեռնիլ ...

Մեր արիարանց ժողովուրդը մեռնելու մասին չի մտածեր ու կ'ըսէ.

— Ես երգելով կ'ուզեմ ապրիլ ... Երգելով՝ իմ երգս, Հայուն Երգը ... Երգ Երգոց ...

ԵԻՐՈՊԱՅԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախագահ Վ. Համբարձումեան Ամերիկայի Արուեստներու եւ Գիտութեանց Ակադեմիայի նախագահէն ստացած է Պոսթընի ակադեմիային պատուակալ անդամի կոչում եւ վկայագիր. Վ. Համբարձումեան խորհրդային առաջին գիտնականն է որ անդամ կ'ընտրուի Միացեալ Նահանգներու այս ակադեմիային:

ԵՐԵՒԱՆ – ԱԽՏԱ մարդատար առաջին գնացքը Յունիս 9ին մեկնած է Երեւանէն. կ'անցնի Արարկիր, Աբովեան, Էլար եւ Լուսաւան կայարաններէն՝ հասնելու համար Ախտա:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ երեք օր յաջորդաբար տեղի ունեցած են դասախօսութիւններ՝ զանազան հարցերու շուրջ. Հ. Ասլանեան (փիլիսոփայական գիտութիւններու թեկնածու) խօսած է ժամանակակից վերաքննական մտքի մասին, Զարոբեան՝ արդիւնաբերութեան եւ հեռանկարներու մասին, Հ. Ութմազեան՝ կուսակցական հարցեր, Հ. Գաբրիէլեան՝ փիլիսոփայութիւն, Մ. Գարագաշ՝ քաղաքատնտեսութիւն:

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՔԱՈՒՉՈՒԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի Կիրովի գործարանը Հայաստանի քիմիական արդիւնաբերութեան առաջին շարքին վրայ կը գտնուի: Տարիներու ընթացքին ան շարունակ կատարելագործուած է՝ արդիական թէքնիքով եւ առաջնակարգ հիմնարկութեան համբաւ շահած: Վերջին երեք տարիներու ընթացքին գործարանը իւրացուցած է արուեստական քաուչուկի հինգ նոր տեսակներ, որոնք լայն կիրառում գտած են տնտեսութեան զանազան բնագաւառներուն մէջ: Այս տարի, հինգ ամսուան ընթացքին, գործարանը 472 թօն հիմնական հումք պատրաստած է, միաժամանակ զգալիօրէն նուազեցնելով ծախքերը:

Ջանք չի խնայուիր ներկայիս՝ քիմիական արդիւնաբերութիւնը զարգացնելու համար:

Ծրագրուած է ընդլայնել գործարանը. այսպէսով՝ արուեստական քաուչուկի արտադրութիւնը պիտի կրկնապատկուի, իսկ պիտի բազմապատկուի սոտայի, ագաթթուի եւ քիմիական միւս նիւթերու արտադրութիւնը, որոնք յաջորդէն կ'օգտագործուին գունաւոր մետաղի եւ քաուչուկի արդիւնաբերութեան մէջ: Այդ նիւթերով կարելի է նաեւ կազմակերպել Լինոլեումի, շինանիւթերու, առողջապահական սարքաւորման եւ տնային գործածութեան առարկաներու արտադրութիւնը: Խոստմնալից հեռանկար մըն է բնական կազէն ասեթիլէնի արտադրութիւնը, որուն պիտի ձեռնարկուի մօտ ատենէն: Այս ձեւով ասեթիլէնի արտադրութիւնը պիտի կրկնապատկուի՝ աւելի քան երկու անգամ աժանցնելով անկէ ըստացուած նիւթերը:

1960ին Երեւանը բնական կազ պիտի ստանայ Ղարադաղէն. բայց դիւրին չէ ասեթիլէն ստանալ բնական կազէն. այդ ուղղութեամբ լրջօրէն պէտք է նախապատրաստուիլ, ամէնէն առաջ՝ արագացնելով գործարանի վերակառուցումը եւ պատրաստելով համապատասխան արհեստագէտներ:

Գործարանի ընդլայնման եւ արտադրութեան յաւելման համար, առաջին կարգի վրայ կուգայ նաեւ ջուրի օգտագործման հարցը: Առաջարկներ ներկայացուած են, այժմէն ձեռք առնելու համար միջոցներ՝ որոնք հնարաւորութիւն կուտան օգտագործել գետերու եւ առաջին հերթին Հրազդանի ջուրը, այն մտահոգութեամբ՝ որ արդիւնաբերութեան մէջ ջուրի անընդհատ աճող պահանջը չվնասէ խմելու ջուրի պաշարներուն:

Հայաստանի մասնագէտները ներկայիս սկսած են նախապատրաստուիլ՝ բնական կազի օգտագործումը անթերի եւ արդիւնաբեր դարձնելու մտահոգութեամբ: Վերջերս մեծ թափ տրուած է քիմիական արդիւնաբերութեան, ինչպէս կը տեսնուի Հայաստանեան գրեթէ բոլոր թերթերու յօդուածներէն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (189)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ը.

ՆԱԽԱՀԱՆԳՍՏԻ ԴՈՒՌԸ

— Քօթօթ, — ինչ լաւ անուն է:

— Ես էլ լաւ տղայ եմ, — ասաց նա մի առանձին պարծանքով: — Հայրիկը ինձ ասում է՝ դու Քօթօթ ես, արջի քօթօթ, — դու խօ տեսնում ես, որ ես քօթօթ չեմ:

— Դու քօթօթ տեսե՞լ ես:

— Տեսել եմ. մի անգամ մեր բակում պար էին ածում: Ուհ, ինչպէս մազոտ թաթիկներ ունէր: Մտիկ տուր իմ ձեռքերին, իմ ձեռքերը խօ այնպէս մազոտ չեն:

Նա իր սիրուն ձեռքերը դրեց իմ ափի մէջ:

— Քո ձեռքերը այնպէս չեն:

— Էլ ինչո՞ւ են ասում ինձ քօթօթ:

— Ես կ'ասեմ Հայրիկին, որ էլ չասէ:

Նա փոխանակ շնորհակալութեան, դարձեալ գրկեց իմ պարանոցը եւ ջերմ կերպով համբուրեց ինձ:

— Ասա Հայրիկին, որ Ծովիկը սուտ է. դու խօ իմանո՞ւմ ես, որ ես ծաղիկները չեմ փչացնում:

— Իմանում եմ: Բայց ի՞նչ է անում Հայրիկը, երբ Ծովիկը այդպիսի սուտեր է հնարում:

— Բարկանում է, պատուիրում է, որ ինձ պարտէզը չթողնեն, որ միրգ ուտեմ:

— Հայրիկին կ'ասեմ, որ չբարկանայ. դու խելացի տղայ ես. կ'ասեմ, որ պարտէզի դուռը քո առջեւ չփակեն:

Նա իմ խոստմունքներից բաւական գոհ մնալուց յետոյ, մի այլ խնդիրք եւս առաջարկեց.

— Ասա, որ մայրիկն էլ խելացի է, նրա առջեւ էլ դուռը չփակեն:

— Ո՞ր դուռը:

— Սենեակի դուռը: Հիմա այնտեղ է. դուռը փակած է: Ես այսօր ուզեցի, որ գնամ տեսնեմ, չկարողացայ ...

Վերջին խօսքերը այնպիսի զղացմունքով արտասանեց փոքրիկ երեխան, որ ինձ վրայ խիստ տխուր ազդեցութիւն գործեցին:

— Ի՞նչու են կղպում մայրիկին սենեակի մէջ:

— Զեմ իմանում: Մայրիկը այնտեղ աղաղակում է, լաց է լինում ... ես էլ լաց եմ լինում, երբ մայրիկը լաց է լինում ...

Երեխայի աչքերում արտասուք երեւաց:

— Հիմա այնտե՞ղ է մայրիկը:

— Այնտեղ է. ներսում, շատ ներսում.. Հայրիկը չէ թողնում, որ դուրս գայ:

Այդ միջոցին երկու աղաւնիներ իջան, նստեցին սրահի վանդակապատի վրայ: Տեսնելով նրանց, փոքրիկը իսկոյն մոռացաւ այն ցաւը, որ զգում էր իր սիրելի մօր մասին: Նա խորամանկ կերպով նայեց իմ երեսին, աչքերը ծռմռեց, եւ նըշաններով հասկացրեց ինձ, որ սուս կենամ: Իսկ ինքը կուզէ կուզ սկսեց մօտենալ թռչուններին: Նրանք աւելի զգոյշ գտնուեցան եւ, նկատելով փոքրիկ դաւաճանին, թռան, բայց շատ հեռու չգնացին, նստեցին բակի մէջ, մի կտրած ծառի բնի վրայ: Մանուկը շարունակեց հետամուտ լինել, եւ մի քանի քայլից յետոյ՝ թէ աղաւնիները եւ թէ նա այլեւս չերեւացին: Ես խիստ սակաւ անգամ տեսել էի մի այնպիսի աշխոյժ եւ կայտառ երեխայ:

«Տան գաղտնիքը երեխայից հարցրու», ասում է յայտնի առածը: Հիմա ես աղօտ հասկանում էի, թէ ինչու չէր երեւում մեր տանտիկինը: Անտարակոյս, մի պատճառ պէտք է լինէր, որ նրան թագրստի մէջ էին պահում:

Երեւում էր, որ Ծովիկը խնձորի ծառից տեսել էր ինձ: Վերադառնալով պարտէզից, մի զամբիւղի մէջ բերեց ինձ համար մրգերի ամենաընտիր տեսակներից եւ, ամբողջ զամբիւղը դնելով իմ մօտ, ասաց.

Որից որ սիրում ես, նրանից կեր:

— Բոլորը լաւ է, քո քաղածը վատ չի լինի, — պատասխանեցի ես, նայելով ուղիղ նրա արեւի ջերմութիւնից շառագունած երեսին:

Նա ժպտաց եւ հեռացաւ, երբ նկատեց, որ Ասլանը վերադարձաւ իր հօր հետ:

Տեսնելով իմ մօտ դրած զամբիւղը, նրա հայրը ասաց ինձ.

— Դուք, փոքրիկներդ, աւելի բախտաւոր էք մեզանից, որ աշխարհի դարդերը չէք հասկանում ...

Յետոյ նա դարձաւ դէպի Ասլանը.

— Տեսնո՞ւմ էք, ի՞նչպէս ջահիլները միմեանց յարգել իմանում են. այդ պըտուղները անպատճառ Ծովիկի քաղածը պէտք է լինի:

Նրանք մտան սրահի մէջ բացուող դռնից եւ երկար ժամանակ մնացին ներսի սենեակներում: Երբ Ասլանը դուրս եկաւ, նրանից հարցրի.

— Ի՞նչ կար այնտեղ:

— Մի հիւանդ կար ... պատասխանեց նա, էլ չխօսեց:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՓԱՐԻԶԻ Քաղաքապետական Խորհուրդի նախագահ ընտրուեցաւ Ժան – Լուի Վիժիէ (Անկախ) 89ի վրայ ստանալով 50 ձայն: 7 հոգի ձեռնպահ մնացած է, Պոսիւ (Համայնավար) ստացած է 27 ձայն, Մընիւն՝ երեք, Վալէթէ եւ Տիւպար՝ մէկական :

ՖՈՒԹՊՈԼԻ աշխարհական միջազգային հանդիպումներու չորրորդ վերջինները տեղի ունեցան անցեալ օր: Ֆրանսան յաղթեց Իրլանտայի 0ի դէմ չորսով, եւ յառաջիկայ շաբաթ կէս – վերջինները տեղի կ՚ունենան Ֆրանսա – Պրազիլ դէմ դիմաց: Շուէտը յաղթեց Խ. Միութեան 0ի դէմ երկուքով, Պրազիլը յաղթեց Կալէսի 0ի դէմ մէկով եւ Գերմանիա յաղթեցՉեխոսլովաքիոյ 0ի դէմ մէկով :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ Կալկաթա, Պոմպէյ եւ Մատրաս նաւահանգիստներուն մէջ գործադուլը կը շարունակուի, մինչ Քոչինի մէջ բանթողները վերսկսած են իրենց աշխատանքին :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ կառավարական ուժերը գրաւելով բազմաթիւ քաղաքներ, կացութեան տէրը դարձած են արդէն. ըմբոստութիւնը ճզմուելու վրայ է :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունիս 19).— Ձոյլ ոսկի՝ 514.000, Նափոլէոն 3600, զուից. 3360, անգլ. 4080, քսան տոլարնոց 16.680, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1215, տոլար 440, զուից. 104.75, պելժ. 8.95:

Փինէի ոսկիի փոխառութիւնը միշտ մեծ յաջողութիւն կը գտնէ: Հինգշաբթի օր միայն, հինգ միլիառ հարիւր միլիոնի համաւ բերուած ոսկին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ատրինէ Էքպէրեան, Այրի Տիկին Մաքրուհի Էքպէրեան, ինչպէս նաեւ Էքպէրեան եւ Մաքսաեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Շաւիլի Նորակերտ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, զաւկին, եղբօր եւ ազգականին

ՕՆՆԻԿ ԷՔՊԷՐԵԱՆԻ

յիշատակին, անոր մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ազգականները եւ բոլոր իր յիշատակը յարգող բարեկամները :

×

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Թաղիս Ս. Գ. Լ. Գիւտի Նշխարաց եկեղեցւոյս անուան եւ հիմնարկութեան 27րդ տարեդարձին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ տեղի պիտի ունենան, այս կիրակի, հանգուցեալ հիմնադիրներու՝ Առաջնորդ Պալաքեան Սրբազանի, Գ. Շահլամեանի, Ա. Դարբինեանի, Ռ. Անսուրեանի, ինչպէս նաեւ Սահակ Մեսրոպ ազգ. սրահի հիմնադիր Նախկին Թաղ. Խորհրդոյ անդամներուն, եկեղեցւոյ եւ սրահի կառուցման նիւթապէս եւ կամաւոր աշխատութեամբ նպաստող ազգայիններու ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ: Կը հրաւիրենք Մարսիլիահայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ տօնախմբութեան եւ հոգւոց յիշատակի սոյն հանդիսութեանց :

ՊՈՄՈՆԻ ԹԱՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ.— Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի կողմէ :

ՅՈՒԼԻՍ ՎԵՑԻՆ

ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

22 Յունիս, Կիրակի ժամը երեքին, Մուրատեան վարժարանի մէջ, գեղարուեստական բաժին, ուխտագնացութեան ժապաւէնը : Պիւֆէ :

ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Նախկին Սամաթիացիներու Միութիւնը կը տեղեկացնէ թէ Յունիս 14ին տեղի ունեցած է իր ընդհ. ժողովը և վարչութեան անդամ ընտրուած են.— Նախագահ՝ Տիրան Յարութիւնեան, փոխ–նախագահ՝ Տիկին Լ. Ադամեան եւ Վահրամ Գազանճեան, քարտուղար՝ Մ. Սարաճեան, օգնական՝ Ռ. Եզեկիէլեան, գանձապահ՝ Տիկին Մ. Ստեփան – Տիրան, օգնական՝ Գրիգոր Թոլեան, խորհրդականներ՝ Մ. Գազանճեան, Խ. Արթինեան, Տիկին Սվաճեան և Վ. Ալթունեան:

ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ

Շրջ. ժողովի պատգամաւորներու ի պատիւ հացկերոյթ կը տրուի երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Սասունիին ճաշարանը: Կրնան մասնակցիլ շրջանի ընկերները եւ համակիրները :

Ճաշագին՝ 950 փրանք :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կազմակերպած է տարեկան մեծ դաշտահանդէս մը, Յունիս 22ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Սէսէնի հանրածանօթ գղեակին՝ գեղեցիկ փառքին մէջ (անցեալ տարուան վայրը):

Գեղարուեստական լաւագոյն բաժին մը մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին :

Տղաքը կը ներկայացնեն զաւեշտ մը՝ ԽԵԶՈՅԻ ԹՈՒՋԸ: Բարձրախօս հայ եւ ֆրանսական երգապնակներով :

Ճոխ պիւֆէ այլազան խմիչքներով: Այս հանդէսը զուգադիպելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի քառասնամեակին կը հրաւիրուի մօտակայ գաղութներուն համակիր հայ երիտասարդութիւնը :

Քաղաքին օթօքառերը կը մեկնինՇմէն տը Լալփլէն 8.30ին, դպրոցին առջեւ 8.45, Փլաս վէրտէօն 9, Փաքսին առջեւ 9.15:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յուլիս վեցին

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 29ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին վարժարանին մէջ. Հանդէսէն յետոյ տեղի պիտի ունենայ տարեկան դաշտահանդէսը օժանդակութեամբ Ծնողական Միութեան :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ :

Մուտքի գին 250 ֆրանք :

Հաղորդակց. միջոց.— Էկլիզ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի – Փավիյօն :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ «ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

22 Յունիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Լիոնի Զ. Թաղապետարանի սրահին մէջ (Րիւ տը Սէզ):

Պիտի ըլլան դպրոցական եւ մանկական զուարճալի խաղեր եւ ուրիշ նոր եւ տպաւորիչ անակնկալներ :

Սիրով կը հրաւիրուի լիոնահայ գաղութը այս դպրոցական հանդէսին :

Մուտքը ազատ է :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ :

20 Յուլիս, Կիրակի, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ այս թուականը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձը, Շաւիլի մէջ Յուլիս 27ին:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, Շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 17ին, Սեւրի քաղաքապետին նախագահութեամբ :

Սիրով հրաւիրուած են յարգելի ծնողներ եւ բարեկամներ :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները տեղի կ՚ունենան Յունիս 29ի կիրակին, ժամը առաւօտեան 9 – 12 :

Իրենց ներկայութեամբ աշակերտներու մէկ տարուան ջանքերը, խրախուսելու համար, սիրով կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ ծնողքները՝ ազգապահպանման գործին բծախնդիր հայրենակիցներ, մանաւանդ տեղական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ կէս օրէ ետք ժամը չորսին Քաֆէ Լը Րէժանի մէջ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Օրակարգ.— Պարահանդէս եւ ուրիշ կարեւոր հարցեր: Ոչ ոքի հրաւէր չի ղրկուիր: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՇԱՒԻԼԻ կրօն. Ընկերակցութեան տարեկան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին: Օրակարգ նոր վարչութեան ընտրութեան: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի :

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են :

Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ :

COLLÈGE S. MOORAT
26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

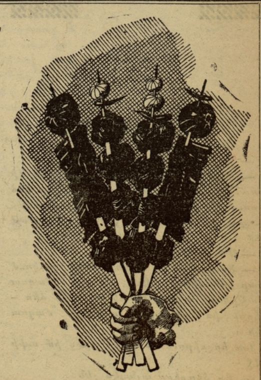
ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ց. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբերին, կիրակի Լիւթեսիայի մեծ սրահին մէջ, սրահին նուագախումբով :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes
Մէթրօ Փորթ Մայեօ կամ Շամփէրէ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10.45ին կը խօսի վերապատուելի ՍՕՖԹՕՐԵԱՆ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 22 ՅՈՒՆԻՍ — DIMANCHE 22 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8224 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4025

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՐ ՀԱՒԱՏՔՈՎ

Շաբաթ օր բացուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Արեւմտեան Եւրոպայի 29րդ Շրջանային Ժողովը :

Այս տարուան հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ բացառիկ պայմաններու մէջ :

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմին բացած խոր վէրքերը չեն սպիացած դեռ :

Զինադադարէն տասներեք տարի ետք ալ խաղաղութիւնը չէ վերահաստատուած :

Եւրոպայէն մինչեւ Ափրիկէ ու Ծայրագոյն Արեւելք, մարդկութիւնը կ'ապրի անստուգութեան մէջ :

Ո՛չ մէկ խնդիր լուծուած է :

Դժգոհ են բոլոր ազգերը, մեծ թէ պզտիկ :

Ամէն մէկը իր ցաւն ունի :

Մթնոլորտը ելեկտրականացած է, արեւելքէն արեւմուտք :

Փոքրիկ կայծ մը բաւական է՝ բռնկցնելու համար համատարած հրդեհ մը :

Ո՛չ մէկ արդիւնքի յանգեցան ՄԱԿի ծրագիրները :

Հողեչափ, քննարկ ճառեր ամէն օր՝ յանուն զինաթափութեան :

Ու ջլապինդ մրցում՝ սպառազինութեան համար : Հիւլէական ու ջրածնային :

Պատերազմի պատրաստութիւն՝ մանաւանդ անոնց կողմէ, որ «խաղաղութիւն» կը հոլովեն ամէն վայրկեան : Ու ապիտակ աղաւնիներով եւ ձիթենիի շիւղերով կ'ողողեն հրապարակը՝ խաբելու համար մարդկութիւնը :

Ծանր է կացութիւնը Միջերկրականի ափերուն վրայ, ուր ծուարած են հարիւր հազարաւոր Հայեր :

Փորձութեան տագնապալից օրեր ջլատած են կեանքը Լիբանանի մայրաքաղաքին մէջ,— նոր ոստան մշակոյթի՝ Սփիւռքի Հայութեան :

Հորիզոնին վրայ կուտակուած են սեւ, բոթաբեր ամպեր՝ նախանշան մօտալուտ փոթորիկի մը, որուն սարսափին տակ կ'ապրի մարդկութիւնը, ծարաւի խաղաղութեան :

Քաղաքական այսպիսի ծանր պայմաններու տակ որոշ դեր է վերապահուած մեր կազմակերպութեան :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ հաւատարիմ իր հիմնական ծրագրին, ամէն բանէ առաջ ցիրուցան հայութեան ֆիզիքական գոյութեան ապահովումն ունի իբրեւ ուղեցոյց : «Համբանք»ին պահպանումը :

Հիւրընկալ երկիրներու մէջ իր քաղաքականութիւնը կը նոյնանայ տեղացիներու շահերուն հետ :

Վաթսունեւութ երկարաձիգ տարիներէ ի վեր կանգնած հայ ժողովուրդի կողքին՝ իբրեւ հարազատ արտայայտիչը անոր ազգային – քաղաքական պահանջներուն, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը երբե՛ք չէ շեղած իր գաղափարականէն :

Կեանքի կոչուած յանուն անկախ Հայրենիքի՝ անիկա իր լաւագոյն զաւակները զոհած է ազատութեան բագինին վրայ՝ արժանանալով հայութեան հիացումին ու երախտագիտութեան :

Հայոց պատմութեան բախտորոշ մէկ շրջանին իր շուրջ համախմբած հայութեան ազատատենչ, քաջարի զաւակները՝ յաջողած է իրագործել իր գաղափարականը, — ազատ եւ անկախ Հայաստանը :

Ու այսօր աւելի քան երբեք յոյսով ու հաւատքով կը նայի դէպի ապագան : Այն հաստատ համոզումով, որ օտար, բռնակալ վարչաձեւին անպայման պիտի յաջորդէ նոր Հայաստան մը, որուն մէջ ժողովուրդը պիտի ըլլայ ազատ ու անկաշկանդ :

Եւրոպայի սրտին վրայ քաղաքակիրթ ազգեր՝ մեզի բախտակից՝ յուսալից աչքերով կը սպասեն այն երջանիկ օրուան, երբ երէկի իրենց ազատ ու անկախ երկիրները կաշկանդող շղթաները պիտի փշրուին դղրդալից :

Ու պիտի ծագի ազատութեան պայծառ արշալոյսը : Նաեւ՝ հայրենաբաղձ հայութեան համար :

Այս խոր հաւատքով կ'ողջունենք Շրջանային Ժողովը, մաղթելով յաջողութիւն իր աշխատանքներուն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՄԸՐՇՈԼՏ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ Կ'ԵՐԹԱՅ

ԿՌՈՒԻՆԵՐԸ ԴԱՐՁԵԱԼ ԾԱՅՐ ԿՈՒՏԱՆ

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 30 ՄԵՌԵԱԼ ՊԷՅՐՈՒԹ ԵՒ ԹՐԻՓՈԼԻ

Կարճատեւ հանդարտութիւն մը որոշ յոյսեր ներշնչած էր Լիբանանի մէջ, ուր ՄԱԿի քննիչներուն թիւը հասաւ 55ի եւ շուտով պիտի բարձրանայ հարիւրի : Այսուհանդերձ լիբանանեան շրջանակները ցարդ չեն կրցած հասկնալ՝ թէ քննիչները ի՛նչ պիտի ընեն ներկայ խառնիճաղանճին մէջ. յստակօրէն հարց կը տրուի .— 55 դէտերը իրենց 45 ճիփերով կրնա՞ն կարաւաններ կեցնել, խուզարկել, ապահովել կառավարութիւնը՝ թէ Սուրիայէն զէնքեր չեն փոխադրուիր : Այս ուղղութեամբ պատասխան չեն տար նաեւ ՄԱԿի մարդիկը, որոնք լրագրողներու որեւէ հարցումին կը պատասխանեն .—«Չեմ գիտեր» կամ՝ «այդ մասին բան չեմ լսած» :

Ուրբաթ օր կը կարծուէր թէ զինադադար պիտի ըլլայ Լիբանանի մէջ՝ երկու կողմերուն համաձայնութեամբ, ինչպէս կը հաղորդէր Հնայնասփիւռը : Զափաւորական երեսփոխան Ռէյմոն Էտտէ ծրագիր մը ներկայացուց այս ուղղութեամբ, որուն գլխաւոր կէտերը հետեւեալներն են .— Զինադադար, նախագահական ընտրութիւն, Շամունի հրաժարումը եւ ընտրութիւնը Ժողովի մը՝ որ պիտի որոշէ ապստամբութեան պարագլուխներուն ճակատագիրը : Էտտէ կը շեշտէ թէ ըմբոստ ղեկավարներու պաշտպանութիւնը պէտք է յանձնուի բանակին :

Ուշագրաւ է այն պարագան, թէ Էտտէի ծրագիրը շատ մօտ է Նասըրի առաջարկած ծրագրին (Մայիս 20) :

Պէյրութի մէջ կառավարութիւնը զօրացուցած է իր դիրքը. Վարչապետ Սամի Սոլհ վճռապէս յայտարարեց թէ կառավարութիւնը չընդունիր Էտտէի առաջարկած ծրագիրը, որովհետեւ խռովարարներու ղեկավարները պիտի ձերբակալուին եւ անոնց ինչքերը պիտի գրաւուին պետութեան կողմէ :

Պաշտօնապէս Լիբանանեան կառավարութիւնը ձերբակալման հրամանագիր մը հանեց ըմբոստութեան 17 ղեկավարներուն դէմ, որոնց մէջ կը գտնուին նախկին վարչապետներ Սաէպ Սալամ եւ Ապտալլա Եաֆի, ինչպէս նաեւ լեռնական Տրիւզներու ղեկավար Քամէլ Ճումպլաթ :

Կը կարծուի թէ քանի մը օրուան «հանդարտութիւնը» ըմբոստներուն թելադրուած էր Նասըրի կողմէ՝ ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտի ներկայութեան պատճառով. այսօր, երբ ընդհ. քարտուղարը Ամման կը մեկնի, կռիւները սաստկացած են արդէն : Այնուհետեւ Համըրշոլտ պիտի անցնի Երուսաղէմ :

Պէյրութի մահմետական թաղամասին մէջ՝ Պասթա, շէնքէ մը կրակ բացուեցաւ զինուորական կառքի մը վրայ. բանակը օգնական ուժեր ղրկեց եւ երկու ժամ ան-

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՆԱՃԻ ԿԱԽՈՒԱԾ Է

ԲՈՂՈՔ ԵՒ ՑՈՅՑ

Վիէննայի կիսապաշտօնական շրջանակները կը հաղորդեն թէ Նաճի եւ իր ընկերները կախուած են. իսկ Հունգարիոյ պաշտօնական շրջանակները կը ճըշդեն՝ թէ դատավարութիւնը տեղի ունեցած է «վճիռին գործադրութենէն առաջ ...այս տարի եւ գոնիփակ» : Մեղադրեալները ընտրած են իրենց պաշտպան փաստաբանները, որոնք դիմած են նաեւ վճռաբեկ ատեանին, բայց մերժուած :

Բողոքի բազմաթիւ ցոյցեր եղան Նաճիի եւ իր ընկերներուն սպանութեան առիթով :

Բողոքեցին.— Փեշտայի Կոչին Կոմիտէն՝ «հրէշային ոճիրին դէմ», Ֆրանսացի Ընկերվարականներու խորհրդարանական խմբակցութիւնը՝ նկատելով որ Նաճի եւ իր ընկերները փորձած էին միայն քիչ մը ազատութիւն բերել իրենց երկրին, Ազգ. Ժողովի Արմատական խմբակցութիւնը «յուզումով կ'ողջունէ Նաճիի եւ ընկերներուն յիշատակը. անոնք սպաննուեցան՝ Հունգարիոյ անկախութիւնը պաշտպանելու համար» : Բողոքեց նաեւ ընկերվարական եւ արմատական ուսանողներու կոմիտէն :

Հունգար ուսանողներու ընկերակցութեան կոչին պատասխանելով բազմաթիւ կազմակերպութիւններ ուրբաթ օր բողոքի ցոյց մը ըրին Շան զ'Էլիզէի վրայ. հարիւրաւոր մարդիկ ծաղկեպսակ մը դրին Անծանօթ Զինուորի յուշարձանին վրայ : Ցուցարարները, լուռ՝ անցան Շան զ'Էլիզէէն եւ Յաղթական Կամարին տակ վայրկեան մը լռութիւն պահելէ յետոյ՝ երգեցին Հունգարիոյ ազգային հիմնը :

Քանի մը այլ խմբակներ ցրուեցան ոստիկանութեան կողմէ. երիտասարդ տղաք էին անոնք, որ կը պոռային « ոճրագո՛րծ համայնավարներ» :

Խորհրդային ճակատի մամուլը կը քննադատէ Արեւմուտքը, որ կը պաշտպանէ «հունգար դաւաճանները» : Ցարձակումները կը շարունակուին Թիթոյի դէմ :Պելկրատի կառավարութիւնը իր կարգին պաշտօնական բողոք մը պիտի ընէ Մոսկուա :

× Պոնի մէջ 400 Հունգարացիներ եւ Գերմանացիներ ցոյց մը ըրին խորհրդային դեսպանատան առջեւ, որուն պատուհաններուն ապակիները կոտրեցան արձակուած քարերէն. ոստիկանութիւնը գաւազաններով ցրուեց ցուցարարները :

×

Մոռանա՛լ, մոռանա՛լ ամէն ինչ,
Ամէնին մոռանալ
Չըսիրել, չըխորհիլ, չափսոսալ,
Հեռանա՛լ ···
Այս տանջող, այս ճնշող ցաւի մէջ,
Գիշերում այս անշող
Արդեօք կա՞յ իրիկուայ մոռացման
Մոռացման ոսկէ շող···
Մի վայրկեան ամէնից հեռանալ,
Ամէնին մոռանալ,
Խաւարում, ցաւերում քարանալ
Մեն – միայն :
Մոռանալ, մոռանալ ամէն ինչ,
Ամէնին մոռանալ,
Չըսիրել, չըտենչալ, չըկանչել,
Հեռանա՛լ···

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ ՆՈՐ ԿՌՈՒԻՆԵՐ

ՄԱԿԱՐԻՈՍ ԱՐՔ. ՄԵՐԺԵՑ ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Կիպրոսի մէջ նոր կռիւներ ծագեցան Յոյներու եւ Թուրքերու միջեւ : Անգլիական ուժերը անակնկալի եկած են՝ նկատելով որ դէպքերը շատ արագ պատահած են. մինչեւ որ միջամտեն, չորս Յոյներ ծանրօրէն վիրաւորուած էին արդէն :

Լուսարգելի դրութիւնը անմիջապէս հաստատուեցաւ՝ ժամը 7.30էն սկսեալ :

Միջադէպ մը պատահած է նաեւ Մարշէ հրապարակին վրայ, ուր Յոյները Թուրք մը սպաննած են :

Այս միջադէպերուն հետեւանքով կըղզիին իշխանութիւնը կը մտածէ թէ երկու համայնքներու միջեւ նոր բախումներ կրնան ըլլալ. այս պատճառով օգնական ուժեր կը ղրկուին Կիպրոս, ուր Անգլիացի զինուորներուն թիւը հասած է արդէն 40.000ի :

Միւս կողմէ Մակարիոս Արք. մերժեց բրիտանական ծրագիրը՝ Կիպրոսի համար : Արք.ը նամակ մը ղրկեց կղզիին կառավարիչին, յայտարարելով թէ Լոնտոնի պատրաստած ծրագիրը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ բաժանում մը Յոյներու, Թուրքերու եւ Անգլիացիներու միջեւ, ինչ որ պատճառ կրնայ ըլլալ արիւնահեղութեան եւ պատերազմի՝ կղզիին բոլոր կողմերը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՍԹԵԼ մամուլի ասուլիս մը տուաւ Ուրբաթ օր : Իբրեւ ականատես Ալժէի դէպքերուն շեշտեց թէ առկէ վերջ կարելի չէ որեւէ խնդրի մասին խօսիլ, մանաւանդ Ալժերիոյ խնդրին առանց նկատի առնելու Մայիս 13ը : Ալժերիոյ նախկին կառավարիչին համար, կարեւոր է՝ մօտեցնել Միջերկրականի երկու ափերը, միտքերը եւ սիրտերը, որպէսզի Ֆրանսան (մայր երկիր, Ալժերիա եւ անդրծովեան հողամաս) ամբողջ, պէտք եղած օգուտը քաղէ պատահած դէպքերէն :

ՀԻՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ սաստիկ տաքերը կը շարունակուին եւ ցարդ 600 հոգի մեռած է :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեց, ճշդելով թէ ժողով մը գումարած է, ուր քննուած են միայն տնտեսական հարցեր : Խրուշչեւի տեսակէտը անգամ մը եւս յաղթանակած է ժողովին մէջ : Ուշագրաւ է նաեւ այն պարագան՝ որ Կեդր. Կոմիտէի անդամներուն թիւը բարձրացած է 25ի. նորերը՝ Խրուշչեւի կողմնակից կուսակցականներ են :

ԱՆԳԼԻՈՅ Վարչապետ Մաքմիլըն կը պատրաստուի Փարիզ գալ՝ Յունիս 29ին զօր. Տը Կոլի հետ հանդիպում մը ունենալու համար. այս ուղղութեամբ Լոնտոնի ֆրանսական դեսպան Շովէլ տեսնուած է Մաքմիլընի հետ :

ՔՈՒԼՈՄԻ մէջ (Սէն է Մառն) Ֆրանսացի մասնագէտներ քարիւղի նոր հանք մը գտած են :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլ Փարիզկիսթանցիի դեսպանին յայտարարած է թէ իր կառավարութիւնը կը փափաքի որ Միջին – Արեւելքը միայն խորհրդային ազդեցութեան տակ չմնայ. Ֆրանսա կը փափաքի վերսկսիլ դիւանագիտական յարաբերութեանց՝ որոնք խզուած էին Սուէզի դէպքէն յետոյ :

ԼՈՆՏՈՆԻ հանրակառքի վարիչները եօթը շաբթուան գործադուլէ ետք վերսկըսան իրենց աշխատանքին : Գործադուլը երկու միլիոն արժած է փոխադրական ընկերութեան, մէկուկէս միլիոն՝ Սէնթիքային եւ երեքուկէս միլիոն՝ բանուորներուն :

ՔԱՆԴԵՆՔ ՉԻՆԱԿԱՆ ՊԱՐԻՍՊՆԵՐԸ

I (*)

Լման երեսուն տարի առաջ էր, տարօրինակ ու տխրաթրթիռ զգայութիւն մը լեցուց հոգիս։ Ցանկարծ, Ամիէն քաղաքին մէջ, մինակ զգացի ինքզինքս, հայ խօսակից մը գտնելու անկարելիութեան մէջ, հայերէն խօսելու անհուն կարօտով մը։

Այն տպաւորութիւնն ունէի թէ Վերջին Հայն էի ես։

Չեմ գիտեր թէ ի՛նչպէս խրեցաւ վերջին Ասորեստանցին, եղա՞ւ մէկը որ յամառօրէն կառչած մնաց իր պատմութեան, աշխարհակալ այն կայսրութեան՝ որ Աստուածաշունչ Մատեանը կը լեցնէր սարսուռով ու սոսկումով, եւ ի վերջոյ, իր լեզուն հասկցող մը գտնելու անկարելիութեան մէջ, տխրօրէն ոլորեց Թակլաթ-Փալասարի մագաղաթեայ յիշատակարանը, խոնարհեցուց արտեւանունքը, արցունքով կնքեց աչքերը, եւ չնջաց.

— Consummatum est.

Վախճանին զգայութիւնը ծանօթ է գիտութեան, ծանօթ է պատմութեան, ծանօթ է գրականութեան։ Բայց այն զգայութիւնը, որ անհատին հոգին կը լեցնէ հաւաքականութեան մը վախճանին գիտակցութեամբ, ոչ թէ մարգարէական ձեւով՝ որ յատուկ է քրիստոնէական վախճանաբանութեան (էսխաթոլոժի), այլ պատմական եւ իրական ապրումով, վկայութիւն չունի մատենագրութեան մէջ։ Կարդացած չեմ վկայութիւն մը, ուր գրողը խօսի իբրեւ իր ժողովուրդին վերջին ներկայացուցիչը, թերեւս որովհետեւ գրագէտը աւելի կանուխ կ'անհետանայ պատմութեան բեմէն քան իր ժողովուրդը։ Արդարեւ, ժողովուրդները կը մեռնին երկար հոգեվարքով մը, հիւծելով, ծիւրելով, մաշելով, հատնելով, երբ գրագէտը այրած մոխրացած կ'ըլլայ արդէն «իբրեւ զխոտ ի հուր»։ Այնպէս որ Վերջին Հայու զգայութիւնը, զոր ունեցայ մենութեան մէջ, կը մնայ քմայք կամ պատրանք։

Այսուհանդերձ, հոգւոյս մէջէն չ'անհետանար երբեք այն անդոհը, զոր կը պատճառեն օրուան մեծագոյն վտանգները՝ մեր գոյութեան դէմ յանդիման։

Այս պայմաններուն մէջ ի՞նչպէս արգահատանք չզգալ հանդէպ ամէն անոնց, որ կանգնած են աւերակներու մէջ ու տուն կ'ուզեն կառուցանել փլատակներէն հանուած նիւթերով։

Ոչ ոք՝ կարծիք կամ խորհուրդ կը հարցնէ գրագէտին, որ անբէճն է իր ժողովուրդին, ընկալո՛ւչը նոր գաղափարներու և մտածումներու։ Ընդհակառակն, ամէն ոք խորհուրդ կը բաշխէ աջ ու ձախ, տեսակէտ կը պարզէ սխտորավաճառներու շուկային վրայ, իմաստունի հովեր առնելով այն հարստութեամբ, զոր բախտախաղը կամ վիճակախաղը կրնայ տալ ունէ ապուշի, առանց հարցնելու թէ բախտախաղը կամ վիճակախաղը կրնա՞յ տալ նաեւ ա՛յն միւս հարստութիւնը, միտքի տքնութեանց պարգեւ։

Այսպէս, զարմանալի չէ՝ եթէ, մեր մէջ, մէկը ելլէ խաղ ծախէ, ետքն ալ՝ ինքզինքը գրագէտ։ Զարմանալի չէ, նոյնպէս, եթէ մէկը «օծումով» դառնայ եպիսկոպոս կամ կաթողիկոս, եւ անմիջապէս յաւակնի վարել ժողովուրդի մը ճակատագիրը։ Զարմանալի չէ, վերջապէս, եթէ չինկեանէ փազարը դարձած է հայ մամուլը, ուր ամէն անվարտի հիմա կ'աշխատի հայ ժողովուրդը փրկել իր չինած մազը ծախելով։

Ահա թէ ինչո՛ւ նոր խօսք չի լսուիր հրապարակին վրայ, լռա՛ծ է մուրճին ձայնը մտքի դարբնոցէն ներս։ Ամէն կողմ նոյն ժխորը․ — Հայը Հայ պահել։

Ահաւասիկ խօսք մը, որ զզուելի է իրապէս։ Ոչ ոք կը խորհի թէ ի՛նչ իմաստ ունի խօսքը, զոր կ'արտասանէ թութակաբար։ Անոնց որ տարազը կը գործածեն բարեմտութեամբ՝ կը հարցնեմ․— Պիտի ուզէի՞ք պարծիլ Հայութեամբ մը, որ քիլոկրամի պէս՝ կը մնայ նոյնը ... Ադամէն ի վեր։

Պարծեցեր եմ որ Հայ եմ, բայց պարծենալու իմ պատճառաբանութեանս մէջ չեմ պաշտպանած երբեք այն տեսակէտը թէ չալվար հագած էին մեր նախահայրերը և չալվա՛ր պիտի հագնինք մենք ալ։ Պարծենալու իմ պատճառաբանութիւնս կը բխի այն համոզումէն թէ Հայութիւնը արտակարգ երեւոյթ մըն է իրացումի՝ ստեղծագործական անսպառ թափով մը կենդանի։

Ապացոյց․— Մեր լեզուն արիական լեզու է, բայց հայերէն։ Մեր եկեղեցին քրիստոնէական եկեղեցի է, բայց հայկական։ Մենք առեր ենք, իւրացուցեր եւ ինքնատպութիւն տուեր մեր փոխառութեան առարկային։ Գեղեցիկ լեզուները շատ են, բայց հաւատացէք՝ մեր լեզուին ճարտարապետութիւնը ապշութի՛ւն կը պատճառէ աշխարհի մեծագոյն հեղինակութեանց, հետաքրքրուելով որ՝ փոքր ժողովուրդ, միշտ աննպաստ պայմաններու մէջ ապրած, ի՞նչպէս կրցեր է զայն հասցնել այս աստիճան նրբութեան, ճոխութեան, գեղեցկութեան։ Նոյն ինքնատպութիւնը կրցեր է ցոյց տալ իր եկեղեցին՝ առնելով զայն քրիստոնէութենէն։

Այսպէս, ուրեմն, մեր ժողովուրդը քալեր է ժամանակին հետ,— լեզուն ճոխացնելով, կրօնքը ազգայնացնելով, ու միշտ փոխելով ու փոխուելով, ձուլելով ու ձուլուելով։

Այժմ կ'ապրինք մեր պատմութեան ամէնէն ճակատագրական մէկ շրջանին մէջ։ Դէմ յանդիման երկու ահաւոր վտանգներու։

Կա՛մ վերջին Հայերն ենք, ու մեզի հետ կը փակուի Հայոց պատմութեան գիրքը։

Կա՛մ կը մնանք այս օրհնեալ ժողովուրդին արժանաւոր, տաղանդաւոր շառաւիղները, շարունակելու համար հայկական ինքնատպութեան գործը քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ։

1․— Որպէսզի կարենանք պահպանել մեր գոյութիւնը աննախընթաց աղէտներու մէջ, որոնք կը պատկերանան հորիզոնին վրայ, հարկ է հրաւիրել մտաւորականները ընդհանուր խորհրդակցութեան մը, դուրս վտարելով լէպլէպիճիները,— օրակարգի վրայ՝ դռնփակ եւ ակադեմական վիճաբանութիւն այնպիսի հարցերու մասին, զորս կարելի չէ փռել ժողովուրդին առջեւ։

2․— Որպէսզի կարենանք շարունակել նուիրական առաքելութիւնը, հարկ է որոնել նոր ճրագներ՝ չկորսնցնելու համար մեր ճամբան։ Ես այն եզրակացութեան եկած եմ, այժմ, թէ ո՛չ մեր եկեղեցին կը փրկէ մեզ այսուհետեւ, ոչ ալ մեր լեզուն։

Ծանօթ է պաշտամունքս կամ հիացումս մեր լեզուին հանդէպ, եւ երբ այդ լեզուն անգամ բաւական չեմ համարեր այլեւս պայքարի նոր պայմաններուն մէջ՝ ուր կը գտնուինք, կը կարծեմ թէ ոչ ոք պիտի ուզէ անպարկեշտ փորձ մը կատարել՝ ինծի վերագրելու համար ինչ որ չեմ մտածեր հանդէպ Հայոց եկեղեցիին։

Մնաց որ չեմ ծածկեր մտածումներս, զորս առիթ պիտի ունենամ պարզելու այս յօդուածաշարքիս երկրորդ գլուխին մէջ, իսկ յաջորդական գլուխներուն մէջ՝ այն ամէն վտանգները, որոնց ակնարկեցի։

Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Այս յօդուածաշարքին առաջին գլուխը թուագրուած է հայկական այբուբենով (Ա – Թ)։ Այս երկրորդ գլուխը պիտի թուագրուի արաբական թուանշաններով, երրորդը՝ հռովմէական թըւանշաններով։

Այս գլուխէն առաջ Յաւելուածներու շարքին մէջ խոստացուած հանգանակը՝ աւելի ետքը։

ԵՐԳԱՀԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍԸ

(ՏՈՒՐՔ ՄԸ ՀԱՆՃԱՐԵՂ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ)

Հայ դասական երաժշտութեան բնադաւառը ունի իր փայլուն երգահաններէ հոյլը, որի ճանաչուոր աստղերից են Տիգրան Չուխաճեանը, Քրիստափոր Կարամուրզան, Մակար Եկմալեանը, Կոմիտաս Վարդապետը, Ալեքսանդր Սպենդիարեանը, Արմէն եւ Նիկողայոս Տիգրանեանները, Սպիրիդոն Մելիքեանը եւ ուրիշներ։

Այս բոլորի մէջ իր բացառիկ տեղն ունի Կոմիտաս վրդ․ Սողոմոնեանը, որին իրաւամբ կարելի է համարել մեր դասական երաժշտութեան մէջ որպէս մի չգերազանցուած երգահան վարպետ, բառի մասնագիտական առումով։ Կոմիտասը ցեղի հանճարի փայլատակումն եղաւ։ Իր լրման, կատարելութեան ծաղկուն տարիներին ենթարկուեց ցեղասպանութեան անողոք հարուածին։ Չտոկաց այդ հարուածին, ենթարկուեց հոգու եւ մտքի փլուզման, կիսատ ձգելով իր հոյակապ աշխատանքները։

Կոմիտասը ցեղի հանճարածին այն սուզակն էր, որ կրցաւ այնքան բեղուն, տաղանդներին միայն յատուկ, խոյանքով թափանցել հայ ժողովրդական երգերի, խաղի ու պարի ովկիանը, յայտնագործելու ակն ու ակունքը հայ երաժշտական արուեստի։ Արեւմտա-եւրոպական երաժշտութեան հմտացած՝ վերակերտեց հայկականը, որ կը մնայ մարգարտեայ մանեակ։ Մայրենի երաժշտութեան թանկագին գանձեր, ժամանակի տարածութիւնից դուրս, յաւէտ անկորնչելի։

Հայ ժողովրդի զմայլելի «հազար ու մի երգն ու խաղը» հին հին դարերից կամրջուած է եղել մեր եկեղեցու սրբազան երգերին, մեղեդիներին ու հոգեւոր մրմունջներին։

Կոմիտասեան մեկնաբանութեամբ՝ հոգեւորն ու աշխարհիկը, դարերի ընթացքին, զարգացել են ինչպէ՛ս երկուորեակներ։ Հոգեւորն ու աշխարհիկը իրենց աւիշը քաղել են բուն ժողովրդից։

Առաջինը վանքերի ու տաճարների միսթիկ շունչով օծուն, երկրորդը, հայ գեղջուկի խրճիթի ծածկի տակ, կանաչ ոսկի դաշտերի, սահանքոտ գետերի ու ծիծաղուն ծովակների ոլորտի մէջ։ Թրթռուն, բարախուն, հայրենի սէգ լեռների, երկնի կապոյտի ներդաշնակութեան հիմնը արձագանգել են թէ մէկը եւ թէ միւսը։

Եւ Կոմիտասը, իբրեւ երկրպագու հայ երգի, իշխել է հաւասարապէս երկու մարզերումն էլ։

Եթէ Էջմիածնայ Ճեմարանի հանդիսասրահում, Թիֆլիսի եւ պոլսահայ թատերաբեմերում ու սրահներում կը թնդացնէր սիրտերը «Լօլօ», «Քելէր – ցոլէր», «Ալագեազ», «Ծիրանի ծառ» ու «Մոկաց Միրզէն», ապա Ս․ Էջմիածնի հնաւանդ տաճարի կամարների տակ կը ծաւալէր, արուեստագէտի ապրումով ու շունչով, «Գոհանամք», «Ծով ծիծաղախիտ», «Նորահրաշ» ու շատ շատերը շարականներից, վերջապէս «Սուրբ, Սուրբ, Տէր զօրութեանց»։ Մէկը միւսից գրաւիչ։

Իսկ սրանց մէջ «Սուրբ սուրբ»ը՝ գագաթը բոլորին։

Կոմիտասի շուրթերէն թռչող իւրաքանչիւր երգ, ձայնագրուած խաղը շարա-

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ
Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

41 Տարի է որ համայնավար վարչակարգը հաստատուած է Խ․ Միութեան մէջ․ ասիկա կը նշանակէ թէ միայն 60էն վեր տարիք ունեցողներն են, որ կրնան յիշել անցեալը, նախա-յեղափոխական Ռուսիան։ Հետեւաբար, համայնավար վարչակարգին պէտք եղած սերունդները պատրաստելու գործը տարուէ տարի աւելի կը դիւրանայ։ Երկրին տէրերը ժողովուրդը համոզած են թէ երկիրը ժողովուրդին երկիրն է․ այս համոզումը մասնաւոր կարգապահութիւն, օրինապահութիւն եւ սովորական հայրենասիրութենէ տարբեր զգացում մը կ'առաջացնէ ժողովուրդին մէջ, որ, միւս կողմէ, շատ հըպարտ կը զգայ աշխարհի առաջնակարգ երկիրներէն մէկուն պատկանելուն համար։ Եւ վերջապէս, բոլորն ալ հաւատացած են թէ ուշ կամ կանուխ ամբողջ աշխարհը համայնական սկզբունքներով պիտի ղեկավարուի, թէ ընկերային եւ տնտեսական անդիմադրելի ուժեր վերջնական յաղթանակը պիտի ապահովեն խորհրդային աշխարհայեացքին։ Մէկ խօսքով՝ հաւատացած են թէ պատմութիւնը կ'ընթանայ իրենց ի նպաստ։

Խ․ Միութիւնը ամէն առիթով կը շեշտէ որ ինքը խաղաղութեան կողմնակից է։ Անհրաժեշտ է մատնանշել, թէ Ռուսերու խաղաղասիրական յայտարարութիւնները, ինչպէս նաեւ ընկերվարութեան սկըզբունքները անժխտելի տպաւորութիւն մը կը գործեն փոքր ազգերու, նոյնիսկ Արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն վրայ։

Տնտեսական կազմակերպութիւն։ Այն իրողութիւնը, որ ազգի մը ամէն տեսակի եւ բոլոր կարողութիւններն ու կարելիութիւնները ենթարկուած են կեդրոնական ծրագրի մը ուղեցոյցին, ոչ միայն ներքին ուժի մեծ աղբիւր մըն է, այլ նաեւ կ'օժանդակէ գաղափարաբանական տարածման՝ ուրիշ երկիրներէ ներս։ Խ․ Միութեան օրինակին հետեւելով, Ասիոյ, Ափրիկէի եւ Արեւմտեան Եւրոպայի գրեթէ բոլոր երկիրներն ալ այժմ ունին իրենց հնգամեայ, վեցամեայ կամ տասնամեայ ծրագիրները։

Խորհրդային տնտեսութիւնը շատ մը տկար կողմեր ունի, ինչպէս օրինակ հրանիւթերու արտադրութիւնը, հաղորդակցութիւնը, փոխադրական միջոցները, բայց անուրանալի է որ արդիւնաբերութիւնը ընդհանրապէս յառաջդիմութեան մէջ է։ Բաւական է օրինակ մը միայն մատնանշել․ 1926էն ի վեր 560 նոր քաղաքներ եւ հազարէ աւելի փոքր «համայնական կեդրոններ» ստեղծուած են։

Աղքատութիւնը՝ առաւելութիւն մըն է։

Ժողովուրդին, եւ մասնաւորաբար գիւղացիութեան աղքատ վիճակը որոշ առաւելութիւն մը կը ներկայացնէ խորհրդային վարչակարգին համար։ Երբ մարդիկ մեծապէս մտահոգ են թէ երկու ծայրը ի՞նչպէս իրարու պիտի բերեն, ուրիշ բանի մասին մտածելու ատեն չեն ունենար։ Աղքատ ժողովուրդը աւելի հնազանդ կ'ըլլայ։

Միայն մէկ կուսակցութեան մը գոյութիւնը, ինչպէս նաեւ պատժուելու վախը պատճառ են, որ քաղաքական կազմակերպուած ընդդիմադրութիւն մը գոյութիւն չունենայ։ Հանրային կարծիքը որոշ չափով նկատի կ'առնուի թէեւ, սակայն կառավարութիւնը ի վիճակի է զանց առնելու զայն։

Միւս կողմէ, Խ․ Միութիւնը գործադիր կառավարութիւն ունի, որ երեսփոխանական կամ այլ ժողովներու խօսք հասկցնելու պարտադրանքին տակ չի գտնուիր։ Ընտրութիւնները՝ կազմակերպուած կատակերգութիւն են։ Օրէնքները կը դրուին հրամանագրերով։ Գործադիր մարմինը միաժամանակ օրէնսդիր մարմին է։ Ասիկա կը նշանակէ թէ կառավարութիւնը շատ աւելի մեծ իշխանութիւն ունի քան արեւմտեան որեւէ մէկ երկրի մէջ։

Խորհրդային կառավարութիւնը չափազանց իրատես ալ է։ Օրինակ մը տալու համար յիշենք հետեւեալ պարագան․ ըստ համայնավար վարդապետութեան, թագաւորական ընտանիքները կայսերապաշտութեան վերջին մնացորդներն են․ բայց ասիկա պատճառ չեղաւ, որ Իրանի շահը եւ Աֆղանիստանի թագաւորը փառայեղ ընդունելութեանց չարժանանան Կրեմլինի մէջ։ Կրեմլին գիտէ թէ ինչ կ'ուզէ։ Շատ մը ժողովրդապետութիւններ կամ չեն գիտեր իրենց ուզածը, եւ կամ շատ աղօտ գաղափար մը ունին այդ մասին։

Խրուշչեւեան խորհրդային կառավարութիւնը այսօր կ'ենթադրէ թէ Մ․ Նահանգները պատերազմ չեն ուզեր, բացի այն պարագայէն երբ ուղղակի յարձակման ենթարկուին․ հետեւաբար, այս համոզումը կ'օգտագործէ ամէն ձեւով։

Քարոզչութիւն։ Խ․ Միութիւնը որեւէ առիթ չի փախցներ արտաքին աշխարհին մէջ իրեն ի նպաստ քարոզչութիւն կատարելու համար։ Անհաշիւ գումարներ կը ծախսուին այս նպատակին համար։ Զոր օրինակ, Պրիւքսէլի միջազգային տօնավաճառին համար Խ․Միութիւնը 55 միլիոն տոլարէն աւելի ծախսած է մինչեւ հիմա, որովհետեւ քարոզչական մեծ նըշանակութիւն ունի միջազգային հասարակութեան առջեւ իր լաւագոյն երեւոյթը ցոյց տալու պարագան։

Ճ․ Կ․

(2 Շար․)

կանների ու մեղեդիների, ունէին իրենց բովանդակութեան համապատասխան ներդաշնակում, ղմայլելի ոլորտ: Միտքն ու երաժշտութիւնը իրար լրացնող, իրար մեկնաբանող. բառի եւ եղանակի ներդաշնակութիւն՝ միահիւսուած մէկ ամբողջութեան մէջ :

Ու այս պահին, երբ ապաբախտ երգահանը Արարատի շուքի տակ կը հանգչի հայրենի հողի գրկում, այժմ իսկ աչքիս կը պատկերանայ երիտասարդ, սքեմով Կոմիտաս Հայր Սուրբը՝ ճեմարանի հանդիսասրահում «Սուրբ Սուրբ»ը երգելիս:

Տասնեակ տարիներ յետոյ, անջնջելի է տպաւորութիւնը նրա տաղանդի հզօրութեան : Իր դրոշմը ներկայ է մտքիս ու հոգուս վրայ :

Սրբազան, վեհ ու երկիւղած սպասումն է ...

Ժամանողը Իսրայէլի Եհովան չէ, խըստասիրտ, աններող ու վրէժխնդիր :

Հայը այդ ստորոգելիներով Արարիչ չունի իր հոգու եւ մտքի մէջ: Այլ բարի, ներող եւ անյիշաչար է նա: Եւ իբրեւ այդպիսին՝ գալիս է Նա վեհութեամբ, իր զօրութեան ու փառքի մէջ...

Առաջին «Սուրբը» իր մեղմաշունչ թրթռումով առաջին աւետաբեր սիւքն է, տիեզերական Տիրոջ սուրհանդակը, որ կը հասնի զեփիւռների մեղմօրօր սոյլով, աւետելու Արարչի գալուստը ...

Երկրորդ «Սուրբ»ը, աւելի ուժեղ ներդաշնակումով, բոցավառում է հոգիները, թէ՝ պատրաստ, ահա կը մօտենան Տիրոջ փառքի ալիքները շարժուող թափորին :

Իսկ երրորդ «Սուրբ»ը ...

Դա մի ամպրոպային փայլակ է, որ կը ճեղքէ անհունութիւնը ու նրա ընդերքէն կը յայտնուի «Զօրութեանց Տէրը» հոգիների մէկ նոր Արարչագործութեան յայտնումով: Կենդանի տիեզերքը Նրա ամբողջ փառքի, կեանքի, օրհնութեան շքաթափորով կը յորդի ... Երկինք եւ երկիր լի են զուարթուններով... Փառք եւ խաղաղութիւն կ'անձրեւէ ծարաւի հոգիների վրայ եւ Զօրութեանց Տէրը տակաւ կը հեռանայ ...

Իսկ ունկնդիր հասարակութիւնը սրբազան երկիւղածութեամբ կը մրմնջայ. «Ովսաննա՛ ի բարձունս, օրհնեա՛լ ես, որ երկիր գալոց ես...»:

Ահա այս իմաստն ու խորքը ունի Կոմիտասեան ձայնագրեալ Պատարագի «Սո՛ւրբ, Սուրբ»ը, մի սքանչելիք՝ մեր հաւատաւոր հայրերի սրբազան երեւակայութեան :

×

Կոմիտաս, լռեցիր խորշակահար, քեզ հետ լռեց նաեւ քնարդ հոգեհատիդ :

Լռեց նա յաւիտեան :

Լռեց անդարձ:

Ովսաննա՛ քո թեւածող հանճարին, ո՛վ Կոմիտաս :

Սերունդների հետ պիտի ապրես առյաւէտ :

Հ. ԿՈՍՈՅԵԱՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆԻՆ 100ԱՄԵԱԿԸ

●

Թիֆլիսի հայկական թատրոնին անձնակազմը խանդավառութեամբ կը դիմաւորէ իր հիմնադրութեան հարիւրամեակը :

Հարիւր տարուան պատմական հարուստ անցեալ մը ունի մեր թատրոնը՝ Վրաստանի մայրաքաղաքին մէջ. հայ բեմի ականաւոր վարպետները խաղացած են այնտեղ, ինչպէս՝ Գ. Չմշկեան, Պ. Ադամեան, Սիրանոյշ, Յ. Աբէլեան, Իս. Ալիխանեան եւն.: Վրաստանի մէջ մեր թատրոնը հետզհետէ զարգացաւ, դարձաւ ուժեղ ու հասուն :

Աւելի քան կէս դարէ ի վեր իրենց բեղնաւոր գործունէութեամբ բեմադրութիւններու արուեստը բարձրացուցած են՝ Արտեմ եւ Մարի Բերոյեանները, Լ. Ալավերդեանը, Վ. Գալստեանը, Մ. Մարութեանն ու Պահարեանը :

Աւելի քան 25 – 30 տարիէ ի վեր գեղարուեստական բարձրարժէք խաղարկութեամբ այդ բեմին վրայ կերպարներ են ստեղծած վաստակաւոր դերասաններ՝ Մ. Մաճարեան, Դ. Ամիրբէգեան, Ա. Քաջուարեան, Վ. Յակոբեան, Է. Ստեփանեան եւ ուրիշներ: Թատրոնի աշխատանքներուն նպաստած են նաեւ Շ. Վրոյր, Ա. Մելիքեան եւ Հ. Սիմոնեան :

Կան նաեւ երիտասարդներ, ինչպէս՝ Ռ. Պապովեան, Ս. Շէկոյեան, Վ. Եղշատեան, Ա. Ժամկոչեան :

Քիչ չէ թիւը անոնց՝ որոնք Թիֆլիսի հայ բեմին կը ծառայեն այսօր իբրեւ դերասան, բեմադրիչ, նկարիչ եւն.:

1921էն ի վեր ներկայացուած են մօտ վեց հարիւր կտորներ: Խաղացանկին մաս կը կազմեն հայկական, եւրոպական, ռուսական եւ վրացական դասական եւ ժամանակից լաւագոյն թատերգրութիւններ: Բեմադրուած են Սունդուկեանի, Շիրվանզադէի, Պարոնեանի, Նար Դոսի, Մուրացանի, Շէյքսպիրի, Շիլլերի, Գոգոլի, Լերմոնտովի գործերը: Իսկ Հայաստանի ներկայ թատերագիրներէն բեմադրուած են Դ. Դեմիրճեանի, Վ. Վաղարշեանի, Ա. Գուլակեանի, Գ. Բորեանի, Գ. Տէր Գրիգորեանի եւ ուրիշներու գործերը: Թատրոնին՝ վարիչները չեն մոռցած նաեւ վրացի թատերագիրները :

Թիֆլիսի հայ գրողներու եւ բեմադրիչներու գործակցութիւնը սերտ եղած է, որուն շնորհիւ բեմադրուած են Եկ. Բահաթուրի, Ա. Քաջուարեանի, Բ. Սէյրանեանի : Ս. Աւչեանի եւ ուրիշներու կարգ մը ուշագրաւ թատերգրութիւնները :

Երեւանի մեր ծանօթ դերասաններն ալ յաճախ Թիֆլիս երթալով տուած են ներկայացումներ՝ նոյն բեմին վրայ :

Ամրան ամիսներուն թատերախումբը շրջապտոյտներ կ'ընէ Վրաստանի հայաբնակ վայրերը (Սուխում, Պաթում, Ախալցխա, Ախալքալաք) ցուցադրելով իր լաւագոյն բեմադրութիւնները: Միժամանակ կը բեմադրուին մանկական կտորներ՝ մանուկ եւ պատանի հանդիսատեսներու համար :

Սերտ գործակցութիւն մը սկսած է հայ եւ վրացի արուեստագէտներու միջեւ : Վրացական Ռուսթաւել թատերախումբին հետ «Պեպօ»ն ներկայացուած է վրացերէն լեզուով. Բ. Ներսիսեան Պեպոյի դերը խաղացած է՝ վրացերէն, իսկ նոյն թատրոնին մէջ Ա. Լուսինեան Պեպոյի դերը կատարած է հայերէն լեզուով: Հայկական բեմին վրայ ալ, փոխադարձաբար, ներկայացուած է վրացական կտոր մը: Անկախ ասկէ, հայ եւ վրացի թատերագիրներու նուիրուած երեկոներ կազմակերպուած են :

Հարիւրամեակի տօնակատարութեան համար թատերախումբը կը ներկայացնէ Սունդուկեանի «Խաթաբալա»ն իսկ մէկական կտոր ալ վրացի եւ ատրպէյճանցի թատերագիրներէ :

(Ս. Հ.) • Ց. Բ.

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԺԻՐՈՏՈՒԻ ՅԵՏ ՄԱՀՈՒ ԳՈՐԾԵՐԸ

Վերջերս Կրասէ հրատարակչականը լոյս ընծայեց Ժան Ժիրոտուի յետ մահու գործերը.— Անաւարտ վէպ մը՝ Լա Մանքէօզ, ողբերգութեան մը առաջին արարը՝ Լէ Կրաֆ (1936) եւ 1940ին կամ 1941ին Փորթուկալ կատարած իր ճամբորդութեան տպաւորութիւնները :

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼ.— Վաթսուն փոքր էջերու մէջ Ժիրոտու կը պատմէ իր ճամբորդութիւնը՝ Փորթուկալ, ուր գացած էր փընտռելու իր տղուն հետքերը. Ժիրոտուի զաւակը Ֆրանսայէն հեռացած էր, միանալու համար զօրավար Տը Կոլի ուժերուն: Փոքր գործ մըն է ուղեւորական այս նկարագրութիւնը, ուր կարելի է հանդիպիլ լաւ ու գէշ էջերու : Երբեմն, իր մեռած հօր եւ կորսուած զաւկին վերյիշումը խոր յուզումով կը համակէ գրագէտին հոգին, մինչեւ իսկ արցունքի կաթիլներ նետելով Ժիրոտուի ցուրտ աչքին: Յաջորդական էջերու մէջ Ժիրոտու կապ մը չի պահեր. մերթ կը խօսի մահուան մը մասին ու մերթ կը վերյիշէ մանկութիւնը, անցեալի յիշատակները կ'ողողեն գինք: Ինչպէս կը գրէ Լ'Օռօռի աշխատակիցը, տպագրական կարգ մը սխալներ ալ կան գործին մէջ հաւանաբար արդիւնք՝ ձեռագրի սխալ ընթերցումի :

ԽԱՐԵԲԱՑ ԿԻՆԸ.— Անաւարտ վէպ մը, 150 էջ, Ժիրոտուի միւս գործերուն կէսը: Պակաս էջեր կան՝ որոնց գաղտնիքը չէ բացատրուած հրատարակիչներուն կողմէ: Եթէ հեղինակը ողջ ըլլար՝ անշուշտ բաւական պիտի գեղչէր գրքին ներկայ էջերէն. այսուհանդերձ, խաբեբայ կինը, անկասկած, Ժիրոտուի լաւագոյն ստեղծագործութիւններէն մէկը պիտի չըլլար: Անրի Քլուար Ժիրոտուի մասին կը գրէր. «Յաւիտենական պատանի մը՝ յաւիտենական արձակուրդի մէջ»: Անաւարտ այս գործին հերոսները օդի մէջ են, իրականութենէ հեռու. երազկոտ բանաստեղծի մը նկարագիրը կարելի է գտնել անոնց մէջ :

Գրքին կեդրոնական գաղափարն ալ շատ տկար է՝ երկարաշունչ վէպի մը համար: Կին մը, որ կը սիրուի երկու մարդերէ, սուտ չի խօսիր անոնց՝ երկուքն ալ խաբելու համար, այլ՝ նկարագիրով ստախօս մըն է :

ԼԷ ԿՐԱՔ.— Եթէ շատ ցաւալի չէ, որ Ժիրոտու կէս ձգած է Խաբեբայ կինը, նոյնը չէ հռովմէական այս ողբերգութեան համար, ուր գրագէտը փորձած է պաշտպանել հռովմէացի ժողովուրդը՝ ազնուականութեան դէմ: Առաջին արարին անորոշ ստուերն անգամ, այնքան գեղեցիկ, ընթերցողին ցաւ կը պատճառէ որ Ժիրոտու անաւարտ ձգած է զայն : Այս գործին նիւթը քաղաքացիական կռիւներն են, կատաղի կիրքերը եւ միակ մարդու մը ըմբոստութիւնը՝ քաղաքին աւանդութեանց դէմ, աստուածներու դէմ: Ժիրոտուն կարելի է գտնել առաջին այս արարին իւրաքանչիւր տողերուն մէջ. ինք չէ՞ր, որ այլ տեղ մը կը բնորոշէր մարդը. «անսանձ կենդանի մը...»:

Յետ մահու այս հրատարակութիւնը գործեր են՝ որոնք Ժիրոտու ձգած է իր դարակին մէջ. հեղինակին ներկայութիւնը զգալի է տեղ մը, մինչ էջեր կան՝ որոնք Ժիրոտու պիտի չուզէր ստորագրել: Ուշագրաւ է մասնաւորապէս անաւարտ ողբերգութիւնը, որուն առաջին արարը գրական գլուխ – գործոցի մը սկիզբը կարելի է նկատել :

Ամէն պարագայի մէջ Կրասէ հրատարակչականին լոյս ընծայած այս հատորը ոչ թէ նոր Ժիրոտու մը հրամցնելու հաճոյքը կուտայ ընթերցողին, այլ՝ սիրելի դէմքէ մը մնացած յիշատակի քաղցրութիւնը ...:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏԸ լոյս ընծայած է «Չինական դասական բանաստեղծութիւն» ժողովածուն, որ կ'ընդգրկէ Տան դարաշրջանի (618 – 907) չին գրողներու լաւագոյն գործերը. Տան դարաշրջանը չինական գրականութեան ոսկեդարը կը համարուի :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ գրողները յաճախ հանդիպումներ կ'ունենան ընթերցողներու հետ եւ կը վիճին իրենց գործերուն մասին. այսպէս՝ Ծերուն Թորգոմեան Երեւանի Ա. Իսահակեան քաղաքային գրադարանի մէջ, Սիլվա Կապուտիկեան Այգեշատ գիւղի ընթերցողներու հետ հանդիպում ունեցած են եւ խօսած հեղինակներու կարգ մը գործերուն մասին: Իսկ Երեւանի Գրողներու Միութեան դահլիճին մէջ տեղի ունեցած է Վ. Դաւիթեանի «Լուսաբացը լեռներում» գործին քննարկումը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (190)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Թ.

ԳԻՇԵՐԸ ԱԻԱՆՑ ԳԻՒՂՈՒՄ

Երեկոյեան դարձեալ բոլորը հաւաքուեցան սրահի մէջ: Ասլանը նստած էր իր մինդարի վրայ, վարպետ Փանոսը նրա մօտ, ես իմ տեղում, իսկ տան տէրը երբեմն նստում էր, երբեմն կանգնում էր, երբեմն գնում էր իր մարդիկներին զանազան պատուէրներ տալու :

Փայտեայ բարձր աշտանակի վրայ դըրած էր մի խեցեղէն ճրագ, որը աղաւնու նմանութիւն ունէր. նրա միջում կտաւատի ձէթ էր լցրած, իսկ կտուցից դուրս ընկած պատրոյգը հանդարտ վառուելով, տարածում էր աղօտ, կանաչագոյն լոյս իր շրջակայքում :

Ձէթից եւ մուխից բոլորովին սեւ գոյն էր ստացել այդ աղաւնին :

Խօսակցութիւնը գլխաւորապէս ծովակի մասին էր: Խօսում էին նրա բնաւորութեան վրայ, արդեօք նա խաղա՞ղ է, թէ անհանգիստ, տարուայ ո՞ր ամիսներում սովորաբար պատահում են ալեկոծութիւնները. խօսում էին նաւահանգիստների մասին, թէ ո՞ր կողմերի կամ ո՞ր եղերքի մօտ են գտնւում, կամ ի՞նչ տեղերի հետ հաղորդակցութիւն ունեն. խօսում էին նաւակների թուի եւ նրանց փոխադրած ծանրութիւնների քանակութեան մասին, թէ տարուայ ընթացքում որքան մթերքներ կարող էն փոխադրել, — այդ բոլորի մասին, ի հարկէ, հաշիւ ու համար տալիս էր գլխաւորապէս Բէրզէն – Օղլին: Նա այնպէս լաւ ուսումնասիրել էր ծովակը եւ նրա շրջակայքը, որպէս մի լաւ վարժապետ ուսումնասիրում է իր դասագիրքը: Նրան ծանօթ էին ծովակի բոլոր խորշերը, բոլոր եզերքը եւ այն բոլոր դիրքերը, որտեղից կարելի էր ցամաքի հետ յարաբերութիւն ունենալ: Ասլանը իր լսածներից այն եզրակացութիւնն էր դուրս բերում, թէ երկու առագաստաւոր նաւեր բաւական կը լինեն կատարելու այն գործը, ինչ որ կատարում են բազմաթիւ նաւակներն ու սանդալները:

Նրանք խօսում էին, դատում էին, վիճում էին, իսկ ես համարեա չէի լսում : Ես չէի կարողանում մոռանալ Քօթօթի տուած տեղեկութիւնները իր մօր մասին, եւ նրա վրայ էի մտածում: Ասլանը այն օր տան ներսի սենեակներից դուրս գալու ժամանակ ինձ ասաց, թէ այնտեղ մի հիւանդ կայ. դա, անտարակոյս, նաւավարի կինը պէտք է լինէր. բայց Քօթօթի տուած տեղեկութիւնները այդ հիւանդի դրութեան մասին՝ բաւական կասկածաւոր էին դարձնում նրան: Այստեղ անպատճառ մի բան պէտք է լինի, մտածում էի ես :

Մեզ ընթրիք տալուց յետոյ տանեցիք, այսինքն Ծովիկը եւ Քօթօթը, գնացին կտուրի վրայ քնելու: Գիւղացի երեխաները քնում են արեւի հետ եւ զարթնում են նրանից առաջ: Սրահի մէջ մեզ համար եւս քնելու անկողիններ պատրաստեցին: Սրահը, որ պատշգամբի նախնական ձեւն է, շատ յարմարութիւն ունի ամառնային կեցութեան համար. այնտեղ եւ հով է, եւ մաքուր օդ կայ, եւ անքուն գիշերներում մարդ չէ տաղտկանում, նայում է աստղազարդ երկնքի վրայ, զուարճանում է անթիւ լուսաւորներով: Իսկ այն գիշերը ինձ աւելի գրաւում էր այն խուլ, խորհրդաւոր ձայնը, որ լսւում էր օդի մէջ,— դա ծովակի ալիքների ձայնն էր, որ գալիս էր հեռուից :

Հիւանդի արհեստանոցում գործը դադարել էր, այնտեղից ձայն չէր լսւում: Բայց արհեստանոցի բաց դռնից ճրագի լոյս էր երեւում: Ծերունի արհեստաւորը, երեւի, դեռ չէր քնած: Նաւավարը Ասլանին եւ վարպետ Փանոսին տարաւ այնտեղ մի քանի բաներ ցոյց տալու համար: Ես չգնացի, ես արդէն ցերեկով տեսել էի այն տախտակների եւ փայտերի մթերանոցը, եւ դրանք ինձ համար մի առանձին նշանակութիւն չունէին: Ես պառկած մնացի իմ անկողնի վրայ եւ իսկոյն քունս տարաւ :

Մի օտարոտի ձայն զարթեցրեց ինձ : Ո՞րքան ժամանակ անցել էր գիշերից, չգիտեմ, բայց աքաղաղները խօսում էին: Գլուխս վեր բարձրացրի, նայեցի իմ շուրջը: Ճրագի ձէթը արդէն սպառուել էր եւ պատրոյգը երբեմն աղօտ կերպով պլպլում էր, երբեմն հանգչում էր: Բայց սրահի մէջ բաւական լոյս կար. կիսալուսինը դեռ ոչ բոլորովին անհետացել էր հորիզոնից : Նայեցի Ասլանի եւ վարպետ Փանոսի անկողինների վրայ, նրանք դատարկ էին: Երեւում էր, որ դեռ չէին վերադարձել: Նայեցի դէպի հիւանդի արհեստանոցը, այնտեղ դեռ ճրագի լոյս էր երեւում :

Օտարոտի ձայնը, որ զարթեցրեց ինձ, որքան յիշում եմ, դրան սաստիկ բախման ձայնի էր նմանում. նայեցի դէպի սրահի մէջ բացուող դուռը. նա բոլորովին բաց էր. իսկ երեկոյեան, մեր քնելու ժամանակ, ես նրան փակած էի տեսել : Գլուխս դարձեալ դրեցի բարձի վըրայ, բայց քնել չկարողացայ :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ընդհատ զինամարտը չարունակուեցաւ. զինուորները Թնդանօթներով քար ու քանդ ըրին այն շէնքը՝ ուրկէ յարձակում գործուած էր բանակին վրայ: Երկու մեռեալ եւ տասը վիրաւոր կը հաշուեն բանակին մէջ. աւելի քան տասը մեռեալ եւ անհամար ծանր վիրաւորներ՝ ըմ-բոստներուն մէջ :

Կատաղի կռիւներ եղան նաեւ Թրիփոլիի մէջ, ուր ըմբոստները տուին 15 զոհ եւ նոյնքան վիրաւոր :

Կը կարծուի թէ արեւմտահեղութիւնը դարձեալ ծայր պիտի տայ՝ անսանձ կա-տաղութեամբ կռուող ըմբոստներուն ան-տեղիտալի դիրքին հետեւանքով: Նա-խագահ Շամուն եւ կառավարութիւնը ա-ւելի քան զօրացուցած են իրենց դիրքը եւ հաւանական է, որ բանակը «մաքրագործ-ման» անցնելով վրայէ ապստամբներու բոլոր «բերդ»երը՝ ձերբակալելու եւ Ջին. Ատեանին յանձնելու համար անոնց պա-րագլուխները :

× ՄԱԿի քննիչները փոխադրող հնդ-կական օդանաւ մը՝ «Միկ»երու սպառ-նալիքներուն տակ պարտադիր էջք մը կատարած է Դամասկոս, բայց երեք ժամ յետոյ արտօնութիւն ստացած՝ շարունա-կելու համար իր ճամբան :

× Միացեալ Նահանգներու Պատերազ-մական նախարարութեան մէկ բանբերը յայտարարեց թէ եթէ Ամերիկեան բանա-կը միջամտէ Լիբանան՝ հիւլէական կամ ջրածին զէնքեր պիտի չգործածէ. վճռա-պէս հերքեց նաեւ այն զրոյցները՝ թէ հիւլէական ռումբ կրնայ գործածուիլ. «տեղական կռիւներու մէջ Ամերիկա հիւ-լէական ռումբ կամ զէնք չի գործածեր» ճշդեց ան, ոչ միայն զրոյցները, այլ «գաղափարն» անգամ ծիծաղելի գտնե-լով :

× Խտուար Սապլիէ իր վերջին յօդուա-ծին մէջ կը պատմէ պտոյտ մը Պէյրութի արգիլուած թաղամասերուն մէջ: Մոնտի Թըլթակիցը ապա կ'անդրադառնայ նախա-գահին եւ հին Լիբանանցիին Ֆրանսասի-րութեան: Նախագահ Շամուն շեշտած է. — միայն զոհունակութիւն կրնանք յայտ-նել Ֆրանսայի որ բարեկամական իր պայմանագիրները միշտ յարգած է յարատեւութեամբ մը զոր կը յարգեմ »:

Եւ Սապլիէ կը յիշէ որ Շամունի հա-կառակորդ՝ Մարոնի գերապայծառ Մէ-ուշի տարբեր լեզու չի գործածեր :

Ալի Պաղի, Սայտայի մահմետական ե-րեսփոխան եւ ընդհ. քարտուղար «ընդ-դիմադրութեան ազգ. ճակատին», յայտ-նած է Ֆրանսացի լրագրողին.— կը ցա-ւինք որ Ֆրանսան այն վիճակին հասած ըլլայ որ միայն երկրորդական դեր մը խաղայ, որովհետեւ Ֆրանսան միակ պե-տութիւնն է որ անկեղծօրէն եւ անշահա-խնդիր ձեւով կ'ուզէ Լիբանանի գոյու-թիւնը: Եթէ միջազգային շրջանակները թոյլ տուած ըլլային որ Ֆրանսայի ձայնը աւելի լաւ լսուի, վստահ ենք որ Լիբա-նան ի վիճակի կ'ըլլար խուսափելու այս տաղնապէն »:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ողբացեալ Յովհաննէս Նիկողոսեանի յիշատակին Տէսինէն Պ. Սարգիս Առաքել-եան երեք հազար ֆր. կը նուիրէ Մշա-կոյթի Տան (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ երկու հազար ֆր. «Յառաջ»ի բարգա-ւաճման :

×

Մարսիլաբնակ Տիկին Սրբուհի Քաջան-եանի մահուան առթիւ Տիկին Իսկուհի Անդրէասեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Հայկազեան վարժարանի :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համաշխարսանճագի Հայր. Միութեան Պոմոնի եւ Լիոնի մասնաճիւղերը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկին Եւա Կակոյեանի, Տէր եւ Տի-կին Գէորգ Կակոյեանի եւ բոլոր իրենց պարագաներուն, իրենց թոռան, զաւկին, փոքրիկն Անի Կակոյեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ, որ կնքեց իր մահկա-նացուն երեք տարուան ծաղիկ հասակին մէջ :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ

Շրջ. ժողովի պատգամաւորներու ի պատիւ հացկերոյթ կը տրուի երկուշաբ-թի իրիկուն ժամը 8·30ին, Սասունիին ճաշարանը: Կրնան մասնակցիլ շրջանի ըն-կերները եւ համակիրները :

Ճաշագին՝ 950 ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնոր-հակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նը-ուէրները.— Տէր եւ Տիկին Կ. Ճնկորեանէ հինգ հազար, Տէր եւ Տիկին Մ. Մուրատ-եանէ եւ Պ. Կ. Յովակիմեանէ երկու հա-զարական ֆր., Տիկին Մաքսեանէ, ումն հազարական ֆրանք :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգային դպրոցի Կրթ. Մարմնի կող-մէ եւ մասնակցութեամբ՝ վարժարանի երկսեռ աշակերտութեան :

Տեղի կ'ունենայ 29 Յունիս, Կիրակի կէս օրէ ետք ժամը 2·30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը ներկայացուին՝

1.— ՍՈՂՈՄՈՆԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Բարոյալից Թատերախաղը :

2.— ԵՐԵՒԱԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ՁՈՀԵՐԸ

Քրքջալիր կատակերգութիւնը:

Պիտի ըլլան նաեւ խմբերգներ, մեներգ-ներ, արտասանութիւններ ու քննական փորձ : Կը ցուցադրուին աշակերտներու գծագրութիւններն ու գրութիւնները :

Տեղեկատուութիւն Կրթ. Մարմնի եւ ուսուցիչին կողմէ :

Պիտի կարդացուին նուիրատուներու ա-նունները:

Վիճակացոյցներու եւ նուէրներու բա-ժանում:

Կը հրաւիրուին Տէսինահայերը անխը-տիր : Մուտքը ազատ է

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

սիրով կը հրաւիրուի պարանցիկ ԿԱՐՏԸՆ ՓԱՐԹԻԻՆ :

Կազմակերպուած Բարեգործականի Հա-յուհեաց մասնախումբին կողմէ :

Կիրակի, Յունիս 29ին, ժամը 16–24 :

Պ. Աւետիս Մելքոնեանի հովասուն պարտէզին մէջ, 41 բիւ Ավիաթէօր լը Պրիֆս :

Ընտիր նուագախումբ, դիւրամատչելի ճաշ, սիրուն անակնկալներ :

Հանգանակութիւն չկայ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ողբացեալ Տիգրան Փիրանեանի մահ-ուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի՝ վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստա-ցած է, եկեղեցւոյս հայերէնի դասըն-թացքին ի նպաստ, երկու հազար ֆր., Թաղէոսեան – Ստեփանեան ընտանիքէն եւ երկու հազար ֆր. Արմենիա երգչա-խումբէն նոյն նպատակաւ :

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, Շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 17ին, Սեւրի քաղա-քապետին նախագահութեամբ :

Սիրով հրաւիրուած են յարգելի ծնող-ներ եւ բարեկամներ :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները տեղի կ'ունե-նան Յունիս 29ի կիրակին, ժամը առա-ւօտեան 9 – 12 :

Իրենց ներկայութեամբ աշակերտներու մէկ տարուան ջանքերը, խրախուսելու համար, սիրով կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ ծնողքները՝ ազգապահպանման գոր-ծին բծախնդիր հայրենակիցներ, մանա-ւանդ տեղական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, տեղի կ'ունենայ ամսոյս 29ին կիրակին, ամ-բողջ օրը, Փոն տը Շէրիւի (Ալա – Փըլէն) Պ. Տըրիկոսի գովասուն եւ ծառախիտ դաշտին մէջ :

Հաճելի անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ :

Օթօքառը կը մեկնի ժամը ճիշդ 9ին, Փլաս Կիշառէն : –

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ըն-կերուհիները այս ուրբաթ, ժամը 16ին, Յոյներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
Յուլիս վեցին

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բաց-ուած են :

Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բե-րեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ :

COLLÈGE S. MOORAT
26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ա-մավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 29ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին վարժարանին մէջ. Հանդէսէն յե-տոյ տեղի պիտի ունենայ տարեկան դաշ-տահանդէսը օժանդակութեամբ Ծնողա-կան Միութեան :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ հաճե-լի անակնկալներ :

Մուտքի գին 250 ֆրանք :

Հաղորդակց. միջոց.— Ելլել տը Բան-թէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Ըէնսի – Փավիյօն :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՅՈՒՆԻՍ
MARDI 24 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8225 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4026

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊԻ ՎԵՐԵԼՔ

Զօրավար Տը Կոլի կառավարութիւնը լռիկ մնջիկ կ'աշխատի՝ կարգի դնելու համար պետական մեքենան :

Վերջին տարիներու նախարարական տագնապները՝ արդիւնք կուսակցական հակամարտութեանց՝ ջլատած էին եկող-գացող կառավարութեանց բարի կամեցողութիւնը :

Թուղթի վրայ էին մնացած բազմաթիւ գեղեցիկ ծրագիրներ :

Ալժերիոյ հարցը կարելի չէր ըլլար կարգադրել : Խորհրդարանի զանազան խմբակցութիւնները տարբեր բանաձեւեր կ'առաջարկէին :

Ելմտացոյցին բացը կարելի չէր ըլլար փակել : Ելքի բաժինը շարունակ կ'աւելնար՝ խախտելով հաւասարակշռութիւնը :

Տնտեսական գետնի վրայ գիները շարունակ կը բարձրանային : Ֆրանքը աստիճանաբար կը կորսնցնէր իր գնման կարողութիւնը :

Աշխատաւորները չէին կրնար երկու ծայրերը իրարու բերել եւ ամսականի յաւելումի անխուսափելիօրէն կը յաջորդէր գիներու բարձրացման :

Նոր կառավարութեան առաջին գործն եղաւ վստահութիւն ներշնչել երկրին : Վերահաստատել կարգապահութիւնը, որ խախտած էր Ալժերիոյ եւ Քորսիքայի մէջ :

Հաւատարիմ ժողովրդավար կարգերուն՝ զօրավարը իր ուղղամիտ քաղաքականութեամբ փարատեց ձախակողմեաններու ծանր մտավախութիւնները :

Ձերբազատուած խորհրդարանի յաճախ անտեղի միջամտութիւններէն, կառավարութիւնը լայնօրէն կ'օգտագործէ իր լիազօր իրաւունքները՝ արտաքին եւ ներքին առկախ խնդիրները կարգադրելու համար :

Լծուած է շինարար աշխատանքի՝ վերանորոգութեան ճամբուն մէջ դնելու համար Ֆրանսան :

Ալժերիոյ փափուկ հարցին կարգադրութիւնը օրակարգի առաջին կէտն է, որուն մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ զօրավարը :

Այդ մարզին մէջ բարւոք լուծումի մը հասնելու նախապայմանն էր կարգադրել Հիւսիսային Ափրիկէի փոքրիկ վէճերը :

Այդ ուղղութեամբ է, որ գործի ձեռնարկեց կառավարութիւնը :

Թունուզի հետ յարաբերութիւնները խզուած էին Փետրուար ութէն ի վեր, իբրեւ հետեւանք Սաքիէթի ռմբակոծման : Ֆրանսական զինուորները իրենց զօրանոցներուն մէջ արգելափակուած էին :

Ամերիկացի եւ անգլիացի երկու բարեխօսներու ջանքերը ի դերեւ ելած էին, ի վերջոյ յանգելով Ֆէլիքս Կայեարի դահլիճին տապալման :

Զօրավարը յաջողեցաւ լեզու գտնել Պուրկիպայի հետ եւ արդէն բնականոն ու բարեկամական կապեր հաստատուելու վրայ են երկու երկիրներուն միջեւ :

Նոյնը՝ Մարոքի մասին :

Զօրավարին աջ բազուկն է ելմտական նախարար Անթուան Փինէ, որ իբրեւ փորձառու գործի մարդ՝ կը ջանայ բարւոքել երկրին ելմտական անտեսական կացութիւնը :

Հազիւ իշխանութեան գլուխ անցած՝ հանդիսաւորապէս խոստացաւ չբարձրացնել ապրուստի անհրաժեշտ նիւթերու գիները :

Պետական գանձին մէջ թարմ դրամ մտցնելու համար յայտարարեց, որ նոր տուրքեր պիտի չդնէ :

Ու յարգեց իր խոստումները :

Փոխառութիւնը, որուն դիմեց շաբաթ մը առաջ՝ իր աննախընթաց յաջողութեամբ ամէնէն պերճախօս դրսականն է ժողովուրդի վստահութեան՝ հանդէպ կառավարութեան :

Ֆրանսա բռնած է վերելքի ճամբան :

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԵԼ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎՃՌԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ԶՕՐ. ՇԷՀԱՊ՝ ԽԱՅՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԴԸ

●

ՀԱՅ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Լիբանանեան տագնապին եօթներորդ շաբաթը սկսաւ, որ ըստ երեւոյթին վճռական հանգրուան մը պիտի ըլլայ երկրին համար : Կառավարական շրջանակներուն կարծիքով ժամանակն է այլեւս՝ որ «բան մը ըլլայ» :

Զօր. Շէհապ միշտ կը մերժէ քաղաքականութեամբ զբաղիլ, հակառակ անոր որ ակնարկները դարձեալ ուղղուած են իրեն : ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարը Գահիրէի մէջ տեսակցութիւններ ունեցաւ Նասրի հետ եւ չորեքշաբթի պիտի վերադառնայ Պէյրութ : Պարզ է թէ Նասր չէ ընդունած Լիբանանի այն առարկութիւնը՝ որ կ'օժանդակէ ապստամբներուն եւ կը ղեկավարէ զանոնք սուրիական հողամասէն : Միացեալ Հանրապետութեան Նախագահը կը մաղթէ որ զօր. Շէհապ իշխանութեան գլուխ գայ : Այս ուղղութեամբ պիտի աշխատի նաեւ Համըրշոլտ՝ Պէյրութ վերադարձին :

Ներկայիս երկու տեսակ ճնշում կ'ըլլայ Շէհապի վրայ .—

1.— Բանակը ուղղակի յարձակումի պէտք է անցնի, 24 ժամուան ընթացքին մաքրագործելու համար խռովարարները :

2.— Զօր. Շէհապ պէտք է ընդունի նախագահական աթոռը՝ Շամունի հրաժարումով :

Բանակը գործի լծելու գաղափարին դէմ է զօրավարը՝ վախնալով որ նման փորձ մը զինուորները երկուքի կրնայ բաժնել. — Քրիստոնեայ եւ մահմետական, կրօնական պատերազմը անխուսափելի դարձնելով :

Իսկ նախագահական աթոռին համար՝ ինքզինք յարմար չի նկատեր :

Միջազգային ճակատի վրայ հարց կը տրուի թէ օտար ուժեր պիտի միջամտե՞ն Լիբանանի ներքին հարցերուն թէ ոչ : Պէյրութի կառավարութիւնը բազմաթիւ առիթներով հասկցուց՝ թէ կարգը չի կրնար վերահաստատել, այնքան ատեն որ Սուրիայէն զէնք եւ խռովարարներ կը մտնեն երկիր. ՄԱԿի քննիչները ի վիճակի չեն պահելու սահմանները : Երկրին դրեթէ կէսը կառավարութեան հսկողութեան ներքեւ չի գտնուիր : Հաւանական է նաեւ, որ ՄԱԿի ուժերը «վճռական» միջամտութիւն մը չընեն. այդ պարագային՝ Նախագահ Շամուն պիտի ստիպուի՝ ամերիկեան բանակին օգնութիւնը խնդրել. ինչ որ ալ ըլլան պայմանները՝ Միացեալ Նահանգները իրենց ուժերը պիտի դրկեն Պէյրութ՝ Միջին Արեւելքի մէջ վերջին «բերդ»ը չկորսնցնելու մտահոգութեամբ :

Կը սպասուի Համըրշոլտի Պէյրութ վերադարձին, որպէսզի երկու կողմերուն համար ալ կացութիւնը որոշ չափով պարզուի :

Մինչ այս մինչ այն Լիբանանի տնտեսութիւնը կը քայքայուի. օրական 400 միլիոն ֆրանքի վնաս կ'արձանագրուի եւ դրամը՝ որ ցարդ աշխարհի ամէնէն կայունն էր, կրնայ յանկարծ արժեզրկուիլ միջազգային շուկային վրայ :

Կռիւները կը շարունակուին ոչ միայն ըմբոստներուն եւ բանակին, այլեւ ժողովուրդին միջեւ, որ երկու մասի բաժնուած է.— Կառավարութեան թեր ու դէմ : Լիբանանի դրեթէ բոլոր շրջաննե—

(Շարունակութիւնը կարդալ ·Դ· էջ)

ՏԸ ԿՈԼ ՔԱՆԱՏԱ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻ

Քանատայի վարչապետը պաշտօնապէս հրաւիրեց զօր. Տը Կոլը որ Քանատա այցելէ առաջին առթիւ :

× Ժորժ Կորս, Թունուզի ֆրանսական դեսպանը Թունուզ վերադարձաւ հինգ ամսուան բացակայութենէ մը ետք : Պուրկիպա մեծ յաջողութիւն մը կը նկատէ ֆրանքօ-թունուզեան համաձայնութիւնը :

× Րապաթի մէջ ֆրանսական դեսպան Փարօտի խօսակցութիւններ կ'ունենայ Թագաւորին հետ ֆրանսական զօրքին ներկայութեան մասին Մարոքի մէջ :

× Ալժերիոյ փրկութեան կոմիտէն շատ բնական կը գտնէ Կի Մոլէի ներկայութիւնը Տը Կոլի կողքին Յուլիս 2ին, երբ զօրավարը Ալժէ երթայ : Արդարեւ կ'ըսուէր թէ Թռուցիկներ բաժնուած էին Ալժէ որպէսզի ժողովուրդը բողոքէ չորս նախարարի ներկայութեան համար որ «սեսթեմ»ը կը ներկայացնեն : Մասնաւորաբար յիշելով Մոլէի պարագան կոմիտէին բանբերը Պ. Նէօվիրթ չեշտեց թէ անոր դերը շատ կարեւոր եղած է վերջին դէպքերուն առթիւ : Նէօվիրթ Փարիզ կանչուած է կառավարութեան կողմէ, կը կարծուի թէ իրեն պաշտօն մը պիտի տրուի զօր. Սալանի գրասենեակին մէջ, հաւանաբար այդ պաշտօնը ըլլայ՝ զբաղիլ մահմետական երիտասարդութեամբ :

"ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆ ՓԻՆԷ"

ՄԵԾ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

Փինէի փոխառութեան (3·5 առ հարիւր տոկոս) պաշտօնական առաջին արդիւնքը պիտի յայտարարուի չորեքշաբթի : Այսուհանդերձ փոխառութեան առաջին շաբաթը բաւական է արդէն՝ տեսնելու համար այն յաջողութիւնը, զոր գտաւ Անթուան Փինէ :

1952ին, երբ երկիրը տնտեսական լուրջ տագնապի մը մատնուած էր՝ կացութիւնը դարձեալ փրկուեցաւ Փինէի փոխառութեամբ, որ ութ շաբթուան ընթացքին 34 թոն ոսկի հաւաքեց. այս անգամ սակայն՝ յաջողութիւնը շատ աւելի փայլուն է, նկատելով որ մէկ շաբթուան ընթացքին պետութեան փոխառութիւնը հասաւ 35 թոն ոսկիի :

Այս ձեւով առաջքն առնուեցաւ ֆրանքին արժեզրկման, որուն սպառնալիքին ենթարկուած էր ֆրանսական դրամը՝ տակաւին վեց շաբաթ առաջ. միջազգային շուկային վրայ ֆրանքին արժէքը ներկայիս սկսած է բարձրանալ :

Այս յաջողութիւնը ձեռք ձգելու համար Փինէ դիմած էր «հոգեբանական» վայրկեանը. արտասահմանի մէջ չյայտարարուած դրամագլուխ ունեցող Ֆրանսացիները 1948 Սեպտեմբերի օրէնքով 25 առ հարիւրի տուրք պէտք է վճարեն : Նախարարաց Խորհուրդը իր վերջին նիստին այս օրէնքը բարեփոխեց մեծապէս դիւրացնելով արտասահմանի մէջ չյայտարարուած դրամագլուխներու փոխադրութիւնը՝ առանց տուրքի. աւելին՝ այդ գումարները պետութեան փոխ տալով՝ դրամատէրերը պիտի նպաստաւորուին տարեկան 3·5 առ հարիւր տոկոսով :

Պէտք չէ մոռնալ նաեւ, որ 1948ի օրէնքին բարեփոխումէն առաջ, արտասահմանի մէջ չյայտարարուած դրամագլուխ ունեցողները երբ ստիպուէին որեւէ ձեւով, (բաժնեթուղթ, տըվիզ, թանկագին մետաղ), Ֆրանսա փոխադրել զայն՝ պարտաւոր էին տուգանք մը վճարել :

« Փոխառութիւն — Փինէ»ն ելմտական պարտադիր տուրքերու եւ տուգանքներու օրէնքը առկախելով՝ ամբողջական «ներում» կը շնորհէ չյայտարարուած դրամագլուխ ունեցողներուն :

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ. ՊԷՅՐՈՒԹ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի պատուիրակ Խորէն Արք. երեքշաբթի օր վերադարձաւ Պէյրութ : Յաջորդով կը հրատարակենք Պէյրութի մեր թղթակիցին՝ Մինաս Թէօլէօլեանի տեսակցութիւնը Խորէն սրբազանին հետ :

×

ԻՍԱՀԱԿ ՎԱՐԴ. ՄԵԿՆԵՑԱՒ ԱԹԷՆՔԷՆ

Ինչպէս գրած էինք յունական իշխանութեանց կարգադրութեամբ երկրէն արտաքսուած էր Իսահակ վրդ. Ղազարեան : Աթէնքի «Ազատ Օր»ը Յունիս քանի իր թիւին մէջ կը գրէ թէ արտաքսման որոշումը գործադրուած է Յունիս 19ին, եւ Իսահակ վարդապետը էր-Ֆրանսով մեկնած է դէպի Փարիզ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Վարչապետ Գարամանլիս նամակ մը գրեց Անգլիոյ Վարչապետին՝ բացատրելով այն պատճառները, որոնց համար իր կառավարութիւնը մերժեց անգլիական ծրագիրը, նկատելով որ անիկա լուծում մը չի կրնար բերել խնդրին. իսկ Լոզանի դաշնագիրին մէջ ալ յստակօրէն ճշդուած է, թէ Կիպրոսի հարցը պէտք է կարգադրուի Անգլիոյ եւ կղզիին բնակչութեան միջեւ. Հետեւաբար՝ Թուրքերը գործ չունին այս խնդրին մէջ : Իսկ Մակարիոս Արք. նամակ մը ղրկեց կառավարիչ Ֆութի, յայտնելով թէ պատրաստուած ծրագիրը կղզիին բնակչութեան բաղձանքներուն չի համապատասխաներ :

ՆԱՃԻԻ գնդակահարութեան լուրը խուճապի մատնած է Ֆրանսայի համայնավար երեսփոխանները, որոնք ցաւ կը յայտնեն թէ հարկ եղած մանրամասնութիւնները չունին իրենց շարքերուն հաղորդելու համար. մանաւանդ այս միջոցին՝ երբ քարոզչական զօրաւոր պայքարի մը մասին կը մտածեն : ՄԱԿի Հունգարիոյ կոմիտէն կոչ մը ըրաւ՝ Նաճիի եւ ընկերներուն դատավարութեան եւ ըսպանութեան շուրջ մանրամասնութիւններ պահանջելով : Եուկոսլաւիոյ մէջ կը յայտարարեն թէ Խրուշչեւի ուղեգիծը աւելի դէշ է քան՝ սթալինականութիւնը : Միւս կողմէ մառեշալ Թիթօ կը պատրաստէ բողոքագիր մը՝ ներկայացնելու համար Փեշտա : Պրիւքսէլի ցուցահանդէսին մէջ Թռուցիկներ ցրուեցան՝ որպէսզի այցելուները պոյքոթի ենթարկեն Խ. Միութեան եւ Հունգարիոյ տաղաւարները՝ իբրեւ բողոքի նշան :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ հակահրասայլային նոր զէնքի մը փորձին ընթացքին խորհրդային 28 զինուորներ եւ երեք սպաներ ծանրօրէն վիրաւորուեցան :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Քոմսոմոլսքայա Փրաւտա» թերթը կը գրէ թէ խորհրդային ֆութպոլի աստղ Սթերլցով, որ ազգ. խումբէն արտաքսուեցաւ գինովութեան համար եւ Ապրիլ 30ին ներում ստացաւ՝ դարձեալ պիտի դատուի իբրեւ «խուլիգան». գինովութեան համար կը մեղադրուին նաեւ երկու այլ խաղացողներ՝ Օկոնքով եւ Թաթիւշէն :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ վախճանած է Անտիոքի Յոյն պատրիարք Ալէքսանտրոս Գ. Թահան. ծնած էր 1869ին :

ԻՏԱԼԻՈՅ Սարակաթի ընկերվարականները պաշտօնապէս ընդունեցան Տեմօ-Քրիսթիաններու առաջարկը՝ միասնաբար կազմելու համար նոր կառավարութիւնը :

ՊԱՅՔԱՐԻՆ ԵՐԿՈՒ ԵՐԵՍՆԵՐԸ

«Ձենք ուրանար, որ մենք կը պայքարինք Բոլշեւիզմի դէմ, զայն նկատելով ո՛չ միայն մեզի համար խորթ վարդապետութիւն մը, այլեւ թշնամի՝ ազգերու ազատութեան եւ անկախութեան :

« Մեզի ծանօթ է Լենինի պատգամը․ « Մենք կը վկայենք, որ համաշխարհային ընկերվարութեան շահերը բարձր են ազգային շահերէն»: Իբրեւ լրացում այս պատգամին, Լենին կ՚աւելցնէր․ «Բանուորական հարցի բաղդատմամբ՝ ազգային հարցի ստորադաս արժէքը ենթակայ չէր ոչ մէկ կասկածի Մարքսի համար »:

« Ստալին, յիշատակելէ ետք իր ուսուցչին՝ Լենինի այս վճռական յայտարարութիւնը, իր կարգին կը գրէր․ «Հոս միայն երկու տող է, սակայն այդ երկու տողը կը վճռէ ամէն ինչ»: Ամէն ինչ վճռող այս «երկու տողին» մէջ իրարու հետ համաձայն են ռուսական համայնավարութեան երեք քուրմերը՝ Մարքս, Լենին եւ Ստալին» :

« Այս երեք քուրմերէն վերջինը՝ Ստալին՝ կը վկայէր, որ Բոլշեւիզմի նպատակն է «ի մի ձուլել ազգային կուլտուրաները սոցիալիստական մէկ ընդհանուր կուլտուրայի մէջ» :

« Մենք դէմ ենք բոլշեւիզմի ջատագոված այս երեք սկզբունքներուն․

« Ա) Համաշխարհային ընկերվարութեան շահերը գերիվեր են ազգային շահերէն :

«Բ) Ազգային հարցը ստորադաս է բանուորական հարցէն :

«Գ) Ազգային կուլտուրաները ձուլել սոցիալիստական մէկ ընդհանուր կուլտուրայի մէջ» :

« Մենք կը պաշտպանենք այս սկզբունքներուն ճիշդ հակառակ սկզբունքներ: Մեզի համար ազգային շահերը բարձր են համաշխարհային ընկերվարութեան շահերէն, ազգային հարցը իր արժէքով գերիվեր է բանուորական հարցէն, մշակոյթները պէտք է պահեն իրենց ազգային դրոշմը (այս հատուածի ընդգծումները մեզմէ Ս. Տ. Թ.) եւ ոչ թէ ձուլուին ընկերվարական ընդհանուր մշակոյթի մէջ»: («Ցուսաբեր», 15 Մայիս 1958) :

« Ցուսաբեր » շատ պարզ ձեւով ճշդած է, ոչ միայն Բոլշեւիզմի դէմ մեր մղած պայքարի բնոյթը, այլեւ մաս մը այն հիմնական սկզբունքներէն, որոնք միջուկը կը կազմեն մեր պահանջներուն :

Մեր պայքարը ուղղուած է ուրեմն, միայն եւ բացառաբար Բոլշեւիզմի վարդապետութեան, ընկերային, տնտեսական եւ ազգային քաղաքականութեան, եւ վերջապէս խորհրդային կարգուսարքին դէմ :

Մենք յաւակնութիւնն ունինք պնդելու, որ մեր ժողովուրդը, իր ջախջախիչ մեծամասնութեամբ մեզի հետ է այս պայքարին մէջ :

Մեզի հետ է, որովհետեւ, այդ ջախջախիչ մեծամասնութիւնը համայնավար չէ, եւ դէմ է համայնավարութեան :

Միայն մենք չէ, որ այս համոզումն ունինք: «Արեւ» Ռամկավար կուսակցութեան Գահիրէի օրգանը, 1948ի դեկտեմբեր չորսի թիւին մէջ կը վկայէր :

« Հայ ազգը գաղթաշխարհի մէջ առհասարակ դէմ է համայնավարութեան» :

Ոչ միայն գաղթաշխարհի, այլեւ Խ. Հայաստանի մէջ.

« Հոն (Հայաստանի մէջ) կայ ու կը մնայ ի վերջոյ, հայ ժողովուրդ մը, որ ինք ալ իր ջախջախիչ մեծամասնութեան մէջ համայնավար չէ ...» :

Հայ ժողովուրդի հակահամայնավար ջախջախիչ մեծամասնութեան մաս կազմող ռամկավար ազատական կուսակցութիւնը, կ՚ընդունի նաեւ որ «համայնավար բացարձակ տեսաբանութիւնը ո՛չ ազգութիւն կը ճանչնայ, ո՛չ ալ հայրենիք »:

Հակառակ համայնավար կուսակցութեան հանդէպ իր այս յստակ եւ վճռական դիրքաւորման, Ռամկավար կուսակցութիւնը մեզի դէմ է՝ Բոլշեւիզմի դէմ մեր մղած պայքարին մէջ: Գործնապէս ան Բոլշեւիզմի հետ է, եւ անոր գլխաւոր զինակիցը՝ գաղթաշխարհին մէջ :

Ռամկավար կուսակցութեան հակասական ընթացքը հոս չի վերջանար :

Շատերուն ծանօթ է 1948ին, գաղթաշխարհի հայութեան ուղղուած «հայրենադարձ մտաւորական»ներու նամակը : Իշխանութիւններու կողմէ թելադրուած այդ նամակին մէջ, չեշտուած էր մանաւորապէս .— «Ճշմարիտ հայրենասիրութիւնը միայն Սովետական հայրենասիրութիւնն է» :

« Պայքար » Ռամկավար կուսակցութեան օրգանը, 1948ի Օգոստոս 14ի իր թիւին մէջ գրեց շատ յատկանշական պատասխան մը: Նմոյշի համար տանք քանի մը հատուածներ միայն.—

« Այսպէս, ուրեմն, ճշմարիտ հայրենասէրներ չէին անոնք, որ «սովետ» անունը լսելէ հազարաւոր տարիներ առաջ կռուեցան մեր հաւատքին համար, մեր անկախութեան համար, ճգնեցան մեր սեփական դիրն ու մշակոյթը ստեղծել՝ դարձեալ մեր անկախ անհատականութեան համար, եւ անկէ ի վեր երբեք, երբեք չլքեցին կռիւը նոյն նպատակին համար, ամէնէն դժուար ու դժոխային պայմաններուն մէջ :

« Ոչ, սիրելի հայրենադարձ մտաւորականներ, ոչ բաղձանքը եւ ոչ ալ փորձութիւնը կայ վերլուծելու ձեր փառաբանած «սովետական» — խորհրդային բառն անդամ արտաքսելով — հայրենասիրութիւնը, իր ամբողջ դիմայեղափոխութիւններով, որ մէկ օր հայրենասէրը, միւս օր արժանի էր գնդակի: (Ընդգծումը մերն է՝ Ս. Տ. Թ.) :

Եւ վերջապէս « ... Մոռցէք, թէ «ճշմարիտ հայրենասիրութիւնը — սովետական հայրենասիրութիւնն է», եւ ընդունեցէք թէ մարդկային կեանքը չի ճանչնար ոչ միապետական հայրենասիրութիւն, ո՛չ հանրապետական, ո՛չ իսկ յեղափոխական հայրենասիրութիւն» : (Ընդգծումը մերն է. Ս. Տ. Թ.) :

Դաշնակցութիւնը տարբեր ձեւով չարտայայտուեցաւ այս մասին: Երէկ եւ այսօր, գրեթէ միեւնոյն բացատրութիւններով է, որ մենք կը պայքարինք «սովետական հայրենասէր»ներու դէմ: Տարբերութիւնը մեր եւ ռամկավարներու միջեւ այն է, որ անոնք, այսօր մոռցած են իրենց գրածները, հրաժարած իսկական հայրենասէրի կոչումէն եւ ընդունած « սովետական հայրենասիրութիւն»ը : «Պայքար»ը ամէնէն առաջ :

Ըսինք արդէն, Ռամկավար կուսակցութիւնը, հակառակ մեր յիշած այս կարգի բոլոր փաստերուն, փոխանակ մեզի հետ ըլլալու, իր տեղը գտած է մեր հակառակորդին՝ միջազգային համայնավարութեան ստեղծած եւ ղեկավարած հակադաշնակցական ճակատին մէջ :

Իր այս կեցուածքով, Ռամկավար կուսակցութիւնը, կամայ թէ ակամայ կորսնցուցած է իր ազգային նկարագիրը, եւ հրաժարած՝ ազգային կուսակցութեան պատուաւոր կոչումէն : Գործակցելով իր ամենահզօր հովանաւորին համայնավար կուսակցութեան հետ, ան կը նպաստէ մեր հայրենիքի եւ ժողովուրդի ստրկացման :

Եւ ըսե՛լ թէ Ռամկավար կուսակցութիւնը չի պայքարիր հայութեան թշնամի օտար տարրերուն դէմ ...

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ ՄԱԼԻՔԻ ԱՄԲԱՍՏԱՆԱԳԻՐԸ ԱՐԱԲ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք՝ Լիբանանի Արտաքին նախարար Շարլ Մալիք ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ ամբաստանեց Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը՝ որ կը միջամտէ Լիբանանի ներքին հարցերուն․ ստորեւ կու տանք Մալիքի ամբաստանագրին գլխաւոր մասերը :

Հիմա կ՚անցնիմ շարք մը իրողութիւններու, որոնք կը վերաբերին Լիբանանի ահաբեկչական եւ աւերիչ գործունէութեանց խումբ մը մարդոց մասնակցութեան եւ լիբանանեան ապստամբութեան մէջ անոնց ստանձնած ղեկավար դերին : Այդ անձերը ԱՄՀի կառավարութեան ենթակայ մարդիկ են :

1) 13 Մայիս 1958ին, ոմն Մոհամմէտ Ռահման Ժապարի, Հալէպէն, (Սուրիա), ձերբակալուեցաւ Պէյրութի մէջ: Խոստովանեցաւ որ սպայ է սուրիական բանակին մէջ, կը պատկանի առաջին գումարտակին (Թիւ 13748) եւ Լիբանան ղրկուած է Հալէպի երկրորդ գրասենեակի կողմէ՝ միանալու համար Պէյրութ գտնուող խումբ մը սուրիացի զինուորներու եւ հոն լծուելու ահաբեկչական գործունէութեանց : Ան խոստովանեցաւ որ իրենպէս բազմաթիւ անձեր գաղտնաբար եւ առանձինն եկած են Լիբանան եւ հոն համախմբուած են իւրաքանչիւրը տասնեւմէկ հոգինոց խումբերով: Պէյրութի մէջ կը ստանան զէնքեր եւ դրամ, դատապարտուեցաւ 15 տարի տաժանակիր աշխատանքի :

2) 16 Մայիս 1958ին, Շուֆի շրջանի պետական ոստիկանութիւնը ձերբակալեց երկու մարդիկ՝ Թիւրքի Հասան (Թիւ 7348) եւ Մահմուտ Ապտէլ Ղանի Սաապ (Թիւ 322): Առաջինը յայտնեց թէ ուսանող է սուրիական զինուորական վարժարանի մէջ, իսկ երկրորդը՝ կը պատկանի Սուրիոյ Տումա գիւղի զինեալ ուժերու 11րդ գումարտակին :

3) 15 Մայիս 1958ին, սուրիական բանակի սպայ մը ձերբակալուեցաւ Սուք էլ Ղարպի մէջ: Ան իր վրայ կը կրէր Լիբանանի քարտէսներ, ինչպէս նաեւ անուանացանկը Լիբանանի Միացեալ Նահանգներու, Միացեալ Թագաւորութեան եւ Ֆրանսայի դեսպաններուն, եւ այլ օգտակար գիտելիքներ :

4) Երկու տարիէ ի վեր, սուրիական երկրորդ գրասենեակը լիբանանեան հողամասի վրայ, լիբանանեան քաղաքականութեան հակառակ գործունէութեան լծուած է: Բազմաթիւ միջադէպեր տեղի ունեցան, ինչպէս՝ ահաբեկչութիւն, ռմբակոծում, ուժանակում, թռուցիկներու ցրւում, սպառնական անանուն նամակներու առաքում, Այս գրասենեակին գործակալները մեծ մասամբ սուրիացի եւ պաղեստինցի գաղթականներ են, թէեւ անոնց մէջ կան քանի մը Լիբանանցիներ :

Սուրիական երկրորդ գրասենեակի բազմաթիւ այլ գործակալներ ձերբակալուեցան եւ խոստովանեցան, որ լրտեսութիւն կատարած են Լիբանանի մէջ :

5) 3 Մայիս 1958ին, սուրիական բանակին պատկանող մօտ երկու հարիւր նորագիրներ անցան լիբանանեան սահմանը եւ գրաւեցին Քաֆար – Շուպա գիւղը : Ցարձակում գործեցին լիբանանեան ապահովութեան ուժերուն վրայ, որոնք փոխադարձեցին եւ զանոնք վտարեցին գիւղէն :

6) 15 Մայիս 1958ին, սուրիական բանակի բազմահարիւր նորագիրներէն բաղկացած ուրիշ խումբ մը գրաւեց Շապաա

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

●

Մինչդեռ Մ. Նահանգները միայն 14 միլիոն տոլար յատկացուցած են նոյն տօնավաճառին մէջ ամերիկեան չէնքին :

Բոլորովին աւելորդ է կրկնել, թէ Խ. Միութիւնը չափազանց մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայէ դաստիարակչութեան, եւ մասնաւորաբար գիտութեան ու գիտական պրպտումներու գործին : Մոսկուայի գործարաններէն միայն մէկուն գրադարանը կը պարունակէ աւելի քան 150.000 հատոր գիրք: 1921ին Մոսկուայի մէջ միայն ութ տարրալուծական լապորաթուառներ կային․ մինչդեռ այսօր այդ թիւը հասած է վեց հարիւրի :

Կառավարութիւնը անհաշիւ դրամ կը ծախսէ դպրոցներուն եւ գիտական կեդրոններուն համար: Մասնաւոր եւ սահմանուած պիւտճէ մը գոյութիւն չունի․ դպրոցներու եւ գիտական կեդրոններու վարիչները Մոսկուայէն կը ստանան այնքան դրամ, որքան որ պահանջեն՝ իրենց պէտքերուն գոհացում տալու համար :

Խորհրդային ժողովուրդներուն յատկանիշներէն մէկն ալ այն է որ ցեղային խտրականութիւն չեն դներ․ նոյնիսկ կարելի է ըսել, որ կը սիրեն Ասիացիներն ու Սեւամորթները․ այդ պատճառով ալ աւելի մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելեն Չինացիներու, Միջին Արեւելքի ժողովուրդներուն կամ բոլոր ոչ – սպիտակամորթներուն մօտ: Եւրոպան չտեսած Չինացիի մը համար Մոսկուան երկրային դրախտ է․ և այս զգացումը լաւագոյնս կը շահագործուի խորհրդային ղեկավարներուն կողմէ :

Խ. Միութիւնը հսկայաքայլ յառաջդիմութիւններու եւ մեծ իրագործումներու երկիրն է․ բայց այն ինչ որ չունի եւ մենք ունինք՝ ազատութիւնն է: Արեւմտեան աշխարհին պարտականութիւնն է, ուրեմն, փաստել խորհրդային յառաջդիմութիւններէն շլացած բոլոր ժողովուրդներուն, թէ արեւմտեան սիստեմը ո՛չ միայն աւելի զօրաւոր է, այլ՝ լաւագոյնն է :

Բ. ՌՈՒՍ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

Ճամբորդութեանս ընթացքին երկար խօսակցութիւններ ունեցայ Ռուսերու հետ, սակայն իմ խօսակիցներս երբեք առանձին չէին, պաշտօնական թարգմանէն զատ միշտ ալ ուրիշ անձ մը կամ անձեր ներկայ էին :

Միայն երկու անգամ առիթ ունեցայ Ռուսերու տուներէն ներս մտնելու․ ասոր պատճառն այն է, որ Ռուսերը ընդհանրապէս չեն սիրեր օտարականներ մտցնել իրենց յարկէն ներս․ միւս կողմէ՝ կ՚ամչնան իրենց բնակարաններուն խեղճութիւնը օտարի մը ցոյց տալու :

Ամէնէն աւելի գիտութեամբ զբաղողներուն հետ կարելի է շփման մէջ մտնել, որովհետեւ նոյնիսկ եթէ չեն խոստովանիր, շատ հետաքրքիր են գիտնալու թէ արտաքին աշխարհին մէջ ինչ կ՚անցնի կը դառնայ: Բայց միւսները, ըլլան անոնք երկրորդական պաշտօնեաներ, հասարակ մահկանացուներ, կամ քաղաքական ու պետական դէմքեր, կը խուսափին օտարներու հետ ուղղակի շփման մէջ մտնալէ:

Մոսկուան արտակարգօրէն մաքուր քաղաք մըն է: Փողոցներու մաքրութեամբ կը զբաղին ծեր կիներ: Բոլոր պանդոկներուն, դեսպանատուներուն եւ հանրային շէնքերուն առջեւ պահակներ կը կանգնին: Ոստիկանութիւնը իրաւունք ունի պահանջելու, որ անմիջապէս հաւաքէք ձեր գետին նետած ծխախոտի մոխիրն անգամ :

Քաղաքին գլխաւոր երակը Գորհովն է, նախկին Թվերսքայա պողոտան, որ կ՚առաջնորդէ դէպի Լենինկրատի պողոտան, այս վերջինը դէպի Լենինկրատ տանող միակ ճամբան է :

Քաղաքին փողոցներուն երկայնքին յաճախ կը հանդիպիք լրագրավաճառի կրպակներու կամ հեռաձայնի գործիքներու, բայց շատ հազուագիւտ կերպով՝ շուներու կամ կատուներու :

Մէթրօն շատ գեղեցիկ է, մաքուր եւ արագ, սակայն սահմանափակ է կայարաններուն թիւը․ յաճախ կէս ժամէն աւելի քալել պէտք է մէթրոյէն դուրս գալէն վերջ ձեր երթալ ուզած տեղը հասնելու համար: Առաջին ակնարկով բոլորովին աւելորդ կրնայ թուիլ մէթրոյի կայարաններուն ճոխութիւնն ու յարդարումը․ սակայն ասիկա քարոզչութեան մաս կը կազմէ․ ժողովուրդին տրուած տեսակ մը խոստում․ «բոլոր մարդերուն մէջ ահա այս ձեւի ճոխութիւն կը սպասէ ձեզի օր մը չէ մէկ օր»: Նոյնը կարելի է ըսել նաեւ նոր շինուած բոլոր պանդոկներուն համար, որոնց չափազանցեալ ճոխութիւնն ու յարդարանքը յաճախ անճաշակութեան կը հասնի :

Բնակարանի հարցը: Ըստ առողջապահական օրինագրքին, իւրաքանչիւր քաղաքացի իրաւունք ունի մօտաւորապէս 8 քառ. մեթր տարածութեան․ սակայն շատ շատերը ասոր կէսն իսկ չունին: Մոսկուա իր տարողութենէն առ նուազն 25 առ հարիւր աւելի բնակչութիւն ունի: Այնպէս որ իւրաքանչիւր սենեակի մէջ երեք, չորս, հինգ կամ նոյնիսկ աւելի անձեր կը բնակին, ընկերային ցաւալի հարցերու ծագում տալով պայմաններու մէջ :

Ճ. Կ.

(3 Շար.)

լիբանանեան գիւղը եւ կտրեց նահանգը լիբանանեան այլ գիւղերու կապող հեռաձայնային գծերը :

7) 14 եւ 15 Մայիս 1958ին, զօրք փոխադրող սուրիական բանակի երեք ճիփեր հասան Ապուտիա, ու կրակի տուին ընդհանուր ապահովութեան պաշտօնեային փաստաթուղթերն ու կարասիները : Նոյն օրը, Աէպհէլի եւ Միզխարայի պետական ոստիկանութեան կայանները յարձակում կրեցին եւ գրաւուեցան Սուրիայէն եկած զինեալ մարդոց կողմէ : 13 Մայիս 1958ին, նոյնը եղաւ նաեւ Սուէյքայի կայանի պարագային :

8) 12 – 13 Մայիս 1958ի գիշերը, բազմահարիւր անձերէ բաղկացած զինեալ խումբ մը, որուն առնուազն հարիւրը Սուրիացիներ էին, յարձակեցաւ Մասնայի լիբանանեան մաքսատան վրայ, այն՝ որուն մասին ձեզի խօսեցայ Պելժիոյ ընդհանուր հիւպատոսի խնդրին առթիւ, եւ ուժանակով օդը հանեց մաքսատան եւ ապահովութեան ոստիկանութեան կայանները: Լիբանանցի վեց պաշտօնեաներ սպաննուեցան :

Խորհուրդի անդամներուն ներողամտութիւնը կը խնդրեմ մանրամասնութիւններ տուած ըլլալուս համար: Բայց կը վստահեցնեմ ձեզի, թէ կարդացածս պէտք է առնուազն քանով բազմապատկուէր, եթէ ուզէի սպառել այս մասին մեր ունեցած բոլոր փաստաթուղթերը :

ՄԱՄՈՒԼԻ ՊԱՅՔԱՐ

Կը կարծեմ, թէ անհրաժեշտ փաստերը տուի առաջին հաստատումիս համար եւ կը հասնիմ երկրորդին, այն՝ թէ այս միջամտութիւնը կը սպառնայ Լիբանանի անկախութեան :

Այս փաստարկութեան շրջանակին մէջ, «աւերում» բառը գործածուած է գործունէութեան ամենալայն առումով, կոչուած տապալելու հաստատուած կառավարութիւնը՝ բռնութեամբ կամ ապօրինի միջոցներով :

Բայց կան աւելի բացայայտ բնոյթով այլ փաստեր: Կրնան ըսել, որ իմ տուած նիւթական փաստերը կրնան մեղմացուիլ, կրնան, նոյնիսկ՝ ընդունելով որ մինչեւ հիմա իմ ըսածներս ճիշդ են, ըսել թէ եղածները առանձնակի դէպքեր են, որոնք ընդհանուրին մէջ, չեն արդարացներ անոնցմէ հանած իմ եզրակացութիւններս : Բայց կան աւելի զօրաւոր եւ աւելի վճռական բնոյթով այլ փաստեր, եւ ես կ'ուզեմ զանոնք հայթայթել: Անոնք կուգան տպագրուած կամ արտասանուած խօսքերէն, եւ չկայ բան մը, որ անոնցմէ աւելի լաւ կերպով տայ ձեւն ու վերջնական կնիքը նպատակներուն եւ մտավիճակին :

Հետեւաբար, կուգամ Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան կողմէ Լիբանանի կառավարութեան դէմ մղուած մամուլի աննախընթաց պայքարին :

Ընդունուած է որ Արաբ՝ Միացեալ Հանրապետութեան մամուլը կառավարութեան հակակշռի տակ է: Ոմանք գուցէ ուրանան այս իրողութիւնը : Բայց բան մը՝ որ ոչ ոք կրնայ ուրանալ, այն է՝ թէ այդ մամուլը շատ միաձեւ է հարցերու իր ներկայացման մէջ եւ քննադատութիւններ չի պարունակեր Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան կառավարութեան հասցէին կամ այդ երկրի կացութեան մասին : Ստիպուած եմ կատարել այս դիտողութիւնը, ցոյց տալու համար, թէ Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան մէջ կապ մը պէտք է գոյութիւն ունեցած ըլլայ կառավարութեան եւ մամուլին միջեւ՝ Լիբանանի մասին այդ մամուլին գրածին շուրջ :

Մեր տրամադրութեան տակ ունինք վերջին երկու տարիներու այդ մամուլին լրիւ հաւաքածոն: Ի. Միութեան, Եւրոպայի, Ամերիկայի մէջ կամ այլուր, անձնական, պաշտօնական կամ համալսարանական մեծ մատենադարաններ եգիպտական եւ սուրիական մամուլէն հաւաքածոներ ունին եւ մամուլի սպասարկութիւնները առնուազն բաւարար ամփոփումներ կը պատրաստեն Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան մամուլէն: Այս դիտողութիւնը կ'ընեմ յայտնելու համար միտքս, թէ այս սեղանին շուրջ նստողներէն շատեր կատարելապէս գիտեն, թէ ինչ ըսել կ'ուզեմ :

Այդ մամուլին ուսումնասիրութիւնը անմիջապէս ի յայտ կը բերէ ամէնէն բուռն պայքարը Լիբանանի կառավարութեան դէմ: Մեր կառավարութեան կուտան երեւակայելի եւ աներեւակայելի բոլոր անունները :

Կրնամ թուել հազարաւոր հատուածներ՝ տեսակէտս պաշտպանելու համար: Անշուշտ, չեմ ուզեր չարաչար գործածել Խորհուրդին համբերութիւնը, բայց թող թոյլ տրուի ինծի ներկայացնելու բացարձակապէս պատահարար առնուած քանի մը հատուածներ վերջին չաբաթներու ընթացքին Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան մամուլին կատարած յայտարարութիւններէն :

Գահիրէի «Ալ Ախպար» թերթին 18 Ապրիլ «Վերջնագիր Քամիլ Շամունի, Լիբանան արիւնալի յեղափոխութեան մը սպառնալիքին տակ կը գտնուի»: (Կ'ուզեմ դիտել տալ, որ ասիկա կը գրուէր դէպքերէն մօտ երեք շաբաթ առաջ): «Լիբանանի բնակիչները պատրաստ են զէնքի դիմելու՝ արիւնալի ըմբոստութեան մը համար»: (Ասիկա, դարձեալ դէպքերէն երեք շաբաթ առաջ), «Խառնակութիւններ երկրին բոլոր մասերուն մէջ»: (Արդ, այն ատեն նուազագոյն խառնակութիւնն իսկ չկար):

Նոյն թերթին, 14 Մայիս, (խառնակութեանց սկսելէն հինգ օր ետք). «Ժողովրդական ուժերու յաղթանակը կ'ապացուցուի այն իրողութեամբ, որ լիբանանեան շատ մը վայրերու մէջ, ապահովութեան ուժերը կը միանան անոնց»

Նոյն թերթէն, 18 Մայիս, «Վերջնական բաժանում Թրիփոլիի եւ Լիբանանի միջեւ եւ տեղական կառավարութեան մը ստեղծում հիւսիսային Լիբանանի մէջ»: (Ասիկա բացարձակապէս սուտ է եւ կը նշանակէ ըսել թէ, նման դէպք մը կրնայ պատահիլ):

Գահիրէի «Ալ Կումհուրիյա» թերթէն, որ ընդհանրապէս կը նկատուի եգիպտական իշխանութեանց բանբերը, վեց Ապրիլ (կ'ընդգծեմ՝ 6 Ապրիլ, դէպքերէն մէկ ամիս առաջ). «Պէյրութի մէջ ապստամբութեան բացայայտ կոչ»:

Նոյն թերթէն, 12 Ապրիլ (դէպքերէն մէկ ամիս առաջ). «Շամունի դէմ սուրբ պատերազմի բացայայտ կոչ »:

Եթէ ասիկա միջամտութիւն չէ, կ'ուզէի հասկնալ թէ, հապա ի՞նչ բան է միջամտութիւնը :

Այս թերթը, ամէն օր Լիբանանի կառավարութեան դէմ, բազմաթիւ ամիսներէ ի վեր, հրատարակեց ամէնէն բոցավառ եւ նախատական յայտարարութիւններ :

Գահիրէի «Ախպար էլ – Եոմէն», 12 Ապրիլ (կը կրկնեմ՝ այս անգամ եւս վերջին դէպքերէն մէկ ամիս առաջ). «Յեղափոխութիւնը կրնայ ծագիլ Լիբանանի մէջ. Լիբանանի ժողովուրդի յեղափոխութիւնը անարդարութեան եւ բռնատիրութեան դէմ, եւ ան պիտի վերջանայ ժողովուրդին յաղթանակով եւ բռնատիրութեան անկումով, շատ աւելի առաջ քան կը կարծուի»: Այո, պարոններ, Մայիս 9էն ամիս մը առաջ :

Գահիրէի «Ալ Շաապ»էն, 13 Ապրիլ, «Քաղաքացիական պատերազմի վտանգ Լիբանանի մէջ, նախագահ Քամիլ Շամունի պառակտումի պատճառն է»: Դէպքերէն մէկ ամիս առաջ :

Նոյն թերթէն, 18 Մայիս. «Տարիէ մը ի վեր...» — ու ասիկա խոստովանութիւն մըն է — « ... Մէկ տարիէ ի վեր: Արաբներուն ըսած ենք որ Հանրապետութեան նախագահ Քամիլ Շամուն լրտես մըն է, ստախօս մըն է. խաբեբայ մըն է եւ զրպարտիչ մը »:

Դամասկոսի «Ալ – Թարպիայ»էն, 20 Մայիս. «Լիբանանի ժողովուրդը կը շարունակէ իր ապստամբութիւնը: Յառաջ, Լիբանանի հերոսական ժողովուրդ, յառաջ դէպի յաղթանակ եւ ազատութիւն»:

Կրնայի այսպիսի հազարաւոր օրինակներ թուել, բայց կը կարծեմ, թէ բաւական ըսի՝ ձեզի փաստելու համար ինչ որ կ'ըսեմ :

Այն հաստատումը, թէ եգիպտական եւ սուրիական մամուլը բազմաթիւ ամիսներէ ի վեր յարձակողական պայքար մը կը մղէ Լիբանանի կառավարութեան դէմ, լիբանանցի ժողովուրդը բացայայտ կերպով ապստամբութեան կը հրահրէ այդ կառավարութեան դէմ եւ բացայայտ կերպով զօրավիգ կը կանգնի աւերիչ գործունէութեանց, որոնք ներկայիս տեղի կ'ունենան Լիբանանի մէջ, այս հաստատումը լիովին հիմնաւորուած է: Ոչ մէկ կասկած : Կը յայտարարեմ, թէ այսօր, աշխարհի մէջ չկայ տեղ մը, որ մամուլի այսպիսի պայքար մը մղուի :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶԱՐԴԱՐՈՒԵՍՏԻՆ ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Հայկական հարուստ զարդարուեստին մէջ, ծաղկային եւ բուսական մոթիֆներու քով, բազմաթիւ եւ բազմատեսակ են նաեւ երկրաչափական ձեւեր ունեցող մոթիֆները :

Մեր նախահայրերու մտքին մէջ մեծ տեղ գրաւեցին կլորաձեւ հատիկներն ու սերմերը, որոնցմէ անոնք կը ստանային իրենց գոյութեան համար անհրաժեշտ բարիքները: Ասոր համար ալ այդ հատիկներուն եւ սերմերուն, ինչպէս նաեւ ուրիշ շարք մը կլոր պտուղներու ինքնայատուկ ձեւերով անոնք ստեղծեցին իրենց զարդարուեստին կլորաձեւ մոթիֆները :

Երկրագործ ու անասնապահ մեր նախահայրերը իրենց գոյութիւնը տեւականացնելու համար պէտք ունէին ճանչնալու այդ յատուկ – սերմերուն կեանք տըւող բնութեան ամենազօր ու մշտադոյ ուժերը :

Ամենանախնական շրջաններուն, բնութեան մէջ իրենց ձեռք բերած փորձառութիւններով, անոնք նշմարեցին որ այդ յաւերժական ուժերուն շնորհիւ միայն պիտի կարենային զարգացնել իրենց գըլխաւոր զբաղումները՝ երկրագործութիւնն ու անասնապահութիւնը: Այսպէս, ամէն օրուան իրենց գոյութեան համար մղած ծանր պայքարին մէջ, անոնք տեսան որ հողին մէջէն ծիլ կ'արձակէր հոն դրուած սերմը : Ուրեմն ամէնէն առաջ անհրաժեշտ էր հողը, որպէսզի անոր մէջ դրուած սերմը ծլէր ու զարգանար : Առանց հողի, գոյութիւն պիտի չունենար ոչ երկրագործութիւն եւ ոչ ալ անասնապահութիւն :

Միւս կողմէ, անոնք շուտով գիտակցեցան նաեւ, որ միայն հողը չէր այն միակ ուժը, որ կ'ապահովէր նետուած սերմին աճումն ու զարգացումը, այլեւ անհրաժեշտ էր ջուրը : Առանց ջուրի պիտի չկարենային ապրիլ ոչ իրենք եւ ոչ ալ իրենց ընտելացուցած անասունները :

Այս երկու գլխաւոր ուժերուն քով պէտք ունէին նաեւ արեւին, որուն ճառագայթներուն ջերմութեամբ ծնունդ կ'առնէր կեանքը երկրի վրայ: Ասոր համար ալ դարեր շարունակ անոնք պաշտեցին արեւը :

Արեւին չափ եւ հողին ու ջուրին քով, անհրաժեշտ էր նաեւ օդը, զոր կը շնչէին եւ որուն շնորհիւ իրենց կեանքը տեւական կ'ըլլար: Առանց օդի, ոչ իրենք եւ ոչ ալ որեւէ կենդանի պիտի կարենար գոյութիւն ունենալ: Այս չորս տարրերու գաղափարը արտայայտելու համար էր, որ մեր նախահայրերը դարերու ընթացքին ստեղծեցին ու մշակեցին այն բազմաթիւ եւ բազմատեսակ քառակուսի, քառաթեւ մոթիֆները, որոնք կը խորհրդանշէին միայն մայր բնութեան այդ յաւերժական չորս ուժերը:

Բնութեան այս չորս տարրերը խորհրդանշող հայկական հնագոյն մանրանկարչութեան բազմաթիւ, պերճախօս մոթիֆներէն մէկը կը ներկայացնէ Պոթոզանի նկարը :

Բնութեան չորս ուժերը արտայայտող զարդամոթիֆները մեծ տեղ կը գրաւեն նաեւ հայկական հանդուցաւոր գորգերու մակերեսին վրայ :

Այդ գորգերէն մէկը հիւսուած է Հայաստանի մէջ 1680ին եւ այժմ կը պահուի Լոնտոնի Վիքթորի եւ Ալբերտ համբաւաւոր թանգարանին մէջ :

Ծայրագոյն նրբութեամբ գործուած այս գորգը, իր շրջագօտիի քով ունի հայերէն արձանագրութիւն մը, ուր ցոյց կը տրուի անոր հիւսուած թուականն ու հիւսողին անունը՝ Գոհար: Ասոր համար ալ ան կը կոչուի «Գոհարի գորգ »:

Այդ պատմական, թանկարժէք գորգին կեդրոնական մետալիոնին շեշտուած խաչաձեւ չորս թեւերը կը խորհրդանշեն բնութեան յաւերժական չորս տարրերը՝ հողը, ջուրը, օդն ու արեւը: Մեր նախահայրերը արտայայտեցին անոնց մըտապատկերները գծագրուած զանազան ձեւերով, ստեղծելով յատկանշական, սքանչելի մոթիֆներ, որոնք այսօր ալ կը հիւսուին հայկական հանդուցաւոր բըքանչելի ու գեղաշուք գորգերուն վրայ :

ՍԻՐԱԿ ԳԱԳԱՆԵԱՆ

(Ն. Կ.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (191)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Թ.

ԳԻՇԵՐԸ ԱԽԱՆՑ ԳԻՒՂՈՒՄ

Քանի րոպէից յետոյ՝ մի մեղմ սօսափիւն, որ հագուստի խշխշոցի էր նմանում, գրաւեց իմ ուշադրութիւնը: Գլուխըս կրկին վեր բարձրացրի եւ ստուերի մէջ նկատեցի մի ինչ–որ անորոշ կերպարանք: Նա սկզբում անշարժ էր, յետոյ շարժուեցաւ եւ հանդարտ կերպով անցաւ, առանց ամենաթեթեւ ձայն անգամ հանելու: Կարծես, նա օդի միջով էր գնում եւ նրա ոտները գետնին չէին դիպչում: Նա ցած իջաւ սրահի սանդուղքներից, դիմեց դէպի բակը: Այնտեղ լուսնի լուսաւորութեան առջեւ, նա աւելի որոշ կերպարանքով նկարուեցաւ իմ առջեւ. կարմիր շիլայի շապիկը իջնում էր մինչեւ նրա մերկ ոտները. գլխի հիւսերը արձակ էին, նրանք կիսով չափ ծածկում էին ճակատի վրայ, իսկ մնացեալ մասը խիտ գանգուրներով ծածկել էր նրա մէջքը: Երբ նա կանգ առեց բակի մէջ, յետ նայեցաւ դէպի սրահը, ես տեսայ նրա դէմքը. դա կնոջ գունաթափ դէմք էր, որը լուսնի բաց – կապտագոյն լուսաւորութեան առջեւ աւելի թախծալի արտայայտութիւն էր ստացել: Նա կրկին շարժուեցաւ եւ սկսեց դիմել դէպի պարտէզը :

Զգիտեմ սնահաւատութիւնից, թէ մի այլ զգացմունքից, իմ ամբողջ մարմնով անցաւ մի սոսկալի սարսուռ: Ինձ այնպէս էր թւում, թէ մեռելներից մէկը գերեզմանից յարութիւն էր առել եւ շրջում էր գիշերային լռութեան մէջ: Քունը բոլորովին փախաւ իմ աչքերից: Երբեմն վերմակը քաշում էի գլխիս, աչքերս խըփում էի, վախենալով, մի գուցէ կրկին տեսնեմ նրան. իսկ երբեմն աչքերս երկիւղածութեամբ բաց էի անում, նայում էի: Նա դարձեալ երեւում էր: Սկսեցի աղօթք կարդալ. աղօթքը փոքր ինչ հանդստացրեց ինձ :

Նա, առանց որեւիցէ շշուկ հանելու, հանդարտ քայլերով անցաւ բակի միջով, մօտեցաւ պարտէզի դրանը: Ձեռքը տարաւ դէպի փականքը եւ իսկոյն հեռացաւ, երբ նկատեց, որ դուռը փակ էր: Յետոյ բակի պատի մօտով սկսեց կամաց – կամաց դիմել դէպի փողոցի դուռը, եւ մի քանի րոպէ չանցած, բոլորովին անհետացաւ: Ո՞ւր գնաց, — ես չտեսայ, որովհետեւ երկիւղը այն աստիճան տիրել էր ինձ, որ վախենում էի վեր կենալ եւ նրա ետեւից նայել, թէ ո՞ւր է գնում: Ի՞նչ էր այդ, երա՞զ էր, տեսի՞լք էր, թէ գրգռուած երեւակայութեան ցնորք: Ես մնացի անշարժ դրութեան մէջ: Կարծես, ինձ ամուր կապերով կաշկանդել էին իմ անկողնի մէջ եւ շարժուել չէի կարողանում: Կարծես, «ղարան» անցաւ իմ վրայով եւ իր բոլոր ծանրութեամբ ճնշեց ինձ:

Կէս ժամ հազիւ անցած կը լինէր, երբ կրկին յայտնուեցաւ ուրուականը: Նա կամաց – կամաց մօտեցաւ, վեր բարձրացաւ սրահի սանդուղքներից, նախ մի շրջան գործեց նրա պատերի մօտով, այս կողմ ու այն կողմ նայելով, որպէս թէ մի բան որոնում էր, յետոյ կանգ առեց, սկսեց նայել անկողինների վրայ : Նրա աչքերը վառւում էին, դէմքը նոյնպէս գունաթափ էր, որպէս առաջ :

— Դուք պարոն բժշկապետ.— ասաց նա, մօտենալով եւ կանգնելով իմ բարձի մօտ, — չհասկացաք իմ հիւանդութիւնը, եւ հասկանալ չէիք կարող, որովհետեւ ես բոլորը չպատմեցի ձեզ ...

Իմ երկիւղը փոքր ինչ փարատուեցաւ. դա նաւավարի կինն էր, եւ ինձ Ասլանի տեղն էր ընդունում :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

րուն մէջ, նոյնիսկ՝ Պէյրութ եւ արուարձանները, ամէն օր կարելի է լսել զէնքի ու ռումբի ձայներ: Խանութները միշտ փակ կը մնան եւ լուսարգելի դրութիւնը՝ ի զօրու :

Առջի օր Հանրապետութեան Նախագահին պալատէն հազիւ հարիւր մեթր անդին ռումբ մը պայթեցաւ. ոչ մէկ զոհ :

Պոլսոյ թերթերն ալ կը գրեն թէ Պէյրութի քաղաքացիական կռիւներուն զոհ գացած է 24 տարեկան պոլսահայ երիտասարդ մը՝ Գուրգէն Սահակեան :

ՄԱԿի քննիչները առջի օր ըմբոստներուն հետ խնդիր մը ունեցան Պէքաայի շրջանին մէջ. Համատիէի մարդերէն մէկը կրակ բացաւ դէտի մը վրայ. քննիչները բողոքեցին, յայտարարելով թէ ՄԱԿի դրօշակը յարձակումի ենթարկուած է: Համատիէ «ցաւ» յայտնեց եղածին համար, աւելցնելով թէ պատահածը «թիւրիմացութիւն» մըն էր :

Գրաքննութիւնը խստացած է Պէյրութի մէջ, թղթակիցներուն ազդարարուած է՝ որ իրենց լուրերը նախապէս պետական գրասենեակէ պէտք է անցնեն: Ցարդ հեռաձայնի հաղորդակցութեանց համար գրաքննութիւնը ի զօրու չէր, բայց այսուհետեւ թղթակիցները պէտք է նախապէս ղրկեն նաեւ իրենց հաղորդագրութեան գլխաւոր կէտերը :

«Ֆիկառօ»յի թղթակիցը կը գրէ, թէ այցելած է Պէյրութի ըմբոստներուն կեդրոնը՝ Պասթա :— Ըմբոստները համոզուած են թէ բանակը լուրջ յարձակում մը պիտի չգործէ իրենց վրայ. «եթէ զինուորները գան՝ գիտենք զիրենք դիմաւորել» ըսաւ ապստամբ պարագլուխ մը, յետոյ՝ ժպտելով աւելցուց. «բայց վստահ եմ ոչ պիտի չգան անոնք»: Հետաքրքրական էր գիտնալ՝ թէ ինչ բանի վրայ հիմնուած են անոնք, այսքան ինքնավստահ ըլլալու համար, կ՚եզրակացնէ Ֆիկառոյի թղթակիցը :

Խտ. Սապլիէ Լը Մոնտի մէջ կը շարունակէ իր թղթակցութիւնը՝ Պէյրութէն.— Արեւելքի ամէնէն նուրբ դէտերէն մէկը ըսաւ.— Շատ պարզ է. Լիբանանի տագնապը ճիշդ հակառակն է Քորէայի պատերազմին: Երբ ըսինք թէ այս ճգնումը հանելուկի պէս բան մըն էր, մեր բարեկամը աւելցուց.— 1950ին ՄԱԿը ամէն բան ըրաւ՝ որ Միացեալ Նահանգները միջամտեն Քորէայի պատերազմին. այսօր՝ ամէն բան կ՚ընէ որ Ամերիկա չմիջամտէ Լիբանանի հարցերուն: Իսկ Լիբանանի մէջ, Լիբանանցի զինուորականները կ՚ըսեն.— «Զինեալ ուժերը լուծում մը չեն կրնար գտնել. քաղաքական լուծումի մը մասին պէտք է մտածել»: Քաղաքական դէմքերը կ՚աւելցնեն.— «Զինուորական լուծում մը պէտք է գտնել»:

× Երկուշաբթի առաւօտ Պէյրութի բանջարեղէնի շուկային առջեւ արձակուած ռումբի մը հետեւանքով երկու հոգի սպաննուեցաւ եւ բազմաթիւ ուրիշներ վիրաւորուեցան :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Օպաներէն (Պուշ տիւ Րոն) Պ. Ղազարոս Ասլանեան 1500 Ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻ

Ամավերջին հանդէսը, հովանաւորութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ. եւ բարձր նախագահութեամբ Հայր.Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Այս Կիրակի ժամը 21ին, Սալ տէ Ֆէթ, Րիւ Վոլթէր :

Արտասանութիւն, երգ, պար եւ ներկայացումներ աշակերտներուն կողմէ :

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Թէրզեան իր դուկին Ալժերիայէն վերադարձին առթիւ տասը հազար ֆրանք կը նուիրէ Որբերու Օգն. Մարմնին, հայ որբերուն ի նպաստ: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը, տեղի կ՚ունենայ Յունիս 29ին, Կիրակի ժամը 16ին, վարժարանին մէջ :

Հովանաւորութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի :

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան արտասանութիւններ, երգեր, տրամախօսութիւններ եւ հաճելի անակնկալներ: Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ Իսիի գաղութը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆ

Ա. խումբը կը մեկնի Յուլիս չորսին, ծնողքները պէտք է կառ տը Լիոն բերեն պզտիկները ճիշդ ժամը 21ին:

Հաւաքատեղի Փլաս տը լ՚Օրլօժ :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգային դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ եւ մասնակցութեամբ՝ վարժարանի երկսեռ աշակերտութեան :

Տեղի կ՚ունենայ 29 Յունիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը ներկայացուին՝

1.— ՍՈՂՈՄՈՆԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Բարոյալից թատերախաղը :

2.— ԵՐԵՒԱԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ԶՈՀԵՐԸ

Քրքջալից կատակերգութիւնը:

Պիտի ըլլան նաեւ խմբերգներ, մեներգներ, արտասանութիւններ ու ճնճակաճ փոքձ : Կը ցուցադրուին աշակերտներու գծագրութիւններն ու գրութիւնները :

Տեղեկատուութիւն Կրթ. Մարմնի եւ ուսուցիչին կողմէ :

Պիտի կարդացուին նուիրատուներու անունները:

Վիճակացոյցներու եւ նուէրներու բաժանում :

Կը հրաւիրուին Տէսինահայերը անխտիր : Մուտքը ազատ է

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Պ. Գրիգոր Գույումճեան կը նուիրէ 500 ֆր. Հայ Կարմիր Խաչի անտէր հիւանդներու ֆոնտին իր եղբօրը մահուան քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ: Տէր եւ Տիկին Մաղաքեան կը նուիրեն երկու հազար ֆր. Հայ Կարմիր Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղին :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՅԻՍ – ՅՈՒՆԻՍ, թիւ 197–198

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (48 էջ).— Հայերը Փոքր Ասիոյ մէջ (Հայ – Բոյժ).— Վիժումներուն պատճառը (Տոքթ. Ալթունեան). — Գեղամոլութեան վնասները (Տոքթ. Գալուստեան).— Ինչո՞ւ կը յօրանջենք (Քլափարէդ).— Սնունդի նոր աղբիւրներ (Տոքթ. Պօղոսեան).— Ծերախտի նոր դարմանում (Տոքթ. Գրիգորեան).— Սովի վախ (Արամ Հայկազ).— Բիւրականի աստղադիտարանը (Փրօֆ. Տինուլեաքու).— Ի՞նչ կերցնել խլիրդ ունեցողին (Տոքթ. Լօքման). — Թալուկ (Նարդեան Բժիշկ. Համս յնադիտարան). — Երբ ծծի պտուկը ճաթոտի (Տոքթ. Ցակոբեան).— Ամուրի՞ մնալ թէ ամուսնանալ (Տոքթ. Այվազեան).— Ի՞նչպէս օգնել ելեկտրահարին (Խաչունի).— Գինին հոգի ունի (Արբունի).— Արեան հիւանդութիւնները եւ Հայոց արիւնը (Տոքթ. Ազատանի) :

ՈՐԲԵՐՈՒ Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Լեւոն Խըտըրեանէ երեք հազար Ֆր. իր ողբացեալ ամուսնոյն մահուան տարեդարձին առթիւ :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Սեբաստիոյ Նահանգ. Մուրատ Ուսումնասիրացի Մարսէյլի մասնաճիւղին տարեկան մեծ դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս վեցին, Կիրակի ամբողջ օրը Սէն Ժիւսթ, Պար տիւ Շալէ, Ավրնիւ Քօրոյի պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ ԱՐԱՄ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ :

Կը խօսի ԿԱՐ. ՃԱՆԻԿԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտներու :

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված :

Մատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է :

ԾԱՆ.— Քանըպիէրէն առնել 53 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Սէն Ժիւսթ :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաւիլի դպրոցին ամավերջին հանդէսը տեղի կ՚ունենայ այս Շաբաթ, ժամը 21ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Երգերուն դաշնակով կը մասնակցի Օր. Ալիս Մեծատուրեան :

Մուտքը ազատ է :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, Շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 17ին, Սեւրի քաղաքապետին նախագահութեամբ :

Սիրով հրաւիրուած են յարգելի ծնողներ եւ բարեկամներ :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները տեղի կ՚ունենան Յունիս 29ի կիրակին, ժամը առաւօտեան 9 – 12 :

Իրենց ներկայութեամբ աշակերտներու մէկ տարուան ջանքերը, խրախուսելու համար, սիրով կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ ծնողքները՝ ազգապահպանման գործին բծախնդիր հայրենակիցներ, մանաւանդ տեղական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, տեղի կ՚ունենայ ամսոյս 29ին կիրակին, ամբողջ օրը, Փոն տը Շէրիւի (Ալա – Փըլէն) Պ. Տըրիկոսի գոմասուն եւ ծառախիտ դաշտին մէջ :

Հաճելի անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ :

Օթօքարը կը մեկնի ժամը ճիշդ 9ին, Փլաս Կիշառէն :

"ԴՐՕՇԱԿ"Ի

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

Հայաստանի յեղափոխական շարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնութիւններով արձանագրուած է «Դրօշակ» ամսագրին մէջ, որուն առաջին տասնամեակի թիւերէն մնացած էր մէկ հաւաքածոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ. Յ. Դ. Փարիզի Թանգարանին մէջ :

Անգտանելի այս հաւաքածոն լուսապատկերներով հրատարակուեցաւ, որպէսզի ամէն Հայ պատեհութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր ազատատենչ հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաշալի յարութեան :

«Դրօշակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 – 1901) հաւաքածոն կը հրատարակուի երկու հատորով :

Առաջին հատորը (1890–1897) նոր լոյս տեսաւ, 750 մեծադիր էջ: Բաժանորդագին է 1800 ֆրանք, չքեղ կազմուած՝ 2400 ֆրանք :

Գրատուն Պարսամեան, 46, րիւ Րիշէ, Փարիզ (9):

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համախաբր. Միութեան Լիոնի եւ Տէսինի մասնաճիւղերու կողմէ :

29 Յունիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ: (Անձրեւի պարագային 20 Յուլիսին), Քաֆէ Կինար, Ավընիւ Փ. Մարսըլէն, Վօ ան Վըլէն :

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ Խարբերդցիներու բարեկամները :

Մուտքը ազատ է: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս ուրբաթ, ժամը 16ին, Յոյներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
Յուլիս վեցին

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են :

Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ :

COLLÈGE S. MOORAT
26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 29ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին վարժարանին մէջ. Հանդէսէն յետոյ տեղի պիտի ունենայ տարեկան դաշտահանդէսը օժանդակութեամբ Ծնողական Միութեան :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ :

Մուտքի գին 250 ֆրանք :

Հաղորդակց. միջոց.— Էկլիզ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի – Փավիյօն :

ՆԿԱՏ ԻՈՒՆԵՆԱԼ.— Հայ Կարմիր Խաչի տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը, 1 Փետր. 1959 :

ԵՂԱՆԱԿԻ Ա. ԴԱՇՏԱ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Համա – Զարսանճագի Հայր. Միութեան :

Այս Կիրակի ամբողջ օրը Րէսթորան տէ Կրօթ Մոնար, Թրուա Լիւէ գովասուն դալարազարդ պարտէզին մէջ

Կը նախագահէ Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ :

Կը խօսի Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Առաւօտուն ՊՈՒԼԻ ՄՐՑՈՒՄ, (պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել) : Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

(Երգ, նուագ, արտասանութիւն, անակընկալներ): Կը մասնակցի Պոմոնի Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբը :

Հայկական եւ եւրոպական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ. շամփուրով խորոված :

Մուտքը ազատ է :

ԾԱՆ.— Առնել եօթը թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան Շէ Մարէն, Բուժ տէ գ՚Օլիվ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

սիրով կը հրաւիրէ պարանցիկ ԿԱՐՏԸՆ ՓԱՐԹԻին :

Կազմակերպուած Բարեգործականի Հայուհեաց մասնախումբին կողմէ :

Կիրակի, Յունիս 29ին, ժամը 16–24 :

Պ. Աւետիս Մելքոնեանի հովասուն պարտէզին մէջ, 41 բիւ Ավիաթէօր լը Պրիքս :

Ընտիր նուագախումբ, դիւրամատչելի ճաշ, սիրուն անակնկալներ :

Հանգանակութիւն չկայ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 25 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 25 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8226 | 34EME ANNÉE | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4027

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԱՃՈՒՄՆԵՐԸ

«Ընկերվարութիւն» բառը չարաչար կը գործածեն Կրէմլինի իշխանաւորները, իրենց «յեղափոխութեան» եւ հաստատած բռնակալ վարչաձեւին տալով այդ գրաւիչ պիտակը:

Մինչ պարզապէս կը հեղնեն ընկերվարութիւնը, որ ամէն բանէ առաջ կը նշանակէ ազատութիւն: Ազատութիւն՝ ո՛չ միայն մտածումի, խօսքի, հաւաքոյթի եւ երթեւեկի, որ տարրական իրաւունքն է իւրաքանչիւր մարդ-արարածի, այլ նաեւ ու մանաւանդ՝ ազատութիւն ճնշուած, կեղեքուած, սարկութեան ենթարկուած մեծ ու պզտիկ բոլոր ազգերու:

Քանի-քանի ազգեր քառասուն տարիէ ի վեր կը հեծեն կարմիր բռնակալութեան լուծին տակ:

Այս ծաղրանկար «ընկերվարութեան» հակադրուած է իսկական ընկերվարութիւնը, որ մէկ դարէ ի վեր հսկայաքայլ յառաջդիմութիւններ կատարած է:

Այլեւս պատմութեան կը պատկանի այն շրջանը, երբ ընկերվարութեան գաղափարականին եւ գործունէութեան դէմ բուռն պայքար կը մղէին բոլոր պահպանողական տարրերն ու դրամատիրական դասակարգը՝ կոթնած քաղքենի կառավարութեանց վրայ:

Այդ օրերուն ընկերվարականները ամէն տեղ ընդդիմադիրներու շարքին մէջ կը գտնուէին:

Հիմա այլեւս անոնք ղեկավար դեր կը կատարեն աշխարհի քաղաքական կեանքին մէջ:

Պահպանողական եւ աշխարհակալ Անգլիոյ մէջ քանիցս իշխանութեան գլուխ անցան աշխատաւորականները:

Սկանտինաւեան երկիրներուն մէջ տարիներէ ի վեր իշխանութիւնը կը գտնուի ընկերվարական կուսակցութեանց ձեռքը:

Ֆրանսայի մէջ ընկերվարականները իրենց հարիւր երեսփոխաններով կացութեան իրաւարարն են: 1956 Յունուար 2ի խորհրդարանական ընտրութիւններէն վերջ, կառավարութեան ղեկը իրենց յանձնուեցաւ: Կի Մոլէի յաջորդող բոլոր վարչապետները, մինչեւ օրավար Տը Կոլ՝ տեսան որ անկարելի էր դահլիճ կազմել, առանց ընկերվարականներու աջակցութեան:

Ընկերվարութիւնը ծայրայեղ ձախակողմեան եւ աջակողմեան հոսանքներուն միջեւ այն ամուր կազմակերպութիւնն է, որ շնորհիւ իր յստակ գաղափարականին եւ ժողովրդավարական սկզբունքներուն՝ վստահութիւնը կը վայելէ բոլոր անոնց, որոնք կը հաւատան ազատութեան եւ ընկերային արդարութեան: Իբրեւ «աշխատանքի դատի պաշտպան», իրեն հետ են բոլոր գիտակից աշխատաւորները:

Ընկերվարական Միջազգայինի Խորհուրդը վերջերս Պրիւքսէլի մէջ գումարեց իր խորհրդաժողովը՝ մասնակցութեամբ 17 երկիրներու 66 պատգամաւորներուն:

Խորհրդաժողովը առիթ տուաւ տեղեկանալու, որ ընկերվարական կուսակցութիւնները արեւմտեան Եւրոպայէն մինչեւ Ճափոն նոր նուաճումներ կատարած են անցեալ Յուլիսէն ի վեր, երբ Վիէննայի մէջ գումարուած էր Միջազգայինի հինգերորդ համագումարը:

Նոր Զելանտայի եւ Արեւմտեան Հնդկաստանի Դաշնակցութեան մէջ իշխանութիւնը անցած է աշխատաւորական կուսակցութեանց ձեռքը:

Նորվեկիոյ, Շուէտի, Հոլանտայի, Տանիմարքայի եւ Ճափոնի վերջին ընտրութեանց մէջ ընկերվարականները մեծապէս զօրացուցած են իրենց դիրքերը:

Աստիճանաբար եւ խաղաղօրէն իսկական ընկերվարութեան գաղափարները կը յաղթանակեն աշխարհի մէջ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՄԸՐՇՈԼՏ ՊԷՅՐՈՒԹ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

•

ԿՌԻՒ՝ ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտ Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան ղեկավարներուն հետ երկու օր խորհրդակցելէ ետք՝ այսօր Պէյրութ վերադարձաւ: Զօրս ժամուան խօսակցութիւն մը Նասրի հետ ունենալէ յետոյ՝ Համըրշոլտ երկու անգամ տեսնուեցաւ Արտաքին նախարար Ֆաուզիի հետ. այս բանակցութեանց մասին պաշտօնական ոչ մէկ յայտարարութիւն կայ:

Վարչապետ Սամի Սոլհ ժամուլի առուլիս մը տուաւ՝ ճշդելով կառավարութեան դիրքը.— Կացութիւնը կը ծանրանայ. այլեւս Սուրիա-Եգիպտոս միջամտութեան մը մասին պէտք չէ խօսիլ Լիբանանի մէջ, որովհետեւ՝ Գահիրէի եւ Դամասկոսի պատերազմ յայտարարած են մեր փոքրիկ Հանրապետութեան դէմ:

Ուշագրաւ է Իրաքեան-Յորդանան Միացեալ Թագաւորութեան Վարչապետ Նուրի Սայիտի Լոնտոն այցելութիւնը. «անձնական ճամբորդութիւն» կը յայտարարեն պաշտօնապէս: Անգլիոյ Արտաքին նախարարութիւնը «անակնկալ» մը կը նկատէ այս այցելութիւնը:

Լոնտոնի լաւատեղեակ շրջանակները Նուրի Սայիտի ճամբորդութիւնը կը կապեն Լիբանանի հարցին: Հաւանական է, որ Լիբանան կոչ մը ընէ Իրաք-Յորդանան Թագաւորութեան՝ օգնութիւն խնդրելով: Վարչապետ Սայիտ կրնայ նոր զէնքեր ալ ուզել Լոնտոնէն:

Կռիւները նոյն սաստկութեամբ կը շարունակուին երկրին բոլոր շրջաններուն մէջ: Ապստամբները դրեթէ ամբողջութեամբ գրաւեցին Պաալպէքը: Բանակը ջանք չի խնայեր՝ ըմբոստութիւնը ճզմելու համար. կարեւոր բուրձունք մը կը գտնուի զինուորականներուն ձեռքը, ուրկէ կը ռմբակոծուին խռովարարները:

Ըմբոստները գրաւեցին նաեւ Հալպան՝ որ պատերազմական մեծ նշանակութիւն ունի, նկատելով որ կը գտնուի Թրիփոլիի եւ սուրիական սահմանագլուխին միջեւ. բայց Հալպան երկար ատեն չկարողացան պահել իրենց ձեռքը, նկատելով որ բանակը ուժգին դիմադրութիւն մը ցոյց տալով ապստամբները ցրուեց: Կռիւը կը շարունակուի. ըստ երեւոյթին խռովարարները կը մտածեն ամէն գնով գրաւել այդ շրջանը:

Առաջին անգամ ըլլալով Քարմ Էլ Զէյթուն թաղին մէջ կռիւ մը ծագեցաւ նաեւ կառավարութեան կողմնակից եւ ընդդիմադիր Հայերու միջեւ. ոստիկանզօրաց ուժերը անմիջապէս միջամտելով կարգը վերահաստատեցին: «Ֆրանս-Սուար»ի համաձայն՝ Հայ մը սպաննուած է եւ երկու ուրիշներ վիրաւորուած:

ԽՌՈՎԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ՎԱՅՐԱԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Վերջին թղթաբերով ստացուած լիբանանեան թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները՝ երկրին ներքին կացութեան մասին.—

Քաղաքացիական կռիւներէն օգտուելով՝ խռովարարները անմարդկային վայրագութիւններ կը գործեն Լիբանանի մէջ: Քամալ Ճումպլաթի մարդիկը Շուֆի մէջ յարձակում գործած են Ֆրայտես անունով գիւղակի մը վրայ, կրակի տալով բոլոր տուները: Խռովարարները մորթազերծ բրած են երկու ընտանիքներ, որոնց մէջ՝ մանուկ մը եւ սպաննած բազմաթիւ կիներ ու մարդիկ: Զոհերը անզէն ու անմեղ գիւղացիներ են: Զարդէն մազապուրծ ազատած վերապրողներուն համաձայն՝ մարդասպաններուն մեծ մասը սուրիացի Տիւրզիներ էին:

Պէյրութի Աւազուտքի բանտին վրայ յարձակում գործողները գերի բռնած են ոստիկանապետը, որ օգնական ուժերու ժամանումով յաջողած է ազատիլ. ոստիկանապետը կը հաստատէ թէ յարձակում գործողները Սուրիացիներ ու Պաղեստինցիներ էին:

Լիբանանեան իշխանութեանց հասած տեղեկութիւններու համաձայն՝ Շուֆի ապստամբական շարժումները կը ղեկավարէ սուրիական բանակի նախկին սպարապետ՝ զօր. Շուքէյր:

Միւս կողմէ, ընդդիմադիրները խուճապի մատնուած են. բազմաթիւ պարագլուխներ կը գանգատին թէ ԱՄՀ զիրենք նետած է արկածախնդրութեան մը մէջ: Պէյրութէն կարելի եղած է լսել ըմբոստներու եւ Դամասկոսի միջեւ կատարուող

ԱՐԵՒԵԼՔ - ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ՊԱՅՔԱՐԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՅ

ԹԻԹՕ ԵՒ ԿՈՄՈՒԼՔԱ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ

—o—

ՊԵԼԿՐԱՏ ԲՈՂՈՔԵՑ

Արեւմուտքը կը պատրաստուի վճռական պատասխան մը տալ Խրուշչեւի: Փեշտայի ոճիրէն յետոյ թէեւ Նախագահ Այզընհաուըր հասկցուց թէ Արեւելք-Արեւմուտք բանակցութիւնները լուրջ հարուած մը կրնան ստանալ, բայց, ըստ երեւոյթին Միացեալ Նահանգները կը պարտաւորուին յուշագիր մը յանձնել Մոսկուա՝ «Մեծ»երու ժողովի մը դուռները վերջնականապէս չփակելու մտահոգութեամբ:

Միւս կողմէ Կոմուլքայի եւ Թիթոյի դիրքը վտանգուած է:

Լեհաստանի համայնավար շրջանակները կը յայտնեն՝ թէ Նաճիի եւ ընկերներուն սպանութենէն երկու կամ երեք օր յետոյ Կոմուլքա նամակ մը ղրկած է կուսակցութեան տեղական 17 մասնաճիւղերուն:

Համաձայն այդ նամակին՝ Լեհաստանի համայնավար ղեկավարները «ցաւ» կը յայտնեն եղածին համար:

Հունգարացիները վստահութիւն ներշնչած էին Լեհաստանի համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարին՝ թէ Նաճիի եւ Մալեթերի հետ անմարդկային եղանակներով պիտի չվարուէին եւ նոյնիսկ՝ ազատ պիտի արձակէին զանոնք. եթէ Կոմուլքա գիտնար անոնց վերապահուած ճակատագիրը, ինչպէս կ'ըսէ Ֆիկառօ, շատ հաւանական էր որ Փեշտա չերթար եւ իր ճառին մէջ յեղափոխութիւնը չդատապարտէր:

Վարշաւայէն Վիէննա հասած լուրերու համաձայն՝ Կոմուլքա նամակ մըն ալ ղրկած է Խրուշչեւի. այս ուղղութեամբ յստակ պատասխան մը չեն տար Լեհաստանի մէջ, ըսելով թէ «հաւանական է»:

Մինչ այս մինչ այն Փեշտայի Եուկոսլաւ դեսպանը Հունգար կառավարութեան յանձնեց բողոքագիր մը՝ «Նաճիի դատին դատավարութեան եւ սպանութեան դէմ, որ խոր զայրոյթ մը յառաջ բերաւ Եուկոսլաւիոյ մէջ»:

Բողոքագիր կը հերքէ նաեւ Հունգարիոյ Արդարութեան նախարարութեան այն մեղադրանքը՝ թէ Նաճի Փեշտայի Եուկոսլաւ դեսպանին մեղսակցութեամբ դեսպանատունէն պիտի չարունակէր

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԷԷՆ կը հաղորդեն թէ Նախագահ Նասր չարաթ օր պիտի երթայ Եուկոսլաւիա՝ ուր մառեշալ Թիթոյի հիւրը պիտի ըլլայ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷ Արեւմտ. Գերմանիոյ դեսպանատան ապակիները կոտրեցան ռուս ցուցարարներու կողմէ, որոնք բողոքեցին Պոնի մէջ կատարուած հակախորհրդային ցոյցերուն դէմ: Արեւմտեան Գերմանիոյ դեսպանը բողոքագիր մը յանձնեց Մոսկուայի կառավարութեան, վնասուց հատուցում պահանջելով:

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ մէջ պայթում մը պատահած է որուն հետեւանքով 70 հոգի մեռած է, աւելի քան հարիւր հոգի ալ վիրաւորուած:

ՍԱՍՏԻԿ ՏԱՔԸ կը շարունակուի Հնդկաստանի մէջ եւ Քոլերայի համաճարակ մըն ալ սկսած է: Յարդ 2000 մեռեալ կը հաշուուի:

«Հակայեղափոխական» իր գործունէութիւնը: Պելկրատ կը ճշդէ թէ Նաճի եւ ընկերները դեսպանատան մէջ ստորագրեցին յայտարարութիւն մը՝ որով քաղաքական գործունէութիւն պիտի չունենային. անոնք յարգեցին իրենց յայտարարութիւնը:

Բողոքագիրը կը շեշտէ նաեւ թէ Նոյեմբեր 5ին, Եուկոսլաւ դիւանագէտ մը սպաննուեցաւ խորհրդային հրասայլէ մը արձակուած գնդակով:

Եուկոսլաւիոյ բողոքագիրը հարց կուտայ, թէ Նաճի եւ ընկերները ե՞րբ դատուեցան, ո՞ւր եւ երբ սպաննուեցան եւ ի՞նչ ձեւի մահապատիժի ենթարկուեցան:

Միջազգային քաղաքական շրջանակներուն կարծիքը այն է, թէ մառեշալ Թիթօ իր անձը վտանգելով՝ կ'ուզէ արդարացընել հունգար հայրենասէրներու անմեղութիւնը: Ոճիրին դէմ որդեգրած իր «ժխտական» դիրքով՝ Խրուշչեւի աչքին «կասկածելի» կը նկատուի նաեւ Կոմուլքա, լեհ քանի մը պարագլուխներու հետ:

ՀԱԿԱԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՑՈՅՑԵՐ

Փեշտայի ոճիրէն յետոյ՝ աշխարհի զանազան շրջաններուն մէջ հակախորհրդային բազմաթիւ ցոյցեր եղան:

Պուէնոս-Այրէսի մէջ հինգ հարիւր ցուցարարներ փորձեցին կրակի տալ խորհրդային դեսպանատան առեւտրական գործակալութեան շէնքը:

Օթաւայի մէջ ցուցարարները, մեծ մասով՝ Հունգարացիներ, կարմիր մելանի շիշեր նետեցին խորհրդային դեսպանատան վրայ:

Նիւ Եորքի ՄԱԿի շէնքին խորհրդային գրասենեակին առջեւ կռիւ մը ծագեցաւ:

Պիրմինկամի մէջ ցուցարարները տողանցեցին փողոցներէն:

Պելկրատի թերթերը կը դատապարտեն Նաճիի սպանութիւնը. Փոլիթիքա կը գրէ թէ այդ ոճիրը «էական էր՝ իբրեւ ազդարարութիւն մը բոլոր անոնց՝ որոնք կ'ընդդիմանան սթալինեան քաղաքականութեան յարութեան»:

Փէքինի համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ Նաճիի գնդակահարութիւնը ոչ մէկ կապ ունի «Մեծ»երու ժողովին հետ:

Նիւ Եորք Թայմզ (Անկախ) կը գրէ թէ ամէն գնով պէտք է համաձայնութեան մը գալ եւ Մոսկուայի պարտադրել՝ որ ընդունի խաղաղութեան դաշնագիր մը ստորագրել:

Մոսկուայի Լենինեան Զնամիա հարց կուտայ.— Արեւմտեանները «Մեծ»երու ժողով մը կ'ուզե՞ն թէ ոչ:

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեցին Պ. Ենովք Արմէն (Մարսէյլէն): Պ. Բարսեղեան (Թեհրանէն), Պ. Խաչիկ Մկրտիչ (Թեհրանէն):

ԻՆՉ ՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՀԱՐԿԱԴՐԵՆ

Կաթողիկոսական Նուիրակ Խորէն Արք. Բարոյեանի այցելութիւնը Աթէնք՝ ուշադրութենէ մը աւելի, հայրական հոգածութեան մը խրախուսիչ արտայայտութիւնն է :

Յունահայ գաղութը արժանի էր այս բարձր ուշադրութեան՝ առաւելապէս այն պատճառով, որ, հակառակ իր թիւին ստորինական նուազումին, կը շարունակէ կանգուն պահել իր եկեղեցիները եւ ջերմեռանդօրէն հաւատարիմ ու հետեւողական կը մնայ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ ոգիին եւ աւանդութիւններուն :

Իր այդ հետեւողականութեան անժխտելի ապացոյցն էր, անտարակոյս, այն միակամ ու միահամուռ արտայայտութիւնը, զոր ան ունեցաւ դեռ վերջերս՝ ընտրելով իր օրինաւոր Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնն ու առաջնորդը :

Այն դժբախտ իրողութիւնը, որ գաղութը, հակառակ իր ջերմ ու հաւատարմական ոգիին՝ դէպի մեր զոյգ Գերագոյն Աթոռները, տեւապէս անլսելի մնաց Էջմիածնի կողմէ, առաւել եւս գնահատելի կը դարձնէ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին կողմէ իրեն ընծայուած հայրական հոգածութիւնն ու ուշադրութիւնը :

Առանց երբեւիցէ ժխտել փորձելու Էջմիածնի Աթոռին «ի հոգեւորս» գերակայութիւնը, եւ շարունակելով անվերապահօրէն տածել մեր անվիճելի ու անժխտելի սէրը դէպի Լուսաւորչայ Աթոռը, ինչպէս եւ՝ խորապէս գնահատելով անոր դարաւոր դերը, մենք հարկադրուած ենք հաշտուելու այն իրողութեան հետ, թէ մեր ժողովուրդին վիճակուած այժմու պայմաններուն մէջ, մեր գաղութները կը կարօտին աւելի անմիջական եւ աւելի շօշափելի ու կենդանի թեւարկութեան մը :

Այս հարկադրանքը արդիւնք է մտահոգութեան մը, բայց երբեք՝ նախասիրութեան մը :

Անիկա հիմնովին կը բացատրէ նաեւ մեր եկեղեցւոյ զոյգ Աթոռներուն տեւական գոյութեամբը, որ նոյն Աթոռներուն տեւական համաձայնութեամբ է եղած, եւ որ, դարերու ընթացքին, քաղաքական յարափոփոխ պայմաններուն համաձայն, մէկը միւսը լրացնելու կամ փոխարինելու ազգային շահերու նախանձախնդրութենէն է առաջնորդուած :

Էջմիածնի Աթոռը դարաւոր անցեալ մը ունի : Այդ անցեալը կը բնորոշէ առաւելաբար ջերմ հոգածութեամբ եւ մտահոգութեամբ մը՝ դէպի մեր ազգային ընդհանրական ցաւերն ու շահերը :

Նոյն այդ անցեալը մեզի իրաւունք կու տայ ակնկալելու եւ պահանջելու, որ Էջմիածնի այժմու Աթոռակալը անհրաժեշտ գիտակցութիւնն ու կամքը ի յայտ բերէ վերջապէս եւ, իր իսկ Աթոռին պարտադրած վեհութեամբ մը, վերջ տայ այն անմիտ ու անհիմն տարակարծութեան, զոր ինք ստեղծեց՝ մեր գաղութներուն նկատմամբ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ հայրական ուշադրութիւնը եւ, ի հարկին, թեւարկութիւնը «իմ»ի ու «քու»ի ոչ արդարանալի վէճի մը վերածելով :

Որովհետեւ նման վերաբերում մը,— որ մասնաւորաբար հոգեւոր վեհութեան համապատասխան չի կրնար ըլլալ,— պիտի նշանակէր ըմբռնած չըլլալ թէ մեր զոյգ Աթոռներուն դարաւոր ներդաշնակութիւնն ու գործակցութիւնը, եւ թէ նոյն այդ Աթոռներէն մէկուն պարտադրուած եւ միւսին վայելած պայմանները :

Կը խորհինք, թէ առաջնորդուած՝ այս հիմնական մտահոգութենէն, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Պատրիարքը յունահայոց Ազգ. Կեդր. Վարչութեան առիթը կ'ընծայէ իրեն պարզելու գաղութին ցաւերն ու կարիքները՝ առաւել եւս արդիւնաւոր դարձնելու համար իր այցելութիւնը :

Աթէնք

Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԻՄՐԷ ՆԱՃԻԻ ԵՒ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԻՄՐԷ ՆԱՃԻ.— Ծնած էր 1895ին եւ շատ երիտասարդ տարիքէն անդամագրուած ընկեր-դեմոկրատ բանուորական շարժման : 1917ի հոկտեմբերեան յեղափոխութեան օրերուն կռուած էր պոլշեւիկեան շարքերուն մէջ :

Հունգարիա վերադառնալով՝ ձեռնարկած էր գիւղացիները կազմակերպելու գործին եւ անդամագրուած՝ օրէնքէ դուրս հռչակուած համայնավար կուսակցութեան : Ձերբակալուած էր 1931ին, բայց 1932ին յանձնուած խորհրդային իշխանութեանց՝ պատմական արժէք ներկայացնող կարգ մը առարկաներու փոխարէն : Կարմիր բանակին հետ մտնելով Հունգարիա (պատերազմէն վերջ), 1944ի առժամեայ կառավարութեան մաս կազմած էր :

1945ին՝ Ներքին նախարար, 1947ին՝ Երեսփոխանական ժողովի նախագահ : Ռաքոշիի հետ ծագած անհամաձայնութեան ժամանակ հեռացուեցաւ պատասխանատու գործերէ. 1949ին՝ նշանակուեցաւ ելմտագիտութեան փրոֆէսէօր, սակայն 1950ին դարձեալ մաս կազմեց Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան ղեկավար մարմնին եւ 1953ին, Ստալինի մահէն վերջ, Մալենկովի օրով, դարձաւ վարչապետ՝ փոխարինելով Ռաքոշին :

Այս վերջինին ու Կրեմլինի մեքենայութիւնները պատճառ դարձան, որ Նաճի գործէ հեռացուի՝ իր նպատակները իրագործելու առեն չունեցած :

1955ին ամբաստանուեցաւ որպէս «աջակողմեան շեղումներ ունեցող» եւ իր բոլոր պաշտօնական հանգամանքներէն զրկուեցաւ :

1956 Հոկտեմբերի ապստամբութիւնը զինքը դարձեալ իշխանութեան գլուխը բերաւ. նոյն ամսուան 25ին կազմեց կառավարութիւն մը, որ Նոյեմբեր չորսին տապալեցաւ՝ խորհրդային բանակին միջամտութեան հետեւանքով : Նաճի ապաստանեցաւ Փեշտայի Եուկոսլաւ դեսպանատունը, ուրկէ դուրս եկաւ Նոյեմբեր 22ին՝ իր տունը վերադառնալու համար. Քատարի կառավարութիւնը Եուկոսլաւիոյ խոստացած էր որեւէ հետապնդումի չենթարկել Նաճին եւ իր ընկերները : Սակայն այս խոստումը դրժուեցաւ. Եուկոսլաւիոյ դեսպանատունէն դուրս եկած պահուն Նաճի եւ ընկերները ձերբակալուեցան խորհրդային զինուորական ոստիկանութեան կողմէ, որ կալանաւորները փոխադրեց Ռումանիա :

Յայտնի չէ թէ ո՞ր թուականին Նաճի փոխադրուեցաւ Հունգարիա, ե՞րբ եւ ո՞ւր տեղի ունեցաւ գոնրակ դատավարութիւնը :

ԶՕՐԱՎԱՐ ՄԱԼԵԹԷՐ.— Հորթիի բանակին նախկին սպաներէն էր Մալեթէր, որ 1942ին յարած էր համայնավարութեան՝ Խ. Միութեան մէջ իր գերութեան ընթացքին : Հունգարիոյ մէջ խորհրդային վարչաձեւին հաստատումէն վերջ փայլուն դիրք մը գրաւեց բանակին մէջ. սակայն երբ կառավարութիւնը հրահանգ տուաւ իրեն, որ ապստամբներուն վրայ կրակ բանայ, մերժեց հնազանդիլ, ու անցաւ անոնց գլուխը : Իմրէ Նաճիի կառավարութեան մէջ ստանձնեց Պատերազմական Նախարարի պաշտօնը : Որպէս այդպիսին, պարտականութիւն ստացաւ խորհրդային բանակներու հեռացման մասին բանակցութիւններ վարելու : Սակայն Ռուսերը նոր ուժեր բերել տուին, բանակցութիւն վարողները ձերբակալեցին եւ Նաճիի կառավարութիւնը վտարեցին :

Ձերբակալումէն ի վեր, ոչ ոք լուր ունէր թէ ո՞ւր կը գտնուի, ո՞ղջ է թէ մեռած : Իր կինն ու զաւակները, որ յաջողած էին Հունգարիայէն փախչիլ, աղերսագիր մը ուղարկեցին Խրուշչեւի : Ապարդիւն : 1957ին լուրեր շրջան ընել ըսկըսած էին թէ Մալեթէր դատուած եւ մահուան դատապարտուած էր : Անգլիական կառավարութիւնը բացատրութիւններ պահանջած էր այս ուղղութեամբ, սակայն պատասխան չէր ստացած : Անգլիացի փաստաբաններ արտօնութիւն խնդրած էին Մալեթէրի դատավարութեան ներկայ գտնուելու. սակայն այս խնդրանքին ընթացք չտրուեցաւ :

Մալեթէր 37 տարեկան էր :

ՄԻՔԼՈՍ ԿԻՄԷՍ «Շապատ Նէփ» թերթին դիւանագիտական հարցերու նախկին խմբագիրն էր : Այս թերթը Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթն է : Նախապէս այս նոյն թերթին Փարիզի թղթակիցը եղած է : Յեղափոխութեան օրերուն՝ Նաճիի գլխաւոր խորհրդատուներէն մին էր :

ՍԱՆՏՈՐ ՔՈՓԱՔՍԻ, որ ցկեանս բերդարգելութեան դատապարտուեցաւ, Պուտափէշթի նախկին ոստիկանապետն էր : Ամբաստանուած է այն յանցանքով, որ ոստիկաններուն արգիլեց ապստամբներուն վրայ կրակ բանալ :

ՖԷՐԷՆՃ ՏՈՆԱԹ, որ 12 տարուան բանտարկութեան դատապարտուած է, նախկին լրագրող եւ հաւատաւոր համայնավար էր : 1950ին անգամ մը ձերբակալուած էր Քատարի հետ՝ «Թիթոյական» ըլլալու ամբաստանութեամբ : 1954ին ազատ ձգուած եւ անպարտ հռչակուած էր : Իմրէ Նաճիի ջերմ հաւատացեալներէն, գործօն դեր մը խաղացած էր ապստամբութեան ընթացքին :

ԶՈԼԹԱՆ ԹԻԼՏԻ Հունգար Հանրապետութեան նախկին նախագահ, մանր հողատէրերու կուսակցութեան նախկին պարագլուխ, երկար տարիներու լռութենէ մը վերջ 1956ին յարած էր Նաճիի շարժման : Դատապարտուած է վեց տարուան բանտարկութեան :

ՖԷՐԷՆՃ ԵԱՆՈՍԻ, Հունգարիոյ Ժողովրդական Ճակատին նախկին ընդհ. քարտուղար, Իմրէ Նաճիի փեսան է եւ գաղափարակիցը : Դատապարտուած է ութ տարուան բանտարկութեան :

ԵՈԶԷՖ ՃԻԼԱՏԻԼ եւ ՄԻՔԼՈՍ ՎԱՍԱՐՀԷԼՅԻ համայնավար լրագրողներ էին : Առաջինը մահուան դատապարտուած է, իսկ երկրորդը՝ հինգ տարուան բանտարկութեան :

Ոչինչ գիտենք դատավարութեան մանրամասնութեանց մասին բացի այն իրողութենէն, որ ամբաստանեալներուն մէկ մասը մերժած է ընդունիլ իրենց վերագրուած յանցանքները, իսկ մնացեալները «խոստովանած» են իրենց վերագրուած յանցանքներուն միայն մէկ մասը : «Ինքնաքննադատութեան» եւ «կատարեալ» խոստովանութեանց զգայութիւնն իսկ մեծ յաղթանակ մըն է ինքնին, եւ խորհրդային ոստիկանական մեթոտներուն երեսին զարնուած ապտակ մը :

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

Երիտասարդները չեն կրնար ամուսնանալ, որովհետեւ բնակարան չունին եւ չեն ալ կրնար գտնել : Հազուագիւտ է գտնել ընտանիք մը որ կ'ապրի առանց կնոջ կամ ամուսնին ընտանեկան պարագաներուն : Շատ աւելի հազուագիւտ են այն ընտանիքները որոնք ունին իրենց անձնական խոհանոցն ու բաղնիքը : Ցարկաբաժինները այնքան խճողուած են, որ նոյնիսկ չափազանց յոգնեցուցիչ օրուան աշխատանքներէն ելլող մարդիկ, կը նախընտրեն փողոց ելլել իրենց ընտանիքին հետ, քան տունը մնալ ու «հանգստանալ» :

Ուրիշ տպաւորութիւններ : Դուրսէն Մոսկուա գացողին ուշադրութիւնը կը գրաւեն ժողովուրդին հագած հագուստները : Անկասկած որոշ բարեփոխում մը նշմարելի է վերջին տարիներուն ընթացքին, սակայն ժողովուրդին հագած հագուստները միշտ ալ կ'ընդվզեցնեն օտարականը : Որակը՝ գէշ, անձեւ, անգոյն. ահա Ռուս ժողովուրդին հագածը : Ամէնէն տարածուած գոյնը սեւն է. ոչ թէ որովհետեւ կը սիրեն սեւը, այլ որովհետեւ սեւ գոյնի հագուստները կեղտը ցոյց չեն տար. օճառը միշտ հազուագիւտ ըլլալուն, սեւ հագուստները յաճախ լուացուելու պէտք չունին : Կիներուն հագուստները գրեթէ անձեւ են. պէտք է ըսել, որ կիները իրենք ալ անձեւ են : Ընդհանուր առմամբ գրեթէ բոլոր ռուս կիները 15–20 քիլօ եթէ պակաս կշռէին, շատ աւելի ձեւաւոր պիտի երեւային :

Այր մարդիկը միջահասակ են : Ռուսիոյ մէջ այր մարդոց հագուստներուն նորաձեւութիւնը հետեւեալն է. բամբակով ուռեցուած ուսեր. իսկ տաբատներուն վարի մասը՝ շատ լայն : Այս ձեւի հագուստները թիկնեղ երեւոյթ մը շնորհելու համբաւն ունին :

Խ. Միութեան մէջ կեանքը շատ դժուար է. այդ պատճառով ալ մարդիկ պէտք է չարքաշ ըլլան՝ կարենալ ապրելու համար : Անոնք որ կ'ապրին՝ չարքաշ եւ ուժեղ են. միւսները՝ արդէն չեն դիմանար :

Գ.— ԽԱՆՈՒԹՆԵՐԸ, ԳԻՆԵՐԸ, ԱՄՍԱՎՃԱՐՆԵՐԸ

Արեւմուտքէն Մոսկուա գացողին համար անհաւատալի կը թուի ապրանքներու գիներուն համեմատութիւնը : Ամերիկեան ճագի սկաւառակ մը չորս հարիւր ռուպլի (հարիւր տոլար) կ'արժէ, որ մօտաւորապէս գինն է լաւ ձայնասփիւռ գործիքի մը : Միջակ ինքնաշարժ մը զոյգ մը կօշիկի գինին տասներկու անգամն է : Պերճանքի առարկաները չափազանց սուղ են, բայց անհրաժեշտ ուտեստեղէնն ու գիրքերը համեմատաբար աժան են : Կարգ մը ապրանքներու գինին մասին գաղափար մը տալու համար՝ նշենք օրինակներ. Նայլոնէ պլուզ մը կ'արժէ ութսուն տոլար, ճամբորդական պայուսակ մը՝ 112 տոլար, միջակ մեծութեամբ շոգօլայի կըտոր մը՝ 3.70 տոլար, այր մարդու գըլխարկ մը՝ քառասուն տոլար, ամէնէն աժան տեսակի կնոջական գուլպայ՝ 3.50 տոլար, ամէնէն փոքր չափի լուացքի մեքենայ մը՝ երկու հարիւր տոլար, քիլօ մը խաւեար՝ 37.50 տոլար, մէկ հաւկիթը՝ 0.25 տոլար : Հեռատեսիլի գործիք մը երկու ձեռք հագուստի գինն է :

Կառավարութիւնը շատ դիւրին ձեւ մը գտած է կարգ մը ապրանքներու վաճառքը պակսեցնելու. անոնց գիները կը բարձրացնէ :

Ընդհանուր առմամբ ամէն բան շատ սուղ է (մարդոց ստացած վճարումներուն հետ բաղդատելով) :

Ուրեմն ի՞նչպէս կ'ապրի Մոսկուայի ժողովուրդը : Արեւմտեան չափանիշներով՝ խեղճ վիճակի մէջ ընդհանրապէս : Սակայն քանի մը կէտեր պէտք է նկատառնել : 1) Ռուսիոյ մէջ գրեթէ բոլոր կիները կ'աշխատին. հետեւաբար ընտանիքին մէջ դրամ շահող երկու անձ կայ : 2) Տան վարձքերը եւ պետական տուրքերը շատ աւելի նուազ են այնտեղ քան շատ մը արեւմտեան երկիրներու մէջ :

Ժողովուրդին մեծամասնութիւնը իր շահածին հինգ առ հարիւրը միայն կը վճարէ որպէս պետական տուրք. ամէնէն բարձր տուրքերը 13 առ հարիւրը չեն անցնիր :

Բժշկական եւ ատամնաբուժական դարմանումները ձրի են. սակայն եթէ մերժէք ձեր թաղին բժիշկին խնամքին ենթարկուիլ եւ բժշկապետի մը խորհուրդը հարցնել՝ պէտք է վճարէք : Անգործութեան վտանգ չկայ. հիւանդութեան, արկածի եւ ծերութեան պարագային, պետութիւնը, կը հոգայ ենթակային ծախքերը : Դպրոցները ձրի են :

Դասակարգ մը կայ, սակայն, որ շատ բարձր վճարումներ կը ստանայ : Գրողները, երաժիշտները, գիտնականներն ու հնարիչները այնքան լաւ վճարուած են, որ միլիոնատէրներու դասակարգ մը ըստեղծած են : Ժողովրդական երաժշտութիւն հեղինակող երաժիշտ մը կայ, որ տարին մօտաւորապէս մէկ միլիոն ռուբլի (250.000 տոլար) կը շահի :

Ճ. Կ.

(4 Շար.)

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ

ՄԱԼԻՔԻ ԱՄԲԱՍՏԱՆԱԳԻՐԸ՝

ԱՐԱԲ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԳԱՀԻՐԷԻ ԵՒ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՁԱՅՆԱՍՓՌՈՒՄՆԵՐԸ

Ռատիօն մամուլէն կը տարբերի երկու հիմնական կէտերու մէջ: Ամէն ոք կարդալ չի գիտեր, բայց, ամէն ոք կրնայ լսել եւ, Արեւելքի մէջ, ընդհանրապէս, ընդունուած է որ ռատիօն լսող մարդոց թիւը շատ աւելի է քան ընթերցողներուն թիւը: Կենդանի ձայնը նմանապէս աւելի ազդու է հասարակութեան վրայ, քան գրուածը: Երկրորդ, կարգ մը երկիրներու մէջ ինչ որ ալ ըլլայ կապը մամուլին եւ կառավարութեան, ռատիոյի եւ կառավարութեան կապերը առաւել նոյնքան սերտ են: Այսպէս, եթէ ըմբռնելի է ոմանց յաւակնութիւնը · թէ Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան մէջ մամուլը ազատ է, ոչ ոք պիտի ուրանայ, թէ Արաբ Միաց. Հանրապետութեան մէջ ռատիօն կառավարութեան կողմէ կը հակակշռուի:

Գահիրէի ռատիօկայան, Մայիս 9, «Լիբանանի ազատ ժողովուրդը շատ լաւ գիտէ, թէ ինչպէս պիտի տապալէ կառավարութիւնը»:

Դամասկոսի Ռատիօկայան, Մայիս 10, «Մեթնիի սպանութենէն ետք, Լիբանանի գործադուլին եւ ցոյցերուն պատճառն է ժողովուրդի դժգոհանքն ու զայրոյթի արտայայտութիւնը՝ ընդդէմ Լիբանանի հետեւած քաղաքականութեան ...» (այս բոլորը քաղաքականութեան համար) «... որ ոչինչով կը ծառայէ Լիբանանի շահերուն: Կայսերապաշտութիւնը յաջողեցաւ փոքր թիւով Լիբանանցիներու ընդունիլ տալ Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը ...» (ասիկա հարցին սիրտն է) «... բանալով ճեղք մը, զոր կայսերապաշտ գործակալները կը կարծեն, թէ պիտի կրնան ծածկել տնտեսական օժանդակութեան քօղին տակ: Այս յոյսերը ի դերեւ ելած են»:

Դամասկոսի ռատիօկայան, Մայիս 13 · (այս հաղորդումը շատ յատկանշական է եւ, չափաւոր լեզու մը գործածելով, կ'ըսեմ ամէնէն բուռն հաղորդումներէն մէկը) · «Մեր ժողովուրդը, որ բռնեց Ուաշինկթընէն, Լոնտոնէն, Փարիզէն եւ Թէլ Ավիվէն եկող վիշապին գլուխը, որոշեց թոյլ չտալ, որ իրէշին պոչը շարժի Պէյրութի, Ամմանի եւ Պաղտատի մէջ»:

«Որոշած ենք կապել օձին դաստակներն ու ոտքերը, փրցնել անոր ճանկերն ու ակռաները: Հաւաքուող խումբերը բաղկացած են բոլոր գործակալներէն, բոլոր դաւաճաններէն, բոլոր վարձկաններէն, Նուրի Սայիտի եւ Ռի Ֆայիի բոլոր խըլուրդներէն, ու Ամերիկացիներու եւ Անգլիացիներու լրտեսները չեն կրնար արգիլել ժողովուրդը՝ խօսիլ ու լսելի դառնալ: Մա՛հ կայսերապաշտութեան եւ կայսերապաշտութեան գործակալներուն»:

Հիմա կ'անցնիմ ձայնասփռային շատ հետաքրքրական հաղորդումի մը, որով կ'ուզեմ վերջացնել սարսափի այս յիշատակումները, 27 Մայիս 1958ին, ժամը 19ին, Դամասկոսի ռատիօն կը հաղորդէր պզտիկ թատերգութիւն մը կոչուած՝ «Յեղափոխութեան յաղթանակը Լիբանանի մէջ»: Փիէսը կը պարունակէր զանազան դերասաններ, որոնցմէ մէկը կը ներկայացնէր Լիբանանի նախագահը, ուրիշ մը՝ Վարչ.ը ուրիշ բազմաթիւ պաշտօնատարներ, անշուշտ բազմութիւն, զինուորներ փողոցներուն մէջ, ապըստամբ պետեր եւ այլ անձեր: Էնթրիկը շատ արագ էր եւ տրամաթիք: Ունիմ այդ փիէսին արաբերէն հաղորդումը եւ կըրնաք լսել, երբ որ ուզէք: Պահ մը կուգայ, երբ նախագահական Պալատի պահակները կը միանան ցուցարարներուն եւ կը լքեն նախագահը: Ապստամբները պալատ կը խուժեն եւ հոն կը գտնեն նախագահը: Ապստամբներուն պետը նախագահը տեսնելուն պէս, կը բացականչէ · «Մահ դաւաճանին»: Նախագահը սուր վրայ կը սկսի լալ եւ ապստամբներէն կը պաղատի, որ զինքը ողջ թողուն: Ապա աղմուկ կը բարձրանայ եւ չփոթ կը տիրէ եւ մէկը կը պոռայ · «Մահ բռնատէրին: Տեղի տուէք ժողովուրդի կամքին առջեւ»: Այդ պահուն, կը մեկնի շատ կտրուկ հարուած մը եւ կը լսուի սա յայտարարութիւնը · «այս է վարձատրութիւնը դաւաճանութեան»:

Շատ հաճելի չէ աւելի եւս խօսիլ այսպիսի բաներու մասին, բայց ամփոփենք եւ տարիներէ ի վեր մենք եւ մեր տղաքը, մեր ժողովուրդը միայն այսպիսի բաներ կը լսենք: Ձեր խղճին, ինչպէս նաեւ ձեր կառավարութեանց խղճին կը թողում դատել, թէ միջամտութիւն եղած է թէ ոչ Լիբանանի ներքին գործերուն եւ որոշել, թէ մեր երկրին անկախութիւնը մահացու վտանգի մը տակ չի՞ գտնուիր:

Ալիքներու այս պատերազմին առթիւ, վերջերս Միջին Արեւելքի մէջ լսեցինք ձայն մը, որ կը կոչուի «Ազատ Լիբանանի ռատիօկայան»: Այս գաղտնի ձայնը մեր ժողովուրդը կը մղէ ապստամբութեան, կը ջատագովէ Լիբանանի մէջ ներկայիս տեղի ունեցող աւերիչ գործունէութիւնը եւ ամէն տեսակէտով կը յարմարի Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան ուղղութեան եւ քաղաքականութեան: «Ազատ Լիբանան» արտայայտութիւնը հետաքրքրական է: Ամէն ոք գիտէ, որ եթէ ազատութիւնը գոյութիւն ունի տեղ մը Միջին Արեւելքի մէջ, ատիկա Լիբանանի մէջ է եւ անոնք որ կ'ուզեն տեսնել, գիտեն թէ մեր այժմու պայքարին գերագոյն նպատակն է, ներքին կամ արտաքին անցողակի պատահարներէ դուրս, թոյլ չտալ, որ մեր վայելած իսկական ազատութիւնը մարի ու ամբողջովին անհետանայ:

Կրցանք ճշդել, թէ որ ուղղութեամբ կուգային «ազատ Լիբաննաի Ռատիօ»յի հաղորդումները: Այդ ուղղութիւնը Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան ուղղութիւնըն է:

Գրաւոր եւ բերանացի քարոզչութեան կարեւորութեան այս արագ ուսումնասիրութիւնը կը թուի արդարացնել հետեւեալ չորս եզրակացութիւնները ·

1) *Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան քարոզչութեան միջոցներով Լիբանանի կառավարութեան դէմ գործուած յարձակումներուն սաստկութիւնը աննախընթաց է: Այս սաստիկ յարձակումը կը շարունակուի երկու տարիէ ի վեր եւ անոր տարողութիւնը հետզհետէ կը մեծնայ:*

2) *Աննախընթաց քարոզչութեան այս յարձակումներուն առթիւ, ամէն օր քիչ մը աւելի կը հրահրեն Լիբանանի ժողովուրդը ապստամբելու իր կառավարութեան դէմ: Օրինակ, Մայիս 9ին սկսած ներկայ դէպքերը շատոնց պատրաստուած էին Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան մամուլին եւ ռատիոյին կողմէ եւ սպասման մթնոլորտ մը խնամքով կազմակերպուած էր, ժողովուրդին հաւատացնելով, որ մեծ դէպք մը պիտի պատահի, ապստամբութիւնը պայթելու վրայ է եւ բռնակալութեան անկումը մօտ է:*

3) *Երբ ներկայ դէպքերը ծագեցան, Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան քարոզչական բոլոր մեքենաները գործածուեցան պաշտպանելու, օգնելու, հրահրելու եւ նոյնիսկ վարելու Լիբանանի աւերիչ տարրերը:*

4) *Այս քարոզչական պայքարին անժխտելի նպատակն էր տապալել Լիբանանի ներկայ վարչակարգը եւ զայն փոխարինել ուրիշով մը, որ աւելի տրամադիր պիտի ըլլայ խոնարհելու Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան կամքին առջեւ: Գիտէ՞ք, թէ ի՞նչ է Լիբանանի միակ մեղքը: Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան աչքին, Լիբանանի միակ մեղքն է ոչ թէ երկիր մը, աւելի եւս արաբական երկիր իսկապէս չարիք բրած ըլլալը, այլ անկախ եւ արեւմտեան աշխարհին հետ բարեկամութեան եւ գործակցութեան քաղաքականութիւն մը վարած ըլլալը: Մենք զայն յանցաւոր կը նկատենք այս երկու ամբաստանութեանց համար:*

Արդ, քանի որ անկախութիւնը նուիրական է եւ քանի որ Միացեալ Ազգերու ոեւէ մէկ անդամին անկախութիւնը երբ վտանգի տակ է, վտանգ կայ միջազգային խաղաղութեան եւ ապահովութեան պահպանման համար — պահպանում՝ որուն պատասխանատուն է Խորհուրդը — մենք խորհեցանք, թէ պէտք է մեր բողոքը ներկայացնենք Ապահովութեան Խորհուրդին:

Գոյութիւն ունի զանգուածային միջամտութիւն մը մեր ներքին գործերուն: Երբ երկրի մը անկախութիւնը դուրսէն միջամտութեամբ սպառնալիքի տակ է, ինքնաբերաբար կը ստեղծուի կացութիւն մը, որ կը հետաքրքրէ Ապահովութեան Խորհուրդը:

Միջին Արեւելքի մէջ, խնդրոյ առարկայ են քաղաքական, տնտեսական եւ ռազմագիտական մեծ շահեր: Մէկ ամիսէ ի վեր համայն աշխարհի ուշադրութիւնը կեդրոնացած է մեր երկրին վրայ: Ոչ մէկ մեծ Տէրութիւն, Ապահովութեան Խորհուրդի ոչ մէկ մնայուն անդամ թերացաւ արտայայտելու մեր երկրին վերաբերեալ իր խոր մտահոգութիւնները:

Խորհուրդէն կը պահանջենք իմաստութեամբ շարժիլ այս կացութեան առընչութեամբ, դադրեցնել այս առանց պատճառի միջամտութիւնները · իրմէ կը պահանջենք վստահեցնել, որ մեր անկախութիւնը, որուն լիովին իրաւունք ունինք, պիտի պահպանուի եւ նոյնիսկ զօրացուի եւ թէ միջազգային խաղաղութեան եւ ապահովութեան դէմ վտանգը պիտի հեռանայ:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Լիբանան փոքր երկիր մըն է: Ոչ ոք կըրնայ ամբաստանել զինքը, թէ որեւէ նպատակ կը սնուցանէ այլ երկրի մը դէմ: Լիբանան միշտ աշխատած է ըլլալ համեստ տարր մը՝ բարիքի համար աշխատող: Երբեք չէ խառնուած այլ ժողովուրդներու գործերուն: Միշտ բարիք փափաքած է բոլոր ժողովուրդներուն եւ, ամէնէն առաջ, իր եղբայրներուն, արաբական պետութեանց համար: Հետեւաբար, արժանի է աւելի լաւ ճակատագրի մը:

Միջին Արեւելքի բոլոր երկիրները մաս կը կազմեն միջազգային դաշնագիրներու կամ ունին կապեր, որոնք ապահովութիւն կուտան իրենց: Լիբանան չունի: Առանձին՝ Միջին Արեւելքի մէջ, Լիբանան մաս չի կազմեր շրջանին օտար այլ Տէրութիւններու հետ ապահովութեան ընդարձակ դրութեան մը: Փոխարէնը, Միջին Արեւելքի բոլոր երկիրները անդամ են նման դրութիւններու: Անշուշտ, Լիբանան ունի բարեկամներ · բայց անոնց հետ իր ունեցած յարաբերութիւնները պաշտօնական ոչինչ ունին: Ուխտն է մեր առաջին պահապանը:

Մեծ տէրութիւնները կրնան իրենք զիրենք պաշտպանել: Ուխտը անոնց համար չէ գրուած: Փոքր ազգերը չեն կրնար հանգիստ ըլլալ այլ փոքր երկրի մը ներքին գործերուն միջամտութեան՝ առանց շատ խոր վախ մը զգալու: Ի՞նչ պիտի պատահի, եթէ օր մը իրենք գտնուին նոյն կացութեան մէջ:

Հետեւաբար, ի՞նչ կ'ուզենք մենք:

Միմիայն կ'ուզենք որ դադրի միջամտութիւնը, իր բոլոր ձեւերուն մէջ: Կ'ուզենք որ դադրին մամուլի եւ ռատիոյի պայքարները: Կ'ուզենք որ վերջ դրուի ապստամբներու զրկուած զէնքերու յորձանքին: Կ'ուզենք որ կանգ առնէ աւերիչ տարրերու թափանցումը: Կ'ուզենք մեր խնդիրները լուծել խաղաղութեան մթնոլորտի մը մէջ, մենք մեզի հետ առանց օտար միջամտութեան: Կ'ուզենք որ կարող ըլլանք լաւագոյն յարաբերութիւնները վարել ԱՄՀի հետ: Կ'ուզենք ունենալ կարելիութիւնը անգամ մը եւս փաստելու ԱՄՀի մեր եղբայրներուն, թէ որքան կը սիրենք զիրենք եւ կը յարգենք:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՆԻՍԻ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՑԱՒԵՐԸ

●

ԽՄԲ.— Ասկէ առաջ հրատարակած էինք Նիսի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութեան անդամ Պ. Սուրէն Երամեանի *«Բաց Նամակ»*ը՝ ուղղուած Կաթող. պատուիրակին, նոյն հարցի մասին: Տեղ կուտանք նաեւ նոյն վարչութեան անդամներէն Պ. Ա. Ատալեանի գրութեան: Մեր մասնաւոր տեղեկութիւններն ալ կը հաստատեն թէ վարչութեան երկու սրտցաւ անդամները առարկայօրէն ներկայացուցած են Նիսի կացութիւնը: Պատուիրակ սրբազանը խոստացած էր զգաստութեան հրաւիրել Առոմ քահանան: Պիտի սիրէինք տեղեկանալ թէ ի՞նչ է ըրած այս ուղղութեամբ:

Ստորագրեալս, Առաքել Ատալեան անցեալ 13 Մայիսին նամակով մը դիմած էի Եւրոպայի Կաթողիկոսական պատուիրակ Սերովբէ եպիս. Մանուկեանի:

Սրբազան Հայրը ցարդ չէ յօժարած պատասխանելու:

Երեսուն տարիէ ի վեր Նիս կը բնակիմ, հաւատարմօրէն եւ անշահախնդրօրէն աշխատելով եկեղեցւոյ պայծառութեան, 1928էն ի վեր թաղական մնացած եմ: Ընտանիքի, զաւակներու տէր մէկն եմ, ճանչցուած բոլորէն:

1952 Դեկտեմբեր 12էն Նիսի գաղութը դժբախտութիւնն ունեցաւ բերել տալու իբրեւ տեղւոյս հոգեւոր հովիւ Առոմ քահանայ Իյճեանը: Իր Նիս ոտք կոխած օրէն մինչեւ այսօր չդադրեցաւ մէկ վայրկեան իսկ Նիսի հանդարտ գաղութը ալեկոծելէ: Ընտանիքները իրարու դէմ լարեց: Ամէն խրատ անօգուտ անցաւ:

Իր ներկայութեան անկարելի է կրօնական ընկերակցութեան որեւէ ժողով ընել առանց կռիւի:

Չուզեր հնազանդիլ գաղութիս օրինաւոր մարմնոյն:

Չորս տարիէ ի վեր չկրցանք Կրօն. Ընկերակցութեան անուան նամակի տուփ մը ունենալ Եկեղեցւոյ դրան վրայ: Քահանան ինք պէտք է բանայ եղեր Կրօն. Ընկերակցութեան անուան եկած ամէն նամակ: Քանիցս բանալի չինել տուինք նամակատուփին եւ ամէն անգամուն կոտրեց զայն:

Քահանան անխնամ ձգած է եկեղեցին: Դուռը բանալի չունի, կոտրած է: Եկեղեցի կը մտնեն թաղին ամէն ազգէ փոքրիկները, որոնք պահուըտուք կը խաղան, խորանին վրայ կ'ելլեն: Ս. Սկիհը կ'առնեն, կը խաղան հետը: Եկեղեցին սրբապղծուած է: Երբ արժանաւոր կրօնաւոր մը ունենանք, պիտի ստիպուինք կրկին օծել տալ մեր եկեղեցին, որպէս զի հաւատքով կարենանք մտնել Ս. Սեղանին:

Ազգասէր ու սրտցաւ ազգայիններ ի տես այս կրօնաւորի ընթացքին, դառնացած ոտք չեն կոխեր եկեղեցի: Դառնութիւն ամէնուն սրտին մէջ:

Քահանան ուզած ատենը առանց թաղականներու հրամանին կամ գիտութեան, կը թողու Նիսի եկեղեցին կիրակի մը, քանի մը օրեր գլուխը կ'առնէ կ'երթայ Իտալիա, Զուիցերիա կամ այլուր: Ուրեմն այդ կիրակին Նիսի եկեղեցին փակ կը մնայ:

Ահա այս էր ամփոփումը Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի գրած նամակիս: Գաղութին ցաւը լացի իրեն: Բայց լուռ մնաց:

Եթէ չի կրնար խօսք հասկցնել իրեն ընթակայ քահանայի մը, որո՞ւն պիտի դիմենք՝ դարման տանելու համար մեր ցաւերուն:

Նիսի գաղութը անհամբեր կը սպասէ պատուիրակ սրբազանի կարգադրութեանց:

Նիս *ԱՌԱՔԵԼ ԱՏԱԼԵԱՆ*

ՀԱՅԵՐԸ ՄԱԼԱԹԻՈՅ ՄԷՋ

——o——

ԽՄԲ.— Պոլսոյ *Մարմարա*յէն կը քաղենք հետեւեալ լուրերը ·—

Մալաթիոյ Հայութիւնը բաղկացած է երկու հարիւր ընտանիքէ, բայց եկեղեցի եւ քահանայ չունենալով, բոլորն ալ զըրկուած են կրօնական պարտականութիւններէ: Մարդիկ ամուսնացած տղաք ու աղջիկներ ունեցած են, բայց ոչ իրենք պսակուած են եւ ոչ ալ իրենց զաւակները · հետեւաբար, թոռներու մկրտութեան համար՝ պէտք է նախ պսակել զանոնք · այս ձեւով երախաներն ալ իրենց մեծ հօր – մօր եւ ծնողքին պսակը կը տեսնեն:

Տիգրանակերտէն Մալաթիա գացած է Արսէն քհնյ. Մովսէսեան, որ պատարագած է տուներու մէջ, խոստովանանք ըրած եւ հաղորդած: Պոլսահայ երկու զինուորներ մասնակցած են պատարագներուն: Քահանան թելադրած է ծնողքներուն, որ իրենց զաւակներուն սորվեցնեն հայութեան օրէնքներն ու աւանդութիւնները, որպէսզի չմոռնին:

Տ. Արսէն պատարագէ մը վերջ մէկ զաւկի տէր զոյգ մը պսակած է, մկըրտած՝ 20 – 22 տարեկան երիտասարդներ եւ աղջիկներ:

Տիգրանակերտի հոգեւոր հովիւը կը մաղթէ որ Պատրիարքարանը կարգադրութիւն մը ընէ, որպէսզի կառավարութեան արտօնութեամբ եկեղեցիներ բացուին գաւառներու մէջ:

անթել խօսակցութիւն մը, որմէ ի յայտ եկած է որ խռովարարները ռազմամթերք, մարդ եւ դրամ կը պահանջեն :

Ոստիկանութիւնը Հիւս. Լիբանանի մէջ ձերբակալած է երկու սուրիացի զինուորականներ՝ որոնք կը փորձէին Սուրիա վերադառնալ. երկուքն ալ կարեւոր խօստովանութիւններ ըրած են՝ յայտնելով թէ մեծ թիւով Սուրիացիներ կը գտնուին Լիբանանի մէջ :

Կառավարութիւնը վճռական որոշումներ տուած է.— 500 պետական պաշտօնեաներ, որոնք թերացած են իրենց պարտականութեան մէջ, պաշտօնազրկուեցան : Բանակը հրահանգ ստացած է ռմբակոծելու այն շէնքերը՝ ուրկէ յարձակում կը գործուի. արդէն երկու շէնքեր քարուքանդ եղած են :

Նախարարաց Խորհուրդի որոշումով լուծուած են երեք կուսակցութիւններ.— Ընկերվարական — յառաջդիմ. (Ժումպլաթի կազմակերպութիւնը), Ազգ. Համագումար եւ Ալ Հայեաթ Էլ Վաթանիաթ : Տրուած պատճառաբանութիւնը այն է՝ թէ այս կուսակցութիւնները շեղած են իրենց նպատակներէն, որոնց հիման վրայ արտօնութիւն ստացած էին :

Վարչապետ Սամի Սոլհ իր տան վրայ յարձակում գործող կողոպտիչներէն ձերբակալուածներուն խօստովանութիւնները լսելէ յետոյ՝ դատ բացաւ Հանրի Ֆարաոնի, Սաէպ Սալամի, Ապտալլա Եաֆիի եւ քանի մը ուրիշներու դէմ :

Լիբանանեան մամուլին համաձայն Ամերիկայէն եւ Աֆրիկէէն 60.000 Լիբանանցիներ առաջարկած են կամաւոր արձանագրուիլ՝ Լիբանանի պաշտպանութեան համար :

ՆՈՒԷՐ

Բէնոխէն Տիկին Սաղաթէլեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին : Նոյնպէս Ռէնոխէն Տիկին Կարապետեան իր աղջկան ապաքինման առթիւ հազար ֆր. Շաւիլի եկեղեցիին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Մարի – Նուպար Ուս. Ոստանի վարչութեան կողմէ, այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Մարի–Նուպար շէնքին մէջ 57 Պուլվ. Ժուրտան :

Կը խօսի յայտնի ճարտարապետ ԷՏՈՒԱՐ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ, (ֆրանսերէն լեզուով) :

Նիւթ.— Հայկ. դասական եւ արդի ճարտարապետութեան :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը որ գէշ օդերու պատճառաւ յետաձգուեցաւ, տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի նոյն յայտագրով :

ԵՂԱՆԱԿԻ Ա. ԴԱՇՏԱ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Համա – Զարասանճագի Հայր. Միութեան :

Այս կիրակի ամբողջ օրը Բէթթոլան տէ Կրօթ Մոնար, Թրուա Լիւք գիւղին դալարազարդ պարտէզին մէջ

Կը նախագահէ Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ :

Կը խօսի Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Առաւօտուն ՊՈՒԼԻ ՄՐՑՈՒՄ, (պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել) : Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

(Երգ, նուագ, արտասանութիւն, անակնկալներ) : Կը մասնակցի Պոմոնի Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբը :

Հայկական եւ եւրոպական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ · շամփուրով խորոված :

Մուտքը ազատ է :

ՃԱՄ.— Առնել եօթը թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան Շէ Մարէն, Բուր տէ գ'Օլիվ :

ՎԱՐՁՈՒ Է

Ցրդ. Թաղամասի մէջ, Բ. յարկ, 5 սենեակնոց յարկաբաժին մը: Սպասուհիի սենեակ (6րդ. յարկ), ամէն յարմարութիւն, տուշ, հեռաձայն, կեդր. ջերմութիւն: Պայ (այր եւ կնոջ դերձակի) 9 տարուան : Հեռաձայնել՝

TRU. 79-15

կամ «Յառաջ»ին :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

Օր. ՍՕՆԻԱ ԱՆՆԱՅԵԱՆ
Պ. ՍԱՐԳԻՍ ՏՕՆԷՐԵԱՆ
Նշանուած

Շաւիլ Յունիս 22 Պոռտօ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆ

Ա. խումբը կը մեկնի Յուլիս չորսին, ծնողքները պէտք է Կառ տը Լիոն բերեն պզտիկները ճիշդ ժամը 21ին :

Հաւաքատեղի Փլաս տը լ'Օրլօժ :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, տեղի կ'ունենայ ամսոյս 29ին կիրակին, ամբողջ օրը, Փոն տը Շէրիւի (Ալա – Փըլէն) Պ. Տըրիկոսի գիւղաուն եւ ծառախիտ դաշտին մէջ :

Հաճելի անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ :

Օթօքառը կը մեկնի ժամը ճիշդ 9ին, Փլաս Կիշառէն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻ

Ամավերջին հանդէսը, հովանաւորութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ. եւ բարձր նախագահութեամբ Հայր. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Այս կիրակի ժամը 21ին, Սալ տէ Ֆէթ, Րիւ Վոլթէր :

Արտասանութիւն, երգ, պար եւ ներկայացումներ աշակերտներուն կողմէ :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Պ. Գրիգոր Գույումճեան կը նուիրէ 500 ֆր. Հայ Կարմիր Խաչի անտէր հիւանդներու ֆոնտին իր եղբօրը մահուան քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ: Տէր եւ Տիկին Մաղազաճեան կը նուիրեն երկու հազար ֆր. Հայ Կարմիր Խաչի Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղին :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը, տեղի կ'ունենայ Յունիս 29ին, կիրակի ժամը 16ին, վարժարանին մէջ :

Հովանաւորութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի :

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան արտասանութիւններ, երգեր, տրամախօսութիւններ եւ հաճելի անակնկալներ: Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ Իսիի գաղութը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

սիրով կը հրաւիրուի պարանցիկ ԿԱՐՏԸՆ ՓԱՐԹիին :

Կազմակերպուած Բարեգործականի Հայուհեաց մասնախումբին կողմէ :

Կիրակի, Յունիս 29ին, ժամը 16–24 :

Պ. Աւետիս Մելքոնեանի հովասուն պարտէզին մէջ, 41 բիւ Ավիաթէօր լը Պրիֆս :

Ընտիր նուագախումբ, դիւրամատչելի ճաշ, սիրուն անակնկալներ :

Հանգանակութիւն չկայ :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Սեբաստիոյ Նահանգ. Մուրատ Ուսումնասիրացի Մարսէյլի մասնաճիւղին տարեկան մեծ դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս վեցին, կիրակի ամբողջ օրը Սէն Ժիւսթ, Պար տիւ Շալէ, Ավընիւ Ֆօրոյի պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ ԱՐԱՄ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ :

Կը խօսի ԿԱՐ. ՃԱՆԻԿԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտներու :

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված :

Մատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է :

ՃԱՄ.— Քանըպիէրէն առնել 53 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Սէն Ժիւսթ :

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, Շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 17ին, Սեւրի քաղաքապետին նախագահութեամբ :

Սիրով հրաւիրուած են յարգելի ծնողներ եւ բարեկամներ :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յուլիս վեցին

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները տեղի կ'ունենան Յունիս 29ի կիրակին, ժամը առաւօտեան 9 – 12 :

Իրենց ներկայութեամբ աշակերտներու մէկ տարուան ջանքերը, խրախուսելու համար, սիրով կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ ծնողքները՝ ազգապահպանման գործին բծախնդիր հայրենակիցներ, մանաւանդ տեղական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգային դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ եւ մասնակցութեամբ՝ վարժարանի երկսեռ աշակերտութեան :

Տեղի կ'ունենայ 29 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին Հ. Յ.Դ. Տան մէջ:

Կը ներկայացուին՝

1.— ՍՈՂՈՄՈՆԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ
Բարոյալից թատերախաղը :

2.— ԵՐԵԽԱԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ՋՈՀԵՐԸ
Քրքջալից կատակերգութիւնը:

Պիտի ըլլան նաեւ խմբերգներ, մեներգներ, արտասանութիւններ ու ճննական փորձ : Կը ցուցադրուին աշակերտներու գծագրութիւններն ու գրութիւնները :

Տեղեկատուութիւն Կրթ. Մարմնի եւ ուսուցիչին կողմէ :

Պիտի կարդացուին նուիրատուներու անունները:

Վիճակացոյցներու եւ նուէրներու բաժանում:

Կը հրաւիրուին Տէսինահայերը անխտիր : Մուտքը ազատ է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս ուրբաթ, ժամը 16ին, Ցոյներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ :

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են :

Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ :

COLLÈGE S. MOORAT
26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ԴՊՐՈՑԱՄԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 29ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին վարժարանին մէջ. Հանդէսէն յետոյ տեղի պիտի ունենայ տարեկան դաշտահանդէսը օժանդակութեամբ Ծնողական Միութեան :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ :

Մուտքի գին 250 ֆրանք :

Հաղորդակց. միջոց.— Էկլիզ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի – Փավիյօն :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաւիլի դպրոցին ամավերջին հանդէսը տեղի կ'ունենայ այս Շաբաթ, ժամը 21–ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Երգերուն դաշնակով կը մասնակցի Օր. Ալիս Մեծատուրեան :

Մուտքը ազատ է :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համախարբ. Միութեան Լիոնի եւ Տէսինի մասնաճիւղերու կողմէ:

29 Յունիս, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ: (Անձրեւի պարագային 20 Յուլիսին), Քաֆէ Կլեար, Ավընիւ Փ. Մարսըլէն, Վօ ան Վըլէն :

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ Խարբերդցիներու բարեկամները :

. Մուտքը ազատ է: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 26 ՅՈՒՆԻՍ — JEUDI 26 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8227 — 34EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4028

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԻ ՍԵՄԻՆ

Երկուշաբթի իրիկուն փակուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Արեւմտեան Եւրոպայի 29րդ Շրջանային ժողովը ընկերահամակրական խնջոյքով մը՝ սարքուած ի պատիւ շրջանի պատգամաւորներուն :

Շրջանային ժողովը օրէնսդիր եւ հաշուառու գերագոյն մարմինն է կազմակերպութեան :

Տարին մէկ անգամ գումարուելով, անիկա կը քննէ կեդրոնական կոմիտէի եւ շրջանի մասնաճիւղերուն նիւթական ու բարոյական գործունէութիւնը : Կը գծէ ծրագիր նոր տարեշրջանի համար, կը քուէարկէ բանաձեւեր, որոնց գործադրութեան պարտականութիւնը կը յանձնէ նորընտիր կեդրոնական կոմիտէին :

Ամբողջ երեք օր ժողովին մէջ քննութեան առնուեցան օրակարգի բոլոր հարցերը, — ազգային, մշակութային, քաղաքական զանազան խնդիրներ, որոնք անմիջապէս կապուած են սփիւռքի հայութեան առօրեայ կեանքին հետ :

Մասնաւոր ուշադրութիւն ընծայուեցաւ նոր սերունդի դաստիարակութեան եւ կազմակերպութեան գործին՝ իբրեւ լաւագոյն միջոցը ազգապահպանման :

Պատգամաւորները մանրամասնօրէն եւ արտացոլ կերպով տուին իրենց շրջաններու գործունէութեան պատկերը, պարզելով չարն ու բարին, վերջացող տարեշրջանի ընթացքին տարուած աշխատանքներն ու ձեռք բերուած արդիւնքները :

Շրջանային ժողովը այս տարի կը զուգադիպէր Հայաստանի անկախութեան քառասնամեակին, որուն տօնակատարութիւնը կարելի չեղաւ այս տարի՝ ստեղծուած բացառիկ պայմաններուն հետեւանքով :

Ոգեկոչելով այդ պատմական տարեդարձը, շրջանի գերագոյն մարմինը անգամ մը եւս շեշտեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ ազատատենչ ու հայրենաբաղձ Հայութեան խոր հաւատքը Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի մասին :

Ու գոհունակութեամբ արձանագրեց այն փաստը՝ թէ ամէնուրեք հայ ժողովուրդը ստուար մեծամասնութեամբ բոլորուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան շուրջ, անոր մէջ տեսնելով իր ազգային շահերուն աննկուն պաշտպանը, — քաղաքական անվիճելի պահանջներուն եւ անկորնչելի իրաւունքներուն հարազատ թարգմանը :

Փարիզէն մինչեւ զաւառ մեր հանդէսներուն կը փութայ ժողովուրդը՝ լսելու համար մեր բանախօսներուն հայրենաշունչ ճառերն ու քաջալերիչ խօսքերը : Հպարտուելու եւ սրտապնդուելու համար : Օտար միջավայրի մէջ, արտաքին ժխորէն հեռու, քանի մը ժամ հայերէն խօսք, հայրենակարօտ երգ լսելու եւ իր նժդեհի կեանքը մոռնալու համար :

Օրակարգին վրայ մասնաւոր գլուխ մը յատկացուած էր Հայ Մշակոյթի Տան, ուր տեղի ունեցաւ Շրջանային ժողովի բացումը :

Գաւառի պատգամաւորները գոհունակութեամբ հաստատեցին ճէնորոգութեան աշխատանքները մեծապէս առաջ տարուած են քանի մը ամսուան ընթացքին : Այցելեցին Յառաջի տպարանը եւ գնահատեցին հոն տիրող մաքրութիւնը :

Նոր տարեշրջանի ընթացքին աւելի մեծ զոհողութիւններ պէտք է կատարուին՝ յաջողութեամբ պսակելու համար առաջադրուած ծրագիրները :

Պատգամաւորները մեկնեցան իրենց շրջանները՝ աստիճան մը աւելի գօտեպնդուած իրենց գաղափարականին մէջ :

Եւ ուխտեցին աւելի մեծ խանդով ու եռանդով լծուիլ գործի՝ յանուն իրենց պաշտած կազմակերպութեան յարատեւման ու բարգաւաճման :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ԱՆՏՐԷ ՄԱԼՐՕՅԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

—o—

«ԱՆԴԱՄԱԼՈՅԾ ՖՐԱՆՍԱՆ Կ'ՈՒԶԷ ՔԱԼԵԼ»

Տեղեկատուութեան նախարար Անտրէ Մալրօ երեքշաբթի կէսօրէ յետոյ մամուլի ասուլիս մը տուաւ, որ միաժամանակ հեռասփռուեցաւ : Հռչակաւոր գրագէտը, որ քաղաքական կեանքին մէջ նետուեցաւ վերջերս, յայտարարեց թէ 170 գրաւոր հարցումներ եղած են իրեն. ուրեմն՝ իր մամուլի ասուլիսը ուղղակի պատասխան մըն էր այդ հարցումներուն : Մալրօ ճշդեց նաեւ, թէ բազմաթիւ նախարարներ ասուլիսներ պիտի տան յաջորդաբար, իւրաքանչիւրը՝ իր մարզին մէջ :

Մալրօ յայտնեց թէ կուսակցութիւնները լուծելու հարց գոյութիւն չունի, մինչ այդ ուղղութեամբ զրոյցներ շրջան կ'ընէին :

Ժաքինոյի եւ Պերթուէնի հետ գիտական փնտռտուքներու ծրագիր մը պիտի պատրաստէ Անտրէ Մալրօ, միաժամանակ մտածելով աշխատանքին նիւթականը հայթայթելու մասին :

« Պեն Պելլայի մասին բան չեմ կրնար ըսել» յայտարարեց նախարարը, աւելցնելով՝ թէ «զօր. Տը Կօլ Նափոլէոն Գ. չէ տակաւին, եւ տեղակալ Ռաժանիի մասին տրուելիք որոշումներուն համար պէտք է համաձայնի խնդրոյ առարկայ նախարարներուն հետ » :

Յուլիս 14ի ցոյցերուն համար ցարդ վերջնական որոշում մը չէ տրուած :

Ապահովուած է Հանրապետութեան պահպանումը՝ ինչպէս զօր. Տը Կօլ յայտարարեց եւ Ազգ. Ժողովը հասկցաւ :

Տեղեկատուութեան նախարարը շեշտեց Փինէյի փոխառութեան վրայ.— Կը յուսանք՝ թէ Ֆրանսա իր վստահութիւնը պիտի յայտնէ փոխառութեան միջոցաւ : Անդամալոյծ Ֆրանսան կ'ուզէ քալել : Երկիրը չուզեր վերադտնել իր նախկին տկարութիւնը, այլ՝ յոյսը :

Շնուկներ՝ Մայիս 28ի ցոյցերուն շուրջ «Պասթիյէն Նասիոն» : Բայց նախարարը կը նախընտրէ խօսիլ այլ ցոյցի մը մասին.— Անոնց՝ որոնք տողանցեցին մնալու համար Ֆրանսական Հանրապետութեան եւ ո՛չ թէ Ռուսիոյ : Այսօր մարդիկ կան՝ որ Հանրապետութիւնը կ'ուզեն առանց զօրավարին, մինչ ուրիշներ զօրավարը կ'ուզեն առանց Հանրապետութեան. բայց Ֆրանսացիներու մեծամասնութիւնը միաժամանակ կ'ուզէ Հանրապետութիւնն ու զօրավար Տը Կօլը : Հին ժողովուրդն է ասիկա՝ իր ազատութեամբ հպարտ :

Անտրէ Մալրօ ծանրացաւ Ալժերիոյ խնդրին վրայ, պատասխանելով այս ուղղութեամբ եղած հարցումներուն .— Տը Կօլ Ալժերիոյ մէջ դիմաւորուեցաւ մէկուկէս միլիոն իսլամներու կողմէ, որոնք կը պոռային «Ֆրանսական Ալժերիա» բայց երբեք չէ լսուած «անգլիական Փաքիստան» աղաղակը :

Մալրօ շեշտեց թէ հաւասարութիւն պիտի ըլլայ մահմետականներու եւ Ֆրանսացիներու միջեւ՝ ինչպէս զօր. Տը Կօլ յայտարարեց Ալժէի մէջ. հաւասարութիւն՝ բոլոր ճակատներու վրայ : Կառավարութիւնը ծրագրած է արմատական փոփոխութիւն մը բերել Ալժերիոյ մէջ, ճիշդ՝ ինչպէս Միացեալ Նահանգները ըրին Թենէսիի նահանգին համար : Այս հսկայական գործը իրականացնելու համար աղբիւրներ ալ կան.— Սահարայէն

ԼԻԲԱՆԱՆ

—o—

«ԱԶԱՏ» ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԹՐԻՓՈԼԻԻ ՄԷՋ

Կացութիւնը միշտ շփոթ է Լիբանանի մէջ : Համըրշոլտ Պէյրութ վերադառնալով տեսակցութիւններ ունեցաւ Նախագահ Շամունի եւ Վարչապետ Սոլհի հետ : Երբ Համըրշոլտ ՄԱԿի շէնքէն ներս կը մտնէր, հարիւր մեթր անդին ռումբ մը պայթեցաւ. ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը կարեւորութիւն չտուաւ միջադէպին : Կը կարծուի թէ Համըրշոլտ անգամ մը եւս պիտի տեսնուի Շամունի հետ եւ վերադառնայ Նիւ Եորք : Շատ հաւանական է որ Հանրապետութեան Նախագահը Համըրշոլտի հասկցնէ այլեւս որ «եթէ ՄԱԿի ուժերը ի վիճակի չեն» Լիբանանը պաշտպանելու՝ կառավարութիւնը պիտի դիմէ անգլեւամերիկեան ուժերու օժանդակութեան, առանց ժամանակ կորսնցնելու :

Կը կարծուի թէ ըմբոստները Թրիփոլիի մէջ «ազատ» կառավարութիւն մը կազմելու վրայ են, բայց այս զրոյցներուն արժէք չեն ընծայեր պաշտօնական շրջանակները :

Կ'ըսուի նաեւ, թէ Համըրշոլտ 5300 հոգի պիտի ղրկէ՝ ՄԱԿի դրօշին տակ սահմանները պաշտպանելու համար :

Խորհրդային մամուլի «Թաս» գործակալութիւնն ու Մոսկուայի ձայնասփիւռը կը մեղադրեն Անգլիան ու Ամերիկան, որ ՄԱԿի պիտակին տակ զինեալ միջամտութիւն մը պիտի ընեն Լիբանանի մէջ :

Միւս կողմէ Նուրի Սայիտ կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները Լոնտոնի մէջ, ուր աւանդական զաղտնապահութիւնը կը պահուի : Այսուհանդերձ, կիսապաշտօնական շրջանակները կը յայտնեն թէ իրաքեւանգլիական միջամտութիւն մը հաւանական է Լիբանանի մէջ :

Կռիւները նոյն սաստկութեամբ կը շարունակուին լեռնային շրջաններուն մէջ : Պէյրութ թէեւ որոշ չափով հանդարտ է, բայց Հանր. Նախագահ Շամուն յայտարարեց թէ կը սպասէ «կատաղի յարձակում» մը, որ պիտի ընեն ըմբոստները. Թերեւս՝ ամէնէն վճռական յարձակումը, որ ճակատագրական կրնայ ըլլալ Լիբանանի համար :

Պէյրութի «Լը Սուար»ը (Տիգրան Թոսպաթի թերթը) կը գրէ թէ բանակը ի վիճակի է խռովարարներուն դասը տալու. ինչո՞ւ կը սպասէ :

Խտ. Սալլէ «Լը Մոնտ»ի մէջ կը շարունակէ իր թղթակցութիւնը. կառավարութեան եւ ըմբոստներուն համաձայ-

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

պիտի գան այդ աղբիւրները, Ալժերիոյ նահանգին մէջ գործի վերածուելու եւ Մարոքն ու Թունուզը չահակից դարձնելու համար :

Զօր. Տը Կօլի իշխանութեան գլուխ գալէն ի վեր՝ չարչարանքներ չեն եղած Ալժերիոյ մէջ եւ այսուհետեւ պիտի չըլլան : Կառավարութեան անունով՝ կը հրաւիրեմ Ֆրանսացի երեք գրագէտներ, որոնք մեծ վարկ մը ունեցան Նոպելեան մրցանակ ստանալով. Ռոժէ Մարթէն, Ֆրանսուա Մորիաք եւ Ալպէր Քամիւ, որոնք յանձնախումբ մը կազմելով պիտի երթան Ալժերիա :

Տեղական մամուլը խմբագրականներ նուիրեց Անտրէ Մալրոյի ասուլիսին. բոլոր թերթերն ալ համաձայն են այն տեսակէտին՝ թէ Վարչապետ Տը Կօլ տակաւին յստակ ծրագիր մը չունի Ալժերիոյ հարցին լուծման համար :

Օրը Օրին

ՄԵՂՔԸ ՊԱՏՄՈՂԻՆ ՎԻԶԸ...

Իտալացիք դիմում կատարած են Խ. Միութեան եւ Միացեալ Նահանգներուն խնդրելով որ մէկական *մաթեմաթիկոս* ղրկեն՝ Հռոմի մէջ շարք մը դասախօսութիւններ տալու համար :

Քարոզչական պայքարը երկու մեծ պետութիւններն ալ կը ստիպէր՝ որ արժանաւոր ներկայացուցիչ մը ղրկեն Հռոմ : Չենք գիտեր թէ ընտրութիւնը ի՛նչ ձեւով եղած է, բայց, ճշդապահութիւնը յարգելով՝ երկու երկիրներն ալ ղրկած են իրենց ներկայացուցիչները : Իտալացիք դիմաւորած են զանոնք .

— « Ընկեր» կարմիր, *միսթըր ամերիկէն*ին հետ խօսեցանք ձեր մասին, բայց անիկա ռուսերէն չի գիտեր. անշուշտ դուք անգլերէն գիտէք եւ պիտի ուզէիք խորհրդակցիլ իրեն հետ ...

Դժբախտաբար «ընկեր կարմիր»ն ալ անգլերէն չի գիտեր. թերեւս՝ «ազգային» հպարտութեան համար անգլերէն չգիտնալ կը ձեւացնէ, քանի որ Ամերիկայի ներկայացուցիչը ռուսերէն չի խօսիր ... ո՞վ գիտէ :

Իտալացիք շատ կը փափաքէին որ երկու մեծ *մաթեմաթիկոս*ները խօսէին իրարու հետ. բայց... անշուշտ թարգման մը կարելի է գտնել. մինչ այդ՝ քաղաքավարութիւնը կը ստիպէր որ «Ամերիկացի»ն ներկայացնէին «Ռուս»ին .

— Միսթըր ...եան :

Յանկարծ՝ քաղցր ժպիտ մը կը գծագրուի Խ. Միութեան ներկայացուցիչին դէմքին վրայ եւ երկու մաթեմաթիկոսները կը սկսին անուշ - անուշ խօսիլ «տարօրինակ լեզու» մը, զոր Իտալացիք չէին հասկնար :

Երկու գիտնականներն ալ հայերէն կը խօսէին ... :

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՓԻԷՐ ՔՈՄԷՆԻ ՄԱՀԸ

Առջի գիշեր Փարիզի մէջ յանկարծամահ եղած է ընկերվարական կուսակցութեան ընդհանուր փոխ - քարտուղարը Փիէր Քոմէն, 51 տարեկանին : Նախապէս Սէն է Ուազի երեսփոխան, Փիէր Քոմէն 1952էն ի վեր ծերակուտական էր եւ վերընտրուեցաւ անցեալ Յունիս ութին :

Կի Մոլէի վարչապետութեան ատեն ստանձնեց կուսակցութեան փոխ - քարտուղարութիւնը եւ այդ պաշտօնը կը վարէր նաեւ վերջերս : Կը նկատուէր Կի Մոլէի աջ բազուկը : Միջազգայինի բոլոր համագումարներուն եղած է Ֆրանսայի գլխաւոր ներկայացուցիչը : Անկեղծ բարեկամ Հայերուն, Դաշնակցութեան օրուան տօնակատարութեանց առթիւ քանիցս բեմերէն, իր ծանօթ պերճախօսութեամբ, յայտնած է իր բարեկամական զգացումները :

× Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն, այս մահուան առթիւ, ցաւակցական հեռագիր մը ղրկած է ընկերվարական կուսակցութեան վարիչ մարմնին :

ՓԻՆԷՅԻ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

Անցեալ օր կարգ մը մանրամասնութիւններ հրատարակած էինք Փինէյի փոխառութեան շուրջ : Ներուած շնորհուած է արտասահմանէն Ֆրանսա ներածուելիք դրամագլուխներուն համար : Գալով Ֆրանսայի մէջ չյայտարարուած դրամագլուխներուն, որեւէ արգելքի կամ առգրաւումի ենթակայ չեն : Աւելցնենք որ փոխառութեան կարելի է արձանագրուիլ առանց անուն յայտնելու, ինչպէս նաեւ տարբեր դրամատուներու մէջ :

ԲԱՐՁՐ. Տ. ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ.

ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ՄԵՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԻ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

Պէյրութի *Ազդակ*, Գահիրէի *Յուսաբեր*, Փարիզի *Յառաջ*, Հալէպի *Արեւելք*, Աթէնքի *Ազատ Օր*, եւ Պոստընի *Հայրենիք* թերթերու ներկայացուցիչ Մինաս Թէօլէօլեանի հետ մասնաւոր տեսակցութեան մը ընթացքին, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Վեհ. Զարեհ Ա.ի լիազօր պատուիրակ եւ Լիբանանի Հայոց կորովի առաջնորդ Բարձր. Տ. Խորէն Ս. Արք., որ քանի մը օր առաջ վերադարձաւ Մ. Նահանգներու հովուական իր շրջապտոյտէն, հետեւեալ ձեւով պատասխանած է իրեն ուղղուած հարցումներուն.

Հ.— Հիմնական ի՞նչ առաքելութեամբ մեկնեցաք Մ. Նահանգները, ի՞նչ նպատակներ ունէիք եւ ի՞նչ արդիւնքով եւ տպաւորութիւններով կը վերադառնաք Լիբանան :

Պ.— Ձեզ ուղեր մխրճուիլ մանրամասնութիւններու մէջ, որոնք բազմաթիւ առիթներով պարզուեցան արդէն, մեր կողմէ թէ վերջին իրադարձութեանց լաւատեղեակ գրիչներու :— Ցայտնի է գաղութահայութեան, որ Ամերիկահայութեան ազգային եւ եկեղեցական կեանքին մէջ ստեղծուած արուեստական տագնապի մը իբր հետեւանք, աւելի քան 200.000 համրանք ունեցող պատուական գաղութի մը կէսը անհովիւ կը մնար մօտաւորապէս քանեւհինգ տարիէ ի վեր : Ազգային եւ եկեղեցական օրինաւոր իշխանութեան հակադրուած բաժանեալ թեմի մը ապօրէն ներկայացուցիչներուն թեւ ու թիկունք կանգնելով, Էջմիածնայ Աթոռը եկեղեցական կեանքէ եւ հոգեւոր հովուութենէ զուրկ կը պահէր աւելի քան 100000 Հայեր : Թէ ի՞նչ նպատակներով այս կացութիւնը ստեղծել ուզած էին անջատողականները, օրինաւոր Երեսփ. Ժողովի մեծամասնութեան կամքին եւ որոշումներուն հակառակ, առանձին ու արուեստական... առաջնորդութիւն մը ստեղծելով պանդոկի մը սենեակներէն մէկուն մէջ, եւ թէ ի՞նչ թափանցիկ առաջադրանքներով Էջմիածնայ հրահանգող իշխանութիւնները ապօրէն այդ մարմինը ճանչնալու մղած էին Էջմիածնայ կաթողիկոսը, — բացատրութեան չի կարօտիր : Մեզի համար հիմնական ցաւը այն էր, որ քառորդ դարէ ի վեր լքուած ու անտէր կը մնար Ամերիկահայութեան կէսը, ընտիր ու պատուական Հայերու հսկայական զանգուած մը, իր եկեղեցիներով ու հոգեւոր կեանքով : Հակառակ այս ցաւոտ կացութեան դարման գտնելու կրկնակի ու բազմապիսի փորձերուն, ու հակառակ լքուած հօտին թէ օրինաւոր ազգային մարմիններու դիմումներուն, Էջմիածին հիմնական որեւէ քայլ չառաւ, դժբախտաբար, օրինաւորութիւն ու արդարութիւնը յարգելու. դէթ եկեղեցականօրէն ակներեւ վտանգները կանխելու նպատակով : Պատմութիւնը արձանագրած է փաստօրէն, թէ Էջմիածնայ կաթողիկոսութիւնը ոչ միայն անկեղծ մտահոգութեամբ չմօտեցաւ ստեղծուած կացութեան, այլեւ, ընդհակառակն, արհամարհեց ու անտեսեց ողջմտութեան ձայնը, — ձայնն ու խնդրանքը հօտի մը, որ իրաւազուրկի կացութեան մէջ էր, ու անարդարօրէն զուրկ կը մնար հոգեւոր եւ եկեղեցական ամէն հովանիէ : Սոսկական ոեւէ եկեղեցական, ոեւէ մարդ, չէր կրնար հաշտուիլ այս կացութեան հետ : Մեծադանդուած այդ հօտին կը սպառնային օտարացումը, հոգեկան եւ ազգային այլայլումն ու ձուլումը : Առաջնորդներու պակաս, քահանաներու պակաս, վարչական թէ հոգեւոր տեսակէտով կազմակերպ կեանքի պակաս, — անտիճանաբար դէպի օտարացում ու ծիւրում կ'առաջնորդէին Ամերիկահայութեան կէսը, որուն իր հովուութիւնը յամառօրէն կը զլանար Էջմիածնայ կաթողիկոսութիւնը :

Այս պայմաններուն մէջ, Հիւս. Ամերիկայի Հայոց Ազգ. Երեսփ. օրինաւոր Ժողովը 1957 Փետրուարին կը դիմէր Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Վեհ. Զարեհ Ա.ի, որ հանգամանօրէն քննելէ ետք խնդրի բոլոր ծալքերն ու մանրամասնութիւնները, հայ եկեղեցականի եւ հայ մարդու եւ խղճի պարտականութեան հարց դարձուց խնդիրը, ու, իբրեւ Հովուապետ, տէր կանգնեցաւ լքուած հօտին :

Իր հովանիին տակ առնելէ ետք Մ. Նահանգներու ազգային – եկեղեցական թեմը, Վեհ. Զարեհ Ա. կաթողիկոս պարտականութիւն տուաւ մեզի, 1957 Սեպտեմբերին, հովուական այցելութեան համար մեկնիլ Հիւս. Ամերիկա, հաղորդ մնալու համար այն պայմաններուն ու պահանջներուն, որոնց մէջ կը գտնուէր Ամերիկահայոց ազգային – եկեղեցական կեանքը :

Այս էր հիմնական պատճառը մեր առաքելութեան :

Գլխաւոր այս մտահոգութեան կողքին, մեր պարտականութիւնն էր նաեւ, ու մեր նպատակը, այցելել Մ. Նահանգներու բոլոր այն գաղութները, ուր եկեղեցիներ ունէինք կամ հօտ բազմութիններ : Քարոզել ու հոգեւոր մխիթարութիւն ընծայել : Կարդալ Կիլիկիոյ Վեհ. Կաթողիկոսի սրբատառ կոնդակը, եւ ժողովականացնել ու ժողովրդականացնել իր կողմէ ընծայուած հովանին :

Արդարեւ, մեր առաջին ու գլխաւոր պարտականութիւններէն մին եղաւ 8 Նոյեմբեր 1957ին անձամբ ներկայ ըլլալ Ֆիլատելֆիոյ մէջ գումարուած Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովին, կարդալ Վեհ. Կաթողիկոսի կոնդակը, որով Կիլիկեան Կաթողիկոսութեան հովանին կ'ընծայուէր Ամերիկահայոց օրինաւոր թեմին, ու այս ձեւով ժողովականացնել որոշումը : Նոյն սրբատառ կոնդակը մենք կարդացինք բոլոր Նահանգներու եւ քաղաքներու բոլոր եկեղեցիներուն մէջ, ժողովրդային հօծ բազմութիւններու ներկայութեան, ու նաեւ ժողովականացուցինք զայն : Պէտք էր տեսնել հաւատաւոր մեր ժողովուրդը, որ երջանկութեան արցունքը աչքերուն, երկիւղած ու յարգալիր, ականջ կուտար իր Հոգեւոր Հովուապետի ձայնին եւ օրհնութեան : Կրնամ ըսել, թէ առաջին իսկ վայրկեանէն իմ տպաւորութիւնս եղաւ այն, որ Ամերիկահայութիւնը անխախտ ու անխաթար կը պահէր իր հայրերու հաւատքը, քրիստոնէական ջերմեռանդութիւնն ու ոգին : Իսկ նոր սերունդը, Հայ. Եկեղեցիի հոգեւոր ու ազգային դերին հանդէպ ի յայտ կը բերէր առողջ ու ամբողջական գիտակցութիւն :

Մեր այս նպատակներուն եւ պարտականութեանց առընթեր, մենք յաճախ առիթը ունեցանք խօսելու Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան պատմական առաքելութեան, անցեալի դերին ու ապագայ նոյնքան ու աւելի կենսական կոչումի մասին : Պարզեցինք դերը Դպրեվանքին : Լուսաբանութիւններ տուինք Լիբանանի եւ ընդհանրապէս Միջին Արեւելքի հայութեան ազգային կեանքի մասին, եւ պարզեցինք մեր հիմնական մտահոգութիւններն ու համապատասխան առաջադրանքները :

Ընդհանուր հաստատումով մը, մեր տպաւորութիւնները եղան ոչ միայն խանդավառիչ ու խորապէս դրական, այլեւ ապշեցուցիչ համեմատութեամբ ոգեպընդիչ : Ամերիկահայութիւնը ոչ միայն ուծացման չէ դատապարտուած, այլեւ լուսաւոր ապագայի մը սահմանուած հաւաքականութիւն է իր ազգային իմացումներով, անշէջ եւ անայլայլ հաւատքով ու մանաւանդ զոհաբերութեան անսահման պատրաստակամութեամբ : Հիմա որ տեսանք այդ բազմութիւնները, կրնանք անխաբօրէն հաւաստել, թէ Ամերիկահայութիւնը նոյնքան հայ է եւ հայեցի, որքան մենք : Նոյնքան հաւատաւոր բազմութիւն է, որքան մենք : Իսկ երիտասարդութիւնը, — աշխատունակ, արթուն, միշտ անկեղծ, միշտ սորվելու ընդունակ, միշտ Հայ. Եկեղեցիի դերին գիտակ, կոչուած է վաղուան մեր յոյսն ու ապաւէնը մնալու, հակառակ բազմատեսակ արտաքին ազդակներու, որոնք ժխտականօրէն պիտի անդրադառնային անոնց դաստիարակութեան եւ պատրաստութեան, եթէ գիտակից ու գործունեայ ղեկավարութիւն մը ունեցած չըլլային : Մեզի կը մնայ այժմ, նաեւ եկեղեցական արժանաւոր դէմքերով նպաստել խրախուսիչ այս պատկերին :

Ամերիկայէն մեր շրջանները այցելող դէմքերէն շատեր, կը խօսին ուծացման եւ ձուլումի վտանգի մը մասին : Բնական էր, այս պայմաններուն մէջ, որ մենք որոշ չափով այդ հաւաստիքներու ազդեցութեան տակ ոտք դնէինք Նոր Աշխարհ : Ձէինք ակնկալեր երբեք, որ մեր տպաւորութիւնները հիմնովին տարբեր ըլլային, քան այն, զոր կը նախատեսէինք ունենալ : Կ'ուզեմ յայտնել իմ անձնական ու խոր այն տպաւորութիւնս, թէ չեմ բաժներ յոռետեսութիւնները : Կ'ընդունիմ, որ ձուլարան մըն է Ամերիկան : Կ'ընդունիմ որ լպրծուն գետիններ կան : Կը հաստատեմ, թէ արտաքին բազմաթիւ ազդակներ դէպի օտարացում ճամբայ կը հարթեն նոր սերունդին համար : Սակայն կը հաւատամ նաեւ, որ մինչեւ այսօր ձուլում եւ ծիւրում գոյութիւն չունի, եւ ապագայի համար կրնանք լաւատես ըլլալ, եթէ կարենանք անհրաժեշտ յեցակները ապահովել : Եկեղեցին հիմնական դեր ունի կատարելիք, այս տեսակէտով : Հնարաւորութիւններ չեն պակսիր նաեւ ունենալու – ամերիկեան պետական օրէնքներու համաձայն — երկրորդական վարժարաններ, ուր նաեւ հայերէնն ու Հայոց Պատմութիւնը պիտի աւանդուին անհրաժեշտ խորացումով : Հայ պատրաստուած եկեղեցականութիւնն ու մտաւորականութիւնը փրկարար դեր կրնան կատարել :

Վստահ հենք, որ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Վեհ. Կաթողիկոսը եւ Ազգ. Կեդրոնական Վարչութիւն հանգամանօրէն պիտի զբաղին բոլոր այս խնդիրներով, — յառաջիկայ Հոկտեմբերին Մ. Նահանգներ ղրկելու համար Առաջնորդ Եպիսկոպոս մը եւ երիտասարդ քահանաներ, ուսուցիչներ եւ մտաւորականներ, եկեղեցական եւ ազգային գործիչներ :

Թոյլ տուէք հաստատել, այս առթիւ, որ Ամերիկահայութիւնը անսահմանօրէն երջանիկ է, Վեհափառ Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի հովուապետութեան բարերարական դէպքին համար.— Դէպք, որ անկիւնադարձ կը ստեղծէ ու պատմական փառաւոր շրջանի մը սկիզբը կը հանդիսանայ : Խոր յարգանք, սէր, վստահութիւն ու հաւատք ունի անոր անձին հանդէպ, որուն ընծայուած կը նկատենք նաեւ մեզի վերապահուած անօրինակ ընդունելութիւնը :

(1 Շար.)

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ, Ղափանի եւ Ախալցխայի (Վրաստան) մէջ երիտասարդ գրողներ իրարու քով գալով փոքր խումբեր կազմած են եւ ուշագրաւ գրութիւններ սկըսած են հրատարակել, մեծ մասով՝ բանաստեղծութիւն, Ախալցխայի մէջ հրատարակչական մը շուտով պիտի սկսի հրատարակել հայ երիտասարդներու գործերը :

~~~~~~ ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ~~~~~~

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

●

Ամէն տեսակի մտաւորականները. ինչպէս օրինակ համալսարանի փրոֆէսէօրները, շատ լաւ վճարուած են. իրենց ամսավճարէն զատ յաւելեալ գումարներ կը ստանան իրենց գրած դասագրքերուն, հեռատեսիլէն կատարած դասախօսութիւններուն եւ այլ ծառայութիւններու համար : Միւս կողմէ, իւրաքանչիւր մտաւորական կրնայ յոյս ունենալ թէ օր մը պիտի շահի Լենինի մրցանակը, որ 50.000 տոլար է : Մտաւորական մը, ուրեմն, շատ դիւրաւ կրնայ ունենալ իր անձնական ինքնաշարժը, իր տաչան (ամառնային բնակարան) եւ Մոսկուայի լաւագոյն թաղին մէջ իր հանգստաւէտ բնակարանը :

Ահա կարգ մը թուանշաններ, ցոյց տալու համար ամսավճարներու համեմատութիւնները : Գիտութեանց Ակադեմիայի նախագահ մը ամիսը կը շահի 3750 տոլար. բանակի հազարապետ մը՝ հազար տոլար. կարեւոր համալսարանի մը տեսուչը՝ երեք հազար տոլար. կառավարական բարձր պաշտօնատար մը՝ 1500 տոլար. գործարանի տնօրէն մը՝ 750, պետական վաճառատան մը վերահսկիչը՝ երեք-չորս հարիւր տոլար : Բանուորներու նուազագոյն ամսավճարն է՝ 300 – 350 տոլար, որ անբաւարար է ապրելու համար :

Զբօսաշրջիկին դժուարութիւնները : Ամէն մարդ, նոյնիսկ ամէնէն անմեղ այցելու – զբօսաշրջիկը գիտէ թէ խորհրդային վարչակարգին գլխաւոր յատկանիշներէն մէկը գաղտնապահութիւնն ու ազատ շրջագայելու արգելքն է. սակայն իրողութիւնը կը գլէ կ'անցնի բոլոր նախատեսութիւնները :

Անկարելի բան մըն է, զոր օրինակ, Մոսկուայի յատակագիծ – քարտէս մը գտնելը՝ բացի միայն մեթրոյի ցանցը պատկերացնող փոքր եւ չափազանց պարզեցուած քարտէսներէ :

Նոյնպէս, գոյութիւն չունին տարեգիրքեր, ալմանախներ, վիճակագրութեանց զրպանի գրքոյկներ կամ որեւէ նիւթի շուրջ անմիջապէս եւ վերջին տեղեկութիւնները տուող հրատարակութիւններ :

Օտարականներուն իբր ուղեցոյց ծառայող որեւէ գիրք, կամ նոյնիսկ հեռաձայնի բաժանորդներուն ցանկը անգտանելի բաներ են : Վեց տարուան հնութիւն ունեցող հեռաձայնի գիրք – ցանկ մը գոյութիւն ունի թէեւ, բայց շատ քիչ մարդիկ զայն տեսած ըլլալու բախտն ունեցած են : Ձեր իջեւանած պանդոկէն ոեւէ մէկուն հեռաձայնել եթէ ուզէք, այդ անձին անունը կուտաք Ինտուրիստի կեդրոնին, որ ձեզ հեռաձայնային յարաբերութեան մէջ կը դնէ այդ անձին հետ՝ եթէ պատկան իշխանութիւնները անյարմարութիւն մը չգտնեն այդ խնդրին մէջ : Սակայն ոչ մէկ պարագայի, ձեր խօսակցին հեռաձայնի թիւը ուղղակի ձեզի չեն տար : Ինտուրիստի կազմակերպութիւնն իսկ հեռաձայնի գիրք չունի. ձեռքի տակ ունին միայն յաճախ պահանջուած վայրերու թիւերը, ինչպէս օրինակ՝ պանդոկներու, դեսպանատուներու, կառավարական կարգ մը սպասարկութեանց թիւերը. ոչ աւելի : Իսկ դուրսէն Մոսկուա ուղարկուած նամակները գրեթէ միշտ կը բացուին, քննութեան կ'ենթարկուին եւ ապա միայն կը յանձնուին իրենց տէրերուն : Նոյնիսկ ձիգ չեն թափեր նամակները բացած ըլլալու իրողութիւնը ծածկելու. բացուած պահարանները անուշադիր կերպով դարձեալ կը փակցնեն : Ինչպէս ըսինք, նամակները կը կարդացուին ու կը քննուին, բայց ընդհանրապէս կը յանձնուին իրենց տէրերուն : Կրնայ հարց տրուիլ թէ ի՞նչ հետաքրքրութիւն կրնայ ներկայացնել մարդոց անձնական նամակագրութիւնը : Ասոր պատասխանը, հաւանաբար, լրտեսութեան ընդհանուր փիլիսոփայութիւնն է : Այժմ կասկածելի կամ ապագային թերեւս կասկածելի անձի մը մասին կ'ուզեն ամէն բան գիտնալ :

Շատ հաւանական է նմանապէս, որ հեռաձայնային բոլոր խօսակցութիւններն ալ կը լրտեսուին : Նոյնիսկ համոզուած եմ, որ ամէն անգամ որ պանդոկին մարդիկը վստահ կերպով գիտէին թէ երկար ժամանակի համար պանդոկ պիտի չվերադառնանք, (թատրոն երթալու կամ երկար պտոյտի մը երթալու համար), մեր սենեակները կը խուզարկուէին : Կը կասկածիմ նմանապէս, թէ մասնաւոր սարքաւորումներ գոյութիւն ունին պանդոկներու սենեակներուն մէջ՝ այնտեղ կատարուած բոլոր խօսակցութիւնները լսելու համար :

Մոսկուայի մէջ բնակող օտարականներուն մօտ շատ սովորական երեւոյթ է ճաշի մը կամ ընդունելութեան մը ամբողջ տեւողութեան ձայնասփիւռիզործիքը բաց ձգելը. որովհետեւ եթէ տան մէջ պահուած միքրոփոններ կան, ձայնասփիւռին հանած աղմուկը եթէ բոլորովին չի ծածկեր խօսակցութիւններուն ձայնը, գոնէ կը դժուարացնէ «լրտեսներուն» գործը :

Ճ. Կ.

(5 Շար.)
~~~~~~

ՆԱՃԻԻ ԵՒ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ ՍՊԱՆՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԶԵԿՈՅՑԸ

ԽՄԲ.— Իմրէ Նաճիի եւ իր ընկերներուն սպանութեան առթիւ Հունգարիոյ «Արդարութեան» նախարարութիւնը հրատարակեց զեկոյց մը, ուր կը բացատրէ Նաճիի եւ ընկերներուն «ծանր եւ հայրենադաւ մեղքերը»:

Ստորեւ այդ զեկոյցին գլխաւոր մասերը.—

«Դատական իշխանութիւնները աւարտեցին 1956 Հոկտեմբեր 23ին կայսերապաշտներու գործօն օժանդակութեամբ բանակէն ներս հակա-յեղափոխական ապստամբութեան մը շնորհիւ Հունգարիոյ Ժողովրդական Հանրապետութեան օրինական իշխանութիւնը վար առնել փորձող ղեկավարներուն թղթածրարներուն քննութիւնը:

«Ընդհանուր դատադաղը, իր ամբաստանագրին մէջ, Իմրէ Նաճին եւ իր ութ ընկերները ամբաստանեց Հունգարիոյ Ժողովրդական Հանրապետութեան օրինական կարգը յեղաշրջել ուզելու յանցանքով: Անկէ զատ, Իմրէ Նաճին ամբաստանեց ծանրագոյն դաւաճանութեան, իսկ Սանտոր Քոփաքսին եւ Փոլ Մալեթէրն ալ զինուորական ներքին ապստամբութեան յանցանքով:

«Դատարանը ընդհատեց Կեզա Լոզանցիի դէմ սկսած հետապնդումը՝ բանտին մէջ այս վերջինին մահուան պատճառով:

«Ժողովրդական Բարձրագոյն Ատեանը լսեց ամբաստանեալներուն յայտարարութիւնները, 29 վկաներու տուած փաստերը, դատախազին եւ պաշտպան-փաստաբաններուն ճառերը: Յենուելով մեծածաւալ թղթածրարին եւ անոր պարունակած փաստերուն հիման վրայ, Ատեանը հետեւեալ վճիռները արձակեց Իմրէ Նաճիի եւ իր մեղսակիցներուն ոճրապարտ խնդրին առնչութեամբ.

«Իմրէ Նաճի եւ իր ամէնէն մօտիկ մեղսակիցները — Կեզա Լոզոնցի, Ֆերէնճ Տոնաթ, Միքլոս Կիմես եւ Եոզէֆ Ճիլակիլ — 1955 Դեկտեմբեր ամսուն հակա-պետական գաղտնի կազմակերպութիւն մը ստեղծած էին՝ ուժի միջոցով իշխանութեան տիրանալու եւ Հունգարիոյ ժողովրդական Հանրապետութիւնը տապալելու նպատակով.

«Դատավարութեան ընթացքին փաստուեցաւ թէ Իմրէ Նաճի եւ իր մեղսակիցները շատ կարեւոր դեր կը խաղային 1956 Հոկտեմբերի հակա-յեղափոխական շարժման պատրաստութեան եւ գործադրութեան մէջ:

«Զոլթան Թիլտի եւ Փոլ Մալեթէր 1956 Հոկտեմբերին տեղեակ պահուեցան Իմրէ Նաճիի եւ իր մեղսակիցներուն թշնամական ծրագիրներուն մասին, եւ որովհետեւ իրենք ալ համաձայն էին այս ծրագիրներուն, մտան հակա-յեղափոխական շարժման մէջ:

«Դաւադիրներու խումբին անդամները, Հունգարիոյ յետադիմական ուժերուն գլուխն անցած, եւ օտար կայսերապաշտներու հետ համաձայնաբար, փորձեցին պետական հարուածով մը տապալել Հունգարիոյ Ժողովրդական Հանրապետութիւնը:

«Դատարանը փաստեց որ 1955ի վերջերը Իմրէ Նաճի, իր ամէնէն հաւատացեալ կողմնակիցներուն հետ, ապօրինի խմբակ մը կազմած էր արդէն՝ իր ծրագրին գործադրութեան համար: Այս խմբակը ապօրինի միջոցներով եւ գոյութիւն ունեցող օրինական կարելիութիւնները չարաչար գործածելով, թշնամական արարքներ գործեց:

«Իրենց նպատակը գործադրելու համար — որ էր ժողովրդական վարչակարգին տապալումը — սկսան մարդիկ հաւաքել: Միաժամանակ, իրենց բուն նպատակը ծածկելով, «ընկերվարական» լոզունքներ սկսան տարածել: Պահ մը յաջողեցան խաբել միամիտ մարդիկը եւ զանոնք գործածել իրենց հակա-պետական նպատակներուն իրագործման համար:

«Դաւադիրներու այս խումբը, եւ ամէնէն առաջ Իմրէ Նաճի, խումբին պետը, Հունգարական ժողովրդական Հանրապետութեան դէմ մղելիք իրենց շարժման քաղաքական հիմքերը ճշդեցին եւ սահմանեցին իրենց շարժման անմիջական պարտաւորութիւններն ու հետագայ նպատակակէտները»:

Ընդհ. դատախազը ատեանին ներկայացուցած է կարգ մը գաղտնի վաւերաթուղթեր, որոնց մեծ մասը գրուած են Նաճիի կողմէ: «Աստնդմէ մէկուն մէջ, գրուած՝ 1955ին, Իմրէ Նաճի Հունգարիոյ ժողովրդապետական եւ ժողովրդական պետական կարգը կը յորջորջէ «այլասերած պոնափարթական վարչաձեւ» եւ կը պահանջէ զէնքի ուժով տապալել զայն»:

Ուրիշ գրութեան մը մէջ, գրուած՝ 1956 *Յունուարին, «Նաճի կը պահանջէ լուծել Վարշաւայի համաձայնագիրը, եւ Հունգարիոյ ղեկը դնել կայսերապաշտներու ձեռքին մէջ»: Դատարանը, վկաներու հաստատումներուն վրայ հիմնուելով, փաստած է որ Նաճի իր այս գրութիւնները տպել տուած եւ ցրուած է իր վստահութիւնը վայելող անձերուն:*

«Դատավարութեան ընթացքին փաստուեցաւ, որ Նաճի եւ իր ու իր մեղսակիցներուն կողմէ ստեղծուած ապօրինի կազմակերպութիւնը կանխամտածուած մեքենայութիւններ լարած են բանուորներու եւ գիւղացիութեան իշխանութեան դէմ ոտնձգութիւններ կատարելու, ժողովրդապետական Հանրապետութեան կարգ կանոնը խախտելու եւ ի վերջոյ զէնքի ուժով իշխանութեան տիրանալու համար:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՍՐՏԱԲՈՒԽ ԽՕՍՔԵՐ

Կրընոպլի Կապոյտ Խաչը՝ «Մայրերու Տօն»ին առիթով, ի նպաստ իր հովանաւորած դպրոցին, ձեռնարկած էր ժողովրդական նուիրատուութեան մը՝ հետեւեալ կոչն ուղղելով տեղւոյս Հայութեան:

«Մայրերու Օրն է»...:

«Հայ մօր, ձեր մօր, ամէնէն նուիրական նուէրը, մեր մայրենի լեզուն լսելն է հայ մանկիկներէն:

Ոչ մէկ մայր, իր մայրենի լեզուին պահպանումին մտահոգութիւնն ունի:

Հայ մայրը կը տառապի միայն այդ սարսափով:

«Մայրերու տօն»ին առթիւ՝

Կ'ուզէ՞ք յարգել ձեր մօր յիշատակը.

Կ'ուզէ՞ք ձեր մօր սրտին սիրելի նուէր մը ընել: Իրենց յիշատակին համար, իրենց սիրոյն, տուէք ձեր սրտէն բխածը՝ հա՛յ դպրոցին, *որպէսզի մեր ազգին ապագան, ու վաղուան յոյսը ներկայացնող այսօրուան հայ պզտիկները, թէեւ հայրենի հորիզոնէն հեռու. հնարաւորութիւն ունենան սորվելու իրենց մայրերու լեզուն,* ձեր մայրերու լեզուն՝ *եւ մեծնան որպէս Հայ»:*

Եւ անձնուէր ընկերուհիներ, որոնք սիրայօժար յանձն առած էին կատարել նուիրահաւաքումը, յուզումով, զգացուած բառերով կը պատմեն մեզի հայ ընտանիքներէն ներս իրենց եղած ջերմ եւ ազնիւ ընդունելութեան մասին: Մեզմէ կը խնդրեն, որ հրապարակաւ անպայման յայտնենք միութեան եւ իրենց շնորհակալութեան զգացումները, նուիրատուութեան մասնակցող բոլոր հայրենակիցներուն, (չմասնակցողները կը ներկայացնեն փոքր թիւ մը միայն) որոնք առանց գաղափարի խտրութեան՝ ոչ միայն տուած են իրենց լուման, այլ ազնիւ խօսքերով քաջալերած են ընկերուհիներու կատարած ազգանուէր աշխատանքը:

Եւ մենք, արդարութեան պարտք մը կատարած ըլլալու գիտակցութեամբ ու ընկերուհիներու ցանկութեան գոհացում տալու նպատակով, երբ կը փորձենք գրել այս տողերը, պահ մը կը տարակուսինք, թէ արդեօ՞ք պիտի յաջողինք հաբաղատօրէն արտայայտել կազմակերպութեան եւ ընկերուհիներու երախտագիտական զգացումները՝ հանդէպ Կրընոպլի ազնիւ Հայութեան, որ բծախնդիր ազգապահպանման գործին, ամէն առիթով զօրավիգ է եղած կանացի մեր կազմակերպութեան բոլոր ձեռնարկներուն:

Արդարեւ թիւով հազիւ ութ հարիւր հոգի՝ եւ սակայն Հայու հոգիով հաբուստ այս գաղութը՝ տարիներ շարունակ, կարգ մը հայաշատ կեդրոններէ աւելի, տուած է իր բարոյական ու նիւթական տուրքը, նորահաս սերունդի փրկութեան՝ եւ գաղութիս մէջ հայ ոգիի պահպանման գործին համար:

Եթէ տեղական Կապոյտ Խաչը՝ առանց վհատումի, երեսուն տարիներ շարունակ պահած է դպրոց, ու գաղութի երիտասարդութեան մեծագոյն մասին տուած է որոշ հայեցի կրթութիւն, այդ եղած է ու կը շարունակուի ըլլալ, շնորհիւ տեղւոյս Հայութեան մեզի ընծայած նիւթական ու բարոյական լայն աջակցութեան, եւ դիտակից, հայրենասէր տարրերու զոհաբերումի ոգիին:

Եւ այս շնորհակալութեան տողերուն մէջ գոհունակութիւն եւ յուզում կանտեսնելով նուիրատուներու անուանացանկին մէջ՝ բարեկեցիկ հայրենակիցներու նուիրած հազար ֆրանքի կողքին՝ որբեւայրի, կեանքի ծանր բեռը առանձին կրելու դժուարութիւն ունեցող տարեց կնոջ 50 ֆրանքի լուման.. Ու մենք շնորհակալութեան այս խօսքը՝ կ'ուղղենք բոլոր մասնակցողներուն հաւասարապէս: Որովհետեւ վստահ ենք թէ բոլորն ալ տուած են սրտաբուխ՝ հայ դպրոցին եւ հայ մանուկին համար:

Եւ կը մտածենք՝ ահա թէ ինչպէս, մեր աննման ժողովուրդը՝ տոգորուած ապրելու, յարատեւելու հզօր կամքով, կուրծք տուած դարերու ահարկու փոթորիկներուն: Իր գոյութեան սպառնացող վտանգներուն դէմ յանդիման, չէ ունեցած երբեք, ոչ ընկճում եւ ոչ ալ յուսալքում: Պատմութեան առաջ, բարձր ու կանգուն պահելու համար Հայկազեան դրօշը՝ կանգ չէ առած, ոչ մէկ զոհողութեան առջեւ:

Ու մենք հաւատացած ենք, որ այս ըզգացումն է, որ աշխատանքի կորով կը ներշնչէ հանրային գործին նուիրուած անձերուն ու կազմակերպութիւններուն: Ինչպէս գործող Միութիւններուն, նոյնն է եղած նաեւ պարագան անհատներուն համար: Անոնք գիտեն թէ հանրային գործունէութեան դաշտը եղած է միշտ փշոտ եւ խոցող... կը տոկան ու կը յարատեւեն անոնք միայն, որ ունին հայրենասիրական ներքին անսպառ կրակ: Էականը, ժողովուրդն է, եւ մեր աննման ժողովուրդը՝ կ'արժէ որ միշտ տքնինք ու աշխատինք իրեն համար:

Ա. ՍԻՍԼԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ 57 ԲԱՐԲԱՌՆԵՐ

Մոսկուայի Գիտութեան Ակադեմիայի օտար լեզուներու բաժինը ձեռնարկած է հայկական 57 բարբառներու լեզուաբանական քարտէսի մը պատրաստութեան, կը հաղորդէ մամուլի ԹԱՍ գործակալութիւնը:

Միւս կողմէ գիտնական Արարատ Ղարիպեան Մոսկուայի մէջ հրատարակած է ուսումնասիրութիւն մը՝ լեզուական պրպտումներու մասին. 38 տարուան աշխատանքի մը արդիւնքը, ուր մասնաւորաբար երեւան հանած է հայկական 28 *բարբառներու բառացանկ մը:*

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (192)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Թ.

ԳԻՇԵՐԸ ԱՒԱՆՑ ԳԻՒՂՈՒՄ

— Ես բոլորովին հիւանդ չեմ, պարոն բժշկապետ, — շարունակեց նա աւելի տխուր ձայնով, — ես շատ առողջ եմ, պարոն բժշկապետ, լաւ ուտում եմ, լաւ խմում եմ, կարող եմ լաւ ման գալ, եթէ ինձ թոյլ տան տանից դուրս գալ...

Նա ակնարկում էր իր ամուսնի վրայ, որ նրան արգելարանի մէջ էր պահում: Ես յիշեցի Բօթօթի խօսքերը. Նա նստեց իմ բարձի մօտ, գլուխը խոնարհեցրեց ծնկների վրայ, ձեռքով բռնեց աչքերը եւ մի քանի վայրկեան լուռ մնաց: Գլխի ծամերը խառն հոսանքով ծածկեցին նրա դէմքը: Այդ միջոցին նմանում էր նա մի սգաւորի, որ իր սիրելիի գերեզմանի մօտ ծունկ իջած, լուռ ողբում է նրա ցաւալի կորուստը: Յետոյ նա գլուխը բարձրացրեց, սոսկալով նայեց դէպի սենեակի դուռը, եւ բացականչեց հեկեկանքով.

— Դուք նրան օգնեցէք, պարոն բժշկապետ, նրան... դեռ ուշ չէ, դեռ կարելի է օգնել...

Ես կրկին սկսեցի դողալ:

— Դուք չէ՞ք հաւատում, պարոն բժշկապետ,— շարունակեց նա, — շտապեցէք, կարելի է օգնել... դեռ մարմինը տաք է... ձեռքերը շարժում է... դեռ արիւնը չէ դադարել հոսելուց...

Նա դարձեալ գլուխը ցած թողեց ծնկների վրայ եւ երկու ձեռքով բռնեց աչքերը, կարծես, զարհուրում էր մի սոսկալի տեսարանից եւ չէր կամենում նայել նրա վրայ: Նա այլ եւս չէր խօսում. ես լսում էի նրա խուլ հեկեկանքը միայն:

— Օգնեցէք, պարոն բժշկապետ... — դարձեալ կրկնեց նա, — դեռ ուշ չէ... կարելի է օգնել... ինչո՞ւ չէք վեր կենում... ահա այնտեղ է... շատ հեռու չէ...

Ես մտածեցի, թէ իրաւ, դրսում մի որ եւիցէ դժբախտութիւն պէտք է պատահած լինի, եւ շտապեցի օգնութեան հասնել: Բայց նա պինդ բռնեց իմ թեւքից եւ, սրահի յատակը ցոյց տալով, ասաց.

— Նայեցէք, պարոն բժշկապետ, ահա արեան շիթերը... դեռ չեն ցամաքել... Տեսնո՞ւմ էք, պարոն բժշկապետ, ես տեսնում եմ, ահա, նայեցէք...

Այժմ միայն հասկացայ, որ խեղճ կինը ցնորքների մէջ էր գտնւում: Ինձ նորից տիրեց մի անբացատրելի սարսափ, մանաւանդ երբ նա կանգնեց եւ, ձեռքը դէպ ի սենեակի դուռը մեկնելով, ասաց.

— Այդ արեան շիթերը, այդ դռնից սկսուելով, գնում են մինչեւ ծովեզրը.. Գիշեր էր, երբ գազանը այդ դռնից դուրս բերեց արիւնաշաղախ մարմինը, որ դըրած էր մաղէ խարարի մէջ... Արիւնը կաթկաթում էր խարարից... Ես վազեցի նրա ետեւից, բայց նա շտապեց եւ շուտով հասաւ ծովեզրը... դրեց խարարը իր նաւակի մէջ եւ սկսեց թիավարել..

Այդ միջոցին անբախտ կնոջ ձայնը խեղդուեցաւ եւ չկարողացաւ շարունակել: Նա ձեռքը տարաւ դէպի աչքերը, որ արտասուքը սրբէ, բայց աչքերում արտասուք չկար: Ես ապշած կերպով նայում էի նրա վրայ: Երեւում էր, որ այդ տան մէջ կատարուել էր մի սարսափելի եղեռնագործութիւն, որի հետ կապուած է եղել խեղճ կնոջ դժբախտութիւնը: Նա կրկին մօտեցաւ եւ նստեց իմ կշտին: Այժմ աւելի սրտաշարժ ձայնով ասաց ինձ.

— Ես կը պատմեմ ձեզ բոլորը... դուք պէտք է գիտենաք բոլորը, պարոն բժշկապետ... մինչեւ չգիտենաք, չէք կարող բժշկել ինձ... լսո՞ւմ էք, պարոն բժշկապետ...

— Լսում եմ,— պատասխանեցի ես մեքենաբար:

Նա շարունակեց.

— Այն օրից անցել են շատ տարիներ.. ես շատ անգամ գիշերը գնում եմ ծովեզրը, կանգնում եմ այնտեղ, կանչում եմ, երկար կանչում եմ, նա իմ ձայնը լսում է եւ յանկարծ յայտնւում է ալիքների միջից... Հիմա, այս րոպէիս, այնտեղից եմ գալիս, դարձեալ տեսայ նրան, դարձեալ համբուրեցի նրան... Նա ամենեւին չէր փոխուել, էլի այնպէս էր, որպէս վերջին անգամ, երբ այդ տանից խարարի մէջ դուրս տարաւ նրան գազանը... վէրքից տաք արիւնը դեռ հոսում էր... Նըւաղած աչքերով նայում էր իմ երեսին...

Նա լռեց, որպէս մի եռացող հրաբուխ, իր ուժերը հաւաքելու համար, որ աւելի սաստկութեամբ դուրս հոսէ ներսի կըրակը:

— Նա մեղաւոր չէր, պարոն բժշկապետ, — ասաց նա ցաւալի ձայնով, — նա սիրում էր ինձ, ես էլ սիրում էի նըրան... Մենք ամենափոքր հասակից սիրում էինք միմեանց... Ես դեռ աղջիկ էի իմ հօր տանը, նա դեռ պատանի էր, դեռ նոր էր սկսել թիավարել: Լինում էր, որ ես ամբողջ գիշերը չէի քնում, նստած կտուրի վրայ, սպասում էի նրան:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

նութեամբ եւ սրտօնութեամբ Սապլին այցելած է Թրիփոլի եւ տեսակցութիւն մը ունեցած՝ Քարամէլի հետ։ Ըմբոստ – ները լաւ դիրք բռնած են Թրիփոլիի մէջ եւ զինադադարի համար մէկ պայման կը դնեն .— Նախագահ Շամունի հրաժա – րումը ։

Ամէն պարագայի մէջ պատմական ժա – մեր կ՚ապրի Լիբանան ։

× Առջի օր ռումբ մը պայթեցաւ ա – մերիկեան դեսպանին կառքին քով․ դես – պանը հազիւ ազատեցաւ ստոյգ մահէ , առանց վիրաւորուելու ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարութիւնը «Փը – րաւտա»յի միջոցաւ կը հասկցնէ թէ Ժը – նեւի հիւլէագէտներու ժողովը կրնայ ձախողիլ՝ եթէ Անգլիա եւ Ամերիկա չա – րունակեն իրենց հիւլէական փորձերը ։

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ մէջ երկրագործները ցոյց մը ըրին՝ աշխատավարձքի յաւելում պահանջելով․ոստիկանութիւնը կրակ բա – ցաւ ցուցարարները ցրուելու համար․ մէկ մեռեալ եւ երկու վիրաւոր կայ ։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒ տնտեսական պատուիրա – կութիւն մը գնաց Վարշաւա՝ Տնտեսական փո խ– նախարար Ռաքիչի գլխաւորու – թեամբ․ պատուիրակութիւնը 12 օր պիտի մնայ Լեհաստան եւ պիտի խորհրդակցի երկու երկիրներու տնտեսական գործակ– ցութեան շուրջ ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ խորհրդանական մէկ պատուիրակութիւնը հասաւ Փրակա ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Ֆութպոլի ախոյենութեան կէս վեր – ջինները տեղի ունեցան երեքշաբթի օր ։ Ֆրանսան պարտուեցաւ Պրազիլիայէն եր – կուքի դէմ հինգով ։ Այս արդիւնքը շատ տրամաբանական եւ արդար կը նկատուի բոլորին կողմէ նկատի առնելով Պրազիլ խաղացողներուն բացառիկ տաղանդը։ Ա – ռաջին անգամն է արդէն որ Պրազիլիայ հետ խաղացողներ , կը յաջողին երկու կէտ նշանակել ։

Միւս կողմէ Գերմանիա պարտուեցաւ Շուէտէն երեքի դէմ մէկով ։ Ֆինալը պիտի խաղան Պրազիլիա եւ Շուէտ ։

Իսկ Շաբաթ օր Ֆրանսան պիտի խա – ղայ Գերմանիոյ հետ, քանի որ երկուքն ալ հաւասար են ներկայիս եւ 3րդ տեղը կը գրաւեն ։

ԾԱԽՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐ

Մէօտէօնի մէջ ծախու են անմիջապէս բնակելի յարկաբաժիններ, երեք եւ չորս սենեակնոց, խոհանոց ,բաղնիք, կեդր․ ջերմութիւն, ամէն յարմարութիւն, հե – ռաձայն, փրիմ 20 տարուան համար։ Քօ– փրօփրէթէ ։

Դիմել տեղւոյն վրայ ամէն օր ժամը 14էն 18։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դպրոցին , տարեվերջի քննութիւնները տղի կ՚ունե – նան Յունիս 29ի կիրակին , ժամը առա – ւօտեան 9 – 12 ։

Իրենց ներկայութեամբ աշակերտներու մէկ տարուան ջանքերը, խրախուսելու համար , սիրով կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ ծնողքները՝ ազգապահպանման գոր – ծին բծախնդիր հայրենակիցներ , մանա – ւանդ տեղական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի Կրօն․ Ընկերակցու – թիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, Տօն Սրբոց Թարգմանչաց , հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի , Մայր եկեղեցիի հիմնա – դիր բարերար ողբ․ Ասպետ Վահան Խօ – րասանճեանի եւ իր գերդաստանի ննջե – ցեալներուն յիշատակին, մասնակցու – թեամբ երկսեռ երգչախումբին, Պ. Վ. Սարգսեանի ղեկավարութեանը տակ ։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալին պարագաներն ու անոր յիշատակն յարգող բոլոր ազգա – յինները։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

Տէր եւ Տիկին Արշամ Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Նշան Քէօսէեան, Տէր եւ Տի – կին Արեւ Յակոբեան եւ աղջիկը Նելլի (Պուէնոս Այրէս), Օր․ Ատէլ Յակոբեան, Այրի Տիկին Ռոմելա Միւթէվէլեան ինչ– պէս նաեւ Գապաքեան, Քէօսէեան եւ Ա – ճէմեան ընտանիքները ցաւով կը ծանու – ցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, հարսին եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ․ ԱՆԺԷԼ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ
(Ծնեալ Լուքֆեան)

մահը որ պատահեցաւ Յունիս 23ին, իր բնակարանը, 78 տարեկանին ։

Յուղարկաւորութիւնը այս Հինգշաբթի ժամը 15·30ին ։ Հաւաքուիլ բնակարանը 79 Րիւ տէ Շէնօ, Մոնմորանսի, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Րիւ տը Կրոլէի գերեզմանատունը (Մոնմորանսի) ամփոփուելու համար ընտանեկան դամ– բարանը ։

Կառ տիւ Նորէն կառախումբ՝ ժամը 14·30ին, իջնել Անկէն ։

ՏՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆ․ Կ․ԽԱՉԻ ԿՈՂՄԷ

Կազմակերպուած

Դէպի ՏՈՎԻԼ, այս Կիրակի 29 Յունիս։ Օթօքառները կը մեկնին Պօլ․ Քառնօէն եւ Փըրթի Փոնէն ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ․ Կ․ Խաչի Տէսինի Ազգային դպրոցի Կրթ․ Մարմնի կող – մէ եւ մասնակցութեամբ՝ վարժարանի երկսեռ աշակերտութեան ։

Տեղի կ՚ունենայ 29 Յունիս, Կիրակի կէս օրէ ետք ժամը 2·30ին Հ․ Յ․Դ․ Տան մէջ։

Կը ներկայացուին՝

1·— ՍՈՂՈՄՈՆԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ
Բարոյալից Թատրախաղը ։

2·— ԵՐԵԽԱՅԱՑՈՒԹԵԱՆ ՋՈՀԵՐԸ
Քրքջալից կատակերգութիւնը։

Պիտի ըլլան նաեւ խմբերգներ, մեներգ– ներ, արտասանութիւններ ու ճննական փորձ ։ Կը ցուցադրուին աշակերտներու գծագրութիւններն ու գրութիւնները ։

Տեղեկատուութիւն Կրթ․ Մարմնի եւ ուսուցիչին կողմէ ։

Պիտի կարդացուին Նուիրատուներու ա– նունները։

Վիճակացոյցներու եւ նուէրներու բա – ժանում ։

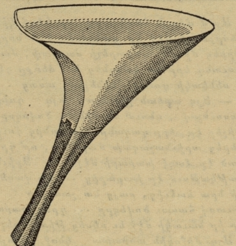
Կը հրաւիրուին Տէսինահայերը անխը – տիր ։ Մուտքը ազատ է

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Մարի – Նուպար Ուս․ Ոստանի վարչութեան կողմէ, այս հինգ – շաբթի , ժամը 21ին, Մարի–Նուպար շէն– քին մէջ 57 Պուլվ․ Ժուրտան ։

Կը խօսի յայտնի ճարտարապետ ԷՏ – ՈՒԱՐ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ , (ֆրանսերէն լեզ – ուով)։

Նիւթ․— Հայկ․ դասական եւ արդի ճարտարարուեստը ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ․ Յ․ Դ․ Հայաստան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը Յուլիս 13ին, Ավընիւ տը Քօրօ, Պար տիւ Շալէ, Սէն Ժիւսթ։

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, Շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 17ին, Սեւրի քաղա – քապետին նախագահութեամբ ։

Սիրով հրաւիրուած են յարգելի ծնող – ներ եւ բարեկամներ ։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յուլիս վեցին

ԵՐԳԻ ԵՒ ՆՈՒԱԳԻ ԵՐԵԿՈՅ ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կազմակերպուած Էնթիթիւ Պիպլիք էօռէփէէն տը Փարիի կողմէ։

Այս Կիրակի, ժամը 20·30ին, Քափէ Նօայի սրահին մէջ, Լա Քանըպիէռ ։

Քառեակ, մեներգ՝ Օր․ Տէր–Աթանաս– եան, ջութակ Պ․ Ժ․ Մալայեան ։

Կը խօսի Տոքթ․ ԺԻԼՊԷՌ ՊԻԼԷԶԻՔ – ՃԵԱՆ։ Մուտքը ազատ է

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապ․ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, տեղի կ՚ունենայ ամսոյս 29ին կիրակին , ամ– բողջ օրը, Փոն տը Շէրիւի (Ալա – Փըլէն) Պ․ Տըրիկոսի զովասուն եւ ծառախիտ դաշտին մէջ ։

Հաճելի անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ ։

Օթօքառը կը մեկնի ժամը ճիշդ 9ին, Փլաս Կիշառէն ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի տարեկան պարահանդէսը որ գէշ օդերու պատճա – ռաւ յետաձգուեցաւ, տեղի պիտի ունե – նայ այս կիրակի նոյն յայտագրով ։

ԿԱՊ․ ԽԱՉԻ ՕԴ․ ԿԱՅԱՆ

Ա․ խումբը կը մեկնի Յուլիս չորսին , ծնողքները պէտք է Կառ տը Լիոն բերեն պզտիկները ճիշդ ժամը 21ին։

Հաւաքատեղի Փլաս տը լ՚Օռլօժ ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ․ ԴՊՐՈՑԻ

Ամավերջին հանդէսը , հովանաւորու – թեամբ Հ․ Բ․ Ը․ Մ․ եւ բարձր նախա – գահութեամբ Հայր․Պատուիրակ ՍԵՐՈՎ– ԲԷ ԵՊՍ․ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ։

Այս Կիրակի ժամը 21ին, Սալ տէ Ֆէթ, Րիւ Վոլթէր ։

Արտասանութիւն, երգ, պար եւ ներ – կայացումներ աշակերտներուն կողմէ ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը, տեղի կ՚ունենայ Յունիս 29ին, Կիրակի ժամը 16ին, վարժարանին մէջ ։

Հովանաւորութեամբ Ֆ․ Կ․ Խաչի ։

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան ար– տասանութիւններ, երգեր, տրամախօսու– թիւններ եւ հաճելի անակնկալներ։ Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ Իսիի գաղու – թը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Սէն Ժերոմի Հ․ Յ․ Դ․ Հայաստան ենթակոմիտէն ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ այս Շաբաթ երեկոյեան , նախապէս որոշուած վայրը, նոյն ժողո – վին կը հրաւիրուի Հ․ Յ․ Դ․ Երիտա – սարդաց Դրօ խումբը։ Խիստ կարեւոր օ – րակարգ ։

ԼԻՈՆ․— Ֆ․ Կ․ Խաչի վարչութիւնը ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ըն – կերուհիները այս ուրբաթ, ժամը 16ին , Յօյներու սրահը։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ա – մավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 29ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին վարժարանին մէջ։ Հանդէսէն յե– տոյ տեղի պիտի ունենայ տարեկան դաշ– տահանդէսը օժանդակութեամբ Ծնողա – կան Միութեան ։

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ հաճե– լի անակնկալներ ։

Մուտքի գին 250 ֆրանք ։

Հաղորդակց․ միջոց․— Էկլիզ տը Բան– թէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի – Փավիյօն ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաւիլի դպրոցին ամավերջին հանդէսը տեղի կ՚ունենայ այս Շաբաթ, ժամը 21– ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։

Երգերուն դաշնակով կը մասնակցի Օր․ Ալիս Մեծատուրեան ։

Մուտքը ազատ է ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համախարբ․ Միու – թեան Լիոնի եւ Տէսինի մասնաճիւղերու կողմէ։

29 Յունիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ։ (Անձրեւի պարագային 20 Յու – լիսին) , Քափէ Կիեար, Ավընիւ Փ․ Մար– սըլէն, Վօ ան Վըլէն ։

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ Խարբերդցիներու բարեկամները ։

Մուտքը ազատ է։ Մանրամասնութիւն– ները տեղւոյն վրայ ։

ԵՂԱՆԱԿԻ Ա․ ԴԱՇՏԱ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Համա – Զարսան – ճագի Հայր․ Միութեան ։

Այս կիրակի ամբողջ օրը Րէսթորան տէ Կրօթ Մոնար, Թրուա Լիւէ զովասուն դալարազարդ պարտէզին մէջ

Կը նախագահէ Ս․ ՊՕՅԱՃԵԱՆ ։

Կը խօսի Ժ․ ՄԻՐԻՃԵԱՆ ։

Առաւօտուն ՊՈՒԼԻ ՄՐՑՈՒՄ , (պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բե – րել) ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

(Երգ, նուագ, արտասանութիւն, անա – կընկալներ)։ Կը մասնակցի Պոմոնի Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբը ։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր ։

Ճոխ պիւֆէ · շամփուրով խորոված ։

Մուտքը ազատ է ։

ԾԱՆ․— Առնել եօթը թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան Շէ Մարէն, Րութ տէ գ՚Օլիվ ։

ԾԱԽՈՒ Է

Ընդարձակ հող մը 410 քառ․ մեթր, ութուկէս մեթր ճակատ, մէջը երեք սեն– եակով եւ մէկ խոհանոցով բնակարան մը, բնակելի, նորոգութեան կարօտ ։

Ժարտէն Փարիզիէն Քլամառ։ Դիմել Պ․ Տալեան, հեռաձայն ՄԻՇ․ 40·46։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 27 ՅՈՒՆԻՍ — VENDREDI 27 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8228 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4029

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՐ ԲԱԽՏԻՆ ՁԳՈՒԱԾ

Արիւնը կը շարունակէ հոսիլ Լիբանանի մայրաքաղաքին եւ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ աւելի քան մէկուկէս ամիսէ ի վեր :

Երեւոյթներէն դատելով, կարելի չէ յուսալ տակաւին, որ խաղաղութիւնը պիտի վերահաստատուի շուտով :

Լիբանան նկատուած էր արեւելքի Զուիցերիան :

Իր աշխարհագրական դիրքն ու աշխարհագրական նկարագիրը ա՛յնքան յարմար էին զինքը դարձնելու քաղաքականապէս չէզոք երկիր մը :

Մինչեւ վերջին դէպքերը, արեւելքի ամէնէն խաղաղ անկիւնն էր Լիբանան, որուն կապոյտ ծովն ու ծիծղուն լեռները կը հրապուրէին ամէնուրէ զբօսաշրջիկները :

Ամէն տարի Եգիպտոսէն, Կիպրոսէն, Սուրիայէն, Իրաքէն, Սէուտի Արաբիայէն, Քուէյթէն եւ արաբական բոլոր երկիրներէն բազմահազար մարդիկ կը փութային դէպի «ճէպէլ»՝ քանի մը ամիս մայրիներու շուքին տակ, պաղպաջուն աղբիւրներու, դալարագեղ այգիներու եւ հովասուն պարտէզներու դրախտութեան մէջ հանգստանալու եւ կազդուրուելու համար :

Ազատութեան երկիրն էր Լիբանան, որ ո՛չ մէկ սեղմում կը ճանչնար : Ազատութիւն՝ նաեւ ամէն տեսակ առեւտուրի եւ դրամական գործառնութեանց :

Պէյրութի նաւահանգիստը, իբրեւ դուռը Մերձաւոր Արեւելքի, իր «ազատ գօտի»ով թոյլ կուտար ամէնէն մատչելի գիներով սպառել դրացի երկիրներու արտադրութիւնները, զերծ մաքսատուրքէ :

Լիբանանի ազատ երկինքին տակ էր, որ Կիլիկիայէն տարագրուած մեր հայրենակիցները հնարաւորութիւն ունեցան նոր տնտեսութիւն ստեղծելու : Ու դարձան հաւասարազօր քաղաքացիներ՝ իրենց քրտինքը խառնելով տեղացիներու շինարարական աշխատանքներուն, ինչպէս Սուրիոյ մէջ:

Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միացումը փափուկ կացութիւն մըն էր ստեղծած Լիբանանի համար :

Զանազան աղբիւրներէ եւ տարբեր նըպատակներով կատարուած քարոզչութիւնները ի վերջոյ յանգեցան ներկայ անել վիճակին :

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը, որուն առաջին պարտականութիւնն է օգնութեան հասնիլ վտանգի ենթարկուած իր անդամներուն, լուռ հանդիսատեսի դերէն անդին չէ անցած տակաւին :

Իր անունով տեղւոյն վրայ քննութիւն կատարող մասնագէտները ո՛չ մէկ կերպով կրցան օգտակար ըլլալ Քամիլ Շամունի երկրին :

Ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտ Պէյրութի ու Գահիրէի միջեւ կարճատեւ երթեւեկէ մը վերջ, վերադարձաւ Ամերիկա, առանց կարենալ վերահաստատելու խաղաղութիւնը :

Ո՛րքան փոխուած են ժամանակները :

1950 Յունիս 25ին ՄԱԿն էր, որ ստիպողաբար օգնութեան կը փութար հարաւային Քորէային՝ արգիլելու համար համայնավարութեան աւելի խոր թափանցումը Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ :

Ութ տարի վերջ, նոյն ՄԱԿը, Մոսկուայի իրական թէ կեղծ սպառնալիքներէն սահմռկած՝ կը խուսափի որեւէ միջամտութենէ, ընդհանուր պատերազմի մը սարսափը ցցելով խաղաղասէր մարդկութեան աչքին :

Մինչ այդ, փոքրիկ Լիբանան՝ իր բախտին ձգուած՝ զերագոյն փորձութեան տագնապալի շրջան մը կը բոլորէ :

Մինչեւ ե՞րբ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱԽՏՈՐՈՇ ՕՐԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

•

ՀԱՄԸՐՇՈԼՏ ՆԻՒ ԵՈՐՔ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

ԿՌԻՒՆԵՐ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարը, գաղտնապահ՝ ինչպէս միշտ, չորեքշաբթի առաւօտ մեկնեցաւ Նիւ Եորք. ո՛չ մէկ յայտարարութիւն՝ պաշտօնական անձերու եւ լրագրողներու: Նախագահ Շամուն ըսաւ.— «Համըրշոլտ ինծի յայտնեց թէ լաւատես էր ինք, բայց ուրիշ բան չըսաւ »:

Միւս կողմէ, Հանրապետութեան Նախագահը մամուլի ասուլիս մը տուաւ, մանաւորապէս ծանրանալով երեք գըլխաւոր կէտերու վրայ .

1.— Լիբանան տակաւին չդիմեց միջազգային ուժերու օգնութեան. տագնապը կ'ուզենք լուծել մեր ձեռքով. եթէ ձախողինք՝ Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան միջամտութեանց վերջ մը դընելու լաւագոյն միջոցը պիտի ըլլան միջազգային ուժերը :

2.— Օտար բանակներու միջամտութիւնը՝ Լիբանանի մէջ, կրնայ ըլլալ միայն ՄԱԿի խողովակով, համաձայն՝ 51րդ յօդուածին: Նախագահին այս ճըշդումը կտրուկ պատասխան մըն է այն զրոյցներուն՝ որոնց համաձայն Շամուն կը պնդէր անգլեւամերիկեան ուժերու ցամաքահանման վրայ :

3.— Տագնապը տեղական բնոյթ չի կրեր միայն. այլ՝ կը սպառնայ Միջին Արեւելքի խաղաղութեան: Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան միջամտութիւնը քայլ մըն է դէպի Նասրի երազներուն իրականացումը՝ իր իշխանութեան ենթարկել բովանդակ արաբական աշխարհը, բայց մենք չենք ընդունիր ատիկա :

Ահաւասիկ այս է պատճառը, կը շեշտէ Նախագահը, որուն համար ամբողջ բեռը պէտք չէ ձգել Լիբանանի կառավարութեան եւ փոքրիկ բանակին ուսերուն .— Տագնապը այլեւս լիբանանեան չէ միայն. ան կը հետաքրքրէ ամբողջ աշխարհը եւ ո՛չ թէ միայն Անգլիան ու Ամերիկան :

Լիբանանի Հանրապետութեան բախտորոշ այս օրերուն, ինչպէս կը գրէ Ֆիկարօ, Շամուն խօսեցաւ, ինչպէս միշտ, կենսունակութեամբ լեցուն մարդու մը պէս, բայց՝ զգալապէս յոգնած է տիրող մթնոլորտէն: Գործնապէս, Նախագահը առանձին մնացած է Արտաքին Նախարար Մալիքի հետ, պահելու համար Լիբանանի դիրքը :

Հարցումի մը պատասխանելով Շամուն ճշդեց թէ 12 հազար ըմբոստներ կան ներկայիս, որոնց մէկ չորրորդը՝ Եգիպտացի եւ Սուրիացի. Պէյրութի մահմետական թաղամասին մէջ (Պասթա) խռովարարներուն թիւը կը հասնի ութ հարիւրի: Բոլորին ալ զէնքերն ու ապրուստը կը հոգայ Արաբ Հանրապետութիւնը եւ ըմբոստ պարագլուխները իրենց հրահանգները կը ստանան Գահիրէէն ու Դամասկոսէն :

Ինչպէս կը նախատեսուէր, քանի մը օրուան հանդարտութենէն ետք, կռիւները ծայր տուին Պէյրութի մէջ. առաջին անգամ ըլլալով՝ բախումներ եղան նաեւ Սէն Ժոզէֆ համալսարանին շրջակայքը :

Մտահոգիչ լուրեր կուգան զանազան շրջաններէ. կը կարծուի թէ ընդհանուր յարձակողականի պիտի անցնին ապստամբները՝ Թրիփոլիէն, Պաալպէքէն եւ Շուֆէն, Պէյրութը գրաւելու համար: Նոյնիսկ կ'ըսուի թէ այդ յարձակումը պիտի ըլլայ այսօր, ուրբաթ, Առհայի տօնին առթիւ (մահմետականներու Զատիկը):

Պասթայի մէջ կռիւները կը շարունակուին. Զորեքշաբթի գիշեր կը լսուէին պէսքերու, ռումբերու եւ թնդանօթներու ձայներ: Հրասայլերը, ինչպէս հըրահանգուած է, ռմբակոծեցին այն շէնքերը՝ ուրկէ ըմբոստները կը կրակէին:

Վարչապետ Սամի Սոլհ տեսակցութեան մը մենաշնորհը տուած է Էսօշիէյթըտ Փրէսի թղթակցին եւ յայտարարած.— Բացատրեցինք Պ. Համըրշոլտին թէ ինչ որ տեղի կ'ունենայ Լիբանանի մէջ ըմբոստութիւն մը չէ բայց պատերազմական վիճակի մէջ ենք: ՄԱԿի դէտերը չեն կրնար լուծել Ա.Մ.Հ.ի միջամտութեան հարցը »:

Սամի Սոլհ աւելցուց թէ Սուրիացիներ եւ Եգիպտացիներ Լիբանան մտած են մեծ թիւով եւ իրենց ունեցած զինամթերքը կրնայ միայն կառավարութիւններու կողմէ տրուած ըլլալ :

Պատասխանելով ՄԱԿի անմիջական ուժերու տեղաւորման մասին, Վարչապետը ըսաւ որ «այդ ուժերը պէտք է ամբողջ Լիբանանի շուրջ օղակ մը կազմեն որպէսզի ապահով ըլլանք թէ ոչ մէկ ձեւով Ա. Մ. Հ.էն ղրկուած մարդիկ երկիր կը մտնեն :

× Դամասկոսէն կը հաղորդեն թէ 500 Սուրիացիներ եւս արտաքսուած են Լիբանանէն. այս ձեւով, երկու ամսուան ընթացքին Լիբանանէն դուրս քշուած Սուրիացիներու թիւը կը հասնի 27.000ի:

× Էտ. Սաապ «Լը Մոնտ»ի մէջ կը գրէ թէ Լիբանանի ազգային միութիւնը պահելու մտահոգութեամբ՝ բանակը ծայրայեղութեանց չի դիմեր :

Միւս կողմէ ըմբոստներու պարագլուխ Սաէպ Սալամ յայտարարեց, թէ որեւէ ձեւով ՄԱԿի քննիչներու յաւելման դէմ է.— Եթէ դէտերը աւելնան՝ միջազգային միջամտութիւն մը եւ յարձակում մը պիտի նկատենք Լիբանանի ներքին հարցերուն մէջ եւ պիտի դիմադրենք :

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին Նախարարութիւնը յայտարարեց թէ պէտք է վստահութիւն ունենալ ՄԱԿի վրայ, որ պիտի յաջողի պահել Լիբանանի անկախութիւնը :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսայի դիւանագիտական մամուլի ներկայացուցիչներու հացկերոյթին, Արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլ կարգ մը կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ, ծանրանալով Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան երեք գլխաւոր կէտերուն վրայ .—

1.— Ֆրանսա Արեւմտեան Եւրոպայի մէկ մասն է, չըսելու համար՝ սիրտը :

2.— Կը պատկանի արեւմտեան աշխարհին :

3.— Ափրիկէի մէջ ունի շահեր եւ պատասխանատուութիւններ՝ որոնք կենսական նշանակութիւն ունին իրեն համար:

Պատասխանելով Լիբանանի նկատմամբ եղած հարցումներուն, Արտաքին նախարարը ըսաւ թէ Ֆրանսա հետաքրքրուած է Լիբանանի ճակատագիրով.— Եթէ, աւելցուց Տը Միւրվիլ, անգլեւամերիկեան միջամտութիւն մը ըլլայ Լիբանան՝ Ֆրանսա անտարբեր չի կրնար մնալ :

× Ալժերիոյ մէջ կռիւները կը շարունակուին բանակին եւ ըմբոստներուն միջեւ: Օրանի մէջ հինգ բախումներ եղան. 44 Ֆելլականեր սպաննուեցան եւ 25 ուրիշներ գերի ինկան: Թալլայի մէջ զինուորները ծուղակը ինկան, տասը զոհ տալով. եօթ վիրաւոր կայ. երկու հոգի անհետացած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ յայտարարեց թէ իր ներկայացուցիչները պիտի չղրկէ Ժընեւի հիւլէագէտներու ժողովին, նկատելով որ «այդ ժողովը արդիւնք մը չի կրնար տալ, այնքան ատեն որ Միացեալ Նահանգները կը շարունակեն իրենց հիւլէական փորձերը »: Այս ուղղութեամբ Արտաքին նախարար Կրոմիքօ յուշագիր մը յանձնեց ամերիկեան դեսպան Թոմփսընի: Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըս խորհրդային յուշագիրը կարդալէ յետոյ տեսնուեցաւ Նախագահ Այզընհաուըրի հետ եւ յայտարարեց թէ Մոսկուա իր վերջին խօսքը չէ ըսած : Լոնտոն.— Մոսկուա ականահարեց Մեծերու ժողովը :

ԱԹԷՆՔԻ Խորհրդարանին մէջ յոյն երեսփոխանները մերժելէ ետք Կիպրոսի համար պատրաստուած անգլիական ծրագիրը, պահանջեցին որ Գարամանլիս «Յունաստանի մէջ ստեղծուած քաոսին պատասխանատուն՝ իշխանութենէ պէտք է հեռանայ »:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ աւելի քան հազար ուս ցուցարարներ Միացեալ Նահանգներու դեսպանատան առջեւ բողոքի ցոյց մը ըրին, պատասխանելու համար Նիւ Եորքի ՄԱԿի խորհրդային գրասենեակին առջեւ եղած ցոյցերուն: Միացեալ Նահանգները բողոքեցին եւ դատապարտեցին խորհրդային կառավարութիւնը՝ որ ղեկավարած է հակամերիկեան ցոյցերը :

ՆԱԺԻՒ սպանութենէն յետոյ Աշխատանքի միջազգային կազմակերպութիւնը (Ժընեւ) իր շարքերէն արտաքսեց Հունգարիան. միւս կողմէ՝ տագնապ մը ծայր տուաւ Անգլիոյ համայնավար կուսակցութեան շարքերուն մէջ :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հաղորդեն թէ Մայիս ամսուան ընթացքին 989 Հրեաներ վերադարձած եւ հաստատուած են Իսրայէլ, մինչ 1400 Իսրայէլացիներ վերջնապէս հեռացած են երկրէն:

ԷՔՍՓՐԷՍ եւ Ֆրանս - Օպսերվաթէօր թերթերը գրաւուեցան առջի գիշեր. երկու շաբաթաթերթերը պիտի հետապնդուին :

ՀԱՐԱՒ. ՎԻԵԹՆԱՄԷՆ երեք հազար զինեալ մարդիկ Յունիս 21ին մտած են Գամպոճի հողամասը եւ կը պատրաստուին ընդհանուր յարձակողականի մը անցնիլ. Փնոմ Փէն դիմեց Միացեալ Նահանգներուն, որ միջամտութիւն մը ընեն :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ եւ Քորէայի մէջ կռուած իրենց 15 դաշնակիցները որոշեցին մերժել Քորէայէն ՄԱԿի ուժերը հեռացնելու Համայնավար Չինաստանի առաջարկը :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ եւ Համայնավար Չինաստանի միջեւ ծանր տարակարծութիւններ ծայր տուին. Պելկրատ կը մեղադրէ Փէքինի կառավարութիւնը որ անարգեց Թիթոյի դեսպանը. հաւանական է, որ երկու երկիրներու դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզուին :

ՔԱՓ ՔԱՆԱՎԵՐԱԼԻ (Միացեալ Նահանգներ) փորձադաշտէն կը հաղորդեն թէ Ամերիկացիք կը պատրաստեն նոր հրթիռ մը՝ տասը թոն ծանրութեամբ արուեստական արբանեակ մը արձակելու համար. միւս կողմէ նաւատորմիղը «Վանկարտ» հրթիռով փորձած է արուեստական արբանեակ մը արձակել, եւ ձախողած :

ՓԱՐԻԶԻ դիւանագիտական շրջանակներուն համաձայն Խրուշչեւ փորձած է Նասրի Եուկոսլաւիա այցելութիւնը յետաձգել. Արաբ Հանրապետութեան Նախագահը մերժած է ենթարկուիլ Խ. Միութեան Վարչապետին ճնշումներուն եւ հաւանական է որ շաբթու վերջը երթայ Պելկրատ, մառեշալ Թիթոյի հետ տեսնուելու համար :

ԲԱՐՁՐ. Տ. ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ.

ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ՄԵՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԻ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

Բ.

Հ.— Ի՞նչ գումար ապահովուած է, ցարդ, ընդհանուր հանգանակութենէն, ի նպաստ Կաթողիկոսարանի: Կաթողիկոսարանէն անկախ ի՞նչ նպատակներու համար եւ ո՞րքան գումար գոյացած է:

Պ.— Ի նպաստ Կաթողիկոսարանի հանգանակութեան գումարը հասաւ 482 հազար տոլարի: Բացի այս գումարէն, Ամերիկահայոց Թեմը ամէն տարի Կաթողիկոսարանին պիտի վճարէ 80.000 տոլարի աթոռատուրք, ըստ որոշման Երեսփոխանական Ժողովի, որ համապատասխան թելադրանք ըրած է արդէն Կեդր. Վարչութեան, ըստ այնմ թեմերու տուրքի բաժինը ճշդելու համար:

Դպրեվանքի մէջ ուսանողները պահելու ազնիւ յանձնառութիւնը ցոյց տուին կարգ մը եկեղեցիներ, հայրենակցականներ, անհատ ազգայիններ եւ կազմակերպութիւններ: Առ այժմ 40 ուսանողներու համար ապահովուած է տարեկան 20.000 տոլար, հինգ հարիւր տոլար տարեվճարի հիման վրայ:

Անկախ այս գումարէն, ապահովուած ենք հազար աշակերտի համար տարեկան 25.000 տոլարի գումար մը:

Բոլոր շրջաններուն մէջ, կազմուած են մասնաւոր յանձնախումբեր, որոնք տենդագին աշխատանքի լծուած են, գործը հիմնովին կազմակերպելու, գանձումները կատարելու եւ տեւական կապ պահելու համար Կաթողիկոսարանի եւ Պէյրութի Առաջնորդարանին հետ:

Այս շարժումին մէջ գլխաւոր դերը ստանձնած են մասնաւորաբար երիտասարդութիւնն ու տիկիններ եւ օրիորդներ:

Հ.— Ինչո՞վ կը բացատրէք անվերապահ եւ լիաբուռն այն աջակցութիւնը, զոր Ամերիկահայութիւնը ցոյց տուաւ, հանդէպ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան:

Պ.— Կը բացատրեմ ինծի համար անկասկածելի այն վստահութեամբ, զոր Հայ ժողովուրդը ընդհանրապէս, ու Ամերիկահայութիւնը մասնաւորաբար, կը տածեն հանդէպ Հայ. Եկեղեցիի ու անոր նուիրապետական Աթոռներէն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան: Ամերիկահայութիւնը մեզմէ աւելի լաւ ու խոր կը զգայ Հայ. Եկեղեցիի վիճակուած դերը, Հայութեան ազգային եւ հոգեկան պահպանութեան ճակատին վրայ: Ու ասոր համար ալ, իր արդար վաստակին լաւագոյն բաժինը կուտայ իր Եկեղեցիին: Ամէն տեղ հաստատեցի, որ Հիւս. Ամերիկայի Հայութիւնը կ'ուզէ իր Եկեղեցին զերծ պահել օտար ու խորթ ամէն ազդեցութենէ, միջամտութենէ եւ այլասերիչ ձգտումներէ: Կը գիտակցի, թէ զօրացնել Կիլիկեան Աթոռը կը նշանակէ զօրացնել Էջմիածինը: Եթէ այսօր քանդուի Կիլիկեան Աթոռը, կը քանդուի հիմնովին Էջմիածինը: Կիլիկեան Կաթողիկոսութեան զարգացումն ու զօրացումը հիմնական պայման է Էջմիածնայ պահպանումին համար: Այս կէտը լրիւ ու խորապէս ըմբռնած է Ամերիկահայութիւնը: Այս ըմբռնումով ալ կը բացատրուի իր անվերապահ աջակցութիւնը:

Հ.— Ո՞րքան կը նկատուի Մ. Նահանգներու Հայութեան թիւը: Կիլիկեան Աթոռին կապուած օրինաւոր Թեմը քանի՞ եկեղեցի ունի ու ի՞նչ համրանք կը ներկայացնէ այդ եկեղեցիներուն կապուած զանգուածը:

Պ.— Մ. Նահանգներու Հայութեան թիւը վիճակագրականօրէն չէ ճշդուած ու միշտ վիճելի կը մնայ: Այսուհանդերձ, կը նկատուի 220.000, որուն մօտ 110.000ը կը պատկանին օրինաւոր ազգային իշխանութեան ենթակայ եկեղեցիներուն: Օրինաւոր Երեսփ. Ժողովին եւ անկէ բխող վարչութեան եկեղեցիներու թիւը 19 է:

Հ.— Հապա ինչո՞ւ առարկողներ կան, որ անոնց թիւը չանցնիր 7 – 8ը: Կրնա՞ք հատիկ հատիկ տալ այդ 19 եկեղեցիներու ցանկը:

Պ.— Զարմանալի է որ... կը զարմանաք: Ի՞նչ բան չչրջուեցաւ ու չխեղաթիւրուեցաւ մեր կեանքին մէջ, որպէս զի նաեւ այս խնդրին մէջ թիւերը եւ ճշմարտութիւնները չչրջուէին:

Ահաւասիկ ցանկը 19 եկեղեցիներուն: — Լոս Անճելըսի, Ֆրեզնոյի եւ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ մէկական եկեղեցի, Կրանիթ Սիթի մէկ, Շիքակօ մէկ, Րէյսին մէկ, Նիակարա Ֆոլս մէկ, Տիթրոյթ մէկ, Նիւ Եորք մէկ, Սիրակիւս մէկ, Պոստըն մէկ, Ֆիլատէլֆիա մէկ, Ուստըր մէկ, Ուայթընզվիլ մէկ, Նիւ Ճըրզի մէկ, Սփրինկֆիլտ մէկ, Նիւ Պրիթըն մէկ եւ Փրաւիտենս մէկ, գումար 19:

Ասոնցմէ Սիրակիւսի, Պոստընի եւ Ուայթընզվիլի շէնքերը նոր կառուցուեցան ու օծուեցան մեր կողմէ:

Իսկ այս 19 եկեղեցիներէն անկախ, նոր եկեղեցիներ պիտի կառուցուին Ուաշինկթընի, Լորէնսի, Թրոյի, Բլիւլէնտի եւ Ուօքիկընի մէջ:

Ծրագրուած է եկեղեցի մը կառուցանել նաեւ Գանատայի Հեմիլթըն քաղաքին մէջ:

Գաղափար մը տալու համար Ամերիկահայութեան եկեղեցաշինական կիրքին մասին, յայտնեմ որ Տիթրոյթի Հայութիւնը 170.000 տոլար հանգանակեց նոր եկեղեցիի մը շինութեան համար, իսկ Ֆիլատելֆիա 135.000:

Հ.— Ի՞նչ է ձեր տպաւորութիւնը Ամերիկահայ նոր սերունդէն:

Պ.— Առանց չափազանցութեան, ու խորունկ համոզումով կը յայտնեմ, թէ սխալ ու անիրաւ, նաեւ մեզի համար դատապարտելի մտածում ու եզրակացութիւն է ըսել, թէ ամերիկահայ նոր սերունդը ուծացած է կամ ուծացման դատապարտուած: Ընդհակառակն: Ամերիկահայ երիտասարդութիւնը աւելի քան մեր բոլոր ակնկալութիւնները կը մնայ անխառնօրէն եւ անուրանալիօրէն Հայ: Անոնք առ հասարակ անգլերէն կը խօսին, սակայն ո՞վ պիտի ըլլար ասոր համար առաջին քարը վերցնողը: Անոնք որ Ամերիկան չեն տեսած, դիւրին ու հապճեպ եզրակացութիւններու կը յանգին, մեղադրելու կամ ողբալու համար: Իրատեսութիւնն ու արդարութիւնը կը պահանջեն ըսել, թէ տարբեր չէր կրնար ըլլալ պատկերը: Համայնակուլ քաղաքակրթութեան մը մէջ, ու անսահման տարածութեան մը վրայ սփռուած, Հայութիւնը չէր կրնար իր հայերէնով ապրիլ: Հիմնականն այն է, որ նոր սերունդը պահած է ոգին, պահած է ազգին ու եկեղեցիին սէրը, պահած է հայ մշակոյթին պաշտամունքը, եւ հպարտ է իր Հայութեան համար: Պէտք է տեսնել այն խանդավառութիւնը, որուն մէջ կ'ապրի այդ երիտասարդութիւնը, երբ իր մէջ կը գտնէ աշխարհական եւ եկեղեցական գիտակից ղեկավարութիւն մը: Ամերիկահայ երիտասարդութեան եւ պատանի սերունդի նկարագրի հիմնական գիծերն են արթնութիւնը. անկեղծութիւնը, միշտ զարգանալու եւ սորվելու ձգտումը, ճշմարտութեան պաշտամունքը, խիզախութիւնն եւ զոհաբերութեան ոգին: Աշխատանք, աշխատանք, աշխատանք, — բոլոր մարդերուն վրայ: Հաւատքով ու ոգիով: Ուղղամտութեամբ: Անվերապահ բարեմտութեամբ եւ պատրաստակամութեամբ: Ամերիկահայ նոր սերունդը կոչուած է մեր ապագայ ղեկավարութեան մէջ պատուաբեր դիրքեր գրաւելու: Եւ հարկ է, որ նաեւ մենք գուրգուրանք այդ երիտասարդութեան վրայ:

Հ.— Արտասահմանի մէջ Հայ. Եկեղեցւոյ անվթար պահպանման եւ գաղութներու ազգային ոգի ու դիմագծին խաթարումը կանխելու մտահոգութեամբ որեւէ ծրագիր կամ նախատեսութիւն ունի Կիլիկիոյ Աթոռը:

Պ.— Հայ. Եկեղեցւոյ անվթար պահպանումին առաջին պայմանը կը նկատենք այդ հաստատութեան ազատութիւնը, հոգեւոր իր դերին ու դաստիարակչական առաքելութեան մէջ: Մեր նոր սերունդներուն համար հիմնական կարեւորութիւն կը ներկայացնէ քրիստոնէաշունչ դաստիարակութիւնը: Նաեւ կենսական նշանակութիւն կը ներկայացնէ Հայ. Եկեղեցիի ազգային նկարագրի ճանաչումը: Արդ, մեր գաղափարական պայքարը ուղղուած է բոլոր այն միջամտութիւններուն եւ ոտնձգութիւններուն դէմ, որոնց ճամբով կը փորձուի եկեղեցին միջոցի մը վերածել, քաղաքական եւ ազգակործան նպատակներու իրագործման ճամբուն վրայ:

Գաղութներու ազգային ոգիի եւ դիմագծի խաթարումը կանխելու մտահոգութեամբ, կ'առաջադրենք պատրաստել որակաւոր ուսուցիչներ կամ հանրային գործիչներ, ու մանաւանդ պատրաստուած եւ անխառնօրէն հոգեւորական եկեղեցականներ:

Այս նպատակներու իրագործումին համար, զարկ պիտի տանք Դպրեվանքի, մշակութային մեր աշխատանքներուն, կիրակնօրեայ վարժարաններուն եւ վարժարաններու լայն ցանցին:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՆԱՃԻԻ ԵՒ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ ՍՊԱՆՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔ

(Բ. եւ վերջին մաս)

«...Մամուլին մէջ գրգռիչ յօդուածներ հրատարակել տուին՝ Թիպոր Տէրիի, Կիւլա Հէյի, Թամս Աճէլի եւ այլոց ստորագրութեամբ:

— «Ապստամբութենէն երեք օր առաջ, Հոկտեմբեր քսանին. Եողէֆ Ծիլակիլ, գաղտնի հաւաքոյթի մը ընթացքին յայտարարեց թէ Նաճի պատրաստ է իշխանութեան գլուխն անցնելու: Հոկտեմբեր 23ի տխրահռչակ շարժումը Իմրէ Նաճիի եւ իր ընկերներուն գործն էր:

...«Պուտափէշտի ոստիկանապետը, Սանտոր Քոփաքսի, դրժելով իր երդումն ու ոստիկանապետի իր իրաւասութիւնները չարաչար գործածելով, իր շրջապատը շփոթութեան մատնեց՝ հակապետական ապօրինի խմբակին կողմէ իր վրայ դրուած պարտականութիւնները կատարելով: Ի մասնաւորի, հրահանգ տուաւ ոստիկանական պահականոցներուն, որ չդիմադրեն ապստամբներուն, այլ ընդհակառակն՝ իրենց զէնքերը յանձնեն անոնց: Այս միջոցաւ, 20.000է աւելի զէնքեր ինկան ապստամբներուն ձեռքը:

...«Իմրէ Նաճի եւ իր մեղսակիցները, հոկտեմբերեան շարժումներէն շատ աւելի առաջ, գաղտնի յարաբերութեանց մէջ մտած էին պուրժուական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներուն հետ, եւ անոնց հետ համաձայնած՝ իշխանութիւնը ձեռք ձգելու գործին մանրամասնութեանց շուրջ: ... Այսպէս, 1954ի Յուլիսին, արդէն յարաբերութիւն ստեղծուած էր Աննա Ֆէթլիի (Ծ. Խ. ընկերվարական) հետ, եւ ճշդուած էր թէ հետագային Իմրէ Նաճիի կողմէ կազմուելիք կառավարութեան մէջ ինչ պաշտօն պիտի տրուի իրեն: 1955ի Դեկտեմբերին, Նաճի որոշած էր վերահաստատել կուսակցութիւններու համագործակցու–

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

Դ. ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆԵՐՈՒ ԳԼԽԱՒՈՐ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մոսկուայի մէջ ապրող միջին քաղաքացիին մտահոգութեան գլխաւոր առարկաները հետեւեալներն են այս միջոցիս. դաստիարակութիւն, խաղաղութիւն, ամէնօրեայ գործածութեան եւ սնունդի նիւթեր:

Դրեթէ անկարելի է հանդիպիլ Ռուսի մը, որ դաստիարակութեան նիւթին շուրջ չխօսի: Ծնողքները անդադար կը մտածեն այն հարցին մասին, որ եթէ իրենց զաւակը համալսարանի մուտքի քննութեան ձախողի, ի՞նչ պիտի ընեն: Առանց համալսարանական դաստիարակութեան, տղան ամբողջ կեանքին մէջ խեղճ մնալու դատապարտուած պիտի ըլլայ:

Գալով խաղաղութեան հարցին, նոյնքան շատ խօսուած նիւթ մըն է: Միջին Ռուսը նոր պատերազմ մը չուզեր: Քանի քանի անդամներ խօսակիցներս կրկնեցին. «Կը յուսանք որ երբ ձեր երկիրը վերադառնաք ճշմարտութիւնը պիտի գրէք, պիտի ըսէք թէ կ'ուզենք Մ. Նահանգներուն հետ լաւ յարաբերութեանց մէջ մնալ»: Բոլորն ալ խաղաղութիւն կ'ուզեն, բայց ոչ ոք կը սահմանէ խաղաղութիւնը պահելու համար անհրաժեշտ եղող պայմանները:

Ամէնօրեայ գործածութեան ապրանքներուն մասին, բաւական է պատմել հետեւեալ մանրավէպը: Ռուս մը կը բացատրէ ուրիշ Ռուսի մը, թէ խորհրդային իշխանութիւնը յաջողած է շինել հիւլէական փոքր ռումբեր, զոր կարելի պիտի ըլլայ ճամբորդական պայուսակի մը մէջ փոխադրել դէպի թշնամի երկիրներ: Երկրորդ Ռուսը կը պատասխանէ. «Այդ՝ անկարելի է. ճամբորդական պայուսակը ո՞ւրկէ պիտի գտնեն»:

Ռուս նկարագրի գլխաւոր յատկանիշները: Նախ՝ մաքրակրօնութիւնը, որ հիմնուած է կարգապահութեան, անձնազոհութեան եւ ինքնաժխտումի վրայ: Խ. Միութիւնը երկիր մըն է, ուր ոչինչ տեղի՝ կ'ունենայ հաճոյքի համար: Թերեւս այս է պատճառը, որ փողոցներուն մէջ այդքան մեծ թիւով զինուորներու կարելի է հանդիպիլ. կը զինուին՝ պահ մը մոռնալու համար թէ իրենց ամբողջ էութիւնն ու կեանքը որոշ նպատակի մը համար կը գործածուի:

Երկրորդ՝ հպարտութիւնը: Հպարտ են իրենց երկրով. այդ պատճառով ալ կըրնան շատ բան զոհել իրենց երկրին սիրոյն: Միեւնոյն ատեն չեն կրնար հանդուրժել որ որեւէ մէկը քննադատէ զայն:

Երրորդ՝ գաւառացիութիւնը. այսինքն՝ որոշ տգիտութիւն եւ անքաղաքակրթութիւն:

Չորրորդ՝ անսիրալիրութիւն: Ռուսերը, եթէ ուզեն, կրնան ուրիշ որեւէ մէկ ազգէ աւելի սիրալիր ըլլալ, սակայն այս միջոցին մասնաւոր ճիգ կը թափեն անսիրալիր ըլլալու համար, որովհետեւ իրենց կարծիքով՝ սիրալիր ըլլալ համապատասխան է տկարութեան:

«Ազգային» հարցերու մէջ շատ դիւրագրգիռ ալ են: Անցեալները անգլիական առեւտրական պատուիրակութիւն մը Մոսկուայի մեծ պանդոկներէն մէկուն սրահին մէջ անգլեւռուս հաւաքոյթ մը կազմակերպած էր. պատին վրայ հսկայածաւալ անգլիական դրօշակ մը զետեղելու վրայ էին, երբ պատրաստութեանց օգնող Ռուսերը մէկ շունչով Կրեմլին վազեցին, ալ աւելի հսկայական ռուսական դրօշակ մը գտան, վերադարձան ու զայն զետեղեցին անգլիական դրօշին դիմացի պատին վրայ: Ռուսերը չեն սիրեր որեւէ բանի մէջ ուրիշներէն ետ մնալ:

Եթէ կ'ուզէք Ռուսի մը բարեկամութիւնը շահիլ՝ ռուսերէն խօսեցէք, նոյնիսկ եթէ միայն քանի մը բառ միայն գիտէք: Ամերիկացի ծերակուտական մը 1956ին Մոսկուա կը գտնուէր որոշ առաքելութեամբ. պաշտօնական ընդունելութեան մը ընթացքին յայտարարեց թէ մեծ յոյս ունի որ իր զաւակը պիտի տիրապետէ ռուսերէն լեզուին, որովհետեւ, ըսաւ, եթէ Խ. Միութիւն – Մ. Նահանգներ յարաբերութիւնները լաւ ըլլան՝ ռուսերէնը շատ կարեւոր լեզու մը պիտի ըլլայ իր զաւկին ապագային համար. իսկ եթէ յարաբերութիւնները վատթարանան՝ ռուսերէնը ալ աւելի կարեւոր լեզու պիտի ըլլայ: Կառավարութեան մաս կազմող շատ մը անդամներ, մեծապէս ազդուած այս յայտարարութենէն, ոգեւորութեամբ սեղմեցին» ծերակուտականին ձեռքը:

Չեն հանդուրժեր որ ուրիշները զիրենք քննադատեն, նոյնիսկ իրաւացի կերպով: Առնենք սկաւառակ նետելու ախոյեանուհի Նինա Պոնոմարեւայի պարագան: Ընթերցողները կը յիշեն երեւի, որ այս ախոյեանուհին Լոնտոնի մեծ վաճառատուներէն մէկուն մէջ գլխարկ մը գողցած պահուն յանցանքի վրայ բռնուեցաւ: Անգլիական իշխանութիւնները նոյնքան նեղուած կը զգային այս միջադէպէն՝ որքան ռուսական դեսպանատան անդամները. բայց ստիպուած էին խնդիրը դատարանի յանձնելու: Խորհրդային մամուլին մէջ այս հարցը բոլորովին անսպասելի ձեւով արձագանգ գտաւ:

Ծ. Կ.

(6 Շար.)

թեան հին ձեւը, եւ անոնց մասնակցութեամբ կառավարութիւն մը կազմել :

« Բայց երբ, հակա – յեղափոխականներու օժանդակութեամբ, ինքզինքին համար վարչապետի պաշտօնը ապահովեց, շատ աւելի հեռուն գնաց ու հակա – սահմանադրական որոշումներ տուաւ. կեանքի կոչեց 70է աւելի կուսակցութիւններ եւ կազմակերպութիւններ, որոնց մեծագոյն մասը ապօրինի հռչակուած էր Հունգարիոյ խաղաղութեան համաձայնագրին մէջ:

... « Արդ, Նաճիի կազմած կառավարութիւնը ապօրինի էր եւ եւ կը ձգտէր ժողովուրդը խաբելու՝ նախարարական շատ մը պաշտօններ «իրական ընկերվարականներու» յանձնելով :

« Նոյեմբեր 2ին (1955) Նաճի փոփոխութիւններ մտցուց կառավարութեան կազմին մէջ, գործի գլուխ բերելով Փոլ Մալեթէրի նման ապստամբութեան ղեկավարներ :

« Սահմանադրական մարմինները անգործութեան դատապարտելէ վերջ, Իմրէ Նաճի ստեղծել տուաւ « Յեղափոխական կոմիտէ »ներ, որոնք առաւելաբար կազմուած էին քաղքենի եւ ֆաշական տարրերէ » :... « Պատերազմական ոճրագործներէ, բանտէն արձակուած դատապարտեալներէ եւ ժողովրդական հանրապետութեան վատթարագոյն թշնամիներէն բաղկացած « ազգային գունդ » մը կազմել տուաւ:

« Նաճիի կառավարութեան քանի մը օրերուն տեւողութեան, ահաբեկիչներու կազմակերպուած խումբեր աւելի քան 234 անպաշտպան քաղաքացիներ սպաննեցին : ... Աւելի քան երեք հազար յառաջդիմականներ, որոնք ժողովրդական հանրապետութեան հաւատարիմ մնացած էին, բանտերը լեցուեցան եւ անոնց բնաջնջումը որոշուած էր տասը հազարէ աւելի ուրիշներու կարգին :

« Նաճի շատ սերտ յարաբերութիւններ եւ գործակցութիւն ստեղծած էր կայսերապաշտութեան ներկայացուցիչ զանազան շրջանակներու հետ :

... « Նաճիի մօտիկ գործակիցները յարաբերութեան մէջ էին Պուտաճէժշտի անգլիական դեսպանատան կարգ մը անդամներուն հետ, որոնցմէ Պ. Քաուլի, զինուորական կցորդը, ուղղակի մասնակցեցաւ ապստամբութեան :

« Նմանապէս յարաբերութեան մէջ էին իշխան Լէօվէնշթայնի հետ, որ գերման կայսերապաշտներու ներկայացուցիչն էր, Հունգարիա ուղարկուած՝ հակա – յեղափոխականներուն բերելու համար Ա. – բեւմտեան – Գերմանիոյ դրամատիրական շրջանակներուն օժանդակութիւնը :

... « Զուգահեռաբար, ամերիկացի կայսերապաշտներու կողմէ ղեկավարուած կարգ մը կայսերապաշտական շրջանակներ, իրենց քարոզչութիւնն ու լրտեսական կազմակերպութեանց ձեռք ձգած տեղեկութիւնները դրին հակա – յեղափոխական խմբակին ներկայացուցիչներուն տրամադրութեան ներքեւ :

« ... Հակա – յեղափոխութեան ընթացքին, Կարմիր – Խաչի ծրարներու մէջ թաքնուած մեծ քանակութեամբ զէնք ուղարկուեցաւ ապստամբներուն: Նաճի բառ առ բառ գործադրեց «Ազատ Եւրոպա» ձայնասփիւռի կայանին կողմէ տրուած հրահանգները՝ յայտարարելով թէ չեղեալ կը նկատէ Վարշաւայի համաձայնագիրը :

« Միեւնոյն ատեն, Նաճի բացէ ի բաց զինուորական միջամտութիւն կը պահանջէր բանուորներու եւ գիւղացիներու կառավարութեան ու խորհրդային բանակներուն դէմ :

« Հակա – յեղափոխութեան ճնշուելէն վերջ, դաւադիրներու անհատական խումբեր ապաստան գտան զիրենք դրդողներուն մօտ: Զօրավար Քիրալին այժմ Մ. Նահանգներ կը գտնուի. Աննա Քէթլի, Եոզէֆ Քօէվակօ եւ ուրիշներ՝ Արեւմուտք փախան. Մինցենթի տակաւին մինչեւ այժմ կը պահուի Պուտափէշթի ամերիկեան դեսպանատան մէջ. Իոթվան Պիպօ փորձեց ապաստանիլ բրիտանական դեսպանատունը, մինչ Նաճի եւ իր խումբը, ազգային համայնավարութեան դրօշը պարզած, ապաստան կը գտնէին Պուտափէշթի եուկոսլաւ դեսպանատան մէջ ...

« Նաճի եւ իր խումբը, Եուկոսլաւիոյ հակայեղափոխական գործունէութիւնը, դեսպանատունէն շարունակեցին իրենց շարունակական յարաբերութեան մէջ մնալով Պուտափեշթի բանուորներուն կեդրոնական կոմիտէին եւ Ազատ – Եւրոպա ձայնասփիւռի կայանին հետ :

« Այս իրողութիւնը վերջնականապէս փաստուեցաւ Ատեանին կողմէ» :

Դատավարութեան ընթացքին, Ֆէրէնճ Տոնաթ, Միքլոս Կիմէս, Զոլթան Թիլտի, Սանտոր Քոփաքսի, Ֆէրէնճ Եանոսի եւ Միքլոս Վասարհէլյի մերժած են ընդունիլ թէ յանցաւոր են :

« Իմրէ Նաճի, Եոզէֆ Ճիլակիլ եւ Փոլ Մալեթէր նմանապէս մերժեցին ընդունիլ իրենց յանցանքը, սակայն դիմակազերծ եղան մէջտեղ բերուած փաստերու լոյսին տակ եւ ի վերջոյ ստիպուեցան իրենց ոճիրներուն գոնէ մէկ մասը ճանչնալ :

«Նկատի ունենալով ոճիրներուն ծանրակշիռ հանգամանքը եւ զանոնք աւելի եւս դատապարտելի դարձնող պարագաները, ինչպէս նաեւ մեղմացուցիչ պարագաները, ժողովրդական Բարձրագոյն Ատեանը յանցաւոր յայտարարեց բոլոր դատապարտեալները :

« Իմրէ Նաճի, Միքլոս Կիմէս, Եոզէֆ Ճիլակիլ եւ զօրավար Փոլ Մալեթէր մահուան դատապարտուեցան. Սանտոր Քոփաքսի՝ ցկեանս բանտարկութեան. Ֆէրէնճ Տոնաթ՝ 12 տարուան բանտարկութեան. Զոլթան Թիլտի՝ վեց տարուան. Ֆէրէնճ Եանոսի՝ ութ տարուան. Միքլոս Վասարհէլյի՝ հինգ տարուան :

« Վճիռը վերջնական է եւ անբեկանելի: Մահապատիժները գործադրուեցան»:

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ.Ի ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

———o———

Ինչպէս գրած էինք, Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի պատուիրակ Գեր. Խորէն Արք. Բարոյեան Միացեալ Նահանգներէն Պէյրութ վերադարձին հանդիպած է Աթէնք:

Յունիս 13ին, Յունահայոց Առաջնորդին եւ գաղութին ներկայացուցիչներուն ընկերակցութեամբ՝ Խորէն Արք. այցելած է Փոլ Թագաւորին, սիրալիր խօսակցութիւններ ունենալով անոր հետ : Այս առիթով Սրբազանը Թագաւորին ներկայացուցած է Յունահայոց նոր Առաջնորդը՝ Այվազեան վրդ., որ մօտ ատենէն Անթիլիաս պիտի երթայ եպիսկոպոսական աստիճան ստանալու համար :

Նոյն օրը Խորէն Արք. իր շքախումբով այցելած է Յունաստանի Մետրոպոլիտ Թէոքլիթոս Արք.ին: Երկու եկեղեցիներու բարձրաստիճան ներկայացուցիչներուն հանդիպումը եղած է ջերմ ու եղբայրական :

Այնուհետեւ Խորէն Արք. հրաւիրուած է լիբանանեան դեսպանատունը՝ ուր ի պատիւ իրեն հացկերոյթ մը սարքած էր դեսպան Էտիպ Նահասի: Պատուոյ սեղանին հիւր եղած են նաեւ բարձրաստիճան Լիբանանցիներ եւ հայ գաղութին ներկայացուցիչները :

Յաջորդ օրը, Յունիս 14, Աթէնքի մեծագոյն սինեմային մէջ Խորէն Արք. բանախօսութիւն մը տուած է, որուն ներկայ եղած է երկու հազար հոգիէ աւելի բազմութիւն մը: Լիբանանի Հայոց Առաջնորդը ծանրացած է Հայոց նորագոյն պատմութեան վրայ՝ սկսելով Ապրիլեան ջարդերէն եւ մասնաւորապէս կանգ առնելով Անթիլիասի կաթողիկոսական ընտրութեան եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան վերապահուած դերին վրայ :

Բանախօսութենէն յետոյ ցուցադրուած են Զարեհ Ա.ի օծման, Ս. Աջերու Անթիլիաս վերադարձման եւ Գրիգոր Լուսաւորիչի ուխտի օրուան ժապաւէնները:

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ԳԻՒՏ ՄԸ

———o———

Հնագէտները նոր գիւտի մը առջեւ կը գտնուին: Առաջին անգամ ըլլալով յունական արձանագրութիւն մը երեւան ելաւ Աֆղանիստանի մէջ. ցարդ՝ ոչ մէկ փաստ գոյութիւն ունէր, թէ Յոյները թափանցած են նաեւ Աֆղանիստան, Քրիստոսէ երեք դար առաջ :

Այս գիւտին շնորհիւ կարեւոր տեղեկութիւններ կ'ունենանք Աֆղանիստանի պուտտայական առաջին վեհապետ՝ Ասոքա Թագաւորին կեանքին ու կրօնքին մասին :

Արձանագրութիւնը կատարուած է ժայռի մը վրայ եւ կը պարունակէ պուտտայական գլխաւոր պատգամները. — Տղաքը պէտք է յարգեն իրենց ծնողքները, պէտք չէ սպաննել մարդ կամ անասուն, եւն.:

ԱՐԴԱՐ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

———o———

Հեռաւոր գաղթավայրէ մը պելժիական Քոնկոյի մէկ անկիւնէն ազնիւ ու վեհանձն ծանօթ Հայուհիի մը եղած գնահատութեան լուրը լսեցինք անհուն գոհունակութեամբ, իր մատուցած անձնուէր ծառայութեանց փոխարէն :

Տիկին Աննիկ տը Քոստեր, բնիկ Սամսոնցի, իր երիտասարդ տարիքին կը մեկնի Պրիւսէլ ուսանելու եւ հոն կը ըստանայ հիւանդապահուհիի վկայականը : Ամուսնանալով պելժ ազնիւ երիտասարդի մը հետ կը հաստատուի հեռաւոր այդ գաղթավայրը ուր 35 տարիէ ի վեր իր բոլոր կարելին ի սպաս կը դնէ օգնելու բնիկներուն, մասնաւորաբար անոնց բժշկական եւ առողջապահական պայմաններու բարելաւման : Տիկինը իր հանրային այս անձնուէր աշխատանքներուն համար ջերմապէս գնահատուած թէ՛ տեղական իշխանութիւններէն եւ թէ՛ կեդրոնի կառավարութենէն կ'արժանանայ «Շվալիէ տը Լօրտրը տը Լէօփոլտի » պատուոյ բարձր շքանշանին. այս շքանշանը հազուագիւտ է որ տրուի կիներու :

Այս արդար վարձատրութիւնը հայ բարեսիրտ տիկնոջ մը եղած ջերմապէս շնորհաւորելի է, մանաւանդ որ Տիկին Տը Քոստէր իր հեռաւոր գաղթավայրին մէջ երբեք չէ հեռացած իր ազգային պարտականութիւններէն եւ միշտ ընդ առաջ գացած է իրեն եղած բոլոր օգնութեան խնդրանքներուն, մասնաւորաբար կարօտ հայ ուսանողներուն :

Իր միակ եղբայրն ալ Ստեփան Կիւրեղեան նոյն մարդասէր եւ ազնիւ զգացումներէ մղուած, 1914 – 18ի ընդհ. պատերազմին ֆրանսական ճակատի հայ կամաւորներու շարքին մէջ, ինկած է պատուոյ դաշտին վրայ :

Ահա արդար վարձատրութիւն մը օտար իշխանութիւններու կողմէ հայ տիկնոջ մը, բան մը որ ուրախութիւն եւ հպարտութիւն կը պատճառէ մեզի :

Օ. Հ.

ՅԱՌԱՋ.— Տիկին Տը Քոստեր ծանօթ է նաեւ խմբագրութեանս իր բարենպատակ գործերով: Ինքն էր որ մեր դիմումին պատասխանելով, մեր միջոցով երկու արժանաւոր հայ երիտասարդ համալսարանական ուսանողներու օգնեց, մէկուն երեք եւ միւսին չորս տարի անընդհատ: Այդ երիտասարդներէն մէկը այսօր ուսուցիչ է Լիբանան, իսկ միւսը ծանօթ տաղանդաւոր ջութակահար մը: Տիկինը միշտ սիրով օգնած է նաեւ Վենետիկ Մխիթարեաններու մօտ ուսանող տղոց :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (193)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Թ.

ԳԻՇԵՐԸ ԱԽԱՆՑ ԳԻՒՂՈՒՄ

Նա գալիս էր, տանում էր ինձ ծովեզրը. դնում էր իր նաւակի մէջ, եւ մենք ամառնային ամբողջ գիշերը լողում էինք ջրերի վրայ... Ես գլուխս դնում էի նրա գրկում, նա թիակը մի կողմ էր դնում, եւ խելացի նաւակը ինքն իրան դընում էր, եւ երբեք չէր խանգարում մեզ:

Վերջին խօսքերի միջոցին նա, կարծես, ամբողջ մարմնով թուլացաւ, գլուխը տատանուեցաւ եւ ձեռքերը ընկան ծնկներին վրայ :

— Մեր ծնողքները գիտէին այդ բոլորը, բայց ներում էին մեզ, որովհետեւ մենք արդէն նշանուած էինք եւ հարսանիքի պատրաստութիւններ էին լինում... Այդ միջոցներում հեռու աշխարհից վերադարձաւ գաղանը... Նրա մասին խօսում էին, թէ մի բեռն ոսկի է բերել ... այդ գրաւեց իմ ծնողների ագահութիւնը ... Նրանք ինձ բաժանեցին իմ սիրածից եւ տուեցին գաղանին: ... Ես դրան էլ սկսեցի սիրել, բայց իմ սրտի մեծ մասը պատկանում էր առաջինին... Երբ ամուսինս տանից բացակայ էր լինում, երբ նա Մուշի կամ Բաղէշի կողմերը բեռ էր տանում, նա գալիս էր մեր տունը... Դըրացիները սկսեցին փսփսալ միմեանց հետ, եւ բամբասանքը հասաւ ամուսնիս ականջին ... Մի երեկոյ նա ինձ ասաց, թէ գնում է Դատվանից ցորեան բերելու. ես նրա համար ճանապարհի պաշար պատրաստեցի, իմ ձեռքով տարայ եւ տեղաւորեցի նաւակի մէջ: Նա ինձ համբուրեց, նստեց նաւակի մէջ եւ հեռացաւ : Ես ուրախ – ուրախ վերադարձայ տուն : Բայց դու մի ասա, անիրաւը խաբեց ինձ ... Գիշերի կէսից դեռ նոր էր անցել, նա բախեց իմ սենեակի դուռը...ես սարսափեցայ... իմ սիրելին իմ մօտ էր... Երբ մենք ուշացանք բաց անելու, գաղանը ոտքի մի հարուածով ջախջախեց դուռը եւ ներս մտաւ... Իմ սրտասուքը, իմ աղաչանքը չկարողացան ամոքել անգութին բարկութիւնը... Նա իր դանակը խոլոյն ցցեց «նրա» կուրծքի մէջ... տաք արիւնը դուրս ցայտեց վէրքից ... Նա տատանուեցաւ եւ ընկաւ յատակի վրայ.. Յետոյ դրեց նրա դիակը խարարի մէջ եւ շտապեց տանել դէպի ծովեզրը... Գընանք, պարոն բժշկապետ, նա դեռ չէ մեռած, դեռ կարելի է նրան օգնել ...

Վերջին խօսքերը արտասանեց նա բաւական բարձր ձայնով, բռնեց իմ ձեռքից եւ համարեա ուժով աշխատում էր տանել ինձ իր հետ :

Այդ միջոցին բակում յայտնուեցաւ մի այլ ստուեր. նա ցած իջաւ կտուրից, ես լսեցի նրա ոտնաձայնը: Արագ քայլերով մտաւ նա սրահը: Ես իսկոյն ճանաչեցի Ծովլիկին: Տեսնելով մօրը ինձ մօտ, բացականչեց նա.

— Ախ, Աստուած, այդ ո՞վ բաց արաւ դուռը :

Երեւում էր, որ նա կտուրից լսել էր մօր ձայնը եւ ցած էր իջել նրան օգնելու: Նա բռնեց գիշերաշրջիկ լուսնոտի ձեռքից եւ, առանց մի խօսք ասելու, տարաւ դէպի իր սենեակը: Մայրը առանց ընդդիմութեան հետեւեց նրան: Մի ուրիշը նրա տեղ՝ կարող էր վախենալ. կարող էր աղաղակել, բայց մանկահասակ աղջիկը, որպէս տեսնում էի, բոլորովին ընտելացած էր մօր հիւանդութեանը եւ գիտէր, թէ ինչպէս պէտք էր վարուել նրա հետ : Երբ նա տարաւ, հանգստացրեց մօրը եւ, դուռը կղպելով, եկաւ ինձ մօտ, ես նրանից հարցրի.

— Քո մօր հետ ամէ՞ն գիշեր այդպէս է պատահում :

— Երբեմն միայն, — պատասխանեց նա տխուր ձայնով,— աւելի լուսնկայ գիշերներում: Այդ ժամանակ հայրս միշտ նրա մօտ է լինում, հսկում է նրա : — Ախ, ո՞ւր է գնացել այս գիշեր, չէ երեւում :

— Նա, կարծեմ, հիւանի արհեստանոցումն է :

Ծովլիկը դիմեց դէպի արհեստանոցը, հօրը կանչելու համար:

— Սպասիր միասին գնանք :

Նա կանգնեց: Ճանապարհին հարցրի նրանից.

— Քո մայրը ինչ – որ արեան վրայ էր խօսում: Այդ ի՞նչ արիւն է:

— Ձեզ իմանում, նա միշտ այդ է ասում, երբ նրա հետ պատահում են այսպիսի բաներ... Հայրս չէ թողնում, որ մենք լսենք, նա մեզ հեռացնում է ...

— Դու եւ Քօթօթը չէ՞ք վախենում, երբ նա այդպիսի բաներ է խօսում :

— Ի՞նչու պէտք է վախենանք, Նա մեր մայրն է: Բայց հարեւանները վախենում են, ասում են, թէ դեւերը ման են ածում նրան :

— Նա մի՞շտ այդպէս խօսում է :

— Շատ անգամ չէ խօսում, լուռ դուրս է գալիս սենեակից, պտըտւում է բակի մէջ, մտնում է պարտէզը, յետոյ գնում է ծովեզրը: Այնտեղ ժամերով կանգնում է եւ երկար, անխօս նայում է ծովին:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՈՒՆՋԻ

Օր. Սօնա Աննայեանի (Շաւիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն) եւ Պ. Սարգիս Տօնէլեանի (Պոտոյի Նոր Սերունդէն) նշանախօսութեան առթիւ փոխան ծաղկեփունջի՝ Շաւիլէն Տէր եւ Տիկ. Գ. Կիւլեան երկու հազար ֆր. կը նուիրեն տեղւոյն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Ազք. Որբ. Միութիւնս խորին շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները .— Ոզր. Տօքթ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեանի մահուան առթիւ Պ. Սարգիս Թէքէեանէ հազար ֆր., Յակոբ Բարօչեանէ հազար ֆր., իսկ ոզբ. Պ. Տիգրան Բիրանեանի մահուան առթիւ ղարձեալ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները եկած են : Պ. Պ. Զարմայր Ալիքսանեանէ, Իսահակ Պօյաճեանէ, Լեւոն Աչճըպաշեանէ եւ Գառնիկ Շալճեանէ հազարական ֆրանք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ Խանասորի տարեդարձին առթիւ, Յուլիս 27ի կիրակին ամբողջ օրը Վիէնի մէջ, սովորական խաչբիլէնի Պ. Բուվիէի դաշտավայրը, զովասուն ծառերուն, պաղ առուակին եզերքը :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան պարահանդէսի :

Տիկին Վեհանոյշ Զըրպաչեան, Պ. Պ. Արմենակ Աճէմեան (Պէլվիլ), Նուպար Աւագեան (Լիոն) տասը հազարական ֆր., Ճերանեան եղբարք (Վալանս), վեց հազար ֆր., Տիկիններ Քօնի Խորասանճեան, Պաչչէճեան, Պ. Պ. Պերճ Զաքըճեան, Խաչիկ Կարապետեան (Պրիւսէլ), Պօղոս Ֆրէնկեան հինգ հազարական, Պ. Պ. Օղսէն Խարբութլեան, Սանոյեան, Կիրակոս Կարապետեան, Վահրամ Գազանճեան, Յակոբ Եթէլեան, (Լիոն), երեք հազարական ֆր.: Պ.Պ. Սերճանեան, Արփիար, Ուչագլեան եղբարք, Ս. Թօփճեան, Սահակ Զօպանեան, Վահագն Թուրսարգիսեան, Գույումճեան, -Յակոբ Տէօվլէթեան, Վարդանեան, Մասարաճեան, Ադամ Ճանճիկեան, Յովհ. Օհանեան, Թորգոմ Զատիկեան, Ասատուր Համալեան, Սուրէն Էվլէնեան, Տէր եւ Տիկին Եփրեմեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Կիւրիւնլեան երկու հազարական, Փիլիոս Անդրանիկեան, Պարոյր Թաշճեան, Յարութիւն Պաղտասարեան, Խաչատուրեան, Վահրամ Մինէլեան, Վէնսան Զալըքեան, Քարայեան, Զարեհ Կարսլեան, Փիլիպոսեան, Թերզեան, Կ. Եզեկէլեան, Ծերուկեան, Վահրամ Մոսկոֆեան, Կրէկ, Էօզպէկեան, Զարեհ Սագայեան, Խաչատուրեան, Նաճարեան, Ժաք Հայրապետեան, Վաղինակ Ալթունեան, Տիկիններ Արսինէ Խոչեան, Եղիսաբէթ Գալուստեան, Սահաթճեան, Նշանեան, Հարուստեան, Էհրամճեան, Զրուանդեան, Հրաչեան, Գրիգորեան Պէյքըր, Քարաճեան, Փանոսեան եղբարք, Սուճուքճեան, Սերէնկիւլեան, Ս. Մարգարեան, Մելքոնեան, Փափազեան հազարական ֆրանք :

Պ. Արամ Թէքէեան, Նիս, իր կնոջ Մարի Թէքէեանի մահուան առիթով տասը հազար ֆրանք :

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԿՈՂՄԷ

Կազմակերպուած

Դէպի ՏՈՎԻԼ, այս Կիրակի 29 Յունիս: Օթօքառերը կը մեկնին Պուլ. Քառնօէն եւ Փըթի Փոնէն :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆ

Ա. խումբը կը մեկնի Յուլիս չորսին, ծնողքները պէտք է կառ տը Լիոն բերեն պզտիկները ճիշդ ժամը 21ին:

Հաւաքատեղի Փլաս տը լ'Օպօժ :

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայր. Միութիւնը կազմակերպած է ծովագնացութիւն մը 13 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը, Պանտօլի շրջանը :

Օթօքարը կը մեկնի Շափիթրէն առաւօտեան ժամը եօթին: Կը խնդրուի արձանագրուիլ կանխաւ մինչեւ մէկ Յուլիս Պ. Տ. Զօրիքեանի մօտ, 5 Ավընիւ Ս. Փալըթան, Մարսէյլ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Շաւարշ Միսաքեանի յիշատակին, Տիկին Ա. հինգ հազար ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգային դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ եւ մասնակցութեամբ՝ վարժարանի երկսեռ աշակերտութեան :

Տեղի կ'ունենայ 29 Յունիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը ներկայացուին՝

1.— ՍՈՂՈՄՈՆԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Բարոյալից Թատերախաղը :

2.— ԵՐԵԽԱՅՈՒԹԵԱՆ ՋՈՀԵՐԸ

Քրքջալից կատակերգութիւնը:

Պիտի ըլլան նաեւ խմբերգներ, մեներգներ, արտասանութիւններ ու ճննակաճ փորձ : Կը ցուցադրուին աշակերտներու գծագրութիւններն ու գրութիւնները :

Տեղեկատուութիւն Կրթ. Մարմնի եւ ուսուցիչին կողմէ :

Պիտի կարդացուին նուիրատուներու անունները :

Վիճակացոյցներու եւ նուէրներու բաժանում:

Կը հրաւիրուին Տէսինահայերը անխտիր : Մուտքը ազատ է

ԵՂԱՆԱԿԻ Ա. ԴԱՇՏԱ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Համա – Զարսանճագի Հայր. Միութեան :

Այս Կիրակի ամբողջ օրը Բէսթոքան տէ Կրօք Մոնար, Թրուա Լիւֆ զովասուն դալարազարդ պարտէզին մէջ

Կը նախագահէ Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ :

Կը խօսի Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Առաւօտուն ՊՈՒԼԻ ՄՐՑՈՒՄ, (պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել) : Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

(Երգ, նուագ, արտասանութիւն, անակընկալներ): Կը մասնակցի Պոմոնի Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբը :

Հայկական եւ եւրոպական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ · շամփուրով խորոված :

Մուտքը ազատ է :

ԾԱՆ.— Առնել եօթը թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան Շէ Մարէն, Բուք տէ գ'Օլիվ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը Յուլիս 13ին, Ավընիւ տը Քօրօ, Պար տիւ Շալէ, Սէն Ժիւսթ:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, Շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 17ին, Սեւրի քաղաքապետին նախագահութեամբ :

Սիրով հրաւիրուած են յարգելի ծնողներ եւ բարեկամներ :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յուլիս վեցին

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, տեղի կ'ունենայ ամսոյս 29ին կիրակին, ամբողջ օրը, Փոն տը Շէրիւի (Ալա – Փըլէն) Պ. Տըրիկոսի զովասուն եւ ծառախիտ դաշտին մէջ :

Հաճելի անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ :

Օթօքառը կը մեկնի ժամը ճիշդ 9ին, Փլաս Կիչառէն :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները տղի կ'ունենան Յունիս 29ի կիրակին, ժամը առաւօտեան 9 – 12 :

Իրենց ներկայութեամբ աշակերտներու մէկ տարուան ջանքերը, խրախուսելու համար, սիրով կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ ծնողքները՝ ազգապահպանման գործին բծախնդիր հայրենակիցներ, մանաւանդ տեղական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի եւ շրջակայի Հայ. Առաք. Ս. Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնս կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի Ս. Աստուածածին մատրան մէջ հանդիսաւոր պատարագ պիտի կատարուի: Այս առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի յաւէտ ողբացեալ Տիկին Նըւարդ Կիւլպէնկեանի մահուան վեցերորդ տարեդարձին եւ իր ամուսնոյն ազգային բարերար Գալուստ Կիւլպէնկեանի մահուան Գ. տարելիցին առթիւ: Հանգուցեալ բարերարներու յիշատակը յարգողներէն եւ հաւատացեալներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻ

Ամավերջին հանդէսը, հովանաւորութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ. եւ բարձր նախագահութեամբ Հայր.Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Այս Կիրակի ժամը 21ին, Սալ տէ Ֆէթ, Րիւ Վոլթէր :

Արտասանութիւն, երգ, պար եւ ներկայացումներ աշակերտներուն կողմէ :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը, տեղի կ'ունենայ Յունիս 29ին, Կիրակի ժամը 16ին, վարժարանին մէջ :

Հովանաւորութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի :

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան արտասանութիւններ, երգեր, տրամախօսութիւններ եւ հաճելի անակնկալներ: Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ Իսիի գաղութը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, Տօն Սրբոց Թարգմանչաց, հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Մայր եկեղեցիի հիմնադիր բարերար ողբ. Ասպետ Վահան Խորասանճեանի եւ իր գերդաստանի ննջեցեալներուն յիշատակին, մասնակցութեամբ երկսեռ երգչախումբին, Պ. Վ. Սարգսեանի ղեկավարութեանը տակ : Կը հրաւիրուին հանգուցեալին պարագաներն ու անոր յիշատակն յարգող բոլոր ազգայինները:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս Շաբաթ երեկոյեան, նախապէս որոշուած վայրը, նոյն ժողովին կը հրաւիրուի Հ. Յ. Դ. Երիտասարդաց Դրօ խումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս ուրբաթ, ժամը 16ին, Յոյներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը որ դէշ օդերու պատճառաւ յետաձգուեցաւ, տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի նոյն յայտագրով :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 29ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին վարժարանին մէջ. Հանդէսէն յետոյ տեղի պիտի ունենայ տարեկան դաշտահանդէսը օժանդակութեամբ Ծնողական Միութեան :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ :

Մուտքի գին 250 ֆրանք :

Հաղորդակց. միջոց.— Էկլիզ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի – Փավիյօն :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաւիլի դպրոցին ամավերջին հանդէսը տեղի կ'ունենայ այս Շաբաթ, ժամը 21ին, եկեղեցւոյ կից սրահէն մէջ:

Երգերուն դաշնակով կը մասնակցի Օր. Ալիս Մեծատուրեան :

Մուտքը ազատ է :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համախարբ. Միութեան Լիոնի եւ Տէսինի մասնաճիւղերու կողմէ :

29 Յունիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ: (Անձրեւի պարագային 20 Յուլիսին), Քաֆէ Կիեար, Ավընիւ Փ. Մարսըլէն, Վօ ան Վըլէն :

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ Խարբերդցիներու բարեկամները :

Մուտքը ազատ է: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 28 ՅՈՒՆԻՍ — SAMEDI 28 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8229 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4030

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՇՓԱՑՈՒՑԻՆ

Անգլիական ծրագիրը Կիպրոսի մասին ո՛չ մէկ կողմին գոհացում տուաւ :

Դժգոհ են Յունաստան եւ Թուրքիա : Դժգոհ են նաեւ կղզեցիները :

Յունաստան «Ամենայն Յունաց», Թուրքիա «Ամենայն Թրքաց կառավարութիւն» դարձած՝ բացէ ի բաց դիրք բռնած են Անգլիոյ դէմ : Ամէն մէկը կ'ուզէ պաշտպանել իր ազգակիցներուն շահերը :

Մեր մինուճար հայրենիքն է միայն, որ չկրցաւ ըլլալ «Ամենայն Հայոց կառավարութիւն», տէր կանգնելու համար ի սփիւռս աշխարհի ցրուած Հայութեան :

Յունաստանի հետաքրքրութիւնը Կիպրոսի հանդէպ արդարանալի է ամէն կերպով : Բնակչութեան չորս հինգերորդը Յոյն է : Թուրք փոքրամասնութիւնն ալ դարերէ ի վեր դարձած է յունախօս :

Թուրքերը ութսուն տարի առաջ Անգլիոյ յանձնեցին Կիպրոսը՝ որոշ պայմաններով, ռուսական նոր յարձակումի մը պարագային իրենց կողքին ունենալու համար Մեծն Բրիտանիոյ հզօր կայսրութիւնը :

Սակայն 1914ին իրենք էին, որ դաւադրաբար պատերազմ յայտարարեցին Անգլիոյ դէմ ,— ինչպէս անոր դաշնակից Ռուսիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ :

Անգլիա առիթէն օգտուեցաւ՝ վերջնապէս իր կայսրութեան կցելու համար Միջերկրականի թագուհին կոչուած այս կղզին :

1923 Յուլիս 24ի Լօզանի դաշնագրով Թուրքերը պաշտօնապէս հրաժարեցան Կիպրոսի վրայ ունեցած իրենց բոլոր իրաւունքներէն :

Այդ չարաբաստիկ դաշնագիրը, որ յաջորդելով 1920 Օգոստոս 10ի Սեւրի դաշնագրին՝ թաղած էր Հայկական Հարցը, կը սուրբագործէր փոքրամասնութեանց փոխանակութեան սկզբունքը :

Անատոլուի Յոյները կը փոխանակուէին Յունաստանի եւ արեւմտեան Թրակիոյ Թուրքերուն հետ :

Եթէ Թուրքերը որեւէ իրաւունք ունեցած ըլլային Կիպրոսի վրայ, Լօզանի դաշնագիրը նաեւ յօդուած մը պէտք է պարունակէր կղզիի Թուրքերու տեղափոխման մասին :

Նման հարց մը գոյութիւն չունէր 1923ին :

Թուրքերը նոր միայն, Կիպրոսի Յոյներուն ինքնորոշման խնդիր յարուցանելէն ետք է, որ յիշեցին թէ ազգակիցներ ունէին այդ կղզիին մէջ :

Ու չփացած անցեալի իրենց գիւրին յաջողութիւններէն, սկսան աղմկել հրապարակը, հրդեհէն աւրանք փախցնելու յետին մաքով :

Առաջին անգամ Մոսկուան էր, որ չփացուց Մուսթաֆա Քեմալը, 1920ին անոր նուէր տալով բացի Թուրքիոյ արեւելեան կոչուած հայկական նահանգներէն, նաեւ Կարսն ու Արտահանը, որոնք Ռուսիոյ կը պատկանէին 1878էն ի վեր :

« Հաւասարակշռութիւնը » պահելու համար, 1878ին Անգլիա Կիպրոսն էր առած իբրեւ փոխարինութիւն Կարսի, Արտահանի եւ Պաթումի :

Վաթսուն տարի վերջ, 1938ին՝ Անգլիա իր կարգին Թուրքին նուէր տուաւ Աղեքսանտրէթի Սանճաքը, Անտիոքի հետ միասին :

Քեմալականներու Ազգ. Ուխտին (Միլլի Միսաք) մաս չէր կազմեր այս հողամասը, որ կցուած էր Սուրիոյ :

Շփացած Ռուսիոյ եւ Անգլիոյ առատաձեռնութիւններէն, Թուրքերը այժմ կը յանդգնին ա՛յնքան անհաշտ դիրք բռնելու Կիպրոսի հարցին մէջ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ՎԵՐՍԿՍԱՆ ԹՐԻՓՈԼԻԻ ԵՒ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ԸՄԲՈՍՏՆԵՐԸ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՍՏԵՂԾԵՆ

●

ԱԿԱՆՆԵՐ՝ ՍՈՒՐԻԱ – ԼԻԲԱՆԱՆ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Լարուած մթնոլորտ մը կը տիրէ Լիբանանի մէջ, ուր ճակատագրական դէպքեր կրնան պատահիլ այսօր – վաղը :

Թրիփոլիի եւ Պէյրութի մէջ կատաղի կռիւները վերսկսան : Մայրաքաղաքին մէջ ռումբեր կը պայթին շարունակ, գնդացիրները կը գործեն. կռիւները ծայր տուին դարձեալ նախագահական պալատին շրջակայքը, ուր զինուորական կարեւոր ուժ մը կեդրոնացած է՝ Նախագահին վրայ կատարուելիք որեւէ յարձակում ձիմադրելու վճռականութեամբ : Պասթայի մէջ, ըմբոստները ինքնագործ զէնքեր կը գործածեն բանակին դէմ : Հինգշաբթի օր կռիւները շարունակուեցան մինչեւ կէս գիշեր եւ ուրբաթ առտու վերսկսան :

Թրիփոլիի կռիւները աւելի սաստիկ եղած են. տեղական մամուլին համաձայն՝ տասնուաղն վեց մեռեալ եւ աւելի քան 20 վիրաւոր կայ :

Նախագահ Շամուն մամուլի ներկայացուցիչներուն անգամ մը եւս յայտարարեց, թէ Լիբանանի ներկայ կացութիւնը կապ ունի բովանդակ Միջին Արեւելքի խաղաղութեան հետ : Մինչ Իւմանիթէ կը գրէ թէ Հանր. Նախագահը արդէն կոչ ըրած է անգլեւամերիկեան ուժերուն՝ միջամտելու համար, մնացեալ բոլոր թերթերը կը գրեն թէ Նախագահը ՄԱԿի ուժերուն պատասխանատուութեանը յանձնած է Լիբանանի սահմաններուն պաշտպանութիւնը : Մամուլի ոչ մէկ գործակալութիւն, ոչ մէկ թերթ եւ ձայնասփիւռի կայան կը հաստատէ Իւմանիթէի տուած լուրը :

Այսուհանդերձ յուսահատական կացութեան մը մատնուած է Լիբանան, եթէ ճիշդ է այն լուրը՝ թէ սահմանագլուխին վրայ 15 հազար զինեալ Սուրիացիներ ազդանշանի կը սպասեն՝ Պէյրութի վրայ արշաւելու համար : Կարգ մը շրջանակներու կարծիքը այն է, թէ երբ Սուրիացիք բացէ ի բաց յարձակում գործեն՝ անգլեւամերիկեան ուժերը կամայ թէ ակամայ պիտի շարժին այլեւս :

Միւս կողմէ Սուրիա – Լիբանան սահմանին վրայ երեւան ելան երեք ականադաշտեր, երբ ՄԱԿի դիտերէն մէկը՝ Հիտ, վիրաւորուեցաւ ականի մը պայթումով : Անմիջապէս լիբանանցի մասնագէտներ տեղւոյն վրայ քննութեան ձեռնարկելով հաստատեցին թէ ականներ ցանուած են ամէն կողմ. պարագայ մը եւս՝ որ ցոյց կուտայ թէ օտարներ կը գործեն լիբանանեան հողամասին վրայ, քանի որ լիբանանցի ըմբոստներուն մէջ ականացան մասնագէտներ չկան :

Սաէպ Սալամի յայտարարութիւններէն երեւան կուգայ թէ Թրիփոլիի, Պաալպէքի եւ Պէյրութի ապստամբներուն միջեւ «ղեկավար մարմին» մը ստեղծուած է արդէն եւ «խորհրդաւոր մարդ» մը կը վարէ բոլոր գործերը : Ըմբոստներու « միացեալ հրամանատարութիւն » մը կազմուելու վրայ է շրջանէ շրջան կապ հաստատելու եւ ի հարկին օգնական ուժեր ղրկելու համար :

Սաէպ Սալամ վճռական դիրք բռնեց Նախագահ Շամունի դէմ, յայտարարելով թէ « այդ մարդուն» անմիջական հրաժարումը կը պահանջեն եւ չեն ուզեր սպասել մինչեւ Յուլիս 24ի ընտրութիւնները. Սալամ ճշդեց թէ ըմբոստներու շարժումը վերջ չի գտներ Շամունի հսկողութեամբ կատարուելիք ընտրութիւններով :

Հանրապետութեան Նախագահը իր կարգին յայտարարեց, թէ մինչեւ Յուլիս 24 ինք օրինաւոր պետն է երկրին եւ որեւէ ձեւով այդ թուականէն առաջ պիտի չհրաժարի : Նախագահը, իր պաշտօնավարութեան շրջանին, կը մտածէ նաեւ երկիրը փրկել՝ վտանգաւոր այս շարժումէն :

✕ Անգլիոյ Արտաքին նախարար Լոյտ յայտարարեց թէ բրիտանական ուժերը Լիբանան պիտի չմիջամտեն՝ Շամունի պարզ կոչին վրայ :

✕ Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան փոխ – նախագահ Ասալի Նասրէն արձակուրդ ստացած է եւ Աւստրիա պիտի երթայ «դարմանուելու» համար : Փարիզ հասած շշուկներու համաձայն՝ Ասալի անհամաձայնութիւններ ունէր Նասրի հետ՝ Սուրիոյ ներքին քաղաքականութեան նկատմամբ :

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ ԿԸ ՎԱՐԱՆԻՆ

Օրուան հարցն է, ինչպէս գրեցինք վերը, ամերիկեան միջամտութիւնը Լիբանանի մէջ : Այս առթիւ ամերիկեան մամուլը ցոյց կուտայ որոշ վարանում մը : Համաձայն Նիւ Եօրք Թայմզի, պաշտպանողական նախարարութիւնը հակառակ է որ ամերիկեան ուժեր ղրկուին, որովհետեւ կը վախնայ որ ամերիկեան ուժերու կատարելիք «ոստիկանի պաշտօնը», տարբեր ձեւով մեկնուի Խ. Միութեան կողմէ, այսինքն իբրեւ յարձակում նկատուի եւ առիթ տայ հակազդեցութեան :

«Նիւ Եօրք Թայմզ» , որ ինչպէս ամերիկեան բովանդակ մամուլը դատապարտեց Սուէզի խնդիրը, հարց կուտայ .— միացեալ ազգերը որ փրկեցին Նասրը, ի վիճակի՞ են այսօր կեցնելու Նասրը » : Իսկ «Նիւ Եօրք Հերըլտ» վճռական է.— « Չենք կրնար ընդունիլ որ Լիբանանը խորհրդային անուղղակի յարձակման մը ենթարկուի : Եթէ առոր համակերպինք, պէտք է նաեւ պատրաստուինք շարք մը ուրիշ յարձակումներու որոնք մէկը միւսին ետեւէն ամբողջ աշխարհը պիտի ընդգրկեն եւ դուռը փակեն մեր ճարտարարուեստին առջեւ : Որոշումը պիտի տրուի մինչեւ կիրակի եւ կրնայ նոյնքան ծանրակշիռ ըլլալ որքան Սուէզինը » :

Անգլիոյ «Տէյլի Նիուզ» կը կարծէ որ Ամերիկացիք պէտք չէ ծուղակը իյնան ինչպէս Քորէայի մէջ :

Սուէզի սխալը այսօր աւելի ցայտուն է Ամերիկացիներուն համար որ կը յուսան թէ Պ. «Հ» «հրաշք լուծում» մը գտած պիտի ըլլայ Լիբանանի համար :

✕ Իսկ Ժոզէֆ Օլսոփ կը գրէ Նիւ Եօրք Հերըլտին. « Անգլեւամերիկեան միջամտութիւնը շատ հաւանական է, եթէ նախագահ Այզընհաուըր ետ չառնէ այն խոստումը զոր ըրած է Նախագահ Շամունին» :

ՏԸ ԿՈԼ ՊԻՏԻ ԽՕՍԻ ՅՈՒԼԻՍ 14ԻՆ

Զօրավար Տը Կոլ Ալժերիա պիտի երթայ Յուլիս մէկին (փոխանակ Յուլիս 2ի). Վարչապետը երեք օր պիտի մնայ անդրծովեան հողամասին վրայ : Հինգշաբթի օր տեսնուեցաւ Ալժերիական ժողովի նախկին Նախագահ Ֆարէսի հետ : Ֆարէս, որ տարիներէ ի վեր հեռացած է քաղաքական կեանքէն, հաւանաբար ստանձնէ նախարարական պաշտօն մը :

Յուլիս 14ին Ռէփիւպլիքի հրապարակին վրայ համաժողովրդական հսկայ ցոյց մը պիտի ըլլայ, ուր խօսք պիտի առնէ Տը Կոլ : Ժողովուրդին պիտի խօսի նաեւ Անտրէ Մալրօ : Նախատեսուած է զինուորական շքերթ մը՝ զօրավար Սալանի մասնակցութեամբ, որուն ներկայ պիտի ըլլան Հանրապետութեան Նախագահը, Խորհրդարանի Նախագահները եւ Վարչապետը :

Մաթինեոնի մէջ Նախարարաց Խորհուրդը կարեւոր նիստ մը գումարեց՝ քննելու համար տնտեսական ու ելմտական հարցեր : Կը կարծուի թէ նոր տուրքեր պիտի նշանակուին՝ պետութեան յաւելեալ ծախքերուն համար : Ըստ երեւոյթին Փինէ դէմ է նոր տուրքերու :

Ճշդուած են նաեւ երկու կարեւոր թուականներ. Հոկտեմբեր հինգին հանրաքուէ պիտի ըլլայ՝ Սահմանադրութեան համար, իսկ Նոյեմբեր 9ին՝ երեսփոխանական ընտրութիւն :

Ալժերիոյ մէջ Ֆրանսական գերիշխանութիւնը պահելու համախարանականներու տնօրէն կոմիտէն զեկոյց մը հրապարակեց՝ Անտրէ Մալրոյի յայտարարութիւններէն յետոյ : Կոմիտէն կը զարմանայ որ Մալրօ Ալժերիոյ հարցը կը կապէ Թունուզի եւ Մարոքի հետ, որոնք օտար պետութիւններ են. կոմիտէն ցաւ կը յայտնէ նաեւ, որ Մալրօ կ'ըսէ թէ Տը Կոլի Ալժերիա երթալէն ի վեր չարչարանքներ չկան այլեւս. «այս ձեւով ըսել կ'ուզէ թէ նախապէս մարդիկ չարչարանքներու կ'ենթարկուէին» անդրծովեան հողամասին վրայ : Վերջապէս, Նոպէլեան երեք մրցանակաւորներու Ալժերիա մեկնումին անդրադառնալով Կոմիտէն կը յայտարարէ թէ Ֆրանսուա Մորիաք «բարոյական ոչ մէկ հեղինակութիւն» ունի եւ «ոչ ժողովուրդը, ո՛չ ալ բանակը կրնան ընդունիլ իր պաշտօնական այցելութիւնը » :

Գալով Կի Մոլէի, որ Տը Կոլի հետ պիտի երթայ Ալժերիա, հակառակ կարգ մը շշուկներուն, Նախկին Ռազմիկները կը յայտարարեն թէ « յարմար » ընդունելութիւն մը պիտի ընեն Ընկերվարականներու Ընդհանուր քարտուղարին :

✕ Փինէի փոխառութեան գտած յաջողութիւնը գլեց անցաւ իր նախորդները : 105 միլիառ արձանագրութիւններ եղած են ցարդ, 72 թոն ոսկիի համազօր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Ժընեւի հիւլէագէտներու ժողովին չմասնակցելու սպառնալիքին կարճ պատասխան մը տուին Միացեալ Նահանգները, շեշտելով թէ իրենց ներկայացուցիչները արդէն ճամբայ ելած են դէպի Ժընեւ՝ մասնակցելու համար միջազգային ժողովին. Խ. Միութեան կը մնայ իր մասնագէտները ղրկելու կամ չղրկելու որոշումը տալ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ դատական ատեաններու գործը շատցած է, եւ դատապարտումներ կատարուած են մասնաւորաբար քաղաքական յանցանքներու համար : Համաձայն արդարութեան նախարարութեան օրգան Նոյէ Իուսթիցի, 1957ին 61.995 դատապարտութիւն եղած է այսինքն 1956ի վրայ՝ 12.000 աւելի :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸհեծելանիւով սկսաւ Հինգշաբթի : Առաջին հանգրուանը՝ Պըրիւսէլ – Կանտ, շահեցաւ ֆրանսացի, Տարիկատ : Այս տարի որեւէ հանգիստի օր չկայ :

ԻԶՄԻՐԻ մէջ երեւան ելաւ համայնավարական բաւական կարեւոր կազմակերպութիւն մը որ Պոլսոյ եւ Անգարայի մէջ ալ մասնաճիւղեր ունի : 10 հոգի ձերբակալուած է :

ԱՆՄԱՀՆԵՐՈՒ ԿԱՃԱՌԻՆ ՄԷՋ

Ֆրանսական Ակադեմիան ալ տագնապ մը անցուց ընտրութեան մը առիթով: Վիպագիր Փոլ Մորան թեկնածու ներկայացած էր Քլոտ Ֆարրերի, ծանօթ վիպագրի աթոռին: Ակադեմականներէն ոմանք մերժեցին թեկնածութիւնը, որովհետեւ համակիր եղած էր նախորդ վարչաձեւին, որովհետեւ վէպերէն ոմանք չէին համապատասխաներ իրենց ըմբռնումներուն, լրջութեան եւ բարոյականութեան :

Վիպագիրը ճամբորդութիւններ կատարած է Ֆարրերի նման, նկարագրած է բարքեր, օր մըն ալ բարոյախօս դարձած է, ժխտելով անցեալը, քննադատելով ամերիկութիւնը, մինչդեռ նախապէս տիպար օրինակ մը առաջարկած էր: Պատեբազմի վաղորդայնին Մորան կը նկարագրէր տեղերքը, որ կտրատուած է մարդոց քմահաճոյքով :

Ակադեմիան ազատամտութեան կեդրոն մըն է, ուր աթոռակից են զանազան ըմբռնումներու տէր մատենագիրներ, զինուորական եւ եկեղեցական դէմքեր: Անգամ մը միայն փոթորիկ մը տեղի ունեցաւ Լիթրէի ընտրութեան առեն: Օրլէանի եպիսկոպոս, ազատական կաթոլիկներու ղեկավար, հռչակաւոր քարոզիչ Գերպ. Տիւրանլու հրաժարեցաւ 1871ին անդամակցութենէ անմահներու կաճառէն, երբ դրապաշտ բառագէտը անդամ ընտրուեցաւ: Եպիսկոպոսը չէր հանդուրժեր, որ պատկառելի մարմինին անդամակցէր իր կողքին մէկը, որ ժխտած էր ամէն հաւատ եւ բնազանցութիւն, հոգի եւ անմահութիւն: Կաճառը հիմնուած էր թոյլտուութեան եւ գաղափարի ազատութեան վրայ եւ ազատ վիճաբանութեամբ գաղափարներու մերձեցման վրայ :

1626էն ի վեր «գրական մարդիկ, սովորականէն շատ վեր արժանիքով, կը հաւաքուէին Քոնրարի մօտ, որ քաղաքին միջին մասին մէջ կը բնակէր, ընտանեբար կը խօսէին ամէն տեսակ նիւթերու, գործերու, լուրերու, գրականութեան շուրջ: Եթէ մէկը գործ մը պատրաստած ըլլար, ինչպէս որ կը պատահէր յաճախ, յօժարաբար միւսներուն կը հաղորդէր գործը, որպէսզի իրենց կարծիքները արտայայտէին ազատօրէն »:

Այս այցերը սովորական եւ սիրալիր դարձան հետզհետէ կաճառին պատմութիւնը գրող Փելիսոնի (1624 — 1692) համաձայն: Հաւաքոյթները գաղտնի էին: Կարտինալ Ռիշլիէօյի մարդը աբէգայ Պուարոպեր կարտինալին կը հաղորդէ գրական ակումբի մը գոյութիւնը : Ֆրանսայի ճակատագիրը վարող մարդը, որ գրագէտ մը ըլլալու յաւակնութիւնն ունէր, որովհետեւ մեծ գործերով տարուած միտք մը ունէր բնականօրէն եւ կը սիրէր Ֆրանսերէնը, ուզեց գրական կաճառի մէջ ալ կարգապահութեան ոգի մտցնել, ինչպէս քաղաքականութեան մէջ»: Հրաւիրեց ակումբ յաճախորդները մարմին մը կազմելու, կանոնաւոր նիստեր գումարելու՝ հանրային իշխանութեան մը տակ :

Քոնրարի բարեկամները նախապէս մերժեցին կարտինալին առաջարկը, որովհետեւ հակառակորդ էին քաղաքագէտ – եկեղեցականին, բայց կարելի չէր ընդդիմանալ, ուստի 1635ին կազմեցին պաշտօնական կաճառ մը, որ պիտի զբաղէր լեզուի մաքրութեամբ, հաստատէր լեզուի միութիւնը, հեղինակէր բառարան մը, «հաւաքածոյ մը լաւագոյն հեղինակներէ ընդունուած բառերու՝ իրենց ճշգրիտ նշանակութեամբ »:

Անդամներուն թիւը նախապէս 27 էր, յետոյ 34, վերջը սովորական թիւն եղաւ քառասուն: Իսկ բառարանը լոյս տեսաւ 1694ին միայն: 1647ին խմբագիրներէն մէկը հմուտ Վօժըլա (1585 — 1650), հրատարակեց «դիտողութիւններ ֆրանսերէնի մասին» գործը, որ ընդունուեցաւ որպէս հեղինակաւոր գործ եւ լրացուց Մալերպը: Մալերպի նման կը յայտնէր, թէ « կենդանի լեզուներու վեհապետն ու տէրը» գործածութիւնն է, այսինքն լաւագոյն ընկերութեան մը խօսելակերպը, համաձայն լաւագոյն հեղինակներու գրելակերպին: Առաջին հեղինակաւոր գործը եղած էր Քորնէյլի «Սիտը» (1636):

Անմահներու կաճառէն դուրս մնացին շատեր, որոնք թափուր աթոռ մը չգտան գրաւելու համար, ուրիշներ անմահութեան կոչուեցան, առանց պահանջուած արժանիքն ունենալու: Կաճառը պահեց սակայն իր վեհութիւնը, անդամակցութեան կոչելով անձեր ալ, որոնք դարձան արժանիքէ աւելի, մեծ ծառայութիւններ մատուցած էին գիտութեան եւ հայրենիքին : Կաճառին մէջ պարտաւորիչ է որքան ակադեմական տարազը, նոյնքան փափկանկատութիւնը, նրբօրէն կրթուած ընկերութեան մը յատուկ: Դեսպան Ֆրանսուա Փոնսէ թեկնածու ներկայացաւ մառեշալ Փեթէնի աթոռին եւ գովքը հիւսեց նախորդին, կատարեալ փափկանկատութեամբ, երբ դուրսը Վերտէօնի յաղթականին քաղաքական գործունէութեան դատավարութիւնը կը կատարուէր, մոռնալով զինուորական հայրենասիրութիւնն ու անշահախնդիր ծառայութիւնը հայրենիքին՝ իր ըմբռնած կերպով :

Էրնեսթ Ռընան պատկառելի կաճառին առջեւ անգամ մը յիշեցուցած էր Մարմինին ոգին. «Երբ այս Մարմինին իսկութեան խորը թափանցենք, պիտի ընդունինք որ քիչ կարեւորութիւն ունին գրական դատաստանի պատահական իր սըխալները, կարելի չէ խուսափիլ գիտական սխալներէ, էականն է սակայն երբեք չգործել փափկանկատութեան սխալներ»:

Էական էր որ կաճառը վեր մնար ամէն հոսանքէ, հատուածական նկատումներէ, մնար իր դերին մէջ՝ պաշտօնական հանգամանք տալով ամէն անոնց, որոնք իրենց գործերով անմահութեան կը դիմեն:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԲԱՐՁՐ. Տ. ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ.

ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ՄԵՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԻ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Հ.— Ի՞նչ կը մտածէք Ամերիկահայութեան ազգային եւ հոգեւոր պահանջներուն գոհացում տալու ի վիճակի հայ եկեղեցականներու պատրաստութեան մասին :

Պ.— Ամերիկահայութեան համար անհրաժեշտ են երիտասարդ քահանաներ, որոնք նախ պէտք է լաւ անգլերէն գիտնան, ու ի վիճակի ըլլան ամերիկեան հոգեբանութիւնը եւ մտայնութիւնները լաւագէս ըմբռնելու: Աշխատունակ, յոգնելու անտրամադիր, իսկապէս նուիրուած եկեղեցականներ կրնան հրաշք գործել Ամերիկահայութեան մէջ: Որքան զարգացած, այնքան լաւ: Բայց մանաւանդ պատրաստակամ եւ արագաշխատ :

Հ.— Կրնա՞ք խօսիլ մեզի այն տեսակցութիւններու եւ ընդունելութեանց մասին, որոնց առարկայ եղաք պետական թէ ազգային շրջանակներու կողմէ :

Պ.— Ժամանումէս երկու շաբաթ ետք, մեզ ընդունեցաւ Մ. Նահանգներու դերնախագահ Պ. Ռիչըր Նիքսըն, որ շատ սիրալիր ընդունելութիւն մը վերապահած էր մեզի, խօսակցութեան նիւթ դարձաւ մեր տարած պայքարը համայնավարութեան դէմ, արտասահմանի մէջ եկեղեցին զերծ պահելու համար բոլշեւիզմի թափանցումէն: Պ. Նիքսըն խոր գոհունակութեամբ հաստատեց, որ դիւրագգած ու հետեւած ենք այս ուղղութեամբ, ու յաւելեց թէ չի բաւեր քաղաքական ու զինուորական ճակատներէ միայն պայքարիլ համայնավարութեան դէմ. հարկ է որ նաեւ հոգեւոր ճամբով ու եկեղեցական [illegible] պայքար մղուի հակակրօն եւ անաստուած համայնավարութեան դէմ :

Առիթ ունեցանք նաեւ տեսակցութիւն մը ունենալու Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար Պ. Ֆոսթըր Տըլըսի հետ, որ խոր գոհունակութիւնը յայտնեց, Ամերիկահայ թեմի ազատ աշխարհի Կաթողիկոսութեան հովանաւորութեան ենթարկումին առիթով :

Սպիտակ Տան մասնաւոր հրաւէրով, ներկայ եղանք հացկերոյթի մը, որ կազմակերպուած էր ի պատիւ Կիլիկեան Աթոռի լիազօրին: Հիւրասիրուեցանք, յանուն նախագահ Պ. Այզընհաուըրի,— որ կը բացակայէր Ուաշինկթընէն,— Պ. Շերմըն Ատամսի եւ Պ. Փայլի կողմէ :

Կիլիկեան Աթոռի ներկայացուցչին ընծայուած այս պատիւները առիթ տուին, դժբախտաբար, ու անգամ մը եւս, որ կարգ մը տարրեր փորձեն լսելի դարձնել փոքրոգի սպրդասացութիւններ եւ փուտ ու տղեղ վերագրումներ: Եղան մարդիկ, որ մեր ներքին յիմար վէճերն ու արուեստական տարակարծութիւնները ուզեցին փոխադրել պետական պաշտօնատուներ, պարզապէս մեզ վարկաբեկելու համար: Զենք ուզեր մանրամասնել, եւ կը գոհանանք յայտնելով, որ, այս սպրդասացութիւններուն վրայ, Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը պաշտօնագրով մը ճշդեց.— Հակառակ այն իրողութեանց որ ամերիկեան կառավարութիւնը չի միջամտեր եկեղեցական խնդիրներու, կը յայտնենք, թէ մեր դիրքն ու վերաբերումը, հանդէպ Կիլիկեան Կաթողիկոսական Աթոռի, միշտ պիտի ըլլայ համակրական եւ դրական :

Նոյն սիրալիր ընդունելութեան առարկայ եղանք նաեւ Գանատայի վարչապետին կողմէ, Նիւ Եորք նահանգի կառավարիչ Պ. Աւերիլ Հերրիմընի կողմէ, Գալիֆորնիոյ, ինչպէս նաեւ բոլոր գլխաւոր նահանգներու կառավարիչներուն եւ կեդրոնական քաղաքներու քաղաքապետներուն կողմէ: Աւելորդ կը նկատենք մանրամասն կերպով տալ անունները բոլորին: Մամուլը առենին արձագանգ հանդիսացած է արդէն : Ի մի խօսք, պետական բոլոր հաստատութիւններն ու պաշտօնական բոլոր անձնաւորութիւնները համակրանքի եւ յարգանքի արտայայտութիւններ ունեցան հանդէպ Կիլիկեան Աթոռին ու անոր արժանաւոր Գահակալին: Ամէն տեղ ու ամէն առիթով շեշտեցինք, թէ անձնապէս մեզի ուղղուած այդ արտայայտութիւնները մենք կը նըկատենք ուղղուած Կիլիկեան Աթոռին ու Վեհ. Զարեհ Ա.ի:

Անվերապահ եղաւ նաեւ Ամերիկահայ ազգային մարմիններու, կազմակերպութեանց, հայրենակցականներու, երիտասարդական միութեանց, մամուլի եւ ամէն կարգի հանրային օրգաններու վերաբերումն ու աջակցութիւնը, մեզի եւ մեր առաքելութեան հանդէպ :

Հ.— Շփում ունեցա՞ք Բարեգործականի պատասխանատու անձնաւորութեանց հետ :

Պ.— Տեսակցութիւն մը ունեցայ, անպաշտօն կերպով, Միութեան յարգելի ընդհանուր ատենապետին, Պ. Ալեք Մանուկեանի հետ, իր բնակարանին մէջ : Մեր տեսակցութեան ներկայ էին նաեւ Բարեգործականի կեդր. վարչութեան անդամներէն իրաւագէտ Պ. Յակոբ Տէրտէրեան եւ ամերիկահայ ազգայիններէն Պ. Կոպեռնիկ Թանտրճեան: Այս տեսակցութեան ընթացքին փորձեցինք լուսաբանել Պ. Մանուկեանը, Էջմիածնայ եւ Կիլիկեան Աթոռներու միջեւ արուեստականօրէն ստեղծուած եւ գոյութեան իրաւունքէ զուրկ տարակարծութիւններու մասին: Պարզեցինք այն խորական ոգին, որ ցոյց կը տրուի Միութեան Լիբանանի մարմիններուն եւ պատասխանատունե-

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

Եթէ դրամատիրական դիւանագէտներ Լենինի մարմինը իր դերեզմանէն դուրս հանած ըլլային, խորհրդային մամուլին ընդվզումը աւելի մեծ չէր կրնար ըլլալ. դատավարութիւնը յորջորջեցին «ժողովուրդներու բարեկամութեան ու խաղաղութեան դէմ կատարուած ոտնձգութիւն», «կեղտոտ խռովարարութիւն», եւայլն:

Ռուսերու մէկ ուրիշ յատկանիշն ալ՝ իրողութիւնները չտեսնելու կամ այլափոխուած տեսնելու կարելիութիւնն է : Համայնավար կուսակցութեան քսաներորդ համագումարին մէջ Խրուշչեւ շատ խիստ բառերով արտայայտուեցաւ «Քորէայի մէջ բռնկեցուած արիւնալի պատերազմին դէմ». միայն թէ մոռցաւ յիշատակելու թէ ո՛վ բռնկեցուց այդ պատերազմը :

Չափազանց կասկածամիտ են : Դժուար է երեւակայել Ռուսերէն աւելի կասկածամիտ մարդիկ: Երկար ատեն պաշտօնապէս կը մերժէին հաւատալ թէ Հիթլէր մեռած է. շատերը հաւատացած էին նոյնիսկ, որ Ամերիկացիները Հիթլէրը գաղտնօրէն ազատած եւ փախցուցած են մետասաներորդ ժամուն՝ յարմար առիթով մը զայն դարձնել Խ. Միութեան դէմ ցցելու նպատակով :

Ամերիկեան դեսպան Ուոլթըր Պետէլ Սմիթ կը պատմէ թէ մինչեւ պատերազմին վերջանալը Ռուսերը կը հաւատային թէ Մ. Նահանգները Գերմանիոյ հետ առանձին խաղաղութիւն պիտի կնքեն : Խորքին մէջ չափազանց զարմացած էին տեսնելով թէ իրենց արեւմտեան դաշնակիցները իրենց խօսքին տէրը կանգնած էին ու դիմադրած՝ Նացիներու առաջարկներուն: Պետէլ Սմիթ չոր կերպով կ'աւելցնէ. «Ասիկա գիս կը մղէ հարց տալու, թէ ի՞նչ պիտի ըլլար խորհրդային կառավարութեան դիրքը, եթէ Գերմանացիները փոխանակ մեզի՝ Ռուսերուն ներկայացուցած ըլլային խաղաղութեան առանձին դաշինք կնքելու առաջարկը »:

Ուրիշ յատկանշական գիծ մըն ալ այն է, որ Ռուսերը ամէն բանի պատասխան մը կը գտնեն. իսկ՝ իրենց յամառութիւնն ու ինքնախաբէութեան կարողութիւնը ուղղակի չչմեցուցիչ է: Արար աշխարհ գիտէ, օրինակի համար, որ Խ. Միութեան շատ մը քաղաքներուն անունները Յեղափոխութենէն վերջ փոխուած են: Ս. Պետերսպուրկը դարձած է Լենինկրատ, Նիժնի Նովկորոտը՝ Կորքի, Ցարիցինը՝ Սթալինկրատ, եւ այսպէս շարունակաբար, Մոսկուայի մօտերը վանք մը կայ, որ դարերէ ի վեր աշխարհին ծանօթ էր Սերգիեւ անունով, բայց այժմ կը կոչուի Զակորսք: Անցեալները անգլիացի զբօսաշրջիկ մը, այդ վանքը այցելած պահուն Ինտուրիստի թարգման աղջկան հարցուց թէ ինչո՞ւ վանքին անունը փոխուած է. աղջիկը չափազանց շուարած դէմք մը առաւ: Զբօսաշրջիկը աւելցուց թէ զարմանալու բան չկայ, հարիւրաւոր, հազարաւոր վայրեր անուն փոխած են Յեղափոխութենէն վերջը : Աղջիկը բողոքեց, «Ոչ. Սերգիեւը փա՛կ վայրն է, որուն անունը փոխուած է »: Զբօսաշրջիկը պնդեց թէ՝ ոչ, աղջիկը պէտք է գիտնայ որ շատ մը ուրիշ անուններ ալ փոխուած են: Բայց օրիորդը յամառօրէն կը պնդէր. «Ոչ. ուրիշ վայրերու անունները չեն փոխուած»:

Քանի մը հարց – պատասխան :

Հարցում.— Խորհրդային կառավարութիւնը ինչո՞ւ աւելի մեծ ճիգ չի թափեր իր ժողովուրդին վիճակը բարւոքելու համար :

Պատասխան. — Որովհետեւ ստիպուած չէ առ այժմ: Անշուշտ, կառավարութիւնը կը յուսայ մեծ բարւոքումներ կատարել ապագային. սակայն այժմ պետութեան ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացած է երկրին արդիւնաբերութիւնը յառաջացնելու գործին վրայ, այնպէս որ ժողովուրդին առօրեայ պահանջները առ այժմ կ'անտեսուին ի հեճուկս արդիւնաբերական զարգացման :

Հ.— Ժողովուրդը ինչո՞ւ կը հանդուրժէ այս կացութեան :

Պ.— Որովհետեւ այլ կերպ չի կրնար ըլլալ: Այս ըսել չէ սակայն, որ դժգոհութիւն չկայ: Գոյութիւն ունեցող դժգոհութիւնը շատ աւելի որոշ կերպով կըրնայ արտայայտուիլ ապագային:

Հ.— Օր մը պիտի գա՞յ արդեօք, որ խորհրդային կառավարութիւնը իր քաղաքացիներուն պիտի շնորհէ քաղաքացիական եւ այլ կարգի ամէն ազատութիւն :

Պ.— Այս հարցումին պատասխանը կախում ունի քաղաքական եւ տնտեսական պայմաններէն: Եթէ կառավարութիւնը այնպիսի վիճակի մը հասնի, որ երկիրը բացարձակ կերպով ապահով կացութեան մէջ նկատէ միջազգային տեսակէտէն, կրնայ զբաղիլ ներքին բարելաւութեամբ : Ռուսական տեսակէտով, քաղաքացիական ազատութիւնները ուղղակի կապուած են կեանքի մակարդակին եւ տնտեսական կացութեան հետ : Նախ պէտք է երկրին տնտեսական մակարդակը բարձրանայ, ապա միայն ժողովուրդին կրնան շնորհուիլ ամէն կարգի ազատութիւններ : Եթէ Խ. Միութիւնը այսօր որոշէր ազատութիւն շնորհել ժողովուրդին, վարչաձեւը մէկ օրէն միւսը փուլ գալու վըտանգին տակ կը գտնուէր եթէ ոչ այլ պատճառներով, գոնէ ներքին տնտեսական դժգոհութեան պատճառով :

Ծ. Կ.

(7 Տար.)

ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԽՄԲ.— Նոր Կեանքի մէջ Վ. Երեցեան գրախօսական մը գրած է Փրոֆ. Պընըց-եանուի մէկ ուսումնասիրութեան մասին: Ստորեւ գլխաւոր մասերը :

Հայագէտ եւ պատմագէտ Վ. Պընըցեանու գրքոյկով մը հրատարակած է Սթուտիա է Աէքթա Օրիենդալիա հանդէսին մէջ ֆրանսերէն լեզուով լոյս ընծայած ուսումնասիրութիւնը՝ Հին Հայաստանի մէջ հաստատուած Պուլկարներու մասին հայերէն ամենահին նշումը , *որուն մէջ հեղինակը հերքելով Պատմահայր Մ. Խորենացիի Է. դարուն ապրած ըլլալու թեւութիւնը, զոր պաշտպանած են Գ. Խալաթեանց, Ա. Աբեղեան եւ ուրիշներ, զայն կ'ընդունի իբրեւ Ե. դարու հեղինակ:*

Վ. Պընըցեանու քննութեան առարկայ կը դառնէ Պուլկարներու առաջին անգամ Հայաստանի մէջ հաստատուած ըլլալու թուականը՝ Խորենացիէն առնուած երկու մէջբերումներու հիման վրայ, որ նախապէս քննարկուած են նաեւ ուրիշներու կողմէ: Մ. Խորենացի, ընդգծելէ ետք Վաղարշակ Թագաւորի ջանքերը Հայաստանի հիւսիսակողմը հաստատուած վայրի ցեղեր խաղաղեցնելու համար, կը նշէ թէ Վաղարշակ կը հանէ Շարայի սահմաններէն եւ հիներէն վերին Բասէն կոչուած խոտաւէտ վայրերը , որ յետոյ Վղընդուտ Բուլկարա Վունդի ցեղախումբին հոն հաստատուելուն պատճառով կոչուեցաւ Վանանդ: *Բուլկարա Վունտի զաւակներուն եւ յետնորդ սերունդին անունով շինուած գիւղերու անունները մինչեւ հիմա կը մնան :*

Խորենացին կը յիշէ նաեւ, թէ Արտաշէս Թագաւորի օրով Կովկասեան լեռներու բուլղարներու աշխարհին մէջ խռովութիւններ ծագեցան եւ անոնցմէ շատեր բաժնուելով եկան մեր երկիրը եւ երկար ժամանակի համար հաստատուեցան Կողի հարաւակողմը արգաւանդ եւ հացառատ վայրերու մէջ:

Խալաթեանց սխալ կը համարէ Պուլկարներու մասին Խորենացիի այս հաստատումը եւ իբրեւ Վաղարշակ Թագաւորի շրջանի դէպք կ'ընդունի ժամանակավրէպ, բայց Պընըցեանու խրատմբ տիրել կուտայ, թէ Խորենացին Պուլկարներու հոն հաստատումը չի ներկայացներ իբրեւ Վաղարշակի Թագաւորութեան շրջանի դէպք, այլ կ'ըսէ, թէ յետոյ հոն բնակող Բուլկարա Վունտի անունով կոչուեցաւ Վանանդ :

Է. Դարու աշխարհագէտ Անանիա Շիրակացի նաեւ կը յիշէ Պուլկարները «Ողջանդող Բղկար» անունով, իսկ Պընըցեանու Խորենացիի յիշած Վղընտուր Բուլկարա անունը աւելի ճիշդ կը գտնէ : Վղընդուր Բուլկարա ցեղախումբ մըն է, որուն պետն էր Վունտ, բայց համաձայն չէ որ Վանանդ տեղանունը կուգայ Վունտէն, քանի որ Պարսկաստանի մէջ եւս կայ Վանանդ անունով աշխարհագրական անուն :

Վ. Պընընցեանու հայ եւ օտար պատմագէտներէ մէջբերումներով կը փաստէ, թէ Պուլկարները Գ. դարու վերջին կիսուն արդէն հասած էին Հռովմէական կայսրութեան սահմանները, իսկ Ե. դարուն կ'երեւին Կովկասի ու Պալքաններու մէջ:

Ըստ պատմական ճշգրիտ տեղեկութիւններու, 502 Թուականին Բիւզանդիոնի մօտերը երեւցող Պուլկար խումբեր 530 Թուին Յուստինոս կայսեր կողմէ ջախջախուելով գաղթավարուեցան՝ հաստատուելու համար Հայաստանի հիւսիսային սահմաններուն մէջ: Ըստ Պընըցեանուի՝ Գ. – Ե. դարերու ընթացքին դէպի Պալքաններն ու Հռովմէական սահմանները խուժող Պուլկարներէն մաս մը՝ Խորենացիի յիշած Վղընտուր Բղկար Վունտի ցեղախումբը՝ հաւանաբար օգտագործած ըլլայ Դերբենտի կիրճը, իջնելու եւ հաստատուելու համար Հայաստանի հիւսիսակողմը: Այն խրողութիւնը որ Պուլկարները արդէն Ե. դարուն Արխազներու մօտիկ Լազերու երկրին եւ յետոյ հիւսիսային Հայաստանի մէջ հաստատուած գաղութ մը ունէին, առիթ տուած պիտի ըլլայ Յուստինոս կայսրին, որպէսզի 530 թուին իր գերեվարած պուլկար զինուորները տեղաւորէ հոն :

Հիմնուած այս պատմական փաստերուն վրայ, Վ. Պընըցեանու կ'եզրակացնէ թէ քանի որ Յուստինոս հրամանագրեց Պուլկարները հաստատել Հայաստանի հիւսիսակողմը, հաւանական է որ անոնցմէ գաղութ մը հոն հաստատուած ըլլայ Ե. դարուն, հետեւաբար՝ Ե. դարուն Հայաստանի մէջ Պուլկարներու հաստատուած ըլլալուն փաստացի իրողութիւնը հայ պատմիչներէն առաջին անգամ Խորենացին է որ կուտայ :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Թեհրանի մէջ Յունիս 17-ին մեռած է ընկեր Վահէ Արծրունի. կամաւորական շարժումին հետ Ամերիկայէն գացած է Կովկաս, գործած է Վանի եւ Երեւանի շրջաններուն մէջ. 1921ի փետրուարեան ապստամբութենէն յետոյ անցած է Պարսկաստան, ուր մնաց մինչեւ իր մահը :

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. Վարչութեան ծանօթ անդամներէն Լեւոն Պալիկեան մեռած է, երկարատեւ հիւանդութենէ մը յետոյ :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ գացած է Սուրէն Սարոյեան, զարմիկը՝ Ուիլ. Սարոյեանի . այցելած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբը, ուր հանդէս մը տեղի ունեցած է, Ս. Սարոյեան յանուն Անչայի 150 *տոլար նուիրած է Հայ Օգն. Միութեան եւ հարիւր տոլար՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ին:*

ԱՆԳԱՐԱՅԻ Հայերը խնդրագիր մը ներկայացուցած են Գարեգին պատրիարքին՝ որպէսզի հարկ եղած կարգադրութիւնները ըլլան՝ քաղաքին մէջ մատուռ մը կառուցանելու համար. այս ուղղութեամբ խօսուած է նաեւ երեսփոխան Մ. Շելլէֆեանի :

ՊՈԼՍՈՅ Ռոպըրթ գոլէճէն այս տարի շրջանաւարտ եղած են երկու Հայեր՝ Հերման Յովակիմեան եւ Ստեփան Զօտնաճեան. դպրոցին առաջնութեան մրցանակը շահած է հայ պատանի մը՝ Տիգրան Տամլամայեան :

ԿՈՉ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Հայ փոքրիկներու կրօն. դաստիարակութեան եւ ընդհանրապէս Փարիզի Համալսարաններու մէջ Հայ ուսանողներու կեանքով հետաքրքրուող խումբ մը ազնուասիրտ տիկիններ եւ պատուական ազգայիններ ինքնաբերաբար մարմին մը կազմելով ծրագրած են .

Ա.— Օժանդակել եւ զարկ տալ Եկեղեցւոյ հովանիին տակ արդէն սկսուած կիրակնօրեայ վարժարանին, ստեղծել նիւթական միջոցներ աշակերտներուն թիւը բարձրացնելու եւ նման դասընթացքներ հաստատելու փարիզեան շրջանի այլ հայաշատ կեդրոններու մէջ:

Բ.— Նիւթապէս եւ բարոյապէս օգնել Համալսարանական Հայ ուսանողներու, որոնք հեռու իրենց տուներէն եւ ծնողական գուրգուրանքէ, յաճախ անբաւարար կրթաթոշակներով անձկութեան եւ նոյնիսկ յուսալքումի պահեր կ'ունենան :

Երկու գերազանցապէս աստուածահաճոյ եւ ազգօգուտ նպատակներ, մին, մատաղ հոգիներու մէջ դրոշմել Աստուծոյ եւ մեր Ս. Եկեղեցւոյ սէրը եւ մեր նախնիքներու հաւատքն ու ոգին որոնք ապագայ Հայութիւնը պիտի ըլլան, միւսը, բարձրագոյն մշակոյթի նուիրուած երիտասարդներուն, որոնք կոչուած են վաղուան մեր մտաւորական առաջնորդները ըլլալու, տալ քաջալերութիւն եւ դիւրացնել անոնց կեանքին պայմանները որպէսզի կարելի չափով ազատելով զանոնք նիւթական մտահոգութիւններէ, անոնք կարենան նուիրուիլ իրենց մտաւորական աշխատանքին :

Այս նպատակներու իրագործման համար է որ դիմում կ'ըլլայ ձեզի մեր անցեալով խանդավառ եւ մեր ապագայի նըկատմամբ խումբ մը ազնիւ տիկիններու եւ պատուական ազգայիններու կողմէ :

Վստահ ենք որ ամէն Հայ, որուն սիրտը կը բաբախէ ազգին սիրով եւ որ կը հաւատայ դաստիարակութեան վսեմ եւ ազնուացուցիչ դերին՝ իր մասնակցութեան բաժինը պիտի բերէ այս նուիրական գործին յաջողութեան համար :

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Կաթող. Պատ. Եւրոպայի Հայոց
(Ստորագրութիւն)

« Տիկնանց խնամակալութիւն յօգուտ Հայ Ուսանողաց» մարմինը ընդունած է նաեւ աւելցնել իր նախկին ծրագրին վրայ կիրակնօրեայ վարժարաններու օժանդակութիւնը :

Նուէրները ղրկել Նուպար Յովհաննէսեանի , 14 Րիւ Սօլէյ, Փարիզ (20),

C C. P. 7065-15

կամ շէքպանքով :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

րուն կողմէ, եւ առաջարկեցինք որ Պ. Մանուկեան եւ պատասխանատու քանի մը դէմքեր այցելեն Լիբանան, տեղւոյն վրայ փաստականօրէն լուսաբանուելու համար մեր կողմէ պարզուած կէտերու շուրջ :

Հ.— Եւ ի՞նչ եղաւ արդիւնքը: Հաւանակա՞ն է այցելութիւն մը, ձեր կողմէ յանձնարարուած կամ թելադրուած ձեւով ու նպատակով :

Պ.— Պիտի ուզէի հաւատալ, որ Պ.Մանուկեան կ'ունենայ այդ հնարաւորութիւնը, հակառակ զինք շրջանակող մարդոց չկամութեան, որուն պատճառները չեն կարօտիր մեկնութեան ...

Հ.— Ի՞նչ վերաբերում ունեցաւ ամերիկեան մամուլը, ձեր այցելութեան եւ առաքելութեան առթիւ :

Պ.— Ամերիկեան մամուլը ջերմօրէն ողջունեց մեր այցելութիւնն ու առաքելութիւնը, եւ կարեւոր տեղ յատկացուց մեր բոլոր պտոյտներուն, քարոզներուն եւ արտայայտութեանց: Ամերիկեան հանրային կարծիքը տեղեակ պահեց մեր ազատ հոգեւորականութեան մտածումներուն, Կիլիկեան Աթոռի ազատ հայութեան կեանքին մէջ ունենալիք դերին, ու մանաւանդ այն պայքարին, զոր ամէն հայ եկեղեցական պէտք է մղէ անկրօն այդ վարդապետութեան միջամտութիւններուն եւ ոտնձգութեանց դէմ :

Խորէն Ս. Արքեպիսկոպոս, անգամ մը եւս ու մեր միջոցաւ իր շնորհակալութիւնները յայտնեց Մ. Նահանգներու եւ Գանատայի հայութեան, անոր բոլոր ազգային մարմիններուն, կազմակերպութեանց եւ միութիւններուն, որոնք սրտանց ողջունեցին զինք, չօշափելի ապացոյց տուին իրենց եկեղեցանուէր զգացումներուն եւ ազգասիրութեան, ինչպէս նաեւ յարգանքն ու սէրը, հանդէպ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան եւ անոր արժանաւոր Գահակալ Վեհ. Զարեհ Ա.ի :

Մ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (195)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Թ.

ԳԻՇԵՐԸ ԱՒԱՆՑ ԳԻՒՂՈՒՄ

Խեղճ աղջիկ, եթէ նա գիտենար, թէ որպիսի ցաւեր են թաքնուած դժբախտ մօր սրտում: Ես ոչինչ չասեցի: Մենք մօտեցանք հիւանի արհեստանոցին: Ասլանը նստած էր ճրագի մօտ, իսկ նրա հանդէպ ծերունի արհեստաւորը : Երկուսի մէջտեղում դրած էր մի լայն տախտակ, որ ծառայում էր սեղանի փոխարէն: Տախտակի վրայ դրած էին զանազան նկարներ, որոնք պատկերացնում էին, որքան ես կարողացայ հասկանալ, նուէ այս եւ այն մասների առանձին–առանձին գծագրութիւնները: Ասլանը ծերունի արհեստաւորին ցոյց էր տալիս այս նկարները, բացատրում էր նրանց համեմատական չափը, տարածութիւնը, կազմուածքը եւ այլն: Արհեստաւորը ուշադրութեամբ լսում էր նրան: Մի կողմում նստած էր վարպետ Փանոսը, միւս կողմում Բէրդէն – Օղլին: Նրանք եւս երբեմն յայտնում էին իրանց կարծիքները:

Երբ Տովիկը ներս մտաւ, բոլորը, գիշերային այն տարաժամ պահուն տեսնելով նրան, զարմացած մնացին: Նա մօտեցաւ հօրը, ինչ – որ փսփսաց նրա ականջին : Հայրը անմիջապէս դուրս եկաւ արհեստանոցից :

Երեւում էր, որ Ասլանը վերջացրել էր իր գործը. նա նոյնպէս երկար չմնաց այնտեղ, նկարները յանձնեց հիւանին եւ դուրս եկաւ: Մինչեւ սրահը հասնելը՝ նա հարցրեց վարպետ Փանոսից .

— Դուք կարծում էք, որ նա կարո՞ղ կը լինի պատրաստել ...

— Սատանայի համար սոլ կը կարէ թշուառականը , — պատասխանեց վարպետ Փանոսը ծիծաղելով ,— ես համոզուած եմ, որ կարող կը լինի պատրաստել : Տասն տարուց աւելի, որպէս աքսորեալ, Անգլիայի թիարաններում աշխատել է : Վերին աստիճանի շնորհալի մարդ է, բացի իրանից, նա հասցրել է եւ մի քանի լաւ աշակերտներ ...

Ժ.

ՓՈԹՈՐԻԿ

Ջերմ, տօթային գիշերը անցաւ անհանգիստ կերպով. ինձ վիճակուած էր լսել դժբախտ կնոջ աղէտաւոր պատմութիւնը: Ասլանը զբաղուած էր հիւանի արհեստանոցում, նաւաստին եւ վարպետ Փանոսը նոյնպէս անքուն մնացին ,— չնայելով այդ բոլորին, առաւօտեան ստիպուած էինք խիստ վաղ վեր կենալ, որովհետեւ Ասլանը դիտաւորութիւն ունէր նաւակով կտուց անապատը գնալ:

Աղօթարանը դեռ նոր էր սկսել պարզուիլ, դեռ առաջին անգամ լսելի եղաւ գիւղական ժամատան կոչնակի անհամբեր հրաւէրը, երբ նաւաստիի որոտալից ձայնը զարթեցրեց ինձ: Նրա ձայնը զարթեցրեց եւ Ասլանին: Վարպետ Փանոսը դեռ խռմփում էր:

Նաւաստիի կոպտութիւնը բաւական վրդովեցրեց ինձ. տրտնջալով հագնուեցայ. եւ գիւղական սովորութեամբ դուրս եկայ փողոցը, այնտեղ բակի դրան առջեւից հոսող առուակի մէջ երեսս լուանալու: Բայց իմ տրտունջը իսկոյն անտեղի երեւաց, երբ տեսայ , որ ամբողջ գիւղը ոտքի վրայ էր: Ծերերը, պառաւները դիմում էին եկեղեցին աղօթելու , իսկ երիտասարդները դէպի իրանց դաշտային աշխատութիւնները: Ես տեսայ եւ Տովիկին, որ սափորը ուսին՝ վերադառնում էր աղբիւրից :

— Ես կարծեցի, որ դու գնացել ես , եւ չտապեցի... ասաց նա, կանգնելով իմ մօտ :

Առանց քեզ մնաք բարով ասելու, չէի գնայ,— պատասխանեցի ես, ինքս աւելի կարմրելով ամօթխածութիւնից , քան թէ նա:

Նա ծիծաղեց :

— Այդ ջուրը ո՞րտեղից ես բերում ,— փոխեցի խօսքս :

— Հեռուից, շատ հեռուից, տես այն բլուրի մօտից:

Նա ձեռքը մեկնեց դէպի բլուրը, որ մռայլի միջից ամենեւին չէր երեւում:

— Այս տարի, ասում են, չոգերի պատճառով, աղբիւրի ջուրը շատ պակասել է, — շարունակեց նա զատող մարդու եղանակով,— այնքան պակասել է , համարեա թէ կաթկաթում է: Պէտք է սափորը դնել լուլայի տակին եւ սպասել, երկար սպասել, մինչեւ լցուի : Այդ անգամ աղջիկները մէկ մէկու ծամերը փետում են, չեն էլ սպասում մինչեւ հերթը իրանց հասնի: Այսօր քիչ էր մնում, որ մէկի հետ կռուէինք :

Աւանց գիւղի եւ առհասարակ Վանայ շրջակայ տափարակների հողը, տոգորուած լինելով ծովային ջրով, պարունակում է իր մէջ շատ աղեր, որոնց պատճառով աղբիւրների ջրերը անախորժ համ ունեն, թէեւ ժողովուրդը գործ է ածում: Բայց լեռներից եւ բլուրներից բխող աղբիւրները սքանչելի են: Այդ էր պատճառը Տովիկի այնքան հեռու գնալուն, որ մաքուր ջուր բերէ, մանաւանդ, որ տանը հիւրեր կային:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Երեքշաբթի իրիկուն
ժամը 21ին
Մանրամասնութիւնները վաղը :

ԾԱԽՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐ

Մէօտէօնի *մէջ ծախու են անմիջապէս բնակելի յարկաբաժիններ, երեք եւ չորս սենեակնոց, խոհանոց, բաղնիք, կեդր. ջերմութիւն, ամէն յարմարութիւն, հետաձայն*, փրիմ 20 *տարուան համար :* Քօփրօփրիէթէ :

Դիմել տեղւոյն վրայ ամէն օր ժամը 14էն 18 :

ԹՈՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
48, RUE ERNEST RENAN
MEUDON-BELLEVUE - S. & O.

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԿՈՂՄԷ
կազմակերպուած

Դէպի ՏՈՎԻԼ, այս Կիրակի 29 Յունիս : Օթոքառերը կը մեկնին Պուլ. Քառնօէն եւ Փըթի Փոնէն :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը, տեղի կ'ունենայ Յունիս 29ին, Կիրակի ժամը 16ին, վարժարանին մէջ :

Հովանաւորութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի :

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան արտասանութիւններ, երգեր, տրամախօսութիւններ եւ հաճելի անակնկալներ : Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ Իսիի գաղութը : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ողբացեալ Նշան Մարգումանեանի Թաղման առթիւ վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի Պ. Ասատուր Համալեանէ հազար ֆրանք եկեղեցւոյս բարեզարդութեան համար :

×

Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, Տօն Սրբոց Թարգմանչաց, հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Մայր եկեղեցիի հիմնադիր բարերար ողբ. Ասպետ Վահան Խօրասանճեանի եւ իր գերդաստանի ննջեցեալներուն յիշատակին, մասնակցութեամբ երկսեռ երգչախումբին, Պ. Վ. Սարգսեանի ղեկավարութեանը տակ : Կը հրաւիրուին հանգուցեալին պարագաներն ու անոր յիշատակն յարգող բոլոր ազգայինները :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՊԱՏԱՐԱԳ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

*Նիսի եւ շրջակայի Հայ. Առաք. Ս. Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնս կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի Ս. Աստուածածին մատրան մէջ հանդիսաւոր պատարագ պիտի կատարուի : Այս առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի յաւէտ ողբացեալ Տիկին Նը*ւարդ Կիւլպէնկեանի *մահուան վեցերորդ տարեդարձին եւ իր ամուսնոյն ազգային բարերար* Գալուստ Կիւլպէնկեանի *մահուան Գ. տարելիցին առթիւ : Հանգուցեալ բարերարներու յիշատակը յարգողներէն եւ համակիրներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :*

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համախարը. Միութեան Լիոնի եւ Տէսինի մասնաճիւղերու կողմէ :

29 *Յունիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ : (Անձրեւի պարագային* 20 *Յուլիսին), Քաֆէ Կիեար, Ավընիւ Փ. Մարսըլէն, Վօ ան Վըլէն :*

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ Խարբերդցիներու բարեկամները :

Մուտքը ազատ է : *Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :*

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաւիլի դպրոցին ամավերջին հանդէսը տեղի կ'ունենայ այս Շաբաթ, ժամը 21–ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :

Երգերուն դաշնակով կը մասնակցի Օր. Ալիս Մեծատուրեան :

Մուտքը ազատ է :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 *ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են :*

Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին *բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական* ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ :

COLLÈGE S. MOORAT
26, Rue Troyon, Sèvres — Tel. OBS. 18-28

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգային դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ եւ մասնակցութեամբ՝ վարժարանի երկսեռ աշակերտութեան :

Տեղի կ'ունենայ 29 Յունիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կը ներկայացուին՝

1.— ՍՈՂՈՄՈՆԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ
Բարոյալից թատերախաղը :

2.— ԵՐԵԽԱՅՈՒԹԵԱՆ ԶՈՀԵՐԸ
Քրքջալիր կատակերգութիւնը :

Պիտի ըլլան նաեւ խմբերգներ, մեներգներ, արտասանութիւններ ու ճննական փորձ : *Կը ցուցադրուին աշակերտներու գծագրութիւններն ու գրութիւնները :*

Տեղեկատուութիւն Կրթ. Մարմնի եւ ուսուցիչին կողմէ :

Պիտի կարդացուին նուիրատուներու անունները :

Վիճակացոյցներու եւ նուէրներու բաժանում :

Կը հրաւիրուին Տէսինահայերը անխտիր : Մուտքը ազատ է

ԵՂԱՆԱԿԻ Ա. ԴԱՇՏԱ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Համա – Զարսան – ճագի Հայր. Միութեան :

Այս Կիրակի ամբողջ օրը Ռէսթորան տէ Կրօթ Մոնար, Թրուա Լիւf *զովասուն ղալարազարդ պարտէզին մէջ*

Կը նախագահէ Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ :

Կը խօսի Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Առաւօտուն ՊՈՒԼԻ ՄՐՑՈՒՄ, (պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել) : Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

(Երգ, նուագ, արտասանութիւն, անակընկալներ) : Կը մասնակցի Պոմոնի Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբը :

Հայկական եւ եւրոպական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ . շամփուրով խորոված :

Մուտքը ազատ է :

ՇԱՆ.— Առնել եօթը թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան Շէ Մարէն, Րուք տէ զ'Օլիվ :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ. ի տարեկան պարահանդէսը որ դէշ օդերու պատճառաւ յետաձգուեցաւ, տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի նոյն յայտագրով :

TRICOTS

ԿԱՆԱՆՑ, ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՑ, ԵՐԱԽԱՆԵՐՈՒ
միշտ ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նիլոն fորսաժ, թիւնիf, fարտիկան ան fօթօն, մայ սիւխս :

Կանանց վեսթ, *փօլօ բուրդէ,* շըմիզէթ (fօթօն)՝ *այր մարդոց եւ պզտիկներու համար :*

Լաւ գործեր շրջուն վաճառորդներու համար :

Fin de série et soldes
Լաւ կ'աշխատիք մեր ապրանքներով .—

GROSSISTE EN TRICOTS ET SOUS-VÊTEMENTS
J. Mérus
40, Rue Génissieu
Grenoble - Isère

ՋՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ
EXPERTISE GRATUITE
Ծախելու համար
ձեր փավիյօնը, վիլլան,
յարկաբաժինը կամ խանութը :

J. TORANIAN
18, AVENUE DE L'OPÉRA
OPE 73-21 OPE 19-45

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, Շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 17ին, Սեւրի քաղաքապետին նախագահութեամբ :

Սիրով հրաւիրուած են յարգելի ծնողներ եւ բարեկամներ :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, տեղի կ'ունենայ ամսոյս 29ին կիրակին, ամբողջ օրը, Փոն տը Շէրիւի (Ալա – Փըլէն) Պ. Տըրիկօսի զովասուն եւ ծառախիտ դաշտին մէջ :

Հաճելի անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ :

Օթօքառը կը մեկնի ժամը ճիշդ 9ին, Փլաս Կիշառէն :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները տեղի կ'ունենան Յունիս 29ի կիրակին, ժամը առաւօտեան 9 – 12 :

Իրենց ներկայութեամբ աշակերտներու մէկ տարուան ջանքերը, խրախուսելու համար, սիրով կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ ծնողքները՝ ազգապահպանման գործին բծախնդիր հայրենակիցներ, մանաւանդ տեղական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 29ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին վարժարանին մէջ. Հանդէսէն յետոյ տեղի պիտի ունենայ տարեկան դաշտահանդէսը օժանդակութեամբ Ծնողական Միութեան :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ :

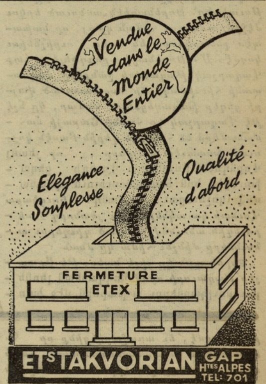
Մուտքի գին 250 Ֆրանք :

Հաղորդակց. միջոց.— Էկլիզ տը Բանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի – Փավիյօն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս Շաբաթ երեկոյեան, նախապէս որոշուած վայրը, նոյն ժողովին կը հրաւիրուի՝ Հ. Յ. Դ. Երիտասարդաց Դրօ խումբը : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

Արձակուրդի առթիւ յաճախեցէք
Մարսիլիոյ ծանօթ ճաշարանը՝
ՃՕՇԿՈՒՆԵԱՆ - ՈՐԴԻ
Ուր պիտի գտնէք արեւելեան համադամ կերակուրներ եւ մասնաւորաբար
ՏԷՕՆԷՐ – ՔԷՊԱՊ
Եւ արեւելեան զանազան
խմորեղէններ
RESTAURANT J. DJOCHGOUN
4, RUE DE LA BUTTE, MARSEILLE 2e
(Place Jules Guesde)

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ
ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

THOMLAC

16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4e
ANGLE RUE DE LA REYNIE

ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ
52, Rue de Chalon, Paris 12e
4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil
166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois
241, rue P. V. Couturier, Alfortville

Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զարդարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպանեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ

ՆԱԵՒ ՆՈՐԱՁԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ **Linoleum, Plastique, etc.**

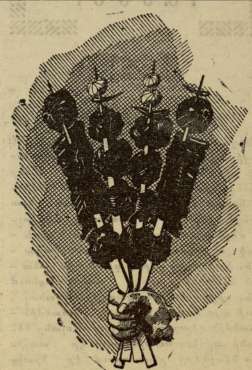
Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի
ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ
ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ
Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31-21
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված–ներ, «շաշլիք», «քարսքի»
Bar Américain

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9ᵉ

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 29 ՅՈՒՆԻՍ

DIMANCHE 29 JUIN 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8230 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4031

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթէ մը ի վեր «Յառաջ»ի չորրորդ էջի ծանուցումներուն մէջ աչքի կը զարնեն «ամավերջի հանդէս»ները, Փարիզէն մինչեւ գաւառ :

Աւանդութիւն դարձած է ամառուան արձակուրդին առթիւ, դպրոցներու դուռները փակելէ առաջ, հրապարակային հանդէսով մը հանրութեան ներկայացնել իրը ամսուան ընթացքին տարուած աշխատանքներն ու ձեռք բերուած արդիւնքները :

Փարիզեան շրջանին մէջ ունինք երկու կանոնաւոր վարժարաններ, Սեւրի Սամուէլ – Մուրատեանը՝ մանչերու եւ Րէնսիի Դպրոցասէր Տիկնանցը՝ աղջիկներու համար :

Այս երկու դպրոցներն ալ գիշերօթիկ են, ունին լիսէի աստիճան եւ կը հետեւին ֆրանսական համապատասխան վարժարաններու ծրագրին :

Գոհունակութեամբ կ'արձանագրենք, որ Սամուէլ – Մուրատեանը իր վերաբացումէն ի վեր աստիճանական վերելքի մէջ է։ Վերջին տարիներու ընթացքին պսակաւորի տարեկան քննութեանց ներկայացող աշակերտները ընդհանուր առմամբ կը յաջողին :

Այս պարագան ինքնին պերճախօս ապացոյց մըն է, որ Մխիթարեանները ո՛րքան հոգ կը տանին իրենց խնամքին յանձնուած պատանիներու դաստիարակութեան :

Ա՛յդ է պատճառը, որ տարուէ տարի կ'աւելնայ աշակերտներու թիւը։ Եւ արդէն քանի մը տարիէ ի վեր տեսչութիւնը կը ստիպուի վերաբացումէն առաջ փակել նոր արձանագրութիւնները յաջորդ տարեշրջանին համար։

Վարժարանը հարիւր հինգ գիշերօթիկի համար միայն տեղ ունի։ Ներկայ շէնքերուն մէջ կարելի չէ աւելին տեղաւորել։

Միայն Փարիզցիներուն համար չէ այս վարժարանը։ Գաւառէն եւ արտասահմանէն ալ աշակերտներ պակաս չեն :

Րէնսիի Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը աւելի սահմանափակ թիւով աշակերտուհիներ կը պահէ, 60 – 70 միայն, տեղի, ու թերեւս նաեւ դրամի պակասին պատճառաւ :

Հակառակ անոր, որ այս դպրոցը տարիներ առաջ լիսէ դառնալու իրաւունք ստացաւ, ցարդ կարելի չէ եղած երրորդ դասարանէն աւելի վեր բարձրանալ։ Աշակերտուհիները կը հասնին մինչեւ պրըվէի աստիճանը։ Հոս ալ պրըվէի քննութեանց մէջ յաջողածները որոշ թիւ մը կը ներկայացնեն :

Խնամակալ մարմինը կը հսկէ դպրոցի մատակարարութեան վրայ :

Լաւ կ'ըլլար, որ աւելի լուրջ ջանքեր կատարուէին՝ լիսէի աստիճանին հասցնելու համար Եւրոպայի Հայութեան այս միակ աղջկանց վարժարանը :

Ամավերջի հանդէսներ կը կատարեն նաեւ Փարիզեան շրջանի եւ գաւառի հայկական «դպրոց»ները :

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչ, Նոր Սերունդ, Եկեղեցի, Բարեգործական եւ զանազան կրթական մարմիններ հայերէնի դասընթացքներ կը պահեն հայաշատ շրջաններու մէջ «հայկական դպրոց» անունին տակ։

Յառաջի էջերը բաց են՝ արձագանգ ըլլալու համար վերջացող տարեշրջանին այս մարզին մէջ զանազան կազմակերպութեանց կատարած ճիգերուն եւ ձեռք բերած արդիւնքներուն :

Նոր սերունդի փրկութեան առաջին պայմանն է մայրենի լեզուի ուսուցումը։

Ո՛րքան մեծ զոհողութիւններ ընենք այդ ուղղութեամբ՝ քիչ է :

ՀՐԱՆԴ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆԸ ՊԱՇՏՊԱՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ՝

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԸ ՊԻՏԻ ՍՊԱՍԵՆ

ՄԱԿ-Ի ՀՐԱՄԱՆԻՆ

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՅ

Կատաղի կռիւները կը շարունակուին Պէյրութի մէջ, ուր ըմբոստները ջախջախեցին նախագահական պալատին շրջակայքը։ Հին «Մաուզէր»ներով սկսած լիբանանցի ապստամբները այսօր կը կռուին գնդացիրներով եւ ինքնագործ զէնքերով։ Բանակը ուժգին դիմադրութիւն մը ցոյց տուաւ Պասթայի մէջ, ուր ծանրօրէն վիրաւորուեցաւ ըմբոստներու պարագլուխ Սաէպ Սալամի եղբայրը : Ցիսուն օրուան քաղաքացիական պատերազմը այսքան սաստիկ կռիւներ չէր ճանչցած։ Մեռեալներուն թիւը կ'աւելնայ նաեւ Թրիփոլիի մէջ, ուր սպաննուածներուն մէջ կան սուրիական բանակի համազգեստով «ըմբոստ»ներ :

Նիւ Եորքի մէջ Լիբանանի Արտաքին նախարար Շարլ Մալիք կ'աշխատի համոզել Միացեալ Նահանգները՝ որպէսզի ժամ առաջ որոշում մը տան։ Տեսնուեցաւ Համըրշըլտի հետ, որ Ապահովութեան Խորհուրդը ժողովի հրաւիրեց ներկայացնելու համար իր տեղեկագիրը : Մինչ այդ՝ Անգլիա եւ Ամերիկա կը պատրաստեն ծրագիր մը, շուտով Լիբանան ղրկելու համար միջազգային ուժեր. առաջին առթիւ՝ Կիպրոս խարսխած բրիտանական ուժերը եւ ամերիկեան վեցերորդ նաւատորմը, որ սկսած է մօտենալ Պէյրութի։ Մօտ քառասուն հսկայ ռազմանաւեր միայն յիսուն մղոն հեռու են Պէյրութէն. օդանաւերը թռիչք կը կատարեն շարունակ եւ հաւանական է, որ շուտով իջնեն Պէյրութի օդակայանը :

Դժուարութիւններ կան սակայն՝ անգլօ-ամերիկեան միջամտութեան ծրագիրը յաջողցնելու համար, նկատելով որ խորհրդային «վեթօ»ն կայ. նոյնիսկ՝ եթէ ՄԱԿի Ընդհանուր ժողովը գումարուի, դժուար թէ կարելի ըլլայ անմիջական լուծում մը գտնել։ Ահա թէ ինչու Անգլիա, որ տագնապին սկիզբէն ի վեր չէզոք դիրք մը բռնեց, հասկցուց՝ թէ բրիտանական ուժերը օգնութեան պիտի երթան Լիբանանի՝ առանց սպասելու ՄԱԿի հրամանին։ Անշուշտ այս ձեւով Անգլիա կը պաշտպանէ Իրաքի իր շահերը. ինչպէս կը գրէ «Տէյլի Մէյլ» Լիբանանի հետ՝ «Նաւը պիտի չահի մեծ պարգեւը... քարիւղի մեծ պարգեւը » :

Կը մնայ ռուսական միջամտութեան մը պարագան, բայց այդ ուղղութեամբ ի-րաք – Յորդանան Միացեալ Թագաւորութեան Վարչապետ Նուրի Սայիտ յայտարարեց.— «ռուսական միջամտութեան մը հաւանականութիւնը մաս չի կազմեր իմ հաշիւներուս » :

Անգլիացի ընդդիմադիրները կը դժուարացնեն կառավարութիւնը՝ Լիբանանի մէջ միջամտութիւն մը ընելու համար. «նման քայլ մը Կրեմլինի թոյլ պիտի տայ՝ որ ճմլէ Լեհաստանը, ձերբազատուելու համար Կոմուլքայէն » :

« Լը Մոնտ » խմբագրական մը եւս նուիրելով Լիբանանի, կը շեշտէ թէ զինեալ ուժերու ընդհանուր հրամանատար զօր. Շեհապ վճռած է պաշտպանել Նախագահ Շամունի վարչակարգը՝ մինչեւ վերջը : Այս է պատճառը, որ մօտ երկու ամսուան կռիւներէն յոգնած բանակը ուժգին դիմադրութիւն մը ցոյց կուտայ անոնց՝ որոնք կը փորձեն խուժել նախագահական

(Շարունակութիւնը կարդալ ·Դ· էջ)

ՏԸ ԿՈԼԻ ՃԱՌԸ

Վարչապետ Տը Կոլ ուրբաթ գիշեր ճառ մը խօսեցաւ հեռատեսիլէն եւ ձայնասփիւռէն, ծանրանալով հրատապ հարցերու վրայ։ Զօրավարը յոյս յայտնեց որ 1958 նոր շրջան մը կը բանայ երկրին համար. մինչեւ տարեվերջ վարչակարգը կը նորոգուի. «մեր ճակատագիրը կախում ունի ելմտական եւ տնտեսական հաւասարակշռութենէն։ Փոխառութեան փառաւոր յաջողութիւնը ապացոյցն է ազգային վստահութեան»։ Շեշտելէ ետք, որ երեք կարեւոր խնդիրներն են Ալժերիա, ելեւմուտքն ու սահմանադրութիւնը, զօրավարը վերջացուց.— Կոչ կ'ընեմ միութեան. ըսել կ'ուզեմ՝ կոչ կ'ընեմ ամէնուն։ Երէկ, բաւական մութ էր, բայց այս իրիկուն լոյս կայ։ Ֆրանսուհիներ եւ Ֆրանսացիներ, օգնեցէ՛ք ինծի :

× Անգլիոյ Վարչապետ Մաքմիլըն, Արտաքին նախարար Լոյտի ընկերակցութեամբ կիրակի իրիկուն կը հասնի Օրլի, ուր անձամբ դիմաւորելու կ'երթայ զօր. Տը Կոլ։ Նոյն օրն իսկ կարեւոր խօսակցութիւններ կը սկսին Մաթինեոնի մէջ՝ ֆրանսական եւ միջազգային հրատապ հարցերու շուրջ։ Մաքմիլըն երկուշաբթի պիտի վերադառնայ Լոնտոն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺԸՆԵՒԻ հիւլէագէտներու ժողովին չմասնակցելու համար վերջին խօսքը չէ ըսուած տակաւին Մոսկուայի մէջ. հաւանական է որ Ռուսերը ժողովին մասնակցին, մանաւանդ՝ երբ ռուս պատուիրակ մը Ժընեւ կը գտնուի արդէն։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Արտաքին նախարարը երկրորդ անգամ ըլլալով տեսակցութիւն ունեցաւ Անգարայի խորհրդային դեսպանին հետ. կիսապաշտօնական աղբիւրներու համաձայն Թուրքիա կ'աշխատի Խ. Միութեան հետ մերձեցում մը ունենալ։

ԱՆԳԼԻՈՅ առաջարկած մշակութային յարաբերութեանց ծրագիրը մերժուեցաւ Մոսկուայի կողմէ։

ԻՍԼԱՄ երկիրներէ 206 հազար ուխտաւորներ գացին Մէքքէ :

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ համաձայն վերջին հանրագրութեան (ապրիլ 30), 50 միլիոն 23.745ի բարձրացած է ժողովուրդին թիւը :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԻՆ Բ. հանգրուանը կանտ – Տէնքեռք շահեցաւ հոլանտացի Վուրթինք։

ԴԵՍՊԱՆ ՎԻՆՕԿՐԱՏՈՎ ԵՒ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

Օտար Մամուլի Ընկերակցութիւնը որուն կը միանար, առաջին անգամ ըլլալով, Անգլեւսաքսոն Մամուլի Ընկերակցութիւնը ճաշ մը կազմակերպած էր Լատին Ամերիկայի շքեղ սրահին մէջ, Ուրբաթ օր, ի պատիւ Խ. Միութեան Փարիզի դեսպան Վինօկրատովի :

Ճաշէն անմիջապէս ետք, ընկերակցութեան նախագահը շնորհակալութիւն յայտնեց դեսպանին իր ներկայութեան համար յիշելով որ առաջին անգամն է որ դիւանագիտական մարմնի ներկայացուցիչ ի պատիւ կը տրուի կազմակերպութեան հերթական ճաշը :

Սիրալիր եւ ժպտուն, դեսպանը կարդաց գրաւոր ճառ մը որուն ընթացքին շեշտեց .— «Խ. Միութիւնը 40 տարիէ ի վեր մէկ հիմնական սկզբունք ունի իր արտաքին քաղաքականութեան մէջ .— ճանչնալ բոլոր պետութիւններու հաւասարութեան իրաւունքները, ճանչնալ անոնց անկախութեան իրաւունքը ինչպէս նաեւ ինքնիշխանութիւնը, միջամուխ չըլլալ անոնց ներքին խնդիրներուն։ Խ. Միութեան մէջ ոչ ոք չահաքրքրուած է պատերազմով։ Ընկերվարական եւ դրամատիրական պետութիւնները շատ լաւ կրնան հասկացողութեան եւ գործակցութեան հող մը գտնել, ինչպէս ցոյց տուաւ նախորդ պատերազմը. երբ միասին մէկ ճակատ կազմեցինք Անգլիոյ, Ամերիկայի, եւ Ֆրանսայի հետ։ Վարչաձեւերը պատճառ չեն անհասկացողութեան։ Մենք կը հաւատանք որ բոլոր առկախ խնդիրները կրնան խաղաղօրէն լուծուիլ» :

Դեսպանը վերջացուց շեշտելով թէ աւելի կարեւոր է գործակցիլ տնտեսական եւ առեւտրական գետնի վրայ :

Վինօկրատով, ապա, պատասխանեց շարք մը հարցումներու։ Հարցը մասնաւորաբար Ժընեւի ժողովին շուրջ էր։ Դեսպանը ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը պատրաստ է մասնակցելու եթէ այդ ժողովը խարիսխը մը պիտի չըլլայ եւ հոն պիտի որոշուի վերջ տալ հիւլէական զէնքերու պատրաստութեան. Հարց տրուեցաւ նաեւ թէ «կոլեա՞ն է թէ հակակոլեան» Վինօկրատով ըսաւ որ, համաձայն եւ հաւատարիմ իր արտաքին քաղաքականութեան սկզբունքներուն՝ Խ. Միութիւնը կարծիք չունի երկիրներու ներքին գործերուն մասին » :

Վինօկրատով, մէջտ հարցումներուն պատասխանելով ճշդեց թէ դեսպաններու ժողով չկար Մոսկուա եւ ինք եւ ուրիշ դեսպանները գացած էին կուսակցութեան լիակատար նիստին մասնակցելու, թէ Խ. Միութիւնը պատրաստ է կապ վերահաստատելու այն երկիրներու հետ որոնց հետ չունի (Սպանիա), թէ Եուկոսլաւիա եւ Խ. Միութիւն տարակարծիք չեն իբրեւ պետութիւն եւ երկու երկիրներու կուսակցութիւններն են որ տարակարծիք են :

Երբ դեսպանին հարց տրուեցաւ թէ ճի՞շդ է որ անպաշտօն խօսակցութեան մը ընթացքին Ֆրանսացի երեսփոխաններու հետ, ինք ըսած է որ «Խ. Միութիւնը չուզեր որ Ֆրանսա հեռանայ Ալժերիայէն», Վինօկրատով պատասխանեց .— « Իբրեւ սկզբունք, Խ. Միութիւնը նախ կը ճանչնայ բոլոր երկիրներու անկախութեան իրաւունքը։ Գալով Ալժերիոյ, վստահ ենք որ Ֆրանսան խաղաղութեամբ կրնայ լուծել այդ հարցը, եւ կը կրկնեմ պէտք չէ անտեսել այլ նկատի առնել Ալժերիոյ եւ Ֆրանսայի պատմական եւ հին կապերը»։ Շահեկան է նկատել որ դեսպանը անկախութեան խօսք չըրաւ Ալժերիոյ համար :

ՔԱՆԴԵՆՔ ՉԻՆԱԿԱՆ ՊԱՐԻՍՊՆԵՐԸ

2.

Կարդացա՞ծ էք Թայիսը։

Վէպին հերոսը... գաղափար մըն է, յանհունս փոքր եւ աննշան ինչպէս աւազի հատիկ մը, որ ճամբայ կ'ելլէ անապատէն դէպի... դէպի ո՞ւր,— կեցէք որ ըսեմ։

Այն որ անապատն է ընտրեր իրեն բնակարան՝ կը ճանչնայ երկու հզօր թշնամի, արեւին տապը եւ ծարաւին տագնապը։ Աւելի հզօր է, սակայն, երրորդ թշնամին, որու յարձակման զոհեց Որոգինէս յաւերժութեան իր փողը.— Ա՛ռ, ա՛ռ, ըսաւ ու խորտակեց ու դէմը նետեց՝ յուսալով թէ կ'ազատի գիշերային նոր յարձակումներէ, հանգիստ մնալու համար մենութեան իր խոկումներուն մէջ :

Քանինե՛ր խաբուած են, սակայն, ու ղուր յոյսերով օրօրուած՝ աղ ու հաց ուտելով, ղոպայ ծամելով, կանեփուկի ճիւղերու վրայ պառկելով կամ այլ զըրկանքներով։ Նոյն թշնամին եկեր է վերստին՝ միշտ ձեւ փոխած, անճանաչելի կերպարանափոխութիւններ կատարած, ինչպէս հէքեաթին դեւը, որ ջուր կ'ըլլայ երբեմն եւ յետոյ թռչուն, յանկարծ վարդենի կամ եղ մը որ արտ կը վարէ իր կոտոշներով :

Մի՛ զարմանաք, ուրեմն, եթէ ըսեմ թէ աննշան ճգնաւորը, Պափնոս(*), մաղոտ ճանճի իր դիմագիծով, ճամբայ ելաւ անապատէն՝ լսելով Որոգինէսի փողին ձայնը՝ ի՛նչ փոյթ թէ խոստովանած չըլլայ, հասաւ Աղեքսանդրիա, գերեց կախարդեց հեթանոս Արեւելքի ամէնէն գեղեցիկ աղջիկը, Թայիս, առաջնորդեց մենաստան, բայց յանկարծ, գիշեր մը, տեսաւ թէ պարպուած էր ... աւազի ժամացոյցը(**)։ Իր ամբողջ քրիստոնէութիւնը լեցնելէ ետք Թայիսի հոգւոյն մէջ, զգաց որ ինք այլեւս ... պարպուած էր քրիստոնէութենէ :

Նմանօրէն, սեմական վարդապետութիւն մը, որ քրիստոնէութիւն կը կոչուի, ճամբայ ելաւ Միջերկրականի արեւելեան աւազանէն,— պատմագէտը պիտի աւելցնէր՝ վրէժխնդրութեամբ լեցուած,— հասաւ Հռոմ, յաւիտենական քաղաքը որ կ'իշխէր երկրի վրայ, Արեւմուտքէն Արեւելք, իբրեւ հզօր եւ անդիմադրելի դշխոյ, գերեց ու կախարդեց զայն, լեցուց քրիստոնէութեան հրաշքով ու փառքով, եւ ահա ... :

Պօղոս այլեւս չհաւատաց Պօղոսին :

Պօղոսականութիւնը, — եթէ կ'ուզէք՝ ըսէք քրիստոնէութիւն, — եկաւ վըռնտելու աշխարհատենչութիւնը, այն լիպիտօ տոմինանտին, որ հազար ձեւ կ'առնէ՝ ինչպէս հէքեաթին դեւը, որ կ'ըլլայ ջուր կամ թռչուն, յանկարծ վարդենի կամ եղ՝ որ աշխարհը կը վարէ իր կոտոշներով :

Ի՞նչ պատահեցաւ :

Արդարեւ, քրիստոնէութիւնը դարձաւ, — պատմութիւնը ուրիշ բան կ'ըսէ՞ միթէ,— կայսերական պետութիւն :

Այսպէս եւ բոլոր ժողովուրդներու պատմութեան մէջ։ Հայոց պատմութիւնը կ'աւանդէ թէ Գրիգոր, մականուանեալն Լուսաւորիչ (այս բառով հասկնալ միայն Մկրտիչ), եկաւ ու բերաւ քրիստոնէութիւն մը, որ յանկարծ դարձաւ իշխանատենչութիւն մը, աւանդութիւն մը երկրորդ գահ մը հաստատելու թագաւորին գահին կողքին :

Վերջ ի վերջոյ, վարդապետութիւնը, որ կը յայտարարէր թէ «թագաւորութիւնըն իմ չէ աստի» (Յովհ. ԺԸ. 36), չըրջեց ժողովուրդներու պատմութիւնը, նոր կարգեր հաստատեց հուրով ու սուրով, յաւակնեցաւ վարել աշխարհը, աւելի տիրատենչ քան Յուլիոս Կեսար կամ Կալիգուլա :

Ի՞նչ էր ցաւը,— միշտ մեր պատմութեան մէջ,— ի՞նչ էր ցաւը Մեծն Ներսէսի, որ, իր անհանդուրժելի փառասիրութեամբ, դաւերով ու սադրանքներով, (առանց դեռ յիշելու իր «աղգակործան» կարգերուն հաստատումը), կը սարսէր հայ տաղանդաւոր երիտասարդ թագաւորին գահը, եթէ ոչ՝ պայքար գերագահութեան :

Երկու գահերու պայքարը, երբեմն, սուր համեմատութիւններ է ստացած, մեր մէջ եւ այլ ժողովուրդներու մօտ :

Պէտք է խոստովանիլ թէ աշխարհական ոգին յաճախ ընդվզումի կորովի փորձեր է կատարած։ Ըմբոստացած՝ անապատ ղրկելու համար այն որ եկաւ գերեց կախարդեց Թայիսը, քրիստոնէութեամբ լեցուց անոր հոգին՝ պարպելով իր հոգին, ինչպէս աւազի ժամացոյց մը, եւ իր կարգին՝ լեցուելով ... աշխարհիկ ոգիով, որու դէմ կռուելու եկած էր վըրէժխնդրաբար,— ատոր համար քրիստոնեայ պատմագիրներու թշնամական վկայութիւնը նախաքրիստոնէական կամ հեթանոսական քաղաքակրթութեան արժէքներու մասին :

Պատմութիւնը հետզհետէ պայծառ դիմագիծ մը առաւ այդ ոգիին։ Այսօր հըրատարակուած են բազմաթիւ գիրքեր, որոնք կը ներկայացնեն հակամարտ փրոթակոնիսթները՝ իրենց իսկական դիմագիծով, առանց դիմակի, — պետութիւն եւ եկեղեցի :

Հակամարտութիւնը վերջ չէ գտած տակաւին։ Եկեղեցին կը մերժէ լքել իր գրաւած դիրքերը, եւ ընդհակառակն կը ջանայ ամրացնել կղերապետութիւնը։ Պետութիւնն ալ իր կարգին կ'աշխատի զարգացնել աշխարհապետութիւնը ի հեճուկս աստուածպետութեան։ Բանաստեղծը այս պայքարին նկարագրութեան պիտի տար դիւցազներգական խորագիր մը.— Մարդը եւ Աստուած՝ դէմ առ դէմ :

Հետաքրքրական պիտի ըլլար, անշուշտ, այս պայքարին պատմութիւնը, եթէ փորձէինք խորացնել՝ հասնելու համար մինչեւ դիցաբանութիւն։ Մեր օրերու վէճերուն միջամտելու աճապարանքով՝ կը հրաժարիմ այդ փորձէն :

Պետական յաւակնութիւնը,— այն ոգին որ կը ջանայ իր հսկողութեան տակ առնել ժողովուրդի մը ոչ միայն նիւթական տնտեսութիւնը, այլ եւ... հոգետնտեսութիւնը (դպրոց, մշակոյթ), — իր պայքարին կուտայ մէկ անուն, աշխարհականութիւն, տարազ մը զոր եկեղեցին եւս կ'իւրացնէ երբեմն՝ իմաստաբանական խաղով մը, թէեւ միշտ թշնամի։ Այս յօղուածաշարքին սկիզբը վարկպարագի խօսած եմ բառին իմաստաբանական պատմութեան մասին,— նոր տեսակէտները յետագային։ Այժմ քանի մը հեղինակութիւններ վէճին մասին.—

Գերմաներէնէ թարգմանուած՝ Շթըրաթմանի գործը, Յիսուս – Քրիստոս եւ պետութիւնը, ուր կը քննուին աշխարհականութեան տեսակէտները (Գերմանները շատ չեն սիրեր գործածել այս տարազը)։ Ժէօրժ տը Լակարտի գործը, Աշխարհական մտքին ծնունդը Միջին – Դարու վերջալոյսին։ Մարսէլ Փաքոյի գործը, Աստուածպետութիւն։ Պօ տը Լոմենիի գործը, Եկեղեցին եւ պետութիւնը : Մանեէնի գործը, Պետութիւնը, հեթանոսական եւ քրիստոնէական ըմբռնումներով։ Քիւլմանի գործը, Աստուած եւ Կեսար։ Քառոնի գործը, Պետութիւնը ընդդէմ մտքին (աշխարհականութիւն կամ քրիստոնէութիւն)։ Մեննըսոնի ուսումնասիրութիւնը, Աշխարհականութիւնը 2000 թուականին (հրատարակուած է «Ցարութիւն» պարբերականին մէջ, թիւ 6 – 7)։ Ալպէր Պայեէի գործը, Աշխարհականութիւն (կամ) Քսաներորդ դար :

Քառոնի գործը տիրացուի գործ է։ Վերջինը, տարբեր առաջադրութեամբ գրուած, հետաքրքրական է իր հեղինակով որ Ֆրանսայի մեծագոյն մտաւորականներէն մին է։ Միւս գործերը, ընդհանրապէս եկեղեցիին բարեկամ, կը ներկայացնեն արձագանգը այն բազմաթիւ հրատարակութեանց, որոնք երեւցան պատերազմէն առաջ եւ ետքը՝ իբրեւ վըկայութիւն օրուան տագնապին :

Այստեղ չեմ յիշատակեր այն գործերը, որոնք կը ներկայացնեն տեսութիւն ու տեսակէտ պետութեան մասին։

Այժմ նկարագրենք ճակատամարտը, — եկեղեցի եւ պետութիւն դէմ առ դէմ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Շ. Միսաքեան հայերէնի թարգմանած է Թայիսը, ուր հերոսին անունը տառադարձուած է, դիւրեկան հնչելու համար, Պափնոս ձեւով, այլապէս պէտք է տառադարձուէր Պափնուկէ։ Սուրբ մըն էր Պափնուկէ, աշակերտ Ս. Անտոնիոսի, որ կը ճգնէր Վերին Եգիպտոսի անապատներուն մէջ, Թեբէի շրջանը,— ետքէն եպիսկոպոս ձեռնադրուած։ Երբ Գաղերիոս եւ Մաքսիմիոս հալածանք յայտարարեցին քրիստոնեաներուն դէմ, հաւաքեցին, բանտարկեցին Պափնուկէն եւ ընկերները, իւրաքանչիւրին աջ աչքը հանեցին եւ ձախ ծունկին ջիղը կտրեցին, յետոյ ազատ արձակեցին։ Անաթոլ Ֆրանս վէպի նիւթ ընտրած է Պափնուկէն, իր փիլիսոփայութեան յարմար փափիւլասիոնով մը եւ ներշնչուելով Ֆլօպէրի գործէն (Ս. Անտոնիոսի փորձութիւնը)։

(**) Փիլիսոփայութեան մէջ՝ աւազի ժամացոյցը կը խորհրդանշէ փարատըքսալ տեսութիւն մը.— Երբ մէկը կ'աշխատի համոզել հակառակորդ մը, կը մտնէ թաքուն պահանջ մը դուրս վանելու իր ներքին կասկածը, այլ խօսքով՝ փորձ մը կը կատարէ համոզելու... ինքզինք, բայց երբ դուրս կը վանէ ամէն կասկած կամ կը նետէ խորհրդաւորութեան քօղը ճշմարտութեան վրայէն, չի հաւատար այլեւս ... իր մերկացուցած ճշմարտութեան։ (Ճշմարտութիւնը, ըստ այս տեսութեան, կասկածի կեղեւ մը ունի միշտ)։

Այս տեսութեան ամէնէն հետաքրքրական կէտն այն է որ համոզել ջանացողը ոչ միայն կը պարպուի իր գաղափարներէն, այլեւ կը լեցուի ընդդիմախօսին տեսակէտներով, զորս կ'իւրացնէ... քանդել ջանալով։ Քրիստոնէութեան պատմութեան սկզբնական շրջանին՝ շատ է պատահած քրիստոնէութիւնը հալածողներուն :

Երեւոյթը կը յիշեցնէ աւազի ժամացոյցը, որու մէկ աչքը լեցուած ժամանակ՝ կը պարպուի միւսը :

ԿԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՊԱՐՏԷԶԸ

Ան որ չէ ապրած երբեք աշխարհի տաք երկիրներուն մէջ, չի կրնար գիտնալ թէ ի՛նչ ըսել է, երբ արեւը կը ծաղի ...

Աղեքսանդրիոյ մէջ, որ սկիզբն է Ափրիկէի, ամէն օր, առանց շուարելու, տունիս ճիշդ դիմացը, Լիբիոյ անապատին եւէն, արեւը կը ծաղէր :

Երբ անոր առաջին բոցերուն յայտնուիլը եւ անմիջապէս երկինքին եւ անապատին տէր դառնալը կը տեսնէի, գիտէի որ այլեւս պէտք էր պահուըտիլ զով փեղկերու ետին, մինչեւ որ անհետանար, իր վրէժը լուծած հողերէն եւ մարդերէն, այս անգամ տունիս ետեւը տարածուող Միջերկրականին դրեթէ ճերմակ ջուրերուն մէջ։

Բայց կէս օրին, այս բոցեղէն գունտը արդէն տունիս վրայէն անդին անցած կ'ըլլար, եւ ես զգուշութեամբ կը բանայի փեղկս։ Եւ ամէն օր, այդ պահուն, կը տեսնէի անցնիլը խարտեաշ կնոջ մը, նիհար, եթերային, որ փնտռտուքի շարժումներով, քաջաբար կը ճեղքէր կէս օրուան հրակէզ օդը ...

Սկիզբները չէի հասկցած թէ ի՛նչ կը փնտռէր այս կինը, կէս օրուան այդ ժա–

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՍ

●

Ե. ՇԱՏ ՔԻՉ ԲԱՆ ԳԻՏԵՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԱՍԻՆ

Ռուսերը եւ Խ. Միութեան բոլոր ժողովուրդները շատ քիչ եւ այն ալ սխալ տեղեկութիւններ ունին արտաքին աշխարհին մասին։ Գրեթէ բոլորն ալ համոզուած են թէ Խ. Միութենէն դուրս գտնուող երկիրներու մէջ միայն միլիոնատէրներու զաւակներն են որ դպրոց կը յաճախեն։ Անամօթ ստախօսի մը տեղ կը դնեն ձեզ, եթէ յայտնէք որ նախագահ Այզընհաուըրի հայրը երկաթուղիի բանուոր մը եղած է, կամ եթէ ուզէք փաստել թէ Ճէնէրըլ Մոթորզ ընկերութեան տնօրէնին եղբայրը պարզ պաշտօնեայ մըն է, որ երբ գործէ քաշուի, ամսական ճիշդ 63 տոլար կենսաթոշակ պիտի ըստանայ :

Չեն կրնար հաւատալ թէ ամերիկեան շատ մը թերթեր առանց բառ մը ջնջելու կը հրատարակեն խորհրդային ղեկավարներու խօսած ճառերը, թէ արեւմտեան աշխարհին մէջ գոյութիւն ունի շատ լաւ կազմակերպուած ընկերային ապահովութեան սիստեմ մը, թէ ամէն բանի վաճառքը ազատ է այնտեղ եւ գիներն ալ՝ ցած։ Զարմանքէ կը զարմանան երբ յայտնէք իրենց, որ Ամերիկացիները կամ արեւմտեան երկիրներու բնակիչները իրենց երկրին մէկ քաղաքէն միւսը ճամբորդելու համար մասնաւոր արտօնագիր ստանալու կարիքը չունին, կամ պանդոկի մը մէջ սենեակ մը վարձելու համար իրենց անցագիրը ցոյց տալու պէտք չունին :

Համայնավար կուսակցութեան 120րդ Համագումարին մէջ Խրուշչեւ կը յայտարարէր. «Ամերիկայի մէջ մարդ մը դրամ կը շահի ուրիշ մը սնանկացնելու պայմանով... Եթէ բանուոր մը հիւանդանայ, դրամատէրը զայն գործէն կը վըտարէ...»։ Վերջերս, ասուլիսի մը ընթացքին Խրուշչեւ կը յայտարարէր. «Մ. Նահանգներու մէջ ազատութիւն գոյութիւն ունի այն իմաստով, որ ամէն մարդ աշխատելու իրաւունք ունի. բայց մարդիկ այնտեղ կրնան գործ գտնել ու դարձեալ անօթութենէ մեռնիլ։ Մեռնելու ազատութիւն ունին» :

Ռուս խօսակիցներէս շատերը հարց կուտային ինծի, թէ քաղաքական ո՞ր կուսակցութեան կը պատկանիմ։ Ինչպէս կը տեսնուի, բոլորն ալ գիտեն թէ Ամերիկացի քաղաքացին կրնայ զատել իր պատկանելիք կուսակցութիւնը. սակայն չեմ կրնար ըսել թէ Ռուսերը նախանձով կը յիշեն այս պարագան։ Այս հարցին շուրջ խորհրդային պաշտօնական տեսակէտը այն է, որ Մ. Նահանգներու մէջ քաղաքական տարբեր կուսակցութիւնները նոյն բաներն են. Հանրապետական եւ Դեմոկրատ կուսակցութիւնները հարուստ դասակարգին ձեռքը կը գտնուին եւ նոյն նպատակները կը հետապնդեն :

‘Խժգռութիւն’ մատի նշաններուն դէմ։ Խօսակիցներէս շատ շատեր դժգոհութիւն յայտնեցին այն օրէնքին դէմ, որ կը պահանջէ ամերիկեան վիզա խնդրող իւրաքանչիւր անձի մատի նշանները առնել։ Փորձեցի բացատրել թէ այս օրէնքը անպատուաբեր ոչինչ ունի, թէ ստեղծուած չէ միայն Ռուսերուն համար, այլ՝ բոլոր օտարահպատակներուն համար։ Միաժամանակ համաձայն ըլլալով, թէ այս օրէնքը անիմաստ է եւ պէտք է փոխուի։ Ինծի տրուած պատասխանը եղաւ՝ «Դուք ձեր օրէնքները բնա՛ւ չէք փոխեր»։ Տըւած բոլոր օրինակներս չկրցան տարահամոզել խօսակիցս, որ առաջարկեց Ռուսերը զերծ պահել մատի նշանները առնելու օրէնքէն. «Այս ձեւով Մ. Նահանգները փաստած կ'ըլլան թէ անկեղծ կերպով կը փափաքին մշակութային լաւ յարաբերութիւններ պահել Խ. Միութեան հետ»։

Շատ կը սիրեն գովասանքի արժանանալ։ Մեծ է թիւը այն Ռուսերուն, որոնք կ'ուզեն մշակութային սերտ կապեր ունենալ Մ. Նահանգներուն հետ եւ մեծ գոհունակութիւն կը զգան եթէ իրենց մասին լաւ արտայայտութիւններ ըլլան։ Անշուշտ կը խղճան մեր վրայ, որ համայնավար չենք. սակայն կ'ուզեն որ գիրենք հաւնինք ու գովենք :

Դէպի Կեդրոնական Ասիա կատարուած ուղեւորութենէ մը վերջ երբ Մոսկուա վերադարձանք, Ինթուրիստի կողմէ մեր տրամադրութեան տակ դրուած օրիորդը մեծ մտահոգութեամբ կ'ուզէր գիտնալ թէ մեր տպաւորութիւնները լա՞ւ էին :

1957ի ամառը, Երիտասարդութեան միջազգային փեստիվալէն անմիջապէս առաջ, խորհրդային մամուլը ժողովուրդին խրատ կուտար «չզայթակղիլ օտարական այցելուներու շատ վառ գոյնի հագուստներէն»։ Մոսկուայի բոլոր բնակիչներուն խորհուրդ կը տրուէր Կրեմլինի հինգ աշտարակներուն անունները գիտնալ՝ այդ մասին հետաքրքրուող զբօսաշրջիկներուն կարենալ պատասխանելու համար :

Արեւմտեան երկիրներու եւ մասնաւորաբար ամերիկեան կառավարութիւնը « թշնամի » կառավարութիւններ կրնան նկատուիլ խորհրդային վարիչներուն կողմէ, սակայն այդ երկիրներու ժողովուրդները՝ ոչ։ Պաշտօնական ուղեցոյցը այն է այս մասին, որ բոլոր երկիրներու ժողովուրդները շատ լաւ են, սակայն «յետադիմական» դրամատէրներու եւ մենաշնորհներու զոհերը դարձած են :

Ճ. Կ.

(8 Շար.)

մուն։ Յետոյ հասկցայ որ անօթի կատուներ կը փնտռէր…

Արդարեւ նկատեցի որ կէս օրուան այդ պահուն կատուներու անսովոր երթեւեկ մը կար մեր փողոցին ամբողջ երկայնքին։ Ամէն կողմէ կատուներ կը վազէին դէպի կէտ մը, եւ առեն մը վերջ, այդ կէտէն դարձեալ մեկնելով, կը ցրուէին չորս դին, լեզուները դուրս ձգած, լզելով իրենց բերանին քովերը դեռ մնացած իւղերը, կամ համի յիշատակները…

Օր մըն ալ խարտեաշ կինը տեսայ պարտէզի մը դրան առջեւը կանգնած, իսկ իր չորս կողմը՝ տասնեակներով աղաջաւոր եւ շնորհապարտ կատուներ։…

Յետոյ ճաշի ժամը եկաւ, եւ կատուներուն ամբողջ խումբը մտաւ պարտէզ, տիրուհիին ետեւէն, բոլորուելու օրուան ճաշին շուրջ։ Օր մը բրինձով միսի կըտորներ էին, ուրիշ օր մը ձուկ կ՚ըլլար, իսկ տակաւին ուրիշ օրեր ալ, կաթով թաթախուած հաց։

Կատուներու առաջնակարգ ճաշարան մը, այդ պարտէզը…

Իսկ փոքրիկ արաբ սպասուհին, Ֆաթման ալ, ձեռքը ուտելիքի ծրարներու խոշոր կոյտ մը, ճաշ տանելու կ՚երթար ասդին անդին թափառող անտէր կատուներուն, որոնց հասցէները գտած էր խարտեաշ կինը, փողոցներուն մէջ ըրած իր պրպտումներով։

Այս կատուամոլ կինը, տեսակ մը առաքեալի կերպարանք ունէր եւ վերացում իր դէմքին վրայ։ Իսկ ամուսինը, որ Ֆրանսացի սափրիչ մըն էր, կ՚ուզէր պարտէզը խնամել եւ ծաղիկները վայելել իր ազատ օրերուն։ Բայց ամէն մէկ քայլին, կնոջը հովանաւորած կատուներէն հալածուած կը տեսնէր ինքզինքը։ Կանաչ աչքեր, որոնք երկիւղով զինքը կը դիտէին՝ իբրեւ թշնամի։ Կամ տափակցած կռնակներ, որոնք կը փախչէին ոտքերուն տակէն…։

×

Բայց յանկարծ ամէն բան փոխուեցաւ։ Խարտեաշ առաքեալ կինը անյայտացաւ։ Օր մը, Ֆաթմային հանդիպեցայ, հեռաւոր թաղի մը մէջ, երբ դարձեալ ծրարներ բերած էր՝ թափառական կատուները կերակրելու համար։

Տիկինը հարցուցի։ Հիւանդ էր, աւելի ճիշդը զրեթէ կուրցած։ Չար լեզուներ կ՚ըսէին թէ կատուներէն վարակուած էր։

Այդ օրը, վերադարձիս, դիտեցի ցած պատերու վրայ ձգուած միսի եւ բրինձի ծրարները, որոնց միսերը կատուները լափած էին, իսկ մնացած բրինձները ագահութեամբ կը լափէին փողոցի թափառական խեղճ արաբ տղաքը։ — «Կատո՞ւ ըլլալ, կը մտածէին անշուշտ անոնք, ինչքան աւելի լաւ է, քան թէ ըլլալ փողոցի արաբ տղայ…»։

Բայց ատկէ քիչ վերջը, սափրիչ Ֆրանսացին արդէն, իր կինը քաղաքի տուն մը փոխադրեց, ուր ոչ մէկ կարելիութիւն պիտի ունենար կինը նոյն իսկ կատու տեսնելու։ Բարձր, բարձր տուն մը։

Այսպէս բոլոր կատուները լքուեցան պարտէզին մէջ։

×

Անոր մեկնումէն քանի մը օր վերջ, պարտէզին առջեւէն կ՚անցնէի։ Հրակէզ միջօրէ մըն էր, ճաշի ժամը։

Տեսայ որ բոլոր լքուած կատուները բոլորուած նստած էին ամայացած պարտէզին ցամքած աւազանին շուրջ, իրենց աչքերը տակաւին տանը փակ դրան։ Բայց եւ այլեւս խորապէս յուսահատ, անօթի եւ վշտալից։

Նոր կը տեսնէի մօտէն անոնց դէմքերը։ Բոլորն ալ տգեղ էին, խոշոր կզակներով, մոլեգին աչքերով, մեղաւոր հոգիներով։

Զարմանալի բան։ Ինչո՞ւ, երբ յիշեցի առաքեալի դէմքով խարտեաշ կինը, յիշեցի նաեւ Օսքար Ուայլտի՝ Տորիըն Կըրէյը, որուն դէմքը անայլայլօրէն գեղեցիկ էր, բայց որուն մեղքերը գրուած էին վերնայարկին մէջ մնացած իր դիմանկարին վրայ։

Արդեօք առաքեալի դէմքով կնոջ հոգին կը պահուըտէ՞ր մեղաւոր հոգիներով կատուներուն մէջ…

ՄԱՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

"ԵՏ ՄԻ ԴԱՌՆԱՐ, ՔԻՓԵԱՆ"

Լրագրական ոճ մը, կարճ նախադասութիւններով, բայց քիչ մը հասարակ՝ երբ կը դիտենք գրական մտահոգութեամբ,— եղաւ մեր առաջին տպաւորութիւնը, երբ մէկ շունչով կարդացինք Վահէ Քաչայի (Խաչատուրեան) չորրորդ վէպը՝ Ետ մի դառնար, Քիփեան։

Շատ խօսուեցաւ ու գրուեցաւ Վահէ Քաչայի մասին։ Երիտասարդ գրագէտը անշուշտ դեռ չէ գտած իր ուղին. մէկ բան յստակ է սակայն.— կը նախընտրէ արկածախնդրական նիւթեր, վրէժխնդիր հերոսներ եւ իրականութեան անհամապատասխան միջավայր։

Հետաքրքրական վիպակ մըն է (184 էջ) իր վերջին գործը, որ ամէնէն դժուարահաճ ընթերցողն իսկ կրնայ մէկ շունչով աւարտել։ Միջավայրը՝ Կիպրոսի նման տեղ մըն է, ուր կ՚ապրին Հայեր, Յոյներ, Անգլիացիներ եւ Թուրքեր։ Արեւելքի բոյրը կայ իւրաքանչիւր էջի մէջ, ինչ որ յատուկ է Վահէի գրեթէ բոլոր գործերուն. ծաղումով եւ խառնուածքով Արեւելքցի հեղինակը երբ պատահաբար կը նկարագրէ սրճարան մը, չի մոռնար օղին, կլկլակը, նարտը…։

Վէպին առանցքը կը կազմեն երեսուն մեծարժէք մարգարիտներ, որոնք անհետացած են Յոյնի մը սպանութենէն յետոյ։ Ոճրագործը ձերբակալուած է եւ տարօրինակ արդարութեամբ դատուած ու մահուան դատապարտուած՝ ձերբակալուած վայրին մէջ (փոխանակ Քաթումի՝ ուր պատահած է ոճիրը)։ Ոստիկանապետ մը, որ ոճրագործը Քաթում տանելու պարտականութիւնն ունի, արեւելեան չահամոլութեամբ կ՚ուզէ համոզել զայն որ իրեն յայտնէ մարգարիտներուն թաքստոցը։ Ոճրագործը կը մերժէ։ Պատահական հերոս մըն ալ՝ Գասլօ, որուն հետ պատահական բարեկամութիւն մը կը ստեղծէ ոստիկանապետը։ Երբ ասոնց վրայ աւելցնենք ոճրագործին սիրուհին՝ Սարէն եւ իր եղբայրը՝ Քիփեան, երկուքն ալ հայ, արդէն կ՚ունենանք վէպին գլխաւոր հերոսները։

Ուշագրաւ է նաեւ խոցելի կէտ մը. գրքին գրեթէ կէսը կը հասնինք եւ տակաւին չենք գիտեր թէ ո՞վ է կամ ուր է Քիփեան, որուն անունը խորագրին մէջ կարդալով մարդ այն տպաւորութիւնը կ՚ունենայ թէ գլխաւոր հերոսն է։ Մինչդեռ վէպին գրեթէ բոլոր հերոսներն ալ գլխաւոր են, կամ՝ բոլորն ալ երկրորդական։ Բո՛ւն հերոսը, եթէ կարելի է այսպէս բնորոշել, երեսուն մարգարիտներն են, որոնց տիրանալու համար ամէն մարդ գործի լծուած է։

Վէպի մը մէջ երկրորդական հերոսներ ու պատկերներ կը ստեղծուին յաճախ, որոնց շնորհիւ հեղինակը հոգեբանական վերլուծումներ կը կատարէ, իր նախընտրած հերոսին կամ հերոսներուն դիմագիծը ճշդորոշելու մտահոգութեամբ։ Վահէ Քաչա չունի այդ մտահոգութիւնը եւ կը նկարագրէ դէպքեր՝ ընթերցողին հետաքրքրութիւնը սրելու համար։ Այսուհանդերձ, շատ լաւ կը տեսնէ, ինչ որ գնահատելի եւ հաղուադէպ արժանիք մըն է։

Ուրէքթի տեսարան մը կայ, ուր շատ լաւ տրուած են Գասլոյի շահն ու կորուստը, խաղարաններուն յատուկ մթնոլորտը, շահողներն ու վնասողները, բայց այն տպաւորութիւնը կ՚ունենանք նաեւ, թէ մօտ 40 էջերու մէջ վէպին ընթացքը կասեցնող Քազինոյի հետաքրքրական պատկերը Տոսթոյեւսքիի «Խաղամոլ»ին խտացումն է։

Հեղինակը կը հաւատայ բախտին, ճակատագրին։ Այլապէս, այնքան հերոսներ զիրար պիտի չգտնէին։ Յաճախ կը յիշէ դէմք մը կամ դէպք մը, աւելցնելով թէ ենթական այդ պատկերը տեսած էր ամերիկեան ժապաւէնի մը մէջ։ Ըստ երեւոյթին սակայն՝ ամերիկեան ֆիլմերու սիրահարը հեղինակն է, որովհետեւ ոստիկանական – արկածախնդրական ժապաւէն մը տեսնելու խարկանքը կ՚ունենայ ընթերցողը — Անապատ, ծով, հռովմէական աւերակներ, երեսուն մեթր բարձրութեամբ սիւն մը՝ որուն կատարը կը բարձրանայ Քիփեան՝ մարգարիտները գտնելու ապարդիւն յոյսով…

Հերոսներուն մեծ մասը կը մեռնի, նկատելով որ ոստիկանապետն ու ոճրագործը դաշնակցելով փախուստի դիմած էին, սպաննելով օգնական ոստիկան մը։ Ողջ կը մնան Գասլօ,— որ վերջ ի վերջոյ սիրահարուած է Սարէնի,— եւ Քիփեան, որ ալիքներէն ծովափ նետուած ոճրագործին եւ իր քրոջ դիակները տեսնելով կը հեռանայ՝ երազային տեսարանի մը մէջ, ձգելով որ Գասլօ գրաւէ Սարէնի սառած ափին մէջ սեղմուած մարգարիտով…

Ետ մի՛ դառնար, Քիփեան։

«Ակն ընդ Ական»ը շարժանկարի վերածուեցաւ Քայեաթի կողմէ. «կարթը» պաստառին վրայ պիտի անցնի Հոլիվուտի մէջ։ Վահէ Քաչա Ետ մի դառնար, Քիփեանը գրած ատեն, գրականութենէ աւելի շարժանկարի մտահոգութեամբ տարուած է։

Բանաստեղծական շունչ մը կը թրթռայ սակայն տողերուն մէջ։

ԱՐՄԵՊԻՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ՍԱՄՈՒԷԼ»Ը ԲԵՄԻ ՎՐԱՅ

Հանրածանօթ է Րաֆֆիի «Սամուէլ» վէպը, որ բացառիկ հմտութեամբ ու ներշնչումով գրուած է։ Հարուստ է հետաքրքրական եւ գեղարուեստական դրուագներով, բայց դժուարէ անշուշտ այդ բոլորը ներկայացնել բեմի վրայ։

Հայաստանի մէջ Կորթիկեան եւ Վարդանեան յաղթահարելով բոլոր դժուարութիւնները յաջողած են վէպը թատերգութեան վերածել՝ Րաֆֆիի հարազատ շունչը պահելով։ Պատմական աղաւաղումներ չկան։

Այսուհանդերձ բեմադրումը ունի հիմնական կարգ մը թերութիւններ. հերոսները հարազատ չեն ամբողջութեամբ, բացի Սամուէլէն։ Շատ տժգոյն ներկայացուած են Մեսրոպ Մաշտոցը, Սահակ Պարթեւը, Մուշեղ Մամիկոնեանը, Մերուժան Արծրունին են.։

Լաւ տպաւորութիւն չի ձգեր նաեւ երկրորդ պատկերին սկիզբը, ուր Սամուէլ բաւական ժամանակ կը կորսնցնէ ամբոխի պահակին մօրուքը խուզելու պատմութեամբ։ Կարգ մը տխալոկներ ալ ճառային են, վերամբարձ ու երկարաշունչ։

Բեմադրութիւնը, իր ամբողջութեան մէջ դիւցազներգական է, վիպային որոշ երազաւորումներով։

Գնահատելի է «Սամուէլ»ի ներկայացումը Երեւանի մէջ, ինչպէս կը գրէ Խաչիկ Մաղոյեան (Գրական թերթ)։ Ռէժիսէօր Ա. Ցոլակեան լուրջ աշխատանք տարած է դերասան – դերասանուհիներուն հետ՝ ժամանակին շունչն ու ոգին տալու համար։ Սամուէլի դերը կատարած է Արտօ Փաշայեան, որ իր վարպետութեան շնորհիւ հասած է յաջողութեան։

Ներկայացման ամէնէն թոյլ օղակը կը համարուի Մեսրոպ – Սահակ – Մուշեղ Մամիկոնեան գիծը. դերասանները ձախող խաղարկութիւն ունեցած են, արդիւնք՝ խաղանիւթի թոյլ մշակման։ Այս տեսակէտէն կը քննադատուի նաեւ դեբաբաչխումը։

Սամուէլի մտերիմ Արբակի (Լ. Զօհրաբեան) խաղարկութիւնը կը քննադատուի բեմադրութեան համար. անտեղի ու աւելորդ պատկերներ խանդարած են դերասանը։

Գրական թերթի աշխատակիցը աւելի յաջող կը նկատէ կին կերպարները.— Աշխէն, Համազասպուհի, Վասպուրականի տիկինը են.։

Մինչ հայրենադաւ Վահան Մամիկոնեանը զօրաւոր տիպար մըն է Կ. Արծրունեանի խաղարկութեամբ, շատ յաջող չէ Մերուժան Արծրունիի կերպա՛րը։

Ուշագրաւ է նաեւ Սամուէլի մայրը՝ Տաճատուհին. ան կը տիրապետէ որոգայթներ լարելու արուեստին. չափազանց երեսպաշտ է ու փառամոլ։ Դերասանուհի Ռ. Մելեանի խաղարկութիւնը թերի է սակայն. միապաղաղ է եւ չի համապատասխաներ Տաճատուհիի բնաւորութեան։

Թատրոնը ստեղծած է խրախուսիչ ներկայացում մը, որ, իրականին մէջ, հարազատ պատկերացում մըն է մեր ժողովուրդին հերոսական անցեալէն առնուած։ Աշխատանքը՝ ներկայացման վըրայ, տակաւին աւարտած չէ։ Կան աւելորդ, ձգձգուած տեսարաններ, երբեմն՝ անհարկի վայվայուք, երթեւեկ։ Չէ յաղթահարուած պատմական կտորներու բեմադրութեանց յատուկ աղմուկը, վխվխուկը. այս պարագան չէզոքուած է մանաւանդ «Սամուէլ»ի չորրորդ պատկերին մէջ։

Լուրջ աշխատանք պէտք է տանիլ հերոսներու ներքին հոգեբանութիւնը բացայայտելու ուղղութեամբ, պէտք է ամբողջացնել շարք մը թերիներ։

«Սամուէլ»ը թատրոնի մնայուն խաղանիւթ մը ըլլալու համար բաւական աշխատանք կը պահանջէ տակաւին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (196)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ժ.

ՓՈԹՈՐԻԿ

Ծովիկը, որպէս նկատում էի, դժուարանում էր իմ մօտից հեռանալ, ծանր սափորը ուսին, կանգնած էր եւ խօսում էր ու խօսում. հարցնում էր, թէ որտեղից ենք գալիս, ուր ենք գնում, հարցնում էր, թէ ես քանի քոյր ունեմ, քանի եղբայր ունեմ, հարցնում էր, թէ ես տուն վերադառնալու ժամանակ ի՞նչ ընծաներ պիտի տանեմ քոյրերիս համար եւ այլն։ Տեսնելով հետաքրքիր աղջկայ հարցերը վերջ չունեն, ասացի նրան.

— Դու շատ հեռուից ես գալիս, Ծովիկ, բաւական յոգնած կը լինես, գնա տուն։

— Յոգնա՞ծ,— կրկնեց նա վիրաւորուածի նման, — ես պէտք է նորից վերադառնամ, այդ մէկ սափորը բաւական չէ։— Նա իր շալակը ցած դրեց։

Ես երեսս լուացել, վերջացրել էի, այժմ սանտրւում էի։

— Տեսնեմ այդ սանտրը, — ասաց նա, ձեռքը մեկնելով։

Այդ սանտրը ընծայել էր ինձ ընկերներիցս մէկը, կիսալուսնի ձեւ ունէր, եւ շինուած էր գոմէշի սեւ եղջիւրից։ Ծովիկը հիացմունքով նայում էր նրա վրայ եւ անդադար շրջ - շրջում էր իր մանրիկ ձեռքերի մէջ։

— Հաւանո՞ւմ ես։

— Շատ սիրուն է։

— Առ, թող քեզ լինի։

— Բայց դու առանց սանտրի կը մնաս։

— Քաղաքումը մի ուրիշը կը գնեմ։

— Չէ, լաւ կը լինի, որ փոխենք իմ սանտրի հետ։

— Շատ լաւ կը լինի։

— Բայց իմը կոտրած է, անշնորհք է։

— Թող կոտրած լինի, բայց քո սանտրը ինձ համար շատ…

Նա թոյլ չտուեց ինձ խօսքս վերջացնել, տուեց ինձ իր սանտրը եւ, գլուխը բարեկամաբար շարժելով, ժպտաց, վեր առեց սափորը, եւ վազեց դէպի տուն։

Պատանու եւ աղջկայ մէջ այսպիսի փոխարինութիւնը կարող էր բոլորովին այլ նշանակութիւն ունենալ, բայց պարզամիտ Ծովիկը չհասկացաւ, նա միայն ուրախ էր, որ գոհացրեց ինձ եւ ինքը գոհ մնաց։

Ծովիկը մի զարմանալի աղջիկ էր երեւում ինձ։ Որքան արդիւնաւոր կարող էր լինել, եթէ գիւղական աղջկայ այդքան աշխոյժը, այդքան կենդանութիւնը գործ դրուէր ուրիշ, աւելի օգտաւէտ կրթութիւնների մէջ։ Մի այդպիսի խելացի աղջիկը կարող էր հրաշքներ գործել։

Երբ ես վերադարձայ սրահը, բոլորը պատրաստ էին ճանապարհ ընկնելու։ Ասլանը մի քանի րոպէով մտաւ այն սենեակը, որտեղ գտնւում էր հիւանդը եւ մեզ սպասել տուեց։

Մենք եկանք նաւահանգիստը այն ժամանակ, երբ բաւական լուսացել էր եւ աղօթարանը սկսել էր շառագունել։ Նաւաստին մօտեցաւ ցցին, որից կապած էր նրա նաւակը եւ, բռնելով պարանից կոչեց.

— Դէ, մօտ եկ։

Նա այնպէս էր կանչում իր նաւակին, որպէս ձիապանը իր սնուցած նժոյգին։ Նաւակը մօտեցաւ եզրին։ Նա մի ոստիւնով ցատկեց նաւակի մէջ, որը բաւական հեռու էր կանգնած։ Յետոյ ձայն տուեց Ծովիկին։

— Դէ, դու էլ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

պալատը ։ Իսկ Միացեալ Նահանգները բացէ ի բաց ցոյց տալով թէ միջամտու – թիւն մը ընելու տրամադրութիւն չունին՝ կը քաջալերեն արկածախնդրու– թեան կուսակիցները ։

× Տագնապին սկիզբէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Նախագահ Շամուն ըն – դունեցաւ Պէյրութ գտնուող Ֆրանսական մամուլի ներկայացուցիչները, որոնց յայտարարեց թէ տակաւին ՄԱԿին չէ դիմած պաշտօնապէս՝ միջազգային ուժեր պահանջելու համար ։

× «Ֆիկառօ» իր կարգին կը գրէ թէ լուրջ կռիւներ չեն եղած հինգշաբթիէն ուրբաթ լուսնալու գիշերը ․— Առհայի տօնն էր եւ մահմետականները կը զուար – ճանային՝ օդը կրակելով ։

Նիւ Եորք վերադարձին Համըրշոլտ հերքեց այն լուրերը՝ որոնց համաձայն Շամուն միջազգային ուժեր պահան – ջած է ։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Շաբաթ առտուան ձայնասփիւռը հա – ղորդեց թէ կռիւները դադրած են ։ Կարգ մը շրջանակներու կարծիքը այն է, թէ Համըրշոլտ – Նասր տեսակցութենէ յետոյ Արաբ Հանրապետութեան նախագահը թելադրած է ըմբոստներուն, որ կրակը դադրեցնեն ։ Մին չուրիշներ կը մտածեն թէ իսլամները կռիւը դադրեցուցած են առժամապէս՝ իրենց կրօնական տօնին համար ։

Համըրշոլտ միշտ լաւատես կը մնայ, մինչ Շամուն չի բաժներ այդ կարծիքը ։

× Դամասկոս բողոքեց թէ լիբանանեան հալածիչ թռիչք կատարած է սուրիա – կան հողամասին վրայ ։

× «Նիւ Եորք Հերըլտ» եւ «Իւմանիթէ» կը գրեն թէ կռիւները կը շարունակուին Պէյրութի եւ Թրիփոլիի մէջ ։

"ՅԱՌԱՋ" ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Վալանսէն Տիկին Մաղաքեան մէկ տա – րեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Տիկին Վար – սենիկ Մելքոնեանի (Մարսէյլ) ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մարսէյլէն Արպոյեան եղբայրներ ող – բացեալ Տիգրան Փիրանեանի յիշատակին փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն երկու հազար ֆրանք Հայ Մշակոյթի Տան եւ հազար ֆր․ «Հայ – Բոյժ»ին ։

×

Պուա Քոլոմպէն Յակոբ Նիկողոսեան ողբացեալ Յակոբ Սարեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազարական ֆրանք կը նուիրէ «Հայ–Բոյժ»ի եւ «Յա– ռաջ» օրաթերթի բարգաւաճման համար ։

ՆՈՒԷՐ

Օր․ Սօնա Աննայեանի (Շաւիլէն) եւ ընկեր Սարգիս Տօնէրեանի նշանախօսու– թեան առթիւ, (Պորտոյէն) ոմն կը նուիրէ հինգ հազար ֆր․ «Յառաջ»ի բարգաւաճ– ման համար եւ հինգ հազար ֆր․ ալ «Հայ– Բոյժ»ին ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Սէն Մարկրիտ ի Հ․ Յ․ Դ․ «Համազասպ» խումբի բոլոր ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտ – նեն, ընկեր Կիրակոս եւ Տիկին Վարդա – նոյշ Անիսբէկեանի, զաւակներուն, իրենց եղբօր, աներձագին եւ քեռիին ու իրենց բարեկամ վաստակաւոր ուսուցիչ եւ գրա– գէտ Պ․ Տիգրան Փիրանեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուի– րեն երկու հազար ֆրանք Փարիզի Մշա – կոյթի Տան ։ (Ստանալ «Յառաջ»էն) ։ Եւ հազար ֆրանք ալ «Յառաջ»ի բարգաւաճ– ման ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Իրենց ողբացեալ հօր Տիգրան Փիրան – եանի մահուան առթիւ ի յարգանս իր յի– շատակին կը նուիրեն, Գուրգէն Փիրան – եան տասը հազար ֆր․ Մշակոյթի Տան եւ տասը հազար ֆր․ «Հայ – Բոյժ»ին, Շա– ւարշ Փիրանեան հինգ հազար ֆր․ Մշա– կոյթի Տան, եւ երկու հազար «Հայ–Բոյ– ժ»ին, Սուրէն Փիրանեան հինգ հազար Մշակոյթի տան, երկու հազար «Հայ – Բոյժ»ին, Կիրակոս Անիսբէկեան 3000 ֆրանք Մշակոյթի Տան, հազար ֆր․ «Հայ – Բոյժ»ին եւ հազար ֆրանք «Յա– ռաջ»ին ։ Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ոմն (Հ․ Թ․) 10·000 ֆրանք ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ
ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 21էն 23, Սինեմա Լը Քազինօ տիւ Փառք ։

Խօսք կ'առնէ ընկեր ԱՐՄԵՆԱԿ ՊԻԼԷ – ՃԻԿՃԵԱՆ ։

Առնուվիլի «Կառվարենց» խումբը կը ներկայացնէ «ՎԱՐՊԵՏ ԲԺԻՇԿ ՄԸ»,

կը մասնակցի՝ Պերճար Տէտէեան (ձեռնադաշնակ) ։

Կովկասեան պարեր Աշխէն Քեխեան եւ Վիգէն Թորոսեան ։

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղե– կավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի ։

Անակնկալներ ։

Տոմսերը կը ծախուին Ջատիկեան սըր– ճարանը, րիւ տը լա Տէֆանս ։

Մուտք 300 ֆրանք ։

Իջնել ․— Մեթրօ Մեռի տ'Իսի, օթօպիւս 190, 123, 169, 126 ։

ԿԱՊ․ ԽԱՉԻ ՕԴ․ ԿԱՅԱՆ

Ա․ խումբը կը մեկնի Յուլիս չորսին, ծնողքները պէտք է կառ տը Լիոն բերեն պզտիկները ճիշդ ժամը 21ին ։

Հաւաքատեղի Փլաս տը լ'Օռլօժ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ․ Կ․ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմ – բեր քսանին, Սալոն Սփլանտիտի մէջ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փիրանեան, Անիսբէկեան եւ Ալեանաք– եան ընտանիքները իրենց շնորհակալու – թիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, ո – րոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով ի – րենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին ի – րենց ողբացեալ հօր Տիգրան Փիրանեանի մահուան առթով ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շը – նորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ․—

Տիկին Ռոմելա Համամճեանէ իր մօրը մահուան քառասունքին առթիւ տասը հազար ֆր․, Պ․ Կարապետ Յովակիմ – եանէ իր ապաքինման առթիւ 2000 ֆր․, Տիկին Արմենուհի Ղազարեանէ իր զաւկին Ազատուհիի մահուան 22րդ տարելիցին առթիւ երկու հազար ֆրանք, Պ․ Օհակ Տէրմանեան նպատակի մը համար կը նուիրէ հազար ֆր․ ։ Նոյնպէս կը նուիրէ 500 ֆրանք Մկրտիչ Տօլպաշեանի մահ – ուան քառասունքին առթիւ ։ 500 ֆր․ ալ հանգուցեալ Տիկին Փաշալեանի մահուան քառասունքին առթիւ, Տէր եւ Տիկին Կի– րակոս Փափազեանէ հազար ֆրանք Տօլ – պաշեանի մահուան քառասունքին առթիւ ։ Տէր եւ Տիկին Քէփէնէքեանէ 10·000 ֆր․ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Ամասիացի Յարութիւն եւ Տրդատ Գա– րամանեան ։ Պատերազմէն առաջ Յարու– թիւն Փարիզ կը գտնուէր, իսկ Տրդատ՝ 1920ին եկած պէտք է ըլլար ։ Կը խնդրուի լուր ունեցողներէն իմացնել Մարսէյլի Ա– մասիոյ Հայր․ Միութեան, կեդրոն՝ Պ․ Տիգրան Ջօրիկեան, 5 Ավընիւ Քամիյ Փէլըթան, Մարսէյլ ։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ ։

20 Յուլիս, Կիրակի, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ ։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային ։

Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւն – ներէն նկատի ունենալ այս թուականը ։

×

Խանասորի հերոսամարտի տարեդարձը, Շաւիլի մէջ Յուլիս 27ին ։

×

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ Խանասորի տարեդար– ձին առթիւ, Յուլիս 27ի կիրակին ամբողջ օրը Վիէնի մէջ, սովորական Խատրիըլէնի Պ․ Բուվիէի դաշտավայրը, զովասուն ծառերուն, պաղ առուակին եզերքը ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ․ Յ․ Դ․ Հայաստան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը Յուլիս 13ին, Ավընիւ տը Քօրօ, Պար տիւ Շալէ, Սէն Ժիւսթ ։

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ

ԴԱՇՏԱ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած

Ֆ․ Կ․ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի կողմէ, 6 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը, Պար «Շառլը» Պուրտոնիէր ծառաշուք եւ օդասուն ընդարձակ պարտէզին մէջ ։

Կը բանախօսէ Պ․ Ժ․ ՄԻՐԻՃԵԱՆ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Կը մասնակցի Մարսէյլի Ռատիոկայանի սիրուած երգչուհի Օր․ ՍԻՐԶԱՆ ԹՈՎ – ՄԱՍԵԱՆ, մասնակցութեամբ ՍԻՐԶԻ ՏՕՄ (Լա Վոււա տ'Օր տիւ Միւզիք Հոլ) ։

Մարսէյլի հայ արենոյշներու կողմէ հայկական եւ պոհեմական պարեր ։

Երգ, արտասանութիւն եւ գեղեցիկ ա – նակնկալներ Կապոյտ խաչի դպրոցի ա – շակերտներու կողմէ ։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր ։

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով ։

Մուտքը ազատ է ։

ԾԱՆՕԹ ․— Հանդիսավայր երթալու համար Շափիթրէն առնել Պուրտոնիէրի օթօքարը եւ իջնել վերջաւորութեան, ճիշդ հանդիսավայրին առջեւ ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դաշտահան – դէսը Կիրակի վեց Յուլիս առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Շաթօ տը Պօ Րըկարի (Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ) գեղատեսիլ եւ օդասուն վայրին մէջ ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին կարող ուժերու եւ դպրոցի աշակերտու – թեան կողմէ ։ Բարձրախօս հայկական եր– գապնակներով ։ Պիւֆէ եւ ըմպելիք ։

Մրցանակաբաշխութիւն դպրոցական աշակերտներուն ։

Հայկական զուարթ մթնոլորտ ։ Սիրով կը հրաւիրուին Կրընոպլի եւ շրջաններու հայրենակիցները ։

Օթօքառը կը մեկնի Հայնոցէն ժամը 8·30ին, դպրոցին առջեւէն 8·45, Փլաս Վերտէօն 9, Փաքսին առջեւ 9·15 ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բաց– ուած են ։

Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բե – րեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ ։

COLLÈGE S. MOORAT

26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-23

ԽՆՋՈՅՔ ԳԻՆԵՋՕՆ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Նահանգ․ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կողմէ, Կիրակի 6 Յուլիս կէսօրէ յետոյ ժամը չորսէն տասը Մխիթարեան վար– ժարանի սրահը՝ 26 Րիւ Թրուայոն, Սէվր ։

Նոյն վարժարանը ուսանող, Միութեան սան Կ․ Ջափուրեանի շրջանաւարտ ըլլա – լուն առթիւ ։

Գեղարուեստական բաժնի իրենց բարե– շնորհ մասնակցութիւնը կը բերեն Օր․ Ժիւլիէթ Աւետիսեան, Պ․ Պ․ Գարեգին (Թառիստ), Մ․ Պօղոսեան, Տէտէեան իր նուագախումբով, Աբրահամեան ինչպէս նաեւ ուրիշ արուեստագէտներ զանազան եւ հաճելի անակնկալներով ։

Մուտքը ազատ է ։

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)